XANTUS GÉZA
GRAFIKUS

MEGHÍVÓ

Szeretettel meghívjuk
1996. március 29-én pénteken délután 5 órára
a budapesti Gellért Szálló Teaszalonjába

Xantus Géza

grafikusművész kiállítására

A kiállítást megnyitja:

dr. Ladocsi Gáspár

tábori püspök

Közreműködik:

Xantus Barbara, Rajkai Zoltán

színművészek

Budai Öreg Diákok Kórusa

Megtekinthető: 1996. április 7-ig
10-18 óra között

A kiállítást támogatja a XI. ker. Önkormányzat
Kultúrális Bizottsága

1021

XANTUS GÉZA KÉPEIHEZ

A romániai magyar grafika fiatal művelői jószerével alig ismertek hazánkban. Holott csak *Xantus Géza* szűkebb pátriájában, Csíkszeredán olyan művészek teremtettek és teremtenek hagyományt mint Nagy István (festő), Nagy Imre (festő, grafikus), Beczásy Antal (festő, grafikus), Adorjáni Endre (szobrász).

Beczásy Antal egyúttal Xantus Géza tanítómestere is. Talán ez az oka annak, hogy Xantus grafikáiban felfedezhető bizonyos – elsősorban a kompozícióban jelentkező – *festői* elem. Ám a művész szemlélete és munkamódszere alapvetően *grafikai*, azaz karakterisztikusan és határozottan *nem színes*. Ez a kvalitás adja meg grafikáinak *műfaji hitelességét*. Mestere hatásának köszönhető valószínűleg tematikai sokoldalúsága is.

Kompozíciós módszerének alapvető vonása a sűrítés és tömörítés (*Csíksomlyói koncert*, 1982; *Körhinta*, 1983), az eltérő, billentett tengelyű térsíkok egyidejű alkalmazása *(Megfeszített)*. Ehhez kapcsolódik – szerencsésen – (megszüntetve az egyszerű sík-manipuláció veszélyét) a képfelület egészének kompozíciója, az a rendező elv, amely egyetlen pillantásban fogja össze a sokrétűen és áttételesen megélt világot, nehogy – Pilinszky János szavaival élve – a jelenség eltakarja a valóságot.

Figyelemreméltó a drámai elem súlya. A *Megfeszített* arcán a szenvedésen és fájdalmon túl ott látható a béke, a hazatalálás érzetének vonása is. A dráma szemünk előtt szublimálódik szomorúsággá. A megtört, meggyötört test kitárva, kinyújtott karjával mintha hiábavalóan szárnyalna a Lélek után. A korpuszt rögzítő szegek nem is szegek már, puszta *kellékek* a szenvedés misztériumában, elveszítik minden brutalitásukat. Elgondolkozhatunk végül azon, hogy mi az az érzelem, amit e grafikák szemlélése kelt bennünk. Én azt hiszem, hogy a megszenvedettség öröme.

Xantus Géza útja e pontról művészileg és technikailag még sokfelé vezethet. Fiatal művészről van szó. Első önálló tárlatára 1981-ben, Calarasiban került sor. Méltán tarthat igényt arra, hogy műveit és pályáját figyelemmel és szeretettel szemléljük.

Szente György

XANTUS GÉZA
KÖRHINTA

XANTUS GÉZA
CSÍKSOMLYÓI KONCERT

VIGILIA

Haza és nagyvilág

SÍK SÁNDOR ÉS A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI TÁRSASÁG

(1984. februári számunk)

Örömmel és érdeklődéssel olvastam februári számukban Vargha Kálmán tanulságos cikkét. De ha már pontosak akarunk lenni, akkor legyünk pontosak. Sík Sándor akadémiai székfoglalójának tárgya „A magyar költők istenélménye" volt. Alapos elméleti bevezetés után Kölcseyig dolgozta ki tárgyát. Mindezt onnan is tudom, mert én cédulláztam ki neki az anyagot. De meg is jelent „A kettős végtelen" c. válogatásban (Ecclesia, 1969; I. 211–261.). Nyilván ennek folytatására célzott az 1954-es beszélgetésben. „Vörösmarty istenélménye" és „József Attila istenélménye" megjelent a Vigiliában (1947, 1949). (Persze ez nem jelenti azt, hogy József Attila istenélményéről ne lehetne még sok újat mondani; kitűnő forrás ehhez Csőgl János könyve: „Tedd magad igaz emberré", Szent István Társulat, 1981.)

Mikor volt a székfoglaló? Ezt a birtokomban levő adatokból sajnos nem tudom megállapítani, de Pesten könnyű utánanézni. Rónay György az említett válogatás bevezetőjében (25. o.) 1948-at ír. 1946 mindenképp túl korainak tűnik. Végül csak mellékesen: a „Gárdonyi, Ady, Prohászka" megjelenése éve 1929 (nem 28), a „Zrínyi Miklós"-é 1941 (nem 40).

Kardos Klára
Klagenfurt

A BUDAPESTER RUNDSCHAU című, a fővárosban megjelenő német nyelvű lap február 27-i száma közli *Mustó Péter* jezsuita pap élménybeszámolóját Nicaraguáról, mely a Vigilia februári számában látott napvilágot.

A MAGYAR HÍREK, a Magyarok Világszövetségének lapja idei első számában – a magyar folyóiratok között tallózva – részletesen ismerteti a Vigilia 1983. októberi és novemberi számában megjelent kétrészes tanulmányt, Mészáros István *Sík Sándor és a magyar cserkészpedagógia* c. írását.

COSIMA WAGNER NAPLÓJA

A fakósárga fényképen, mely a kötetet borítja a zeneszerző látható s a nála huszonnégy évvel fiatalabb, reá *feltekintő* második felesége, Liszt Ferenc lánya: Cosima. Ha van különös, *drámai* életút; ha az emberi sorsot irányíthatja *végzet*, mely nem tűri az ellentmondást és nem ismeri a véletlen „hatalmát", úgy Cosima Liszt életében ez biztosan kitapintható. Születés, barátság, szerelem, házasság, szülés, válás: élet; mind, mind az *életmű* fényében, Richard Wagner és a művek szolgálatában nyer végső értelmet. „Ha valaki teljességgel erkölcsös ember, az annyit jelent, hogy teljességgel feláldozza magát." Alkotás és élet ellentétének és egységének páratlanul érdekes dokumentuma e napló, mely egyébként Wagner halálának centenáriumán látott napvilágot.

Meg kell említenünk, hogy e vaskos kötet – vaskossága ellenére – csupán *töredék*, az összes anyagnak alig több mint tizedrésze. A kötet szerkesztője *Kroó György* úgy igyekezett elvégezni a válogatás hálátlan munkáját, hogy a „lényeg": a zeneszerzőre, életére és műveire vonatkozó legfontosabb adatok, érdekfeszítő mozzanatok valamint Wagner értékes gondolatai, erkölcsi, művészi vívódásának dokumentumértékű feljegyzései megmaradjanak a töredékes magyar nyelvű kiadásban is. A kötethez fontos függelék kapcsolódik, a fordítás *Hamburger Klára* munkája. (Gondolat, 1983)

v. t.

Szerkesztőség és kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V., Kossuth Lajos u. 1. Telefon: **173–933, 177–246.** Postacím: 1364 Bp. Pf. 111. Terjeszti, előfizetési és templomi árusítás: Vigilia Kiadóhivatala, árúsítja a Magyar Posta is. A Vigilia csekkszámla száma: OTP 37.343-VII. Hazai előfizetések külföldre: Posta Központi Hírlapiroda, Bp. V., József nádor tér 1. Postacím: 1900 Bp. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, H-1389 Bpest, Pf. 149. Nyugati országokban az évi előfizetési ár: 23,– USA dollár, vagy ennek megfelelő összegű más pénznem. Átutalható a Magyar Nemzeti Bankhoz (H-1850 Budapest) a Kultúra 024-7. sz. csekkszámlájára, feltüntetve, hogy az előfizetés a Vigiliára vonatkozik. A szocialista országokban előfizethető a helyi postahivatalokban is. Egyes szám ára: 20,– Ft. Előfizetés: negyedévre 60,– Ft, félévre 120,– Ft, egy évre 240,– Ft. Megjelenik minden hónap elején. Index-szám: 26.921 HU ISSN 0042-6024. Szedte a Szent István Társulat. Készíti: Pannon Nyomda, Veszprém. 1152/84. Felelős vezető: Danóczy Balázs igazgató.

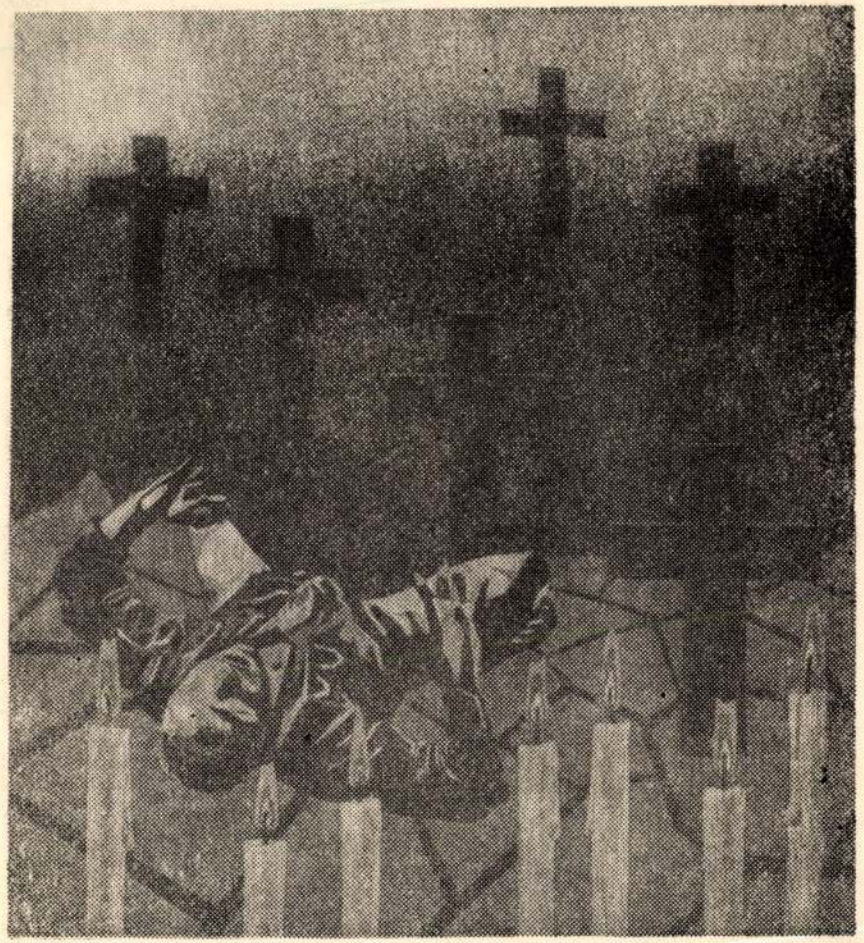

TEMESVÁR 1989

HÚSVÉT UTÁN
AFTER EASTER
NACH OSTERN

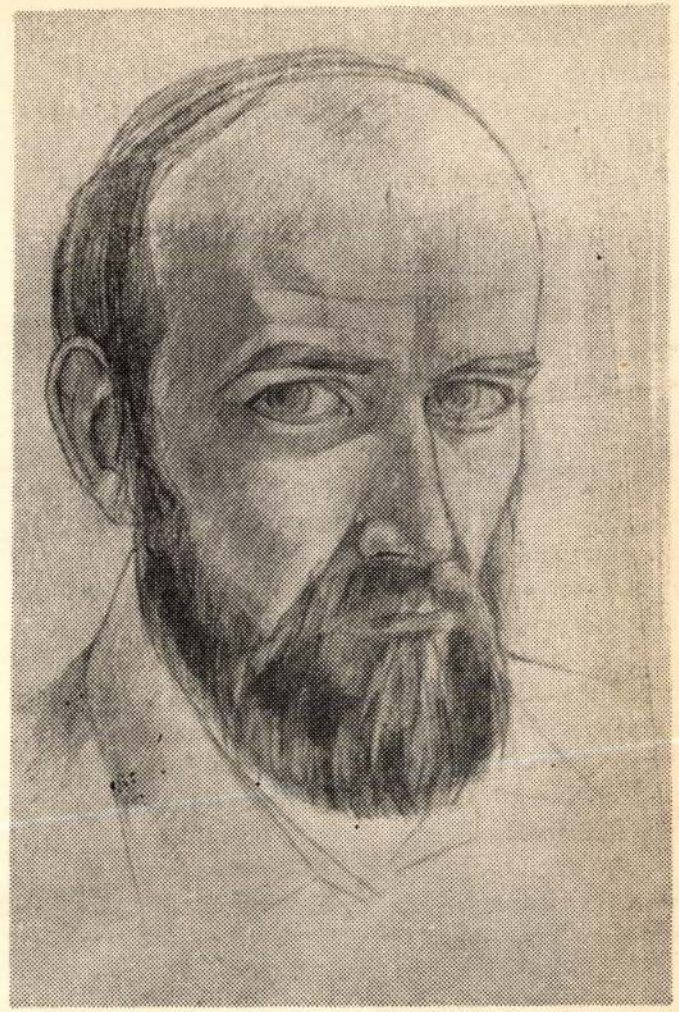

Xantus Géza

Születtem : Csíkszeredában 1958-ban
Mestereim : Beczásy Antal, Márkos András
Tevékenységi területem : ceruzarajz, rézkarc, aquatinta, szerigráfia.

„Grafikáimban a gondolkodó, a cselekvő, az elmúlással vívodó ember lelkiállapotát akarom kifejezni. Rajzolom a természet motívumait, ihletnek a népi kultúrák különböző elemei.

Műveimmel egy olyan lelkületet szeretnék teremteni, amely által közelebb kerülhetünk Istenhez. . ."

Born : 1958 in Csíkszereda (Miercurea-Ciuc), Rumania.
My masters : Beczásy Antal, Márkos András.
Works : drawing, etching, aquatinta and silk screens.

„In my grafics I'd like to express the spirit of the reflective and active man, in his struggle with transcendence. I'm inspired by the motifs of nature and various elements of folk culture.

My works are intended to create a spirituality that might bring one closer to God . . ."

Geboren : 1958 in Csíkszereda, Siebenbürgen.
Meine Meister : Beczásy Antal, Márkos András.
Tätigkeitsbereich : Zeichnung, Radierung, Aquatinta, und Siebdruck.

„In meiner Graphiken will ich den Seelenzustand des dekenden, schaffenden, sich mit der Vergänglichkeit ringeden Menschen ausdrücken. Ich zeichne Motiven der Natur, mich inspirieren verschiedene Elemente der Volkskulturen.

Mit meiner Werke möchte ich eine solche Gesinnung erschaffen, damit wir näher zu Gott kommen. . ."

MÚLÓ IDŐ
PASSING TIME
VERGÄNGLICHE ZEIT

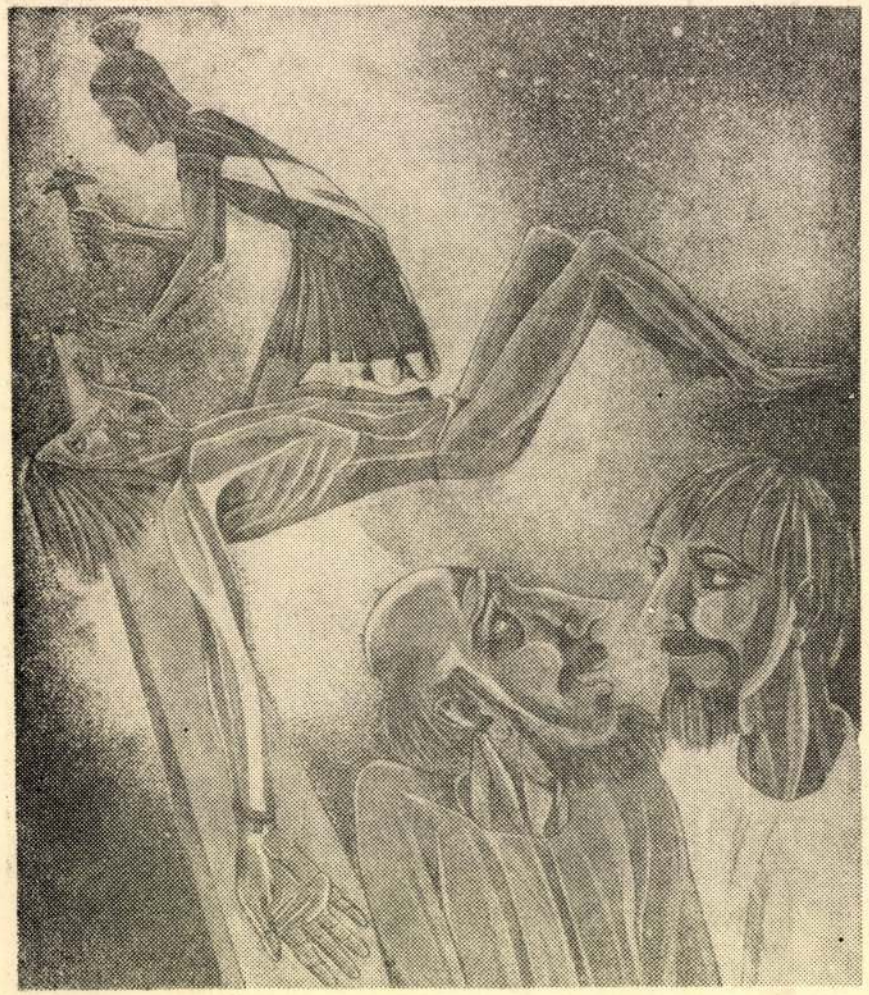

VIA CRUCIS XI

De könnyű ki-bejárni egy üres műterembe. Pista barátom arcán sincs szorongás.

– Ezt a házat – mondja – az édesapám is építette Imre bácsinak. Kőműves mester volt.

Csíkszereda

Két héttel előttünk Jókai Anna és Nagy Gáspár járt a művelődési házban. Kilencszázan ültek a színházteremben, elképzelhető ilyesmi Magyarországon? Igaz, Kányádi Sándort is várták a találkozóra, az ő neve százakat toboroz bárhol Erdélyben.

Mi négyen jöttünk – Ágh Pista, Utassy Jóska, Lázár Ervin és jómagam – százötven-kétszáz szeredai ül a székeken. „Kányádit most nem plakátoztuk ki" – mentegetőznek.

Ha tudnák, hogy odahaza nálunk kétszáz embert egyszerre legfeljebb egy rock-énekessel lehetne megmozgatni...

Dehát Erdélyben másféle hangulata van az író-olvasó találkozóknak. Itt a fejek a tenyerekbe temetődnek, itt nem szégyenlik a kicsorduló könnycseppeket. Itt évtizedekig sírni jártak az irodalmi estekre.

A találkozó után középkorú asszony lép hozzám. Suttogva beszél.

– Tavasszal az öcsém kijutott Amerikába. Levelet kaptam tőle, hogy írja a könyvét. 1957-ben csukták le, húsz éves korában. Tíz évre ítélték, mert lelkesedett október

huszonharmadikáért. Kitöltötte a tíz évet az utolsó napig, nyomorékká verve vergődött haza. De most ír, most megírhatja a szenvedéseit...

Harang lódul az ember mellkasához. Leírhatunk-e egy szót is, mi, akik éltünk, nevettünk, szerettünk ama tíz esztendő alatt?

Székelykeresztúr

Kisváros, gödrökkel, századelőt idéző üzletekkel.

Merre lehet a Gyárfás-kúria, udvarán a vén körtefával? A megcsavarodott törzsű fával, melynek lombjai alatt utolsó előtti napján notesze fölé hajolt Petőfi Sándor?

Ha lenne időnk, megkeresnénk.

De az árvaházba vagyunk hivatalosak. Azaz: nevelőotthonba – megkérnek rá, hogy véletlenül se nevezzük másnak. Meghallhatná egy gyermek, s nem akarják, hogy megismerjék ezt a szót: árva.

Nyolcszáz székelyföldi apátlan-anyátlan kisfiú és kislány. Kevés kivétellel magyarok: kétszeresen árvák.

De az igazgató szavai valamit enyhítenek a sajgáson. Az intézet lakói az idén magyarul tanulhatnak. Ez idén, először, annyi esztendő után.

Kérdem, amiről Csíkszeredában már hallottam, nem szakad-e reájuk a legújabban eldörgött bukaresti parancsolat, miszerint a történelmet és a földrajzot ismét román nyelven kell tanítani.

Még nem értesültek az utasításról.

És ha mégis megjönne?

Dacot látok az arcokon az igazgatói szobában, szigorú villanást a szemekben.

Az igazgató – csöndesen:

– Nézzék! Én félig szlovák eredet vagyok, félig székely. És teljesen magyar.

Székelyudvarhely

Aranyló vasárnap délelőtt, a szálloda előtti teraszon ünneplőbe öltözött társaság. Házaspárok, s ahogy látom, egy-egy pár nélküli asszony, férfi. De mindnyájan jó pajtások.

Osztálytalálkozó, nem nehéz kitalálni. S néhány elkapott mondat után azt sem, hogy egykori tanítóképzősök találkoznak a városban.

A diploma átvétele után hány esztendővel?

Talán harminc-harmincöttel.

Visszaszámolva az időben: micsoda három és fél évtizeddel a hátuk mögött. Hány csőre töltött tekintetű tanfelügyelővel, fülelő, szaglászó besúgóval, hány kihallgatással, hány rendbeli fenyegetéssel, hány gyötrött éjszakával.

A béke őszi aranylása mintha láthatatlan messziségbe vetné vissza ezt a harminc-harmincöt esztendőt.

Poharat koccintva, arcukat a fény felé tárva így ülnek össze egykori diákok, valahai érettségizők emlékezni a víg diák-esztendőkre.

Európában lennénk? Hát mégis... megesett, mégis megeshet a csoda?

KÓSA CSABA

Elszalasztott lehetőségek

A szomszédos államok határain belül élő magyarság jövője szempontjából a Felvidék, Kárpátalja, Erdély s a Délvidék magyar politikai-társadalmi-kulturális szerveződései mind megannyi reménysugárt jelentenek. Annak ellenére, hogy a felvidéki szlovák-magyar viszony, és az erdélyi román-magyar viszony sok hasonlóságot mutat, a lehetőségek e négy területen különbözőek: a románok élesen reagálnak minden olyan véleményre, amely európaiságukat látszik kétségbe vonni... Csakhogy európainak lenni nem földrajzi, politikai, gazdasági, de még csak nem is történelmi fogalom. Európainak lenni – klasszikus értelemben – egy bizonyos szellemi, lelki kultúrközösséghez tartozást jelent.

Ez az a választóvonal, ami a mai Jugoszláviát kettéosztja. Ezt a választóvonalat tolták mesterségesen nyugatra a második világháborút követő béke határozatai. Ennek a vasfüggönnyé merevedett választóvonalnak a leomlása adta vissza Európának a németek egy részét, a lengyeleket, cseheket és magyarokat.

De mi lesz a románokkal, akik ennek a szellemi Európának a történelmük során többnyire csak haszonélvezői voltak? Mikor lesz hajlandó belátni a román vezető réteg azt, hogy bizony meg kell adni az árát, ha népük felemelkedését biztosítani akarják.

Az első ilyen „ár" Iorga 1909-ben megfogalmazott alapelvének feladása lenne. Annak az elvnek, ami a mindenkori román bel- és külpolitikát – társadalmi rendszertől függetlenül – irányította: *„Megteremteni Nagyromániát a Dnyesztertől a Tiszáig. Minden Románok Romániáját. De csakis a románok Romániáját".*

Ami az 1989 decemberi változásokat illeti, sok eredményt lehet elkönyvelni: úgy mint az utazási lehetőség, a sajtó, a rádió, a TV relatív szabadsága, a nemzetiségek parlamenti képviselete stb. De mindezek a tulajdonképpeni lényeget: a monolitikus pártállamot (gyökereiben) nem érintették. Nem, mert úgy a parlamenti képviselők nagy része, mint az államigazgatás vezetői egy átfestett cégtábla, a „Nemzeti Megmentési Front" mögött megbúvó régi nomenklatúra embereiből verbuválódott. A hírhedt Securitatea változatlanul állam az államban, ma is több, mint 400 000 (sic!) aktív taggal.

A bizantin-levantin mentalitásból táplálkozó román diplomácia is újból mozgékony. Egymás után szervezik a különböző égiszek alatt nyugatra indított „good-will tour"-okat. Nem csupán a hírhedt Vatra Romanesca tagjaiból – mint 1990 októberében –, hanem újabban a kormányt kiszolgáló magyar nemzetiségűek közül is...

Magyarországnak az Európa Tanácsba rendes tagként történt felvételét követően (1990. november 6.), Románia mindent latba vetett annak érdekében, hogy legalább megfigyelői státust sikerüljön szereznie. Ezt viszont az alábbi feltételekhez kötötték az illetékesek: az ország többpártrendszerű demokratizálódása, kiemelten az emberi jogok maradéktalan biztosítása, valamint a kisebbségek kollektív jogainak korlátozás nélküli megteremtése.

Az elmúlt év novemberében az Európa Tanács küldöttsége Romániába látogatott, hogy a fenti feltételek meglétéről meggyőződhessen. Az RMDSZ egyes vezetőségi tagjainak strasbourgi semmitmondó szereplése után, most másodszor is megadatott az alkalom arra, hogy *a magyar népcsoport jogfosztottságát ismertessék, és annak nemzetközi garanciák védelmében történő orvoslását követeljék.* Ám az RMDSZ hangadóinak egy része mélyen hallgatott! Valószínű nem képesek felfogni mi mindent jelent annak a fogalomnak a hozadéka, hogy „Európa Ház"! A történelmi események most adut adtak az RMDSZ kezébe. Ennek a jelentőségét nem ismerték volna fel?! Vagy csak nem merték kijátszani?

Ismétlem: az RMDSZ Strasbourgba utazott tagjainak egy biankó (kitöltetlen) csekk volt a kezében. Az árát, Románia az Európa Tanácsbeli megfigyelői statusának feltételeként, maguk írhatták volna rá. Ezt vártuk tőlük mi, hazánktól távol élő erdélyi magyarok, de ezt várta tőlük minden gondolkodó ember, aki az európai nemzetiségi kérdéseket figyelemmel kíséri. Végül is Románia megkapta a megfigyelői statust – az RMDSZ támogatásának is köszönhetően. Ugyanazon a napon, amikor Románia betette lábát az Európa Tanács előszobájába, Petre Román az erdélyi magyarság szabadságjogairól szónokolt, s *ugyane napon gyakorlatilag harmadára csökkentették a bukaresti televízió magyar adásának időtartamát.*

Az RMDSZ, amikor besegítette a román kormányt az Európa Tanács előszobájába, önmaga felett mondta ki a hátrányos ítéletet.

S ha ez így folytatódik, nem kell még egyszer 70 év ahhoz, hogy a románok az erdélyi magyarságot teljesen felszámolják.

DITRÓY-HUSZÁR ZSOLT
(Zürich)

tületének „kifelejtése" az állami költségvetésből – nagyon határozott álláspontot foglalt el a barátjának tartott Petru Grozával vagy éppen kommunista „fölötteseivel" szemben. De egyetlen egyszer sem vonta kétségbe Románia jogát egész Erdélyre, a párizsi békekötés előtt sem, pedig akkor nem követ el ezzel „hazaárulást", hiszen a román-szovjet fegyverszüneti egyezmény Erdélyt vagy annak nagyobbik részét ígérte Romániának, a béketárgyalásoktól téve függővé a rendezést. Márton Áron római katolikus és Vásárhelyi János református püspökök, valamint Szász Pál dr., az Erdélyi Magyar Gazdasági Egyesület elnöke 1946. április 29-én hatpontos nyilatkozatban fogalmazták meg az erdélyi magyarság igazi véleményét, hogy a béketárgyalásokon „az erdélyi magyarságot kielégítő területi rendezés jöjjön létre." (Lásd az Erdélyi Magyarság 3. számát.)

Ez a vélemény sajtóban soha nem jutott el az erdélyi magyar közvéleményhez. A román állam- és pártvezetés (a kettő már egy volt), és velük az MNSZ, a nyílt vitát 1946-ban sem tűrte meg Erdély kérdésében, csak – nevét akkor még nem említve – Márton Áron ledorongolására, később börtönbe zárására vállalkozott.

De mi történt az erdélyi magyar közvéleménnyel, amely hajszálgyökereken mégis tudomást szerzett Márton Áron fellépéséről? Megtörött a nemzet életfenntartó ösztöne? A Magyar Népi Szövetségen belüli „lázadások", például 1945 tavaszán, a kolozsvári első kongresszuson, de 1946 nyarán is, Székelyudvarhelyen, a magyar tömegek, a székely tömb elégedetlenségét fejezték ki éppen a határkérdésben vallott hivatalos MNSZ-magatartás miatt. A csatát veszített, mégis élni akaró magyar önvédelem a nemzetiség önkezével fojtatott meg. A román párt parancsait legszolgaibban végrehajtó MNSZ-vezetők egyike, Bányai László 1945. március 27-én a brassói *Népi Egység* hasábjain keményen rendre utasította azt a fiatal kolozsvári ügyvédet, aki jogi garanciákat követelt az erdélyi magyarság biztonságára: nekünk nem kellenek semmiféle jogi garanciák, így Bányai, számunkra Gheorghiu-Dej és Teohari Georgescu (éppen hatalmon lévő kommunista pártvezetők) személye „a legnagyobb garancia".

Negyvenöt esztendőn át ez lett az egyedül üdvözítőnek kikiáltott „magyar ideológia" Erdélyben. Be-

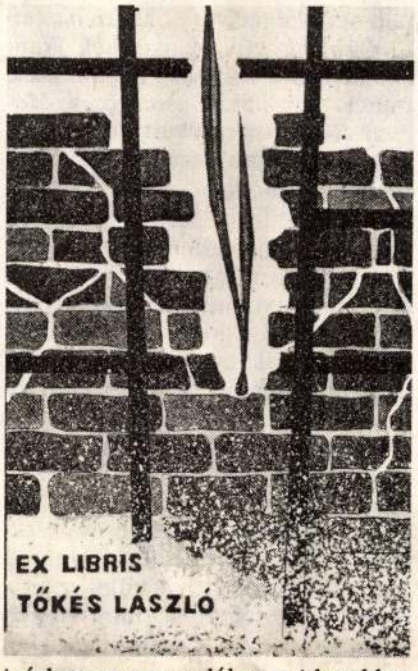

ivódott ez a szemlélet az idegekbe, a lelkekbe, olyannyira, hogy a jószándékú magyar is úgy menekült ebbe a „védelembe", mint öngyilkos a halálba. Ezen nőtt fel az újabb nemzedék, amelynek már nem lehetett személyes élménye a tényleges nemzeti önvédelemről, s így talán fel sem fogta, hogy a román államérdekeket helyezi a természetes magyar életigények elé. Vagy éppen egynek vélte a kettőt.

Évtizedeken át a tényleges erdélyi magyar érdekeket csak Nyugaton lehetett megszólaltatni, majd később az anyaországban is. A Szabad Európa Rádió magyar műsora ezzel a fellépésével szerzett igazán hitelt magának az erdélyi magyarok körében, s éppen ezért érintett fájdalmasan, hogy e rádió román szerkesztői – egyedül a kisebbségi kérdésben – magyarellenes hangot ütöttek meg.

Az anyaország becsületes kísérletei ellen a bukaresti hatalom az erdélyi magyar renegátokat vonultatta fel, s velük együtt kényszerhelyzetbe sodort tisztességes magyarokat, akiknek mást kellett mondaniuk, mint amit gondoltak, tudtak, vallottak. A történelem legijesztőbb tudathasadása ment végbe Erdélyben: magyar értelmiségiek olyan könyvről – *Erdély történetéről* – mondták el mások által írt véleményüket, amely könyvet nem is láttak, kezükbe se vehették. Ilyen viszonyok között az erdélyi magyarság igazi hangja csak az anyaországban vagy Nyugaton szólalhatott meg.

Közép-Kelet-Európa társadalmi földrengései és az 1989 decemberi romániai váltások véget vetettek-e a magyar lelki kiszolgáltatottságnak? Néhány hétig ebben hitt a világ, még inkább az anyaország, kevésbé Erdély sokat tapasztalt magyarsága. A Romániai Magyar Demokrata Szövetség szándéknyilatkozata, még inkább kolozsvári magyar értelmiségiek bátor fellépése a *Szabadság* hasábjain az önrendelkezés mellett, magyar iskolák önállóságának visszaszerzése a Székelyföldön és egy-két erdélyi, bánsági városban, a Bányai László-féle magyarellenes „magyar ideológia" elutasítását jelezte. A *Vatra Românească* dorongos csapatainak marosvásárhelyi gyilkolásáig. Ettől kezdve kísértetiesen tért vissza a józanságnak hitt önfeladás, az igazi vélemények magunkba fojtása, a túlélésben bizakodó ösztönök, és az ezt követő tudatos értelem önámítása.

Mindez azonban már nem „egyszólamú muzsika", a pillanatnyi sajtóviszonyok – sajtószabadság akkor lenne, ha pluralista társadalom és törvényesség, jogállam garantálná – lehetőséget nyújtanak legalább a nyílt védekezésre, Erdély anyagi gondoktól, ravasz tiltásoktól szorongatott magyar lapjaiban. Fö-

löslegessé teszi-e ez a viszonylagos nyíltság a Románia határain túli magyar állásfoglalásokat, az anyaországban és Nyugaton? Vagy még pontosabban: gátolják-e ezek a vélemények vagy éppen segítik az erdélyi magyarság létérdekeinek védelmét? Ne feledjük: a Nemzetközi Erdély-Bizottság tette közzé először, 1990. április 11.-én a Vatra Românească februári titkos dokumentumait, felnyitva ezzel az erdélyi magyarság és a nemzetközi közvélemény szemét. Lantos Tamás amerikai kongresszusi képviselő lépett fel Kolozsvárott a magyar egyetem és a magyar főkonzulátus visszaállítása érdekében, miután sem az erdélyi magyarság, sem az anyaország követelését nem méltatta figyelemre az Iliescu-rendszer. Nemcsak Ceausescu amerikai látogatásai alkalmából mozdult meg a magyar emigráció Erdély érdekében, de máskor is igen gyakran vetette latba lehetőségeit, hogy tudatosítsa a közvéleményben a fokozódó jogtiprásokat Erdélyben. És az ilyesmire érzékeny amerikai közvéleménynek döntő szava lett abban, hogy az USA kormánya visszavonta a diktátortól a méltatlanul élvezett vámkedvezményeket. Erdélyi magyar politikusok ezt soha nem érhették volna el, nem is szólva arról, hogy öngyilkosság lett volna részükről a kérdés puszta felveté-se is. Inkább az vált gyakorlattá, hogy erdélyi magyar közéleti emberek, sőt püspökök – megcsúfolva rangjukat, visszaélve híveik bizalmával – Ceausescu oldalán sorakoztak fel amerikai utazásaikon.

Még a látványos New York-i magyar tüntetéseknél is tartósabb eredményt hozhat távlatban a nyugati magyar „emigráció" következetes munkája, az erdélyi valóság tudatosítása. Amerikai, kanadai, angliai, franciaországi, németországi magyar kisközösségek, néhány főből álló önkéntes csoportosulások vagy éppen családok végeznek felbecsülhetetlen tevékenységet. Egy ilyen „párizsi műhelyt" ismertem meg, említek példának, (semmiképpen sem kiemelve) sokszáz hasonló őrhely közül. Megküldték Franciaországból annak az írásomnak a francia fordítását, amelyik a *Magyar Nemzet*ben jelent meg Budapesten egy újabb erdélyi magyarellenes mozgalomról, a nyílt románosítás meghirdetéséről. A Vatra Românească kezdeményezte torz ötlet nyilván meghökkenti a francia közvéleményt, hiszen a legalapvetőbb emberi jogokat támadja, egyképpen el akarja venni az erdélyi magyarok nyelvét és hitét. Kiss Andor erdélyi származású mérnök, Nádasdy Borbála tanárnő, ennek francia férje, aztán Bakonyi József, Tholdalagi Éva meg Ferenc – ennyi a csapat – módszeresen fordítja az Erdélyről szóló itthoni írásokat franciára, megküldi parlamenti képviselőknek, miniszteréknek, az Európa Tanács tagjainak. Olyan feladatokat teljesít, amelyeket az erdélyi magyarság számára lehetetlenek lennének. Ők ott, Párizsban így élik és építik a nemzet egységét.

Ezt az egységet – fogcsikorgatva bár – Iliescu kormányzatának is el kell fogadnia, hiszen másként a beavatott francia közvélemény visszakérdezhet: elnök úr, ez az egység csak a románok esetében, csak Románia és Besszarábia viszonyában szabad, a magyaroknak tilos? Ön éppen az egyik francia lapban hivatkozott a románság szellemi, kulturális egységére, Besszarábia kapcsán. A magyar anyaország sem tesz többet, a maga nemzeti egységének hűségén, mikor a maga eszközeivel védelmezi a nemzettest erdélyi szárnyának jogait, önrendelkezési szabadságát.

Ha ugyanis valaki tagadja a magyar nemzetnek ezt a jogát, akkor Ceausescu diktatúrájának erőszakérveit újítja fel. Ha éppenséggel magyar vonja kétségbe, akkor a szégyenben maradt tegnapi „közéleti emberek", híveiktől megtagadott, eltűnt püspökök útjára lép, akaratlanul is.

Mert miként minősíthető az az aggódó erdélyi magyar, aki állítólagos óvatosságában kifogásolja, ha folyóiratunk, az *Erdélyi Magyarság* úgy fogalmaz, hogy Trianonban nemcsak a magyarság egyes csoportjain esett sérelem, hanem az egész nemzeten? A józan nemzeti érdekek felismerése eloszlathatja hetven esztendő ködét és érvénytelenítheti az önfeladás érveit, azokat a hangokat, amelyek egyedül tartják illetékeseknek magukat az erdélyi magyarság sorsáról szólni. Immár magyar-magyar, erdélyi és anyaországi tanácskozásokon is hangot kap az igazi illetékesség. Miként 1990 őszén Debrecenbe, az irodalmi napokon, ahol Ágoston Vilmos – igaz, csak ő egyedül – minden magyar *közös felelősségét* hangsúlyozta, azzal a ma is kísértő szemlélettel szemben, amely szerint az erdélyi magyarságnak van egyedüli joga dönteni saját sorsa fölött.

Önfeladó szemlélet, hiszen valójában lefegyverzi az erdélyi magyarságot, magára hagyottsági érzetet ébreszt benne, ugyanakkor erősíti a románság téves jogérzetét, hogy „az állampolgári lojalitás szembeállítható a nemzeti összetartozás és a sajátos emberi jogok fogalmaival".

„Litván időkben" a nemzeti önrendelkezésnél – vagy legalábbis az érte vívott harcnál – Európában aligha létezhet más érvényes szemlélet és illetékesség.

BEKE GYÖRGY

dományos Akadémia kiadása, Pesten, 1862 (Reprint. Kiadja a Fejér M. Numizmatikai Csoport, Székesfehérvár, 1990) – Szakemberek, éremgyűjtők, régiségkereskedők számára egyaránt haszonnal forgatható éremhatározó.

AZ 1848-1849-DIKI MAGYAR SZABADSÁGHARCZ KITŰNŐBB VÉRTANÚINAK EMLÉKKÖNYVE, Pesten, 1873. Halász István Tulajdona (Reprint. Kiadja a Babits – Magyar Amerikai Kiadó RT. Szekszárd, 1990) – A könyv 24 kőnyomatú arcképet és ugyanannyi életrajzot tartalmaz. Közöttük az aradi vértanúkét.

FODOR ISTVÁN: *OLÁH MIKLÓS HUNGÁRIÁJA. EGY EDDIG ISMERETLEN KÉZIRAT ÉS A MAGYAR NYELVI ADATOK TANULSÁGAI* (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990) – A kölni dóm könyvtárában őrzött másolat összehasonlítása a Bél Mátyás-féle változattal. A tanulmány rendszerezi a mű magyar vonatkozású nyelvanyagát, a függelék tartalmazza Oláh Miklós két magyar nyelvű levelének betűhív átírását.

GALÁNTAI JÓZSEF: *A TRIANONI BÉKEKÖTÉS 1920. A PÁRIZSI MEGHÍVÁSTÓL A RATIFIKÁLÁSIG* (Gondolat, Budapest, 1990) – Részben új forrásokra támaszkodó monográfia a béketárgyalások lefolyásáról. Közli a békeszerződés teljes dokumentációját.

GAZDA JÓZSEF: *MEGVÁLTÓ KARÁCSONY. ERDÉLYI MAGYAR TÚLÉLŐK EMLÉKEZNEK* (Aura Kiadó, Budapest, 1990) – Interjúsorozat a romániai forradalom napjairól több erdélyi nagyvárosban és a fővárosban.

GRANDPIERRE K. ENDRE: *ARANYKINCSEK HULLTAK A HARGITÁRA* (Népszava, Budapest, 1990) – A könyv második része hipotéziseket fogalmaz meg és történelmi forrásokat idéz a székelyek származásáról és őstörténetéről.

GYALAY MIHÁLY: *MAGYAR IGAZGATÁSTÖRTÉNETI HELYSÉGNÉV-LEXIKON 1723-1918 között; továbbá a későbbi államkeretekbe osztott területek részletes adataival kiegészítve, általában 1989-ig* (Origo-Press, Budapest, 1989) – A tudományos kutatás számára nélkülözhetetlen kézikönyv. Törvényhatóságonként, azon belül járásonként tartalmazza 12 542 település (valamint puszta, tanya, vár, major, malom) adatait. A könyv a Szerző gépelt, javított kéziratáról fotózással készült.

GYŐRFFY GYÖRGY: *A MAGYARSÁG KELETI ELEMEI* (Gondolat, Budapest, 1990) – A tanulmánygyűjtemény három szövege a székelyek őstörténetével foglalkozik.

HÁROMSZÉKI MŰEMLÉK FELMÉRÉSEK (A sepsiszentgyörgyi Keöpeczi Sebestyén József Műemlékvédő Társaság és az O.M.F. Magyar Építészeti Múzeumának kiállítása, Budapest, 1990) – Egy országos építészeti felmérési akció gyümölcse. Kúriák, parasztházak, malmok, haranglábak, bútorok, faragások, vakolatdíszek, székelykapuk távlati rajzait, metszeteit, szakmai leírását tartalmazza.

HETVEN ÉV. A ROMÁNIAI MAGYARSÁG TÖRTÉNETE 1919-1989 (Magyarságkutató Intézet, Budapest, 1990) (A Magyarságkutatás könyvtára V.) – A romániai magyarság demográfiai, jogi, politikai, művelődési viszonyainak áttekintése egy olyan korban, amikor a status quo és a politikai berendezkedés is többször változott. A tanulmányok szerzői: Barabás Béla, Diószegi László, Enyedi Sándor, Sebők László, R. Süle Andrea.

JANKÓ JÁNOS: *A MILLENEUMI FALU* (Néprajzi Múzeum, Budapest, 1989/!1990) – A milleniumi kiállítás részét képező néprajzi falu dokumentációjának hasonmás kiadása. Tartalmazza: Csík, Hunyad, Kolozs, Szeben, Temes, Torontál, Torda-Aranyos vármegye anyagát. Sajtó alá rendezte és a bevezető tanulmányt írta: Szemkeő Endre.

KÁNTOR LAJOS: *HAMLET A BÁNTOTT FÉLHEZ TARTOZIK* (Héttorony, Budapest, 1990) – Az erdélyi Hamlet-előadások feldolgozása, de szélesebb kitekintést nyújt az erdélyi magyar színjátszás egészére.

KÁNYÁDI SÁNDOR: *KINYÍLOTT AZ IDŐ* (Képzőművészeti Kiadó, Budapest, 1990) – Leporelló gyerekversekkel, Rényi Krisztina rajzaival.

KATONA SZABÓ ISTVÁN: *A NAGY REMÉNYEK KORA (ERDÉLYI DEMOKRÁCIA 1944-1948)* I-II. (Magvető Könyvkiadó, Budapest, 1990) – A fiatal magyar baloldali értelmiségiek háború utáni eufórikus életérzésének, majd kijózanító tapasztalatainak krónikája.

KARÁCSONYI FORRADALOM. RIPORTKÖNYV ROMÁNIÁRÓL (Hírlapkiadó Vállalat, Budapest, 1990) – A romániai forradalomról megjelent kiadói rekordteljesítmények egyike. Szerkesztette: Kőváry E. Péter és Miklós Gábor.

KINCSES ELŐD: *MAROSVÁSÁRHELY FEKETE MÁRCIUSA* (Püski Kiadó Kft., Budapest, 1990) – A szemtanú visszaemlékezése, a történtek részesének tanúvallomása a márciusi események lezajlásáról.

KOCSIS KÁROLY: *ELCSATOLTAK. MAGYAROK A SZOMSZÉD ÁLLAMOKBAN* (TIT Budapesti Szervezete, 1990) – Történeti-statisztikai-demográfiai tanulmány a kisebbségi sorsban élő magyarok történetéről, lélekszámának alakulásáról, területi átrendeződéséről, a különböző népességmozgásokról.

A KOLOZSMONOSTORI KONVENT JEGYZŐKÖNYVEI 1289-1556. 1-2. köt. Közzéteszi Jakó Zsigmond (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990) (A Magyar Országos Levéltár Kiadványai II. Forráskiadványok 17.) – Egy évtizedek óta kiadásra váró történelmi kútfő végre elfoglalhatja méltó helyét a történettudomány művelőinek könyvtárában.

KOLOZSVÁR (Polygon Könyvkiadó, Budapest, 1989/!1990) (Transylvania képeskönyvek) – Történelmi képeskalauz a száz év előtti Kolozsváron. A kötetet Kelemen Lajos írásaiból összeállította: Bálint István János. Fotó és reprodukció: Entz Géza Antal és Kincses Károly.

A KOLOZSVÁRI MAGYAR EGYETEM 1945-BEN. A BOLYAI EGYETEM SZERVEZÉSÉNEK VÁLOGATOTT DOKUMENTUMAI (Magyarságkutató Intézet, Budapest, 1990) (A Magyarságkutatás könyvtára III.) – Tanulmány és adattár a Bolyai Egyetem alapításának körülményeiről és működésének első évéről. Előszó: dr. Csőgör Lajos. Bevezető tanulmány és utószó: Joó Rudolf. Gyűjtötte és szerkesztette: Barabás Béla és Joó Rudolf.

KÓS KÁROLY (IFJ.): *ERDÉLY NÉPI ÉPÍTÉSZETE* (Kelenföld Kiadó, Budapest, 1990) – Területi vonatkozásban hézagpótló munka. Nem a látványos, turistacsalogató témákat kutatja ebben a kötetben. Kolozs megye, a Mezőség, a Kis-Küküllő mente népi építészetét dolgozza fel.

KOSSUTH KORMÁNYBIZTOSA CSÁNYI LÁSZLÓ (Megjelent Csányi László születésének 200. évfordulóján) (Zala Megyei Levéltár, Zalaegerszeg, 1990) (Zalai Gyűjtemény 30.)

KUBASSEK JÁNOS: *ZANZIBÁRTÓL A STEFÁNIA-TÓIG* (Bembo, Budapest, 1990) – A Teleki Sámuel nyomában szervezett akadémiai Afrika-expedíció geológus tagjának útinaplója.

KURZE GESCHICHTE SIEBENBÜRGENS (Akadémiai Kiadó, Budapest, 1990) – Erdély rövid története német nyelven.

ION LANCRANJAN: SZÓNOKLAT ERDÉLYRŐL (Áramlat, Budapest, 1990) – A hírhedtté vált vitairat magyar változata. A másik fél meghallgatása jegyében.

LIPCSEY ILDIKÓ: *ERDÉLYI AUTONÓMIÁK* (Lipcsey Ildikó kiadása, Budapest, 1990) – Tanulmányok az erdélyi autonómiák működéséről a XIX-XX. században, viszonyukról a központi államhatalomhoz, kitekintéssel az autonómia-gondolat életképességére, további lehetséges szerepére.

MAGYAR ÉPÍTŐMŰVÉSZET. A Magyar Építőművészek Szövetségének folyóirata, LXXXI. évf. 1990. 5. sz. – Erdély különszám. Tanulmányok az erdélyi építészetről, a műemlékvédelemről, a kolozsvári eklektikáról, a román fatemplomokról, a falusi társadalom építkezéséről, Erdély első térképéről, Kós Károly munkásságáról.

(Folytatjuk)

Összeállította:
KOMÁROMI BÉLA

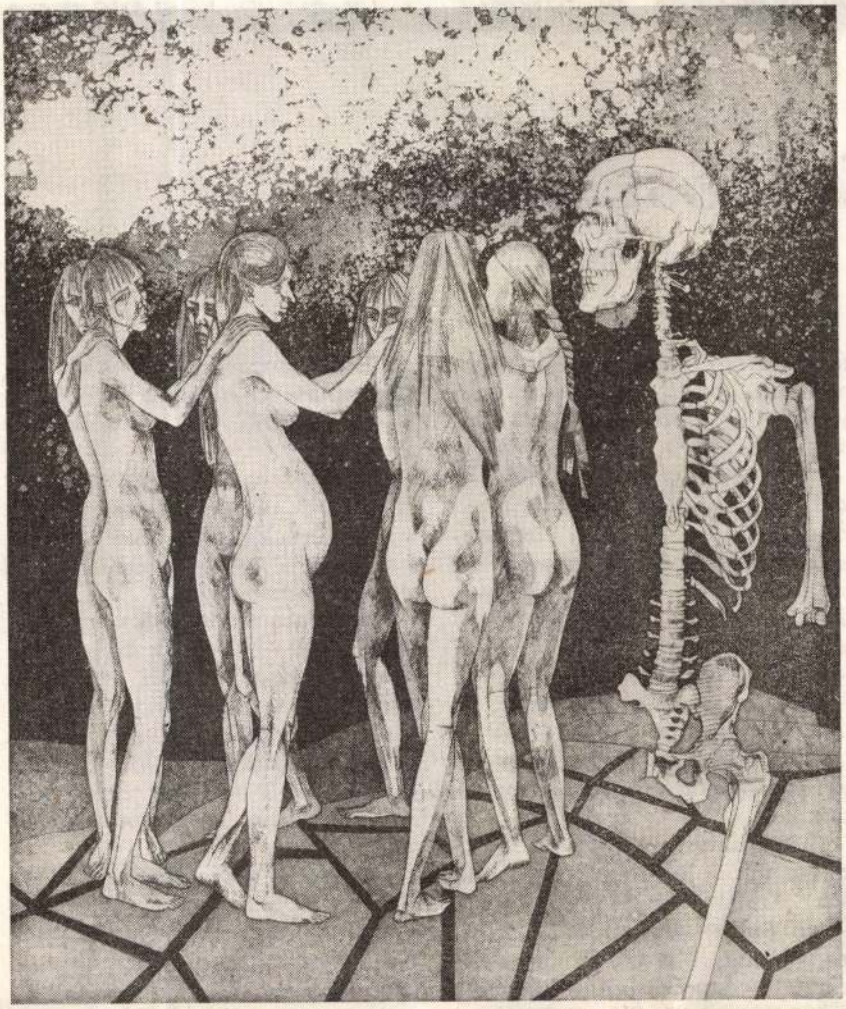

juk is van. Igaz, nem valóságos hazájuk, hanem képzeletbeli Palesztína, de azt annyira szeretik, és annyi hazafias érzelmet táplálnak iránta, hogy egy másik haza iránt már nem marad hely bennük a szeretet és a hazafiasság számára. (...) A politikai törvényeken kívül Mózes még házi törvényeket is alkotott számukra: az, ami említésre méltó ezekkel a törvényekkel kapcsolatban az, hogy megtiltják a zsidók számára az idegenekkel való egybeolvadást a házasság által (...) Hogy ez a törvénygyűjtemény szilárd maradjon, hogy mindörökre ebben a formában maradjon meg, vallás formájába öltöztették, hogy ilyenképpen örökéletű legyen, mint a vallás igazsága. Nekik egymás között erkölcsösen kell viselkedniük, de az idegenekkel való kapcsolataikban erkölcstelenek is lehetnek, ha ezáltal leigázhatják őket, mert semmi sem számít erkölcstelennek nekik, ha ezzel megkönnyítik a Messiás eljövetelét". (Hivatalos Közlöny, az 1979. szeptember 5-iki ülés, 5776. o.)

Nem állhatom meg, hogy ezzel kapcsolatban ne idézzek egy későbbi véleményt, melyet ma is aláírna szinte minden román értelmiségi:

„Nem lehet azt mondani, hogy Conta filozófus nem volt toleráns, és hogy nézetei sértenék a zsidó nemzet alapelveit. Ő csak arra mutat rá, hogy a zsidóknak, mivel vallásuk tiltja, hogy csatlakozzanak ahhoz az országhoz, amelyben élnek, tehát hogy hozzájáruljanak annak fejlődéséhez, csak olyan jogaik lehetnek, melyeket az emberiesség biztosított a számukra nálunk, nagyobb mértékben, mint más helyeken..." (G. D. Scraba, Vasile Conta. Studiu filozofic, Editura Fundatiunei I. V. Socec, Bukarest, 1913.)

„...nálunk nagyobb mértékben, mint más helyeken": 1867 és 1913 között a román parlament 196 antiszemita, korlátozó, kirekesztő jellegű törvényt szavazott meg.

Nos, ilyen „eszményekkel" vágott neki a jövőnek a fiatal román állam, hűen hagyományaihoz, hiszen területén örmények, zsidók, magyarok (csángók), törökök, tatárok, bolgárok, ukránok, görögök éltek, akiket asszimiláltak, elüldöztek, kiirtották, vagy legalábbis vallásuktól, nyelvüktől igyekeztek megfosztani őket. Az örmények nagy része Erdélybe menekült. 1880-ban csak a Ókirályságban 500 000 zsidó élt. Ma húszezren sincsenek a kikerekített Romániában. S a csángók? Deresre húzták őket, ha nyilvános helyen anyanyelvükön beszéltek. Bolgárok? Alig vannak. Elmentek, beolvadtak. Törökök, tatárok? Sorsuk akkor pecsételődött meg, amikor Dobrudzsa „ősi román földjét" kárpótlásként megkapta Románia az átengedett Dél-Besszarábiáért. Th. T. Buraia, a „Junimea" tagja, sorozatot közöl ebben az időben (1880-ban) a „Convorbiri literare"-ban Dobrudzsai utazás címmel. Íme egy részlet ebből az írásból:

„Egy átfogó pillantást vetve erre a mezőgazdaság, a kereskedelem és az ipar szempontjából a legnagyobb elmaradottság állapotában lévő tartományra és lakóira, akik nagyrészt minden intellektuális kultúrát nélkülöző tatárok, törökök és más nemzetiségűek, feltesszük a kérdést: vajon sikerülni fog-e nekünk valaha, hogy *tiszta román országot csináljunk ebből a tartományból?* A tatárok és törökök, akik a lakosság domináns részét alkotják, el fognak-e románosodni valaha, vagy legalábbis kötődni fognak-e ahhoz az országhoz, amelyhez csatolták őket, olyannyira, hogy Romániát hazájukként szeressék?

Ez a nép, amely nemzeti szempontból annyira különbözik tőlünk, amely semmiféle rokonságban nincsen velünk, s amelynek mások a szokásai, a babonái, más az erkölcse és a hite, beolvad-e valaha nemzetünkbe? A vallása arra készteti, hogy ne legyen más, mint ami: vajon mikorra sikerül nekünk a vallásukat megváltoztatni, hogy utána elrománosítani is megpróbáljuk őket? Mikorra sikerül nekünk igazi román katonákat csinálnunk belőlük...?"

Az eredmény? Ma Dobrudzsa szinte „tiszta román ország"...

De Erdély még nem az! Hetven éves román uralom után sem. A kiüldözések, népirtások, a románok erőszakolt betelepítése ellenére sem.

TAKÁCS FERENC

Adalékok a köröstárkányi tragédiához

Érdeklődéssel olvastam az „Erdélyi Magyarság" 1990/3. számában Beke György „Kilencvenhárom halott" c. megemlékezését az 1919. évi köröstárkányi vérfürdőről. A szerzőnek „Itt egymásra találnak az emberek" c., Bukarestben megjelent könyvét nálunk nem terjesztették. Viszont kb. ugyanabban az időtájban publikáltam „Tiszántúl elvesztése 1919. áprilisában" címmel a Szolnok Megyei Múzeumi Évkönyv 1982-83. évi kötetében, amelyben kitértem a köröstárkányi eseményekre is. Ehhez egyaránt felhasználtam Constantin Kiritescu „Istoria pentru intregirea Romaniei 1916-1919" (Bucuresti é.n.) és Koréh Endre „Erdélyért – A székely hadosztály és dandár története 1918-1919" (Bp., é.n.) c. könyveit. Kiritescu a köröstárkányi eseményeket nagyon sommásan intézte el, amint könyvének az április 17-19-e közti harcokra vonatkozó részlete is bizonyítja:

„Rasoviceanu ezredes parancsnoksága alatti vegyes különítmény azokból a csapatokból állt, ame-lyek részt vettek a halmágycsúcsi szoros elfoglalásában – a 9. vadászezred, egy zászlóalj a belénye-si ezredből – a tüzérséggel áthaladtak a Fekete Körös völgyében Belényes irányába. A Dealul Mare-i erős állást egy magyar kadétzászlóalj védte (csak egy század volt – saját megjegyzésem), amely különös hősiességgel harcolt és nagy veszteségei voltak. Másfél órai harc után a kadétokat menekülésre kényszerítették. A vadászok elfoglalták Dealul (Mare) csúcsát, ahonnan Belényes látható. A kadétok megkísérelték új ellenállási vonal szervezését Kristyórnál, de a vadászok heves támadások után napnyugtáig elfoglalták. Carpinetnél a kadétok parancsnokát foglyul ejtették, de a zászlóalj maradványai visszavonultak Vaskóh felé, amelyet a mi csapataink éjfél után elfoglaltak... Rasoviceanu különítménye folytatta előnyomulását Vaskóhtól Belényes felé, amelyet gyalogság és erős tüzérség védett. A belényesi ütközet heves volt. Nyégerfalvát és Köröstárkányt ez éjjeli ütközet folyamán felgyújtották és elfoglalták."

Kiritescu ezzel napirendre tér a Fekete Körös völgyében történtek fölött. Annál részletesebben ír róla Koréh Endre tábori lelkész, azzal kezdve, hogy a harcot a nagyváradi honvéd hadapródiskola 17-18 éves növendékei vették fel, a Verbőczy zászlóalj három százada és két üteg támogatásával, majd a tartalékból három további század is akcióba lépett.

E küzdelemben Köröstárkány népe példátlan hősiességgel vett részt. Férfiak, asszonyok, vállvetve harcoltak a székely rajvonalban a magyar szabadságért.

De meg is szenvedtek érette úgy, mint 1848–49-ben az erdélyi magyarok. Másnap békés szándékot színlelve, közérdekű hirdetés meghallgatására gyűjtötték össze a falu népét a községháza elé. Ez alatt Szakota, volt kristyóri jegyző géppuskákat rejtett el a szomszéd telken.

Mikor már a lakosság együtt volt, megszólaltak a gépfegyverek. Percek alatt halomra lőtték a fegyvertelen lakosságot. (...) De még ezzel nem volt vége a tárkányi rémségeknek. Újból kihirdetés következett,

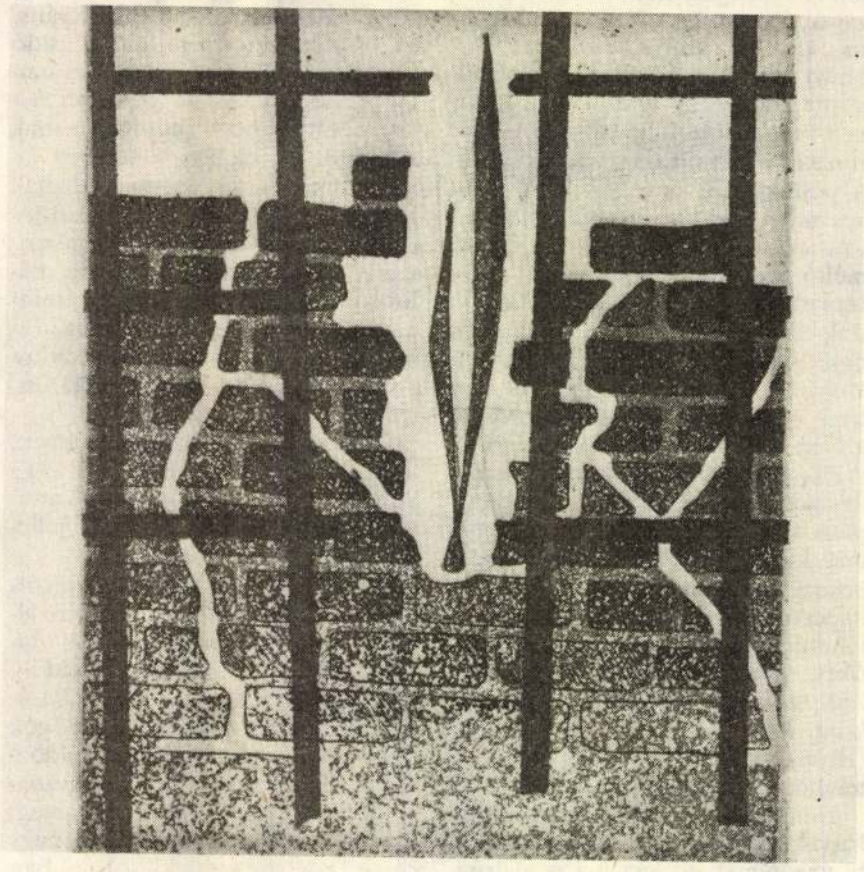

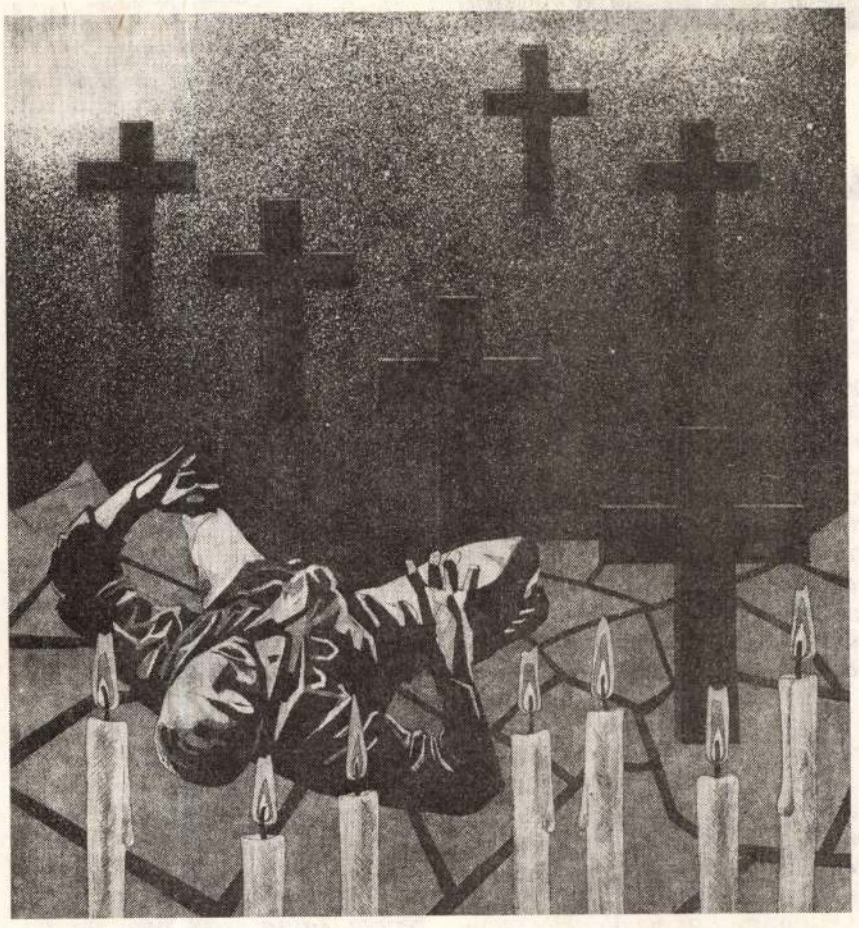

hogy a falu népe temesse el a halottakat. Még a szomszédos nyégerfalvaiakat is kirendelték. Mikor a szerencsétlen lakosság újra együtt volt, megint végig gépfegyverezték őket.

E rémes tömegmészárlásnak 81 köröstárkányi és 17 nyégerfalvi lakos lett az áldozata.

Az alábbiakban közöljük a tárkányi áldozatok nevét és életkorát:

Miklós István 75, Mikló Mihály 72, Benedek János 82, Antal László 72, Szatmári Mihály 74, Szatmári János 78, Oláh Zsuzsánna 65, Nagy Zsuzsánna 68, Halász Sámuel 63, Oláh Ferenc 70, Balla Ferenc, vak ember 80; P. Antal László 80, Szatmári János 75, Lőrincz János 78, Karacs Mihály 75, Gyulai Gábor 66, Benedek Mihály 75, Halász Julianna 65, Szatmári Péter 77, felesége 70, Antal Ferenc 75, Gyulai László 76, Zsupán János 77, Illés Péter 78, Miklós Katalin 60, Nagy Mihály 65, Mikló Ferenc 60, Lőrincz Mihály 70, Mikló László 60, Gábor Ferenc 60, Gábor Péter 45, Mikló Mihály süketnéma 34, Antal Ferenc 42, felesége 25, Mikló József 42, Szatmári Ferenc 60, Erdei Ferenc 55, felesége 53, fia Ferenc 20, Szatmári Ferenc 50, felesége 44, Erdei Ferenc 33, Kovács Péter 48, Erdei Mihály 50, Szatmári Sándor 54, Antal Péter 50, Benedek Mihály 55, Benedek János 45, Zsupán Gábor 46, Bunta János 40, Oláh Ferenc 42, Antal Kata, süketnéma 40, Gyulai Ferenc 48, Mikló Ferenc 55, Mikló Julianna 52, Szatmári Erzsi 24, Balla Ferenc 50, Szatmári Ferenc 35, Erdei Ferenc 55, Antal István 60, felesége 52, Gyulai Ferenc 50, Gyulai Péter 49, Benedek Ferenc 46, Iszák Mihály 53, Strozinger Sándor 52, veje Pap Sándor 23, Erdei Mihály 50, Benedek Ferenc 52, Oláh Ferenc 54, Oláh József 50, Halász Péter 58, fia Péter 16, Gyulai István 42, Mikló Sándor 48, Halász Katalin 42, Pap Mihály 48, Birta Teréz 24, Antal János 15, Fencsi Péter 50, Benedek Péter 52 éves.

Az alábbiakban közöljük a tárkányi áldozatok nevét és életkorát:

Tehát 67 férfi és 14 nő, köztük leányok, fiatal fiúk, vakok, süketnémák...

Négy sebesült volt még, akik felépültek.

A nyégerfalviak között még 17 halott volt, köztük öt idősebb férfi és egy 16 éves fiú. (...)

A köröstárkányi rémségeket betetőzte, hogy Izsák Mihálynak (55 éves) élve kezét, lábát, nyakát levágták, Szatmári Sándornak (50 éves) szintén a nyakát vágták át. Mindezek után felgyújtották és teljesen kirabolták a jómódú magyar községet.

Az öldöklés hiteles adat szerint 204 magyar gyermeket juttatott árvaságra!

Azóta amerikai és angol missziók fordultak meg Köröstárkányban s megrendülve hallgatták a kegyetlenségek történetét.

Beke György írásából az derül ki, hogy Köröstárkány kirablása és felgyújtása a környékbeli román falvak lakóinak a lelkiismeretén szárad. Ez azonban nem lehetett spontán akció, azt valakinek meg is kellett szervezni. Ez pedig nem lehetett más, mint Szakota biharkristyóri jegyző, a belényesi, tehát erdélyi románokból szervezett ezred tisztje, mert a géppuskákat ő állíttatta fel a községháza körüli telkeken. Csak a tömeggyilkolás után indult meg Köröstárkány elpusztítása a környékről becsődült, fejszével, késsel és puskával felszerelt románajkú lakosok által.

FOGARASSY LÁSZLÓ
(Pozsony)

Akikért nem szólt a harang

„A népszámlálás adatai szerint hetvenezer magyar hiányzott a háború befejezése után a Vajdaságból... Ezeknek egy része Magyarországon él, sokan hontalanul kószálnak a nagyvilágban. De hol a hiányzó 30-40 ezer? Valamennyien tömegsírokban? Kinek a lelkiismeretét terheli esztelen haláluk?" Tito partizánjai válogatott kegyetlenkedésekkel álltak bosszút a védtelen civil magyarokon, majd hallgatást parancsoltak a tömegsírok fölé... Illés Sándor emlékírása ezt a bűnös csendet töri meg.

(...) Nehezen ment a vetkőzés, egyiknek, másiknak belegabalyodott a lába a nadrágszárba, megtántorodott, térdre esett. Végül azonban ott tornyosult a ruhakupac; bocskorok, csizmák és nyűtt cipők tömege; zoknik, piszkos, büdös kapcák, ingek, alsók, amelyeket már levizeltek félelmükben; szvetterek, kötött kabátok, ócska zakók, prémes bekecsek egyhalomban.

A partizánok turkálni kezdtek közöttük. Egyik-másik kiválasztott egy-egy pár jobb állapotban lévő cipőt, a nadrágokat félredobálták, de a kötött kabátokon majdnem összevesztek. Krisztusnak is így sorsolták ki a ruháját valaha a keresztfa alatt, s akkor se jött angyal az égből, hogy segítsen – gondolta a kisbíró sóhajtva és belenyugodva a sorsába.

De ez a belenyugvás csak egy fél percig ha tartott, nyomban fellángolt benne ismét az életösztön. Nem szabad meghalnia! Meg kell menekülnie! S bízott is ebben. De hogyan? Merre fusson? Most már teljesen mindegy. Ha itt marad, akkor is belelövik a gödörbe, a többiekkel. Ha fut, akkor is utoléri a golyó. De jobb menekülve meghalni, mert ha csak egy ezredrész remény van, akkor is meg kell kísérelnie.

– Kisfiam, drága gyerekem, Istvánkám! – hangzott egy elgyötört hang. Nyomában mintha átszakadt volna a hallgatás gátja: – Szűzanyám, segíts meg bennünket! Mária, kedvesem! Édesanyám, segíts rajtam! – Nevek, kedvesek neve hangzott el utoljára, sóhajtások, könyörgések, amelyet igyekezett elnyomni a fegyverropogás.

Elsőnek az őrök tüzeltek a hozzájuk legközelebb állókra, aztán megszólaltak a géppisztolyok is a lányok kezében. Hangos viháncolással lövöldöztek, látszott, hogy örömük telik a gyilkolásban. Sztoján az öreg Hévizit lőtte tarkón a pisztolyával, majd belerúgta a gödörbe, amely már félig megtelt. Iszonyat lobogott a levegőben, vérszag terjengett, keserű volt a lőporfüst és csípte a szemet.

Horváth beleájult a gödörbe, amely ragacsos volt már az embervértől. Rázuhant egy hulla, kimászott alóla, felkapaszkodott a gödör peremére, majd egy hatalmas ugrással kint termett.

Az egyik őr, aki legközelebb állt hozzá, hátrahőkölt a láttára. Iszonyatos lehetett: egy véres ember ugrik ki a halottak közül torz arccal, valamit üvöltve, halálra szánva tör magának utat a lányok között, és kecskebak-ugrásokkal cikázik ide-oda a sírkeresztek között. Amikor felocsúdott, utána lőtt. De akkor már a lányok géppisztolya is kelepelt, csak úgy pattogtak a gellert kapott lövedékek a kőkeresztekről.

A meztelenül menekülő kisbíró elképesztő gyorsasággal szaladt, felbukott, újra felkelt, futott tovább, lihegve, kifulladva, ereje végső megfeszítésével. Az élete forgott kockán, s ez megsokszorozta az erejét. A félelem adott neki erőt. Szisszentek körülötte a golyók, egyik-másik sorozat a lába előtt paskolta a földet, de egyik se találta el. Mellé szegődött a szerencse. Talán azért, hogy maradjon hírmondónak egy tanú a szörnyű és gyalázatos tömeggyilkosságról.

Éveknek tűnt a fél percnél alig hosszabb ideig tartó rohanás a sírkeresztek, emlékművek között a temetőben. Nem futottak utána, nem üldözték, de kilőtték nyomába az egész tárat. Aztán elhallgattak a fegyverek, a sűrűsödő alkonyatban már nem látták a menekülő meztelen embert, s visszatért üldözőinek figyelme a még életben maradottakhoz. Vagy tízen térdeltek még rimánkodva a gödör szélén, amely megtelt véres, vonagló, hörgő hullával. (...)

*

Amikor otthon járok, Temerinben, első utam mindig apám sírjához vezet. Úgy megyek én is, ahogy a temerini temetőlátogatók, viszek külön is egy szál virágot a kezemben. Így láttam mindig a helybeliektől, meg a koszorút cipelő falusi fejkendős asszonyoktól halottak napján, olyan ürüggyel, hogy útjukat lerövidítik, mindig a jeltelen tömegsír mellett vonultak el csapatostól. És amikor a sír mellé értek, akkor mintegy „véletlenül" ráejtettek egy-egy szál virágot. Így vittek virágok azoknak, akiknek a sírján

A mérleg másik serpenyője

Amikor a román diktátor térdre bukott a kivégzőosztag előtt, minden bizonnyal jutott egy hála-sóhaj annak is, aki hosszú éveken át egyszemélyben a népnevelés nagymestere és az udvari költő volt. A forma magistere! Hiszen egyazon versébe belefért a Kárpátok géniuszáról írott gondolatfutam és az uszítás a „barbár magyarok" ellen.

Adrian Paunescu, Ceausescu udvari költője, a hetenkénti vándorarénák játékmestere, amiként Stefan Pascu az álomgyár-történész is, tudta: a diktatúra kicsiszolta azokat az eszközöket, amelyek az egynyelvű ország megteremtéséhez szükségesek. A lelkek elnyomorodását pedig majd elvégzi az idő, legfönnebb el kell fogadni egy-két gyaur – vagy már janicsár – fölkínálkozását. Csak válogatni kell...

Mintha erről is vallana Hajdú Győző abban az interjúban, amelyet Paunescunak adott, s amelyet még tavaly november 13-i számában közölt a *Totusi iubirea* című bukaresti lap. Kérdezhetnők magunktól: hogyan lehet, hogy H. Gy. épp Paunescunak adott interjút? S miért okád tüzet oly kitartóan mostanság is a „magyar szélsőségesek", a magyarországi „irredenta" elemek, a „revizionisták" ellen? Az a H. Gy., aki épp hogy megmenekült 1989 decemberében a népharagtól. Lehetséges, hogy ma sem érti a harag okát? Vagy megeshet, hogy nem tartja bűnnek mindazt, amit tett? Azt, hogy azokat szolgálta, akik eldöntötték: a magyarság fölösleges teher a román mindennapokban?

Valóban azért volt az együttműködés-készség, azért a janicsárkodás, hogy segíthessen? Azért küldött finoman szólva beszámolót is például Ceausescunak s „egy részletesebb jelentést" a marosvásárhelyi Securitatenak 1977/78-as amerikai útjáról és az amerikai magyarokról? A jelentésben embereket, szervezeteket, egyesületeket, intézményeket minősített: a „revizionistákat" persze... A kalandos úton nyugatra jutott levelet a müncheni Nemzetőr 1978. évi július-augusztusi száma közölte. A lap – okkal – összefüggést sejt a „tájékoztató és a magyarság ellen újra szított román támadások között". *„Alig vált ismertté Magyarországon H. Gy., a marosvásárhelyi Igaz Szó főszerkesztőjének Ceausescuhoz intézett jelentése múlt évi amerikai körútjáról – írta a Nemzetőr –, a román kormányzat elérkezettnek látta az időt a magyarság elleni nemzetközi támadásra... E jelentés az utóbbi évtizedek egyik döbbenetes okirata."*

H. Gy. a Paunescunak adott interjúban hosszasan bizonygatja, hogy ki mindenkin próbált segíteni, ám a megsegítettek szerinte „hálátlannak bizonyultak". Nem oktalan talán a kérdés: hány emberen is segíthetett? Két tucaton, kétszázon? Ötszázon talán? Megeshet többen is. Csakhogy a mérlegnek ez csak egyik serpenyője. A másikban ott van a tett, a magatartás, amellyel fenntartás nélkül azok mellé állt, akik – folytatván és betetőzvén a nagyromán nacionalista politikát – kimondták a halálos ítéletet az erdélyi magyarság felett. Tehetett jót ezer emberrel, akár többel is, de a mérleg jótett serpenyőjével szemben ott van a másik, amelyet két és fél millió magyar sorsa ránt alá.

Miért haragudtak volna hát H. Gy.-re a románok a decemberi napokban? Nem volt okuk rá. Paunescu le is írja. H. Gy. *„minden körülmények között kinyilvánította szeretetét Románia és aziránt, hogy Erdély Romániához tartozzék".*

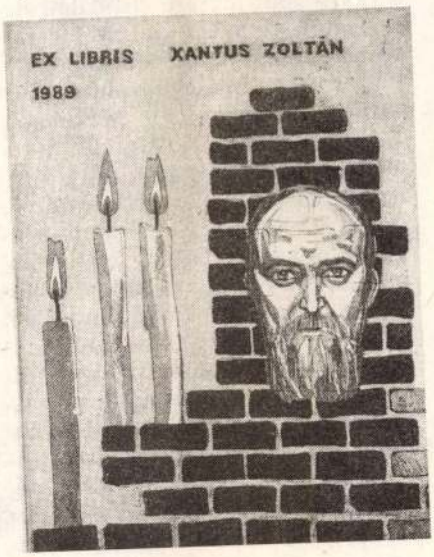

Erről van szó, semmi másról.

Ceausescu udvari költője, Paunescu, és az udvari történetíró, Stefan Pascu táplálták hosszú éveken át a tömegekbe a dák parazsakból élesztett gyűlölet-lángot; és ezt fújta maga H. Gy. is. Hogy nem egyedül a magyarok közül? Erről még vitatkozni is fölösleges. Miként arról is, hogy ez az önigazoló interjú kétségtelenül visszakéreszkedés részéről a bukaresti tűzhely mellé...

H. Gy. lapszerkesztőként, politikusként mindegy, hogy akarva vagy akaratlanul, olyan ügyet szolgált, amelynek célkitűzése az erdélyi magyarság megsemmisítése. A kórusban – leghangosabbként – persze kimondhatja, hogy nem egyedül szolgált így, csakhogy a mások bűne az övét nem kisebbíti.

SZAMOSKÖZY ISTVÁN

U.I.: Lapzárta után került kezünkbe Paunescu lapjának több száma is. Hajdú Győző úgy tűnik, főmunkatársa lett a Totusi iubirea c. kiadványnak. A latin mondás jut eszünkbe: „Similis simili gaudet". (Hasonló a hasonlónak örül) avagy madarat tolláról, embert barátjáról. A szerk.

Nemzetállam és intolerancia

Megdöbbentett az az „örömmámor", amely 1989. december 22-ike után arra késztette a magyar sajtót és az akkori politikai élet egyes képviselőit, hogy áradó lelkesedéssel üdvözöljék a dicsőséges „román forradalmat". Azt hirdették: a zsarnokot és nejét megölték, a kommunizmust elsöpörték, s immár jó világ lesz, mert a demokrácia és a testvériség dagasztja minden ember kebelét „nemzetiségi hovatartozástól" függetlenül. Leginkább az képesztett el, hogy az örömkórusban ott énekeltek olyan erdélyi vagy Erdélyből Magyarországra származott magyarok is, akiknek optimizmusát alig lehet tudatlansággal vagy naivitással indokolni...

El lehet – lehetett – azt hinni, hogy egy népnek, amelynek tudatát az utóbbi évszázadokban az intolerancia szellemében formálták, s amelynek nacionalizmusát a XX. században elért sikerek – a megvalósult Nagyrománia, egyes kisebbségek asszimilálása vagy elűzése – igazolták, néhány nap alatt megváltoztatja a mentalitását, s megszorítja a feléje nyújtott baráti kezet?

Tévedés ne essék, senki sem ellenezheti józan ésszel a „baráti kezet". Még akkor sem, ha tudja, hogy belezsibbad majd a hiábavaló nyújtogatásba. A románok „vannak", együtt kell velük élnünk s nekik velünk, még akkor is, ha sok időnek kell eltelnie addig, amíg ezt ők is megértik.

Saját kudarcaink bennünket bölcsebbekké tettek. Alig hiszem, hogy akadna ma olyan magyar, aki például egy nem magyar tömegre rá akarná szabni a magyar „nemzetállamot". De ennyire „bölcs" sem lehet a magyarság, hogy belenyugodjék abba, hogy két és félmilliónál több magyart magyarságában felszámoljanak a ma Romániájában. Még akkor sem, ha ez – egyesek véleménye szerint – „tehermentesítené" a magyar-román kapcsolatokat. *Az erdélyi magyarságnak már nincs miben engednie. Csak a többségiek engedhetnek!* S reméljük, hogy idővel rákényszerülnek belátni ezt, mert ha nem, végzetes lemaradásra ítélik magukat. De addig, míg ez bekövetkezik, olcsó optimizmussal nem szabad áltatni magunkat...

Az erdélyi magyarságot ma is fojtogató román nacionalizmus egyik műhelye a moldovai Jászvásárban, mai nevén Iasi-ban volt, s megformálásán a „Junimea" néven ismert kulturális társaság munkálkodott.

A „Junimea"-t (magyarul: Ifjúság) 1863-ban alapította néhány lelkes, külföldről frissen visszatért fiatal jogászdoktor. Kezdetben a társulás politikai jellegű volt, némi kulturális vonatkozásokkal. Ugyanakkor a tagok vállalták, hogy támogatják egymást politikai érvényesülésükben.

Ahogy azonban telnek az évek, mind több és több költő és író lép be a szellemi mozgalommá szélesedő társaságba, amelynek célja immár az, hogy új irányt szabjon a román kultúrának. Sajtóorgánumuk, a Convorbiri literare (Irodalmi Beszélgetések), a XIX. század legszínvonalasabb román irodalmi folyóirata volt. A társaság alapítótagja és szellemi vezére, Titu Maiorescu. Tagjai között ott találhatók a román irodalom legnagyobbjai: Eminescu, Creanga, Caragiale és Slavici, A. D. Xenopol, a történész és Vasile Conta, a filozófus. Ez utóbbit Titu Maiorescu a „Junimea" filozófusának nevezi, s úgy gondolom, nem lesz érdektelen néhány gondolatának felvillantásával érzékeltetni, hogyan is viszonyult a másséghoz az akkori román gondolkodás, annál is inkább, mert ez a gondolkodás és viszonyulás ma is élő, és sokkal veszélyesebb most, mint annak idején. Mert ami akkor a tanult emberre volt jellemző, az ma már általánossá vált, tömegeket mozgat, s az erdélyi magyarság életére tör.

Vasile Conta 1845 és 1882 között élt. Németországban doktorált, Jászvásárban egyetemi tanár. Filozófiája, mivel materialista színezetű volt, nem gyakorolt különösebb hatást a román kultúrára. Politikai tevékenysége, cikkei és parlamenti beszédei annál inkább. Ő a „Viata" (Élet) nevű érdekvédelmi (fajvédő?!) társaság egyik alapítója, amelynek célja a zsidóknak a gazdasági életből való kiszorítása.

1879-ben képviselő lesz, hogy részt vehessen azokban a vitákban, melyek középpontjában az alkotmány 7. cikkelye áll, amely szerint a zsidók nem lehetnek román állampolgárok. Néhány gondolatát fogom idézni, melyekkel olyan sikert aratott, hogy tanügyminiszteri tárcát kapott Ion Bratianu kormányában.

„... egy állam létezésének és fejlődésének első feltétele az, hogy polgárai ugyanahhoz a fajhoz tartozzanak, hogy ugyanaz a vér folyjék ereikben, mert ebben az esetben (...) az államot alkotó minden polgár vonzódik egymáshoz egy általános szeretetérzet révén, ennek az érzelemnek a révén, amelyet fajrokonszenvnek nevezünk. Sőt, ennél még többről is szó van. Ha arra gondolunk, hogy az egyazon néphez tartozó egyén ereiben ugyanaz a vér folyik, megértjük, hogy az átöröklődés következtében az ugyanahhoz a néphez tartozó egyének nagyjából ugyanúgy gondolkodnak, úgy, hogy nagy megpróbáltatások és különleges események alkalmával mindegyikük szíve ugyanabban a ritmusban fog verni, mindegyikük ugyanúgy fog vélekedni, mindegyikük ugyanazért a célért fog cselekedni. Más szavakkal: a nemzetnek, mely egyetlen fajból fog állani, egyetlen súlypontja lesz, s csakis, csakis egy ilyen nemzet állama teremtheti meg a legjobb feltételeket ahhoz, hogy erős, időtálló és fejlődőképes legyen."

Ezek után nem csodálkozunk, ha a zsidókról azt mondja:

„(...) a legjobban kialakult s a *legkülönállóbb* nemzet a világ nemzetei közül (...) A lényeg az, hogy egy olyan faj hozta létre, amelyik mindig megőrizte önmagát. Törvényeik gyűjteménye, a Talmud, politikai, polgári, közigazgatási, közrendet biztosító, de még közösségi és egyéni higiéniára vonatkozó törvényeket is tartalmaz (...) Sőt, ami ennél több, még hazá-

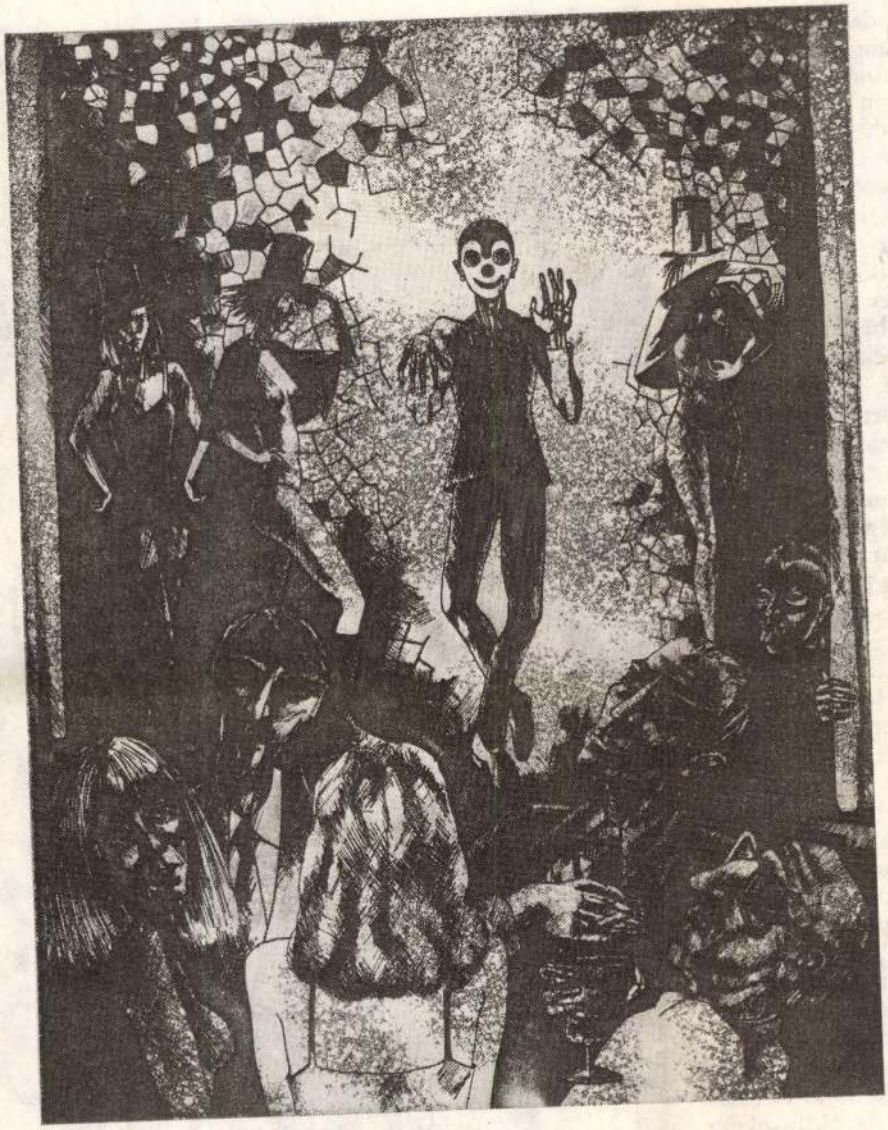

közreműködésével hoztak. Bírák, akik a nemzetiségek nyelvét nem tudják, és más hatóságok hivatalnokai ugyanezen ítélés alá esnek."

(Parlamenti beszéd: 1940. július 2.)

Röviddel ezelőtt komoly helyről, képviselőtársaimtól egy összeállítást kaptam a nemzetiségiekkel való bánásmódban előfordult visszaélésekről. Ebből az összeállításból megállapítottam, hogy az illető nemzetiség brutális kezelését az esetek egyharmadában olyan állami közegek követték el, akik ugyanazon nemzetiséghez tartoznak.

" (Parlamenti beszéd: 1940. július 2.)

„A belügyminiszter úr már gondoskodott arról, hogy a kevert lakosságú vagy kifejezetten nemzetiségi lakosságú vidékeken működő tisztviselőket ezután nyelvvizsgának vessék alá, és csak vizsga letétele után alkalmazzák őket. A már alkalmazott hivatalnokoknak pedig előírták, hogy az illető kisebbség nyelvét, amennyiben nem bírják, kitűzött határidőre meg kell tanulniuk. Ezeknek a rendelkezéseknek az ellenőrzése kisebb részben a közigazgatás rendes hierarchiája útján, nagyobb részben pedig az úgynevezett repülőbizottságok útján fog történni."

(Parlamenti beszéd: 1940. július)

„Ha voltak hibák a múltban, ezek nem okvetlenül a magyarságnak, és mondjuk a törzsökös magyarságnak számlájára írandók. Ezekben a miniszteri székekben 1867-től 1940-ig 362 miniszter ült. Ezek közül 123 nem magyar származású volt. Ebben a székben, ahol magam ülök a harminc miniszterelnök közül tíz nem volt magyar származású. Így felsorolhatnám a többi minisztériumot is. Mindezek az urak részt vettek a magyar állam igazgatásában, részt vettek a legfőbb helyen, és valószínűleg, ha megpróbálnám vizsgálni, a kisebb állások terén is ugyanoda jutnék."

(Parlamenti beszéd: 1940. július 2.)

„A tárgyalóasztalnál (a békeszerződésről – A szerk.) majd szabadon kell hagynunk egy széket a Teleki Pál gróf számára. Az üres szék figyelmeztesse a jelenlévőket, hogy a magyar nemzetnek egy olyan miniszterelnöke volt, aki feláldozta magát az igazságért, amelyért mi is harcolunk." *(Winston Churchill: Alsóházi beszéd, 1941.)*

A romániai magyarság identitástudatának változásai

... A romániai magyar azonosságtudat kezdettől fogva traumatikus jellegű. Egy történelmi kataklizma termékeként, válságban keletkezett s mindmáig válságok, cezúrák kísérik. A fenyegetettség végig alapjellegzetessége maradt. Pályája bizonyos kötődések koordinátái között alakult. Ez a tudat elsősorban önmagához, tradícióihoz és sajátosságaihoz, másodsorban az egész magyarsághoz és harmadsorban a románsághoz való kötődéseiből táplálkozik. A felsorolás nem sugall feltétlenül értékrendet, az egyes kötődések fajsúlya és szerepe az elmúlt több, mint hetven év alatt természetszerűen módosult. 1918 után – érthető módon – a nemzethez való tartozás ezeréves élménye, emléke uralkodott. E kötődés mindinkább nosztalgikussá váló formája akadályozta azonban a könyörtelen tények felés elismerését. Gátolta az elkerülhetetlen gyakorlati következtetések levonását. Tétlenségre, ábrándozásra, s a határrevízió puszta várására késztetett. Százezrek viszont úgy érezték, hogy a kisebbségi státusba nem tudnak beilleszkedni, s a hűségesküt megtagadva, a nyelvvizsgák, névelemzések és más zaklatások elől menekülve, repatriáltak. Az otthonmaradottak számára elsőnek a transzilvanizmus nyújtott eszmei fogódzót...

A totalitarizmus a kényszerasszimilálás világtörténelmileg leghatékonyabb rendszerének bizonyult. A teljes párt-állami irányítás és ellenőrzés az egyre virulensebbé váló román nacionalizmussal társult, s a Ceausescu-zsarnokság egyneműsítő politikájában a magyarságot már egzisztenciálisan fenyegette. Az azonosságtudatot tápláló hagyományokat, az anyanyelv magas szintű ápolását, a sajátosságokat közvetítő kulturális-erkölcsi értékeket tabuizálta. Ez az egyre inkább fasisztoid jelleget öltő homogenizáló törekvés roppant ellenállásra sarkalló erőként hatott. A hatalmas nyomás alatt, a túlélés biztosítására, új jelentést nyertek a két világháború közötti kisebbségi gondolatvilág értékei, s a Securitate terrorja ellenére, bizonyos morális-szellemi önvédelem bontakozott ki. A hetvenes évek végén, a nyolcvanasok elején nyílt politikai tiltakozás is artikulálódott azoknak a közéleti embereknek és áldozatkész írástudóknak a megnyilatkozásaiban, akik a nemzetközi közvéleményhez is fordultak. Megjelent az első nemzetiségi szamizdat, és létrejöttek az alternatívákat

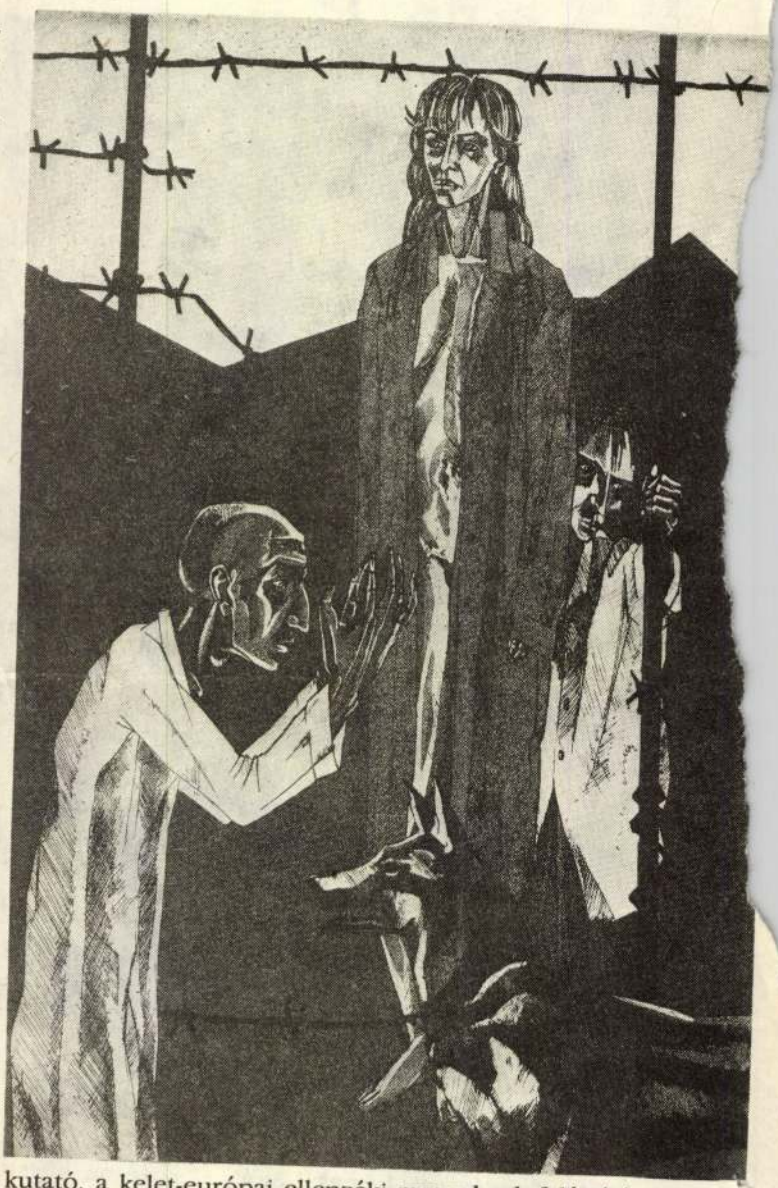

kutató, a kelet-európai ellenzéki mozgalmak felé tájékozódó szellemi gócok...

Térségünkben, Romániában különösképp a nacionalizmus démona kezd ismét eluralkodni. A régi rendszernek és ideológiájának összeomlásával keletkezett űrben irracionális szenvedélyek szabadultak el, amelyek mögött a demokratikus átalakulást s az európai integrációt akadályozó erők húzódnak meg. *Az itteni magyarság önazonosságát a balkanizálódás szorításában kénytelen védelmezni.*

GÁLL ERNŐ

(Romániai Magyar Szó, 1990. október 12. Részlet.)

keretében. Szerintem azonban ezen túl kell menni, mert a múltban, ha jó is volt ez a megoldás, ma már túlhaladta az idő...

Erdély Magyarországhoz való tartozása esetén, nem autonóm tartománya, hanem társországa lenne a demokratikus Magyarországnak. Az erdélyi románság és németség, amennyiben ez utóbbiról külön nemzetközi egyezmény nem történik, társnemzetei lesznek a magyar nemzetnek a teljes egyenjogúság alapján. A két ország kapcsolatát szerződés határozza meg, amely szerződést az új Nemzetközi Biztonsági Szervezet és annak tagállamai is garantálnák. Magyarországnak és Erdélynek azonos az államfője. Közös ügyek: hadügy, pénzügy, külügy. Mindkét országnak külön országgyűlése és külön kormánya lesz...

A két állam közös ügyeitől eltekintve – a Független Erdéllyel kapcsolatban az előző fejezetben kidolgozott alkotányjogi alapelvek – ebben az esetben is irányadók lesznek.

Az autonóm (önálló) Erdély Románia keretében:

Itt is csak az lehet az álláspont, mint Magyarországgal kapcsolatban. Romániában ne autonómiát kapjon Erdély, hanem mint független állam, „reálunióba" kerüljön Romániával.

Románia jelenlegi államformája alkotmányos királyság. Ha ez az államforma megmarad, akkor a független Erdély államfője is a román király. A történelmi múlt kedvéért a román király felveszi „Erdély fejedelme" címet. Szerződés szabályozza Románia és Erdély viszonyát, amelyet az új Nemzetközi Biztonsági Szervezet és annak államai külön-külön garantálnak. Mindkét országnak külön országgyűlése és kormánya lesz.

Általában ugyanaz lesz a helyzet, mintha Erdély Magyarországgal lenne reálunióban...

Az önálló (autonóm) Erdély egy harmadik állam keretében:

Ebben az esetben még fokozottabban kell hangsúlyoznunk, mint az előző két fejezetben, hogy Erdély ne autonóm tartományként, hanem független államként kezeltessék. Erdélyt történeti múltja, földrajzi fekvése, népességének kultúrája és arányszáma egyaránt predesztinálja arra, hogy ne autonóm tartomány, hanem mint külön, önálló állam szerepeljen egy harmadik állammal kapcsolatban. Akár Szovjetunióról, akár egy Délszláv államról van szó, ez kell, hogy legyen az álláspont. Erdély a Szovjetunióban csakis tagállam, a Délszláv államban csakis szövetséges állam lehet...

E harmadik változat az 1945-ös nemzetközi viszonyokat tükrözte az erdélyi magyar szociáldemokraták programjában. Ami a jelent és a jövőt illeti, természetesen ettől el lehet tekinteni. Egy átgondolt, átdolgozott változat viszont minta vagy példa értékű lehet.

LIPCSEY ILDIKÓ

A hiány ötven éve

Fél évszázada halt meg Teleki Pál

Teleki Pál ötven éve halott. A magyar nemzet kevés embernek szenvedi annyira a hiányát, mint az övét. Hiányzik a bölcsessége, európai látóköre, a tudása; a nemzeti érdekeket érvényesítő higgadtsága. Hiányzik mindig példát mutató okossága, a célok megvalósításában a következetessége. Hiányzik képessége, amellyel európai dimenziókba ágyazta sorsproblémáinkat. Hiányzik a Kárpát-medence egészéért felelősséget érző tudós-politikus, aki az itt élő népek sorsközösségét egyszerre helyezte a hagyomány és a korszerűség mérlegére. Hiányzik az államférfi, aki taktikát vétett ugyan, de nemzeti stratégiájáról hibátlan bizonyítványt állíthat ki az utókor. Hiányzik az államférfi, aki a katonák által elkövetett szószegést képtelen volt elviselni, s 1941. április 3-án fegyvere után nyúlt... Hiányzik az államférfi, aki saját életénél fontosabbnak tartotta nemzete holnapját. Hiányzik a következetessége, amellyel a megalázott, szétszabdalt, egymástól elszakított magyarság erkölcsi, szellemi, lehetőség szerint tényleges egységének megteremtésére törekedett. Hiányzik a társadalom lélektani tapasztalatokkal rendelkező tudós, aki a Kárpát-medencében velünk lakók számára azonos jogot kívánt, mint jómagunknak. Hiányzik az államférfi, aki képes volt megfogalmazni a térség számára maradandónak bizonyult etnikai elvű rendezési terveket. Az az igazságos, írta-mondta, ha „egy államalkotó népnek minél kisebb számú egyedei élnek más állam határain belül".

Hiányzik! Teleki Pál már ötven éve hiányzik...

(K. P.)

„Bemutatkozó beszédemben 1939. február 22-én azt mondottam, hogy magam is sokat foglalkoztam a nemzetiségek, vagy mint nemzetközileg hívják – ezt a szót használom most – a kisebbségek kérdésével. Foglalkoztam, mint az emberföldrajz munkása az ország határain belül és kívül, politikai, külföldi küldetésemben, Magyarország határain messze túl is, a népek mivoltával, jellemével, különbségeikkel, az emberek és a Föld egymáshoz való viszonyával. Állítom, hogy nincs az a kérdés, sem az országon belül, sem az országon kívül – és a nemzetiségi kérdés is hozzájuk tartozik –, amelyet mindenütt és mindenben egyformán, egy kaptafára lehetne megoldani... mindenki egyforma, egyenlő testvér legyen a hazában, másrészt a mai fejlődés jegyében is, mely magával hozza, hogy megfelelő jogokat, sajátos önrendelkezési jogot is adjunk a kisebbségnek..."

(T. P.: Magyar nemzetiség politika)

„Vallom –, hogy mindenkinek vitathatatlan joga a maga anyanyelvét, ősi szokásait, a maga tradícióit ápolni, és a magyar államnak, mint minden államnak kötelessége más anyanyelvű polgárait ebben a törekvésükben támogatni, az ismereteknek anyanyelvükön való tanítását lehetővé tenni, sőt istápolni."

(1938. június 14-i beszédéből)

„Az anyanyelv tanításáról nemcsak az elemi iskolákban, hanem a polgári és kereskedelmi iskolákban, valamint középiskolákban is gondoskodni kell."

(Függetlenségi Újság. 1939. húsvéti szám)

„Különösen hangsúlyozni kívánom, amit már kassai beszédemben is tettem, hogy sem állami vagy más közigazgatási szervek vagy papok, esetleg mások is befolyásolni merészeljenek abban, hogy ki melyik nemzetiséghez tartozónak vallja magát. Ezt az előírást nem könnyű keresztülvinni, de keresztül kell vinni. Valahányszor felfedezzük, hogy kényszert alkalmaztak, a jelenkezést nem vesszük tudomásul."

(Magyar nemzetiségi politika)

„Az alsóbíróságoknál az úgynevezett tolmácsrendszer leépítését keresztül kell vinni. A gyakorlatban ez már többnyire meg is történt. Erről a kérdésről más vonatkozásban már beszéltem, visszaemlékezve szolgabírói tapasztalatomra, amikor éreztem a különbséget, amely asaját, tolmács nélkül hozott intézkedéseim és azok között voltak, amelyeket kollegáim tolmácsok

XANTUS Géza

müvei illusztrálják az Erdélyi Magyarság c. lap.
1991.6.sz. ii.évf.

XANTUS Géza Vigilia 1984/5

Eine Reportage von IMRE HEGYI – betitelt *Unser tägliches Brot* – beleuchtet die ernährerische, symbolische und religiöse Bedeutung des Brotes, indem er unter anderem Kardinalprimas LÁSZLÓ LÉKAI, den Politiker GYÖRGY MAROSÁN und den Generaldirektor des Getreidetrustes LAJOS LÉNÁRT zum Worte kommen lässt. In seiner Zeitschriften-Schaú, betitelt *Die Geschichte von was?* bespricht KÁZMÉR NAGY jene Artikel und Beiträge in den ungarischen Zeitschriften des vergangenen Jahres die sich mit der Vergangenheit und mit der gesellschaftlichen Rolle der ungarischen katholischen Kirche befassen. Im zweiten Teil eines Vigilia Gesprächs, geführt mit MIKLÓS SZENTKUTHY (der erste Teil erschien in unserer April-Nummer) spricht der namhafte Autor über sein Leben, seine literarische Tätigkeit und über seine Kontakte zur Vigilia. Er beendet seine Erklärung mit folgenden Worten: „Ich bin der brennendste, leidenschaftlichste, denkendste, für den heiligen Geist am meisten schwärmende, schkolastischste und mystischste Forscher, Glaubender und Zweifler des Christentums ... Jakobs Kampf mit dem Engel."

CONTENTS

This issue is dedicated to the oecumenical dialogue. Bishop JÓZSEF CSERHÁTI gives a survey of the standpoint of the Vatican, the leading personalities of the Roman Catholic Church and of the Hungarian Episcopy in connection with the Luther Memorial Year, his activity and the questions of oecumenism. ANDOR GUTHY, President of the Saint Stephan Association, writes about the biblical basis of Christian unity. ZSUZSA UNGER reports on the Teilhard Seminary that has been going on for years in one of the Budapest Calvinist congregations. MÁRIA PUSKELY, in the concluding part of her series of articles on Saint John of the Cross, describes the unity of love experienced with God, which follows the „dark night of the soul". Our polemics column summarizes the discussions concerning the book *„Jesus the Jew"* by GÉZA VERMES, published in London in 1974. FERENC GÁL, professor at the Péter Pázmány Academy of Theology, replies to the reflections of professor Géza Vermes. Our material is completed by a selection from the writings of Martin Luther.

In a report on *„Our Everyday Bread"*, IMRE HEGYI points out the alimentary, symbolic and religious importance of bread by interviewing – among others – Cardinal Primate LÁSZLÓ LÉKAI, GYÖRGY MAROSÁN, politician and LAJOS LÉNÁRT, the General Director of the Corn Trust. In his survey, *„The History of What?"*, KÁZMÉR NAGY, gleaning among Hungarian periodicals of the past year, reviews the arcticles and communications dealing with the past of the Hungarian Catholic Church and with her social role. In the second part of our interview with the writer MIKLÓS SZENTKUTHY, – the first part appeared in our April issue – deals with his life and work and with his relations with Vigilia. In conclusion of the interview he said: „For 75 years, I have been the most ardent, passionate, reasoning researcher, the most eager devotee of the Holy Ghost, the most scholastic and mystic researcher of Christianity, its believer and its sceptic ... the struggle of Jacob with the Angel."

SOMMARIO

Questo numero è dedicato al dialogo ecumenico. Il vescovo JÓZSEF CSERHÁTI espone, in occasione dell'anno commemorativo di Lutero, la presa di posizione del Vaticano, delle personalità dirigenti della Chiesa cattolica e dell'Episcopato ungherese in merito all'opera del riformatore ed alle questioni riguardanti l'ecumenismo. ANDOR GUTHY, presidente dell'Associazione di Santo Stefano, parla delle basi bibliche dell'unità cristiana. ZSUZSA UNGER riferisce del seminario Teilhard, in corso già da anni in una congregazione riformata di Budapest. MÁRIA PUSKELY, nell'ultima parte della serie di articoli sugli insegnamenti di San Giovanni della Croce, parla dell'unità di amore vissuta con Dio dopo „l'oscura notte dell'anima". Nella rubrica „Disputa" il professor GÉZA VERMES riassume i dibattiti

sorti sul libro *„Gesù l'ebreo"* (Jesus the Jew) apparso a Londra nel 1974, e le sue idee vengono confutate da FERENC GÁL, professore all'Accademia di Teologia „Pázmány Péter". Il tema è completato da una scelta di scritti di Lutero.

L'intervista di IMRE HEGYI *„Il nostro pane quotidiano"* chiarisce l'importanza alimentare, simbolica e religiosa del pane, tra l'altro con le risposte del cardinale primate LÁSZLÓ LÉKAI, del politico GYÖRGY MAROSÁN e del direttore generale del Trust Cereali, LAJOS LÉNÁRT. Nella rassegna *„La storia di che cosa?"* KÁZMÉR NAGY spigola, nelle pubblicazioni ungheresi dell'anno scorso, gli articoli e le informazioni sul passato e sulla funzione sociale della Chiesa cattolica ungherese. Nella seconda parte dell'intervista con lo scrittore MIKLÓS SZENTKUTHY (la prima apparve nel numero di aprile) egli parla della sua vita, del suo lavoro e del suo rapporto con Vigilia. Alla fine dice: „Io sono il più ardente, il più appassionato, il più pensatore, il più scolastico ed il più mistico studioso, fedele, e scettico della cristianità, da settantacinque anni ormai... È la lotta di Giacobbe coll'angelo."

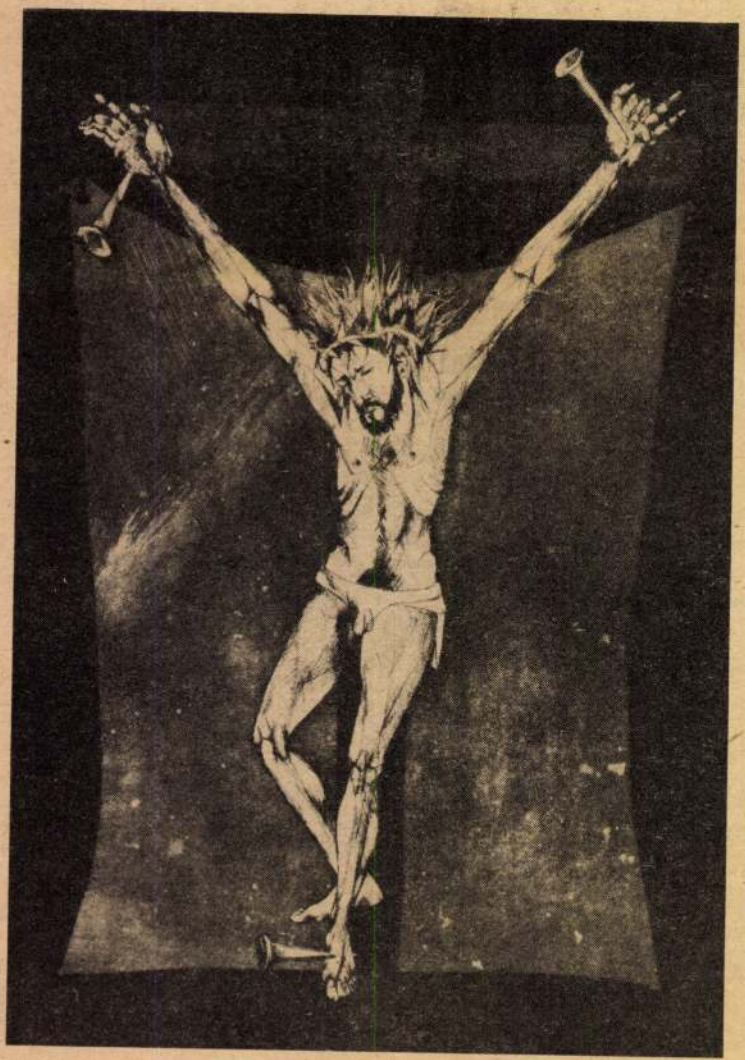

XANTUS GÉZA
MEGFESZÍTETT

XANTUS GÉZA KÉPEIHEZ

A romániai magyar grafika fiatal művelői jószerével alig ismertek hazánkban. Holott csak *Xantus Géza* szűkebb pátriájában, Csíkszeredán olyan művészek teremtettek és teremtenek hagyományt mint Nagy István (festő), Nagy Imre (festő, grafikus), Beczásy Antal (festő, grafikus), Adorjáni Endre (szobrász).

Beczásy Antal egyúttal Xantus Géza tanítómestere is. Talán ez az oka annak, hogy Xantus grafikáiban felfedezhető bizonyos – elsősorban a kompozícióban jelentkező – *festői* elem. Ám a művész szemlélete és munkamódszere alapvetően *grafikai*, azaz karakterisztikusan és határozottan *nem színes*. Ez a kvalitás adja meg grafikáinak *műfaji hitelességét*. Mestere hatásának köszönhető valószínűleg tematikai sokoldalúsága is.

Kompozíciós módszerének alapvető vonása a sűrítés és tömörítés (*Csíksomlyói koncert*, 1982; *Körhinta*, 1983), az eltérő, billentett tengelyű térsíkok egyidejű alkalmazása *(Megfeszített)*. Ehhez kapcsolódik – szerencsésen – (megszüntetve az egyszerű sík-manipuláció veszélyét) a képfelület egészének kompozíciója, az a rendező elv, amely egyetlen pillantásban fogja össze a sokrétűen és áttételesen megélt világot, nehogy – Pilinszky János szavaival élve – a jelenség eltakarja a valóságot.

Figyelemreméltó a drámai elem súlya. A *Megfeszített* arcán a szenvedésen és fájdalmon túl ott látható a béke, a hazatalálás érzetének vonása is. A dráma szemünk előtt szublimálódik szomorúsággá. A megtört, meggyötört test kitárva, kinyújtott karjával mintha hiábavalóan szárnyalna a Lélek után. A korpuszt rögzítő szegek nem is szegek már, puszta *kellékek* a szenvedés misztériumában, elveszítik minden brutalitásukat. Elgondolkozhatunk végül azon, hogy mi az az érzelem, amit e grafikák szemlélése kelt bennünk. Én azt hiszem, hogy a megszenvedettség öröme.

Xantus Géza útja e pontról művészileg és technikailag még sokfelé vezethet. Fiatal művészről van szó. Első önálló tárlatára 1981-ben, Calarasiban került sor. Méltán tarthat igényt arra, hogy műveit és pályáját figyelemmel és szeretettel szemléljük.

Szente György

XANTUS GÉZA
KÖRHINTA

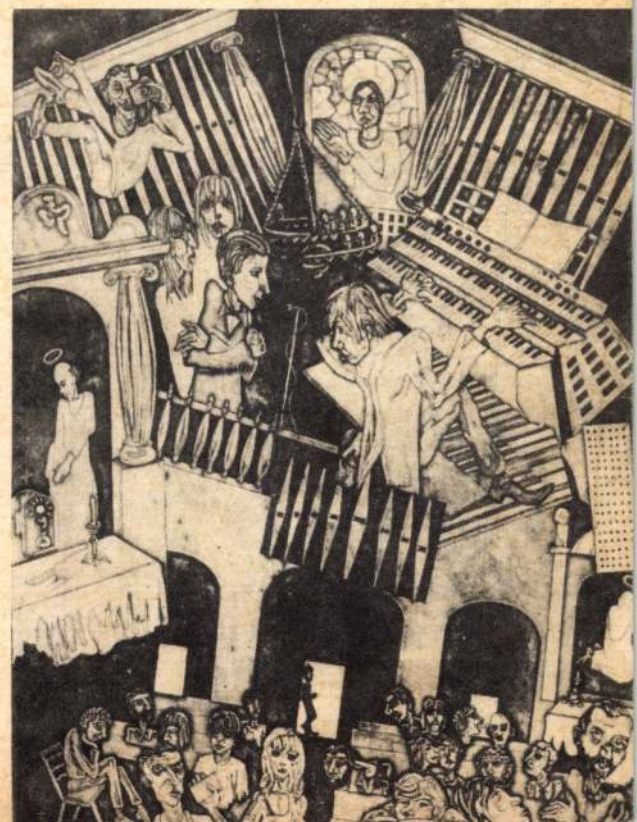

XANTUS GÉZA
CSÍKSOMLYÓI KONCERT

VIGILIA

Ára: 20,– Ft

Haza és nagyvilág

SÍK SÁNDOR ÉS A MAGYAR IRODALOMTÖRTÉNETI TÁRSASÁG

(1984. februári számunk)

Örömmel és érdeklődéssel olvastam februári számukban Vargha Kálmán tanulságos cikkét. De ha már pontosak akarunk lenni, akkor legyünk pontosak. Sík Sándor akadémiai székfoglalójának tárgya „A magyar költők istenélménye" volt. Alapos elméleti bevezetés után Kölcseyig dolgozta ki tárgyát. Mindezt onnan is tudom, mert én céduláztam ki neki az anyagot. De meg is jelent „A kettős végtelen" c. válogatásban (Ecclesia, 1969; I. 211–261.). Nyilván ennek folytatására célzott az 1954-es beszélgetésben. „Vörösmarty istenélménye" és „József Attila istenélménye" megjelent a Vigiliában (1947, 1949). (Persze ez nem jelenti azt, hogy József Attila istenélményéről ne lehetne még sok újat mondani; kitűnő forrás ehhez Csőgl János könyve: „Tedd magad igaz emberré", Szent István Társulat, 1981.)

Mikor volt a székfoglaló? Ezt a birtokomban levő adatokból sajnos nem tudom megállapítani, de Pesten könnyű utánanézni. Rónay György az említett válogatás bevezetőjében (25. o.) 1948-at ír. 1946 mindenképp túl korainak tűnik. Végül csak mellékesen: a „Gárdonyi, Ady, Prohászka" megjelenése éve 1929 (nem 28), a „Zrínyi Miklós"-é 1941 (nem 40).

Kardos Klára
Klagenfurt

A BUDAPESTER RUNDSCHAU című, a fővárosban megjelenő német nyelvű lap február 27-i száma közli *Mustó Péter* jezsuita pap élménybeszámolóját Nicaraguáról, mely a Vigilia februári számában látott napvilágot.

A MAGYAR HÍREK, a Magyarok Világszövetségének lapja idei első számában – a magyar folyóiratok között tallózva – részletesen ismerteti a Vigilia 1983. októberi és novemberi számában megjelent kétrészes tanulmányt, Mészáros István *Sík Sándor és a magyar cserkészpedagógia* c. írását.

COSIMA WAGNER NAPLÓJA

A fakósárga fényképen, mely a kötetet borítja a zeneszerző látható s a nála huszonnégy évvel fiatalabb, reá *feltekintő* második felesége, Liszt Ferenc lánya: Cosima. Ha van különös, *drámai* életút; ha az emberi sorsot irányíthatja *végzet*, mely nem tűri az ellentmondást és nem ismeri a véletlen „hatalmát", úgy Cosima Liszt életében ez biztosan kitapintható. Születés, barátság, szerelem, házasság, szülés, válás: élet; mind, mind az *életmű* fényében, Richard Wagner és a művek szolgálatában nyer végső értelmet. „Ha valaki teljességgel erkölcsös ember, az annyit jelent, hogy teljességgel feláldozza magát." Alkotás és élet ellentétének és egységének páratlanul érdekes dokumentuma e napló, mely egyébként Wagner halálának centenáriumán látott napvilágot.

Meg kell említenünk, hogy e vaskos kötet – vaskossága ellenére – csupán *töredék*, az összes anyagnak alig több mint tizedrésze. A kötet szerkesztője *Kroó György* úgy igyekezett elvégezni a válogatás hálátlan munkáját, hogy a „lényeg": a zeneszerzőre, életére és műveire vonatkozó legfontosabb adatok, érdekfeszítő mozzanatok valamint Wagner értékes gondolatai, erkölcsi, művészi vívódásának dokumentumértékű feljegyzései megmaradjanak a töredékes magyar nyelvű kiadásban is. A kötethez fontos függelék kapcsolódik, a fordítás *Hamburger Klára* munkája. (Gondolat, 1983)

v. t.

Szerkesztőség és kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V., Kossuth Lajos u. 1. Telefon: **173–933, 177–246.** Postacím: 1364 Bp. Pf. 111. Terjeszti, előfizetési és templomi árusítás: Vigilia Kiadóhivatala, árusítja a Magyar Posta is. A Vigilia csekkszámla száma: OTP 37.343-VII. Hazai előfizetések külföldre: Posta Központi Hírlapiroda, Bp. V., József nádor tér 1. Postacím: 1900 Bp. Külföldön terjeszti a Kultúra Könyv- és Hírlap Külkereskedelmi Vállalat, H-1389 Bpest, Pf. 149. Nyugati országokban az évi előfizetési ár: 23,– USA dollár, vagy ennek megfelelő összegű más pénznem. Átutalható a Magyar Nemzeti Bankhoz (H-1850 Budapest) a Kultúra 024-7. sz. csekkszámlájára, feltüntetve, hogy az előfizetés a Vigiliára vonatkozik. A szocialista országokban előfizethető a helyi postahivatalokban is. Egyes szám ára: 20,– Ft. Előfizetés: negyedévre 60,– Ft, félévre 120,– Ft, egy évre 240,– Ft. Megjelenik minden hónap elején. Index-szám: 26.921 HU ISSN 0042-6024. Szedte a Szent István Társulat. Készíti: Pannon Nyomda, Veszprém. 1152/84. Felelős vezető: Danóczy Balázs igazgató.

XANTUS Géza

Erdélyi gyönyörű II (1990) grafika

Uj Mo. 1992. febr. 1. 8.-p

st decade, before turning
to a new book on Hamlet
an author, László Kéry. It
characteristic of the three
ican monographs, that
o reconstruct historically
cultural context of the
Mushat Frye tries to de-
able public response to
sented in *Hamlet*, through
tual public response to
ical events in the period.
p analysis of Elizabethan
ur McGee tries to recreate
Protestant sphere of
ch could have been the
of *Hamlet*. He claims that
nporary English public
t have appeared as a
olic, the embodiment of
Linda Kay Hoff's read-
a paraphrase of the Apo-
ese impressive books,
supported by historical
gical evidence, leave the
mewhat dissatisfied be-
ks their relevance to the

good guide for the Hungarian reader but he is still waiting for that brilliant postmodern *Hamlet*-interpretation.

On the occasion of the recent Hungarian publication of some of Nietzsche's writings, *Péter Pór* analyses some aspects of his work. He thinks the leitmotiv of Nietzsche's poetry is his ever more explicit endeavour to break up and shatter traditional forms of inspiration and effect in lyricism and ultimately to break the lyric image and word itself. Pór approves of Gábor Hajnal's selection of Nietzsche's poems because it follows up this radical tendency to the utmost forms and, as a result, well-known poems also appear in a different light. In the second part of his article Pór discusses György Tatár's conception of Nietzsche. For Tatár Nietzsche is not a system to expound but a challenge to descend into the labyrinth. Pór thinks this approach is not against Nietzsche's intentions, who reproached the age of „general educa-

European drama. G
several stages, the read
the question whether
which we can call Hung
has a national characte
universality at the same
it has contributed to so
(artistic) problems in it
way. Intricate answers

Géza Perneczky revie
Péter György and Gáb
Hungarian artistic m
movement, called t
School, was founded in
artists and theorists wh
after decades of sup
forced silence, newly g
and democracy would
prospects to artistic c
first of all the *École de P*
influenced them; se
founders had lived in E
become acquainted w
styles and tendencies,
values and the way of li
parnasse artists. History

XANTUS GÉZA

és

NEMCSICS ÁKOS

GRAFIKAI KIÁLLÍTÁSA

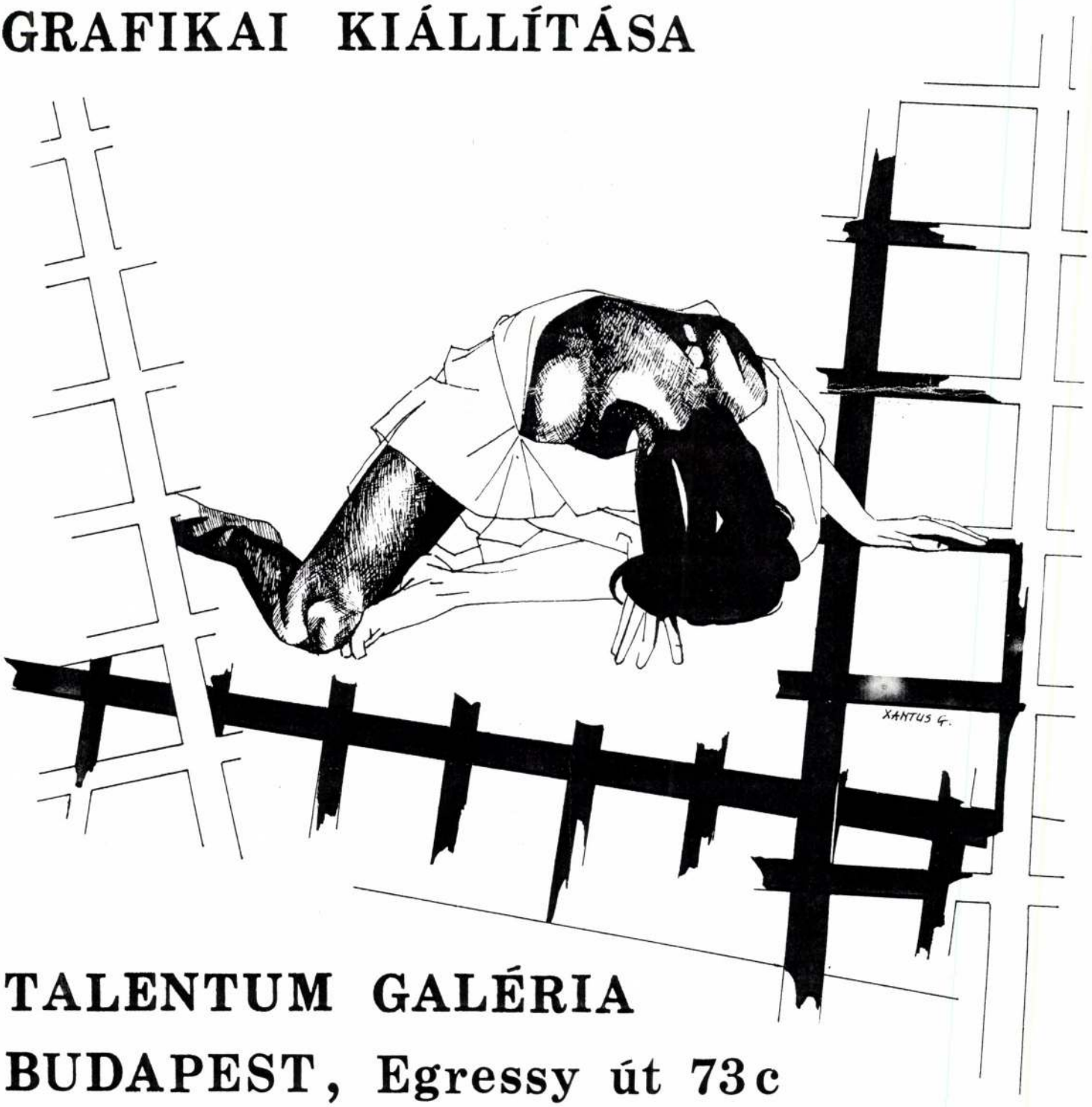

TALENTUM GALÉRIA

BUDAPEST, Egressy út 73c

1992. 01. 09.-től 01. 23.-ig

XANTUS Géza

GRAFIK AUSSTELLUNG
von

ÁKOS NEMCSICS
und
GÉZA XANTUS

01. 11. BIS 15.11.1991
AUSSTELLUNGSRAUM DER ZENTRALBIBLIOTHEK
UNIVERSITÄT KIEL
ECKE OLSHAUSENSTR./WESTRING

Apáczai kései utóda hűséges ferencvárosi

A háta mögött kincset érő könyvek sorakoznak. Őrzik a latin irodalom és tudomány örökbecsű alkotásait, későbbi korok tudós elméinek munkáit. Az Eötvös Loránd Tudományegyetem latin tanszékének egyik szobájában beszélgetek Ritoók Zsigmond professzorral.

Elegánsan öltözve, sötétkék zakóban, szürke nadrágban és fehér ingben, nyakkendősen ül velem szemben; s én mégis fekete talárban, fövegben látom, amint nagy pedagógus elődjét, Apáczai Csere Jánost személyesíti meg a Budapesti Református Gimnázium – a legendás Lónyay – oratóriumának színpadán, Kovách Aladár Téli Zsoltár című drámájában. Alighanem már ötven esztendővel ezelőtt lobogott benne az a szenvedély, amellyel hosszú évtizedek óta végzi tanári munkáját.

Most a hajdani kisdiák kérdezi az egykori nagydiákot, megadván az őt méltán megillető titulust, de mellőzvén az önözést.

– Professzor úr! A Magyar Kultúra Napja alkalmából Pázmány Péter díjjal ismerték el „tudományos és oktatói" tevékenységedet. Mit dolgozol jelenleg tanárként, tudósként?

– Minden évfolyamon tanítom a latin szakosokat, szövegeket olvasunk. Emellett ugyancsak a latinosoknak görög irodalomtörténeti előadásokat tartok, és minden félévben hirdetek speciálkollégiumot is. Most éppen Horatius ódáit elemezzük. Kutató munkám viszont a göröghöz kötődik, a görög esztétikai gondolkodás történetével foglalkozom. Új fordítást készítettem Arisztotelész Poétikájából, most a művel kapcsolatos magyarázatokon dolgozom. Emellett természetesen vannak alkalmi feladataim is: konferenciákon, kongresszusokon veszek részt, tartok előadást; s az Akadémia nyelv- és irodalomtudományi osztályának elnökeként jócskán akadnak adminisztrációs feladataim, kötelezettségeim is. Számomra azonban a legfontosabb a tanítás. Nagyon szeretek tanítani.

– Kézenfekvő a kérdés. Hogyan látod a latin nyelv tanításának helyzetét?

– Ami örvendetes: megnőtt az érdeklődés, az igény a latin iránt. Ami elszomorító: sok a bizonytalanság. A kiforratlan nemzeti alaptanterv rendelkezései kezdetben rendkívül mostohán bántak a latinnal. Ez ellen tiltakoztunk, és annyit sikerült elérnünk, hogy a gimnáziumban második idegen nyelvként tanítható a latin. Ugyanakkor még az is kérdéses, hogy lesz-e egyáltalán második idegen nyelv. Engem az vigasztal, hogy a latin – és a görög – kultúra annyi mindent kibírt hosszú évszázadokon át; s bízom benne, hogy ezeket a nehézségeket is túl fogja élni.

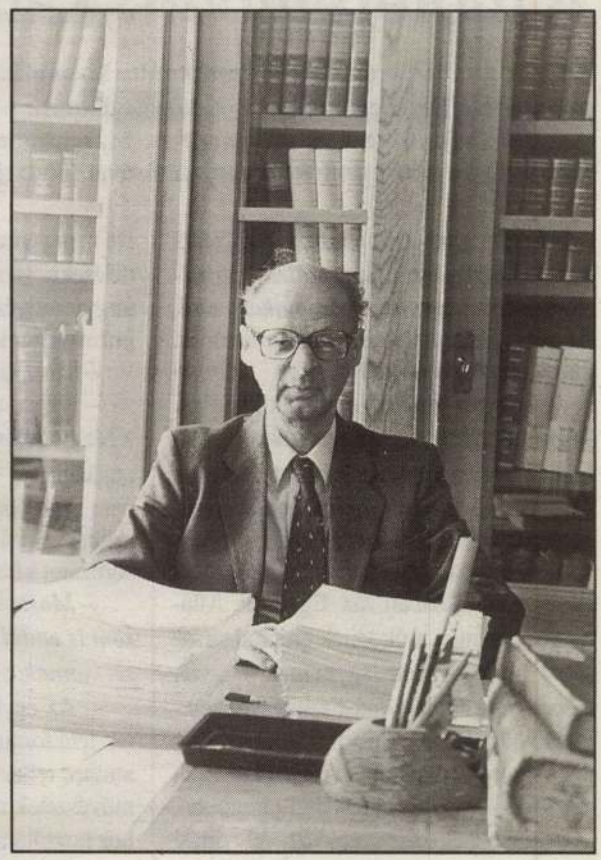

– Szükséges-e a latin nyelv tanítását megindokolni, „megideologizálni"?

– Azt hiszem: nem. Az ókori latin irodalom alkotásai ugyanis a mai kor legégetőbb kérdéseire is választ adnak. Egy példa. Vergilius Georgikonja a felületes olvasó számára egyszerűen a földművelésről szól, ám ennél sokkal több van benne. Például a környezetrombolás és -védelem problémája. Egyrészt nagyszerű dolog, hogy az ember beleavatkozik a természetbe, formálja maga körül a világot. De – napjainkban erre számos példa akad! – tudni kell, hol a határ. A túlzott, a felelőtlen beavatkozás pusztít.

– Váltsunk témát! A szó minden értelmében ferencvárosi polgár vagy...

– Ugyan az Üllői út másik oldalán születtem, de ha kinéztem az ablakon, a Ferencvárosra láttam, s 1940 óta lakom ugyanabban a Mátyás utcai lakásban, régi bútorok között, s hála Istennek 96 esztendős édesapám, 91 éves édesanyám és könyvtáros feleségem társaságában. Nagy kötődést jelent a kerülethez az iskola is. Nyolc éven át voltam a Budapesti Református Gimnázium növendéke, s ebben az intézetben nemcsak tanítottak kiváló tanáraim – köztük Kondói Kiss József, Ravasz János, Kelemen Mihály, Papp Elemér és mások –, hanem neveltek is. Emberségre, keresztény hitre.

– A mai napig is hívő református vagy...

– Hatvan esztendeje vagyok a Kálvin téri gyülekezet tagja. Ott konfirmáltam, ott kötöttem házasságot. Ma presbiter és missziói gondnok vagyok, tehát a lelki gondozás világi felelőse.

– Befejezésül: hallgatva-nézve a rádiót-televíziót, olvasva az újságokat, aki – akárcsak Te – a Lónyayban tanult latinul, botrányos tájékozatlanságoknak lehet tanúja. Primitív nyelvtani hibák virítanak akár szalagcímekben is...

– Erre csak azt mondhatom: aki nem tud latinusul, ne beszéljen latinusul. Vagy méginkább: minél többen tanuljanak latinusul.

Morvai István

Ritoók Zsigmond 1929-ben született Budapesten. Középiskoláit a fővárosban végezte, majd a Pázmány Péter, illetve Eötvös Loránd Tudományegyetemen szerzett magyar–latin–görög szakos tanári diplomát. Hat esztendeig az egyetem görög tanszékén dolgozott, majd tizenkét éven át a Martos Flóra Gimnázium tanára volt. 1970 és 1986 között a Magyar Tudományos Akadémia ókortudományi tanszéki kutatócsoportjának volt tudományos munkatársa, majd főmunkatársa; 1986 óta az ELTE egyetemi tanára, 1986 és 1991 között a latin tanszék vezetője.

1997. 5. n.

Pályázatok nyomában

A műteremben: Xantus Géza

Amikor az állami mecenatúra megkezdte kivonulását a kulturális élet támogatásából, a Ferencváros az elsők között döntött: pályázatai kínálataival támogatni fogja a kerület művészeit is. Márciusban elindított sorozatunkat Xantus Géza grafikusművész bemutatásával folytatjuk.

– Ma már szinte minden alkotóművésznek kell legyen valami „rendes", polgári foglalkozása, ha meg akar élni. Xantus Gézának is van valami hivatala, ahova naponta be kell járnia?

– Én csak grafikai munkáimból élek. Tagja vagyok a Kisgrafikai Baráti Társaságnak, ahova műgyűjtők is tartoznak. Ez a társaság meglehetősen széles kört lefed, nemcsak az országon belül, hanem külföldön is. Európai országokban, a Távol-Keleten, Ausztráliában, az Egyesült Államokban szintén működnek grafikai társaságok, kapcsolatuk egymással nagyon eleven, értesítik egymást rendezvényeikről, kiállításaikról. Én kisgrafikával foglalkozom, és mivelhogy *a kisgrafika kicsi*, részt tudok venni nemzetközi tárlatokon, a postaköltség nem emészt fel óriási összegeket. Ha az ember bekerül ebbe a körbe, rengeteg külföldi kiállításra hívják. A válogatás rendkívül szigorú. A svájci nagykövetség által a jugoszláviai háború utáni megbékélés jegyében szervezett és az egész világot bejárt tárlatra vagy kétezerötszáz művészből választottak ki kétszázat, és én is köztük voltam.

– Sokat kell ehhez, hogy úgy mondjam, nyüzsögni?

– Itt nincs mit nyüzsögni, mert például Hong Kongban el sem tudják olvasni a nevedet. Itt nincs olyan, ismer-e téged valaki, vagy nem. Látja a munkáidat a katalógusban, látja a grafikáidat és kiválaszt. De nem panaszkodhatom a hazai megrendelésekre sem. Hozzám közel áll a vallási tárgyú művészet, így az egyháztól is kapok megrendeléseket.

– Most éppen min dolgozol?

– Kaptam egy nagyobb megrendelést, a Magyar Püspökkari Konferencia kápolnájában hat ablaküveget kellett kitöltenem figurális kompozícióval. Ez elkészült, és most a kápolnának egy keresztútsorozatot készítek.

– Mostanában több művész ismerősöm is említi, hogy egyházi megrendelései vannak. Ez a reneszánszát éli?

– Az egyházak mindig is a művészetek felé fordultak. Sőt volt olyan időszak, amikor teljes egészében az egyház volt a művészetek mecénása, mivel a liturgiájához hozzátartozik a díszítés, a templomok és terek dekorációja. Éppen emiatt vállalja a művészetek támogatását, és nemcsak a képzőművészetét.

– Egy-két évtizeddel ezelőtt a művészek rendszeresen találkoztak egymással, legalábbis elevenen működtek baráti körök. Mostanában mintha visszavonultak volna emberek valamiféle belső emigrációba. Vagy alkotó magányba?

– Valóban, én is érzékelek valamiféle visszavonulást, befeléfordulást. Évtizedekkel ezelőtt a kelet-európai zártság, elszigeteltség kihozta az emberekből az egymás felé fordulást, a közeledést, a figyelmet a másik iránt. Most ez a társadalmi helyzet megváltozott, és ugyebár nyugatról nem csak jó dolgok jönnek. Teret hódít az elidegenedés, felgyorsult a világ, többet kell dolgozni, a követelmények nagyobbak, kevesebb időnk jut a másik emberre... meglehet, az is igaz lehet, hogy csak önmagunktól és befelé akarunk érvényesülni. Ennek ellenére a képzőművész szakmában továbbra is működnek a művésztelepek, én magam nemrég kettőben is jártam, voltam például Keresztény Művészek Szövetségének hollandiai művésztelepén. Ezek egy-két hetes rendezvények, találkoznak az emberek egymással, talán akkor egy picit jól érzik magukat, aztán mindenki hazasiet, és egy évig nincsen semmi. Csak a munka. De a baráti szálak egy-egy kiállításon összefutnak, megnézzük egymás munkáit.

– És a közönség? Mintha már csak egymásnak írnának verset a költők, a szakmának festenének a festők, rajzolnának a grafikusok... Van egyáltalán közönsége, befogadója a művészeteknek?

– Én azt hiszem, hogy van. Nem úgy, mint mondjuk annak idején a reneszánszban, amikor a képzőművészet kielégítette a kor igényeit. Manapság talán azért kisebb a közönség, mert megjelent a film, a tévé, a video, és a képi látványt nem kizárólagosan a képzőművészeti alkotás hordozza. Vannak kiállítási emlékeim, amikor öt-tíz ember jött el a megnyitóra, de nemrégiben a Hadtörténeti Múzeumban rendezett tárlatnyitómon százan is voltak... vagy előtte a Gellért Szálló Tea Szalonja tele volt emberekkel. És nemcsak művészekkel.

– Terveid a jövőre?

– Május Belgiumba, augusztusra Olaszországba, októberre Londonba szól egy meghívásom. S hívtak Esztergomba, ennek időpontját még nem tudom, mert rengeteg a munkám.

H. Á.

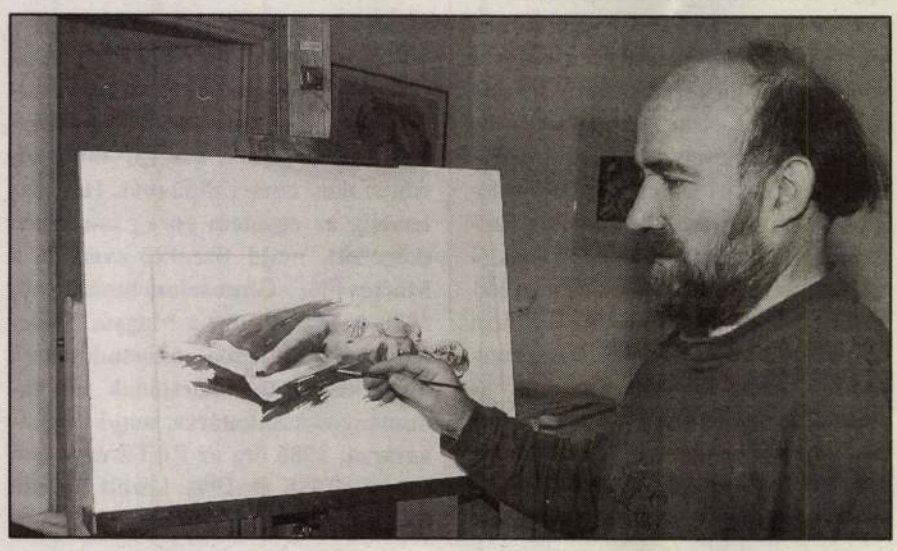

XANTUS Géza

1990
ANNÉE LV.

vigilia

AVRIL—APRIL
APRIL

Revue mensuelle — Monatsschrift — Rédacteur en chef — Chefredacteur: LÁSZLÓ LUKÁCS
1053 Budapest, Kossuth Lajos u. 1. — Abonnements pour un an — Abonnement für das Jahr 25 US dollar

SOMMAIRE

Zoltán Endreffy: Pax, justice et la sauvegarde de la création
Roger Etchegaray: Culture chrétienne et les droits de l'hommes.
Les relationes diplomatiques de la Saint Siege — L'article de prof. **József Török** et **Péter Erdő**
Gábor Adriányi: La formation de l'image de Luther catholique
Géza Körtvélyes: Notes d'Israel
Mythes d'origines des tziganes
Nos rencontres avec l'Écriture Sainte — les articles de **Béla Németh G.** et **György Benyik**
Nouvelles, poemes, critiques

INHALT

Zoltán Endreffy: Gerechtigkeit, Friede und die Bewahrung der Schöpfung
Roger Etchegaray: Die christliche Kultur und die Menschenrechte
Die diplomatische Beziehungen des Heiligen Stuhls — Studien von **József Török** und **Péter Erdő**
Gábor Adriányi: Die Entstehung und Geschichte des katholischen Luther-Bildes
Géza Körtvélyes: Reisenotizen aus Israel
Ursprungsmythen der Zigeuner
Begegnungen mit der Heiligen Schrift — von **Béla Németh G.** und **György Benyik**
Erzählungen, Dichtungen, Kritik

CONTENTS

Zoltán Endreffy: Justice, Peace and the Preserve of the Lower Creation
Roger Etchegaray: The Christian Culture and the Human Rights
The Diplomatic Relations of the Apostolic See — Studies by **József Török** and **Péter Erdő**
Gábor Adriányi: The Development of the Luther's Image in Roman Catholic Historiography
Géza Körtvélyes: The Traveler's Notes on Israel
Gipsy Sagas on Creation
The Bible and Me by **Béla Németh G.** and **György Benyik**
Short Stories, Poems, Reviews

Főszerkesztő és felelős kiadó: LUKÁCS LÁSZLÓ

Szerkesztőbizottság: BALASSA PÉTER, KALÁSZ MÁRTON, KENYERES ZOLTÁN, RÓNAY LÁSZLÓ, SZÖRÉNYI LÁSZLÓ, TILLMANN JÓZSEF

Szedte: Szent István Társulat, felelős vezető dr. Ákos Géza igazgató
Készíti: Pannon Nyomda Veszprém, felelős vezető: Danóczy Balázs igazgató
Táskaszám: 90/92 225 Index szám: 25 921 HU ISSN 0042—6024

Szerkesztőség és kiadóhivatali ügyintézés: Budapest V. Kossuth Lajos u. 1. Telefon: **177—246. 173—933,** Postacím: 1364 Bp. Pf. 111. Előfizetés, egyházi terjesztés és templomi árusítás: Vigilia Kiadóhivatala. Utcán át árusítja a Magyar Posta. A Vigilia csekkszámla száma: OTP 37—343—VII. — Külföldön terjeszti a Kultúra Külkereskedelmi Vállalat, H—1300 Bpest, Pf. 149. Ára 25,— USA dollár, vagy ennek megfelelő más pénznem. Átutalható a Magyar Nemzeti Bankhoz (H—1850 Budapest) a Kultúra 024—7. sz. csekkszámlájára, feltüntetve, hogy az előfizetés a Vigiliára vonatkozik. Előfizetési díj 1 évre 480,— Ft, 1/2 évre 240,— Ft, 1/4 évre 120,— Ft, egyes szám ára 40,— Ft. Megjelenik: havonta. SZERKESZTŐSÉGI FOGADÓÓRA: KEDD ÉS CSÜTÖRTÖK 12—2-IG. KÉZIRATOT NEM ŐRZÜNK MEG ÉS NEM KÜLDÜNK VISSZA.

vigilia

Ára: 40,— Ft

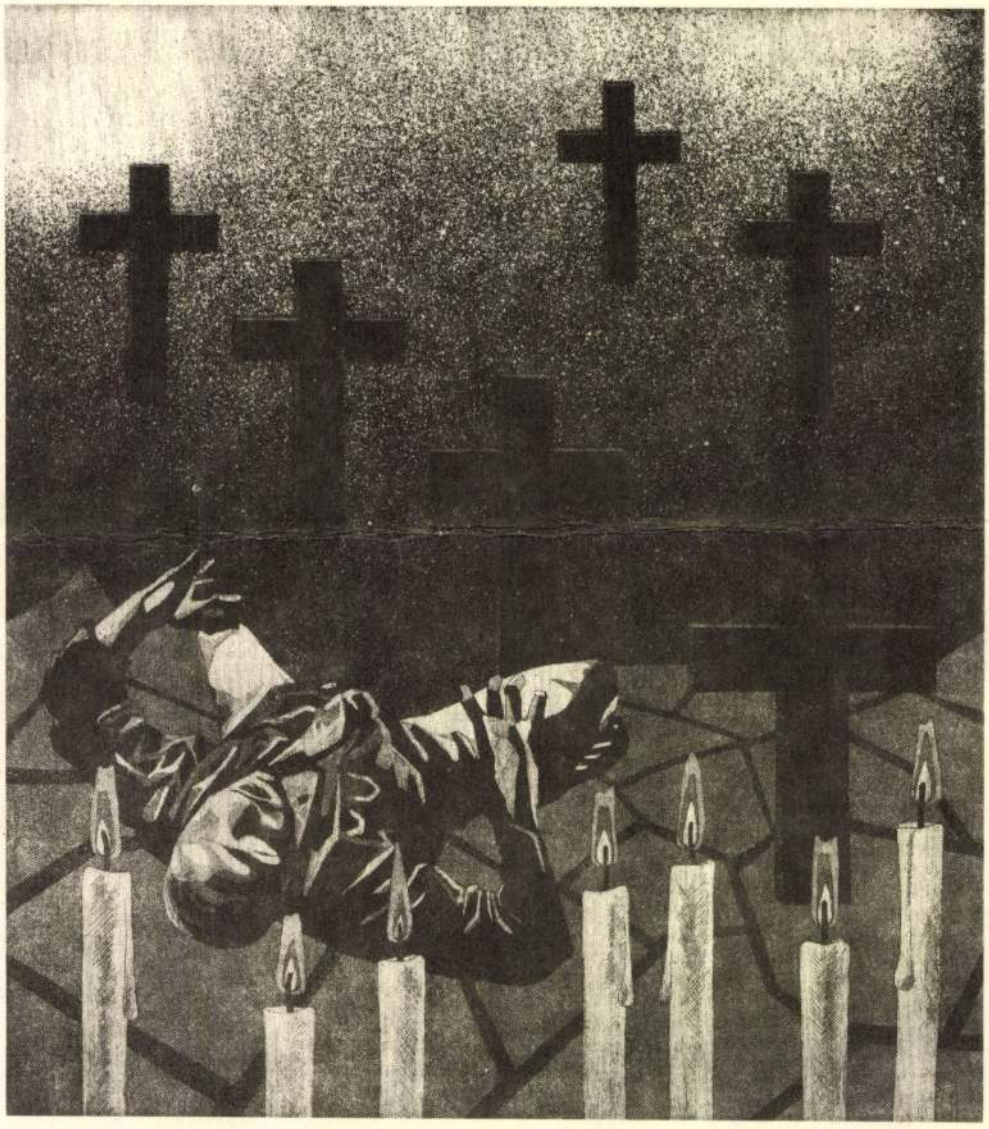

vigilia 55. ÉVFOLYAM, ÁPRILIS

WIKTOR WOROSZYLSKI: Apokrif a Megfeszítettről *(Kende Ágnes fordítása)* ... 241
ENDREFFY ZOLTÁN: Igazságosság, béke és a teremtett világ megóvása 242
ROGER ETCHEGARAY: Keresztény kultúra és emberi jogok *(Lőrinszky Ildikó fordítása)* 247
TÖRÖK JÓZSEF: A Szentszék diplomáciai kapcsolatai századunkban 254
ERDŐ PÉTER: A pápa képviselete 259
ADRIÁNYI GÁBOR: A katolikus Luther-kép kialakulása és történeti változása 263
KÖRTVÉLYES GÉZA: Útijegyzetek Izraelből 266
FERDINANDY GYÖRGY: Távlattan *(elbeszélés)* 271
LÁBASS ENDRE: Az ajándék *(rövid történet)* 275
VASADI PÉTER: Levél — egy készülő levélregényből — *(regényrészlet)* 276
KEMÉNY ISTVÁN: Vágy szeretni *(vers)* 277
Cigány eredetmondák *(Bari Károly gyűjtése)* 278
BISZTRAY ÁDÁM: Tenger *(vers)* 282
KÁNTOR ZSOLT: „Sötétben bontunk szárnyakat"; Ima az álomban *(versek)* . 262, 298
KENYERES ZOLTÁN: A Nyugat könyvespolcán — Kádár Endre: Balalajka 283

TALÁLKOZÁSAINK A SZENTÍRÁSSAL

NÉMETH G. BÉLA: „Beméne azért, hogy vélök maradjon" 286
BENYIK GYÖRGY: Mit jelent nekem a Biblia? 288

A VIGILIA BESZÉLGETÉSE

JELENITS ISTVÁN: Interjú helyett 290

MAI MEDITÁCIÓK

BORBÉLY SZILÁRD: Lepkék és virágok 299

DOKUMENTUM

Az 1950-es egyezmény *(III. rész)* 302

NAPLÓ

Irodalom Nemes Nagy Ágnes: Szó és szótlanság *(R. Takács Olga)* 313
Dávidházi Péter: „Isten másodszülöttje" *(Fried István)* 314
Kiállítás Lábass Endre kiállítása *(Mándy Iván)* 315
Zene Beszélgetések Jézussal *(Fáy Miklós)* 316
Népművészet Húsvéti passió — népi ábrázolásokon *(K. Horányi Ildikó)* 317
Színház Ivanov Nyíregyházán *(Giczy György)* 318
Film A kis Vera *(Tóth Péter Pál)* 319
Levelek — válaszok 320

A címlapon Xantus Géza *Húsvét után,* a hátlapon *Temesvár 1989* c. alkotása

XANTUS Géza grafikus, festő

vigilia

ENDREFFY ZOLTÁN:
Igazságosság, béke és a teremtett világ megóvása

ROGER ETCHEGARAY:
Keresztény kultúra és emberi jogok

A Szentszék diplomáciai kapcsolatai

ADRIÁNYI GÁBOR
a katolikus Luther-képről

Útijegyzetek Izraelből

FERDINANDY GYÖRGY
elbeszélése

JELENITS ISTVÁN:
Interjú helyett

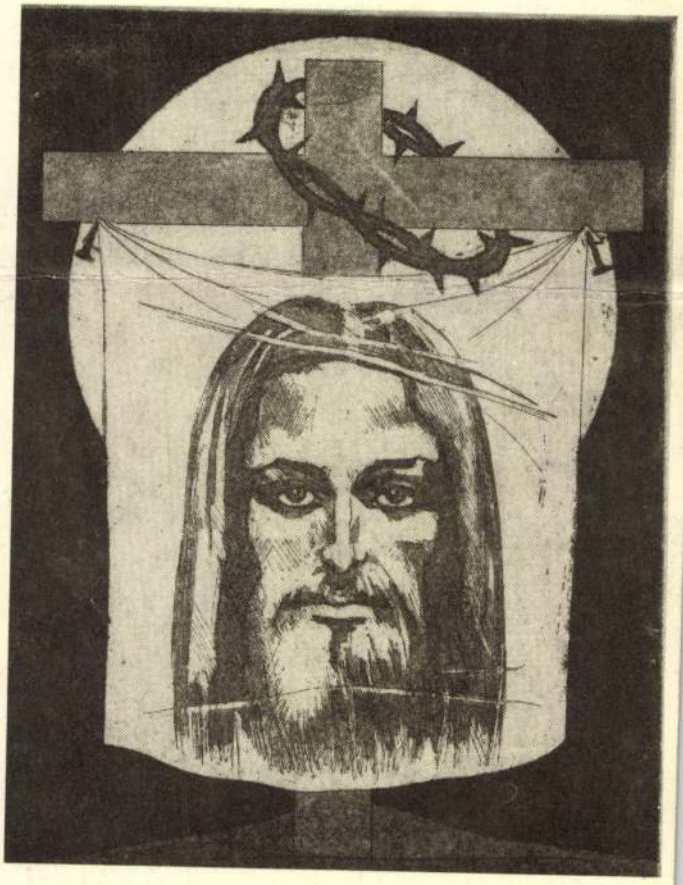

1990
4

MEGHÍVÓ

A MAGYAR KERESZTÉNY MŰVÉSZEK EGYESÜLETE

BEMUTATKOZIK:

Tisztelettel és szeretettel meghívjuk Önt és kedves családját
a Magyar Keresztény Művészek Egyesülete
első nyilvános kiállítására és bemutatkozására.

Időpont: 1999. június 12. szombat 18.00 óra.

Helyszín: Budapest, Hotel Gellért.

A kiállítást
Semjén Zsolt
helyettes államtitkár nyitja meg.

Az egyesület nevében szeretettel
várja és köszönti Önt

Xantus Géza
elnök

XANTUS GÉZA

Németh Zsolt megnyitó beszéde:

Tisztelt megjelentek, kedves barátaim!

A tevékenységének 10. évfordulóját ünneplő Vármegye Galériában az Erdély Művészetéért Alapítvány rendezésében bemutatkozó Miholcsa József és Xantus Géza erdélyi magyar művészek kiállításán köszöntök minden érdeklődőt.

A Vármegye Galéria – Beke György szép szavaival élve – Budapest szívében, egy szinttel a Vármegye utca járdája alatt, de sok-sok szinttel a mai budapesti közízlés fölött – és az Erdély Művészetéért Alapítvány neve az elmúlt években összeforrt. Az Alapítvány 1988. márciusában, az erdélyi kultúra halálos veszélyeztetettsége idején jött létre. Az Alapítvány köré tömörült baráti kör az Erdélyben élő népek kulturális kincseinek megőrzését, megismertetését tekinti feladatának, és ezt a célt szolgálja a mai kiállítás is.

A ma kiállító művészek közül Miholcsa József marosvásárhelyi művész, az ottani Barabás Miklós Céh tagja. Önmagát a "népi vonal" követőjének, hagyományőrzőnek tekinti, mesterei közé számítja az olyan erdélyi magyar művészeket, mint a néhai Vetró Artur és Bandi Dezső. Művészi ábrázolásának az anyaga legtöbbször a fa (leginkább a különböző, Erdélyben honos fafajták), ebből faragta az itt is látható domborműveit és kisplasztikáit, nagyobb famunkáit viszont az ács módszerével készíti. Mestere a kőnek is, monumentális kőszobrai közül kiemelkedik a Gyergyószentmiklóson álló Kossuth szobor, de megformálta a XVII-XVIII. századi erdélyi főnemes és emlékiratíró, a Metamorphosis Transylvaniae korában nagyhírű munka szerzőjét, Apor Pétert éppúgy, mint a XX. századi Erdély római katolikus főpapját, Gyulafehérvár püspökét, a romániai magyarság kulturális, erkölcsi és szociális felemelkedésének szószólóját, Márton Áront. Miholcsa József Erdély-szerte jólismert alkotásai számos ottani városban és gyűjteményben lelhetők fel, az utóbbi években azonban Magyarországon is egyre többen megismerhették alkotásait.

XANTUS GÉZA

Xantus Géza barátom immáron sokadszor állít ki ma Budapesten, s hovatartozását illetően ő már egyszerre romániai (azon belül csíkszeredai) és magyarországi művész. Ő is sokoldalú alkotó, mint Miholcsa József, hiszen itt látható acquatintával és színes tussal készített képei mellett a freskó és a színes ablaküveg tervek művésze is, egyik freskóját egy miskolci templomban csodálhatják meg az érdeklődők. Xantus önmagát az Erdélyi iskola növendékének tartja, s képein jól kivehető mély vallásossága és biblikus témaválasztása. Nem véletlen tehát, hogy ő a Magyar Keresztény Művészek

Egyesülete Kárpát-medencei szervezetének a közelmúltban megválasztott elnöke. Én magam nem kis büszkességgel említem meg itt, hogy a Magyar Keresztény Művészek Egyesületének létrehozásában édesapám, a néhai Németh Géza református lelkész is döntő szerepet játszott.

A Külügyminisztérium és a Határon Túli Magyarok Hivatala nevében az iménti gondolatok jegyében nyitom meg Miholcsa József és Xantus Géza kiállítását és köszönöm meg a Vármegye Galéria munkatársainak és az Erdély Művészetéért Alapítványnak a színvonalas kiállítás rendezést. Egyben remélem, hogy a Galéria a jövőben is helyet ad majd az erdélyi magyar művészek munkáinak, s ily módon közelebb hozza hazai művészeinkhez és műértő közönségünkhöz Erdély mindig megújuló és soha ki nem apadó művészetét.

Kedves Péter!

Hivatkozva tegnapi megbeszélésünkre, ezuton is megerősitem, hogy tegnap előtt este a Vármegye Galériában megnyílt Miholcsa József és Xantus Géza erdélyi művészek kiállítása. A velük kapcsolatos katalógusokat mellékelem, s ugyancsak megküldöm Németh Zsolt, a Külügyminisztérium politikai államtitkárának a megnyitón elmondott beszédét, esetleges felhasználás céljából.

Budapest, 1998. október 22.

Régi barátsággal üdvözöl:

Juhász Ernő

(Juhász Ernő)

XANTUS Géza

kiáll. ELTE Tanári Klub, 1993

ism. M.Á.: Köszönés, levett kalappal. =
Uj Magyarország, 1993. január 13. 10.ill.

kiáll. Debrecen, 1984 **ism.** SZÍJ Rezső: Xantus Gyula Debrecenben. = Alföld, 35, 1984, 11. 103-104.

XANTUS Gyula kiállítása, Bp., Fáklya Klub, 1984. január 10-24. Bev. Xantus Gyula. Bp. : Fáklya Klub, 1984 [6]p., ill. **ism.** LOSONCI Miklós: Ikercsillagok. = Rajztanítás, 26, 1984, 6. 26-27.

XANTUS Gyula festőművész kiállítása, Nyíregyháza, Megyei és Városi Művelődési Központ, 1984. szeptember 14. - október 14. Bev. Losonci Miklós. Nyíregyháza : Megyei és Városi Művelődési Központ, 1984 [8]p., ill.

2393. **ifj. Ybl Miklós**

(kurcz) [KURCZ Béla]: Hogyan tetszik Ybl Miklósnak az Operaház [interjú]. = Magyar Nemzet, 1984. október 7.

Záborszky Gábor ⟶ 1885

2394. **Zalotay Elemér**

SZEGŐ György: Modern építészet és asztrológia : Ösztönösség és tudatosság Zalotay Elemér építészetében. = Magyar Építőművészet, 1984, 6. VIII-IX., ill. E F G R

2395. **ef.Zámbó István**

kiáll. Bp., Átrium Hyatt, 1984 **ism.** GYÁRFÁS Péter: Könnyedén, felszabadultan. = Magyar Ifjúság, 1984. május 9. 5.

ef. ZÁMBÓ István kiállítása, Bp., Szakszervezetek Fővárosi Művelődési Háza, 1984. Bev. fe. Lugossy László. Bp.: Szakszervezetek Fővárosi Művelődési Háza, 1984 [16]p., ill.

2396. **Zoltán Mária Flóra**

kiáll. Bp., Termál Hotel, 1984 **ism.** FEDOR Ágnes: Zoltán Mária Flóra a Termál Hotelben. = Magyar Nemzet, 1984. május 25. 8.

SZÉKELY András: Törékeny - erős képek [interjú]. = Új Tükör, 1984. február 19. 27., ill.

SZÉKELY András: ZMF, a rajzoló. = Könyvtáros, 34, 1984. 5. 201.. ill.

Meghívó

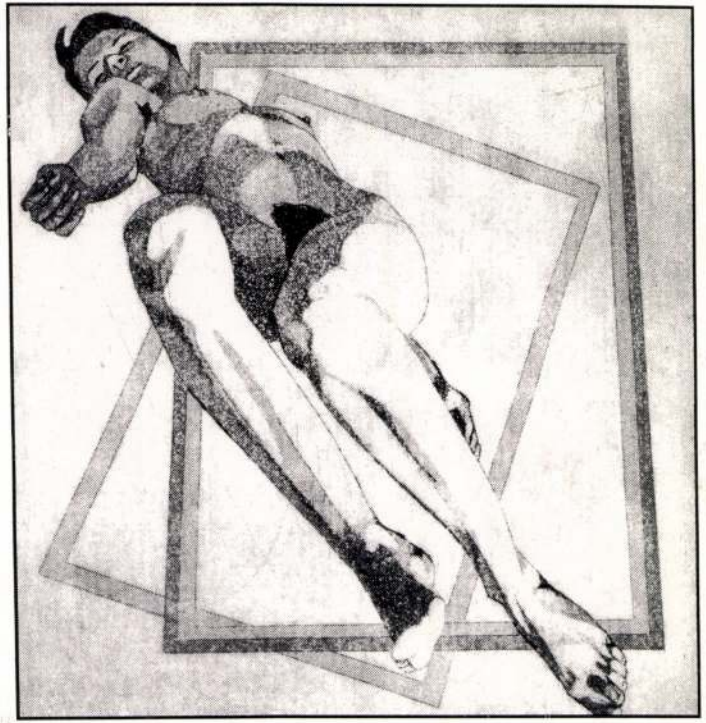

A Pegasus-Art Kft

XANTUS GÉZA

grafikus alkotásait mutatja be és értékesíti
a tisztelt érdeklődőknek.

MEGNYITÓ

1994. október 6-án,

csütörtökön du. 17.00 órai kezdettel, a
Pegasus-Art Kft Képzőművészeti Galériáján.

Minden érdeklődőt szeretettel várunk.

Pegasus-Art
Kft

Képzőművészeti
Galéria

1085 Budapest,
Gyulai Pál u. 16.
Tel./Fax :138-44-96

A kiállítás védnöke a

HATÁRONTÚLI MAGYAROK HIVATALA

Köszönetet mondunk **NÉMETH GÉZA**
református tiszteletesnek,
aki rendelkezésünkre bocsátotta a kiállítás anyagát

Nyomdai előkészítés: GraphiSET Kft.

XANTUS GÉZA

MEGHÍVÓ

A kiállítás anyagát a

REMÉNYSÉG SZIGET

gyűjteményéből állítottuk össze.

Bemutatásra kerülnek:

ANTAL IMRE
IMETS LÁSZLÓ
KEDEI ZOLTÁN
V. KEDEI ZOLTÁN
MÁRTON ÁRPÁD
PÁLL LAJOS
PLUGOR SÁNDOR
GY. SZABÓ BÉLA
SZÉP GYÖRGY
ZSOMBORI ERZSÉBET
XANTUS GYULA
XANTUS GÉZA

képei

KOSSUTH KLUB

Budapest, VIII. Múzeum u. 7.

Erdélyi magyar festőművészek

kiállítása

Válogatás a

REMÉNYSÉG SZIGET

gyűjteményéből

Megnyitja:
LÁBODY LÁSZLÓ
a **HATÁRONTÚLI MAGYAROK HIVATALÁNAK**
elnöke

1995. február 23-án, csütörtökön 18.00 órakor

Nyitva: 1995. március 23-ig

XANTUS GÉZA

1958-ban született Csíkszeredán. *Grafikái zömmel aquatinta eljárással készülnek. Ez a technika a rézmaratás egyik változata, amelynek lenyomatai tus- vagy szépiarajz hatását keltik. Mint minden más rokon műfajt, ezt a módszert is rendkívül kötött, zárt kompozició jellemzi. Hagyományai nemigen mutathatók ki a magyar képzőművészetben, annál inkább párhuzamba állíthatók művészetével a XX. századi erdélyi grafika két legnagyobb hatású mesterének, Kós Károlynak és Gy. Szabó Bélának metszetei.*

(Dr.Kerny Terézia)

XANTUS GYULA

Született 1919-ben Borosbenedeken, meghalt 1993-ban. 1946-ban Szőnyi István tanítványaként végezte el a Képzőművészeti Főiskolát. *Független festő, aki egyedi rendszerrel építi a színes derű egészséges bőségét. Művészete sértetlen, megszakítatlan áradás, képzelete folytontermő rajzi, gondolati offenzíva. A mennyiség minőségé gyorsul, változik, mert Benne is az "ezergyökerű élet" "szent okokból" élni akar és élni tud. Festménnyé sűrüsödik az élmény, a fölismerés, a tapasztalat. Merőben új és megismételhetetlen vonalak hálózatába rejtett mitológiája tárulkozik fel az európai látóhatár, időtér teljességében, s minden ami visszavonhatatlanul és szigorúan intellektuális, játékos egyben.*

(Losonci Miklós)

Rövid információ a művészekről. Részletek, korábban megjelent hazai kritikákból, ismertetőkből:

ANTAL IMRE

1944-ben született Gyimesfelsőlokon. Marosvásárhelyen végezte a képzőművészeti gimnáziumot. *Formai meditációs alaptétele a vonalkonstruktivizmus és a csángó népművészet stilizációja. E két formai tényező ötvözetéből adódik az eszköz, amivel olykor igen sikeresen: feszes, ünnepélyes dekorativitással jeleníti meg mondandóit.*

(Kovács Gyula)

IMETS LÁSZLÓ

1934-ben született Csikszeredán. *A gimnáziumban három esztendeig tanult rajzot, majd néhány évi kitérő - három évi tengerésszolgálat - után a csikszeredai kerámiaműhelyben kezd tevékenykedni. Autódidakta módon képezi magát, kutatja és elmélyülten tanulmányozza a szakirodalmat. Ez idő tájt kezdett el akvarelleket festeni, s megismerkedett az olajfestéssel is. Közben elvégzett egy faipari szaklíceumot, s jó kontaktust talált a fa anyagával. A fafestés után a fametszésben talál igazán önmagára.*

(Hamar Imre)

KEDEI ZOLTÁN

Marosvásárhelyi festő. Adatai hiányoznak.

V. KEDEI ZOLTÁN

Kedei Zoltán fia Marosvásárhelyen született 1956-ban. Kolozsváron végezte a "Jon Andreescu" Képzőművészeti Főiskolát. *Festészetének alapjait Nagy Pál művészete inspirálja. Szürrealisztikus, szimbólikus víziókat fest, amelyeken a fő motívum egy-egy fa, melynek göcsörtjei, ágai, egyszóval alakja idézi meg a kívánt tartalamat.*

(Chikán Bálint)

MÁRTON ÁRPÁD

1944-ben született, Kolozsváron végezte a "Jon Andreescu" Képzőművészeti Főiskolát. *A csíkszeredai fiatal festő munkáinak az expresszív monumentalitás a jellemzője. Oda tartozik, ahol a szobrász Szervátiusz Jenő jelenti a csúcsot. A magyarországi műértőt olyan utalásokkal lehetne tájékoztatni róluk, melyekben Kohán György és Szurcsik János neve szerepelne. A stílusbeli hasonlóságok Márton Árpád esetében nem csorbítják az eredetiséget. Az ilyen alkatú képzőművész a dolog nehezebb végét fogja meg.*

(Solymár István)

PÁLL LAJOS

Korondon született 1938-ban. Kolozsváron végzi a "Jon Andreescu" Képzőművészeti Főiskolát. *Ahogy Ő látja és láttatja Korondot, abban szuggesztív, mágikus erő van. Ecsetjében, szemléletében sugallatos képesség működik. A megkapóan eredeti társadalmi és természeti világot úgy tette képeinek kompoziciós tényezőjévé, hogy abban az ember, a táj, az épületek mágikus hangulati egységben élnek együtt.*

(Illés Jenő)

PLUGOR SÁNDOR

Kökösön született 1940-ben, Kolozsváron végzi a "Jon Andreescu" Képzőművészeti Főiskolát.

GY. SZABÓ BÉLA

Gyulafehérváron született 1905. augusztus 26-án, meghalt Kolozsváron 1985-ben. A Képzőművészeti Főiskolát és a Műszaki Egyetemet Budapesten végezte. *A rajzolás felől indult el a képzőművészet útján. Fát a gépészmérnöki oklevél megszerzése után, 1933-ban kezdett metszeni anélkül, hogy előbb valakitől látta volna e művészeti ág technikáját. Az első időkben érdeklődésének a központjában az ember áll, majd a 40-es évek végétől egyre jobban előtérbe nyomul a természet is.*

(Tóth Béla)

SZÉP GYÖRGY

Marosvásárhelyen született, a Marosvásárhelyi Művészeti Líceumban végzett.

ZSOMBORI ERZSÉBET

A jelenleg magyarországon élő művész adatai hiányoznak.

XANTUS GÉZA

ÚJ MŰVÉSZET

1999/MÁRC

39.o.

En is meghasonlott ember vagyok
igen régi keletü. Akkortól data
hogy messze elkerültem, reményt
magamnak életideálnak kialakito
ditettem volna egy haszontalan
a közepére.

De maga! Maga, don Lodovic
fontosságu: nagyon tudja élvezn
benne. Nem hiszem, hogy mint be
tört volna meg magában. Ezt el
elgondolása is fájdalmas. De ha
egyéb ok: futilité! Minden seb
mulik, minden a mi elviselhetet
lesz. Ezt is magamról tudom. Ar

Erdély Mûvészetéért Alapítvány
H–1675 Budapest, Postafiók 133.

Vármegye Galéria
H–1052 Budapest, Vármegye u. 11.
Tel./fax: 118–8148

Tisztelt Szerkesztõség!

A **Vármegye Galéria (Budapest, V. ker. Vármegye utca 11.)** tisztelettel meghívja
Xantus Géza (1958. december 17., Csíkszereda) **grafikus és**
Miholcsa József (1953.június 13., Marosvásárhely) **szobrászmûvész**
kiállításának megnyitójára a Budapesti Õszi Fesztivál keretében
1998. október 20-án, 17 órára.

A kiállítást megnyitja: Németh Zsolt külügyi államtitkár
Közremüködik: Maczkó Mária népdalénekes

Xantus Géza

„Az általa leggyakrabban alkalmazott akvatinta igen ritka eljárás, a rézmaratás egy változata, melynek során a gyantaporral beszórt és bekarcolt rézlap többször is alámerül a savas oldatban. E technika jól alkalmazható nagy, sötét felületek készítésére. Xantus Géza mûveinek többségén ez a felület dominál és képez alapot a megfoghatatlan, szilárd talaj nélküli tér megjelenítéséhez."

(Idézet Gebauer Imola: Xantus címû írásából)

XANTUS GÉZA

Miholcsa József

„ Miholcsa József honfoglalás kori pogány magyar jelképek felhasználásával készült faragott léckonstrukciókban, házszellem-faragásaiban készítette alkotásait."
(Idézet Banner József: Erdélyi Magyar mûvészet XX. században c. könyvéből)

A tárlat megrendezéséhez az elmúlt évek gyakorlatának megfelelõen a Magyar Nemzeti Galéria munkatársai nyújtanak szakmai segítséget, a kiállítás rendezõje Csernitzky Mária.
A mûvészek magángyûjteményéből, az erdélyi múzeumok és magyarországi magángyûjtemé-nyek anyagából megrendezésre kerülõ Xantus Géza és Miholcsa József kiállítás méltóképpen reprezentálja a határainkon kívüli, erdélyi kortárs mûvészeti életet és annak élõ hagyományait.

Köszönjük, hogy segít a Budapesti Õszi Fesztivál különleges színfoltját jelentõ kortárs erdélyi mûvészeket bemutató tárlatunk népszerûsítésében.
Bõvebb felvilágosítást, illusztrációt biztosítunk (318-8148, 06(20)9312-234)

Budapest, 1998. szeptember 24.

Tisztelettel:

Kulcsár Edit
galériavezetõ

„Minden magyar felelős,
minden magyarért."
Szabó Dezső

Erdély Művészetéért Alapítvány
Vármegye Galéria
1052 Budapest, V. ker., Vármegye utca 11.

Tel/fax: 318-8148
Hon lap: http.//www.hunpro.hu/mmf/ema/
E-mail: ema@mail.matav.hu
Adókedvezményre jogosító támogatásukat
az OTP 11786001-20054214 számú számlájára várjuk.

TÁMOGATÓK:

BUDAPESTI ŐSZI FESZTIVÁL
NEMZETI KULTURÁLIS ALAP
ILLYÉS KÖZALAPÍTVÁNY
FŐVÁROSI KÖZGYŰLÉS KULTURÁLIS BIZOTTSÁGA
BELVÁROS-LIPÓTVÁROS ÖNKORMÁNYZATA

Felelős kiadó, kiállításszervező:
Kulcsár Edit

MIHOLCSA

Budapesti
Őszi
Fesztivál
'98

XANTUS

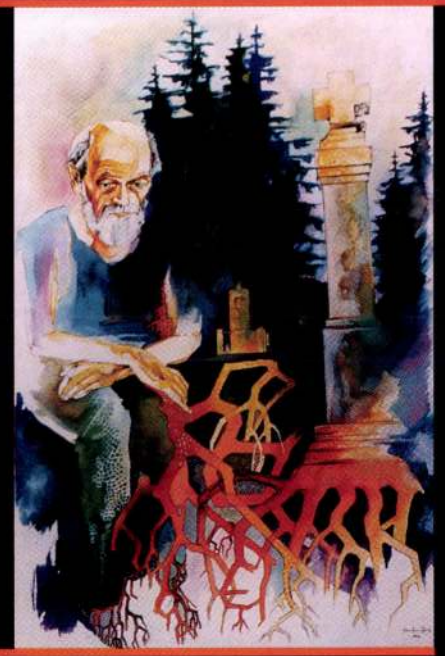

AZ ERDÉLY MŰVÉSZETÉÉRT ALAPÍTVÁNY VÁRMEGYE GALÉRIA
(Budapest V., Vármegye utca 11.)

szeretettel meghívja

Miholcsa József *Xantus Géza*

kiállításának megnyitójára

1998. október 20-án 17 órára.

A kiállítást megnyitja: NÉMETH ZSOLT külügyi államtitkár
Közreműködik: *Maczkó Mária* népdalénekes

A kiállítás megtekinthető 1998. október 20-tól 1998. december 1-ig
kedd, szerda, csütörtök és pénteken 10–18 óráig

XANTUS GÉZA

Xantus Géza

Magyar Iparművészet az
ezredfoRdulón 2003

MS.e.

Xantus Gyula

Rajz papírról

Kortárs 1965 I. n. 14 old.

Xantus Gyula festő

A Kép Főcikola tanára

Nagyvaja 1967 XI 24 2 old

Xantus Gyula

Vágyakozás
Szomjúság /repr/ c. képei
a VI. kerületi rajztanárok kiállítá-
sán a Népfrontbizottság termeiben
bemutatásra került.

Székely András: Tizenöt rajztanár kiállitása
Rajztanitás 1967. V. 31.1.

Kantus Gyula
festő

MDK

Kiállításáról ad összegerést
a Napló cikke.

- Klug K. György: A ma festője
Napló, 1962. jún. 6. 2. lap

Xantus Gyula, [festő] MDH

Vitaindító előadást tart.

– kétnapos vita

a képzőművészeti tömegnevelésről 7

Népszabadság, Bp, 1967. nov. 10 [Vidéki]

Xantus Gyula MDK

Ódon város, gouache

VIII. Miskolci Orsz. Képzőm. Kiáll. 1964

Xantus Gyula
festő

MTI. K

Kiállításán olajfestményeivel és
guache - képei szerepelnek.

-D. Tehér Zsuzsa: "Xantus Gyula pécsi kiállításáról"
Napló 1962 máj. 30. - 2. lap

s a nyelv. Tágab-
) az ember szig-
ze, tehát hogy
zvetítésükkel
den emberi
át az em-
közvet-
vé vál-

tapaszta
elraktár
lenség i
fogó pro
vagy lé

Hasonló
készsége
közvetle
végreha
is. E kés
a mozgás előre való eltervezésén, elvont és általános

17 Itt ismét Tőkei Ferenc fejtegetéseire kell utalnunk. Tőkei álláspontja szerint a külvilággal való sajátosan emberi kapcsolatot éppen az jelzi, hogy a tulajdonná és munkaeszközzé vált tárggyal az ember ik a közösség közvetítésével léphet kapcsolatba. Idegrendszerünk ktúrájának vizsgálata ugyanerre az eredményre vezet bennünket. gy képe megjelenik az állati tudatban is, az érzéki tapasztalatok ubbrendű összegeződéseként. Akkor válik valamilyen emberi ységben eszközzé, ha az eszköz-jelleggel az ember társadalmi sége ruházza fel.
Sándor hátrahagyott zenei írásai. Rózsavölgyi és társa ki-
oldal.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

VILÁGOSSÁG

1968 APR

1021

Első megközel-
ban azon-
nali-

Xantus Gyula rajza

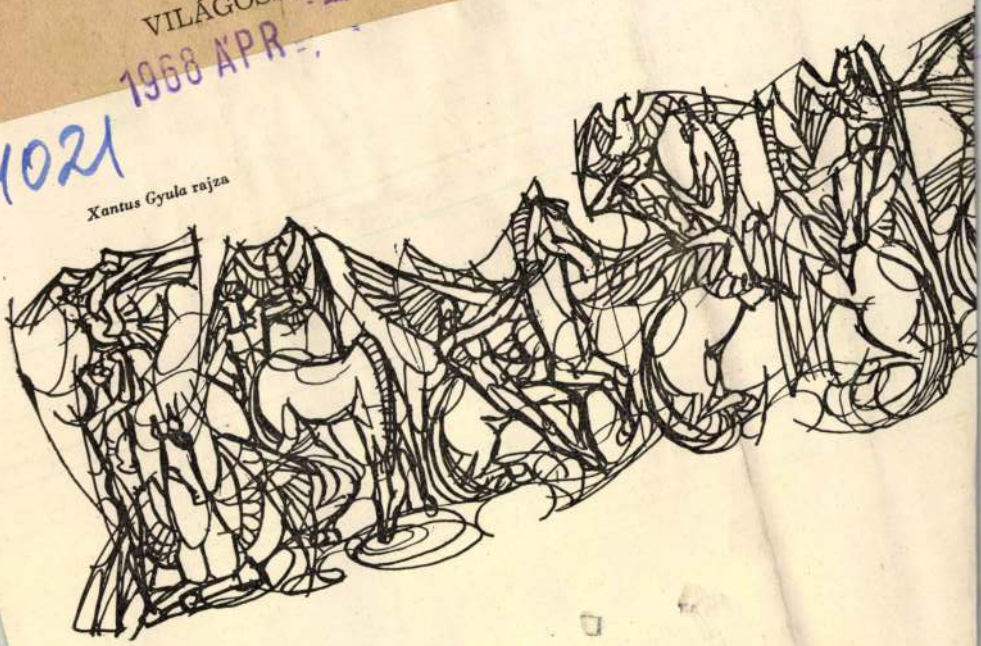

Xantus Gyula

MDK

Xantus Gyula

Kiállitási kritika

Északmagyarors őg 1968 juli~~13~~ 31.

MDK

Xantus Gyula

Kiállitási hir

Pedagógusok lapja 1968 ápr.2o.

MDK

Xantus Gyula

Tihanyi terasz, müa.temp.

4. Balatoni nyári tárlat. Keszthely.
Balatoni Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula

Favágók, müanyagtemp.

11. M. Képzőm. kiáll. Műcs. 1968.

MDK

Kantus Gyula festő

falkép tervek:

Termékenység, gobelin

Ifjuság, "

Nagy Pegazus-friz, panno

Kantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Tetőfedők

Vitorlásverseny

Mólón

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

UJ SZÓ

1969 JAN 19

1021

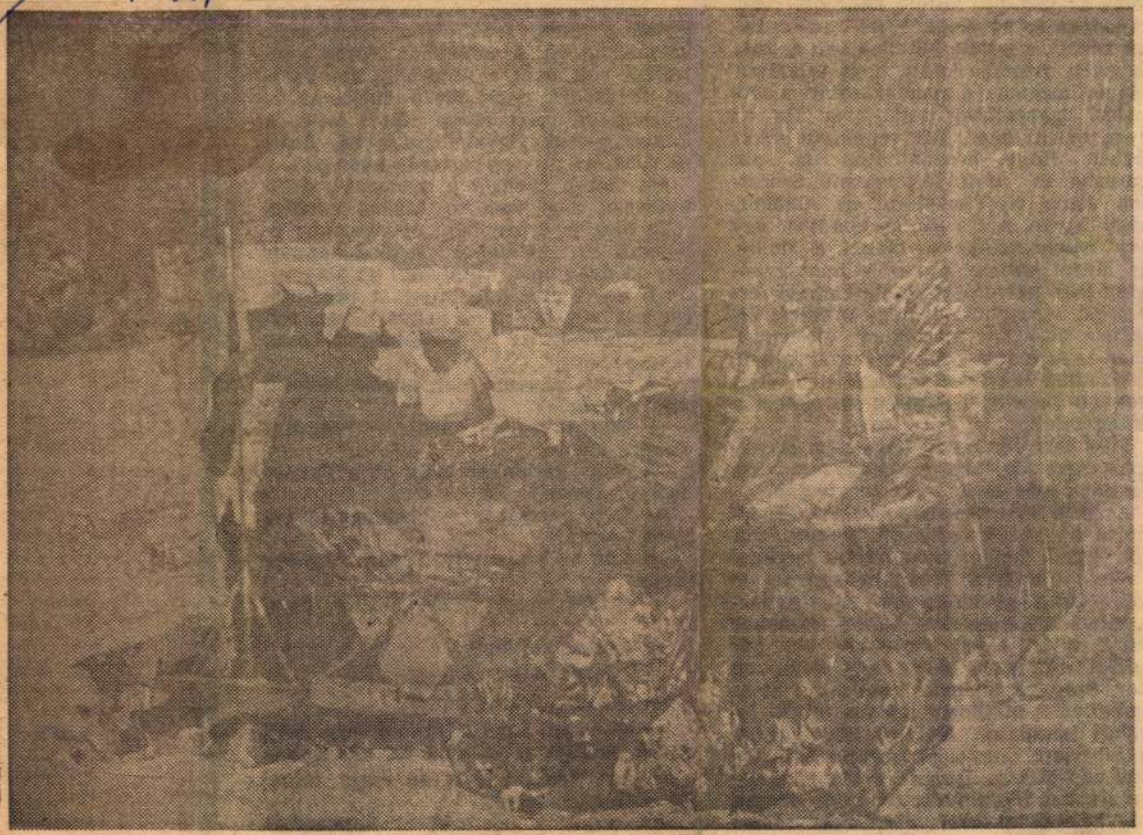

XANTUS GYULA (MNK): KŐBÁNYA

Xantus Gyula

hihetetlen megvetést tükrözött az arca. A magam részéről szerettem volna egyet-mást kérdezni a jövevény felől. Főleg az izgatott, miféle kapcsolat van az idegen és az elnök, vagy a szövetkezet között, s miféle hatalma van rajtuk, de aztán eszembe jutott, hogy tulajdonképpen megadta a magyarázatát: a termelési igazgatóság fullajtárja. Ha az ilyen ártani akar, hát rendkívül sokat árthat. Hogy használhatna is, azt eszembe se jutott feltételezni. Szerettem volna figyelmeztetni az elnököt, hogy István, nincs ez így rendjén, egy nap megbosszulhatja magát a dolog, de fáradt voltam aznap, s húszegynéhány éves pályafutásom alatt annyi ferdeséget tapasztaltam, hogy erkölcsi érzékem nem kis mértékben eltompult. Most is ez a tompaság vett erőt rajtam, s fáradtan legyintettem, ami nem viszket, ne vakard, s napirendre tértem a dolog felett.

Most már bánom is, hogy nem figyelmeztettem idejében, csakhogy az a rossz gyanúm, már úgyis elkéstem volna.

Akadt a szövetkezetben valaki, aki ismerte az elnök szokásait, s tisztában volt azzal, hogy Vince miféle ügyeket szokott elintézni. Szorgalmasan fel is jegyezgette egy külön arra a célra tartogatott kis noteszba: ekkor és ekkor ennyi tojás, ekkor és ekkor egy pár csirke, ekkor és ekkor egy demizson bor. Szép kis lajstrom kerekedett ki az egészből, s alkalmas időben fel is lehetett használni. Az ügy következménye az lett, hogy a prokurátor beidézte egy nap Takács Istvánt, s látszólag jóindulatúan figyelmeztette, hogy vessen véget ajándékozási akcióinak. Azért mondom, hogy látszólag jóindulatúan,

rül üldögélő emberekhez hite
seit. Vince bizony igazat mo
gondolt egyet, odatelepedett
az asztalához. Ahogy jobban n
ja, ismerős az arca. A minap
jártak a járási székhelyen,
vele az utcán. A sofőrködő
rekkel volt bent a városban
mi verekedés miatt ült a d
ismerte őt, mert dolga aka
Kákos gyerek figyelmeztette
ni csak, az ott egy ismerős

Igy hát ő ismerte a nyom
nyomozó nem ismerte Taká
Még meg is örült, hogy újat
lepedik az asztalához. Takács rendelt egy jó üveg bort. Kínálgatta az idegent, de ő maga alig hörpintett. A bor után rendelt egy kör erős szilvóriumot. Aztán újabbat. Az idegen közben csak faggatódzott.

— Ugye, nagyon fenn hordja az orrát már az elnök?

— Nagyon is fenn hordja — bólintott Takács István.

— Nagy gazember lehet az a Takács István. Igaz-e?

— Nagy gazember — bizonygatta Takács István.

— Lop az istenverte. Olyan, mint egy pióca.

— Bizony, hogy pióca. Bizony, hogy lop.

— Aztán, mit lop?

— Ellopta a fél magtárat.

— Mit és mennyit lopott?

— Mondom, hogy a fél magtárat, meg a fél istállót is ellopta az istentelen.

— No, fene, hát olyan nagy tolvaj az a Takács István?

Az emberek körös-körül kuncogtak, hogy az elnök saját magát tolvajnak

Kautus Gyula
festő

M.D.

A magyarországi Bányász Múzeum-
dési tárban rendezett kiállítást.

— Kiállítások

Művészet, 1968. november - 44 lap.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Muzeumudvar

Tokaji kerthelyiség

Motel-élet

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Pulykák között

Lovak a szérün

Nyugszékek

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Fakanalas

Őszi nosztalgia

Nápolyi részlet

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Kantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Esernyősök

Jazz

Halászfiu

Kantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Virágos sarok

Nyár

Nádi világ

Xantus Gyula kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Letünt világ

Barokk

Vaskapu

Xantus Gyula kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Kolostorkapu

Varsák

Kalaposok

Xantus Gyula kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Babonárus

Betsabé

Versailles

Xantus Gyula kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Judit, bánatos

Salome

Gondolkodó

Xantus Gyula kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp:

Agaskodó lovak

Solymász

Forradalom

Fátyolban

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp:

Ihlet

Szomjuság I.

Szomjuság II.

A Nap felé

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp:

Felszállott a páva

Sirálytető

Menyasszony

Elvágyódás

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp:

Család

Vivódás

Itáliai emlék I.

Vásárfia

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp:

Bivalyos

Körhinta

Bábuk

Xantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp:

1szapfürdőzők

Erőszak

Tánc

Bizsu-sátor

Xantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Prágai csónakok

Siratók

Kleopátra

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Kantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Itáliai emlék II.

Zarándokhely

Csendélet ön-hermával

Kantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Daedelus és Icarus

Dánia

Onvizsgálat

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Gyermekkor

Vizparti csendélet

"Aranyos"

Önarckép

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

NDK

Kantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Bőség

Gyász

Májusfa

Háboru és béke

Kantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Kantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Napszakok I-IV.:

Reggel

Dél

Alkony

Este

Kantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Evszakok I-IV:

Tavasz

Nyár

Ősz

Tél

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Életkorok I-IV.:

Gyermekkor

Ifjukor

Érettkor

Öregkor

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

mDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Variációk I-XII.

I.Ember sassal

II.Gyermekkor

III. Küzdelem

Xantus Gy. kiáll. Ernst muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Variációk I-XII.

IV. Merészség

V. Nádasban

VI. Csoda

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

mDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Variációk I-XII.

VII. Vágy

VIII. Lány madarakkal

IX. Bőség

Xantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Variációk I-XII.

X. Erő

XI. Termékenység

XII. Figurák

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Prágai részlet

Nagyváros szélén

Erdei munkások

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Csipkerendező

Teritő- és csipkevásár

Népmese

Notre Dame

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Kantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Család

A jövő kapujában

Szent Márk tér

Kantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK.

Kantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Roueni utca

Repkények, romok

Presszó előtt

Kantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Velencei részlet

Hajógyár-sziget

Place St. André des Arts

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Katedrális

Kubikus talicskák

Tihanyi részlet

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Füzéres tavasz

Pegazusok

Albatroszok

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

M.D.V.
1

Xantus Gyula
festő

A Magyar Képzőművészek Szövetségi-
nek közgyűlésén a vizuális nevelés
ügyében tett akcióiról számolt be.

A Magyar Képzőművészek Szövetségének közgyűlése
Művészet 1969. március - 18 lap

Le Mans, Hôpital complémentaire Saint-Julien, les appelés
du service [illegible] 1962. Matinée - 18 sep

Xantus Gyula

Önálló tárlata volt a salpótarjáni gimnázium Galériájában

Tóth Elemér: Mű és közönség

Nógrád 1968 XI. 10

Xantus Gyula

festőművén kiállitása máj. 11-én
nyilik az Ernst Múzeumban

Pest megyei Hirlap 1968 máj. 10. 6.o.

Xantus Gyula

3 tengerója szerepel a pedagógusok találatai Debrecenben

Dr. Tóth Emil: A V. országos találkozás

Pedagógusok Lapja 1969 VI. 16.

Xantus Gyula

Szerepel az alábbi tárlaton

Dr. Tóth Ervin: A pedagógus képzőművészek V. országos kiáll.

Hajdu Bihar megyei Napló 1969 VI. 6

1021

Xantus Gyula: Ősz

Xantus Gyula

mazásának mértékében és mi...
ségében is.
Társadal...
sünk, a
szükségess...

1968 NOV 2 2
KÖZNEVELÉS
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-30...

A tanfo...

Korunk fő gaz...	
és politikai k...	
(történelem-f...	...
Marxista etika	
(valamennyi érd... ...ónek)	*106*
Marxista etika	
(főleg magyar, rajz, ének szakosoknak)	*72*
Matematika-fizika-kémiatanítás	
világnézeti kérdései	
(csak szakosoknak)	*51*
Marxista ismeretelmélet	
(valamennyi érdeklődő nevelőnek)	*16*
Modern filozófiai irányzatok	*15*
Összesen:	*342*

Tehát a megye 2400 általános- és középiskolai nevelője, óvónője közül a szakosított ideológiai továbbképzés tanfolyamain végzett 342, ezév őszétől II. évfolyamra jár 185, összesen a tanfolyamok munkájába bekapcsolódott 527 fő. (A következő tanév I. évfolyamos csoportjait most szervezzük.)

A tanfolyamok hallgatóinak többsége hasznos munkát végzett: feldolgozták az ... mák pedagógi... konzekvenciáit, ... alkalmazásuk m... lai nevelőmunk... kozóan gyarapít... güket. A szaktá... tárt legújabb ... mények világné... jának ismeretéb... mennyire, mily...

Xantusz Gyula

Több művét a salgótarjáni Bólyai Gimnázium iskolagalériájának ajándékozta

Molnár Zsolt: Az iskolagalériai Lazma

Nógrád, 1969 III. 30

Xantus Gyula

Kékely Bertalan emlékplakettet
kapott az alábbi tárlaton

N.N.: Megnyílt a pedagógus
képzőművészek Ü. Országos kiállítása

Hajdu-Bihar megyei Népnyiság 1969 Ü. 25

Xanthos Gyula

kiállítása van az Ernst Múzeumban.

161. mű

u.o.: X. Gy festőművész kiállítása

Magyar Nemzet 1968. máj. 22. 4.o.:

Xantus Gyula

festőművén kiállítása máj. 11-én
nyílik az Ernst Múzeumban.

Magyar Nemzet 1968. máj. 9. 4. o.

Xantus Gyula

festőművén SZOT díjat kapott.

Átadták a SZOT művészeti díjait
Magyar Nemzet 1968. ~~okt.~~ máj. 1. 3.o.

Xantus Gyula
festő

M.D.

A tokaji műviszt elep festő
tanára. A Tér és idő szerepe a
képzőművészetben cimmel tartott
előadást.

Tamás Menyhért: Műveszostrom Tokajban,
Népszava, 1969. jul. 25.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Xantus Gyula

„Vadászó Diana

Xantus Gyula műveiből
Munka, Budapest 1970 feb. 17(?) 45. l.

Xantus Gyula

"Daedalus és Icarus"

Xantus Gyula műveiből
Munka, Budapest 1970 feb. 17(?) 45. l.

Xantus Gyula

„Jegyszám"

Xantus Gyula műveiből
Munka, Budapest 1970 feb. 17(?) 45. l

Xantus Gyula

„Pásztorlány

Xantus Gyula műveiből
Munka, Budapest. 1970 feb. 17(?) 45. l.

Xantus Gyula

A tokaji művésztelep egyik alapítója

Varga Imre: Tízezés művésztabarát
negyven vezetője

Szabadiste művésztést 1969 VIII. sz.

MÜVÉSZETTÖRTÉNETI
DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
Budapest, XIV. Dózsa György ut 41.

Xantus Gyula

Főiskolai tanár

host ésskerett a tokaji művésztelepre

N.N.: Tokaji julius

Északmagyarország 1969 VII 1.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Mult és jelen

Székely kapu

Odon város

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Olasz város

Végzet

Léda

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Küzdés

Ketten

Mezei Léda

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Csitri

Anyám

Baudelaire

A Pegazus megfékezése

Xantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Elhagyottan

Zenevilág

Cirádák

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

müanyagtemp.:

Oreg költő

Vadlibák

Emlékek sz árnyalása

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Szép jövendő

Aranyhálók

Vihar előtt

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Kantus Gyula festő

műanyagtemp.:

Gitárosok /terv/

Bárkák holdfényben

Kantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Önarckép madarakkal

Zenevilág

Küzdelem

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

XUX

MDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Dánia

Lovasok

Lányok, madarak

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Kamaszkor

Táncosok

Vadlibák

Prometheus

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Kantus Gyula festő

vegyes technika:

Bőség

Elvágyódás

Erdő, mozgás

Kantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Daedelus és Icarus

Alomvilág

Merészség

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Lovas-frizek

Szüret

Lendület

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

Kantua Oy. Kädit. Irmeli Ins. 1980.

MDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Balett

Szárnyalás

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Kavargás

Madarak vonulása

Fejek madarakkal

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

NDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Sorsok, változások

Sorsok, változások

Evszakok

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

vegyes technika:

Rajzok, változatok

falkép tervek:

Halászbárkák, panno

Lovasok, gobelin

Xantus Gy. kiáll. Ernst Mus. 1968.

oly pezsgő képzőművészeti [illegible]
a megyeszékhelyen jelenleg nincs megfelelő otthona a tárla-
toknak, és a reprezentatív kiállítások megrendezése bizony
nem kis gondot okoz az illetékeseknek.

Az új, megfelelő csarnok felépítéséig — vagy kiképzéséig — nagyobb szerep jut az úgynevezett kamarakiállításoknak, „minitárlatoknak". Közismert a művelődési otthonok — objektív adottságai folytán elsősorban a József Attila Művelődési Központ — és a helyi Képcsarnok ez irányú tevékenysége, kevesebben számolnak viszont az országosan is jelentős salgótarjáni kezdeményezés: az új gimnáziumban létesített iskolagaléria-nyújtotta lehetőségekkel, pedig az intézmény aulája az utóbbi hónapokban is több színvonalas képzőművészeti kiállításnak adott otthont.

Xantus Gyula és Tamás Ervin emlékezetes tárlatai után december második felében a modern törekvésekben élenjáró francia grafikusok 45 képből álló válogatott anyagát szándékoztak bemutatni a nagyközönségnek. Erre utaltak a tárlatot hirdető utcai falragaszok is. Hogy a rendkívül izgalmas kiállítás mégsem talált nagyobb visszhangra a városban, annak minden valószínűség szerint az az oka, hogy az iskolagaléria sajátos jellege folytán ma még csak a közönség meghatározott körében rendelkezik vonzóerővel. Pedig a kitűnő adottságú csarnok megfelelő — épületen kívüli és belüli — szervezéssel képzőművészeti kultúránk valóságos kis „fellegvárává" nőhetné ki magát. Mindez persze csak az oktatás zavartalanságának biztosításával képzelhető el.

Bízvást reméljük, hogy a jövőben az ilyen ritka alkalmat, — mint a francia grafikusok tárlata volt — jobban kihasználjuk a közönség látáskultúrájának fejlesztése érdekében.

Cs. B.

Xantus Gyula

Elszalasztott lehetőség

A művész, a mű és a közönség közötti dialektikus kapcsolat pótolhatatlan láncszeme a kiállítás, amely nemcsak rangot ad a művésznek, megbecsülést szerez a művészetnek, hanem sajátos atmoszférát is teremt. Az elmúlt években

...(A nagy...
szorzó növeli az R-...
hányadot). Mivel a b...
val való kedvezmény...
mos ágazatban indo...
nak bizonyult, a jö...
kezdve a tanácsi gá...
ban, valamint a kő...
vicsiparban, a papí...
a TEK-vállalatoknál, ...
léktermék- és hullad...
si ágazatban a 2-es ...
zót, a mezőgazdaság...
vítóknál pedig a 3-as ...
zót kell alkalmazni. ...
a mezőgazdasági gépjavítóknál is 2-es bérszorzó lép életbe).

A kiemelt bérszorzók csökkentése az érintett vállalatoknál módosítja az érdekeltségi alapok arányát, a részesedési alap — az 1968. évihez képest — csökken és emelkedik a fejlesztési alap aránya. A szabályozó-rendszer egyikmásik változása viszont minden vállalatnál a részesedési alap képződésének kedvez. 1968-ban az R-nyereségrész adózásánál a tényleges lét-

sükön eldöntötték, hogy a p...
az első ilyen nagyszabású r...
január 28-tól február 3-ig re...
ülésen kidolgozták és elfoga...
részletes tervét is, amely sze...
nuár 28-án szakmai kiállítás...
dési központban. A kiállítás...
lyaválasztási tanácsadó-szolg...
üzemek és a fiatalok továb...
ezenkívül a méltánytalanul ...
sét szolgáló filmek vetítését ...

1969 JAN 8
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
NÓGRÁD

Xantus Gyula festő

A nagybátonyi bányász művelődési Otthonban kiállítása nyílt

Kovalista művészetéri 1969 I. n.

Xantus Gyula festő

Felszólalt a képzőművész-szövetség közgyűlése

N.N.: Kapcsolódott a képzőművész szövetség közgyűlése

Népszabadság 1968 XII. 20.

MDK

Xantus Gyula festő

falkép tervek:

Madarak, faliszőnyeg

Zene, pannó

Solymászok, sgraffito

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

falkép tervek:

Tudomány, irodalom, müvészet; secco

Zenészek, sgraffito

Táncos-friz, panno

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula festő

falkép tervek:

Alom, faliszőnyeg

Kis Pegazus-friz, panno

Xantus Gy. kiáll. Ernst Muz. 1968.

MDK

Xantus Gyula

Népmese, gouache

11. M. Képzőm. kiáll. Műcs. 1968.

Xantus Gyula

MDK

akvarell:

Sopron I.

" III.

" IV.

" V.

1. Orsz. akvarell kiáll. Eger, 1968.

Gárdonyi G. Színház

Kautus Gyula
festő

M.DK

A kiállítason szerepel a „Slubhus
talicskák", az „Ódon város", a
„Bivalyok", a „Körhinta", a „Bábuk"
című lepel is

Tölgyesi János: Krónika
Művészet, 1968. szept. – 45 kap

Kautsis Gyula
festő

M.D.Y.

Kiállításán bemutatta a „Vivódás" a „Szomjúság" az „Erőszak" című képeit. Valamint a „Mosel-élet" a „Nagyvaros szélén", a „Lajó gyári sziget" című műveit.

Tölgyesi János: Krónika
Vigyázat, 1968. szept. – 45 kap

M.D.K

Xantus Gyula
festő-

Az Ernst Muzeumban rendezett
tárlaton 120 magyarméretű festményt,
mintegy 40 grafikát és falképlen-
vet mutatott be.

Tölgyesi János: Krónika
Művészet, 1968. szeptember - 45 lap.

Vautus Gyula
festő

M.DK.

A „Napszakok", az „Évszakok",
az „Élettor" c. ciklus a és szerepel
a tárlatón. — „Nagy Pegamus"
friz. Pannir Sero (repro)

Tölgyesi János: Kriónka
Művészet, 1968. szept. ~ 45 egy

Kantus Gyula
festő

M.D.4.

Képei nagy részét műanyag-
temperával festi. Kompozicióit
tolbujése egyszínű alapból é-
píti. Tő eszköze a vonal.

Tölgyesi János: Krónika
Művészet, 1968. szept. - 45 kap.

MDK

Xantus Gyula, festő

felszólalt a közgyűlésen.

— : Népet szolgáló műveket, ... 7

Népszabadság. Bp. 1968. nov. 20.

Xantus Gyula

~~Csobáncvár ostroma, olaj, 50×60 cm~~

Reggel, gouache, 30×42 cm

Budapest Műcsarnok Kiállítása 1957
kát. szerk. kisdéginé kisimi Jién,

3

Xantus Gyula

festőművész felszólalása.

h. i.: Tanácskozás a látás-
kultúráról.

Magyar Nemzet, 1967. XI. 24. 5. O.

Xantus Gyula

A Kép. Főisk tanára, a nyomdász és az ELTE Kép. műv. kör vezetője. Harmadik önálló kiállítása nyílt meg (Bp. Ernst Múzeum)
Egyik alapítója a tokaji nyári Művéntelepnek
Halászat; Ihlet; Daedalus és Ikarus (3 rezkő)

B.P. Xantus Gyula kiállítása

Négyművelés 1968 V.n. 37 old.

M.D.K.

Xantus Gyula, festő (Egyesti)

„Fölszállott a páva" c. „Szabadságvág" c. képével szerepelt az I. Debreceni Orsz. Nyári Tárlaton.

ALFÖLD, Debrecen, 1967. XVII.évf. 10. szl 80. old.

MDK

Xantus Gyula

Aszfaltozók, o.

Szegedi O. Képzőm. kiáll. Szeged 1964

Müvészeti Lexikon

l, s a jávai Dieng-fennsik templomaival
ai jellegüek, de csucsuk magas, kar-
sztupák kiképzése karang alaku,
engmaiban /lo. sz./, thai stilusu
sz./ Sawankalokban, vegyes indiai-
t

MDK

Xantus Gyula

Kőtörő, vegyestechnika

Szegedi Ö. Képzőm. Kiáll. Szeged 1964

vezette a toledói váro
rint

MDK

Xantus Gyula

Öböl, o.

Balatoni nyári tárlat 1964.
Keszthely, Tihany, Veszprém

MDK

Kantus Gyula
festő

A kiállításon bemutatta a
„Szomjúság és a vaigyakozás"
című művét.

Domokos Imre: A budapesti VI. kerületi ...
Művelés, 1967. szeptember. 42. lap.

Xantus Gyula

Kendővásár /reprő

Cikke:A tanul-i aktivitás fejlesztésének alapjai az általános iskolai rajzoktatásban.

Rajztanitás 1963. II.sz. 2-8.l.

Xantus Gyula

Szerepelt az I debreceni nyári tárlaton

Hajdú-Biharmegyei Nü. 1967. aug. 12

MDK.

Xanthus Gyula

Kiállitási hir

Köznevelés 1967 máj.25.p.396.

Xantus Gyula MDK

Aszfaltozók, olf.

Műcsarnok 1962.IX. Magy. Képzőm. Kiáll.

Xantus Gyula

MDK

Uszályrakodás, gouache

Utépitők, gouache

Kötőnő, gouache

Műcsarnok 1962. IX. Magy. Képzőm. Kiáll.

Xantus Gyula MDK

Kislány pávával, ecsetrajz

Műcsarnok 1965. X. Magy. Képzőm. Kiáll.

Xantus Gyula

Balaton-part /repr/

A korszerü tankönyvirás általános irányelveiről irt rövid cikket.

Rajztanitás 1964. I. 1-4.l.

Xantus Gyula

"Aszfaltozók" /repr./

Rajztanitás 1962. I. sz. cimlap

Xantus Gyula

Köruti utburkolók /repr/

Rajztanitás 1961. V.sz. 6.l.

Xantus Gyula

Csók Galériában rendezték meg a festőművész-rajztanár kiállítását. Művei pl.: „Aszfaltozók" „Csillések" /több változat/, „Pályaudvar" „Pesti forgatag".

Péter Imre: Két pedagógusmüvész kiállitásáról
Rajztanitás 1962. I.sz. 28.11

Xantus Gyula

„Kötöző" /repr./
Pedagógus Képzőműv. Kiál. díjnyertes képe.

Rajztanítás 1959. IV. 07. 9. l

Xantus Gyula

A pedagógus művészek 1959-ben az Ernst Muzeumban rendezett kiállitásán részt vett

Vizparton c akvarelljével megosztott grafokai II dijat nyert.

Rajztanitás 1959. IV. sz 29-30.l.

Xantus Gyula MDK

Őszi csendélet, olf.

Műcsarnok 1960.VIII.Nagy. Képcsa. Kiáll.

Xantus 1021
Gyula

bb 31. xantus gyula kiállitása tokajb

vid sk szb la

1967. junius 25.

vasárnap nyilt meg tokajban, a xviii. században épült, egykori görögkeleti templomban berendezett muzeumban xantus gyula festőművésznek, a budapesti képzőművészeti főiskola tanárának kiállitása.

xantus gyula több mint egy évtizede évről-évre rendszeresen felkeresi a tokaji művésztelepet. több mint 100 képben, valamint többszáz grafikában örökitette meg tokaj, a bodrog-kanyar festői szépségü vidékét, a tokaji hétköznapok egy-egy érdekes epizódját, valamint a szőlőművelők munkáját.

első alkalommal szerepel most kiállitáson tokajban, ahol több mint két tucat nagyméretü táblaképe is főként a tokajban és környékén készitett alkotásait mutatja be. /mti/

-.-

bb 34. /vasárnapi munka... 1. folyt./ szb

sok helyen folytatták az egyéb időszerü munkákat is: a kukorica-, napraforgó- és cukorrépa-kapálást, hogy a nagy nyári aratásig gyommentes legyen minden tábla. az elmult héten megkezdett aratást vasárnap több somogyi közös gazdaság folytatta. többek között a kaposfői kossuth, a somogyszentpáli béke és a kéthelyi aranykalász termelőszövetkezet határában dolgoztak a rendrevágók és a kombájnok az őszi árpa betakarításában. a balatonboglári állami gazdaságból vasárnap egy vagon cseresznyét szállitottak az nszk-ba. /mti/

-.-

bb 35. rekordforgalom a borsodi strandokon és kirándulóhelyeken

vid sk szb la 1967. junius 25.

[illegible] a miskolciak már a kora reg-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Xantus Gyula

1966 JUN 24

NYÍREGYHÁZA

1021

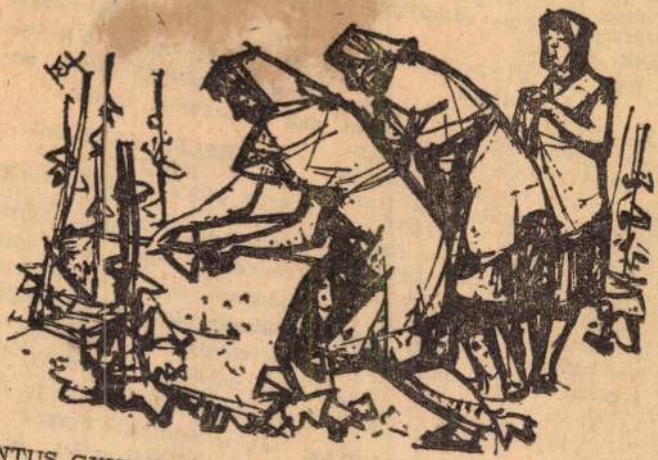

XANTUS GYULA: SZŐLŐBEN

rült. Az állami Atom
Társaság és számos s
gántársaság közös vá
saként jött létre.

KÉT ÉS FÉLMI
ÁPOLÓNŐ

Az Egészségügyi
vezet kimutatása sze
félmillió fölött van a
gon a szakképzett ápolónők
száma. Európában (a Szov-
jetunió nélkül) 780 000, a
Szovjetunióban pedig 600 000,
Észak- és Dél-Amerikában
1 150 000, Afrikában, Ázsiában
(a Szovjetunió nélkül) és
Óceániában 400 000 szak-
képzett ápolónő működik.

TITÁN
A
REPÜLŐGÉPGYÁRTÁSBAN

A korszerű repülőgépek

KÉZZEL
NAGY FESZÜLTSÉG ALATT

Az epoxi-üvegből készült létrával könnyű és biztos módszert alakítottak ki a feszültség alatt álló vezetékek szerelésére és javítására. A jól szigetelő létráról akár 11 ezer Volt feszültségű vezeték is javítható csupasz kézzel (akár esőben is), feltéve,

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1963 MÁJ 22

Magyar Nemzet

Xantus Gyula festőművész kiállítása

Régen nem szerepelt már olyan termékeny művész az *Ernst Múzeumban*, mint *Xantus* Gyula, akinek képeit és rajzait a közönség a Nagymező utcai kiállítóhelyiség falain láthatja. A tárlat katalógusa szerint 161 mű sorakozik a termekben, s ez a szám még több is önmagánál, hiszen a bemutatott képek és rajzok egy része sorozat: azaz a közös cím egyszerre több munkát is jelent. Az elmúlt három-négy esztendő csaknem minden hetére jut tehát — ha jól számoljuk — egy-egy Xantus-mű, s a látogatók meglepve sétálnak a megáradt életmű darabjai között.

A bőség azonban így, önmagában még csak mennyiségi kategória, s keveset árul el magukról a művekről, a bennük foglalt tartalomról és a megvalósítás minőségéről. És Xantus Gyula tárlatát végigjárva, ez utóbbi problémákra már nem kapunk egyértelmű és megnyugtató feleletet — sokszor épp a bőség miatt: a termés mennyisége elfedi őket. A képek szimbólumvilága gyakran ismétlődik, s ezek az újabb és újabb variációk a legtöbb esetben keveset — vagy éppen semmit sem — tesznek hozzá az előző művektől már megkapott és nyomukban befogadott alapélményekhez.

Ez történik például a vásári jelenetek sorozatával: a *Fakanalas*, a *Bizsu-sátor* és további kompozíciós rokonaik alig mondanak újat, s nem erősítik, hanem — épp ezért — gyöngítik egymás hatását. De említhettük volna a *Szomjúság* két variációját is — bár ezek már újabb kérdésekhez vezetnek el, s Xantus bonyolult — és ma még számos esetben fölöslegesen túlbonyolított — szimbólumrendszerét villantják fel.

Sajátos, egyéni és izgalmas ez a jelképrendszer. Alapanyagát a biblia és a mitológia szolgáltatja, gondolati tartalmát pedig korunk kérdései. Xantus azonban néha túlságosan is él velük, úgy zsúfolva őket a műveken, hogy a torlódó szimbolikus elemekkel saját mondandóját temeti el. Igazságtalanok lennénk persze, ha most nem hangsúlyoznánk, hogy Xantus igyekszik rendet teremteni ebben a világban. A kompozíciós eszközök, a kiemelések, a hangsúlyok ezt a célt szolgálják — néha azonban képtelenek a feladatok maradéktalan megoldására. Mindezt azonban nyilvánvalóan maga Xantus Gyula is jól tudja és keresi a problémák megoldását. Bizonyítják ezt jól sikerült, átgondolt festményei, rajzai és monumentális művek gondolatát megfogalmazó tervei — a *Nagy Pegazus-fríz* és a többbiek — amelyek a kibontakozás útját jelzik. Tárlatának összeállításához azonban — épp a mondottak miatt — több önmegtagadásra lett volna szükség, hogy művészetének pozitív tendenciái ne csak sejthetők, de világosan kirajzolódók legyenek. Ahogy mondani szokás: kevesebb — ezúttal is — több lett volna.

h. gy.

T

— Mind ... ik, munkra - ... nöki Taná ... ol- zánk földjen barátokat ... öz- zölhetünk. Kedves mongol vendégeink látogatása újabb fontos láncszeme és jelentős mérföldkő államaink, népeink további kapcsolatában.

— A magyar nép mindig figyelemmel és érdeklődéssel tekintett a távoli testvéri Mongólia felé, amelynek történelmi fejlődése bebizonyította, hogy a gazdaságilag elmaradott országok a fejlődés kapitalista szakaszát kikerülve áttérhetnek a szocializmusra, ha a fejlődést a kommunista párt irányítja a marxizmus—leninizmus eszméi alapján. Az elmúlt évtizedek során *a mongol nép le tudta küzdeni az évszázados elmaradottságot és olyan eredményeket ért el, mint korábban sohasem.* A mongol nép szorgalmas munkájának eredményeként a Mongol Népköztársaság ipari és mezőgazdasági termékei széles körben ismertek a világon és népszerűek hanzákban is.

— A Magyar Népköztársaság és a Mongol Népköztársaság között a legszélsebb körű politikai, gazdasági és kulturális együttműködés alakult ki — folytatta Losonczi Pál —, amely az 1965-ben aláírt barátsági szerződésünkben lefektetett elvek szerint, a proletár internacionalizmus szel-

... ik, ... ol- ... öz- társaság szilárd tagja a szocialista közösségnek. *Teljes a nézetazonosság közöttünk a szocialista világrendszer megszilárdításával kapcsolatos kérdésekben.* Egységesek vagyunk azokban a kérdésekben is, amelyek korunk fő irányvonalát, az általános emberi haladást és a béke ügyét határozzák meg. Azonos nézeteket képviselünk a nemzetközi problémák békés megoldását szorgalmazó javaslatokat illetően, valljuk a békés egymás mellett élés elvét és síkra szállunk az atomsorompóegyezmény hatékonysága érdekében is.

— A mongol nép küldöttei, a Szambu elvtárs által vezetett delegáció mostani látogatása során széles körű és sokoldalú eszmecserékre került sor közöttünk. Nagyra értékeljük a Mongol Népköztársaságnak azon törekvését, hogy még szorosabbra fűzi kapcsolatait a szocialista közösség országaival. Rövid az az idő, amit hazánkban és körünkben töltenek, de meg vagyunk győződve arról, hogy amit látnak és tapasztalnak, az szép és hasznos. Hozzájárul Magyarország és a magyar nép jobb, alaposabb megismeréséhez és megértéséhez — fejezte be be-

Zs. Szambu:

Elmaradott állatt... mezőgazdaság

Losonczi Pál felszólalása után Zs. Szamba, a Nagy Népi Hurál Elnökségének elnöke mondott beszédet:

— 47 év telt el azóta, hogy a mongol nép kivívta szabadságát és nemzeti függetlensé-

Xantus Gyula

Favágók c. műve (emi.)

szerepel a „Dolgozó emberek körött" c. kiállításon az Ernst Museumban

Vasga Imre: Kiállítás a dolgozó emberről

Tiszatáj 1968. VI. n. 534 old.

Xantus Gyula

(1919)

Élmunkáshídról, 1960, papír-gouache
36,5 x 46,5 cm.

A felszabadult Budapest művészete.

Budapest, 1960. kiállítás, katalógus
37 l.

Xantus Gyula

XI; Országos Képzőművészeti Kiállitáson részt vett.

Vigilia 1968 jun. 421.l.

Xantus Gyula

Festő. Rajzpedagógiai iró.
3 év munkájából kiállitása az Ernst Muzeumban. 200 festmény ésgrafika.

Erőszak c. képe - konstruktivista szimbolika.
Termékenység v Évszakok és Napszakok szembenéző nagy álló nőalakok.
Kalaposok- Háboru és Béke, Ágaskodó lovak. Pegazusok.
Vitorlásverseny, Bivalyosok.

Harsányi Zoltán: Xantus Gyula kiállitása az Ernst Muzeumban.
Rajztanitás 1968. 4. sz. 23-23.l.

Xantus Gyula

2

Utazási élmányek:

Francia vitorlásverseny, a Mólón, Versailles, Notre Dame, Roueni utca, Place St Andre des Arts, a Katedrális.
Szineivel tünik ki Salome, Siratók, Tokaji kerthelyiség, Nyár, Fazekasok, Muzeum udvar

Harsányi Zoltán: Xantus Gyula kiállitása az Ernst Muzeumban
Rajztanitás 1968. 4. sz. 23-23.l.

Xantus Gyula

Kalaposok - festmény a müvész Ernst Muzeum-i kiállitásáról.

/repr/

Rajztanitás 1968. 4. sz. 23.1.

Xantus Gyula

„Alkonyi – tusrajz
„Nyár" – " /repr./

Rajztanitás 1968. 1.sz. ámlap

Xantus Gyula

Festőművész. Kiállitása 1961.okt.21 - nov.5.
Csók István Galériában
Klasszicizáló keretben betüplakát 70x50.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek. /összeállitotta: Munkácsi Piroska /
O.Sz.K. kiadványai Bp. 1965. 50.l.

Xantus Gyula

Festőművész. Kiállitása 1962. máj. 6 - 26.Debrecen
Déri Muzeumban
Plakáton egy kiemelt kép 41x29.

Az 1961 és 62. évi grafikai plakátok és metszetek. /összeállitotta: Munkácsi Piroska /
O.Sz.K. kiadványai Bp. 1965. 50.l.

Xanthus Gyula

kiállított festménye:

Reggel, gouache, 30x42 cm.

Tavaszi tárlat. A Műcsarnok kiállítása 1957. Mat. szerk.: Kiadiginó Kirimi Árón. Bp. 1957. 19 l.

13. l.

Xantus Gyula

résztvett a vizuális nevelésről
rendezett vitán a Fészek Klubban.

h. j.: Véget ért a vizuális nevelés vitája a
Fészek Klubban.
(Magyar Nemzet, 1967. VI. 22. 5. o.

Xantus Gyula

Rajzok (4 rajzó)

Falandzar, 1968 II. borítólap

1021

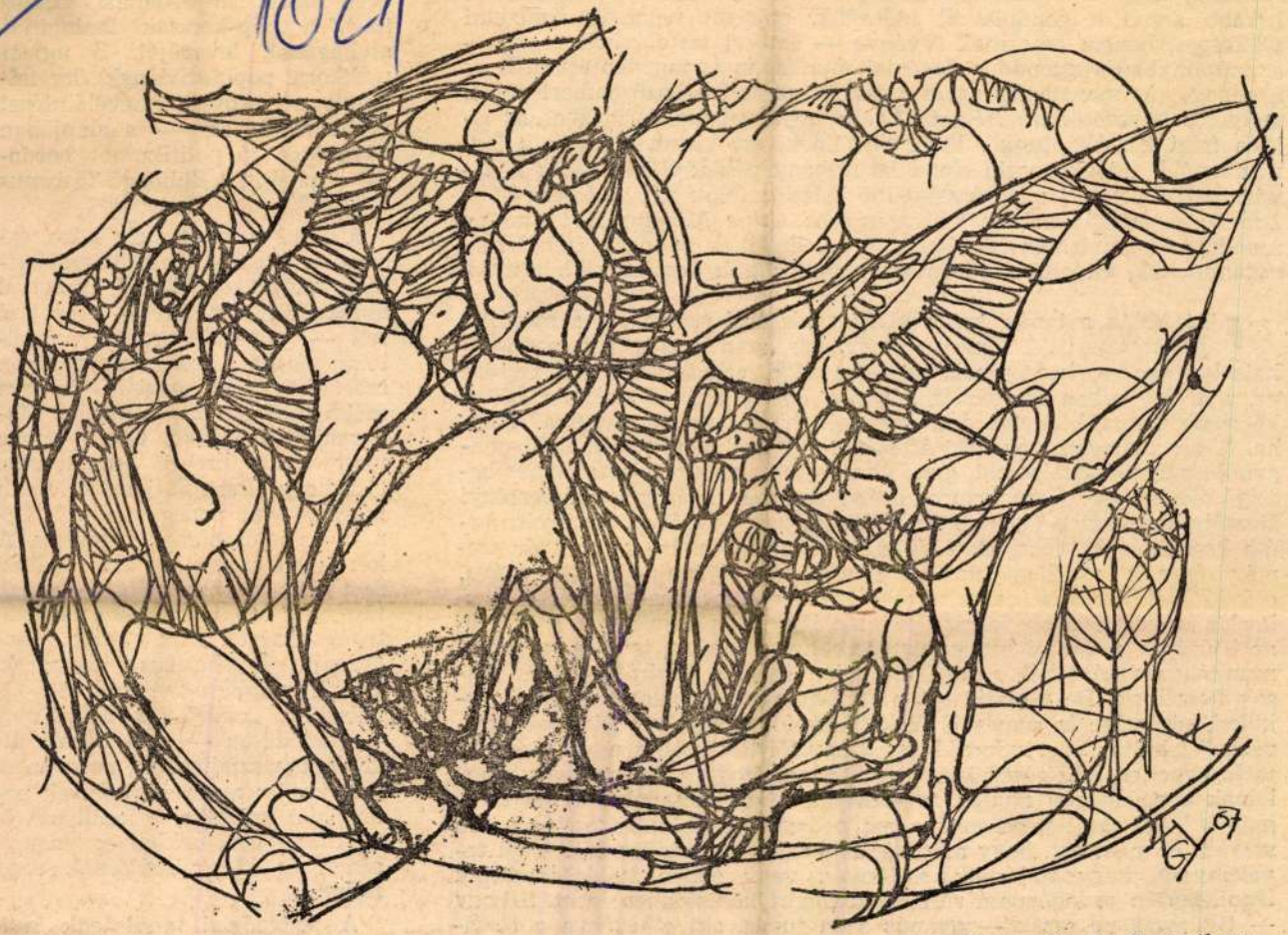

Xantus Gyula: Prometheus

E néhány sorban nincs mód arra, hogy minden szerző írásáról szóljunk, hogy a letisztult, megfényesült emlékeken elábrándozzu[illegible] Inkább annál a gondolatnál időznénk, amelyet nemcsak ismét szükséges, hanem amelynek érvénye — emberi tartalmánál fogva a napjainkban végzendő pedagógiai munkában is tagadhatatlan. S a pedagógusi magatartás egyetemessége, az az ösztönző emberi pé melyet a bevezetőt író *Németh László* egyszerű szavát idézve „az kola falai közt kaptunk". Erről beszélnek, ezt visszhangozzák a legmegkapóbb írások puszta címei is. Néhány példa: *Füst Milán:* A tanári pálya dicséreti; *Baránszky-Jób László:* Örök újjászületés; *Bóka László:* A tanítás boldog kényszerében; *Czine Mihály:* A tanító úr mondta; *Simon István:* Az igazgató úr. Emlékek, valóban ércnél maradandóbbak, világító erejű emberi magatartások őrzői, továbbörökítői.

Füst Milán a tanári személyiség varázsáról szólva ezt a megállapítást teszi: „A tanár személyisége, személyiségének megbonthatatlan rendje, kedélyének hajlékonysága, előadásának érdekessége az, ami legjobban fegyelmez". Van-e ebben a kijelentésben bármi kétségbe vonható, bármi, ami érvényét, hitelét vesztette volna? Aligha. S ha a magam tovatűnt ifjúságára gondolok s mindmáig legnagyobb, pályaválasztásomat, gondolkodásom, nézeteim alakulását is befolyásoló emberi élményemre, drága emlékű tanáromra, Kerecsényi Dezsőre, fokozottan érzem Füst Milán szavainak időtlen érvényét. Azóta hosszú évek tapasztalatából magam is tudom, hogy „a tanár személyiségének megbonthatatlan rendje, kedélyének hajlékonysága, előadásának érdekessége" a nevelésben is eredményes pedagógiai gyakorlat kiapadhatatlan forrása. Mi táplálja ezt a forrást? A gyermek, az ifjúság s a tanítói mesterség szeretete, a tanítva tanulás, a tanári munkában való tökéletesedés szüntelen igénye. Amiről ezek az írások beszélnek. De táplálja ezt a forrást a pedagógusok szakmai, erkölcsi közössége is, amelyről Bóka László „a tanítás boldog kényszerében" írhatta: „... tudom, hogy a nevelői közösség a nevelés és oktatás egyetlen lehetséges kerete, és tudom, hogy a tudományos munkának a pedagógiai munka adja meg a végső társadalmi-etikai mozgatóját". Mi mást jelentenek a ma pedagógusa számára ezek az izzó szavak, ha nem azt, hogy az oktatás-nevelés eredendően közösségi tevékenység, hogy tudósnak, tanárnak, vagy éppen tudós tanárnak lenni, igazán pedagógussá válni csak tanári közösségben lehet. S hogy — tisztesség ne essék — gyanús az a tudós, aki elhúzódva a társadalom szolgálatától ügyeletes zseniként üldögél szobája négy fala közt.

sza a közvetítő nye[illegible] segítségé-
vel [illegible]

vév[illegible]
zó — [illegible]
évében?

A Skid a csavargók köztársasága, a Dosztojevszkij nevelőotthon, melyet oly vérbő humorral ábrázoltak egykori — tolvajból lett — polgárai, ugyanolyan jellemnemesítő kohó, ugyanolyan szocialista pedagógiai eposzra méltó intézet volt, mint akár Makarenko világhírű Gorkij-telepe vagy Dzerzsinszkij kommunája. Csakhogy Pantyelejev és Belih könyve nem pedagógiai mű, hanem az ifjúságnak írt regény. A két fiatal szerzőnek esze ágában sem volt tudományos elemzés tárgyává tenni az intézet nevelő tevékenységét. Írók voltak, zabolátlanul invenciózus kamaszok, Gorkij módjára mélyből jött tehetségek, „csak" azt írták meg — ösztönösen — amit láttak, átéltek, tapasztaltak. Ez persze nem volt kevés: a szovjet korszak pedagógiai valósága, a lesüllyedt és elzüllött gyermeklelkek mentésének és kiemelkedésének nagy műve.

A pedagógiai tanulságok indirektek és egyáltalán nem szán-

MEGHÍVÓ

8546 fnyv I

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi S. u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Szocialista Művészetért

1968 MÁJ

1021

Köszöntjük a SZOT 1968. évi művészeti díjasait!

Május elseje, a nemzetközi munkásosztály nagy ünnepe alkalmából ünnepélyes keretek között osztották ki a Szaktanács székházában a SZOT ez évi művészeti díjait azoknak az íróknak és művészeknek, akik [illegible] 1967-ben nyilvánosságra hozott alkotásaikkal mind tartalmi, [illegible] megformálási értékeik miatt, mind a dolgozók körében folyt[illegible] népművelő tevékenységükkel méltónak bizonyultak a magyar szervezett dolgozók elismerésére.

Az idei SZOT-díjas művészek a következők:

Urbán Ernő író
Czine Mihály irodalomtörténész
Horváth Teri színművész
Némethy Ferenc (Miskolc) színművész
Kovács András filmrendező
Kiss István szobrászművész
Xantus Gyula festőművész
Pauló Lajos, az MRT rendezője

Xantus
Gyula

ség munkatársainak a mérlegbeszámo
tot hozott, hogy a főkönyvelőség az a
sának *ellenőrzési tervét* félévenként
elnökség elé. A különfélék során na
elnökség.

— A ZENEMŰVÉSZEK SZAKSZ
április 11-i ülésén Kollár Endrét
szakszervezet titkára tisztéből, vissz
szervezetek Szövetsége központi vezet
ból, a *„Parlando"* szerkesztő bizottsá
nökség titkárrá Tóth Évát, az Orszá
pont igazgatóját, aki előzőleg hosszú i
get, választotta meg. Tóth Éva ideiglenesen továbbra is ellátja az OSZK vezetését.

— ÚJ KIVÁLÓ VÁLLALATOK. A „kiváló vállalat" kitüntető címet az 1967. évi munkájuk alapján a Művelődésügyi Minisztérium és a Művészeti Szakszervezetek Szövetségének elnöksége a Művészeti Alap *Képzőművészeti Kivitelező és Iparvállalatá*nak és a *Magyar Filmgyártó Vállalat*nak ítélte oda. Az 1967. évi kiváló vállalat címért folyó versenyben elért eredményeikért dicsérő oklevelet kapott: a *Magyar Filmlaboratórium Vállalat*, a *Fővárosi Mozgóképüzemi Vállalat* (FÖMO), a *Bács megyei Moziüzemi Vállalat*, a *Képcsarnok Vállalat* és a *Művészeti Alap Kiadó Vállalata*.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

1900 MAJ 12.

Magyar Nemzet

2).

KIÁLLÍTÁSOK

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM: Magyarország népeinek története a honfoglalás koráig. — Magyarország története a honfoglalástól 1849-ig. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA: Magyar festészet és szobrászat a XIX. és a XX. században. — Nagyobb igaza sohse volt népnek (kiállítás a budai palota újjáépített termeiben). — Tánc a fotóművészetben. (Nyitva: hétfő kivételével 11—19 óráig.)

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM: Régi Képtár. — Egyiptomi kiállítás. — Görög—római kiállítás. — Szoborkiállítás. — Modern külföldi képtár. — Régi magyar remekművek a londoni kiállítás anyagából. — Modern francia grafika. — A budai Vár egykori képgyűjteménye. (Nyitva: 10—18 óráig.)

KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM: Japán művészet az Edo-korszakban. (Nyitva: hétfő kivételével 8.45—16.45, vasárnap 9.45—17.45 óráig.)

KÍNA MÚZEUM: Régi és új Kína művészete. (Nyitva: hétfő kivételével 9—17, vasárnap 10—18 óráig.)

KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA Megalakulásának Emlékmúzeuma. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

MŰCSARNOK: XL Magyar Képzőművészeti Kiállítás.

MAGYAR KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM: Vasúttörténeti kiállítás. — A közlekedési eszközök fejlődése. — 150 éves a magyar gőzhajózás. — Közlekedési és hírközlési dolgozók a magyar munkásmozgalomban. — Közlekedésünk műszaki alkotói emlékkiállítása. (Nyitva: hétfő és péntek kivételével 10—18 óráig.)

PESTERZSÉBETI MÚZEUM: Kerületi képzőművészek tavaszi tárlata.

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM: A reformkor és szabadságharc irodalma. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

ERNST MÚZEUM: Helsinki dokumentumkiállítása. — Xantus Gyula festőművész kiállítása.

FÉNYES ADOLF TEREM: Seres János festőművész kiállítása.

SZENTENDREI MÚZEUM: Szerb egyházművészeti gyűjtemény. (Nyitva: hétfő kivételével 11—16 óráig.)

SEMMELWEIS ORVOSTÖRTÉNETI MÚZEUM: Képek a gyógyítás múltjából. (Nyitva: kedd, csütörtök, szombat. 11.30—17.30, vasárnap 10—16 óráig.)

VI. ker. HAZAFIAS NÉPFRONT kiállítóterme: Csernó Judit Munkácsy-díjas festőművész kiállítása. (Nyitva: Vasárnap kivételével 11—19 óráig. (VI., Népköztársaság útja 94.)

A kiállítási termek hétfő kivételével 11—19 óráig látogathatók!

lít, de a körülötte történt pezsdülés, elsősorban ipari fejlesztés, az öreg várost is megfiatalította. Ma 170 ezer a lakosa, *1980-ra 220—240 ezerre növekszik e szám.* 900—1000 új lakás épül évente, de a lakásigénylők száma 9—10 ezer. A közös vállalati, tanácsi építkezések mellett segítik a magánépítkezést is. Az építeni szándékozóknak kedvezményesen telket juttatnak; *a tanács tízezer házhelyet adott át az OTP-nek.* Az építkezések segítésére *építési szolgálat alakult*, amely vándorkiállításokon mutatja be a legésszerűbb beépítési módokat és a legszebb háztípusokat, jogi tanácsokat, felvilágosítást ad.

Elkészült Miskolc távlati városrendezési terve is, amely egyaránt tartalmazza *az ötven év távlatában érvényes fő városépítési szempontokat* és az 5—10 évre megszabható konkrét városfejlesztési feladatokat. E tervet még ebben az évben a kormány elé terjesztik és az Építésügyi és Városfejlesztési Minisztérium segítségével megkezdik az elavult lakótelepek, barakklakások felszámolását, a levegőt erősen szennyező üzemek kitelepítését. A város építkezésének lendületet ad majd az új, *évi 4200 lakás gyártására alkalmas házgyár üzembehelyezése.* A házgyári épületek fogadására azonban fel kell készülnie a városnak, a közművesítésnek előtte kell járnia az építkezésnek.

Aki 10—15 éve nem járt Miskolcon, az már ma is kellően elcsodálkozhat a virágos, lombos, megszépült városon, de a város vezetői a patrióták érthető elégedetlenségével még többet szeretnének városuknak adni. A város víz-, közúti, kereskedelmi ellátottsága mellett gondot fordítanak a miskolciak pihenőhelyének, *Tapolcának a*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188—296, 188—307.

Kertész Gyula

MAGYAR NEMZET
1968 JUN 2

Ferenczi György
el 8).
Városmajori Szinpad: V: A fur-
ngos sündisznócska (a Bábszín-
z vendégjátéka) (du.) — Jövő
Rosszcsont Péti (a Bábszínház
ndégjátéka) (du.).

A021

KIÁLLÍTÁSOK

MAGYAR NEMZETI MÚZEUM: Magyarország népeinek története a honfoglalás korától. — Magyarország története a honfoglalástól 1849-ig. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA: Magyar festészet és szobrászat a XIX. és a XX. században. — Nagyobb igaza sohse volt népnek (kiállítás a budai palota újjáépített termeiben). — Tánc a fotóművészetben. (Nyitva: hétfő kivételével 11—19 óráig.)

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM: Régi Képtár. — Egyiptomi kiállítás. — Görög—római kiállítás. — Szoborkiállítás. — Modern külföldi képtár. — Régi magyar remekművek a londoni kiállítás anyagából. — Modern francia grafika. — A budai Vár egykori képgyűjteménye. (Nyitva: 10—18 óráig.)

IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM: Magyarországi reneszánsz könyvkötőműhelyek. — Magyarországi fajánsz- és keménycserépművészet. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

KELET-ÁZSIAI MŰVÉSZETI MÚZEUM: Japán művészet az Edo-korszakban. (Nyitva: hétfő kivételével 8.45—16.45, vasárnap 9.45—17.45 óráig.)

KÍNA MÚZEUM: Régi és új Kina művészete. (Nyitva: hétfő kivételével 9—17, vasárnap 10—18 óráig.)

KOMMUNISTÁK MAGYARORSZÁGI PÁRTJA Megalakulásának Emlékmúzeuma. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

MŰCSARNOK: XI. Magyar Képzőművészeti Kiállítás. (VI. 2-án este zár.)

MAGYAR KÖZLEKEDÉSI MÚZEUM: Vasúttörténeti kiállítás. — A közlekedési eszközök fejlődése. — 150 éves a magyar gőzhajózás. — Közlekedési és hírközlési dolgozók a magyar munkásmozgalomban. — Közlekedésünk műszaki alkotói emlékkiállítása. (Nyitva: hétfő és péntek kivételével 10—18 óráig.)

NAGYTÉTÉNYI KASTÉLYMÚZEUM: Magyar bútorművészet a XVIII. században. — XV.—XVII. századi európai bútorok. — Bútorművészet a XIX. században. — Kályhák és kályhacsempék. (Nyitva: szerda, szombat, vasárnap, 10—18 óráig.)

PESTERZSÉBETI MÚZEUM: Kerületi képzőművészek tavaszi tárlata.

PETŐFI IRODALMI MÚZEUM: A reformkor és szabadságharc irodalma. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

ERNST MÚZEUM: Helsinki dokumentumkiállítása. — Xantus Gyula festőművész kiállítása. (VI. 2-án este zár.)

SZENTENDREI MÚZEUM: Szerb egyházművészeti gyűjtemény. (Nyitva: hétfő kivételével 11—16 óráig.)

SEMMELWEIS ORVOSTÖRTÉNETI MÚZEUM: Képek a gyógyítás múltjából. (Nyitva: kedd, csütörtök, szombat. 11.30—17.30, vasárnap 10—16 óráig.)

VENDÉGLÁTÓIPARI MÚZEUM: Idegenforgalom és vendéglátás Magyarországon a XX. század közepéig. (Nyitva: hétfő kivételével 10—18 óráig.)

A kiállítási termek hétfő kivételével 11—19 óráig látogathatók!

A vállalat csak akkor tud önmagát fenntartani, tovább fejleszteni és egyidejűleg te jesíteni az állam iránti köte lezettségeit, ha működés *gazdaságos*, ha megfelelő tö megű nyereséget tud elérn Az adók befizetése után fenn maradó nyereség a gazdaság év lezárása után részben vállalat vagyonát gyarapítja részben a dolgozók keresetének és jövedelmének kiegészítésére, illetve szociális, kulturális célokra használható fel.

Állami vállalatot miniszter, országos hatáskörű szerv vezetője és a tanácsok végrehajtó bizottságai alapíthatnak. Az alapító szerv látja el a vállalatot — saját költségvetése keretében biztosított, illetve egyébként rendelkezésére álló eszközökből — működéshez szükséges *induló vagyonnal*. A vállalatok működésükhöz további eszközöket vehetnek igénybe hitel formájában a *Magyar Nemzeti Banktól* megfelelő kamatterhek viselése fejében, ez azonban már költségtényezőként csökkenti a nyereséget, tehát *érdekük minél jobban kihasználni saját vagyonukat* és minél kisebb mértékben igénybe venni bankhiteleket. A vállalat stabilitását hivatott biztosítani megfelelő tartalékalap képzése a nyereség egy részéből. Ebbe a különleges biztonsági alapba kell befizetni rossz gazdálkodás esetén *egy évig a vezetőállásúaktól levont alapbérük 25, illetve 15 százalékát.*

A vállalat igazgatója köteles az alapító szervnek írásban jelenteni, ha a vállalat veszteségei folytán tartalékalapját elvesztette, vagy vagyona az alapításkor kapott induló vagyon alá csökkent. Ha a vállalat a tartalékalapját elvesztette, illetve vagyona az induló vagyon alá csökkent, az alapító szerv elrendelheti a vállalat gazdálkodásának *szanálás céljából való felülvizsgálatát, feltéve hogy a vállalat nyereséges működése más úton nem biztosítható.*

Az állami alapító szerv átfogóan értékeli a vállalat tevékenységét, ennek alapján elbírálja az igazgató és helyetteseinek munkáját, dönt díjazásuk és jutalmazásuk felől. A vállalat igazgatóját, valamint helyetteseit az alapító szerv az illetékes szakszervezet véleményének meg-

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V. Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

EGÉSZSÉGÜGYI
DOLGOZÓ

1968 MÁJ 1

Xantus Gyula

1968. évi SZOT Művészeti Díjasok

Az 1968. évi SZOT művészeti díjat a következők kapták:

Irodalom: *Urbán Ernő* prózaírót tüntették ki az *„Irott malaszt"* című regényéért, valamint közéleti, publicisztikai munkásságáért, az író—olvasó találkozókon kifejtett népművelési tevékenységéért.

Czine Mihály kritikust, irodalomtörténészt a mai magyar irodalom népszerűsítése érdekében üzemekben, szakszervezeti könyvtárakban és tanfolyamokon évek óta folytatott odaadó és eredményes munkásságáért jutalmazták.

Színházművészet: *Horváth Teri* színművésznőt a munkás- és parasztasszonyfigurák magas művészi színvonalú megformálásáért tüntették ki. A dolgozók körében egyik legnépszerűbb művészünk.

Némethy Ferenc színművészt, a miskolci Nemzeti Színház tagját, magas művészi színvonalú alakításáért, elsősorban Trenyov: Ljubov Jarovaja című darabjában nyújtott alakításáért, valamint a diósgyőri Lenin Kohászati Művekben folytatott népművelési tevékenységéért.

Filmművészet: *Kovács András* filmrendezőt, időszerű társadalmi kérdéseket boncolgató, magas művészi színvonalú filmjeiért, társadalmi és népművelési tevékenységéért. Az üzemekből évek óta tömegesen javasolják a dolgozók.

Képzőművészet: *Kiss István* szobrászművészt, monumentális köztéri szobraiért, elsősorban a debreceni Agráregyetemen felállított szoborkompozíciójáért, valamint közéleti tevékenységéért.

Xantusz Gyula festőművészt művészi munkásságáért, valamint a képzőművészeti közízlés alakításáért, az üzemi képzőművész körök fejlesztése érdekében végzett népművelői tevékenységéért tüntették ki.

Rádió és Televízió: *Pauló Lajos* rendezőt, a Hajóépítők című dokumentumfilm sorozatért, valamint nagy nevelő hatású vetélkedősorozatok rendezéséért tüntették ki. (Ki mit tud, Ki miben tudós, Ki minek mestere.)

Klíma és zaj

A zajos szövődékben dolgozó munkásnők első időben ugyan panaszkodnak fülzúgásról, hallászcsökkenésről, de később megszokják, szinte beletörődnek és ugyanúgy ter-

munkaidő alatt otthonról
zott csomagból étkeznek.
váltak a napközbeni mu
közi pihenők, több üzembe
bevezethetnék. Nagyobb
dot kell fordítani a munk
nők célszerű öltözködésér
munkacipőkre.

S. M.

loorvosa. A nyon
sára társadalmi m

Cigarettázó gyermekek

Az Egészségügyi Felvilágosítás Társadalmi Tanácsának egyik fontos feladata a különböző szervek egészségnevelő munkájának összehangolása, és a munka eredményességét célzó javaslatok kidolgozása. Legutóbb az 1968. április 19-én tartott elnökségi ülés napirendjén igen fontos és csaknem az egész társadalmat érintő téma szerepelt: az ifjúság alkohol fogyasztásának és dohányzásának megelőzése.

A témát ismertető referá-

a fontosabb ünnepek nem múlhatnak el alkoholfogyasztás nélkül, a gyermekeket is belesodorják az alkoholizálásba. Felmérési adatok szerint a 16 éves korúaknak már mintegy 43 százaléka hetenként rendszeresen, 30 százaléka pedig időközönként fogyaszt alkoholt. — De a referátum vitája során előbukkan olyan megdöbbentő adat is, hogy az egyik fővárosi gyermek-idegbetegrendelőnél a 14 éven felül serdülők halálokai

gelte a referátumnak azt a javaslatát, hogy az egészségkárosító hatásra tekintettel direkt követelményként kell az alkoholfogyasztást és a dohányzás teljes absztinenciáját felállítani 15—16 éves korig, ezenfelül pedig a józan, egészséges életmód, mértéktartás propagálása irányában, tehát indirekt formában kell az egészségnevelést folytatni.

Egyértelmű fellépést

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

ÉLET ÉS IRODALOM
Xantus Gyula
1963 MÁJ 25.

MIKLÓS PÁL:

1021 A KÉPEK ÉRTELME

KÉPZŐMŰVÉSZET

Két kiállítást láthatunk a héten a legforgalmasabb fővárosi kiállítóhelyiségekben: *Xantus Gyuláét* az *Ernst Múzeumban*, *Bíró Lajosét* a *Csók Galériában*. Xantus, az ismert művészetpedagógus, 120 képét állította ki, mind az utóbbi három-négy év termését, a fiatal Bíró, debreceni művész, akinek ez az első bemutatkozása Pesten, 64 képet mutat be, ő is frisseket. A két festőnek csak annyi közös vonása van, hogy igyekeznek elszakadni a látvány naturális hűségű ábrázolási módjától.

★

Xantus Gyula képein első látásra szembetűnik a dekorativitás: élénk, tiszta színből festett alapra helyezi a látszólag szeszélyes körvonalú képkompozíciót, amelyen a rajzi szerkezet uralkodik, ennek van alárendelve a keretező alapszínnel ellentétes színezés. Ennek a kettős keretezésnek az eredménye az, hogy jobban érezzük a kép képvoltát (a keret nem ablak, mint a naturalista ábrázolásnál, melyen át a világ egy darabkáját látjuk). A látszólagos szeszély voltaképp gondosan mérlegelt hatású, kiszámított játék a formákkal, mind a kép körvonalaiban, mind belső szerkezetében. A játékosságot a népművészeti díszítésre emlékeztető karcolt hálórajzból is kiolvashatjuk, ez is mindig a szerkezetet erősíti. Ezzel az előadásmóddal adja vissza élményeit, amelyek rendkívül széles skálát fognak át: témájául szolgálnak a piaci árusok és a régi olasz templomok, magyar népmonda-motívumok és egyéni szimbólumok egyaránt. Múlt és jelen, régi hangszerek és mai szalmakalapok, Velence vagy Prága egy részlete és egy furcsa kapu, lovak, pávák és sasok, vásári sátrak és mitológiai portrék — minden témává válik ebben az ideges csipkézésű, bonyolult hálórajzú, színes képvilágban, amelyben a stílusparódia is természetesen helyezkedik el (például az arannyal festett velencei emlékek). A művésznek ez a mindent befogadó és képpé formáló érzékenysége, az egész világ iránti érdeklődése, a személyes élmények és a mítoszok ötvözése ritka műveltségről is árulkodnak, egyben azonban túlságosan felaprózzák, heterogénné teszik a művész mondanivalóját, amely így csupán a dekoratív szemlélet és szerkesztés foglalatában kap formai egységet. A derűt, a játékos formálás feszültségeken át is összhangot kereső vágyát így is tolmácsolják. Erről szólnak falkép-tervei is; rajzi, általában mesterségbeli kultúrájáról s dekoratív hajlamáról meggyőzően tanúskodnak a kiállított grafikai tablók.

★

Bíró Lajos képei sötét tónusokkal, majdnem a szürkeségig visszafogott színkezeléssel egészen más világot állítanak elénk. A rajz lehetőségig teljes mellőzésével, pusztán „festői" foltokból s mintegy véletlenül állnak össze képei. A gesztus formátlanságával kívánják hitelesíteni a kifejezés erejét. A szeszélyesen odavetett festéksávok és foltok mindig kevert, szándékosan elpiszkított színeket hordanak, s a gyermekrajzok naiv előadására emlékeztet keresett primitívségük. Témaköre elszűkített: néhány önarcképet és aktot leszámítva a falu világából áll. Az utcarészletek és tájak (többnyire néhány előtérbe helyezett figurával, amelyeknek feje látszik csak — ez is a képkivágás komponálatlanságát hangsúlyozza!), a csendéletek, a portrék és életképek, mind valami nyomasztóan borús falusi életről adnak hírt. Többnyire szükség van a feliratok eligazítására is, mert a tompán színezett, odavetett formákon nem könnyű felismerni sem a tájat, sem a tehenet, még kevésbé a boglyát. Ez a világ ugyan egységes, elsősorban fénytelen formátlanságában (a portrékon torz mivoltában) s az így kifejezett, gondot és sivárságot idéző hangulatában. Keresem ennek az egytémájú és egygondú képvilágnak az értelmét, s nemigen tudom szavakba foglalni. Nem gyönyörködtet, inkább elriaszt ez az értelmes forma és szín tagadására épülő világ. Keresem tragikus hangulatának mélyebb jelentését, nem tudom kibontani. Bizonyára azért, mert többre becsülöm az értelmes szerkesztést az ösztönösséget utánzó esetlegességnél, a fényt a homálynál; s a sötétlő gond érzékeltetését is csak akkor fogadom el, ha értelmét belátom. Ezeknek a képeknek az értelmét azonban a katalógus lelkendező dicshimnusza sem tudta számomra világosabbá tenni.

udvariasság vagy a harag felé elmozdul.

Az írói alkatok nyilvánvaló különbözésén túl ez, tehát a feladatok különbözése is meghatározza hangjuk eltérését, más-más hatását. Gyárfás könnyedebb, játékosabb. Ha szabad ezt a szót használnom: kedvesebb. (Jobban örülnék, ha társaságban a hátam mögött ő jellemezne.) Hámos iróniája mögött erős szenvedély munkál és mindig a nagy ügyeket kutatja: izgalmasabb. Gyárfást egyértelműen szeretem, mint egy szívemhez közelálló családtagot; nincs vele bajom, örülök neki. Hámos ellenkezéseken át győz meg, olykor feldúl, önvizsgálódásom szigorúbb rétegeibe kényszerít, erkölcseim mélyebb tartalékait mozgósítja. Tőle félek egy kicsit; ő tudja, milyen trükkökkel leplezem esendőségemet, ha nem is mindig mondja. Mosolya nem a paradicsomi gyerekkor tiszta derűjét fejezi ki, hanem filozófiai állásfoglalás, mondhatni válasz. Gyárfásban írói megoldásaink egyszerűsége, elegancája, tisztasága vonz, Hámosban iróniája bonyolultsága, filozófiája összetettsége, stílusa sokrétűsége, éles szeme.

Van-e értékkülönbség a lírai tenor és a mezzoszoprán között? Szónoki kérdés, nincs mit válaszolni rá. Értékkülönbség két lírai tenor, vagy két mezzoszoprán között lehet. Ilyenképpen az értékelő motívum kifejtésére e két írói világ közös tárgyalása során nincs mód: idétlenség, igazságtalanság lenne. Érjük be annyival, hogy a maguk nemében a legjobbak között vannak. Egymást nem cáfolják és nem pótolják.

változás
— a magatartás-válság korszakának dokumentumait az előző kötet, a *Kedd* őrzi —, ezért merülhet el boldogan a „kis csodák" örömeiben, ezért énekelheti a tavaszi kert, a badacsonyi naplemente, a robbanó nyár, a szeptemberi napfény, a termékeny anyaság csodáit, ezért melegítheti át verseit valami újfajta humanitás, és ezért juthatott el egy új harmónia-igény megfogalmazásához *A szenvedély évszakai* című érett-gyönyörű versciklusban.

Váci a fogcsikorgató kínnál tart. Érzelmibb-ösztönösebb költő, mint Garai, kulcsszava még mindig a *szív* — ha jól számoltam, ötvennégyszer írja le ebben a kötetben —, görcsösebben őrzi azt, amitől meg kell válnia. A próféta-magatartást. A megtagadva megőrzés kínja az övé, kétségbeesetten birkózik a konszolidált jelennel, mások és önmaga megalkuvásaival, s úgy érzi, már csak egyedül őrzi a volt forradalmat és egyedül ébresztgeti jelen és jövő szükséges belső forradalmát. Nosztalgia sír a kubai versekből és csalódás a hazaiakból: „nem volt semmi ily hasztalan, mint / oda-adott, hű életem", hiszen; „a dolgok zsarnok uralma jön el, / s nincsenek próféták, se messiások". De válságát *gondolatilag* is átéli, ezért pontosan tudja: a szükségszerűség erősebb a nosztalgiánál — az átváltozás elkerülhetetlen. És ő, aki az egyik versében még azt vallja: „A mű: — angyalként szakad ki a szívből", a másikban már megfogalmazni próbálja az új magatartásprogramot: „Építsd magad: — egymásba illő, / kegyetlenül kiszámított, / egymást égre tartó, feszítő / gondolatból boltozatot".

dig változás, az idő és a dimenziók bizonytalansága. Különös agnoszticizmus az övé: a világ azért megismerhetetlen, mert nem biztos, hogy *van* — illetve csak *volt* és *lesz* állapotában fogható meg egy pillanatra, s a múlt és a jövő persze fölöttébb illanó: „minden oly gyors az állandóságban / hogy mire valamit gondolnék / már másra gondolok". Amennyire hasonlít ez a dialektikához, olyannyira ellentéte neki: gondolom, relatívizmusnak hívják. Ám ebben a misztikus-relatívisztikus gondolatközegben a nagy költészet szárnyai suhognak; nincs még olyan istenáldotta versteremtő költőnk, mint Weöres Sándor: *minden arasza költő* — ahogy Shakespeare mondaná. S ha megfog valamit a köznapi állandóságból, ha — igenis — közéleti verset ír, azt is zseniálisan teszi: erkölcsi-politikai epigrammái gyilkoló erejűek, az *Óda a kispolgárhoz* pedig egy világhódító magatartásforma halhatatlan szatírája.

★

Váci Mihály és Weöres Sándor kötetét a *Magvető*, Garai Gábor és Illyés Gyula kötetét a *Szépirodalmi* adta ki, tízezer fölötti példányszámban. Az Illyés kötethez *Borsos Miklós*, a Váci kötethez *Váci András* készített illusztrációkat.

MDK

Kantus Gyula
festő

A Szakszervezetek Országos Tanácsa-
nak díjával tüntették ki a művészt

— : Kitüntetések.

Művészet 1968. június – 18 lap.

MDL

Kantus Gyula
festő

Az Ernst Museumban volt
kiállítása.

—: Kiállítások
Művészet, 1968. június - 48 lap.

Kantus Gyula
festő

M.D.V.

Témájaul szolgál a művésznek
a piaci árusok, a régi olasz templo-
mok, régi hangszerek, Velence vagy
Prága egy részlete, furcsa kapuk stb.

Miklós Pál: A képek értelme
Élet és Irodalom, 1968. május 25-8 lap

Kantus Gyula
festő

MIDK

Az ismert művészetpedagógus
120 képet állított ki az Ernst
Museumban.

Miklós Pál: A képek értelme
Élet és Irodalom, 1968. május 25-8 kep.

Xantus Gyula
festő

M. D.

Falkép-tervei, rajzai mesterség-
beli kultúrájáról, dekorativ
hajlamáról szólnak.

Mikkós Pál: A képek értelme
Élet és Irodalom, 1968. május 25-8 lap

M.D.K.

Kautzer Gyula
festő

1968-ban SzOT díjat nyert.

– Köszöntjük az idei SzOT-díjasokat.
Élet és Irodalom, 1968. május 4. 2 lap.

Xantus Gyula

Aszfaltozók (. munka /eml.)

szerepel a IX. nagy. kép.

mův. kiállításon

Magyar Ifjúság 1962 IV. 28

MDK

Xantus Gyula, festő

Grafika

Repr.

Tárlata nyílik meg az Ernst Múzeumban
máj. 11-én.

— (— szöveg — grafika —) 2.

ESTI HIRLAP, 3p. 1968. máj. 11.

MDK

Xantus Gyula, festő

Díjat kapott

— : A Szabadtéri a SZOT-díjakat 1

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. ápr. 30.

MDK

Xantus Gyula, festő

1

Szőnyi-tanítvány. Néhány régebbi képen érződik ez (Mólón, Vitorlásverseny). Néhány művén Aba-Novák inspiráció ~~át~~ át. — Szívesen variálja az ember, a ló, a madár kapcsolatát. Szereti képeit sorozatokban elrendezni: Variációk, Napszakok, Életkorok stb. címmel.

Sz. A.: Xantus Gyula képei az Ernst Múzeumban

7. l

Népszabadság,

Bp. 1968. máj. 30.

Xantus Gyula, festő

2.

MDK

Vékány képe igazi élményt ad: Szomjúság, Solymászok (ember, ló, madár témra); az Itáliai emlék, Csiradák, Letűnt világ (barokk emlékeket idéz), a Nádi világ, Kalapozok, Bivalyos (a népköltészet egyszerűségével tündöklők).

Sz. A.: Xantus Gyula képei az Ernst Klincsenszkyn

7. e

Népszabadság, Bp. 1968. máj. 30.

MDK

Xantus Gyula, festő

Táblabe az Ernst Múzeumban nyílt meg.

— : Kulturális hírek 9

Lépszabadság, Bp. 1968. máj. 12.

MDK

Xantus Gyula, festő

Díjat kapott.

–: Kiosztották a SZOT 1968. évi művészeti díjait 7.

Népszabadság, Bp. 1968. máj. 1.

MDK

Xantus Gyula

repr.:

Bárkák

9. miskolci o. képzőm. kiáll. 1966.

MDK

Xantus Gyula

Bárkák, temp.

9. miskolci o. képszőm. kiáll. 1966.

Xantus Gyula MDK

Reggel, gouache

Mücsarnok 1957 Tavaszi tárlat

Xantus Gyula MDK

Beszélgetés, gouache

Mellékutca, gouache

Mücsarnok 1955 VI. Magy. Képzőm. Kiáll.

M.D.K.

Kaatus Gyuka, festőművész

1958-ban a Műv. Miniszterium által a Múz-nak vásárolt "Verőfény" c. képe. Ltsz: 58.26.1. 120.o.

Kxxxtxxx F. Petres Éva: Uj szerzemények.

Az István Király Múz. Évkönyve. Alba Regia II-III. 1961-62. Székesfehérvár, 1963

M.D.K.

Xantus Gyula, festőművész

1958-ban a Műv. Miniszterium által a Múz.-nak vásárolt "Budai táj" c. képe. Ltsz: 58.25.1. 120.c.

F. Petres Éva: Uj szerzemények.

Az István Király Múz. Évkönyve. Alba Regia II-III. 1961-62. Székesfehérvár, 1963

M.D.K.

Aantus Gyula, festőművész

1958-ban a Műv.Miniszetrium által a Múz.-nak vásárolt "Tokaji napsütés" c. képe. Ltsz: 58.27.1. 120.o

F.Petres Éva: Uj szerzemények.

Az István Király Múz.Évkönyve.Alba Regia II-III.
1961-62.Székesfehérvár,1963

MDK

Xantus Gyula

Uszályrakodás, gouache

Utépitők, gouache

Kőtörő, gouache

IX. Magyar Képzőm. Kiáll. kat. Mücs. 1962. 25.1.

MDK

Xantus Gyula

Aszfaltozók, of.

IX. Magyar Képzőm. Kiáll. kat. Műcs. 1962. 17.l.

MDK

Xantus Gyula

Az Erzsébet hid bontása, of.

Pesti forgatag, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Tokaji kőtörő, of.

Uthengerlők, of.

Dunaparton, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Tokaji kőbánya, of.

Délutáni napsütés, of.

Pesti kilátás, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

A tokaji hid épitése, of.

Hegyaljai utca, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Naptáros csendélet, of.

Tokaji temetés, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Plakátfal előtt /Gobelin-terv/.

Troliban

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Eszpresszó előtt /Tónusvázlat/

Szinvázlat az Ujságárushoz

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

A Talponálló szinvázlata

Eszpresszó előtt /Ecsetrajz/

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Az Aszfaltozók szonvázlata

Rajz a Talponállóhoz

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal.
1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Pályaudvar előtt, gouache

Utmunkások, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Hidas táj, gouache

Bányavidék, gouache

Kőbánya, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Épitkezés, gouache

Uszályrakodás I.,gouache

Uszályrakodás II.,gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Fekete-fehár csendélet, gouache

Judit és Jocó, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Kisvárosi este, gouache

Fertőrákosi utca, gouache

Asszonyok a kutnál, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Kopott falak, gouache

Soproni zöld alkony, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt

MDK

Xantus Gyula

Ikva-parti házak, gouache

Ódon városrész, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Szinház előtt, gouache

Lépcsőházban, gouache

Soproni részlet, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Este a körúton, gouache

Pesti fények, gouache

Cukrászda előtt, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

November 7. tér este, gouache

Pesti alkony, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Reklám falak, gouache

Marx téri részlet, gouache

Pesti utca, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Zöld-vörös utcarészlet, gouache

Belvárosi átkelőhely, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

A Rókus előtt, gouache

Az Oktogonnál, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Vizparti sétálók, gouache

Pesti tüzfalak, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Halászbástyán, gouache

Hajóállomás, gouache

Hidbontás, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Kisvárosi részlet, gouache

Műteremablak, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Tokaji részlet, gouache

Szőlőhegyek, gouache

Tokaji utca, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Tavaszi dombok, gouache

Sárga, fekete földek, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Téli táj, gouache

Dombos táj, gouache

Őszi kertek, gouache

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Csillések I.,of.

Csillések II.,of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Kőtörő, of.

Uszályrakodás, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Aszfaltozók I.,of.

Aszfaltozók II.,of.

Pályaudvar, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Este a kutnál, of.

Kaktuszos csendélet, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt.

MDK

Xantus Gyula

Lottó ház, of.

Köruti részlet, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961.okt.

MDK

Xantus Gyula

Ódon házak, of.

Falusi utca, of.

Este az ablaknál, of.

Xantus Gy. festőművész kiáll. Csók I. Gal. 1961. okt

MDK

Xantus Gyula

Uszályrakodás, gouache

Kőbánya, "

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz.1961.

MDK

Xantus Gyula

Élmunkáshidról, gouache

Felszabadult Bp. művészete. M.Szal. 1960.

Xantus Gula festő

A szöveg a tokaji murántelep alkotói körök emliti a murént.

Muret nem emlit.

Székelyhidi Ágoston:
Figeljünk Tokajra!

Napjaink 1966 aug. 1.

Xantus Gyula

A Postás Művelődési Ház, a KPVDSZ és a KPM Reprőművészköreinek az Építők Rózsa Ferenc Művelődési Házában rendezett tárlatáról ír.

Postás Dolgozó 1966. jún. ?

Kantusz Gyula
festő

M.D.K

Az Építők Rózsa Ferenc Kultúrottho-
nában rendezett tárlaton vett részt.

Maksay László: Pedagógus képzőmű vészek országos kiállítása
Művészet, 1965. szeptember - 45 lap.

Xantus Gyula

MDK

Őszi csendélet, of.

VIII M. Képzőmüv. Kiáll. Műcs. 1960. ápr.

Xantus Gyula, festő

MDU

A Kiváló Népművelő címet kapta.

— : Népművészeket és népnevelőket tüntettek ki

1

ESTI HIRLAP, Bp. 1964. aug. 18.

MDK

Xantus Gyula

Kiállitási kritika

Kritika 1968 p.55.

MDK

Xantus Gyula, festő

Csernó Judit kiállítását megnyitja. (Máj. 14-én, VI. ker.)

— : Hír 8

ESTI HIRLAP, Bp. 1968. máj. 14

Xantus Gyula

Favágók c. műve szerepel a
„Dolgozó emberek körül" c.
kiállításon az Ernst Múzeumban

Szabó György: Dolgozó emberek körül

Kritika 1968 III. 51old.

M.D.K.

Kantus Gyula, grafikus

„Szüret" c. vonalas toll-
rajzát közli:

ALFÖLD+ Debrecen. 1968.XIX. évf. 8. sz. 66. old.

Xantus Gyula

Favágók, műanyagtemp.

Kubikusok, temp.

Dolgozó emberek között képzőm. kiáll.

Ernst Muz. 1968. jan.

Xantusz Gyula

Kiállítása volt Tokajban a Helytörténeti Múzeumban

Körnevelés 1967 XII. 22

M.D.K

X cantus Opus
festő

Szecessziós képet mutatott be.

Tóth Endre: Az I. Debreceni Országos Tárlat
megnyitása, 1968. január - 39 éves.

MDK

Xantus Gyula, festő

Farágók c. festménye az

Ernst Múzeumban látható

— : Dolgozó emberek között 6

ESTI HIRLAP Bp., 1968, jan. 20.

MDK

Xantus Gyula

Kiállitási kritika

Müvészet 1968 jan.p.4o.

Xantho krakkói építőmester

1664-ben a Sikovai várkastélyt építette újjá.

H. Takács Marianna: Magyarországi udvarházak és kastélyok, Budapest, 1970.

1431

Xantus Gyula
Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307

Komárom megyei

1966 JUN 21

102

Megnyílt a VI. oroszlányi nyári művésztelep

Ünnepélyes külsőségek között nyílt meg hétfőn Oroszlányban a VI. nyári művésztelep.

Az első nap nyitó-eseményeként *Nagy Béla* a Hazafias Népfront városi bizottságának alelnöke köszöntötte a művésztelep lakóit, akik közt sokan már több alkalommal is jártak a városban, dolgoztak és kiállítottak itt. A megyei művészeken kívül többen érkeztek Budapestről is, köztük azok a pedagógus-festők, akik a tavasszal rendeztek közös kiállítást a városban.

A megnyitón ismertették a közös programot is. Az idei művésztelep több új színnel gazdagodik. Három nagyobb előadást és vitaestet rendeznek. Első ízben Xantus Gyula festőművész tart előadást A tartalom és forma sajátos kapcsolata a művészetben címmel. Uj kísérlet, hogy a telep lakói ellátogatnak a bányász-szállókra is, előadást tartanak, bemutatják munkáikat. Ezzel is a mai művészet iránti érdeklődés növekedését szeretnék szolgálni. Öt alkalommal mikrobusz áll a művészek rendelkezésére. Bejárják majd a környéket, a Bakonyba. Tatára, Esztergomba és a Duna-kanyarba, Várgesztesre látogatnak el többek közt. Igy aztán bővülnek a festési lehetőségek. Nemcsak Oroszlányt, de szinte a megye minden jellegzetes tájegységét megörökíthetik a művésztelep alkotói.

...sket írta: „A hivatalnokok és a tisztek a hadiszállítások kapcsán megvesztegetési pénzeket erőszakoltak ki a fegyvergyártó cégektől".

A korrupció hihetetlen méreteket öltött a Bundeswehrben. Ismeretessé vált, hogy a légierőnek szánt hadiszállításokért felelős személyiségek pénzt kaptak azoktól az amerikai cégektől, amelyek speciális elektronikus berendezéseket gyártanak.

Suttognak arról is, hogy az ügyhöz magának Hassel miniszternek is köze van. Ő természetesen cáfolja alkalmazottainak megvesztegethetőségét.

...uss kollegája, Milch volt ...lerista tábornok, a Klär... és Mannesmann konszern... tonai gépkocsiszállító... Phillips tábornok pedig ... célkocsi szállításokon ... sett.

A Bundeswehr felfegy... zésére folyósított óriási összegek tulajdonképpen a Német Szövetségi Köztársaság lakosságára hárulnak súlyos teherként. A nyugatnémet adófizetők tehát meglehetősen rossz szájízzel fogadták a bonni hadügyi hivatalban kirobbant botrányt. Mindenki tudja, hogy Hassel minisztériuma már régen a spekulánsok eldorádója.

V. A.

...zetett új partprogram vitájában az amerikai társadalom csaknem valamennyi rétegének képviselői részt vettek és a párt vezetői úgy vélik, már a vita is hozzájárult ahhoz, hogy az amerikai kommunisták szélesebb alapokra helyezzék a társadalmi haladásért és megújhodásért folytatott küzdelmüket.

A világimperializmus fel-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-776
1984 MÁJ

VIGILIA

Budapest

Xantus Géza, grafikus

1021

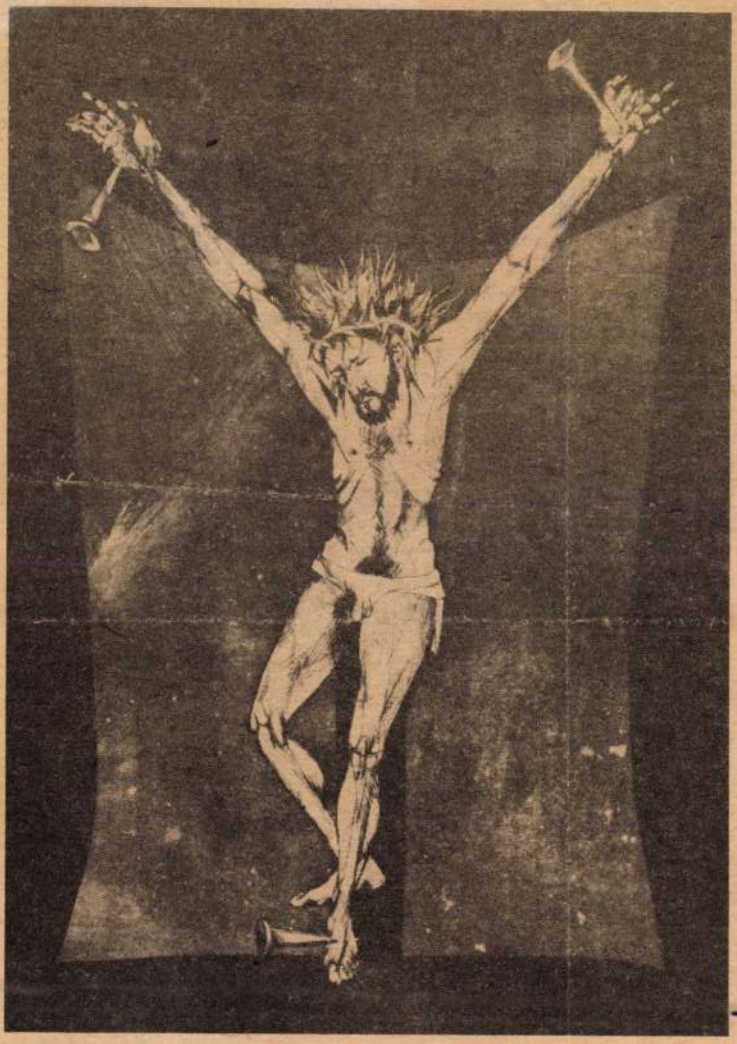

XANTUS GÉZA
MEGFESZÍTETT

NTS

e is dedicated to the oecumenical dial
f the standpoint of the Vatican, the lea
nd of the Hungarian Episcopy in conne
nd the questions of oecumenism. ANDO
on, writes about the biblical basis of Ch
ard Seminary that has been going on f
tions. MÁRIA PUSKELY, in the concluding part of her series of articles on Saint
the Cross, describes the unity of love experienced with God, which follows the
ght of the soul". Our polemics column summarizes the discussions concerning the
sus the Jew" by GÉZA VERMES, published in London in 1974. FERENC GÁL, pro-
the Péter Pázmány Academy of Theology, replies to the reflections of professor
rmes. Our material is completed by a selection from the writings of Martin Luther.
port on „*Our Everyday Bread*", IMRE HEGYI points out the alimentary, symbolic
gious importance of bread by interviewing – among others – Cardinal Primate
LÉKAI, GYÖRGY MAROSÁN, politician and LAJOS LÉNÁRT, the General Di-
the Corn Trust. In his survey, „*The History of What?*", KÁZMÉR NAGY, gleaning
Hungarian periodicals of the past year, reviews the arcticles and communications
with the past of the Hungarian Catholic Church and with her social role. In the
part of our interview with the writer MIKLÓS SZENTKUTHY, – the first part
l in our April issue – deals with his life and work and with his relations with Vi-
conclusion of the interview he said: „For 75 years, I have been the most ardent,
te, reasoning researcher, the most eager devotee of the Holy Ghost, the most
c and mystic researcher of Christianity, its believer and its sceptic ... the struggle
with the Angel."

ARIO

numero è dedicato al dialogo ecumenico. Il vescovo JÓZSEF CSERHÁTI espone,
one dell'anno commemorativo di Lutero, la presa di posizione del Vaticano, delle
ità dirigenti della Chiesa cattolica e dell'Episcopato ungherese in merito all'opera
matore ed alle questioni riguardanti l'ecumenismo. ANDOR GUTHY, presidente
ciazione di Santo Stefano, parla delle basi bibliche dell'unità cristiana. ZSUZSA
riferisce del seminario Teilhard, in corso già da anni in una congregazione rifor-
Budapest. MÁRIA PUSKELY, nell'ultima parte della serie di articoli sugli insegna-
San Giovanni della Croce, parla dell'unità di amore vissuta con Dio dopo „l'oscura
l'anima". Nella rubrica „Disputa" il professor GÉZA VERMES riassume i dibattiti

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Xanthus Gyula

Komárom Megyei Dolgozók
Lapja

1964 SZEP 21

1934

Megyénk képzőművészei a Ba

Az iden létesít először a nek a társ
megyei tanács művésztelepet problémáiva
a megye határain kívül képző- A művész
művészeink számára. Balaton- ves szakemb
világoson szeptember 11 és 19 Xantus Gyu
között egy hétre összegyűlnek művészi kíré
megyénk képzőművészei, és az tartalom
alkotó munka mellett vitákon, előadássoroz
megbeszéléseken vesznek különböző
részt, előadásokat hallgatnak. Dr. Rossa
Karsai-Kulc
A megyei tanács művelődés- tétikai kérd
ügyi osztálya olyan szakmai indítót, Dr.
továbbképzésnek szánja a ba- dig a képzőn
latonvilágosi művésztelepet, művészet ka
amely majd a népművelési A balato
munkában is érezteti hatását. telep a szak
Az előadások elsősorban azt a sen túl a k
célt szolgálják, hogy a megyei makörének
képzőművészek népművelői szolgálja, his
szemlélete gazdagodjék, és szépsége, érc
alaposabban megismerkedje- festői lehető
nek az alkot

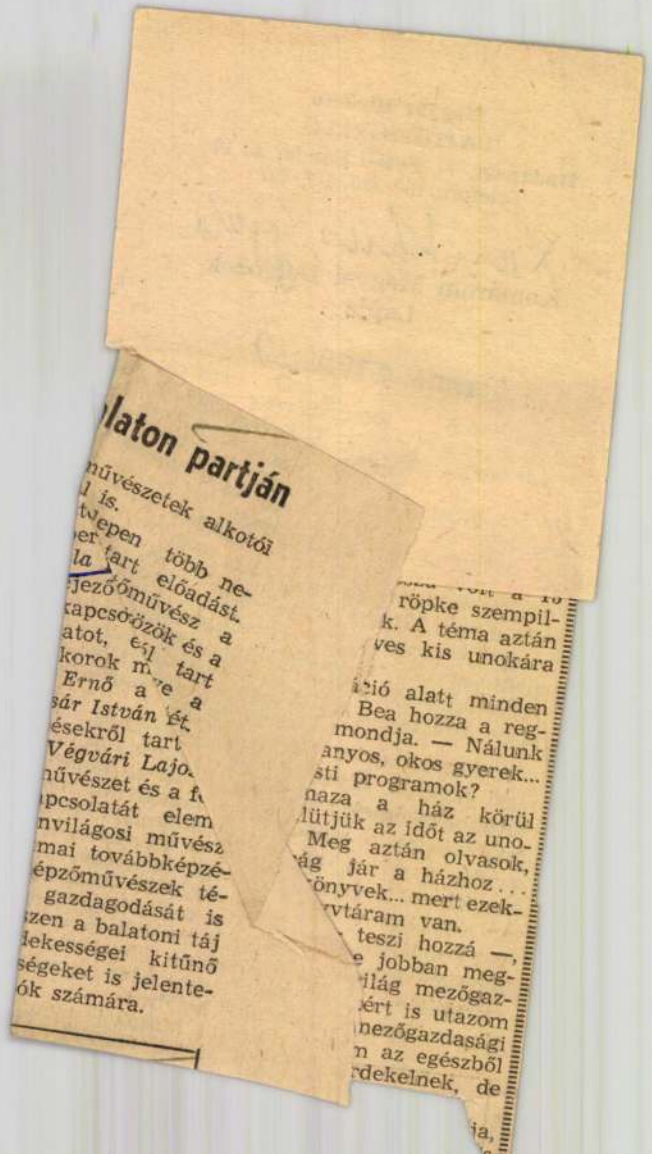

laton partján

művészetek alkotói
l is.
tepen több ne-
er tart előadást.
la tart előadást.
jezőművész a
kapcsolozók és a
atot, el tart
korok m e a
Ernő a
sár István ét
ésekről tart
Végvári Lajo
művészet és a f
pcsolatát elem
nvilágosi művész
mai továbbképzé-
épzőművészek té-
gazdagodását is
szen a balatoni táj
dekességei kitűnő
ségeket is jelente-
ók számára.

röpke szempil-
k. A téma aztán
ves kis unokára

ció alatt minden
Bea hozza a reg-
mondja. — Nálunk
anyos, okos gyerek...
sti programok?
naza a ház körül
lütjük az időt az uno-
Meg aztán olvasok,
ág jár a házhoz...
önyvek... mert ezek-
vtáram van.
teszi hozzá —,
e jobban meg-
ilág mezőgaz-
ért is utazom
nezőgazdasági
n az egészből
rdekelnek, de

Xantus Gyula, festő

MDK

A Rajzolimpiával kapcsolatban tesz rá megjegyzést a bíráló.

H.T.: Tv-notesz

2

ESTI HIRLAP, bp. 1964. máj. 26.

MDK

Xantus Gyula, festő

Nemrég jött haza Itáliából.
Most Tokajban dolgozik, mert Tokaj-
nak „érlelő klímája" van.

Gerencsér Miklós: Tokaji paletta 8.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1965. aug. 10.

Xantus Gyula M.D.K.

Müvei a pedagógus kiállitáson

A pedagógus-művész konfliktusa

Gondolatok a IV. Orsz. Pedagógus Képzőművészeti Kiállitáson

Köznevelés 1965. febr. 26.

Xantus Gyula, festő

Vitaindító előadást tartott ápr. 16-án a Rossa Ferenc Műv. Házban az ifjúság képzőművészeti neveléséről.

—: Megnyílt a budapesti ifjúsági napok képzőművészeti kiállítása 11.

NÉPSZABADSÁG Bp. 1965. ápr. 17.

MDK

Xantus Gyula, Bp.

Soproni részlet, gouache

6. Miskolci orsz. képzőm. kiáll. Herman O. Muz. 1960.

MDK

Xyntus Gyula

Az Erzsébet hid bontása, gouache

~~Xxntusx&yulax~~ Utépitők, "

Dolgozó emberek között kiáll. Ernst Muz. 196o.nov.

Хунтис бунта

As Bracebet hid bontéus. Bonsche

XXXXXXXXXXXX Utéplt6K. "

Xantus Gyula, festő

Megnyitotta a fiatal Képzőmű-
vének kiállítását.

Zs. i.: Az ABC ismerete nélkül 2

ESTI HIRLAP, Bp. 1965. ápr. 21.

Xantus Gyula, festő MDK

Előadása vezette be az
ifjúság képzőművészeti nevelésről
a vitát.

— : Hír 6

ESTI HIRLAP bp. 1965. ápr. 17.

Xantus Gyula, festő

MDK

felszólalt.

–: A Képzőművének növetségének Közgyűlése

8.

NÉPSZABADSÁG, Sp. 1966. ám. 7.

Xantus Gyula MDK

szerepelt a tárlaton.

Cserhát József: A legszinvonalasabb kiállitás Veszprom megyében. - Balatoni Nyári Tárlat. Napló 1964 jun. 18.

X

M.D.K.

Kantusz Gyula
festő

"Aszfaltozók" c. munkája
" van a kiállításon.

Lajos Sándor: Festészet és Grafika
Élet és Irodalom, 1962. május 12 - 8 lap

Xantus Gyula, festő

Vitaindító előadást tartott
a tárlat megnyitása napján.

–: Megnyílt a budapesti ifjúsági napok
képzőművészeti kiállítása

NÉPSZABADSÁG 1965. aug. 17. [Vidéki]

Xantus Gyula

Babák.

Rajz, reprodukció.

Valóság, 1964 3. sz. 81. l.

A BAKONYI MÜZEUM.

TISZTELETTEL MEGHÍVJA ÖNT

Xantus Gyula
FESTŐMŰVÉSZ

kiállításának megtekintésére

A KIÁLLÍTÁS 1962 DECEMBER 20 — 1963 JANUÁR 20 KÖZÖTT
TEKINTHETŐ MEG A MÚZEUMBAN

BAKONYI MÚZEUM
VESZPRÉM, LENIN LIGET 5.

MEGHÍVÓ

Dr Németh Lajos

Budapest XIV.
Dózsa György u. 41

Veszprém megyei Nyomda

M.D.K.

Xantus Gyula
festő

A Csók Galeriában rendezett kiál-
lítást „Erzsébet híd bontása" +
(repro), „Ódon hárak" c. műve.

Dávid Ferenc: Xantus Gyula festőművész kiállítása
Művészet, 1962. jánuár — 45 l.

M.D.K

Xantus Gyula
festő

„Útépítők" c. műve.

Dávid Ferenc: Xantus Gyula festőművészkiállítása
Művészet, 1962. január. — 46 l.

M.D.K.
M.D.K.

XANTUS Gyula

2gouche-ja

Gábor István: Dolgozó emberek között
Kiállitás az Ernst Muzeumban
Magyar Nemzet 1961. december 19. 4.l.

Xantus Gyula MDK

Az Ernst muzeumban pedagugus művészek állitanak ki. Fenti művész is résztvesz.

/tokaji est/

Esti Hirlap 134 sz. 1959. jun. 10

X antus Gyula

festő

M.D.K.

Ezzel a hátrál "c. művével szerepel "a III. her Uttörőházban rendezett kiállításon.

X. Gy.: Pedagogusművészek országos gráfikai kiállítása, Művészet, 1961. szeptember — 39 l.

XANTUS Gyula

Kiállítása a Hódmezővásárhelyi

Tornyai János múzeumban

Napló

Magyar N emzet 1962. március 4. g.e.

MDK

Xantus Gyula, festö

Reggel. Gouache.

Műcsarnok. -Tavaszi Tárlat. 1957. Kat.13.1.

Xantus Gyula

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor-u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

MAGYAR NEMZET

1957 NOV 30

Számos képzőművészeti kiállítás nyílik decemberben

A Műcsarnok rendezésében decemberben számos képzőművészeti kiállítás nyílik. December 13-tól kezdődően a Fényes Adolf-teremben *Xantus Gyula* festőművész tárlatát tekinthetik meg az érdeklődők. A rákövetkező napon a Nemzeti Szalonban nyílik meg *Barcsay Jenő* Kossuth-díjas festőművész kiállítása, 20-án pedig a Műcsarnok kamaratermében *Zala Tibor* grafikusművész műveiből nyílik tárlat. Az újjáalakított Ernst Múzeum december 21-én nyitja meg kapuit. Első ízben a Csók István Alkotóközösség hetven művésze rendez itt tárlatot. A Kulturális Kapcsolatok Intézetének épületében december 23-án jugoszláv grafikusok műveiből nyílik tárlat. A cserekiállítás viszonzásaként januárban magyar képzőművészek munkáiból rendeznek tárlatot Jugoszláviában.

lítsam meg, mert szo
rint, önérzetének düb
viharzásában, elfelejte
vét a levele alá írni.
mégiscsak úgy akarná
szólítani, ahogyan ez
szik, s így halásztam
ból a fenti megszólítá

Kifogásolja, hogy
zánkbeli többi nemzeti
németet, szerbet és
névsorban nem szerepeltettem,
pedig hát ők ugyanúgy megérdemelték volna a ‚védelmet'«. A valóságos védelmet csakugyan megérdemelték volna nemegyszer a történelem folyamán, velük kapcsolatosan is ezt valljuk. Kivéve a németeket, akiket fölösleges lett volna védelmeznünk, hiszen

mennyi volt, különösen a szlovákok közül (ő következetesen tótnak mondja őket) a pap. Név szerint is felsorol egy csomót és közéjük vesz tévesen, magyarokat is. S arra, persze, nem gondol »széles« látókörével, hogy az urak közé való felemelkedésnek legkönnyebb és sokszor egyedüli útja volt

MIK

Xantus Gyula

szerepelt a kiállitáscn.

Szelesi Zoltán: Szegedi Országos Képzőművészeti Kiállitás.

Tiszatáj. 1964. szept.

Xantus Gyula festő M.D.K.

Müve a kiállitáson

Aszfaltozók

Gábor István: Országos képzőművészeti kiállitás Szegeden

Magyar Nemzet 1964. augusztus 12. 4.l.

.D.E.

Xantus Gyula, festő

MOK

A Csók Galériában nyílt meg a pedagógus-művész, egykori Szőnyi tanítvány Kiállítása.
Témái: a főváros utcáinak, tereinek mozgalmassága, a bányák, vasuti pályaudvarok, bérházak élete, szántók, vidéki városok, tájak.

P.J.: Jegyzetek Kiállításokról

8.1

NÉPSZABADSÁG bp. 1961. nov. 9.

Xantus Gyula, festő

Kiállítása nyílt a Csók Galériában okt. 21-én.

—: Hír

12.1

NÉPSZABADSÁG, kp. 1961. okt. 22.

MDK.

Xantus Gyula grafikus

"Beszélgetés" /Gouacne/
"Mellékutca" "

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállítás
Műcsarnok,1959. 59.l.

M.D.K.

Xantus Gyula

Festőművész.

n.gy.:Képzőművészeti élet Tokajban.

Népszava 1956. július 29. 4.old. 178.szám.

MDK

Xantusz Gyula

akvarelljeinek gyüjteményes kiállitása a Fényes Adolf teremben.

Esti Hirlap 301 sz. 1957. dec. 24. 2 old.

M. Sz. L.

XANTUS Gyula festő

Kiállítása Pécsett a Janus Pannonius Múzeumban

Vasló

Magyar Nemzet 1962. május 29. 7. l.

de-D.K.

XANTUS Gyula festő

Tárlata Debrecenben

Képzőművészeti kiállitások megnyitása

Magyar Nemzet 1962. május 8. 4. l.

Xantus Gyula, grafikus MTI

Részt vesz az Ernst Múzeum kiállításán.

Péter Imre: Dolgozó emberek közt 9.l

NEPSZABADSÁG, Bp. 1961. dec. 22.

XANTUS Gyula festő

Gyüjteményes kiállitása a Csók Galeriában

Dutka Mária. Két kiállitás

Magyar Nemzet 1961. november 4. 4. e.

MDL

Xantus Gyula
festő

kiállítása a Csók Galeriában
okt 21 in nyílik.

Mozaik.
Népszava, 89 évf 249 sz 1961 okt 20

Xantus Gyula, festő 7 Ok

Kiállítása nyílik okt. 21-én
a Csók Galériában.

—: Hír 12. l

NÉPSZABADSÁG, bp. 1961. okt. 20.

09

Xantus Gyula

A tokaji nyári táborban fog tanítani

Nyári Rézpöntöntöntöni tábor Tokajban
Északmagyarország, Miskolc 1970. jún. 6.

Xantus Gyula

Kezeprel a magyar képrőmiv.

Háslaton Delhiben

N.N: Lovonci Pál Agrában

Pest magyar Hirlap 1969 XI. 14

Xantus Apula

Szerepel a magyar kép. műv.
kiállítosson Delhiben

MTI: Losonci Pál Indiában

Kisalföld 1969 XI. 14

MDK

Xantus Gyula, festő

A pántos c. alkotása III. díjat nyert.

— : Mezőgazdaság a képzőművészetben 7.

lépszabadság, Bp. 1970 aug. 27

Xantus Gyula, festő

MDK

Kiállítása nyílt meg
Veszprémben.

–: Tárlat Veszprémben 8.

EST/ HIRLAP, Bp. 1970. márc. 12.

Xantus Gyula

Kerepel Delhiben a magyar
képzőművészeti kiállításon

N.N.: Gazdasági és kulturális
tárgyalások az indiai
fővárosban

Magyar Hirlap 1969 XI. 14

Xantus Gyula

Vágyakozás (képkő) c. képe

szerepel

az alábbi tárlatan Debrecenben

Bényei József: A pedagógus

Képzőművészek V. orsz. kiállításáról

Négyművelés 1969 VII. sz. 34 old.

MDK

Kantor Gyula
festő

A esztétikai nevelésről
és annak követelményéről és a
szerző

Kantor Gyula: Társadalmi igény és esztétikai nevelés
Művészet, 1961. évnovember. — 15 l

МЭК

M.T.K.

Xantus Gyula festő
kiállitása a Csók István Galériában

Napló

Magyar Nemzet 1961. október 18. 8 .l.

M.D.K.

Kautus Gyula
festő

„Aszfaltozó" - ival szerepel
a kiállitáson

D. Fehér Zsuzsa: Munkát ábrázoló festmények a IX. Magyar
Művészet, 1962. május — 8 l.

Xantus Gyula.

A tokaj művésztelepen dolgozik.

emlékve.

Napjaink, 1963 8. szám., 9. lap.

Xantus Gyula

Kőbánya.

Festmény, reprodukció.

Népművelés, 1964. 6. szám, 33. l.

Xantus Gyula M.D. .

Résztvett a kiállitáson

Kendővásár

/gábor/:Rajzpedagógusok kiállitása

Magyar Nemzet 1963. február 27. 4.l.

MDK

Ximkovits Jenö, grafikus

Kiváló komponáló tehetség. Gazdag invencióval csoportositja alakjait.

Elek Artur: Itju magyar rézkarcolók.
Magyar Müvészet. 1925. 8.sz. 444.l.

MDK

Ibl Miklós

Életrajza megjelent a

Magyarország és a Nagyvilág 1860.évfolyamá

Xantus Gyula MDK

Szerepelt a kiállitáson.

Heitler László: Modern magyar grafikai és kisplasztikai kiállitás Pápán.
NAPLO/Veszprém/. 1962. jun. 14.

Xantusz Gyula
festő

M.D.K

A germekrajzolimpiai
sorozat meghonosítója

Vanga Edit: 17 „háda" képzőművészet
Művészet, 1964. augusztus - 24 kep.

M.D.K.

Kantner Gyula
festő

"Kőbánya" c. képét állította
ki a tárlaton.

Oelmacher Anna: Dolgozó emberek kiállított
Művészet, 1964. augusztus – 42 lap.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest V., Petőfi Sándor u. 17.
Telefon: 188-296, 188-307
Xantus Gyula
KÖZNEVELÉS
1964 MÁR 20.

1021

TV figyelő

KI MIBEN TUDÓS? Ismét megindult a televízióban a tavaly is olyan népszerű Ki miben tudós? vetélkedője. A módszerek az idén is nagyjából hasonlóak a múlt évihez, csak a tárgyakban van eltérés; az elmúlt évről csupán a történelem maradt meg, s ehhez jött most az irodalmi, matematikai és kémiai vetélkedő. A versenyek vezetőinek, zsűrijének és rendezőinek alkalma nyílt tapasztalatokat szerezni az elmúlt évi vetélkedőkből. Ezek a tapasztalatok például arra figyelmeztetnek, hogy a történelem, fizika, kémia stb. verseny eldöntéséhez nem elegendő a konkrét anyagtudás, és semmiképpen sem elég a lexikális ismeretek tárháza. Mégis, az újabb versenyeken sem fedezzük fel megfelelő mennyiségben azokat a kérdéseket, amelyek önálló gondolkozásra, a rejtett összefüggések felkutatására serkentenének. Pedig a Ki miben tudós? nyilvános közvetítéseinek ez lenne egyik létjogosultsága. Mert milliós tömegek előtt évszámokat firtatni, képletek, matematikai formulák ismeretét ellenőrizni nem nagyon érdekes. Ám ha a televízió azt közvetíti, hogy ezek a középiskolai vagy egyetemista diákok milyen összefüggéseket látnak meg olyan kérdésekben, amelyeknek titkai rejtve vannak előttünk — ez hasznos és tanulságos dolog. Abban sem fejlődött eleget a televíziónak ez a népszerű programja, hogy a nézők számára láthatóvá, szemléletessé tenné a zsüri kérdéseit. Tagadhatatlanul izgalmas látvány a gyöngyöző homlokú diákokat figyelni, amint görcsösen szorítják markukba a ceruzát, de ennél is fontosabb és érdekesebb, ha a televízió a nézőt is játékossá avatja és bevonja őket a vetélkedésbe.

RAJZOLIMPIA. Xantus Gyulából, az ismert rajzpedagógusból és festőművészből kiváló riporter lett. Legalábbis erről tanúskodnak az ifjúsági Rajzolimpia közvetítései. Xantus közvetlen hangon, kedvesen, természetesen beszél azzal a kis csoporttal, amellyel egy-egy esztétikai, művészettörténeti kérdést vitat meg. Igaz, hogy ezek az okos gyerekek kissé a mintadiákokra emlékeztetnek, s olyan jól válaszolnak a kérdésekre, mint az iskolában az eminens, amikor tanfelügyelő látogat oda. Ez azonban nem nagy baj, Xantus kérdései nemcsak a műsorban szereplő gyerekek fantáziáját mozgatják meg és késztetik válaszra, hanem a műsort figyelő iskolásokat. Külön érdemes megemlíteni a Rajzolimpia okos, hasznos szellemes feladatait. Az elmúlt alkalommal például a 7—8. osztályosok azt a feladatot kapták, hogy tervezzenek faliszőnyeget színes papírszeletekből, a játék, a sport, a szórakozás témáiból. Ez azért is jó feladat, mert nemcsak a kitűnően rajzoló gyermekeknek ad lehetőséget a pályázatra, hanem azoknak is, akik csupán bizonyos színérzékkel, kompozíciós készséggel rendelkeznek.

G. I.

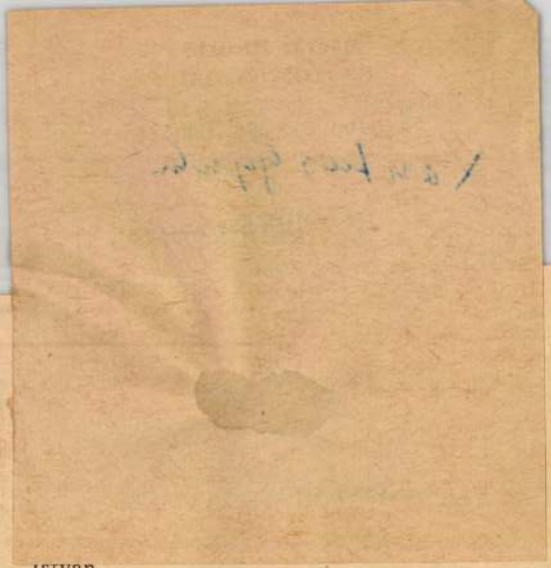

...alálóskérdést: Голова у него как ... кошки A „megoldás" meglepetést ...oz, a lepel alatt nem a tankönyv-...ben szereplő kandur van, hanem tig-...is.

Április 15.

Hány óra? Az idő

(A 15. lecke anyagának feldolgozása.) Az óra didaktikai célja a tőszám-...név és főnév kapcsolatának külön-...böző mondatmodellekben és élet-...szerű szituációkban való gyakorlása. Az első beszélgetés az órához kap-...csolódik: Который час? Azután ...rásos-rajzos inszertek egyszerű mon-...datmodellekben érzékeltetik az 1, 21, ...31 ..., a 2, 22, 32 ... stb. azonos von-...zatát, szubsztituciós gyakorlatokkal ...váltogatva a tizeseket, vagy a főne-...veket. Végül egy vásárlási jelenet ...következik, amely több szituáció-...ban nyújt lehetőséget az azonos ...számnévi kapcsolatok ismételteté-...sére.

Reméljük, hogy ez a jelenet ösz-...önzést fog adni a tanároknak és ta-...nulóknak az adás után hasonló szi-...tuációk eljátszására.

Április 22. Folytatjuk a számneves ...truktúráknak életszerű szituációk-...számolnak be ...varjú és a rák meséjét is új feldol-gozásban látjuk: nemcsak bábjáték formájában, hanem a tanulók maguk adják elő, példát mutatva az inszcenálásra.

Az ismétlésnél arra törekszünk, hogy új összefüggésekben kerüljön sor a lexikai és nyelvtani ismere-tek, jártasságok, készségek fejlesz-tésére.

Az eddigi tapasztalatok igen pozi-tív képet mutattak a tanulóknak az Iskolatelevízió orosz óráin való akti-vitásáról. Kérjük a kartársakat, a továbbiakban is mozdítsák elő, hogy a TV-órák a hallás utáni megértés és a beszédkészség fejlesztésének haté-kony elősegítői legyenek, használják fel az adás utáni 20 percet a látot-taknak és hallottaknak az osztály széles körű aktivizálásával történő reprodukálására és produktív-kombi-natív alkalmazására — szem előtt tartva B. V. Bjelajev szovjet pszicho-lógus fontos elvét:

Репродукция невозможна без узнавания, а продукция невозможна без репродукция

(Megértés nélkül nem lehetséges a reprodukció, reprodukció nélkül nem lehetséges produkció.)

Dr. Tálasi Istvánné

István.

Az adás keretében párbeszédes formában elevenedik meg a nézők előtt a február havi első három adás lényege: az erő, a tömeg és a gyor-sulás kapcsolata, az erő és a tömeg mértékegységei és mérése, a súly és a tömeg, a fajsúly és a sűrűség fogalma; továbbá a mozgásmennyi-ség és annak megmaradása. A ta-nult ismeretek felelevenítésével, az ismeretek újszerű kapcsolatával és néhány példa részletes elemzésével az adás a harmadik beszámolóra való felkészülést kívánja elősegíteni.

Április 22. du. (ismétlés ápr. 26. de.)

A foglalkozás tárgya:

Összefoglaló kérdések

a munka és energia fejezetből.

Előadók: Svékus Olivér és Sas Elemér.

Xantus Gyula

Festőművész, a Gutenberg Művelődési Ház 11 éves képzőművészeti szakkörét vezeti.

(Foto: Gábor Viktor felvétele)

Népművelés, 1964 2. számú, 7 lap.

Xantus Gyula, festő MDG

Hálókárítás c. feltűnt az Ernst Múzeum Kiállításán.

Artner Tivadar: Építjük, védjük szép hazánkat 2. l.

ESTI HIRLAP, Bp. 1962. szept. 29

Mdk

Xantus Gyula festőművész

A képzőművészeti körök 6. orsz. kiállítása Xantus Gyula képzm. főis. tan.-ának előadásával ért véget.

Mozaik: A képzőművészeti körök

Népszava. 1963 nov. 10

6. l

MDG

Xantus Gyula, festő

Táblata nyílt Pécsett a Janus Pannonius Múzeumban.

—: Ma hallottuk 2.1

ESTI HIRLAP, bp. 1962. máj. 28.

Xantus Gyula

MDK

gyakori látogatója a művésztelepnek.

alapitástól kezdve itt tölti a nyarat.

Varga Imre: Tokaj művésztelepe.

Napjaink 1963. aug. 1.

Xantus Gyula, festő

MDK

Előadást tartott a konferencián „A stúdiumtól a kompozícióig" címen.

– : Befejeződött a képzőművészeti körök vezetőinek országos konferenciája 12. l.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1963. nov. 10.

Xantus Gyula

Szerepel a szegedi Orsz. Képzőmův. Kiállításon.

említve

Tiszatáj, 1964 9. sz. 4. l.

Xantus Gyula

„A studiumtól a kompozicióig" c. előadása fejezte be a, országos konferenciát.

– képzőművészet konferenciája

Kisalföld, 1963 nov. 10

MDK

Xantus Gyula
festő

Az Ernst Múzeumban a
kiállításon részt vett.

Szilágyi Ernő: Egy kiállítás és „háttere"
Művészet, 1963. január — 38 lap

XANTUS Gyula festő M.D.K.

Kiállitása a veszprémi Bakonyi Muzeumban

Napló

Magyar Nemzet 1962. december 23. 4.l.

MDK

Kantus Gyula
festő

Kantus Gyula festményeinek
bemutatója nyílott a tatai múzeum

— : Hírek
Művészet, 1963. február – 46 lap.

Xantes Gyula

festő kiállitása no ember 2o- december 4

között volt Derbecenben.

Rajztanitás 1976/1/32

FGyné: Pegagógus művészek kiállitása

Xántus Gyula

rajztanárjelölt

Ferkápzomfoiskovk

1939–41. 148. l.

MÜ... ...TTÁRA
Érk. 1925 ... 25 márc. 21.

54 ..... 6100 .....

(alapár: 2.-)

118 ..... 6100 .....

20 ..... 6400 .....

40% l

Szőnyi: Kőröshegyi templom.

Elszámolás 1925. márc. 18-ig (bezár

Példány	szorzó	alapár
11	6400	1·50.-

40%

Kautus Gyula
festő

M.D.K.

Pályázaton dicséretet nyert.

— ~~30 lap~~.
Művészet, 1960. december. — 30 l.

MDK

Xantus Gyula festő

Gönczi-Szabó: Az 1956. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája Művért 1957. VI. évf. 4. sz. 335. l. 336. l.

Xantusz Gyul

a gödöllöi prem
rei gimn. tanu
az alábbi verse-
ugen III. dijat
nyert.

Rajzoktatus
1938. 4-6. n.
35. l.

(S. F. Tanul-
manyi rajzver-
seny a VII. ker.
cill. gimnazium-
ban.)

Mag. 22·7 cm.
Patenáján hatszögű csillagban kereszt és INRI.
Magyar munka 1480 körül.
A garamszentbenedeki apátsági templomból.
Tört. Főcsoport 1579. szám. — Czobor–Szalay II. kötet. 235. l. (Képe 237. l.) — Czobor: Egyházi emlékek a történeti kiállításon. Bp. 1898., 57. l. — Forster: Magyarország műemlékei. II. kötet. Bp. 1906., 286. — Gerevich PA, 188. l. — Lepold—Lippa 37. l. — Lepold Katalógus 27. sz.

MATHIAS LITERATUS KELYHE

aranyozott ezüst, gazdag filigrándísszel. Cótstílű A [illegible]ár alsó részén bevésve: MATHIE, felső LITERATI.
Mag. 22·6 cm.
Császéje Bécs, 1856, Andreas Weichesmülle műve, különben magyar munka 1480 körül Patenája aranyozott ezüst, peremén vésett egyenlő szárú kereszt.
Először az 1749-es leltárban 1535-ben szerepe Mathias Literatus de Erdewd, talán azonos kehely tulajdonosával. V. ö. Magyar Sion, V. 1867., 693. l.
Bock 118—120. l. (Képe 119. l.) — Zalka János: Szécsy Dénes bíbornok-prímás kelyhe Esztergomban. Magyar Sion, I., 1863. 463. l. — Z.: Egy esztergomi régi kehely Magyar Sion, II., 1864., 688—689. l. (Képe is.) — Nagy Iván: Magyarország képzőművészek a legrégibb időktől 1850-ig Századok, VIII., 1874., 100—101. l. — Otte—Czobor: A középkori egyházi művészet kézikönyve. Bp. 1875., 159. l. (Képe 158. l.

Xantus Gyula

Ferkápzomfoiskávk

1939-41. 141. l.

kezők kapcsán értesiteni: A Müemlé
tember hó 9.-n 510.sz.a.hozzám tet
az egykori Apáczai Cseri J
maradványai nemcsak iskolatörténet
mátus templom szomszédsága miatt,
helyreállitása kellő hozzáértés né
érdemelt volna. Amikor folyó évi j
nevezett Bizottság müszaki szakért
már elvégezték, pedig a kolozsvári
nius 28.-án foglalkozott e kérdéss
állitotta össze költségvetését, a
csa pedig julius 17.-én kelt folya
litáshoz államsegélyt kérve.

A munkálatokat t
leményének meghallgatása előtt elv
az egykori kollégium falát, mely se
a történelmi helyzetnek nem felel

Xantusz Gyula

l.

Werkápzomfoisk vk

1939-41. 102 l.

Dr.Dercsényi Dezső	muz.s.őr
Vk.123.804	
Szabó Erzsébet	dijnok
Vk.102.768	
Dr.Csabai István	muz.s.őr
Vk.16.915	
Dr.Pálinkás László	muz.s.őr

Budapest,1944 május 30.

Xantusz Gyula

l.

Szabad Művész

1951. 3. u. 131. l.

Xantus Gyula
festő

M.D.V.

Vidéken rendezett kiállítást

—: Hirch
Művészet, 1962. szeptember – 45 lap

Xantus Gyula [festő] MDh

1947-ben, a nyomdász szakszervezet festőiskoláján tanára volt Veress Gyula Zoltán amatőr festőnek.

Turi András: A paletta szerelmese 2.P

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. ápr. 8.

M.D.K

Xantus Gyula
festő

Ódon házak (repro)

Szentgyörgyi Kornél: A soproni kiállításról
Művészet, 1962. december — 43 lap

Xantus Gyula

Novemberben Indiában állít majd ki.

Néray K.: Magyar művészet külföldön. – Műgyűjtő, 1969, 1. sz., 28. l.

Karitus Gyula
grafikus

A „Pásztor" című vegyes technikájú grafikájával a Merőgardaság a képzőművészet pályázatott a III. díjat nyerte.

—:—

Elővészet, 1970. szeptember – 11 lap.

Xantusz Gyula

„Fölszállott a páva," „Forradalom" című képeit mutatta be a tárlaton.

Tölgyesi János: VI. kerületi művészek kiállítása a kerületi Hazafias Népfront termeiben. „Művészet" folyóirat, Bpest, 1968. márc. 3 sz. 44 l.

Xantus Gyula

Pásztor a grafikája (eml.) 5000 Ft-ot

III. díjat kapott a „Mezőgazdaság a képzőművészetben" pályázaton

Művelet 1970 szept. 11 old.

Xantus Gyula

III. díjat nyert

Mezőgazdaságunk a légrönnüvé-
szetben

Magyar Hírlap, Bp. 1970. aug. 27.

Xantus Gyula

repr.

Szárnyalás

Magyar Hírlap, 1968 június 16 10. l.

Xantus Gyula

Szerepel a magyar kép. műv.
kiállításon ~~[illegible]~~ Delhiben

N.N.: Folytatódtak a magyar
indiai tárgyalások

Dunántuli Napló 1969 XI. 14

Xantus Gyula
festő

Réntrett az első országos akvarell ki-
állításon.

bm. Vasárnap nyílik...
Énakmagyarország 1968 aug. 1-4.

Xantus Gyula

Díjat nyert a merőgazd-i pá-
lyáraton

Merőgazdaság a Képzőművészetben
Szolnok megyei Néplap, Szolnok
1970. aug. 27.

Xantus Gyula

Díjat nyert a merőfazsi-i pályázaton

F. L. Kiállításnál Kiállításra

Meyer Hírlap, Bpa 1970, sep. 1.

Xantus Gyula

irta
~~készítette~~ a Képzőművészeti Szakkörök VII. országos kiállitása katalógusának bevezetését. /Bp, 1967./

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája /Művtört.Ért. 1970.1.sz. 68-107. l./
97. 1.

Kántus Gyula

cikke: Az ifjúság képzőművészeti nevelése. - Rajztanítás, 1967. 9. évf. 5. sz. 4-10. l.

Az 1967. évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája / Művtört.Ért. 1970. 1.sz. 68-107. l./

88. l.

Xantus Gyula

III. Díjat nyert a „Mezőgazdaság a Képzőművészetben" c. pályázata

Csongrád megyei Hírlap, 1970. aug. 27.

XANTUS GYULA

"PÁSZTOR" C. KÉPE SZEREPEL A KESZTHELYI "MEZŐGAZDASÁG A KÉPZŐMŰVÉSZETBEN" C. KIÁLLÍTÁSON.

R.I. TERMÉSZETKEDVELŐK.

NAPLÓ, 1970. OKT. 24.

X

mdk.

Hantus Gyula festőművész

volt Szőnyi tanítvány képkiállítása a Csók Galériaban.

(H.) Hantus Gyula festőművész

Ország-Világ 1961, 46 sz. 6.l

Xantus Gyula festő M.D.K.

A müvész személyisége és a müalkotás c. előadást tart az Egressy Klubban

Napló

Magyar Nemzet 1964. februr 28. 4.1.

M.D.K.

Kantus Gyula
Grafikus

Akvarelljeit mutatta be a
„Vár a képzőművészetben"
kiállításon.

Soós Klára: Vár a képzőművészetben"
Művészet, 1964. június - 39 lap.

MDK

Xantus Gyula

Beszélgetés	gouache	29x42
Mellékutca	"	29x41

VI.Magyar Képzőművészeti Kiállitás.Műcsarnok. 1955.Kat. 39.1.

Xantus Gyula
festő

M.D.f.

Kendővásár - című képét állította
ki a tárlaton.

Maksay Károly: Pedagogus művészek kiállítása
Művészet, 1963. július - 37 lap

Xantus Gyula, [festő] MDH.

Kitűnő írása van a folyóiratban a tanulói aktivitás fejlesztéséről.

Artner Tivadar: Egy kitűnő művészeti folyóirat: a Rajztanítás 9. C.

NÉPSZABADSÁG, Dp. 1963. jún. 14.

Xantus Zoltán, [festő?]

MDK

Dec. 2-án megnyitja a ferencvárosi pincetárlatot; Garabuczi Ágnes és Tóth Lánló képkiállítását.

– : Kis híradó

ESTI HIRLAP, Bp., 1967, dec. 1.

MDK

Xantus Zoltán, [festő?]

A ferencvárosi Piacetárlaton szerepel.

— Kulturális hírek 7

Népszabadság, Bp., 1967. dec. 1.

Xaversich Ferdinánd

festő Székesfehérvárt. 1786: a monosterapáti-i rk. templ. freskói 1o4.o.

Entz-Gerő: A Balaton-környék műemlékei.Bp.1958.

Xantus Gyula festő M.D.K.

Részt vett a kiállításon

Budai táj, akvarell.

/várvári/Képzőművészeti kiállítás az I. kerületben

Egyetértés 1963. április 10. 4.l.

Xantus Gyula, festő

[Xántus J.]

Kiállítására okt. 21-én nyílik meg a Csók Galériában.

—: Hír

6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1961. okt. 20.

MDK

Xántus Gyula, festő

[Xantus:]

Kiállítása lesz a Nők Galériában.

— : Mit hallottak? 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1921. okt. 4.

MDh

Xantus Gyula, festő

műveiből kiállítás nyílt a Veszprémi Bakony Múzeumban.

— : Kulturális hírek 8.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1962. dec. 22. [Vidéki]

Xantus Gyula MDK

"Utcarészlet" Repr.
"Tájszoborral"
"Hegyi utca"
"Beszélgetés"

C. P.: Xantus Gyula

Müterem 1958 I. évf. 2. sz. 40. o.

Xantusz Gyula fotóm

Tokaji művésztelepen résztvett

Noszlopi: Képzőm. élet Tokajban

Népszava 1956 julius 29, 84 évf. 178. n. 4 l.

1021 Festő

FÖLTÖRNI A DIÓT!

Vagy két esztendeje lázas izgalom fogta el a pedagógusok, akadémikusok egy részét: mindenki egyszerre tárgyalta az esztétikai nevelés kérdéseit. Azt, hogy hatása nem áll meg a művészetre nevelés keretei között, hanem — sokféle alkotókészséget elősegítve — átsugároz a pedagógia egyéb területeire. S a nagy tervezés lázában mintegy kollektíven mindenki felismerte — legalábbis felismerni látszott —, hogy az esztétikai nevelésnek milyen nagy szerepe van nemcsak a társadalomtudományok, hanem a természettudományok oktatása terén is. Jószerével nincs egyetlen természettudományi szak sem a földrajztól a biológiáig, egyetlen technikai tantárgy sem a politechnikától a fizikáig, amelyben közvetve vagy közvetlenül ne lenne szükség a vizuális kultúra elsajátítására és alkalmazására. S mint annyiszor annyi kezdeményezés — egyesek nevezhették akár hűhónak is — ez is megrekedt. Mind az esztétikai nevelés kérdése általában, mind pedig a szorosabban értelmezett vizuális-esztétikai nevelés — akár a művészettörténetet, akár a rajztanítást soroljuk ide — szép csöndesen dugába dőlt.

S mindez annál is kevésbé érthető, mivel egyrészt a *művészetre nevelés*, másfelől pedig a *nevelés a művészet által* nem is éppen mai keletű és nem is megtárgyalatlan kérdéscsomó. Már a század elejének iskolai reformtörekvéseiben — elsősorban a németeknél és az osztrákoknál — erőteljes hangsúlyt kapott, majd angolszász területeken vált gyakorlattá. Herbert Read alapvető könyvében mintegy évtizeddel ezelőtt össze is foglalta az egész problémakört. Nálunk Vida Mária könyve keltett nagy érdeklődést a japán gyerekek rajzoktatásának ismertetésével. Csakhamar követte két kísérleti tankönyv, Xantus

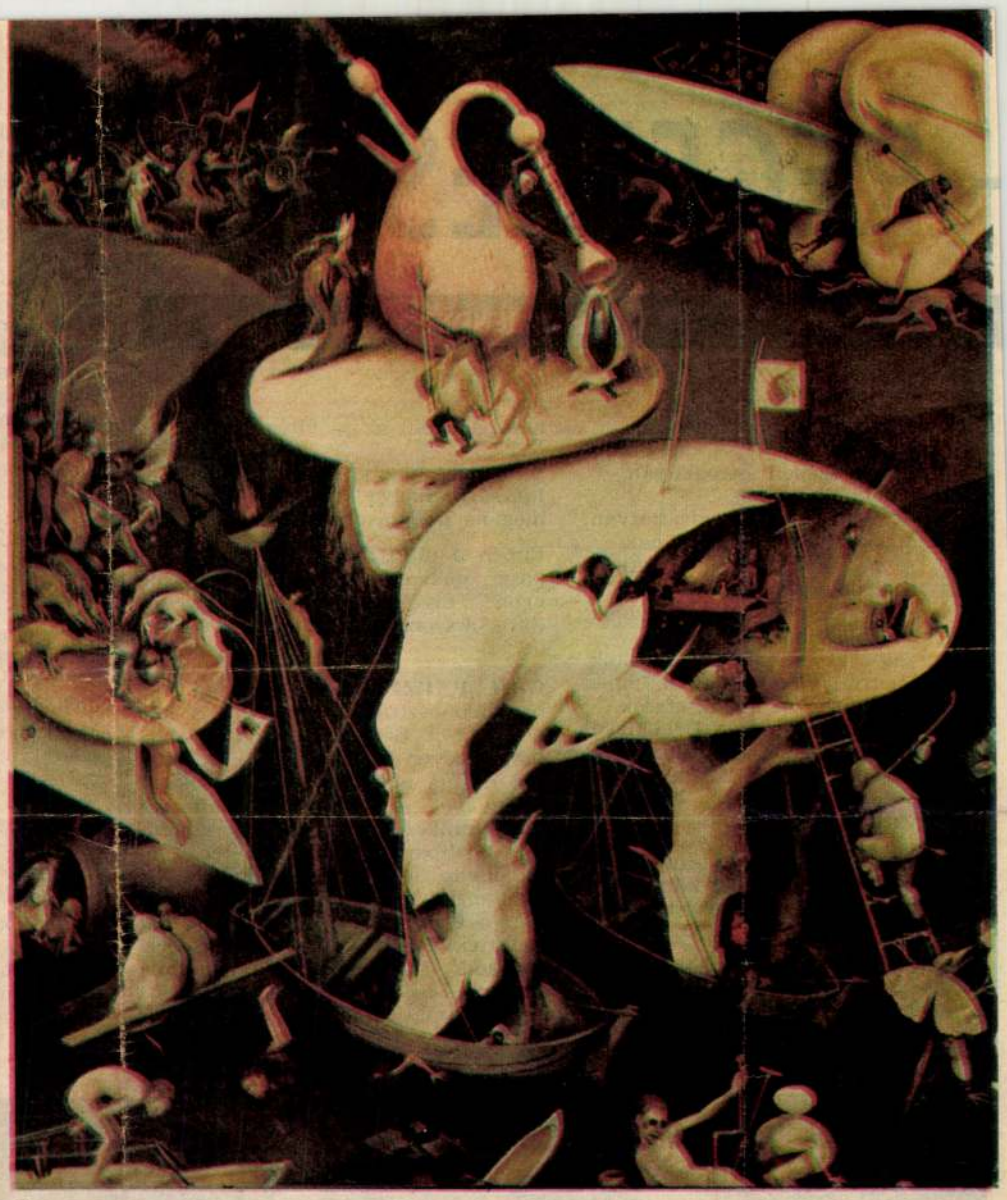

Hieronymus Bosch

Henri Matisse

Gyuláé és Balog Józsefé elsősorban az oktatók számára. Úgy látszik azonban, meglehetősen „fal mellett", aligha kellő hatáserővel ment végbe ez, amit világosan mutat, hogy a rajztanításnak azóta is rohamosan csökken a szerepe mind az általános iskolák felső tagozatában, mind pedig a gimnáziumokban.

Ebben az örvendetesnek nem nevezhető helyzetben annál nagyobb kedvvel forgatja az ember azt a szép Corvina-kiadványt, amely dióhéjban mutatja be a képzőművészetet ötven remekmű alapján, a lascaux-i barlangfestményektől Mondrian absztrakt kompozíciójáig (*„Művészet dióhéjban"*). Mondandónkhoz annyiban vág ez a könyv, hogy ötletét maguk a gyerekek adták annak az oktatói együttesnek, amely végül is összeállította a kiadványt. A gyerekek képeket nézegettek — épületeket, szobrokat, festményeket egyaránt — s közben megjegyzéseket tettek, amelyek vagy pozitív tartalmukkal vagy negatív viszonyulásukkal ragadták meg a nevelők képzeletét. Ilyen szövegeket találunk: „Ez egy királylány. Teljesen olyan, mint egy drága baba: a legszívesebben beletenném egy szép dobozba (Velázquez egyik képéhez). Vagy olyat: *„Ez nem egy valóságos harlekin* (Picasso képéhez), vagy: *„Jó lenne rajta hárfázni ... Vagy talán inkább fonalakból készült kagyló ... Rá lehetne fogni azt is, hogy fül. Rengeteg oldala van, nincs kezdete és nincs vége. Szép, de valahogy nem lehet megérteni."* Végül azonban: *„Ezt nem lehet könnyű megcsinálni* (vélekedik az egyik gyerek Gabo, Vonalas konstrukció a térben című alkotásáról). S még egy példa, Matisse-szal kapcsolatban: *„A nő itt nem olyan, mint igazából. Csak a blúzt látja az ember. A blúz van kidíszítve ... Úgy fest, ahogyan mi: ez egészen egyszerű!"*

A pedagógusok jól tették, hogy a gyerekekre hallgattak, mert ami végül is kikerekedett közös munkájukból, az valóban nemcsak szép, de remek kiadvány: száguldva tanítja meg a művészet történetére, egyúttal a művészet ismeretére is az érdeklődő legfiatalabbakat csakúgy, mint azokat a felnőtteket, akik a művészettel való ismerkedésnek éppen a kezdetén állanak.

Nos, örüljünk e könyvnek, mondjuk pestiesen: „ez van". S tegyük hozzá: mindez rettentően kevés. Mert a könyv minden pozitívuma pedagógiánk negatívumaira figyelmeztet.

BOJÁR IVÁN

- RÉGEN ÉS MA

EGY RENDEZŐ NAPLÓJÁBÓL

Sok szép dolgok vannak nekünk
megírván,
históriákban szépen befoglalván,
vannak nekünk szépen
megirattatván,
szép dolgokval krónikák vadnak
rakván.
Egy régi dologrúl most nektek
szólok,
kérlek, hogy fejenként rá
hallgassatok,
tiszta (életről) szép példát hallotok,
kit netalán soha nem hallottatok.
Másod András harmad Béla fiárúl
és feleségérül német Gertrudrúl,
szólok mostan az vitéz Bánk
bánnérúl,
királynéasszonnyal történt dolgúrúl.

Rendezői utasításnak és színészösztönzésnek is alkalmas a költemény. Pontos feladatmeghatározást olvashatunk:

András király... ország gondját
bíza egy szolgájára,
feleséget, gyermeket egy főúrra,
nemzetségbül az jó vitéz Bánk
bánra.
Bánk bánt hagyja országa oltalmára.
Igazságot hagya szolgálatnia,
meg ne hagyja országát romlania.

Ebben a mítoszban Bánk bán kopasz, „neki csak egy fürt haja vagyon". Érzékletesen jellemzi a mű Bánk asszonyát és a többi szereplőt is.

GRILLPARZER, a múlt század legnagyobb osztrák drámaírója is feldolgozta a Bánk bán-témát, Bánkbánus néven is emlegették. Az osztrák dráma könyv alakban 1830-ban jelent meg. A főhős itt valóban nem más, mint „urának hűséges szolgája". Grillparzer a császár-hűséggel az udvar romlott belső életére figyelmeztetett, a túlzott alázatosságban a császár, sőt mások is iróniát fedeztek föl, és ezért állítólag az uralkodó, hogy elkerülje a dráma bemutatását, meg akarta vásároltatni a drámát az írótól. Grillparzer munkásságát különben nem kisebb személy kísérte figyelemmel, min kor legkörmönfontabb politiku Metternich.

A Bán bán osztrák változata 19 ben a budapesti Nemzeti Színhá ban került színre, méltó szerepos tásban, Fábri Zoltán rendezésébe Ebben a szomorújátékban külön sen érdekes Ottó herceg szélsőségesen dinamikus és romló figurája. Bárhonnan is járjuk körül azonban a Bánk bán mágikus mítoszát, végül is a saját lábunkra kell állnunk.

Első nekigyűrkőzésre egy-egy monológ olyan, mint valami nagyon kedvelt, de sokat hallott operaária. Örülünk az új találkozásnak, és meg kell küzdeni az új hangszerelésért. Ilyen Tiborc áriája is, meg kell találni a belső igazságát és a megfelelő korszerű ritmust. Meg kell tartanunk a klasszikusok törvényét és azt az időegységet, amelyen *belül* szólalhat meg a szöveg.

Milyen relatív a színpadi idő! A viszonylag hosszú szöveg rövidül hangzik, ha megtaláljuk az igazságát, és a viszonylag rövidre méretezett tartalom is mérhetetlenül hosszú, ha rossz útra lépünk. Hinnünk kell a szövegben. A „félre" szövegek igazságában.

El kell képzelnünk azt a választ is, amely az öröktörvényű szövegre a mai nézőben megfogalmazódik. Ez a Bánk bán konszolidált korban kerül színpadra. Ennek a kornak a köte-

HOGYAN LEHET felcsillantani a gondolatot, amikor ránkszakad az égbolt? Hogyan lehet korszerűen ábrázolni a színpadi őrületet? Mit jelent az eszköztelenség egy tragédiában?

Talán úgy, hogy a *játék nem* akar nagyobb hatást elérni, mint amit a *szöveg rejt* magában, és a legszélsőségesebb helyzetben is, legyen szó királyról vagy szolgalegényről, meg kell találnunk a hétköznap fájdalmas igazságát.

A kardok csak eszközök, kellékek. A zene, a világítás és minden színházi kacat csak arra jó, hogy beálljunk a végeláthatatlan sorba, azok mögé, akik előttünk adóztak képességük szerint nemzeti drámánk oltárán. Nem lehet más a mi feladatunk sem. Ezért a több szereposztás. Nem másért.

Magyar színésznek ünnep a találkozás azokkal a szerepekkel, amelyeket Egressy Gábor, Jászai Mari, Bihari József és más halhatatlanok játszottak. Ez jó hagyománya színháztörténetünknek, talán érdemes megkísérelnünk a folytatást.

Melinda és Gertrud (Jani Ildikó és Drahota Andrea)

KELETI ÉVA felvételei

Xantus Gyula

A szentegáti kastélyt 1842-ben kezdték építeni s 1896-ban készült el. — 1976. nov.-ben ebben a kastélyban — mely Szigetvár mellett van, — az állami gazdaság és a Képcsarnok Vállalat kiállítást rendezett, melyen a művész művei is szerepellek.

Riskó Ilséza: Kortársművészek bemutatója Szentegáton.

Pesti Műsor, 1976. dec. 8.

Xantes Gyula

Kompozició

Rajztanitás 1976/1/32

MTK

Xantus Gyula

Kiállitási kritika

Hevesmegyei Népujság 1968 aug.11.

:SZETVÉDELMI HIVATAL
EGYETEM TÉR 5.
)N: 385-179

Tárgy: _____

Ügyintézőjük: _____

Hiv. sz.: _____

Mell.: _____

Kántis Gyula

Pásztorlány

Alföld 1973/8 66 old.

Xántus Gyula festő

(Borosbenedek, 1919. dec. 28 –

1939–1946 között végezte el a Képzőművészeti Főiskolát

– Szőnyi István tanítványaként.

– Kiállítása a nyíregyházi Benczúr Gyula Teremben

1979. márc. 1 – 15.

– Található a Tárgyutalban –

Xantus Gyula

„Őszi vízpart" műanyagtanyérra

60 x 80 cm

Balatoni Nyári Tárlat 1976

Balaton Múzeum Keszthely

Xantus Gyula, festő

A Pécsi Janus Pannonius Múzeumban rendezett művészeti kiállitások 1945-1974 között:
1961-ben rendezett kiállitás: Xantus Gyula festmények. 385.old

1962

Sarkadi Eszter: A Jan.Pann.Múz.vázlatos története a felszabadulástól napjainkig 373.old

A Jan.Pann.Múz.Évk. XIX. 1974. Pécs

Xantus Gyula, festő

Szíj Rezső: Xantus Gyula c. könyve

–: Most jelent meg 8.

Népszabadság, Bp. 1977. május 17.

Xantus Gyula, festő

– XANTUS GYULA festőművész kiállítását tegnap nyitották meg a kaposvári Vaszary János Teremben, a művész több mint negyven alkotásából.

– Hír

8

Népszabadság, Bp. 1977. május 6.

Xantus Gyula

Azt csinálja, amit eddig még nem. Több-
nyire két-három szín párharcát látjuk
a képein, azok mérkőzéséből elevenednek
ki azok a formák, amik előttünk
állnak, és ez a két-három szín, néha
csak színárnyalat, harmonizál úgy,
hogy teljes szintézis szülessék az össz-
hatást illetően.

Szy Rezső: Xantus Gyula kiállítása Budapesten.

Raptanítás 1973/2 33 old.

Xantus Gyula 5

Saját keretén belül és csak színekben egy-
szerűsödött le, éppen ezért még mindig meg-
maradt a rá jellemző „bonyolultság".
A hangulatvilág vált egyszerűbbé, a
szerkezet könyebben áttekinthetővé de
semmi esetre sem azért, hogy kisebb erőfe-
szítéssel és kevesebb művészi mondanivaló-
val érje el a kívánt hatást. Talán különös a
képeken a színek alkalmazása.

Szij Rezső: Xantus Gyula kiállítása Budapesten.

Raptanítás 1973/2 33 old.

Xantus Gyula 6

Nagyon jól tudjuk, hogy ugyanaz a szín ugyanazzal nem harmonizálhat. Összhang csak ellentétekből születhetik. Xantusnál az az érdekes ezekben a képekben, hogy ugyanannak a színnek többféle árnya látával ér el hatásokat, többnyire arany háttér előtt, bár elég gyakran alkalmazza a vörös, a zöld és a kékes hátteret is. Végeredményben a falfestés egyszerűsége felé közelítéssel állunk itt szemben.

Szij Rezső: Xantus Gyula kiállítása Budapesten.

Rajztanítás 1973/2 33 old.

Kántor Gyula festőművész

Szegeden a Kárász u.-i kiállítóteremben ma nyílik meg kiállítása.

Magyar Nemzet, 1942. szept. 14.

Xantus Gyula
festő

Xantus Gyulai képeit Szegeden
a képcsarnokban mutatták be
IX. hó 14-én

•=• Kiállitási naptár.
MÜVÉSZET, 1972.szeptember - 48.oldal

Xantus Gyula
festő

A művész körülbelül vegyedszer
műanyagtempera képet, állít ki
kisebb méretű alkotásaiból. Memkai
zonnal figurativ kompozíciók.

—: Kiállítási naptár
Művészet, 1974. május – 48 lap.

Kautus Gyula
festő

Kautus Gyula 1970-ben elnyerte
a Nepali Képzőművészek Szövet-
sége emlékérmét.

—: Kiállítási naptár
Művészet, 1974. május — 48 lap.

Xantus Gyula
festő

A művész számoskarai és kül-
földi kollektív szereplésen az 1969-
ben nagyscherni önálló kiállítást
rendezett Indiában, Új Delhi ben.

—: Kiállítási naptár
Művészet, 1974. május - 48 lap.

Xantus Gyula
festő

A húsz évre rendszeresen kiál-
lító művész tizenhibencedik
Ő válló kiállítása ez a tárlat.

—: Kiállítási naptár
Művészet, 1974. május – 48 lap.

Xantus Gyula
festő

A Medgyaszay Teremben május
23-án nyílt meg Xantus Gyula
festőművész kiállítása.

—: Kiállítási naptár.
Művészet, 1974. május - 48 lap.

Kálmán Gyula

Pásztorlány

Alföld 1972/8 66 old.

Xantus Gyula
Ujra a tokaji müvésztelep vendége.

Benedek Miklos: Tizenkilencedszer Tokajban

Észak-Magyarország 1972/165 4 old

Xantus Gyula

A „kiállítási naptár" említi (IX. 14–30; Szeged).

„Műgyűjtő", 1972/3.sz.

Xantus Gyula

Művei Zíallításan szerepelnek

Orosszlányban a városi tanács kultúr-

termében

Magyar Nemzet 1972 október 3

4. old.

Xantus Gyula:

Székely Bertalan emlékérmet kapott kiváló művészeti alkotói és pedagógiai tevékenységéért.

Dr. Domonkos Ilona:

Az V. Országos Pedagógus Képzőművészeti Kiállítás Debrecenben.

Rajztanítás 1969/4-5 53. old

Xantus Gyula:

„Rajz" Kézikönyv az általános iskolák rajzot tanító nevelői számára. 5-6. osztály — írta és az illusztrációkat rajzolta.

Rajztanítás 1969/4-5

Xantus Gyula:

„A vizuális nevelés pedagógiája" c. könyvét, melyet Balogh Jenővel írt, értékeli a cikk. Ő is azok közé a művészek közé tartozik, aki mint a Képzőművészeti Főiskola tanára a tankönyvek ügyében akarva-nemakarva művet alkotni. A kétkötetes könyv nem a szó megszokott értelmében vett rajztanári segédkönyv. A szerzők bejárják a teret és az időt, filozófusok, tudósok, művészek dolgozószobáit, az Ősember barlangjától Somogyi József műtermédig.

Julián Antal: Egy jelentős pedagógiai műről

Rajztanítás 1970/1-2 2-3. old

Xantus Gyula

festőműrész

Kiállítása nyiltmeg Debrecenben, a Medgyessy-teremben. Megnyitotta: Horváth Lámoné.

Új Tanú,
1909 ápr. 30.

Xantus Gyula
A Képzőművészeti Főiskola pedagógiai tanszékén dolgozik.

Juhász Antal: Egy jelentős pedagógiai műről

Raptanitás 1970/1-2 2 old.

Xantus Gyula, festő

Békéscsabán nyílt meg
kiállítása máj. 10-én.

— : Hk

8.

Népszabadság, Bp. 1973. máj. 11.

Xantus Gyula

Nyár (grafika)

Népszava, 1974. júl. 14. 102 erg. 163 sz. 8 p.

Xantus Gyula

Vizimadarak (grafika)

Nepszava, 1974. szept. 7. 102. evf. 209 sz. 7 p.

Xantus Gyula

Mitológia (grafika)

Népszava, 1974. aug. 31. 102. erf. 203 sz. 8 p.

Xantus Gyula

Meditáció (grafika)

Népszava, 1974. aug. 11. 102. erf. 187 m. 8 p.

Xantus Gyula

Női tánc (grafika)

Népszava, 1975. jan. 1. 103. elf. 1 sz. 11 p.

Xantus Gyula

Galopp (grafika)

Népmava, 1974. nov. 10. 102. ef. 263 m. 8 p.

Xantus Gyula

Ihlet (grafika)

Népszava, 1975. ápr. 4. 103. erf. 79 sz. 14 p.

Xantus Gyula festő

A Mednyánszky-teremben látjuk képeit. A művész mostanában eléggé leszűkített témakörrel dolgozik, egy zsánertémát (halászok) kivéve csupa antikizált figurát ábrázol egyedül, párban, csoportban „Vágjakozás" c. (emlitve) Ha a ünnek nem is mindig „találóak, a jelképi erő és sugalmazás kétségtelenül ott rejlik minden kompozícióban.

Miklós Pál: Képzőművészeti Krónika.

Jelenkor, Pécs, 1974. aug. 656. old.

Kautus Gyula
festőművésznek a Budapesti Képzőművészeti Főiskola hallgatóinak alkotásaiból legnap kiállítása nyílt Békéscsabán.

Magyar Hírlap 1973/128 8 old.

Xantus Gyula
festőművész kiállítása nyílik meg
Békéscsabán a Tizek Klubja Esti
Tárlatok sorozatában 10-én.

Magyar Hírlap 1973/126 8 old.

XANTUS GYULA, térképész,/1859/

ULBRICH könyve II.részében Burgenland és a környező áll
lamok községi térképei,legtöbb 1770 után.Sok az eredeti
kéziratos,szinezett kataszteri térkép,sok a III.katonai
felmérés 1:28.800-as méretarányaihoz igazodik.A térkép
pek szerzői nagyrészt magyarok,igy Xantus Gyula is.
289.old

BENDEFY LÁSZLÓ: Karl Ulbrich: Allgemeine Bibliographie des Burgenlandes 287.old

VASI SZEMLE, XXVIII.évf. 1974. 2.sz. Szombathely

Xantus Gyula festőművész

A Mednyánszky-Teremben rendezett kiállitásának megnyitása május 23.-án lesz,-irja a lap a kulturális eseményeket közlő rovatában.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. május 18.
XVIII. évf. 2o. sz. 2. lap.

Xantus Gyula

Veszprémi kiállítását hirdeti a kiállítási naptár (III. 13 - III. 28.).

Műgyűjtő, 1969. I. n.

Xantus Gyula festőművész

SZOT díjat kapott

Népszava 1968 május 1
7. old.

Xantus Gyula

Műve szerepel a VI. Ter
Hazafias Népfront Klubjában meg-
nyílt Tamara Kiállításon

Népszava 1969 november 14
2. old.

Kautus Gyula
festő

Részt vett a tárlaton halá-
szati tárgyu művivel.

Telepy Katalin: Mezőgazdaság a képzőmüvészetben.
Müvészet, 1971.január - 26.lap

Kantus Gyula
festő

A harmadik díjat nyerte a vadászattal foglalkozó grafikai lapja.

Telepy Katalin: Mezőgazdaság a képzőművészetben.
Művészet, 1971.január - 26.lap

Xantus Gyula

MDK

Szerepelt a Lőpertár utcai művelődési
teremben rendezett kiállításon.

Gábor István: Egy kiállítás vendégkönyvébe.
Pedagógusok Lapja. 1964 jun. 5.

Xantus Gyula MDK

Szerepelt a kiállitáson.

"Kőbánya"

Balogh Jenő: "Dolgozó emberek között"
MUNKA 1964 jul.-

Xantus Gyula

— **Xantus Gyula** festőművész kiállítását január 20-ig tekintheti meg a közönség a veszprémi Bakonyi Múzeumban.

Nepszava 1962 dec 23

Xantus Gyula, festő

Szegeden mutatják be
35 alkotását.

— : Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1972. szept. 14.

Xantus Gula

Terapel a VI. (ed. mineral)
Háslatán (1970 XI.)

Maghivó

Xantus Gyula festő

Szerepelt Nepálban egy nemzet-
közi kiállításom

TV műsor
Kompozíció 70
1970 XII. 4

Xantus Gyula: Vadlibák

terakció így leírható mint interperszonális
helyzet. Az interaktív szituáció kulturális, szociális feltételei között a személyiség célt akar megvalósítani, a másik viselkedését akar
megfelelően. A befo
viségnek rende
mélyiség v
ság szo

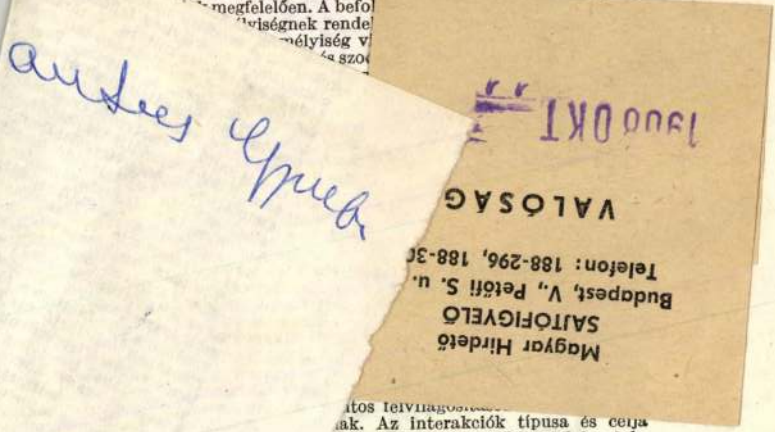

itos felvilágosítá
ak. Az interakciók típusa és célja
irányultsága és a tekintetek kontak-
izsgálatok szerint a tekintet irányulása
rmációszerzés szolgálatában áll, a tekin-
hnika része, kommunikációs mód is egy-
mélyiség befolyásolására. A tekintetek és a
yes megnyilvánulásainak empírikus vizs-
vé teszi az én-képzetekre, illetve az inter-
atkozó, személyiségen belüli elképzelésekre
tudattalan, kikérdezéssel is csak körülmények-
ítően megismerhető elképzelések ezek) való
tetést. E következtetések összhangban vannak
nikus személyiségelméletek én-teóriáival és az
s elméletével.

okféle vizsgálatot tehát Argyle tetszetős elméleti
e foglalja össze. E kép alapján módja van a kutatási
let alkalmazási lehetőségeinek bemutatására. Külön
zetben írja le, hogy az interperszonális viselkedés

MDK

Xantus Gyula, festő

„A vizuális nevelés pedagógiája c. kétköteles műve (Tankönyvkiadó) díjat nyert.

–: A könyvművészeti verseny eredményhirdetése

9.

Szabadság, Bp. 1971. febr. 27

Világosság

1021

Ikarus
Xantus Gyula grafikája

Xantus Gyula

Index: 25 871

Ára: 5,– Ft

SOMMAIRE

Philosophie et conscience aliénée

258 Le probléme aliénation: une esquisse
Zádor Tordai

262 L'aliénation et les labyrinthes de l'éthique
György Józsa
Les cathégories éthiques du but et du moyen

266 La vie malheureuse de Ludwig Wittgenstein
János Kristóf Nyíri

274 L'onthologie de l'aliénation • *László Farkasjáni*
Heidegger et l'existence en question

278 L'aliénation et le choix de thémes picturaux
Éva Forgács

283 Les jeux du point mort • *István Hermann*
L'aliénation et l'art moderne

Anniversaire

289 Les exigences de notre époque et l'enseignement social des catholiques

De l'historie des religions

296 La famille de Jésus et les Évangiles
Orsolya Pleidell
Réflexions sur la relation de l'histoire, du folklore et du mythe

Voix humanie

303 *A. S. Pouchkine:* Gabriliade (traduit par *Gábor Szántó)*

A la marge

309 L'Inde: histoire et reportage filmé
Ildikó Puskás
Sur la série italienne de la télévision

Miroir

316 La réalité du conte • *István Pais*
Antoine de Saint-Exupéry: Le petit Prince

Discussion

318 Surmenage et travail éducatif • *János Galicza*
Opinion sur l'article de Ferenc Loránd

320 **Monté en épingle**

СОДЕРЖ

Фило

258 Проб
За

262 Овещ
Де
Эти

266 Несч
ген

274 Онто
Ло
Хей

278 Овещ
це

283 Игры мертвой точки • *Иштван Херманн*
Отчуждение и современное искуство

Годовщина

289 Требования нашей эпохи и католическое социальное учение

Из истории религий

296 Семья Иисуса в евангелии
Оршоя Плейдел
Размышления о соотношении истории, фольклора и мифа

Слово человека

303 *А. С. Пушкин:* Гаврилиада (перевод *Габор Санто)*

На полях

309 Индия: история и кинорипортаж
Илдико Пушкаш
Об итальянской киносерии телевидения

Зеркало

316 Действительность сказки
Иштван Паиш
Антуан де Сэн-Экзюпери: Маленький герцог

Дискуссия

318 Перегрузка и воспитательная работа
Янош Галица
К статье Ференца Лоранда

320 **Пером**

1971 MAJ

VILÁGOSSÁG
Budapest

SZÁMÍTÓGÉPES
MAGYAR-ORSZÁG
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 61
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Xantus Gyula

A müvész "bátran költői" müveit dicsérettel emliti meg Szabó György: "Fa és erdő" c. kritikájában, melyet a Mücsarnokban rendezett, "Uj müvek" c. kiállitásról ir,

Élet és Irodalom, Bp. 1971. márc. 6.
XV. évf. lo. sz. 13. lap

Xantus Gyula

Szarapel a VI. kor. művészet)
táslatán (1970. VI. 27)

Mephisó

Xantus Gyula

három temperája, elsősorban a Vágyakozás, szuggesztív kifejező erejével, tiszta, szép szimbolikájával ragadja meg a nezőt.

Bényei József: Kettős kötésben. A pedagógus képzőművészek v. országos kiállításáról

Népművelés 1969/7. 35 old.

Kaulics Gyula
1967 tavaszától a „Tokaji nyár"
rendezvény-sorozat keretében
kamarakiállításait láthatták

Bajinszki Pál: Művészeti élet Tokajban

Népművelés 1969/2 32 old.

Xantus Gyula

A Fővárosi Művelődési Központban levő kiállítás tömör érzékletes áttekintést adott a Xantus Gyula festőművész-körvezető által irányított magas szinvonalú munkáról.

P.S. Kiállítások művelődési házakban

Népművelés 1970/3 46old.

Kautus Gyula

Vajgyakorlás

Népművelés 1969/7 34old.

Xantus Gyula festőművész

Művei kiállítása megnyílt a
Balassagyarmati Palóc Múzeumban

Magyar Nemzet 1972 április 27
6. old.

Xantus Gyula

Kiállítása lesz ez évben
a Képcsarnok Vállalat ügyedi bemutató-
termében

Magyar Nemzet 1972 január 12
4. old.

Xantus Gyula

Savágok műanyagtempera 100 + 120

Kubikusok tempera 50+70

Dolgozó emberek kőrött kiáll.

Ernst múzeum 1968. jan.

Xantus Gyula

Farágók műanyag temp. 100×120

Kubikusok — " — 70×50

Dolgozó emberek között

Képzőművészeti kiállítás

Ernst Múzeum 1968.

Xantus György, író

Szegeden nyílt meg
kiállítása.

— : □ Xantus

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. szept. 12.

Xantus Gyula, festő

Szegeden szept. 14-én nyitják meg tárlatát.

— : Xantus Gyula 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. szept. 14.

Xantus Gyula festő

Balassagyarmaton a Palóc múzeumban rendezték meg Matzon Frigyes szobrásszal közös kiállítását.

Kiállítási kalendárium.

Szocialista Művészetért, 1972. jún. 5.

Xantus Gyula festőművész

a VI. ker. Hazafias Népfront
Népköztársaság útja 94. sz. helyiségében
nyílik kiállítása

Magyar Nemzet 1973 február 8
4. old.

Kautus Gyula
festőművész kiállítása nyílik meg
ma a Hazafias Népfront helyiségeiben.

Magyar Ifjúság 1973/38 old.

Xantus Gyula
megelőzen virtuoz minkaival
vett részt a fővárosi pedagógus~~ok~~
képzőművészek tárlatán.

Havas Lujza: Kiállításról kiállításra

Magyar Hírlap 1972/303 6 old.

Xantus Gyula
festőművész alkotásait Szegeden a
Kárász utcai bemutatóteremben mu-
tatják be.

Magyar Hirlap 1972/255 Sold.

Xantus Gyula, Festő

Megemlítve.

(A rajztanárok részére a kézikönyvet Xantus Gyula írta.)

Türkés Tibor: Képzőművének műhelyében (beszélgetés Holt ra Elemérrel) 1013-1024.

JELENKOR, Pécs, 1974. november XVII/11

Xantus Gyula, festő

Kiállított a Medmyánszky-
teremben. („Vágyakozás" c. képe.)

Miklós Pál: Képzőművészeti Mónika
652-662.

XVII

JELENKOR, Pécs, 1974. jül.-aug. 7-8.

JOS. X I O K O V I C H , textilfestőmester

HAUPT LADEN BUCH.-Eines Ehrsamen Handwerks Deren Kais: Königl: PRIVILEGIRT Bürgerlichen Schön und Schwartzfärbern in der Königlichen Freyen Stadt Pressburg.
Név:.- 366.- Herr JOS. X I O K O V I C H
Felvétel ideje: 1821. 23. Aug.
Hová vették fel: Essegh, /Eszék/. 161.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve. 16. Győr, 1974

X.Y. textilfestőmester

Az eperjesi céh mesterjegyzéke nem maradt fenn.A levelezés és"Protokol fabriarskeho cechu 1801-64"alapja e jegyzéknek.A 8 eperjesi mester csak elvétve szerepel benne. E mesterek egyike volt:
19.- X.Y. 1803. Debrecen. 153.old

DOMONKOS OTTÓ: Magyarországi festőcéhek I. A textilfestés első nyomai 101.old

ARRABONA, A Xantus János Múz. Évkönyve, 16. Győr, 1974

Xantus Gyula

A 2 utóbbi négy év festményeiből, grafikáiból és falképterveiből állított ki az Ernst Múzeumban (1968. V. 11 – VI. 2.). Művészete klasszikus és népművészeti ihletésű, szimbolikus jellegű. Sajátos kompozíciói és érzékeny monumentalitás jellemzi.

Kiállítási krónika 1967-68; Képzőművészeti Almanach 1, Corvina 1969, 67 l.

Xantus Gyula

A Gutenberg Művelődési Otthon képzőművészeti körének vezetője. A Képzőműv. Főiskola tanára.

Magyar Grafika, 1967. 6. sz. 40. l.

MAGYAR IPARMŰVÉSZETI FŐISKOLA
Budapest, XII. Zugligeti u.11-

. . . . . .

Kérésére engedélyezem, hogy a
Könyvtárát a könyvtár nyitvata
és a könyvtárra vonatkozó szab
vehesse.

Budapest, 1971. . . . . .hó. .

Xantus Gyula

Székely Bertalan-emlékplakettet kapott a pedagógus képzőművészek V. országos kiállításán. Fiumében nyílt meg a debreceni Déry Múzeumban.

A nap hírei

Magyar Hírlap, 1969. május 25. 8. l.

Xantus Gyula

neve emlitve, annak a müvészgeneráció-
nak tagja, amely a 3o-as évek második felé-
ben kezdte el és a 4o-es évek elején fejezte
be tanulmányait

Napjaink 1968 julius
8.old.

Xantus Gyula

Neve emlitve : dolgozott

a Tokaji művérstelepen

„Figyeljünk Tokajra"

Napjaink 1966 augusztus 1
6 old.

Xantus Gyula

Beszámoló a "Társadalmunk képzőművészeti, esztétikai müveltségének kérdései" c. konferenciáról. Előadások tematikája: Bánszky Pál, Balogh Jenő, Xantus Gyula. - Rajztanitás, 1968. 2.sz. 1-2. l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért. 1971.2.sz.149-182. l.

150. l.

Xontus Gyula

Bemutatott műve:

„Népmese", gouache, 50 x 70.

Zala Tibor: XI. magyar képző művészeti kiállítás, Budapest, 1968

110

Xantus Gyula

Bemutatott műve:

„Favágók," műanyagtempera, 100 x 120

Zola Tibor: XI. magyar képzőművészeti kiállítás, Budapest, 1968

81

Xantus Gyula

Nagykanizsán, az Egry József teremben megnyílt „Tél a művészetben" c. kiállításon „Szőlőhegy" c. műve szerepel. (említve)

Zalai Hírlap, 1972. márc. 11.

Kautus Gyula

1

Rendkívül termékeny művész, a Képzőművészeti Főiskola tanára, a Nyomdász és az Elte képzőművészeti köröket vezeti, cikkei, tanulmányai és könyvei jelennek meg. Egyik alapító tagja a 15 éve működő tokaji nyári művésztelepnek.

Kautus Gyula kiállítása B.P. cikke

Népművelés 1968/5 37 old.

Kautus Gyula

Müveszetével eddig tucatnyi kiállitáson ismerkedhetett a közönség. Hodmezövásárhelyen, Szegeden, Pécsett, Veszpreimben, Tatán, Tokajban, Salgotaryán ban - Budapesten most harmadszor, önállo kiállitásán az rust Muzeumban

B. P.: Kautus Gyula kiállitása

Népmüvelés 1968/5 37 old.

Kautús Gyula

Halászat
Ikrek
Daedalus és Icarus

Népművelés 1968/5 37old

1 l.

Xantus Gyula

Kiállitott az Ernst Muzeumban.Festő,rajzpedagógiai iró.Kiállitásán 2oo festmény és grafika köztük hatalmas tablók és frizek szerepeltek. Előző kiállitásán az erős szinel,apró munka,kis dimenziók jellemzők.Most nemcsak a feltünően sajátos konstrukció,hanem kis dimenzióval szemben nagyobb terek.Xantus-ra hatottak bizonyos konstruktivista megoldások.Kiállitotta Termékenység,Évszakok,Napszakok,Kalaposok c, alkotásait.

Harsányi Zoltán :Xantus Gy. kiáll. y

Rajztanitás 1968/3 2 l.

Xantus Gyula

2. old

Mitologikus frizei és gobelin mintái uj eszközökkel érzékeltetnek a régi stilusu jellemzés és a modern megformálás ellentétéből nagy feszültséggel kibontakozó gondolatot/pl Háboru és béke, Ágaskodó lovak, Pegazusok, Vitorlásverseny, Bivalyosok/. Rajztanitási vezérkönyvet irt és festett és a vizuális nevelés pedagógiájának nagy munkáját irta meg, társszerzőségben. Francia emlékeket dolgoz fel Vitorlásverseny, Mólón,

Harsányi Zoltán: Xantus Gy. kiáll.

Rajztanitás 1968/3 23. old.

Versailles,Notre-Dame,Roueni utca,Place St. Andre des Arts,Katedrális.Kiállitásán a müvész hajdani élénk szinei eltünnek,helyt adtak tompább modernizáltabb szinkezelésnek.A szinek érettebbekbek lettek,elmélyültek,komponáltabbak. Pl. Kalaposok,Tokaji kerhelység zöldje,Siratók bernás feketéje,Salome vöröse,Nyár buzasárgája, Mólón vöröse,Fazekasok sárgája,Muzeum udvar zöldje,Iszapfürdőzők vöröses pecsenye barnája,

Harsányi Zoltán:Xantus Gy. kiálli.

Rajztanitás 1968/3 23.old.

Vitorlásverseny zöld szine,Tánc,Bivalyos fekete-sárgás-vöröses hangulata.Kiállitotta Nyugszék c. képét.

Harsányi Zoltán:Xantus Gyula Kiállitása
Rajztanitás 1968/3 23.old.

Xantus Gyula

Kalaposok/repro/

Rajztanitás 1968/3 23.old.

Xantus Gyula

Alkony/repró/

Rajztanitás 1968/1 cimlapon

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

TYPOGRAPHIA
Budapest

Kantus Gyula festőművész

1971. DECEMBER 1.

MŰVELŐDÉS

1021

Tokaj, aho

A Kiváló együttes címmel k

— Ezt cseréljük ki, ha le- kat. Ez
het! Világosabb tónusút te- alkalom
gyünk oda!

— Tanár úr, és ezeket?

— Próbáljuk elhelyezni még együtt t
ezt a kettőt. Ne maradjanak kat. Vál
ki, ha már idáig eljutottak. Ennek a
akkordja
Színesednek a falak. Készül koztat a
a kiállítás. A képzőművészkör
tagjai házi bemutatót rendez- *A k*
nek. Csak új képeket láthat- *hét*
nak az érdeklődők, a tagok *Másfél*
la vez

A mű
művészk
tanak e
egyénme
a többi
viden ar
— Én
Ha van
a jelent
tanuljon
lődjön.
semmit
mal. S
dik... V
mit m
vagy a
Gyula t
be kerül
Rendk
kező is:
— Né
Nemcsak
ban talá
mindenk

Xantus Gyula festőművész.

Matzon Frigyes szobrászművésszel együttes kiállítása nyílt meg a balassagyarmati Palóc Múzeumban.

Magyar Hírlap, 1972. máj. 2.

Xantus Gyula festőművész

a Palóc Múzeumban Mátrai Frigyes szobrászművésszel együtt nyílik meg tárlata.

-eleken-: Kiállítások Balassagyarmaton.

Nógrád, 1942. ápr. 24.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-720

KORTÁRS

1972 JAN

1021

Kantusz
Gyula

XANTUSZ GYU

8 Kortárs

Xantus Gejula

A Képcsarnok Vállalat szegedi bemutató-
termében tervezik kiállítását ez
érben.

Magyar Nemzet, 1972. jan. 12.

Xantus Gyula

A hajdúnánai akvarellkiállításon szerepelt művével.

Tóth Ervin: akvarellkiállítás Hajdúnánáson.

Hajdú-Bihari Napló, Debrecen, 1942. jan. 6.

Xantus György, festő

A verspréni művelődési klubban
Xantus-estet rendeznek

↓

—:o Életemről, művészetemről címmel...

12.

EST! HIRLAP, B. 1973. dec. 4.

Xantus Gyula

Balett - v. tedm. 24x38

VIII. Szegedi Nyári Tárlat
1972. júl. 22 - szept. 16.

Xantus Gyula

1. Bartók — v. tedm. 44x30
2. Zene és tánc — —"— 21x35

XIV. Szegedi Nyári Tárlat
1973. jul. 22 - szept. 16.

Xantus Gyula festőművész

Szeptember 14.-én lesz a megnyitója a művész kiállitásának Tácon,/ Gorsiumban/ -közli a lap kulturális eseményeket ismertető rovata.

Élet és Irodalom, Bp. 1972. szept. 9.
XVI. évf. 37. sz. 2. lap.

Kautus Gyula

Halászat, vegyes technika
28 x 36 cm

Vadászat, vegyes technika
22 x 36 cm

Vadászati Világkiállítás
Műcsarnok 1971

Kantus Gyula

Oroszlánvadászat
vegyes technika, 25 x 35 cm

Vadászati Világkiállítás
Műcsarnok 1971

Xantus Gyula festőművész

Szegeden nyílik kiállítása

Magyar Nemzet 1972 szeptember 14
4. old.

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 DEC 4

Esti Hírlap

Xantus Gyula SZOT-díjas festőművész

● ÉLETEMRŐL, MŰVÉSZETEMRŐL címmel rendezik meg ma Xantus Gyula SZOT-díjas festőművész estjét a veszprémi művészklubban.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 NOV 20
Xantus Gyula
Népszava

1021

Xantus Gyula: Galopp

Aztán mintha pillanatok alatt felébredne mind a hatmillió kairói. Benépesülnek az utcák, megtelnek a villamosok, a rozoga buszok, amelyeknek lépcsőit, nem ritkán ablakait annyian célozzák meg egyszerre, hogy csak csodálni lehet az ugrók ügyességét, a járművek teherbíró képességét. Fürtökben lógnak rajtuk minden oldalról és csak találgatja az ember: hogyan jut levegőhöz az, akinek ülőhely jutott.

... Szamárfogatokat és Mercedeseket kerülgetünk, miközben egyre izgatottabban pásztázza a tekintet a szűk kis mellékutcákat. Néhány pillanat alatt rá kell ébrednünk: *IBUSZ-csoportunk* tagjai hiába készültek Afrikából. Mert az afrikai szegénység színét és szagát egyetlen útikönyv sem tudja megörökíteni. Hogyan is tükrözhetné híven a fénykép ezeknek a színtelen, ko-

Az újságíró
kek falai kö
papírra vetn
szavait és a r
fakadó sok-s
szomorúan á
gek leírását
illusztrált kö
Megpróbálja
zetni az olv
cán; leírni o
nek látta ezen az őszön, egy évvel azután, hogy a háború szele megérintette.

A Nílus partjáról indulok el, a diplomáciai negyed, a Garden City néptelen útjain át, a kis utácskák, a bazárok világa felé. Nagy vargabetűt teszek meg, nemcsak a tájékozatlansággal, de a negyvenfokos hőséggel is meg kell birkózni. Még inkább a nyomomba szegődött cipőtisztító gyerekekkel, akik cigarettáért könyörögve, fáradhatatlanul magyarázzák angolul, higgyem el: *jó keresztények.*

öbb,
va-
ényt
Mert
itt el
len-

an is
Nem-
mo-
ké, a
tfélen

angolul és oroszul köszönnek: *„Hallo!" „Dobrij gyeny!"*

Tülekednek az egyik utcai árusnál. Senki nem vásárol, csak néz. Kiszínezett fotókon: *arab filmsztárok.* Odább ruhákat ajánl az árus, cipőhalomban válogathat a vevő, egy sarokkal távolabb pedig aranyosan csillogó füstölt halak csábítják az éhes gyomrot. Korán. *Még várni kell.* Várni, hiszen még nem dördült el az ágyúlövés, amely ezúttal nemcsak a nappali böjt végét jelzi, de a *Ramadan* végét is, amely hosszú hetekig próbára tette a hívőket, éhezésre, szom-

Xantus Gyula rajza

Kortárs, 1972/1. 33. o.

Xantus Gyula

Xantus Gyula festőművész kiállitása. Bp,Ernst Múz.
Ism: Harsányi Zoltán, Rajztanitás,1968.4.sz.23-24.l.
- B.P. Népmüvelés,1968.5.sz.37.l. - Miklós Pál,Élet
és Irodalom,1968.21.sz.8.l. - Tölgyesi János,Müvészet,
1968,9.sz.45-46.l.

Az 1968.évi magyar művészettörténeti irodalom bibliográfiája. - Művtört.Ért.1971.2.sz.149-162.l.

171.l.

Xantus Gyula

Megnyilt a mai magyar festőművészek kiállitása Szekszáron.A kiállitáson résztvett Soma László,Xantus Gyula és E Záborszky Viola festményeivel,többek között.

Magyar Hirlap 1974/59 8.old.

Xantus Gyula

Ujjúsdg (grafika)

Népmara, 1974. jún. 23. 102 elf. 145 m. 9 p.

Xantus Gyula

Számyalás (grafika)

Népszava, 1974. júl. 7. 102 cíg. 157 sz. 8 p.

Xantus György, festő

A Mednyánszky Teremben
nyílik meg tárlata. (V.23.)

— : □ Xantus

2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1974. máj. 22.

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR KÖNYVKERESKEDŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 APR

VILÁGOSSÁG
Budapest

Xantus Gyula 1021

Xantus Gyula grafikája

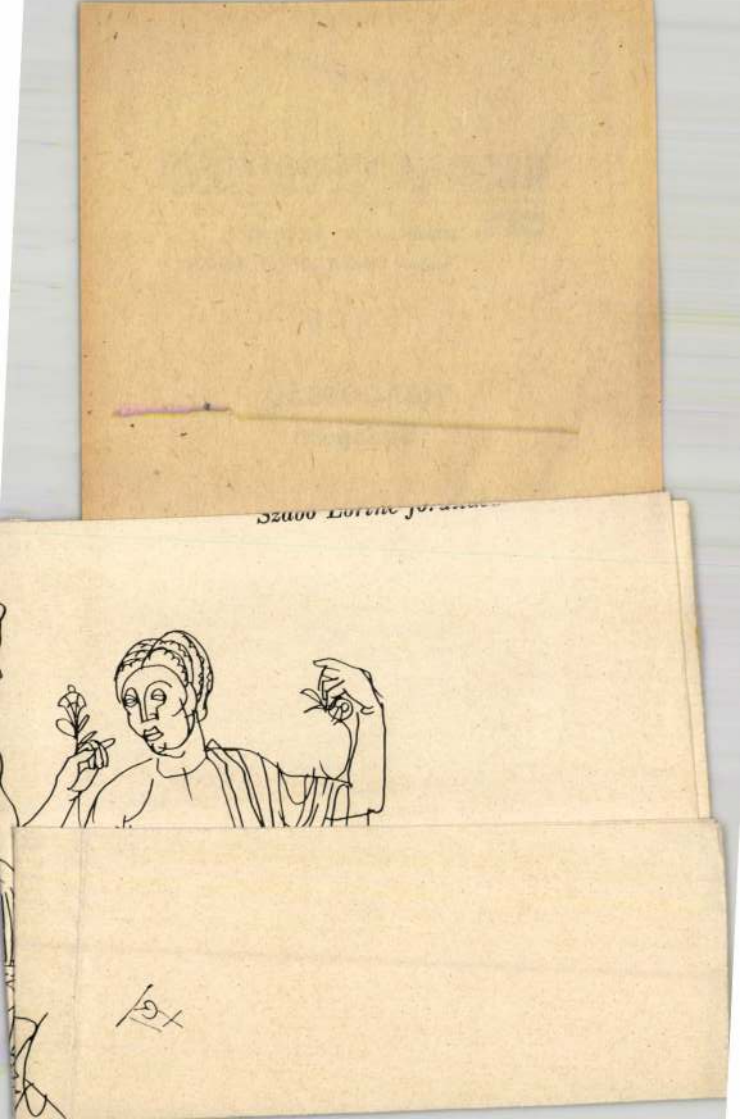

Xantus Gyula

A takaji művésztelepen ebben az évben is részt vesz a nyári telep munkájában.

Benedek Miklós: Tizenkilencedszer Takajban. Északmagyarország, Miskolc, 1972. júl. 15.

Xantus Gyula festőművész

A veszprémi Georgi Dimitrov Megyei művelődési Központban Eifert János fotőművész kiállitása november 30.-ig tart nyitva.
A debreceni Medgyessy-teremben Xantus Gyula kiállitása december 3.-ig, a Győri Képcsarnokban Kárpáti Éva december 4.-ig és A. Tóth Sándor kiállitása december 7.-ig tekinthető meg Veszprémben a Megyei Müv. Központban.
Urbán Ferenc a Fényes Adolf-teremben, Würtz Ádám a tamási Gőgös Ignác Művelődési Központban rendezett kiállitását nov. 28.-án nyitják meg,-közli a kulturális eseményeket ismertető rovat.

Élet és Irodalom, Bp. 1975. nov. 22. XIX. évf. 47. sz. 8. lap.

Xantus Gyula, festő

□ XANTUS GYULA festőművész munkáiból nyílik kiállítás május 5-én, csütörtökön, délután 5 órakor, Kaposvárott, a Vaszary János-teremben. Megnyitja: dr. Szíj Rezső művészettörténész.

□—: Xantus Gyula ....

2

Esti Hírlap, Bp. 1977. máj. 4.

Xantus Gyula festő
(1919, Borosbenedek –

Ziállítása a debreceni Medgyessy –
Terembe. 1975 XI. 20 – XII. 4 – ig

– Katalógus a Zárgyűrűben –

Xantus Gyula

XANTUS GYULA festőművész képeiből nyílt kiállítás tegnap a boglárlellei pincetárlaton. A tárlat egy hónapig tekinthető meg.

Magyar Hirlap 1980/7/27/13

XANTUS GYULA festő, grafikus, SZOT-díjas
Borsbenedek, 1919

1946-ban végzett Szőnyi István növendékeként a Képzőművészeti Főiskolán, majd a művészet-oktatásban vállalt funkciót. 1954-63 között a Pedagógiai Tudományos Intézet Vizuális nevelési tanszékének vezetője, 1963 óta a Képzőművészeti Főiskola tanára. Több tanulmányutat tett az NDK-ban és Franciaországban, megfordult a Szovjetunióban, Romániában, Csehszlovákiában, Olaszországban, Svájcban és Angliában. 1954 óta kiállító művész, számos vidéki bemutató (Hódmezővásárhely, Debrecen, Pécs, Szeged, Veszprém stb.) mellett 1957-ben a Fényes Adolf Teremben, 1961-ben a Csók István Galériában, 1968-ban az Ernst Muzeumban voltak gyűjteményes kiállításai. Egyéni anyaggal mutatkozott be 1969-ben Ujdelhiben és Madrasban. Munkássága elismeréseként 1968-ban SZOT-díjat, 1969-ben Székely Bertalan emlékérmet kapott. - Művészete klasszikus és népművészeti ihletésű. Mitológiai alakjai csakugy, mint a népművészeti motivumok, szimbolikus értékűek. E jelképes közlés a szigoru kompozició és az érzékeny vonalvezetés nyelvén szólal meg.

Xantus Gyula, festő

l.: Tevan Margit

F. R. i Könyvszemle 7.

Népszabadság, Bp. 1977. júl. 12.

~~Nerszava~~,

Xantus Gyula, festő

A nyolcadik salgótarjáni tavaszi tárlat megnyílt, melyen a művész műve szerepel: „A gyermek köszöntése"-ben határozott egyénisége mutat. (említve)

Farkas András: A salgótarjáni tavaszi tárlatról – egyi szemmel.
Népújság (Heves), 1978. ápr. 25.

Xantus Gyula

„Antik gráciák"
(vers)

—: Nyíregyházi tárlat.
Új Tükör, 1979. március 4 – 43. lap.

Xantus Gyula

A 60 éves Xantus Gyula festő-
művész március 1-én Nyír-
egyháján a festő szülővárosá-
ban kiállítást rendezett.

—: Nyíregyházi tárlat.
Új Tükör, 1979. március 4 - 43. lap.

Xantus Gyula

„Kilátás az ablakból"
(vers)

Szíj Rezső: Xantus Gyula festményei.
Nyírvidék, 1979. március 11-3. lap.

Xantus Gyula

Művészete bizonyítja, hogy a „hagyományos" emberi érzelmek, kapcsolatok, kifejezhetők korszerű festői nyelvezettel.

Szíj Rezső: Xantus Gyula festményei.
Új Tükör, 1979. március 11 - 3. lap.

Xantus Gyula

Sajátos Xantus szerkesztésmódja
dús növényzet nyomhálózata
rejte az alakokat. Alakjai né-
ha mitológiai képzeteket idéznek,
de mindig mai, emberi mondani-
valókat idéznek.

Szy Rezső: Xantus Gyula festményei.
Ujfiúkor, 1979. március 11 – 3. lap.

Xantus Gyula

Sajátos Xantus szerkesztés módja: nincs zárt körvonal, nem tölti ki a kép mező egészét, kisebb-nagyobb szinfoltok tartják egyensúlyban a képet.

Szép Pezső: Xantus Gyula festményei.
Ujfiskor. 1979. marcius 11 - 3. lap.

Xantus Gyula

Xantus stílusának lényege a
képeket behálózó kalligráfia, a
szín és a vonal összjátéka és
egy jelképrendszer.

Szíj Lea: Xantus Gyula festményei.
Új Tükör, 1979. március 11 – 3. lap.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 81
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ALFÖLD
Debrecen

1972 AUG

Xántus Gyula

1021

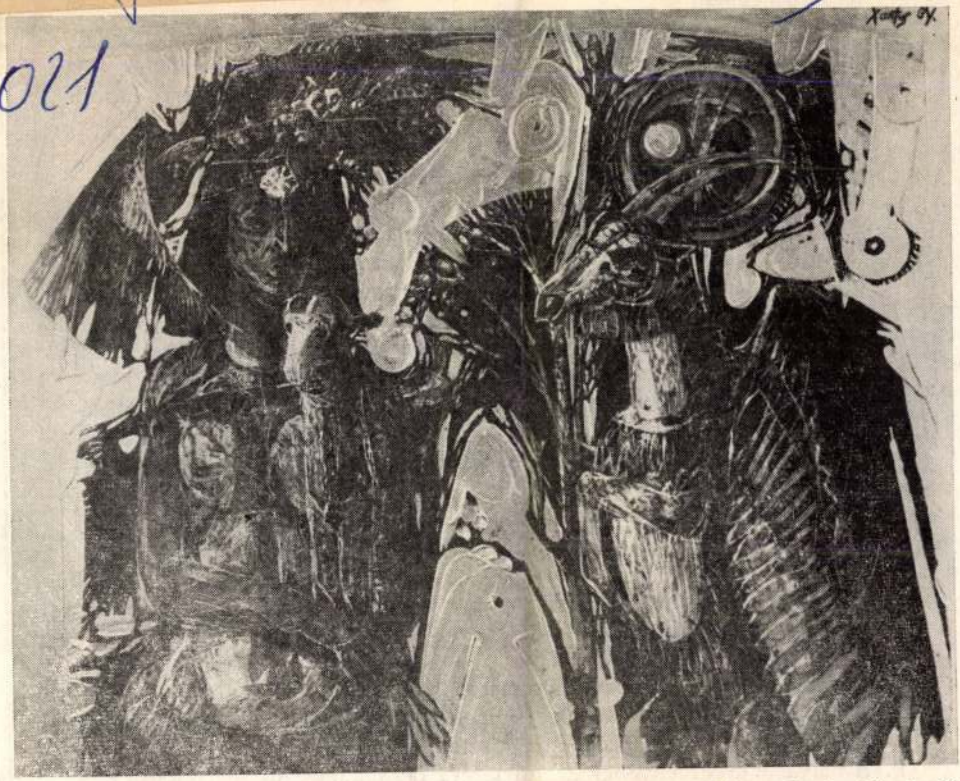

Xántus Gyula: Pásztorlány

zatra benevezni.

2. A pályamunkának a megye vagy Debrecen
mi adottságára kell épülnie.
3. A három célkitűzés közül bármelyiket vál
fázist kell tartalmaznia:
a) A tervezést.
b) A tervezés megvalósítását, az akció tény
c) Az akció hatásának mérését, a lebonyolí
4. A pályázaton részt vehet minden Hajdú-Bih
lalkozású népművelő, vagy népművelői n
oktató, vagy oktatócsoport, akár hallgatók bevonásával is.
5. A pályamunka fentebb meghatározott tervezetét 1972. október 15-ig kell eljuttatni 7 gépelt példányban a Debreceni és Hajdú-Bihar megyei Művelődési Központhoz (Debrecen, Vörös Hadsereg útja 26/A.).
6. A tervezett akciót 1973. június 30-ig kell lebonyolítani, az akció hatásának mérését, a lebonyolítás elemző értékelését ugyancsak 7 gépelt példányban 1973. július 15-ig kell a Debreceni és Hajdú-Bihar megyei Művelődési Központnak eljuttatni.
7. A lebonyolítás és a tervezés időközben jelentkező eltéréseiről a Debreceni és Hajdú-Bihar megyei Művelődési Központ kellő időben értesítendő.
8. Pályadíjak: I. díj 5000,– Ft
II. díj 4000,– Ft
III. díj 3000,– Ft.
Továbbá a rendezőszervek háromszor 2000,– Ft-os különdíjai.
A legsikeresebb akciókat megfelelően ismertető, elemző írásos anyagot az ALFÖLD szerkesztősége közli tiszteletdíj ellenében.
9. A pályázat eredményének kihirdetésére 1973. augusztus 20-án kerül sor.

Xantus Gyula

Xantus Gyula: Küzdelem

-péreli-: a szolidaritási akció képei.

Népújság | Tolna | 1978. júl. 23.

A hét karikatúrája

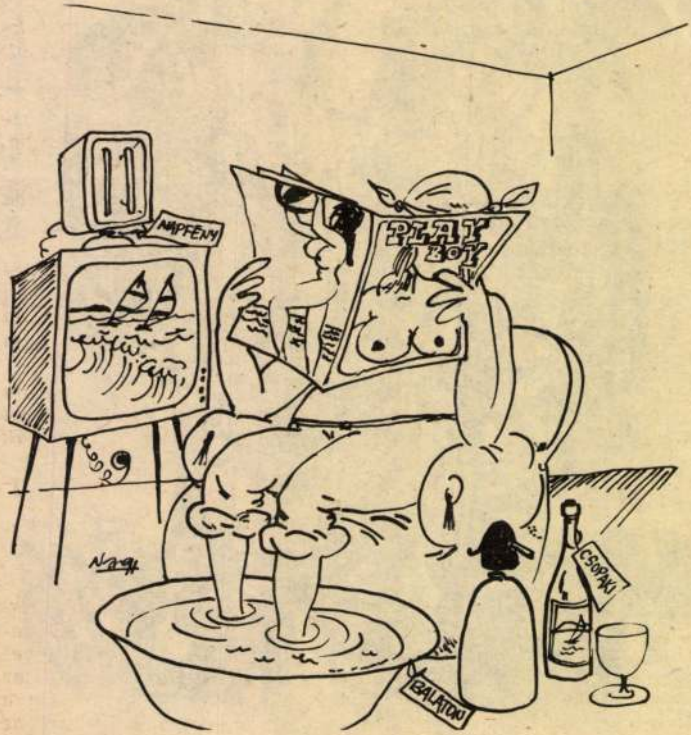

A legolcsóbb nyaralás
(Nagy János rajza)

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

ÉLET ÉS IRODALOM

1972 SEP 9

Xantus Gyula festőművész

Kiállítások

XANTUS GYULA festőművész kiállító Tatán (Gorsiumban), szeptember 14-én.

KUN ISTVÁN festőművész kiállítása Szolnokon. Megnyitó: szeptember 14-én.

SZÍNHÁZTÖRTÉNETI KIÁLLÍTÁS a székesfehérvári Vörösmarty Színházban. Megnyitó: szeptember 18-án.

MEGHÍVÓ

Kautus Gyula

74.135 — Képcsarnok V. Ny.

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

XANTUS GYULA

FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSÁNAK
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA
1974. MÁJUS 23-ÁN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN FÉL 6 ÓRÁRA

MEGNYITJA:

SZÍJ REZSŐ
MŰVÉSZETI ÍRÓ

MEDNYÁNSZKY TEREM
BUDAPEST, V. TANÁCS KÖRÚT 26.

MEGTEKINTHETŐ: 1974. V. 23 — VI. 8.
HÉTKÖZNAP 9,30 — 18 ÓRÁIG
SZOMBATON 9 — 14 ÓRÁIG

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 JUL 14

Xantus Gyula

Népszava

1021

Xantus Gyula: Nyár

[illegible] korántsem olyan könnyű a kölcsönösen elfogadható megoldás kidolgozása. Erről most nem adtak ki külön közleményt, bár a szovjet—amerikai SALT-tárgyalások idei fordulójának megkezdése előtt — februárban — elhangzottak olyan mértékadó moszkvai vélemények, hogy a felek jóindulata esetén még 1974-ben tető alá kerülhetne az erre vonatkozó egyezmény. Csupán emlékeztetőül: a hadászati támadó rakéta-atom-

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 JUL - 7
Népszava
Xantus Gyula

1021

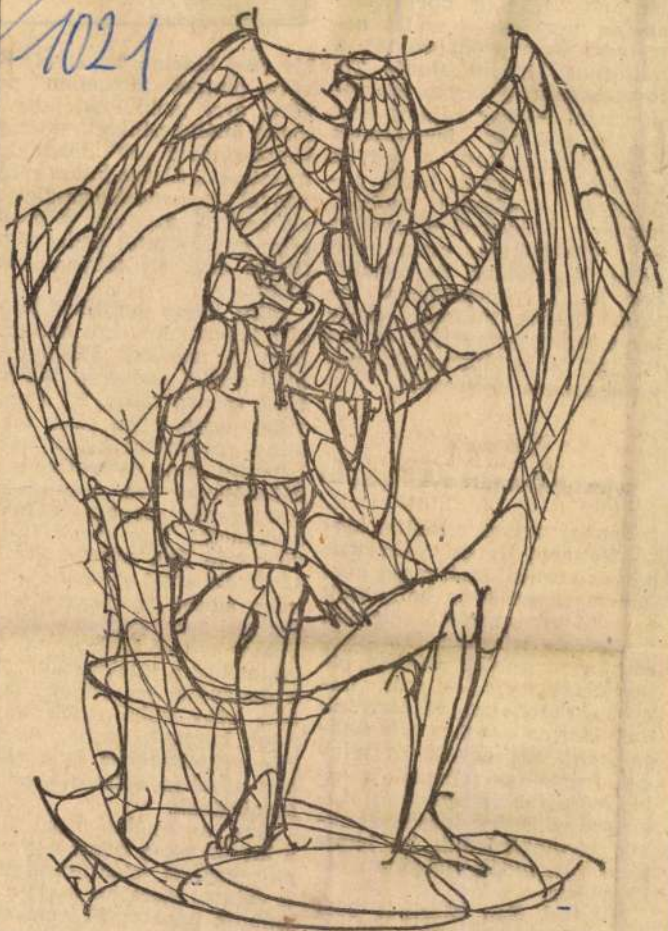

Xantus Gyula: Szárnyalás

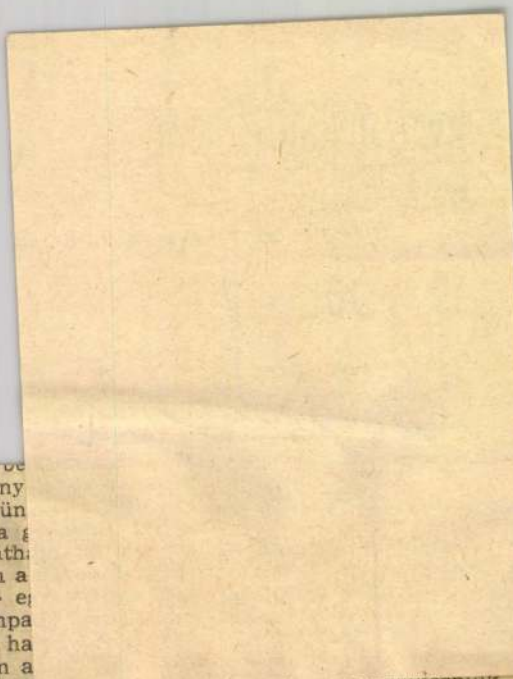

megváltsa a be
No lám, tény
szágba megyün
melyek. És a
háttérben láth
tano, csúcsán a
jú várral — e
badtéri színpa
díszleteként ha
azonban nem a
lamilyen előad
hanem a titánokról elnevezett hegy 639 méteres magaslatán épült várpalotába. Ez ugyanis San Marino kormányzati intézményeinek múzeális székhelye. Innét irányítják *öt falujukat* és az államocska nevével azonos fővárosát.

Ókori „partizánok"...

Bent a várban, a múltat idéző festmények, ősi páncélruhák és kardok közt, majd parlamentjük erkélyén hallgattuk az idegenvezetőt államuk múltjáról, jelenéről. És akik ezt kiegészítettük másféle tájékozódással is — már nagyobb tisztelettel viseltettünk San Marino *érdekes államisága iránt*. Ezt egyébként minden forrás így jellemzi: *a világ legrégibb és legkisebb köztársasága*. Érdeklődésünket akkor is megérdemli, ha létrejötte a legendák világába nyúlik vissza.

Eszerint San Marinót 301-ben egy Marino nevű kőfaragó és társai alapították, akik Diocletianus római császár keresztény üldözései és a lázongó újhitűek közti vérengzések

adóval is rendelkezniük. A előbbiektől azonban a *gazdasági*, az utóbbitól pedig a *politikai* érdekeit félti az olasz állam.

Mint ahogy politikai tényezők játszottak közre abban hogy a második világhábo alatt a náci hadsereg *San Marinót is megszállta*. Ez a hegyvidék ugyanis az olasz ellenállási mozgalom egyik bázi lehetett volna és esetleges r dióadójával az antifasisz propaganda fóruma is. A f szabadulás után *az ENSZ elismerte San Marino önállóságát*. De saját rádióadója m máig sincs. Az olasz védnök ség ezt most sem engedélye Pedig „védencük" azóta m lemondott a játékkaszinóról a dohánytermesztésről. Rájö tek, hogy ebből több baju mint hasznuk lenne. *Az ö álló pénzverdéhez és a rádi hoz azonban változatlanul r gaszkodnak.*

Ami az önálló pénzt ille a kis lakosság miatt nem v na pénzügyi jelentősége. Mé is valutát szerezne. Mert a k lönböző pénzérmék nemzetk zi gyűjtőtáborával ugyanoly nagy üzleteket csinálhatnán mint a postabélyegeikkel. általában idegenforgalmukk

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 MÁR 18

Somogyi Néplap

Xantus Gyula
1021

(Xantus Gyula festménye.)

Vitorlásverseny.

HABÁN DÍSZTÁ

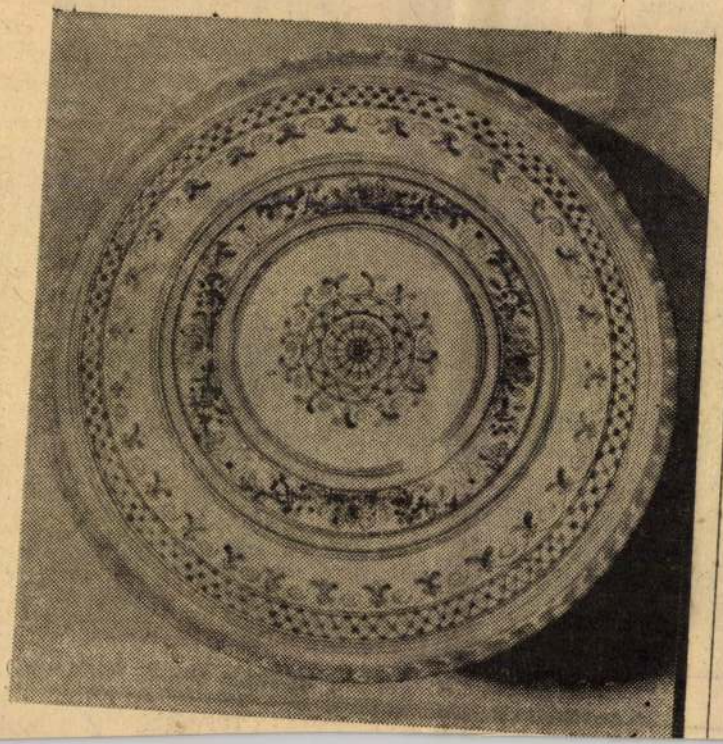

Napsugárral hetvenkedő...

Napsugárral hetvenkedő
ez a szerelem,
szivárvánnyal szalagos
az én kedvesem.
Napsütés és borulás közt
kicsi ragyogások,
incselkedő nyárnak
mindig megbocsájtok.
Szivárványtól,
szőke lánytól
édes az ígéret,
bosásd meg a vétkem
hej, Napszívű Élet!

Falusi vasárnap

Otthon az öregek
az ebédet várják,
ingeket cserélnek
s egymást beretválják.

Ahol kapar a kapa...

Ahol kapar a kapa,
nem sír lesz, emberek,
ahol túr a vakond,
nem hal meg senkise.
Hangyabolygás
a küszöbön.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

Xantus Gyula

Pestmegyei Hírlap

1973 APR 8-

1021

Tavasz

Xantus Gyula rajza

Óriás úszódokk

A képen látható, a leningrádi Zsdanov Hajógyárban épülő „Baltika" nevű úszódokk kompok és 12 ezer tonna vízkiszorítású hajók építését, javítását teszi majd lehetővé a part menti vizeken vagy kinn a nyílt tengeren. Hossza 165, szélessége közel 40 méter. A dokkot 2000 kilowatt teljesítményű erőművel, gőzt és sűrített levegőt előállító berendezésekkel látták el. Három kazánja óránként 2,5 tonna gőzt szolgáltat. Az építési, javítási munkálatokat két, egyenként 15 tonna teherbírású daru könnyíti meg. A dokk alsó szintje 16,5 méterre süllyedhet a víz alá, megőrizve az úszótest stabilitását.

A hatalmas úszódokk első példányait elsősorban a tengerhajózási kompok gyártásához kívánják alkalmazni. Az első ilyen, a „Baltika" segítségével készített óriáskomp — a „Szahalin I." — a távol-keleti Nahodka kikötő és Holmszk sziget-város között közlekedik majd.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726
1974 JUN 23
Népszava

Xantus Gyula
1021

Xantus Gyula: Ifjúság

CSALÁD

Orvosszemmel

A látásromlás

Szemünk világa mindanyiunk nagy kincse. Még a szólás is úgy hangzik, hogy a gyermek édesanyjának a szeme fénye. Vigyázzunk tehát arra, mert lehet rá vigyázni, hogy e különleges „szerkezetű" érzékszervünk épségét meg is őrizzük.

Látásunk romlását sokféle ártalom idézheti elő. A farkasvakság például vitaminhiány következménye. Aki ebben a betegségben szenved, az megromlása a szervezet egészét érintő betegség részjelensége is lehet. Így például a cukorbetegség fennállásakor, majd ennek gyógyszeres kezelésekor is megváltozhat a szem fénytörő képessége. De a tömény szeszes ital rendszeres fogyasztása, a mértéktelen dohányzás is — a szervezetben B-vitamin hiányát kiváltva — a látóideg megbetegedését okozhatja.

Ha

KE

A kerékpár még manapság is sokak közlekedési eszköze. Különösen tavasztól őszig használjuk sokat, s mivel naponta kerekezünk, nem zárjuk be este a kamrába, hanem csak nekitámasztjuk a falnak. Ez azért helytelen, mert a festés megkarcolódhat, s a kerékpár is rongálódik. Most egy könnyen elkészíthető kerékpártámaszt ajánlunk olvasóinknak, kerékpárjuknak is hasznára lesz, ha megcsinálják.

Mindenekelőtt egy vályúval ellátott, kerékpárfogó betontömböt kell készítenünk (1). A kiválasztott helyen ássunk 450 x 650 mm-es, mintegy 150 mm mély gödröt, ezután szegeljünk össze lécekből hasonló méretű keretet (2). Ezen kí-

1021.

Eduárd Iszájev szovjet ötvösművész kiállítását a Szovjet Kultúra és Tudomány Házában dr. Rödönyi Károly államtitkár nyitotta meg. Jobb szélen a kiállító művész, bal oldalt I. Pavlov nagykövet (Bojár felv.)

Xantus Gyula műanyag-tempera festménye: Barátnők

Lakatos Gabri
magántáncos, n
Cieplinsky

Ifjúsági parlamentet

tartott április 26-án a *MOKÉP Vállalat* vezetősége, pártszervezete, KISZ- és szakszervezeti bizottsága, a vállalatnál dolgozó fiatalok részére. Bevezető előadást *dr. Peregi Gyula* igazgatóhelyettes tartott, aki beszédében ismertette az ifjúsági törvény vállalati végrehajtását, szólt az ifjúsági parkívánatossá teszi, hanem a többi dolgozó is. Ugyancsak helyeselték a *filmkezelők* szakmai továbbképzésére — az szb-nk által — rendezett tanfolyamot.

Szívesen vennék olyan *ifjúsági klub* létrehozását, amelyben szervezett művelődési és egyéb rendezvényeket

Kautus Gyula

- festményeiből kiállítást rendezett a pécsi Jan. Pan. Múzeum 1962-ben

A Jan. Pan. Múz. kiállításai

Jan. Pan. Múz. Évk. 1974 XIX.

Xantus Gyula festő

(Borosbenedek, 1919. dec. 28. –

Kiállítása a Kaposvári Vaszary János

Teremben 1977. V. 5 – 19.

– Katalógus a Könyvtárban –

Gyula Xantus

Ausstellungen in der Provinz:

Szeged, Kulturhaus: Gemälde von Gyula Xantus.

Daily News, 1978. május 11.

Kantus Gyula

Elmyomás műanyag 30×43

XVI. Szegedi Nyári Tárlat
1975 Jul–Aug.

Xantus Gyula

a tokaji művelődési ház szánlúsz kiállítást rendezett az elmúlt tíz év alatt, – így a művész műveiből is.

Á. Szabó János: Szabolcs-Szatmár Tokajban.

Keletmagyarország, 1945. jan. 5.

Xantus Gyula

A hatvanéves Xantus Gyula az utóbbi másfél ütemben teremtette meg stílusát. Olyan forma világot, amely elődök nélkül áll képzőművészetünkben.

Szíj Lecső: Xantus Gyula festményei.
Új Tükör, 1979. marcius 11 - 3. lap.

Xantus Gyula

Xantus Gyula festményeit
a nyíregyházi Benczúr
Gyula Terembe mutatta be.

Szy Rezső: Xantus Gyula festményei.
Új Tükör, 1979. március 11 - 3. lap.

Xantus Gyula

a Mednyánszky teremben állitott ki.

Szerepelt az Antik relikviák, Büszkeség, Beszélgetés Merengés, Tünödés, A madár, A ló Oroszlán c. alotása is.

Rajztanitás 1975/4/ boritó

~~Ker xáz~~Szij Xantus kiállitása

Xantus Gyula

nov. 2o.

XANTUS GYULA festőművész alkotásaiból nyílt kiállítás tegnap a debreceni Medgyessy-teremben.

Magyar Hirlap 1975/3o5/6

Kautus Gyula

Köszöntés borítólap 2 old.

Bemutatás " 3 "

Rajztanítás 1973/2

Xantus Gyula 1

Jól fölkészült, művelt ember, tudós elme, s művészetében mégsem válik spekulatívvá. Intelektuállis művész, ugyanakkor ösztönös is. Tulajdonképpen azt kell mondanunk, hogy szerencsés alkat. Éppen képzettsége indítja arra, hogy hagyomány és korszerűség, múlt és jelen között valamiféle magasabbrendű szintézist hozzon létre.

Szij Rezső: Xantus Gyula kiállítása Budapesten

Raptanitás 1473/2 33 old.

Xantus Gyula 2

Ez nem akarat kérdése csak, mert művészetet nem elég akarni, ahhoz művésznek kell születni. De elő lehet segíteni azt, amire a művésznek alkatánál fogva tehetsége van, és képességénél fogva alkalmas is arra, hogy azt amit ösztönösen érez, tudatosan átgondol, azt műalkotásban meg is formálja. Xantus Gyula már évekkel ezelőtt is sikerrel próbálkozott meg ezzel a szintézissel, ma pedig további, s megintcsak nyszerű, eredményeit tárja a közönség elé.

Szy Rezső: Xantus Gyula kiállítása Budapesten.

Raptanitás 1973/2 33 old.

Xantus Gyula

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

festőművész

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

1979 OKT 14.

1021

XANTUS GYULA PORTRÉJA

Heves és magával ragadó

Szőnyi István volt a mestere a Képzőművészeti Főiskolán, ahol most — tizenhetedik esztendeje — a módszertan professzoraként tevékenykedik.

Mit jelent ez a meghatározás?

A Képzőművészeti Főiskola növendékeit, választott hivatásuk — a festészet, szobrászat, grafika — mellett felkészítik a rajztanári képesítés megszerzésére is. Xantus Gyula a leendő rajzpedagógusokat képező pedagógusként adja át tudását, hogy tanítványai is továbbadhassák mindazt, amit megtanultak.

A folyamatosság; ez a legjellegzetesebb meghatározója Xantus Gyula lényének. Kötődés a múlt eredményeihez, a jövő lehetőségeihez, az örökös útkeresés, a soha meg nem elégedettség, ez fűti művészi munkájában, a fiatal generációval való foglalkozásban, s művészetelméleti kérdésekkel foglalkozó munkáiban is. Számos kézikönyvet írt.

Első tárlatát 1957-ben rendezték meg a budapesti Fényes Adolf teremben. Számos kiállítása volt, a Csók Galériában, az Ernst Múzeumban, vidéki tárlatainak se szeri, se száma.

Festészetének első időszakát expresszivitás, misztika, szimbolika hatja át. Az ötvenes években mindinkább előtérbe került művészetpedagógiai munkásságának jelentősége is. Gyakran dolgozott, korrepetált Tokaj és Sárospatak művésztelepén; a tokaji művésztelep egyik megalapítója.

Egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy munkássága egészét mennyire áthatja az örökös megújulni akarás, az új tartalmak, s az azokat megjelenítő új formák keresése. Mindinkább törekszik a konstruktív képépítésre, s amint úgy érzi, hogy az addigi eszközök, tartalmak nem mondanak újat a számára, sosem fél a kínlódással járó éles fordulatoktól.

Az olyan témák állnak közel hozzá, amelyek a kifejezésmód változatos, gyakran ellentétes lehetőségeit kínálják, s csak felszíni ellentmondás, hogy ez a dinamikus, örök-változó alkat rokonságot tart a Kelet művészetével, az asszír—egyiptomi domborművek, az ikonok nyugodttitokzatos világával. A szó jó értelmében intellektuális művész lévén, nem terheli meg a vizuális művészetet lényegétől idegen, gondolat-fogalmi elemekkel; ismeri a látvány meggyőző erejét, a jelképeket hordozó tárgyakalakok szerepét. Csodálja a klasszikus művészetet, de az ezekben megismert részleteket újjáteremti és új egységgé ötvözötten jeleníti meg. Klasszikus és keleti drapériákba bújt nőalakjai, az állatok, madarak, a buja növényzet — emóciók, tudatos reminiszcenciák, indulatok-gondolatok látványos hordozói.

Mostanában műanyag festékkel is dolgozik. Képeit szerkezetes tömbbe rendezi, s ezek az egyetlen, egyöntetű háttérbe helyezett rajzolatok figurákká varázsolt tárgyak, tárgyakká absztrahált élőlények — sajátos, filozofikus, és szigorú erkölcsi üzenetek hordozói. Ez a festészet: egy jelenség tükre, tükre egy egyéniségnek, egy forrongó-harmonikus látásmódnak.

Aki ismeri tanárként, ugyanazt a kirobbanó vitalitást, nyíltságot érzékeli az előadásmódjában, amely festészetéből sugárzik. Ecsettel, tollal, fennhangon: heves és magával ragadó, olykor nyers, de mindig érdekfeszítő és lényegretörő. A továbbadás igyekezete hatja át minden megnyilvánulását. Mindennek személyesen utánajár, s ha a maga optikáján át is meggyőződött valaminek értékéről, nem tartja magában élményeit, észleleteit; mert ami csak az övé, azt nem érzi igazán a magáénak.

Sokat utazik. S mert mindig és mindenütt áthatja az újrafelfedezés vágya, képes arra is, hogy a tananyaggá laposodott ismereteket átváltoztassa élménnyé, csodává. Elment a Pireneusokba, és felfedezte Altamirát. Angliában járt, és felfedezte a dolmeneket. S az évszázada feltárt kőkori építészeti-képzőművészeti emlékek a friss élmény ragyogásában mássá, többé, élményszerűbbé váltak növendékei számára is, amikor az ő beszámolóiból ismét megismerték ugyanazt, amit addig csak leírásokból, fotókból ismertek. Ugyanazt — új szemszögből.

Erdély, Párizs, Leningrád — Spanyolország, Olaszország, Görögország: egy-egy utazás mindig a nagy műalkotásokkal való személyes találkozást jelenti számára, festészetének új lendületet kölcsönző élményeket. Valamennyi útjáról hoz valamit — s mindezt pezsgő, közvetlen stílusban teszi közkinccsé. Nincs az az érdektelen, fölényeskedő, koraérett főiskolás, aki elne vinné életútjára mindazt, amit Xantus Gyula tanítása, személyének szuggesztivitása nyújtott számára.

Péreli Gabriella

Xantus Gyula rajzai

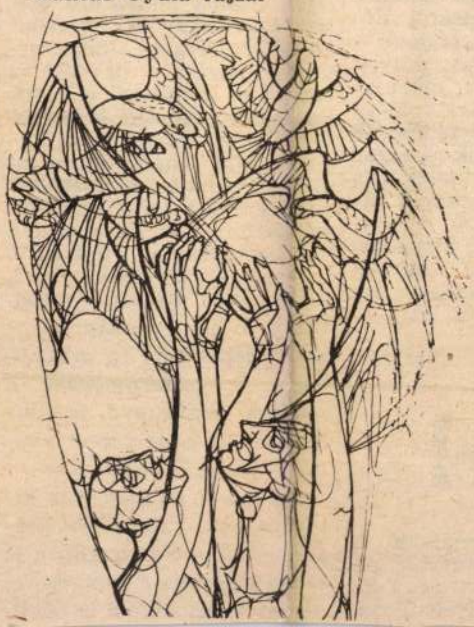

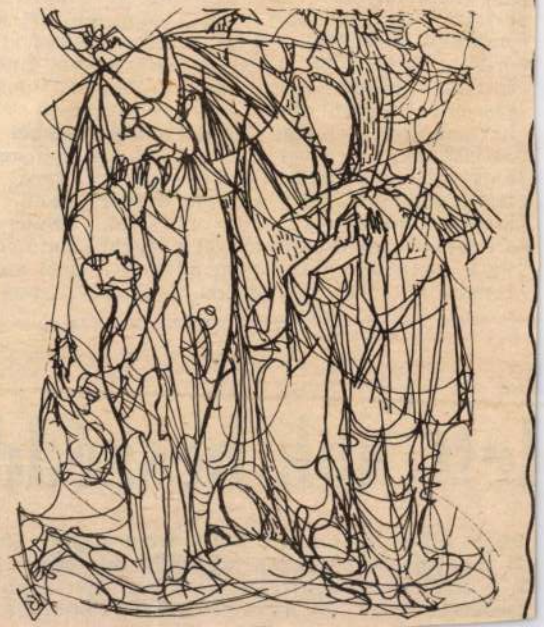

VERDI: AID

A CSOKONAI SZÍNHÁZ OPERABE

Aligha lehet tömörebben jellemezni Verdi operáját, mint ahogyan ezt Szabó László karmester teszi a műsorfüzetben: „remekmű, mert a kihegyezett tollú zenetudóst éppúgy megragadja, mint a nagyközönséget". Nem könnyű a két szempontot egyeztetni, hiszen a közönség által felkapott, mégoly értékes művek sem jelentenek mindig érdekességet a kutatónak. Az Aida, amelyet a kitűnő operakézikönyv szerzője, Till Géza „minden szempontból tökéletes operának" nevez, megfelel a kettős igénynek. Mi ennek a titka?

Az opera történetében lényegében kétirányú fejlődés mutatkozik. Az egyiket, némi egyszerűsítéssel, a tisztán zenei, a másikat a drámai vonalnak mondhatnánk. Verdi elődeinél az elsősorban dallamosságra, énekelhetőségre épülő zenei szempont dominált, ami olyan, a drámai szituáció szempontjából elfogadhatatlan, zeneileg viszont csodás operarészleteket eredményezett, mint Donizetti Lammermoori Luciájának szextettje, ahol a dráma legforróbb, legkiélezettebb pillanatában a hat szereplő békésen énekel egy harmonikus melódiát. Verdi az első, aki a zenével drámát épít fel, embereket, helyzeteket jellemez és közben mégis valósággal ontja a szebbnél szebb dallamokat. Ez a szintézis valósul meg a romantikus olasz operairodalom legtökéletesebb alkotásában, az Aidában, ez nyűgözi le a közönséget és ez teszi érdekessé a zenetudomány számára, amely a már kevésbé tömegvonzó utolsó remekművek, az Othello és a Falstaff előhangját is felfedezi benne.

A dallam ebben a mesterien felépített zenedrámában is megőrzi uralkodó szerepét, de a tökélyig fejlesztett zenei jellemzés eszközeként, és nem öncélú dalolással. Ha pedig az adott pillanat éppen recitáló énekbeszédet követel meg, előlép a zenekar eddig soha nem tapasztalt hangulatfestő gazdagságával, a hangszerek megsokszorozott kifejező erejével. Sorolhatnánk hosszú sorokban az Aida erényeit: beszélhetnénk a jelenetek egymásba kapcsolódásának és ellentétességének szerkesztési dialektikájáról, emberi hang és zenekari hangszerek eszményi összjátékáról, az alakok egyedi zenei jellemzéséről, a tömegjelenetek nagyszerűségéről és a magukra maradt hősök belső vívódásának megindító ábrázolásáról. Érdemes volna végiggondolni a hét jelenet finaléját; milyen különböző típusúak, mennyire szervesen nőnek ki az előzményekből és mennyire művészi tetőpontjuk az egész operát záró, a halálon is diadalmaskodó szerelmet dicsőítő, leheletszerű finomsággal elhaló végső finále. De ideje arról szólni, hogyan valósult meg mindez itt, Debrecenben, az október 5-én, illetve 7-én két szereposztásban lezajlott bemutatón.

Miért az Aida?

Bizonyos, hogy nemcsak e sorok íróját lepte meg a színház merészsége, hogy éppen most, éppen itt, a Kölcsey Művelődési Központ kamaratermében tűzi műsorra a szabadtéri színpadok sztárját, a nem egyszer elefántokat is felvonultató győzelmi menetéről ismert Aidát. Bebizonyosodott, hogy nagyobb nekifohászkodással és kellő színházi fantáziával lehetséges ezt az operát itt színre hozni. S ha Kertész Gyula nevét említem, mindjárt hozzá is teszem (érdemének kisebbítése nélkül): az irányító elképzelés csakis a teljes „stáb" összmunkájával valósulhatott meg. Kellettek Varga Mátyás egy sémát variáló, alapjában egyszerű, de az adott térben a monumentalitást érzékeltetni képes díszletei, a fehér alapszínre épített, sok egyenes vonalat használó, Greguss Ildikó tervezte jelmezek, de még az egyiptomi művészet statikus vonásait stilizáló balett is. Eck Imre más szellemű koreográfiája egyébként is új életre keltette a balettkart (üdvözöljük a tehetséges fiatalokat!), ami bizonyítja a vendégművészek felfrissítő hatását, a színházak közti kapcsolatok üdvözítő voltát. Külön ki kell emelni a koreográfiának azt az erényét, hogy a cselekményben, a zenével azonosulva, mozdulatokkal is részt tudott venni.

Kertész a színpadi tér kitágításának adott lehetőségeit jól kihasználta, ehhez jó szolgálatot tett a lépcsőzetes díszlet által felfelé is bővített játéka és a fények lassú kialvása, vagy az opera záróképének Amneris magára maradását a fényhatás paradox hatásával való érzékeltetése (egyedül ő maradt élve, de minek?!) csak egy-egy kiragadott példa zene, kép és mondanivaló egységének megoldására. Az énekesek színészi játékát a rendező értő kézzel — és füllel — irányítja, legtöbbjük a műfaj kötöttségeihez képest természetesen mozog (itt persze az egyéni adottságok nem egyformák).

A zenei irányítás Szabó László és Kováts Zoltán karmesterek kezében van. A Szabó László vezényelte első előadáson a romantikus olasz opera jó érzékű dirigense ezúttal is stílusosan, zenei biztonsággal és drámai feszültségek teremtésével diktálta az előadás tempóját. S ha most Kováts Zoltánról bővebben szólok, ez azért van, mert a nagyobb gyakorlattal bíró zeneigazgató mellett az ő művészi fejlődése tűnt fel inkább. Különösen a zenekari szólamok mondanivalójának feltárásában, a ritmikai egység rendkívül precíz tartásában és néhány elementáris erejű tetőpont megteremtésében éreztük művészi megerősödését, az uralmat együttese felett. Jó partnere volt ebben a MÁV Filharmonikus Zenekar, amelynek ezúttal hadd emeljem ki legtöbb gonddal küzdő részlegét: a hegedűsöket, akik szólistájukkal (szólistáikkal?) és szólamként is tisztán, pontosan, s ha kellett, valóban szívhez szólóan muzsikáltak .Az ihletett szépségű befejezés nekik is köszönhető. A kórus produkciója egyenetlenebb volt. Elsősorban a férfikar hagyott kívánnivalót, hangszínben és tiszta éneklésben. Tudjuk, milyen nehéz a színpad mögött éne-

lett, sok beszéddel

jét, az 1974-ben
rát nem fogadta
ak kritikusok,
esedésről, önis-

mint a Déry Tibor-regény főszereplőjéé. A Magyar rapszódia mintegy bemutatja, regisztrálja, hogy van ilyen ember is, aki a jólét, az arisztokrácia életmódja helyett a sze-

Xantus Gyula 3

A művész legújabb képein bizonyos fokig pó-
rázra fogta határtalanul csapongó fantázi-
áját, s szinekben éppúgy lehiggadt, leegy-
szerűsödött, mint ahogy a motívumok
halmozását illetően is arra a következtetésre
jutott, hogy kevesebbel is ki tudja fejezni
azt, amit akar. A leegyszerűsödésen nem azt
értjük, hogy a szinek alkalmazásában
hanyatlott, vagy kifáradt, ellenkezőleg.
Szij Rezső: Xantus Gyula kiállítása Budapesten

Rajztanítás 1973/2 33 old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-728

Xantus Gyula

Tolna m. Népújság
1979 OKT 21

festőművész
/1021

Heves és magával ragadó

Xantus Gyula portréja

Szőnyi István volt a mestere a Képzőművészeti Főiskolán, ahol most — tizenhetedik esztendeje — a módszertan professzoraként tevékenykedik.

Mit jelnet ez a meghatározás?

A Képzőművészeti Főiskola növendékeit, választott hivatásuk — a festészet, szobrászat, grafika — mellett felkészítik a rajztanári képesítés megszerzésére is. Xantus Gyula a leendő raj pedagógusokat képező pedagógusként adja át tudását, hogy tanítványai is továbbadhassák mindazt, amit megtanultak.

A folyamatosság; ez a legjellemzőbb meghatározója Xantus Gyula lényének. Kötődés a múlt eredményeihez, a jövő lehetőségeihez, az örökös útkeresés, a soha meg nem elégedettség, ez fűti művészi munkájában, a fiatal generációval való foglalkozásban, s művészet-elméleti kérdésekkel foglalkozó munkáiban is. Számos kézikönyvet írt.

Első tárlatát 1957-ben rendezték meg a budapesti Fényes Adolf teremben. Számos kiállítása volt, a Csók Galériában, az Ernst Múzeumban, vidéki tárlatainak se szeri, se száma.

Festészetének első időszakát expresszivitás, misztika, szimbolika hatja át. Az ötvenes években mindinkább előtérbe került művészetpedagógiai munkásságának jelentősége is. Gyakran dolgozott-korrepetált Tokaj és Sárospatak művésztelepén; a tokaji művésztelep egyik megalapítója.

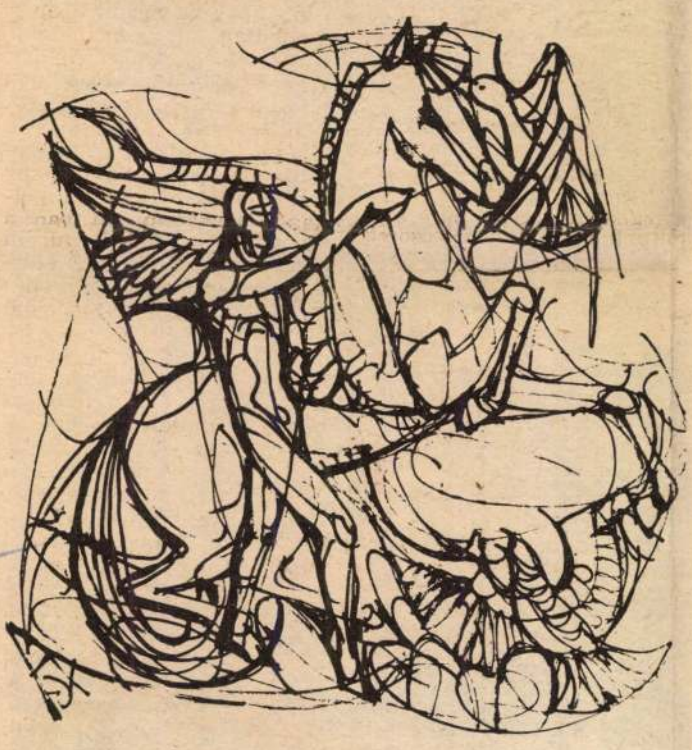

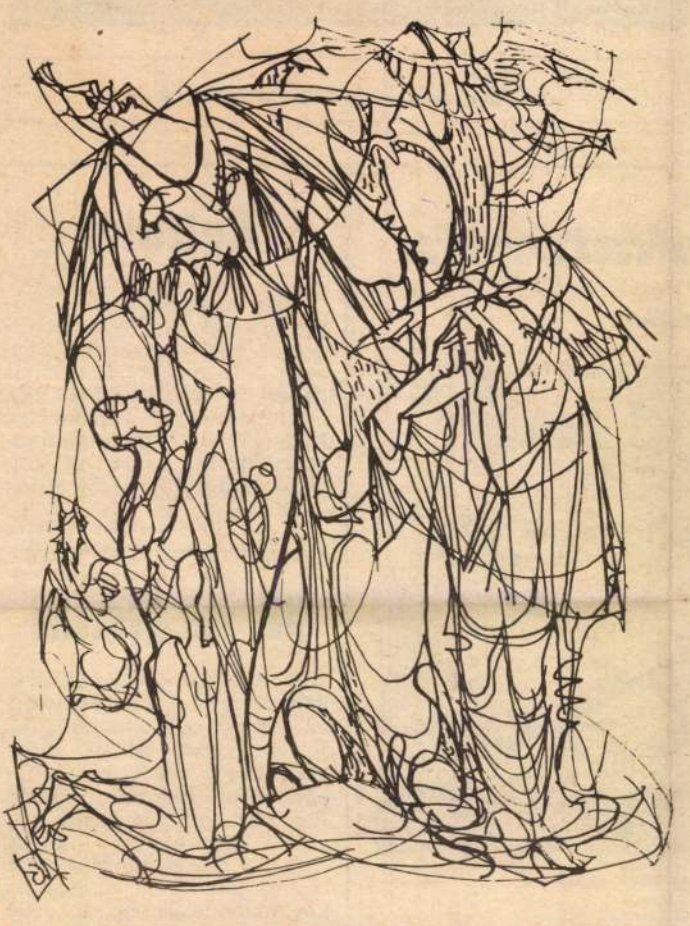

Xantus Gyula rajzai

MŰVÉSZET

Egyre nyilvánvalóbbá vált, hogy munkássága egészét mennyire áthatja az örökös megújulni-akarás, az új tartalmak, s az azokat megjelenítő új formák keresése. Mindinkább törekszik a konstruktív kép-építésre, s amint úgy érzi, hogy az addigi eszközök-tartalmak nem mondanak újat a számára, sosem fél a kínlódással járó éles fordulatoktól.

Az olyan témák állnak közel hozzá, amelyek a kifejezésmód változatos, gyakran ellentétes lehetőségeit kínálják, s csak felszíni ellentmondás, hogy ez a dinamikus, örökváltozó alkat rokonságot tart a Kelet művészetével, az asszír-egyiptomi domborművek, az ikonok nyugodt-titokzatos világával. A szó jó értelmében intellektuális művész lévén, nem terheli meg a vízuális művészetet lényegétől idegen, gondolati-fogalmi elemekkel; ismeri a látvány meggyőző erejét, a jelképeket hordozó tárgyak-alakok szerepét. Csodálja a klasszikus művészetet, de az ezekben megismert részleteket újjáteremti és új egységgé ötvözötten jeleníti meg. Klaszszikus és keleti drapériákba búját nőalakjai, az állatok, madarak, a buja növényzet — emóciók, tudatos reminiszcenciák, indulatok-gondolatok látványos hordozói.

Mostanában műanyagfestékkel is dolgozik. Képeit szerkezetes tömbbe rendezi, s ezek az egyetlen, egyöntetű háttérbe helyezett rajzolatok figurákká-varázsolt tárgyak, tárgyakká absztrahált élőlények — sajátos, filozofikus, és szigorú erkölcsi üzenetek hordozói. Ez a festészet: egy jelenség tükre, tükre egy egyéniségnek, egy forrongó-harmonikus látásmódnak.

Aki ismeri tanárként, ugyanazt a kirobbanó vitalitást, nyíltságot érzékeli az előadásmódjában, amely festészetéből sugárzik. Ecsettel, tollal, fennhangon: heves és magával ragadó, olykor nyers, de mindig érdekfeszítő és lényegre törő. A továbbadás igyekezete hatja át minden megnyilvánulását. Mindennek személyesen utána jár, s ha a maga optikáján át is meggyőződött valaminek értékéről, nem tartja magában élményeit, észleleteit; mert ami csak az övé, azt nem érzi igazán a magáénak.

Sokat utazik. S mert mindig és mindenütt áthatja az újrafelfedezés vágya, képes arra is, hogy a tananyaggá laposodott ismereteket átváltoztassa élménnyé, csodává. Elment a Pireneusokba, és felfedezte Altamirát. Angliában járt, és feldezte a dolmeneket. S az évszázada feltárt kőkori építészeti-képzőművészeti emlékek a friss élmény ragyogásában mássá, többé, élményszerűvé váltak növendékei számra is, amikor az ő beszámolóiból ismét megismerték ugyanazt, amit addig csak leírásokból, fotókból ismertek. Ugyanazt — új szemszögből.

Erdély, Párizs, Leningrád — Spanyolország, Olaszország, Görögország: egy-egy utazás mindig a nagy műalkotásokkal való személyes találkozást jelenti számára, festészetének új lendületet kölcsönző élményeket. Valamennyi útjáról hoz valamit —, s mindezt pezsgő, közvetlen stílusban teszi közkinccsé. Nincs az az érdektelen, fölényeskedő, koraérett főiskolás, aki el ne vinné életútjára mindazt, ami Xantus Gyula tanítása, személyének szuggesztivitása nyújtott számára.

PÉRELI GABRIELLA

MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN
MAGAZIN

Aforizmák

Az embert sokkal egyszerűbb felcserélni mint megjavítani.
(Kanadai porkolábok népi bölcsessége)

*

A világosság természetesen legyőzi a sötétséget — de csak reggeltől estig.
(Rudi Mill, osztrák filozófus)

*

A végtelenség — szép dolog, de valamilyen határának mégicsak kell lennie!

*

Planton jó barátom — de azért nem ártana még egy közelebbi barát is.

*

Legtöbbé rendszerint az kerül, amit semmi pénzért sem lehet megszerezni.

*

Amikor a kép nem eléggé éles — rendszerint a kontrasztot fokozzák.

*

Amikor Sziszüphosz fölfelé kaptat — egyszerre társszerzők szegődnek a nyomába.

*

Ha valami sem az észnek, sem a szívnek nem kell — akkor a gyomor biztosan beveszi.

(Danyil Rudij gyűjtése)

AZ ARANYSASOK

Gondosan titokban tartott helyen, valahol Anglia északi részén éjjel és nappal egyfolytában különleges őrség vigyázott két pár aranysasra, amelyek ott fészkelnek. Ezt a lassan kipusztuló madarat törvény védi. Az őrség egészen addig ügyelt a madarakra, amíg a fiatalok meg nem tanultak repülni.

Energiaszállítás

A világ energiagondjai között — a feltáráson, termelésen kívül — jelentős és fontos kérdés az energiának a fogyasztóhoz való eljuttatása, azaz az energiaszállítás is. A legrégibb energiaszállítási mód az energiahordozók szállítása volt és ennek jelentősége azóta sem csökkent. Ugyancsak régóta ismert megoldás az energiaforrások mellé való település, például a vízi malmok esetében.

Az energiahordozók szállításának módjai a technika fejlődésével igen megszaporodtak. Legfontosabb a tengelyen, (közút, vasút) szállítószalagon, drótkötélpályán és csővezetéken való szállítás. Legmodernebb és leggazdaságosabb szállítóeszköz a csővezeték, amely főleg földgáz és kőolaj szállítására használatos, azonban kisebb távolságokon melegvíz- és gőzcsővezetékek is épültek. Az emberiség energiaigényét jelenleg 25—30 százalékban villamos energia formájában kell kielégíteni. De a villamosenergia-elosztás az energiaellátás legrugalmasabb módja.

A legelső „távolsági" villamosenergia-átvitelt a bajorországi Miesbach és München közötti 57 kilométeres távolságon egy távíróvonal felhasználásával létesítették 1882-ben. Ugyanebben az évben már — a párizsi operaház villamos világításának egyesztendős tapasztalataival — városi világítási rendszerek is létesültek: Londonban és New Yorkban. A világon azonban az első olyan város, amely kizárólag villamos közvilágításra rendezkedett be, Temesvár volt (1884).

Az első három fázisú energiaátvitelt 1891-ben a frankfurti nemzetközi villamossági kiállításon mutatták be: 200 kilowatt teljesítmény 178 kilométeres távvezetéken, 15 kilovoltos feszültségszinten szállítva és 190 voltra transzformálva látta el a kiállítás világítási energiaszükségletét, 75 százalékos hatásfokkal. Lényegében tehát egy évtized alatt (1882—1891) a villamos erőátvitel és energiaelosztás minden fontos kérdésében megoldás született, és a századfordulóra már 20—30 kilovoltos feszültségű távvezetékeket építettek. A villamos energia szállításának technikájában elvi változás azóta sem történt. A fejlesztés a szállítási veszteségek csökkentésére irányult.

(KS)

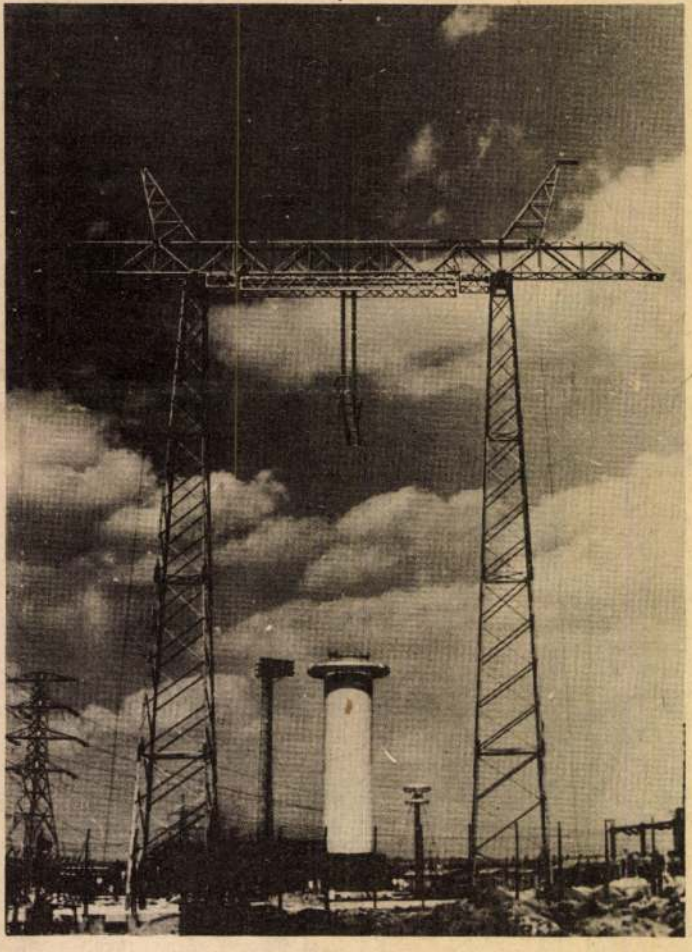

Épülő nagyfeszültségű távvezeték

A hét karikatúrája

BORVIDÉKEN

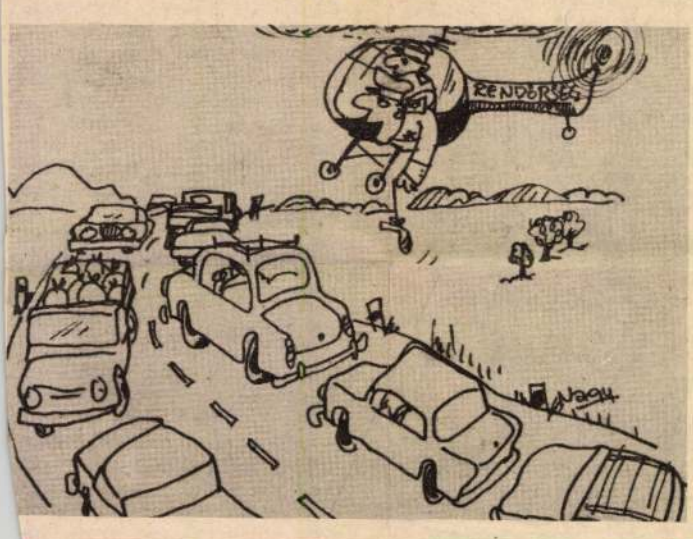

— Figyeled, elég, ha a levegőbe tartom, már így is jelez a szonda!
Nagy János rajza

Rekord

Nagy kitartásról tett tanúbizonyságot 52 finn futballcsapat 1000 játékosa. Egymást felváltva, megszakítás nélkül 50 órán keresztül futballoztak, ezzel elhódították Nagy-Britanniától a maratoni labdarúgó címet. Az angolok eddig 48 órával álltak az élen.

Kár volt beszélni

A Guiness-féle rekordok könyve szerint Ray Cantwell, az oxfordi egyetem hallgatója világviszonylatban vezet azok között, akik egyfolytában sokat tudnak beszélni. Ray Cantwell 150 óráig beszélt megszakítás nélkül. Ezért a teljesítményért 1700 dollárt kapott, de ugyanakkor kellemetlenség is érte: menyasszonya otthagyta, mert megijedt attól, hogy ha majd összeházasodnak, sohasem fog szóhoz jutni.

Ki tudja azok-e. Kérdezett vissza kiállitásának megnyitója előtt Xsantus Gyula. Egy bizonyos csak mondta, hogy nem galambok. A többit bizzuk a nézőre. A tömeg, amely a Xsantus tárlat megnyitóján a nyiregyházi Benczur termet megtöltötte csütörtökön este, talán azt bizonyitja, jó néhányan tartják vonzó feladatnak e képek titkának megfejtését. Sokan és szivesen töprengenek a müvész sugallta gondolatokon. És a 60. születésnapon ennél aligha kell gazdagabb ajándék.

1021

1979.III.2.Televizió 2.MÜSOR 2o.5o
TV Hiradó 2

- Festője a tört szineknek, a kallibratikus biztonság a lendülete érződik a vonalain. Xantus Gyula 6o éves. Alakjai, mintha egy ősi letünt világban fogantak volna. Antik korokraemlékeztetnek az aranyló sárga hátterek. Ám a látszülagos mozdulatlanságban az egyszinü háttér és a vonalfátyol között érzelmek vibrálnak. A figurák, mintha beszélgetnének egymással. Üzennek nekünk vágyakról, vágyakozásokról. Szeretetről szerelemről. Az érzelmeket sasok vigyázzák, sasok röpitik. Sasok.

Xantus Gyula festőművész

FÉNYES ADOLF TEREM
VII., RÁKÓCZI ÚT 30

XANTUS GYULA FESTŐMŰVÉSZ KIÁLLÍTÁSA

1957. DECEMBER 13 — 1958. JANUÁR 5

F. k.: Luzsica Lajos

1957. XII. 500 - 578172 Pátria ny. F. y.: Földi V.

A kiállítások és tárlatok rendszeres látogatói már régebben találkoztak Xantus Gyula nevével. Az elmúlt évek alatt többízben szerepelt gouache képeivel a különböző kiállításokon. Nagyobb anyaggal utoljára a múlt ősszel rendezett „Tokaji művésztelep" kiállításán vett részt. Az itt szereplő gouachei ma már festői munkásságának egyik lezárt szakaszát jelentik. Egykét képét ezek közül: Fények, Régi kert, Lépcső, itt is megtalálhatjuk. Tokaji témákat látunk, a kisváros utcáinak és környékének intim részletei képeinek tárgya. Festői érdeklődését főképpen a fénynek és az árnyéknak vibráló árnyéka köti le. Maga a látvány és annak festői rögzítése foglalkoztatják.

Újabb képein szakít a dekoratív elemekkel párosult imitatív felfogással. Továbbra is a látvány, a természet, főként a tájadta benyomások késztetik művészi tevékenységre. A látvány imitatív festői megjelenítése helyébe azonban idén festett képein a jelenségadta benyomások festői megfogalmazása lép. Ez a törekvés nem csupán magasabb művészi igényként jelentkezik, hanem mint az már a kiállított munkáin is megfigyelhető, egyszersmind Xantus Gyula művészi problémáinak gazdagodását is magával hozta. Kiállított csendéletein nem merült el részletekben, hanem tömören, széles foltokban foglalta össze a formákat és erőteljesen hangsúlyozta azoknak plaszticitását. Ez a formai egyszerűsítés és plaszticitásra való törekvés többé-kevésbé mindegyik csendéletén, de különösen a Tulipános csendéletén erőteljes színharmóniával és zárt kompozícióval párosul. Ennek a négy tényezőnek szerencsés összhangja következtében sikerült ezt a jelentéktelen témát úgy megfogalmaznia, hogy az művészi élményt nyújt.

Xantus Gyula újabban gouache képeinek általában egyik érdekes mozzanata, hogy nem aknázza ki a technika adta „artisztikus" megoldásokat, másrészt, hogy képeinek felépítésében is művészi fegyelmezettségre törekszik. Tájképeiben a szerencsés összhangot különösen azoknál érte el, amelyeknél a táj hangulati élményei voltak a dominálók: Ősz Börzsönyben, Erdőszélén és Budai táj.

Korábbi képeinek festői témája a napsütés, a fényhatások festői megfogalmazása is visszatér újabb képein, de az előzőkhöz mérten sokkal kultúráltabban. (Verőfény és Faluvégén.) A kisvárosi utca című képén a térhatások megoldására törekszik.

Xantus Gyulának ezek az újabb törekvései sok reményt nyújtanak arra, hogy ezen az úton haladva, témájában és méreteiben is gazdagodni fog. Minden remény megvan arra, hogy ezen az úton haladva művészete elmélyül és mind tartalomban, mind kifejezési formában egyre gazdagabbá válik.

Dr. Újvári Béla

MŰVEK JEGYZÉKE
Gouache

FÉNYEK, 1956. 36×47.
RÉGI KERT, 1956. 30×40.
LÉPCSŐ, 1956. 30×42.
DOMBOS TÁJ, 1956. 34×43.
KERTEK ALATT, 1956. 34×46.
BUDAI TAVASZ, 1957. 29×41.
HEGYALJÁN, 1957. 37×46.
ERDŐ SZÉLÉN, 1957. 30×42, m.-tul.
TAVASZI MUNKA, 1957. 29×41.
KORA ŐSZ A HEGYEN, 1957. 30×42.
BUDAI TÁJ, 1957. 30×42.
VÖRÖSBERÉNYI TÁJ, 1957. 30×42.
VÖRÖSBERÉNYI TÁJ, 1957. 30×42. m.-tul.
TAVASZ A PARKBAN, 1957. 30×42, m.-tul.
ERDEI ÚTON, 1957. 29×41.
KISINOCI VÖLGY, 1957. 30×42.
NAPSÜTÉS, 1957. 30×46.
ŐSZ A BÖRZSÖNYBEN, 1957. 30×46, m.-tul.
VERŐFÉNY, 1957. 35×44.
TOKAJI TÁJ, 1957. 36×46.
FALUVÉGEN, 1957. 36×46.
ALKONYAT, 1956. 36×46.
TÁJ SZOBORRAL, 1957. 37×46.
HEGYI UTCA, 1957. 47×46.
TOKAJI UTCARÉSZLET, 1957. 37×46.
BESZÉLGETÉS, 1957. 36×46.
UTCARÉSZLET, 1957. 37×46.
LOMBOK ALATT, 1957. 37×46.
KISVÁROSI UTCA, 1957. 37×46.
TÁJKÉP ZÖLD HÁZZAL, 1957. 37×46.
FALUSI UTCA, 1957. 37×46, m.-tul.
PRIMULA, 1957. 34×48.
TULIPÁNOS CSENDÉLET, 1957. 34×48.
VIRÁGCSENDÉLET, 1957. 34×48.
CSENDÉLET ZÖLD TÁLCÁVAL, 134×48.
NAPTÁROS CSENDÉLET, 1957. 34×48, m.-tul.
PIHENÉS, 1957. 36×46.

XANTUS Gyula

MN 1995. nov. 20

XANTUS GYULA (1919–1993) festőművész emlékkiállítása november 23-án délután fél ötkor nyílik meg a Volán Elektronika Rt székházában (Budapest, XI. Karolina u. 65.)

Mail-art alkotásai a borítékművészetet képviselik, melyek a postai úton terjedő küldemények különleges darabjai. (A kiállítás napközben különböző időpontokban tart nyitva.)

Kahlich

Jubilál a Lord Major Galéria Xantus Gyula kiállításával

A városmajori Lord Major étterem az elmúlt két és fél év alatt ismert és kedvelt kerületi kiállítóhellyé vált. A télen is kellemes, üvegkupolás épületben november 27-én ismét sokan voltak *Kóczián József* tulajdonos vendégei.

– Az idei utolsó tárlat egyben a 25. kiállítás az étteremben, s nem véletlen, hogy e jubileumi alkalomból Xantus Gyula érett és nagyformátumú művészetét mutatjuk be, amire még életében készültünk – mondta *dr. Fodor Péter*, a Galéria vezetője. Tisztelettel köszöntötte az 1994-ben elhunyt művész özvegyét, és a megjelent barátokat, pályatársakat, akik többségének szintén volt már kiállítása a Lord Majorban.

Ury Ibolya művészettörténész megnyitó beszédében utalt arra, hogy a manapság sokat emlegetett Európába jutás a humán kultúra, a művészet erejével sikerülhet igazán. Xantus Gyula magasrendű európai festészetet művelt, munkásságában az évezredes tradíció művészi ismerete és a XX. századi magyar élet ábrázolása ötvöződik. Először poszt-nagybányai stílusban festett, majd egyre inkább megtalálta egyéni kifejezésmódját. A történelmi kor meghatározta munkásságát, a nagy változások személyét sem kímélték, háborús megpróbáltatásai és időnként nehéz sorsa sokáig hatott festészetében. Most kiállított képei egy letisztult, szimbolikus jelképrendszert tükröznek. A hagyományos táblakép formáját megtartva egy-egy jellegzetes színből bontotta ki témáit: az élet fontos szituációinak, az emberi kapcsolatoknak ábrázolását. Pedagógus és népművelő is volt, de főként festő. Olyan művész, aki keményen helytállva szolgálta hazáját. Képei megmutatják egy európai és magyar „homo sapiens'' világlátását, értékrendjét, művészetét.

A kiállítás december 31-éig látható a Lord Major étteremben, naponta 11 órától.

(H. G.)

– Anyunak már kész van és eldugtuk a szekrénybe!

– Izgulsz, hogy idén mi lesz a fa alatt?

– Igen! És apa nem engedi sohasem, hogy kijöjjünk a kisszobából! Ránk zárja az ajtót! És amikor kinyitja, mindig azt szokta mondani – itt kuncogni kezd –, hogy Jézuska a kezébe nyomta a karácsonyfát és az ajándékokat, de én tudom, hogy anyukánk veszi meg!

Ajándék a kutyusnak

A gyerekektől elbúcsúzva egy padon ülő úrhoz lépünk oda kérdésünkkel.

– A karácsony nagyon komoly családi ünnep, az emberek összetartozását és mindent, ami emberi, magába kell hogy foglaljon! Bár ilyen lenne minden nap! Családunk minden tagja természetesen ilyenkor együtt van, olyan húszan–huszonöten lehetünk. Persze a gyerekek vannak a reflektorfényben. Ők is komolyan készülődnek, hiszen nemcsak kapni, adni is szeretnek!

Végül egy kutyáját sétáltató nyugdíjas tanárnőt kértünk meg, beszéljen a karácsonyról.

– Elsősorban családi ünnep! Sajnos, én egyedül élek, és kicsit szomorú vagyok, mert ekkor is eszembe jutnak halott hozzátartozóim. Különben mindig a barátnőmmel és családjával ünnepelek, együtt vacsorázunk! – mondja, miközben fél szemmel mindig kutyáját figyeli. Adódik a kérdés:

vezek az ünnepekre. A párommal összespóroltuk egy videó árát, az lesz a közös ajándék. A család részére pedig olcsó meglepetést gondoltunk. Sajnos, az egyre növekvő drágaság miatt minden forintot meg kell fogni. Az emberek azt hiszik, hogy a felszolgáló milliomos. Ez nem igaz. Nem panaszkodom, de több is lehetne a fizetésem. Az isteni borunk ellenére a forgalom kissé visszaesett, s ezt mindnyájan megérezzük. Ebben az anyagiaknak döntő szerepe van. Ami az ünnepeket illeti: először elmegyünk a szülőkhöz, utána a rokonokhoz, aztán odahaza folytatjuk. Szeretetben és békében.

„Szaloncukorra nem telik...”

Zöldi Imréné egyedül él szoba-konyhás lakásában. Egyetlen fia külföldön telepedett le, és alig jár haza. Lujza néni a szomszédokkal tartja a kapcsolatot, hogy szörnyű magányát enyhítse.

– Az én karácsonyom alkalmazkodik a körülményekhez. A műfát összerakom, felteszem rá a muzeális értékű díszeket és kész. Szaloncukorra, édességre már nem telik. Örülök, hogy még létezni tudok a tizenegyezer forintos nyugdíjamból. Amíg élt a férjem, sokkal könnyebb volt. Mindig félreraktunk annyit, hogy finom falatok kerüljenek az asztalra. Most csirkelábból készült leves és párizsi lesz a menü. A mai árak nem nyugdíjasnak valók. A házban lakók közül többen meg-

1021

Xantus Gyula, festőművész

1979. III. 1. Kossuth 18,30 Áné

Esti Magazin

- Ma nyilt meg Nyiregyházán Xantus Gyula kiállitása. A kiváló festőművész az idén lesz 60 esztendős. Igy hát a riporternek, Lengyel Annának szinte természetszerüleg adódott a kérése, hogy a Magazin mikrofonja előtt Xantus Gyula beszéljen pályájáról, mindenekelőtt a főiskolai évekről.

- Szőnyi az egy nagy élmény volt, mert Szőnyi nemcsak művészetével hanem etikus magatartásával, emberileg is nagyon nagy nevelő hatást gyakorolt mindenkire, igy rám is.

Emlékszem, mikor egyszer harmadéves koromban azt mondta egy aktomra, hogy na, most nem tudom érzi-e, most átlépte azt a határt, ez már müvészet.

- Rendkivül sok kiállitása volt, 30 körül van, minden évben szinte

- Igen. Ez alkati kérdés tulajdonképpen, én mindig sokat dolgoztam. Valahogy ugy éreztem, hogy meg is kell mutatni azt, amit csinálok, méghozzá az egész ország területén sokfelé, soha nem idegenkedtem attól, hogy a képeim bárhol kiállitsára kerüljenek, az országban bárhol, kis falukban, müvelődési házakban, el is mentem oda, meghallgattam a véleményeket, és szivesen vittem a képeimet az országban mindenová. És nagyon szép élményeim voltak, egyszerü emberek, valahogy inkább találtak kapcsolatot ezekkel a dolgokkal, mint például félmüvelt emberek, akik stilusproblémákból indulnak ki, vagy ismeretekből, vagy nagyon intelligensen fogalmaztak, csak éppen kapcsolatuk nem volt ezekkel.
Ha a közönség közül akad néhány ember, aki odajön és azt mondja, nekem ez tetszik, vagy ir egy levelet, mert ilyeneket is kaptam, hogy hadd mondjam el, Kaposvárott munkás-müvész találkozót rendeztek az ottani kiállitásomnál, és elküldték a kaposvári szocialista brigádokat a naplóval ugye aláiratni. De mondtam, hogy üljenek csak le, majd beszélgetünk. És a beszélgetés után odajött az egyik és azt mondta, hát minket ideküldtek, de én most mondom Önnek, hogy életemben nem felejtem ezt el, se a képeket, se amit itt beszélgettünk, se a verseket, mert még verseket is mondtunk, hogy analógiákat képezzünk a müvészi kifejezési eszközök között.

Kautus Gyula, festő

Kiállítási Kalendárium
Vidékeni

A művész műveinek kiállítását
Nyíregyházán rendezték meg.

Szocialista Művészetért, 1979. ápr. 4.

1021

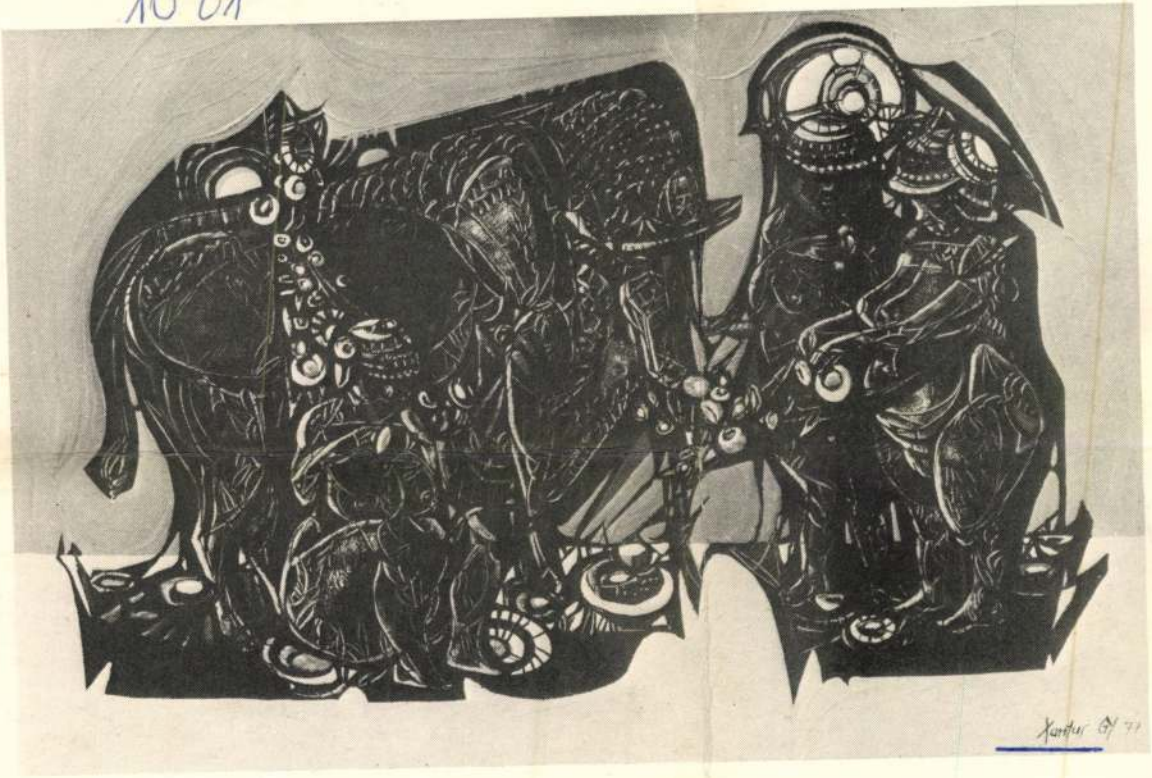

Xantus Gyula, festő

ÉRTÉKES KÉPZŐMŰVÉSZETI anyaggal gyarapodott a győri Xantus János Múzeum: Xantus Gyula festőművész több mint 250 alkotását ajándékozta a közgyűjteménynek. A művész oldalági rokona a múzeum névadójának, a neves természettudósnak és világutazónak.

—: Hír

8

Népszabadság Bp. 1980 nov. 27.

Kantus Gyula festőművész

Ma nyílik meg a debreceni Medgyessi teremben a művész kiállítása; a korábbi években Salgótarjánban és Balassagyarmaton is volt kiállítása.

Nógrád, 1975. nov. 20.

Xantus Gyula

XANTUS GYULA festőművész több mint 250 alkotását ajándékozta a győri Xantus János Múzeumnak. A művész rokona a múzeum névadójának, s a neves természettudós és világutazó iránti tisztelete jeléül adományozta munkáit az intézménynek. A gazdag anyagot a jövő év elején kiállításon mutatják be.

Magyar Hirlap 1980/11/27

Xantus Gyula

XANTUS GYULA festőművész kiállítása tegnap nyílt meg Kazincbarcikán. A tárlaton negyvenöt műanyag temperával készült alkotást, tájképeket, portrékat, irodalmi illusztrációkat láthatnak az érdeklődők.

Magyar Hirlap 1979/269/1o

Xantus Gyula

XANTUS GYULA FESTŐMŰVÉSZ munkáiból nyílt kiállítás csütörtökön Győrött, a Xantus János Múzeum képtárában. A tárlaton látható táblaképeket, olajtemperákat abból a mintegy 250 alkotásból válogatták ki, amelyeket a művész tavaly a győri közgyűjteménynek ajándékozott. Xantus Gyula oldalági rokona a múzeum névadójának.

Magyar Hirlap 1981/1/23/11

Xantus Gyula, festő

Budapesten, a Csontváry-teremben megnyílt a szolidaritási festmény kiállítás. 84 festőművészünk ajánlotta fel egy-egy alkotását a magyar szolidaritási mozgalom támogatására. – A művész képe: „Lovas amazonok" c. kürdelme (említve)

Esti Magazin

1978. jún. 15. Kossuth 18.30 – V Gné.

Xantus Gyula, festő

□ XANTUS GYULA festőművész hosszú ideig a Gutenberg Művelődési Otthon képzőművészeti körének vezetője volt. Most a nyomdászok művelődési otthona kiállítást rendezett Xantus Gyula, a Képzőművészeti Főiskola tanárának festményeiből.

– □ Xantus Gyula

2

Esti Hírlap, Bp. 1978. ápr. 13.

Xantusz Gyula, festő

[Xantus]

● *KISALFÖLDI FESTŐMŰVÉSZEK kollektív tárlata látható ma délutántól Győrött, Xantusz Gyula festményeit szintén mától, a szerencsi művelődési központban tekinthetii meg a közönség.*

-:o Kisalföldi festő művészek. 12.

Esti Hírlap,

Bp. 1978. márc. 7.

Xantus Gyula, festő

L: Aczél Ilona

Harangozó M.: Lettár 77 2.

Esti Hirlap, Bp. 1978 febr. 1.

Xantus Gyula

XANTUS GYULA festőművész, a Képzőművészeti Főiskola tanára — aki 1968—1972 között a Gutenberg Művelődési Otthon képzőművészkörének vezetője volt — gyűjteményes kiállítása nyílt meg a Gutenberg Művelődési Otthon kiállítótermében. Bp., VIII., Kölcsey u. 2. A kiállítás április 21-ig hétfőtől péntekig 11—18 óráig tekinthető meg.

Magyar Hirlap 1978-87-8

Xantusz Gyula

XANTUSZ GYULA festőművész alkotásaiból nyílt tárlat tegnap Szerencsen, az egykori Rákóczi-várban. A művész a korábbi években több alkalommal dolgozott a tokaji művésztelepen; vásznain gyakran tűnnek fel a környékbeli tájak és emberek.

Magyar Hirlap 1978-57-8

MAGYAR HÍRLAP
SAJTÓFIGYELŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

SZOCIALISTA MŰVÉSZETÉRT

Xantus Gyula, festő – művész

1981 ÁPR

1021

Xantus Gyula műanyag temperáit mutatta be a Képcsarnok Győrött

állandó tárlata látható Sz[illegible]fehérvárott (Ge[illegible]

MK SAJTOFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726
Xantus Gyula,
FEJÉR MEGYEI HÍRLAP
Sárbogárd
1981 MÁR 22

1021

XANTUS GYULA rajza

A Távoli Dél küldöttei

CERUZAVÁZLATOK, HŐSÖKRŐL

Nemrég vietnami egészségügyi küldöttség járt megyénkben. Ismerkedtek városainkkal, egészségügyi intézményeink működésével. Mi is megismerkedtünk velük. Viet-Nam.

Szó szerint fordítva: Távoli Dél. Értelem szerint: baráti, szocializmust építő, távolkeleti ország. A hazánknál mintegy háromszor nagyobb területen 53 millió lakos él.

Szívünk szavára hallgatva: a Hősök Országa. A huszadik század egyik hőskölteményének színtere. Az elszántság, a kitartó küzdelem, a megalázott és megszorított végső diadalának szimbóluma.

*

A delegáció vezetője dr. Nguyen Cong Thien, a „kapitány". Ötvenhat éves, alacsony termetű, szikár, nap-

egészsége van gondjaira bízva. A tartománynak 142 orvosa, 70 gyógyszerésze és 30 fogorvosa van.

Utánaszámolok. Ennek az aránynak megfelelően Magyarország 10 000 000 lakosát 617 orvosnak, 30 gyógyszerésznek és 130 fogorvosnak kellene ellátnia. Fehérvárra ebből — arányosan számítva — 6 orvos, egy gyógyszerész és 0,3 fogorvos jutna.

Nguyen nem panaszkodik. Csak tényeket sorolt fel. Kevés az orvos, az ápolónő, a kórházi ágy, a gyógyszer, a műszer. Sok a járvány, a malária, a bőrbetegség, a tuberkulózis, a rosszul táplált. Magas a csecsemőhalandóság. Az esős évszak árvízei fel-fellobbantják a járványokat. Ma sem ritka a tífusz. Kolera már sok éve nem fordult elő...

Egyetemünknek 400 hallgatója van. Hat tartomány ré-

unokanővéréhez küldte, a városba. Ő pedig tovább harcolt. Szikével és tamponnal — ha kellett: géppisztollyal.

A kislány ma 16 éves.

Dr. Phung Thi Van ma Long-An tartomány vezető főorvosa.

*

A másik Nguyen, Van Thu, gyógyszerész. Tizenhat éves korában lett partizán, majd hivatásos katona. Sok csatában vett részt, sokszor sebesült. Ott volt Dien Bien Phunál is, a legendás nagy csatában, ahol Ghiap bekerítette a francia expedíciós hadsereget.

A Bakteriológiai Intézetben dolgozott, Haneiban. Kutató szeretett volna lenni. Máshol volt szükség rá. A kínai határon fekvő Hoang-Lien-Son tartomány vezető főorvosának helyettesévé ne-

M.D.K.

Kantus János festménye festményei

Időszaki kiállitás, 1962 dec-től 1963 III.11-ig.
A Múzeumi Ismeretterjesztő Központtal közösen.
Veszprémben

Éri István: Beszámoló a Veszprém megyei Múzeumi Igazgatóság 1963.év munkájáról. 27.o.

A Veszprém Megyei Múzeumok Közleményei. 2. Veszprém 1964

MDK

Xantus János

Mexikói táj alakokkal, of.

Árverési Közl. 1937. 2.rk.sz. 81.sz. 41 l.

Xantus János utazó, M. D. U
rajzoló

könyveit saját maga rajzolta
és litografálta

Gerszi, A magy. körajz. 1960 101.

Xantus János

csiktaplócai

Leveleit közrebocsá-
totta Prépost István

Két ismeretlen ame-
rikai utjáról adatok
az alábbi könyvben
vód

Ács Tivadar

Magyarok idegen-
ben. Bp. é. n. (1945?)
59 – 69. l.

ORSZ. MAGY. SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM
BUDAPEST, XIV., DÓZSA GYÖRGY-ÚT 41.

dr. S z e n t i v á n y i G y u l a urnak

B u d a p e s t.
Hőgyes Endre ucca 10.

Xantus Gyula, festőművész

1021

1983.II.25. 4,25 N.

Jó reggelt!

- Xantus Gyula a Csók Galériában. A 20. század magyar pikturájának nagy egyéniségéről, festőművész generációk nevelőjéről Lengyel Anna beszél.

- Xantus Gyula 1919-ben született. A Képzőművészeti Főiskolán, ahol 1946-ban fejezte be tanulmányait, Szőnyi István növendéke volt. Számos kiállitáson láthatták munkáit idehaza és külföldön is. Például Indiában, az Amerikai Egyesült Államokban, Kanadában, Japánban vagy Nepálban. Idehaza a győri Xantus János Múzeumban pedig egész munkásságát reprezentáló képgyüjteménye van. De több más hazai muzeum is őrzi műveit. Szimbólikus, konstruktiv és figurális képei, sajátos egyéni hangjuk és technikájuk folytán igen népszerüek. Foglalkozott a vizuális kultura fejlesztésével számos ilyen témája cikke, tanulmánya, szakkönyve jelent meg. 20 évig tatnitott a Képzőművészeti Főiskolán. A Csók Galériában látható képei az utóbbi évek munkái. Ezek előtt a festmények előtt szivesen álldogáll az ember. Férfiak és nők, lovak, virágzó fák csodálatos szinpompával megfestve. Ajánlom a kiállitást minden tárlatszerető embernek.

Xantus Gyula

Új Tessó: Xantus Gyula Debrecen

Alföld 1984/11

Vautus Gyula

Festmények

Alföld 1984/11

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 335-748, 340-726

Xantus Gyula festő-művész

DUNÁNTÚLI NAPLÓ

1982 MÁR 4

1021.

Pedagógus képző-művészeti kiállítás

A pécsi Nevelők Háza adott otthont a most kilencedszer megrendezett pedagógus képzőművészeti kiállításnak. Az országos bemutatón hatvanegy pedagógusművész vett részt hetvennégy alkotással. A vendégkönyv tanúsága szerint a kiállítás nagy érdeklődést váltott ki, és jelentős számú látogatót vonzott. A kiállítás ma zárul.

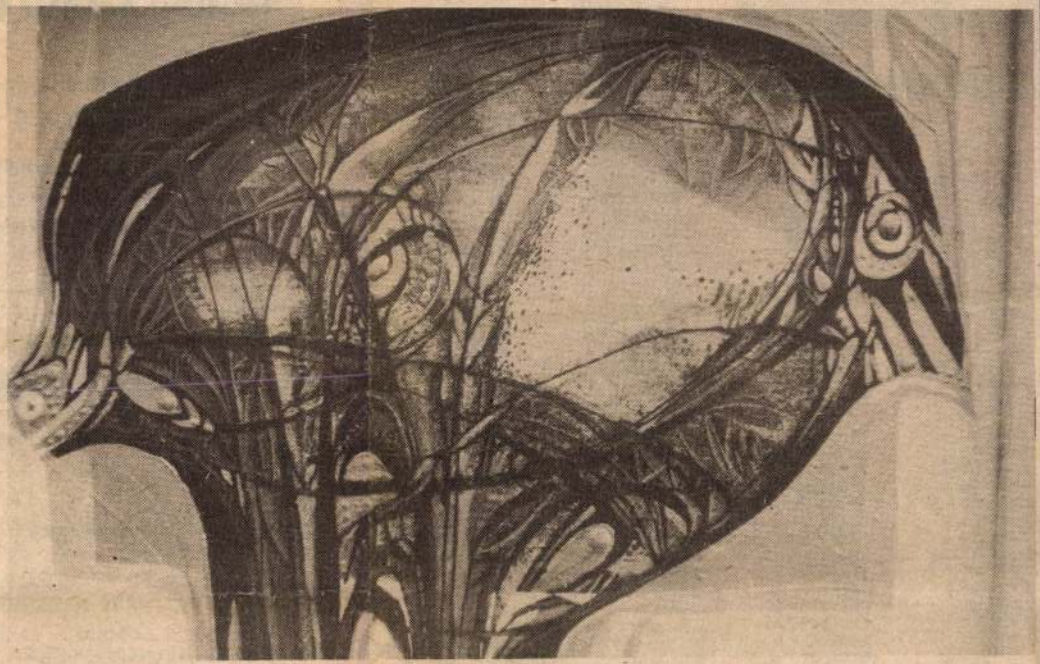

Xantus Gyula festménye

slista

2 461 060	i	2 756 784	k	63 038 984	n
2 466 747	p	2 762 471	t	63 050 358	o
2 478 121	p	2 813 654	k	63 056 045	s
2 483 808	r	2 819 341	s	63 061 732	s
2 495 182	p	2 842 089	i	63 067 419	i
2 500 869	d	2 847 776	m	63 073 106	t
2 512 243	p	2 853 463	t	63 078 793	t
2 523 617	r	2 870 524	l	63 095 854	k
2 529 304	n	2 876 211	t	63 101 541	l
2 534 991	l	2 893 272	r	63 107 228	m
2 540 678	h	2 916 020	g	63 118 602	o
2 586 174	s	2 921 707	m	63 124 289	p
2 597 548	s	2 933 081	g	63 129 976	p
2 603 235	t	2 962 516	f	63 135 663	t
2 608 922	f	2 972 890	j	63 141 350	o
2 620 296	s	2 978 577	m	63 164 098	g
2 643 044	l	2 989 951	r	63 181 159	r
2 648 731	p	2 995 638	s	63 186 846	p
2 660 105	f	44 664 287	g	63 192 533	s
2 671 479	i	44 880 393	j	63 198 220	k
2 677 166	k	44 903 141	p	63 203 907	n
2 682 853	r	55 668 632	p	63 209 594	r
2 688 540	l	55 674 319	o	63 226 655	o
2 694 227	s	55 873 364	t	63 238 029	t
2 699 914	t	55 884 738	f	63 243 716	m
2 705 601	h	55 890 425	s	63 249 403	t
2 716 975	r	63 004 862	o	63 255 090	l
2 722 662	r	63 010 549	r	63 266 464	n
2 728 349	s	63 016 236	n	63 277 838	h
2 734 036	m	63 021 923	o	63 283 525	r
2 739 723	s	63 027 610	o		
2 745 410	t	63 033 297	r		

63 289 212	i	63 493 944	r
63 294 899	t	63 499 631	r
63 317 647	p	63 505 318	n
63 323 334	k		
63 340 395	n		
63 346 082	j		
63 351 769	s		
63 357 456	r		
63 363 143	s		
63 368 830	f		
63 374 517	t		
63 391 578	m		
63 397 265	g		
63 408 639	m		
63 414 326	p		
63 420 013	s		
63 425 700	h		
63 431 387	l		
63 437 074	k		
63 442 761	r		
63 448 448	n		
63 454 135	s		
63 459 822	t		
63 465 509	t		
63 471 196	t		
63 482 570	a		
63 488 257	h		

A nyertes szelvényeket 1982. március 25-ig kell a totó-lottó kirendeltségek, az OTP fiókok, vagy posta útján a Sportfogadási és Lottó Igazgatóság címére (1874 Budapest, V., Münnich Ferenc u. 15.) eljuttatni.

A gyorslista közvetlenül a sorsolás után készült, az esetleges nyomdai hibákért felelősséget nem vállalunk.

Csak v

A v

PÉCSI A

Műtrágyákkal, nö

fóliákkal, kisgépalkatrészekkel

és udvarias kiszolgálással várjuk
a Megyeri út 64-ben, 8—12 óráig.

A BELVÁROSI ÁRUHÁZBAN

60 százalékos árengedménnyel vásárolhatók:

- Férfi szintetikus kötött ingek — 147 Ft-ért,
- férfimellények — 320 Ft és 290 Ft-ért,
- férfipulóverek — 231 Ft-ért,
- női kardigánok — 333 Ft-ért,
- női hosszú ujjú pulóverek — 142 Ft-ért,
- kamaszmellények — 235 Ft-ért.

NE SZALASSZA EL AZ ALKALMAT,
VÁSÁROLJON, AMÍG A KÉSZLET TART!

Önt is várjuk a Kossuth L. u. 23. sz. alatti
BELVÁROSI ÁRUHÁZUNKBA!

Xantus Gyula, festőművész

22 Xantus Gyula: Önarckép, farost lemez, akril, 60x50 cm, 1975 (fotó Somfai)

22

Művészet, Budapest, 1981. szept. 13. old.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRADÓ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-798, 340-726

Xantus Gyula, festőművész

SOMOGYI NÉPLAP

1981 MÁJ 10

1021

(Xantus Gyula rajza)

Új spo

UNITECHNIK

Februárban új sportegyesület alakult Marcaliban: az Unitechnika SE. Már maga e tény is szembeötlő, hiszen manapság gyakoribb, hogy egyesületek megszűnnek vagy — legjobb esetben — fuzionálnak. Marcaliban van egy egységes városi sportegyesület, komoly anyagi háttérrel. Vajon az nem képes egyedül sportolási lehetőséget biztosítani a város fiataljainak? — ezekkel a gondolatokkal érkeztem Marcaliba, ahol Kisgyura Károly sportfelügyelő és *Somogyvári Sándor* elnökségi tag, az Unitechnika szövetkezet pártalapszervezetének titkára várt.

— Mi indokolta az egyesület alakulását?

— Motorizáció terjedésével Marcaliban és környékén is nagyon népszerű lett a motorsport. Bizonyára a kaposvári crossozók nagy érdeklődéssel kísért versenyei-

minden feltételt biztosítani tudott.

Somogyvári Sándor: — Szövetkezetünk profiljába jól illik a cross-szakosztály. Nálunk 240-en dolgoznak, és közülük sokan szeretik a sportot. *Hesz Tibor* elnökkel együtt. Úgy éreztük, hogy a város a feltételeket nem tudta volna biztosítani, ezért vállalkoztunk az alapító szerepére.

A cross-szakosztály nyolc emberrel és öt CZ motorral kezdte meg működését. A 125 köbcentis gépeket ők maguk állították össze. A mini szakosztály szellemi atyja, *Erhardt János* él-

hal ezért a sportért: tizenöt

Xantus Gyula, festő
művész

1021

1981. III. 23. Petőfi 11.55 /Chné/

Pillanatkép.

– A Drezdában és Amszterdamban rendezett tárlat anyagát el tudom képzelni. Azonban elgondolkoztató, hogy például Bagdadban, Uj-Delhiben és a nepáli Katmanduban milyen képekkel, milyen válogatással érkezett?
– Ez a keleti országokban megfordult anyagom abba az alkalomba került ott kiállitásra, hogy a magyar kormányküldöttség Losonczi elvtárs vezetésével Indiába járt és ott a fontos gazdasági egyezmények közepette. Ennek az alkalomnak fényét óhajtotta emelni egy magyar képzőművészeti kiállitás, amelynek számomra meglepő sikere volt. Például azóta is jöttek hozzám hindu művészettörténészek a műtermembe megnézni, hogy mit csináltam azóta. Katmantuba pedig ugy kerultek a képeim, hogy ott egy nemzetközi kiállitás volt, ahol Szalay-val, Pinczehely-vel és neves francia művészekkel együtt állitottam ki és a nepáli sah köszönőlevelét is megkaptam indosztán nyelven. Szóval ennek az anyagnak nagyon nagy sikere volt, megfelel a keleti ember organikus formavilágának ez a művészet. Nem egy geometrikus intellektuális, száraz, személytelen dologról van szó, hanem egy szimbolikus kifejezési módról, amelyik élő, organikus formákkal, emberrel, állatokkal, virágokkal, finom csipkézettel dolgozik és ennek ott nagy visszhangja volt. Azt is mondták, hogy meseszerü, hogy szimbolikus és és valami furcsa egyetemesség van benne, ami a folklórt, a szimbolikát, a keleti, nyugati, európai művészetek szintézisét nyujtja. Ezt ők mondták.
– A városok neveinek felsorolásából is kitünik, mondhatom világszerte ismert művész Xantus Gyula. Most Győrött vendégszerepel. Kiállitását dr. Szél Rezső művészettörténész nyitotta meg és méltatta a művész munkásságát. Az érdeklődők harminc egynéhány képet látnak, rögtönzött tárlatvezetésen. Maga a művész vezetett végig minket.
– Emberi témák, család, jóság, vágyakozás, szomoruság, szeretet, törekvés, de vannak olyan mitológiai témák is, mint Európa, vagy Ikarusz. Mindegyik tulajdonképpen az emberiség életének valamely örök, ma is meglévő mozzanatát dolgozza föl. Sokszor stilárisan is arhaizálnak ezek a képek, tehát a formai világuk rokon a muzeumokból ismert megfogalmazásokkal, ugyanakkor pedig a fölépitésük, a architekturája XX. századi. Tehát ütőerővel a modern képalkotás eszközeivel is irja közel a nézőt és mikor odamegy, szerintem ez nem baj, sőt erény, talál is valamit. Ott ebbe a kalligrafikus bonyolultságba fölfedez a maga számára olyan jeleket, jelzéseket, amelyek mondanak számára valamit és ez nem baj. A világhoz való viszonyunkról van szó tulajdonképpen, azon kivül a képalkotás technológiájáról is, a megragadás módozatairól.

- Tartalom és forma egységéről. A cselekvésben gondolkodáshoz sajátos szinvilág párosul.
- Alapszineken kivül, tehát piros, sárga, kék, zöld, rózsaszin használok aranyat és ezüstöt is, amelyik szin alkalmas arra, hogy kiemelje azt a jelenséget a reális térből és valamilyen magasabb szintre emelje. Valami időtlen hangulatot, hangvételt biztositson annak a motivumnak. Hát a terveim, furcsa lesz, ahogy megfogalmazom, azt amit tudok még jobban szertném most már csinálni. A hátralevő időmben ennek a sajátos formavilágnak és sajátos emberi emóciónak és attitüdnek további képi lehetőségeit fogom kutatni. Mondhatnám igy is, hogy variálni akarom ezt, le akarom nyomozni még ennek a további lehetőségeit is, ez is nagyon izgalmas számomra.

1981.I.23. 19,30 FA

1021

Xantus Gyula festőművész

Tv-híradó

- Xantus Gyula festőművész életművének nagy részét, 255 darab festményét Győr városának adományozta. A gyüjtemény egy részéből a Xantus János Muzeum Alkotmány utcai képtárában ma kiállitás nyilt.

- Hogyan született az a gondolata, hogy Győrnek adományozza müveit?

- Két okom volt erre. Egyik, mint asszociáció önkéntelenül adódik Xantus János Muzeum és Xantus Gyula kiállitása. Evvel azt hiszem érzékeltettem azt, hogy rokonság füz a muzeum névadójához. Ez a nosztalgia, ez az érzelmi töltés bizonyára irányitott az ajándékozásnál. A másik talánabból adódik, és ez a város érdeme, hogy a város az utóbbi évtizedben nagyon sokat tett a művészetért, művészeti nevelésért, itt egy művészeti közélet alakult ki és a közművelődést is igen fontos feladatának tartja. Én pedig szeretem a képeimeet megmutatni az emberknek, a közösségnek.

- Egyedülálló stilusu képei, hogy születtek? Milyen élmény hatására nyúl ecsethez?

- Ez persze egy bonyulult kérdés, ha nagyon röviden vázolnán, azt mondanán, hogy ez egy gondolati intellektuális festészet, amely azonban az érzelmi emóciális tényezőket sem nélkülözi. Szimbólikus képek, tehát jelentenek valamit, azaz jóság, felfelé törekvés, küzdelem, melankólia, vágyódás ilyesfajta emberi érzéseket szólaltatnak meg ezek a figurák. Ugyanakkor a képeknek a felpitése, hierachiája mondjam igy, mai, modern, XX.századi.

- A kiállitást március 1-ig tekinthetők meg az érdeklődők Győrött a Xantus János Muzeum Alkotmány utcai Képtárában.

~~1981.~~ Időjárásjelentés!

ritmust: á-kác-fá-tól ákácfáig, á-kác-fá-tól ákácfáig, de pocsék, buta emberek voltatok. Nagyanyám, a gyönyörű, a gonoszságotokért átkozott meg benneteket."

Nem véletlenül idézem ilyen hosszan. Az íróság bizonyítására. Erkölcs és látomásosság egységére. A kritikák, a jegyzetek is szívhez szólóak és sokatmondók, de az igazi sugárzás ezekből az írói vallomásokból árad. Innen érezhetjük, mekkora a veszteség, hogy Dankó Pista már nincs közöttünk. Talán nemcsak a barátok érezhetik ugyanezt. A Taktaharkányban feketéllő tömeg a téli temetőben már annak a jelzése volt: sokan tudják, ki volt ő, s mennyi mindent halmozott föl harmincöt éves koráig. Regény az élete, meg kellene írni. Ilyen szegénységből ma már nemigen jönnek az emberek, tehát egyre kevesebben lesznek, akik az őáltala hozott erkölcsöt egy modern világ erkölcsi alapjává tehetnék.

Sok minden lehetett volna belőle. Filmkritikái alapján például a nyolcvanas évek B. Nagy Lászlója, vagy más írásait tekintve a Veres Péter-i szociográfia folytatója. Mert volt benne tudományos készültség, s volt sorsvállaló érzelem, amely a feltárt életadatokat mindig az egyszeriség fölé emelte.

Hosszú éveken át minden január elsejét náluk töltöttünk. Családja egyre nőtt, az ő egészsége egyre fogyott, de sohasem volt alkalom, hogy sajnáltatta volna magát. Még legutoljára is ő volt a legvidámabb, amikor már csak másodpercekre tudott elszakadni a klinikai lélegeztetőkészüléktől. Gyerekkorától együtt élt a halál tudatával, korán rákösöntöttek a fulladásos délutánok, mégis teljes életet élt. Olykor borral, szép barátnőkkel és örökös gondolkodási készenléttel. Lehetett volna könnyelmű és cinikus, ám legfeljebb csak szkeptikus volt. Ez az írásaiból is látszik: bölcsesség lett belőle.

Otthona lett, igazi otthona a város, Debrecen, is. Úgy, ahogy ő remélte: „A város akkor lesz a tied, ha ruhatáros nénik már mindenütt felvarrják leszakadt gombjaidat, a jegyszedő nénik mindegyike kér tőled kártyanaptárt, s a pincérek szerelmesek lesznek minden barátnődbe. A város akkor lesz a tied, ha a parkot gondozó munkások szívesen váltanak veled szót, s ha a szülészorvos fáradtan a te asztalodhoz ül le, s tanár ismerőseid neked mutatják meg a legjobb nebulók dolgozatait. A város akkor igazán a tied, amikor évről évre másokat is ide vársz. Évről évre."

Xantus Gyula

Ennek most már visszavonhatatlanul vége van. A mi kezdődő otthontalanságérzésünkben is ott munkál a hiány, Dankó Pista hiánya. Nagy öröm, hogy valamicske pótlásul itt van ez a kötet. Jó nekünk is, s még jobb lesz növekvő gyermekeinek – Katikáéknak –, hogy megtudhassák, a becsületnek és tisztességnek milyen világából jöttek, s kinek tartoznak majd elszámolással. Köszönet e könyvért Nádudvari Imrének és a Tóthfalusi Sándor Kollégiumnak, Menyhárt Lajosnak és mindekinek, aki a válogatásban vagy a nyomtatásban részt vett. Talán lesz olvasó is elegendő. Hiszen nem volna baj, ha sokan mondhatnánk együtt Dankó Pista gondolatát: „Most már van tarisznyám is. Mint a mesebeli szegény legénynek. Látszatra nincs benne semmi. Csak a magaboldogulásában bízók kényszerítő hitével van tele. De ez a hit van olyan édes, mint a madárlátta kenyér, s van olyan éltető, mint a hamuban sült pogácsa...".

PÁLFY G. ISTVÁN

Xantus Gyula Debrecenben

Mi a titka Xantus festészete népszerűségének? Hisz nem kapcsolódik a hazai hagyományokhoz, s nem is sokkoló fogásokkal vonja magára a figyelmet? Nem tudok rá magyarázatot, aki megfejti, majd megírja. De a „korszerű" formanyelv, a szokatlan kifejezésmód nem szükségképpen mond ellent az érthetőségnek, s az utóbbi sem igényli a szájbarágó részletezést.

Alföld 1984/11

Mindezt abból az alkalomból bocsátottuk előre, hogy nemrég újra láthattuk Xantus képeit Debrecenben. A művész 1919-ben született az erdélyi Borosbenedeken. SZOT-díjas, a Képzőművészeti Főiskola nyugalmazott tanára, számos szakkönyv írója. Oldalakat töltene meg, ha fölsorolnók, hány kiállítása volt már nemcsak itthon, hanem úgyszólván az egész világon. Az említett kiállításon pályája *második* korszakából való alkotásokkal szerepelt. A megelőző, ún. *tokaji* korszak is egy magas színvonalú életmű önálló fejezetét alkotja, nem nélkülözve az egyéni hangot, de az ezt követő második korszak gondolati és formai tekintetben merőben új fejezet nemcsak Xantus, hanem a magyar művészetben is. Jellemző elemmé lépett elő a *vonal*, amelynek egészen más a szerepe, mint volt bármely korszak művészetében. A régi és az új szecesszióban vitt szerepét sem tévesztve szem elől, nyugodtan állíthatjuk, hogy Xantus minden előzmény nélkül robbant bele jelenkori művészetünkbe. Sem elődje, sem kortársa nincs. Utódja sincs, bár nem kétséges, hogy előbb vagy utóbb követőkre talál.

A festőnek természetesen legfontosabb kifejezőeszköze a festék, a szín. A festékkel húzza a vonalakat, teríti a színfoltokat, hozza létre a színfokozatokat, az érzékeny színátmeneteket. A magukba zárkózott szürkék, a feketébe hajló barnák, a melegen és hidegen egyaránt izzó kékek, zöldek, a képmezőt nemegyszer lángba borító vörösök, kiegészülve a tört színű hátterekkel – teszik gazdaggá művei színvilágát. Az emberi környezet tárgyi motívumai mellett madarak, állatok, emberek jelennek meg képein. Az emberi arc mindig kéznél levő lehetőség belső, lelki, szellemi, bölcseleti gondolatok kifejezésére, legutóbbi debreceni kiállításának képein mégsem az arc szerepelt az előtérben. Nem találkoztunk annyi jelképes díszítménnyel az emberi fejek, arcok körül és fölött, mint előző kiállításain. Nem titkolt szándéka éppen az volt, hogy megmutassa, mennyire izgatja a táj, a városi, falusi környezet, Párizsban, Capriban éppúgy, mint a Székelyföldön, Tokajban – találkozzék ódon utcákkal, székely kapukkal, tereferélő emberekkel a vásáron, száradó hálókkal, pihenő varsákkal, ringatódzó vitorlásokkal – hogy csak néhány kiragadott példára utaljak.

Művészetét két élményforrás táplálja. A belső szemlélődés gondolati, bölcseleti kérdéseket tol előtérbe, a látható külső világ a természeti látvány átköltését sugallja. A debreceni tárlaton az utóbbi forrásból táplálkozó képek alkották a művek többségét. A vonal megtartotta ismert szerepét, főleg akkor érvényesült szinte gótikus formaképzeteket keltve, amikor kikötőkben ringatódzó vitorlásokat festett. A merőlegesen magasba szökő vitorlák rúdjai a csúcsíves építkezést juttatják eszünkbe, a vonalak ily mérvű alkalmazása pedig az új szecessziót, ha mégis nem a szín volna uralkodó jelenség. Számos képének különös vonása a világítástól függő színjátéka. Ebben a főszerepet kétségkívül az aranyszín viszi, ami erre a célra már a mozaikművészet óta különösen is alkalmas.

A gyakran semleges színű háttér előtt a tulajdonképpeni kép valósággal lebegni látszik, messziről nézve mint valami űrjelenség. A most kiállított képein viszont kevésbé voltak jellemzők azok a beöblösödések, amikkel más képein oly előszeretettel él a művész. S ha meg is jelentek számos képén, ezeken sem bontották meg a képi szerkezet egységét.

Bármennyire újszerű is Xantus művészete, a hagyományos képi követelményeket nem veti el. Még síkszerű képein is érzékelteti a távlatot, a semleges, néha két színnel alakított semleges hátterű képein is.

A tárlat képein töretlenül érvényesültek Xantus festői értékei, művészetének senki máséhoz nem hasonlítható jellegzetességei.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Xantus Gyula

DÉL-MAGYARORSZÁG
Képtömüvész
1979 OKT 28.

1021

XANTUS GYULA RAJZA

Györke Zoltán

Atlasz, fordítsd át

nem háborognak a vizek se
kóró-szálkákkal szurkál a pázsit
eső-zárlatot rendelt el isten
javítják az ég csatornáit

csonttá szikkadt cipók a dombok
piros héjukon só kő fehérlik
gesztenyék zöld boglyái égnek
sünburkokban barna mag érik

akácvirág-fürtök pirulnak
völgyvályúban oldódó illat
hullámokban érkezik a szél
gereben tilol zörgő nádat

nap sodor tölcsért levelekből
a bodzatányérok felbillennek
szétömlik a fullasztó délután
magamhoz szólnék Atlasz fordítsd át
másik oldalára a földet

KONDOR BÉ

1021 Xantus Gyula festőművész!

Aba Judit: A felfedezés élménye. Reggeli Hírlap, 1979. május 14.

A FELFEDEZÉS ÉLMÉNYE

Tetten érni a mű születését, együtt látni a vázlatok sorát a lezárt alkotással — izgalmas dolog. Előszedni a műterem sarkába zsúfolt „túlhaladott" képeket, sorba rakva felfedezni az alakulás, fejlődés vonalát.

Xantus Gyula műhelyében legfrissebb képei fogadnak. Első pillantásra látszik, most mi foglalkoztatja fantáziáját, mit jelenít meg újra és újra, de mégis mindig másképpen. Először hallatlanul finom színkultúrája fog meg, aztán alakjainak bonyolult vonalhálója ejt csodálatba, majd egyenként vizsgálva a festményeket, intellektuális gondolati tartalmuk vonz magához. Látszik, hogy a képzeletében már formát öltött témát gyors, biztos, lendületes ecsetvonásokkal rakta fel — a viszonylag gyorsan száradó műanyag festék nem is engedné, hogy sokat pepecseljen egy-egy képpel. Többnyire két-három színt, színárnyalatot használ, néha arany vagy ezüst háttérből emelkednek ki a gomolygó vonalrendszerbe foglalt figurák. Emberei egyszerre tűnnek archaikusnak és mainak, mint ahogy időtlenek azok a gondolatok, érzések is, amelyeket megtestesítenek. *(Barátkozás, Vágyakozás, Törekvés, Mosoly, Anyaság.)* Mozdulatlanul állnak, ülnek, nagy szenvedélyek sem látszanak rajtuk, csak a szimbolikus tárgyak — napkorong, életfa, szarvasok, sasok — jelzik gondolataikat, vágyaikat, mégis hallatlan feszültség van némelyik képében. Kompozíciójuk szigorúan zárt. A háttér különös módon „belelóg" a történetbe, a szereplőket szinte szétválasztja, ugyanakkor össze is kapcsolja.

Xantus Gyula kiállítása Nyíregyházán, a Benczúr Gyula teremben tekinthető meg, március 1—15-ig

A sorba rakott képek mind egy művészi mondanivalót fogalmaznak meg egyre tökéletesebb módon. Vajon lehet ezt még fokozni? És honnan indult? — kérít hatalmába a kíváncsiság.

Nagy nehezen előkerülnek a homályos sarokból a hátukat mutogató régiek. Misztikus, szimbolikus képek, hogy „kifesse" magából a háborút, a hadifogságot, azután magyar tájak, városok atmoszférikus látásmódban, majd a munka, az együtt dolgozó közösség ábrázolásával bővül témája. Látok *Bizsuárust, Kendővásárt* meg *Kalapvásárt*, ahol még érzékelhető az elő-, közép- és a háttér, de a vásári forgatagot groteszk módon a számtalan kalap jelzi. Aztán nyomon követhetők a nagy európai utazások, a találkozás Kelet művészetével, letűnt idők kultúrájával. *Itáliai utazásán* az ég és a tenger kékje már egyszínű háttérré olvad össze, és „bevág" a várost őrző angyalok zárt együttesébe. A síkszerű ábrázolás az ikonokra emlékeztet, a klasszikus ókort idézi a csoportok arányos elrendezése, a ruhák redőzete. Archaikus a jelképek megjelenése Xantus művészetében.

És merre mutat a jövő? Sikerült egy mappányi friss vázlatot is felfedeznem. Fiatal nők fordulnak, perdülnek — egy divatbemutató ihletésére —, ruhájuk redői mint erővonalak futnak a mozdulat irányába, pezsdítő színek fokozzák a tánc lendületét. Lehet, hogy új „korszak" kezdődik Xantus Gyula művészetében?

Aba Judit

A kiállítótermek programjából

A kiállítások hétfő kivételével 10—18 óráig látogathatók. Az ettől eltérő nyitvatartásokat külön jelezzük.

BARTÓK BÉLA ÚT 32. GALÉRIA (XI., Bartók B. u. 32.). Ferihegy megújul. Az 1978. évi építészeti pályázat díjnyertes terveinek bemutatása. Nyitva 14—19 óráig, szomb.-vas. 10—19 óráig.

CSEPEL GALÉRIA (XXI., Vasmunkás tér, Ifjúsági Klubház). Horváth Gábor festőművész kiállítása márc. 11-ig. Nyitva 12—18 óráig, szomb.-vas. 11—18 óráig.

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA (V., Váci u. 25.). Németh József festőművész kiállítása. Nyitva 9.30—18 óráig, szomb. 9—14 óráig, vasárnap, 11-én, 10—14 óráig.

DERKOVITS TEREM (VI., Lenin krt. 63.). Ágh Ajkelin Lajos festőművész kiállítása márc. 15-ig. Nyitva 9.30—18 óráig, szomb. 9—14 óráig, vasárnap zárva.

FERENCVÁROSI PINCETÁRLAT (IX., Mester u. 5.). Körtvélyessy Magda festőművész és Hajtun Klára grafikusművész kiállítása márc. 14-ig. Nyitva: du. 2—7-ig, ünnepnap de. 10—12-ig és du. 2—4-ig.

HELIKON GALÉRIA (V., Eötvös L. u. 8.). Káldor Katalin grafikusművész kiállítása márc. 8-tól.

KULTURÁLIS KAPCSOLATOK INTÉZETÉNEK KIÁLLÍTÓTERME (V., Dorottya u. 8.). Sajtófotó '78. Fotókiállítás.

MŰCSARNOK (Hősök tere). Modern indiai művészet. Vasas Károly szobrászművész kiállítása márc. 9-től.

PAÁL LÁSZLÓ TEREM (VIII., Rákóczi út (57/b.). Zsámbor István festőművész kiállítása márc. 15-ig. Nyitva 9.30—18 óráig, szomb. 9—14 óráig, vasárnap zárva.

STÚDIÓ GALÉRIA (V., Bajcsy-Zs. u. 52.). Nádler Tibor festőművész kiállítása. Nyitva 9.30—18 óráig, szomb. 9—14 óráig, vasárnap zárva.

ÚJPESTI MINI GALÉRIA (IV., Árpád u. 37.). Plakátkiállítás a Magyar Tanácsköztársaság mozgósító plakátjaiból — márc. 8-tól. Nyitva 16—20 óráig.

VIDÉKI KIÁLLÍTÁSOKBÓL

DEBRECEN, Medgyessy Terem. Józsa János festőművész és Prim Zoltán ötvösművész kiállítása márc. 15-ig.

DUNAÚJVÁROS, Uitz Terem. Somogyi József szobrászművész és Reich Károly grafikusművész kiállítása márc. 9-től.

EGER, Rudnay Gyula Terem. Arató István festőművész kiállítása márc. 8-tól.

GYŐR, Képcsarnok bemutatóterem. Pleidell János festőművész kiállítása márc. 8-tól.

NYÍREGYHÁZA, Benczúr Gyula Terem. Xantus Gyula festőművész kiállítása márc. 15-ig.

PÉCS, Képcsarnok bemutatóterem. Ezüst György festőművész kiállítása márc. 15-ig.

SALGÓTARJÁN, Képcsarnok bemutatóterem. Antal Irén festőművész kiállítása márc. 15-ig.

SZENTENDRE

Ferenczy Múzeum (Marx tér 6.).
Kovács Margit Kerámiagyűjtemény (Vastagh Gy. u. 1.)
Czóbel Múzeum (Templom tér 1.)
Barcsay Gyűjtemény (Dumtsa Jenő u. 10.)
Kerényi Jenő Emlékmúzeum (Ady E. u. 5.)
Szentendrei Képtár (Marx tér 2—4.)
Népművészetek Háza (Rákóczi u. 1.)
Művésztelepi Galéria (Vöröshadsereg u. 51.)
A kiállítások de. 9-től du. 5 óráig látogathatók.

VESZPRÉM, Dési Huber Terem. Moldován István festőművész kiállítása márc. 15-ig.

ZALAEGERSZEG, Kisfaludy Strobl Terem. Schéner Mihály festőművész kiállítása márc. 8-tól.

MÚZEUMI ELŐADÁSOK, HANGVERSENYEK

BUDAPESTI TÖRTÉNETI MÚZEUM

Vasárnap, 11-én, de. 11-kor: Reneszánsz kórusmuzsika. Közreműködik a Pécsi Nagy Lajos Gimnázium Férfi Vokálegyüttese, vezényel: Ivasikva Mátyás és a Budai Nagy Antal Gimnázium Kamarakórusa, vezényel: Sisak András.

MAGYAR NEMZETI GALÉRIA

Pénteken, 9-én, este 7-kor: Századunk zenéje — a Magyar Televízió és a MNG Baráti Körének nyilvános hangversenye.

Szombaton, 10-én, du. 2—5-ig: Filmvetítés a „B" épület előadótermében (Bernáth Aurél, Festő a Tiszánál — Chiovini portré, Szántó Piroska, Emlékezés Kovács Margitra — „A varázsló").

Vasárnap, 11-én, de. 11-kor: Vasárnapi kórusmuzsika. Közreműködik a Fazekas Mihály Gimnázium Vegyeskara, vezényel: Lukin László.

Kedden, 13-án, du. fél 6-kor: MNG-klub. Bevezetés a modern művészetbe. Absztrakt expresszionizmus. Beszélgetés Molnár Sándor festőművésszel. A foglalkozást Csáji Attila festőművész vezeti.

MAGYAR MUNKÁSMOZGALMI MÚZEUM

Hétfő kivételével **mindennap** de. 11-kor, du. 2-kor és 4-kor: Mindenkihez! címmel az Interpress multivíziós műsora a Magyar Tanácsköztársaság kikiáltásának 60. évfordulója tiszteletére.

SZÉPMŰVÉSZETI MÚZEUM

Csütörtökön, 8-án (8—14 éveseknek) **és kedden, 13-án** (14—18 éveseknek), du. 3-kor: Műelemzés gyerekeknek és fiataloknak.

Hétfőn, 12-én, du. 6-kor: Pannóniai múzeumok II. (Nagy ókori gyűjtemények.) Dr. Szentléleky Tihamér előadása.

Kedden, 13-án, du. 6-kor: G. B. Piranesi. (Az európai művészet mesterei.) Dobrovits Dorottya előadása.

TERMÉSZETTUDOMÁNYI MÚZEUM

Szombaton, 10-én, de. 11-kor és **szerdán, 14-én,** de. 11-kor és du. 4-kor: Természetfilmek vetítése.

A KÉPCSARNOK MEGHÍVJA ÖNT

XANTUS GYULA

FESTŐMŰVÉSZ
KIÁLLÍTÁSÁNAK
ÜNNEPÉLYES MEGNYITÁSÁRA
1989. MÁJUS 4-ÉN
CSÜTÖRTÖKÖN DÉLUTÁN 5 ÓRÁRA

MEGNYITJA
HORVÁTH JÁNOSNÉ
A BUDAPESTI MŰVÉSZETBARÁTOK
EGYESÜLETÉNEK SZABOLCS-SZATMÁR
MEGYEI TITKÁRA

MEGTEKINTHETŐ
1989. MÁJUS 4–13.

MEDGYESSY TEREM
DEBRECEN
VÖRÖSHADSEREG ÚTJA 31.

Fk.: Tóth Pál István
MÁTRAINDUSTRIA

XANTUS Gyula festő

címlapon: XANTUS GYULA PORTRÉJA – JÓZSA JÁNOS SZOBRA

XANTUS GYULA

XANTUS GYULA MŰVÉSZETE

„Intellektuális, érzékeny művészet... Klasszikus ihletésű anélkül, hogy a múltba forduló lenne. Mindig... a mának beszél, korunk etikai kérdéseire rezonál... Szimbólumokban gondolkodó művész. Alakjai egyszerre tragikusak és felemelők, katarzist áhítók... Többnyire a semleges háttér síkja előtt, zárt sziluettben rajzolódik a jelképszerű megjelenítés, a kompozíció fő eleme az érzékeny vonal, amely néhol a magyar népművészet írókázásával, vagy karcolásos díszítéseivel rokonmód bonyolult, ám a szerkezeti alapelv miatt logikus szövevényt alkot. A magyar művészet intellektuális, gondolati ága erősödött Xantus munkásságával." (Németh Lajos)

„Xantus Gyulánál a motívumok forrását döntően két tényező határozza meg: az egyik a népművészet anyaga, a másik a művészettörténet nagy alkotásaival való személyes találkozás. Így... sajátos világot alakít, egyéni út, amit megnyit képeivel és így gazdagítja, szélesíti a kortárs magyar művészet egészét. Xantus... elindult a még nem ismert felé és végig is járta az utat." (Dávid Katalin)

„Az élet, ember, a művészet keresi szintézisét a művészben és műveiben egyaránt. A művek tiszteletet érdemlő fegyelme, kiegyensúlyozott rendje, áttekinthető logikája mögött nagy erők lefokozott mozgása van... Mintha festészet, költészet és zene kötne szövetséget egymással, hogy együttesen döbbentsék rá az embert az élet, a valóság szépségére, de szomorúságára is egyaránt. A művek optimizmusa, nosztalgiája valami boldog ősállapot, elveszett teljesség, öröm visszahódítására utal és ösztönöz." (Fischer Ernő)

„Xantus dús képzeletű művész, aki tematikájában, képi hangulatában és jelképei mondanivalójában egyaránt sajátosan egyéni világot alakított ki magának. Ezzel korunkban már nem sok művész dicsekedhetik." (Szíj Rezső)

„Xantus Gyula festészetünk egyik Odüsszeusza, aki azért lendül előre, azért iramlik, hogy a festészettel megvívott távlat is közkincsünk legyen. Megindít energiájának eruptív ereje. Ismerőssé alakítja, megszelídíti, barátunkká teszi a holnapot. Eredeti! ...nem elégszik meg azzal, hogy a festészet csupán a valóság visszatükrözése, hanem létezési formává teremti művei szenvedélyes sorozatában, amely szerves, összetartozó folyamat, nagy egység. Olyannyira az, hogy egyik kép utolsó ecsetvonása egy másik alkotás nyitánya. Nincsenek nehézségei, csak megoldásai, mert jelképes realizmusa, összetett jelekkel állandóan bővülő képírása, felületkezelésének organikus rendje színes ünnepnek érzékeli és teremti a világot, csöndesen hirdetve: a létezésnek nem csak szülöttei, hanem egyre inkább formálói vagyunk, lehetünk." (Losonci Miklós)

ÖNÁLLÓ KIÁLLÍTÁSAI:

1957. Budapest, Fényes Adolf Terem
1961. Budapest, Csók István Galéria
1962. Hódmezővásárhely, Tornyai János Múzeum; Debrecen, Déry Múzeum; Szeged, Móra Ferenc Múzeum; Pécs, Janus Pannonius Múzeum; Tata, Kuny Domokos Múzeum
1963. Veszprém, Bakony Múzeum
1967. Tokaj, Helytörténeti Múzeum
1968. Budapest, Ernst Múzeum; Salgótarján, Bólyai Gimnázium Iskola Galéria
1969. Új-Delhi, Madras (India); Katmandu (Nepál)
1970. Veszprém, Dési Huber Terem; Miskolc, Nehézipari Műszaki Egyetem Klubja
1972. Balassagyarmat, Palóc Múzeum; Szeged, Gulácsy Lajos Terem; Oroszlány, Városi Tanács Klubja
1973. Budapest, Hazafias Népfront VI. ker. Klubja; Békéscsaba, Kulich Gyula Ifjúsági Klub
1974. Budapest, Mednyánszky Terem; Pécs, József Attila Művelődési Ház
1975. Pécs, Mohács, Szigetvár, Somogyapáti művelődési házai; Debrecen, Medgyessy Terem
1977. Kaposvár, Vaszary János Terem; Nyíregyháza, Városi Művelődési Központ; Kisvárda, Mátészalka, Vásárosnamény, Tiszavasvár
1978. Tokaj, Művelődési Klub; Szerencs, Vármúzeum; Budapest, Gutenberg Művelődési Ház Klubja; Budapest, Építők Műszaki Klubja
1979. Nyíregyháza, Benczúr Gyula Terem; Kazincbarcika, Városi Kiállítási Terem
1980. Budapest, Goldberger Művelődési Otthon; Budapest, Újpesti Mini Galéria; Boglárlelle, Pincetárlat
1981. Győr, Xantus János Múzeum; Cegléd, Kossuth Múzeum; Győr, Képcsarnok; Budapest, Fővárosi Művelődési Ház; Kapuvár, Rábaközi Múzeum
1982. Győr, Xantus János Múzeum; Csorna, Néprajzi- és Helytörténeti Múzeum
1983. Budapest, Csók István Galéria; Kapuvár, Rábaközi Múzeum Városi Kiállító Terme
1984. Budapest, Fővárosi Pedagógusok Fáklya Klubja; Debrecen, Helyőrségi Művelődési Otthon; Debrecen, Orvostudományi Egyetem; Rakamaz, Nagyközségi Könyvtár; Nyíregyháza, Megyei Művelődési Otthon; Fehérgyarmat, Művelődési Központ; Vásárosnamény, Városi Művelődési Központ; Kisújszállás, Városi Tanács Díszterme
1985. Nagykálló, Művelődési Központ; Kecskemét, Megyei Művelődési Központ
1986. Szekszárd, Babits Mihály Művelődési Központ; Bonyhád, Városi Művelődési Központ; Berettyóújfalu, Bihari Múzeum; Simontornya, Vármúzeum
1988. Nyírbátor, Báthory Múzeum; Csorna, Városi Műgyűjtemény; Biharkeresztes, Városi Tanács Kiállítóterme
1989. Budapest, Vigadó Galéria – 70. éves jubileumi kiállítás; Győr, Xantus János Múzeum; Debrecen, Medgyessy Terem

Xantus Gyula

Építők Rota – A: 354

Az ÉPÍTŐK MŰSZAKI KLUBJA meghívja Önt

Xantus Gyula

festőművész kiállítására, mely megtekinthető a Klub kiállítótermében (Bp. V., Petőfi Sándor utca 5., I. em.) 1978. november 4-től november 30-ig naponta 10-től 20 óráig. (Szombaton és vasárnap zárva.)

A kiállítás alkalmából a Klub Művészetbarát Körének 228. összejövetelén,

1978. november 22-én, szerdán du. 6 órai kezdettel

vetített-képes bemutatót tartunk a művésznek a kiállításon nem szereplő alkotásaiból. A bemutató után a látottak megbeszélése, vita. Vezeti: KÜRTHY SÁNDOR festőművész, a Művészetbarát Kör elnöke.

Szíves részvételét kéri az

IGAZGATÓSÁG

NÉHÁNY SZÓ AZ ÉRDEKLŐDŐHÖZ

Elidegenedés, szorongás, félelem . . . , sokak szerint a korunk művészetét determináló életérzés döntő tényezői. Pedig aki kicsit is behatóbban tanulmányozza a történelmet, tudja, hogy ezek a tényezők – más-más módon ugyan, de – mindig jelen voltak; azonban korántsem mint kizárólagosak, s ma sem azok.

Elnézést kérve be kell vallanom, hogy én nem félek, s – bár ez önmagában nem erény – de eme vakmerőség óhatatlanul befolyásolja festészetemet.

Ósdi és divatos, régi és új, hagyományos és korszerű . . . , stabilitás és kaland, óvatosság és vakmerőség stb. sokak szerint egymást kizáró fogalmak, s ennek a csökönyösen elhatározott kizárásnak napjainkban sok spekulatív – s köztük művészi – szándék áldozatul esik. A tér és idő új, élményszerű koordináta rendszerében tudatunk ma már természetes egyidejűséggel fogja fel a múltat és jelent (sőt megsejti a jövőt). Földünk – a kozmikus porszem – kultúrája, művészete is áttekinthetően szerves egységbe olvad.

Itt az ideje a régen és hőn áhított szintézisnek! Képeimben ennek az új szintézisnek személyiségemből fakadó, sajátos lehetőségeit kutatom.

Xantus Gyula

KIÁLLÍTOTT MŰVEK

OLAJFESTMÉNYEK

1.	Naptáros csendélet	50×60
2.	Tokaji temetés	80×100
3.	A tokaji híd építése	80×100
4.	Hegyaljai utca	60×80
5.	Tokaji kőbánya	80×100
6.	Délutáni napsütés	75×110
7.	Pesti kilátás	80×100
8.	Tokaji kőtörő	60×80
9.	Úthengerlők	80×100
10.	Dunaparton	80×100
11.	Az Erzsébet híd bontása	65×95
12.	Pesti forgatag	100×140
13.	Ódon házak	50×60
14.	Falusi utca	60×80
15.	Este az ablaknál	100×120
16.	Lottó ház	80×100
17.	Körúti részlet	60×80
18.	Este a kútnál	80×100
19.	Kaktuszos csendélet	60×80
20.	Aszfaltozók I.	120×150
21.	Aszfaltozók II.	100×140
22.	Pályaudvar	120×150
23.	Kőtörő	60×80
24.	Uszályrakodás	80×120
25.	Csillések I.	90×120
26.	Csillések II.	90×110

GOUACHEOK

1. Téli táj
2. Dombos táj
3. Őszi kertek
4. Tavaszi dombok
5. Sárga, fekete földek
6. Tokaji részlet
7. Szőlőhegyek
8. Tokaji utca
9. Kisvárosi részlet
10. Műteremablak
11. Halászbástyán
12. Hajóállomás
13. Hídbontás
14. Vízparti sétálók
15. Pesti tűzfalak

Művészeti Dokumentációs Központ
1951

16. A Rókus előtt
17. Az Oktogonnál
18. Zöld-vörös utcarészlet
19. Belvárosi átkelőhely
20. Reklám-falak
21. Marx téri részlet
22. Pesti utca
23. A November 7. tér este
24. Pesti alkony
25. Este a körúton
26. Pesti fények
27. Cukrászda előtt
28. Színház előtt
29. Lépcsőházban
30. Soproni részlet
31. Ikva-parti házak
32. Ódon városrész
33. Kopott falak
34. Soproni zöld alkony
35. Kisvárosi este
36. Fertőrákosi utca
37. Asszonyok a kútnál
38. Fekete-fehér csendélet
39. Judit és Jocó
40. Építkezés
41. Uszályrakodás I.
42. Uszályrakodás II.
43. Hidas táj
44. Bányavidék
45. Kőbánya
46. Pályaudvar előtt
47. Útmunkások

VÁZLATOK, RAJZOK

48. Az Aszfaltozók színvázlata
49. Rajz a Talponállóhoz
50. A Talponálló színvázlata
51. Eszpresszó előtt (Ecsetrajz)
52. Eszpresszó előtt (Tónusvázlat)
53. Színvázlat az Ujságárushoz
54. Plakátfal előtt (Gobelin-terv)
55. Troliban

618522 Pátria nyomda. Budapest, F. v.: Földi Vilmos.
F. k.: Dr. Balázs Istvánné

CSÓK ISTVÁN GALÉRIA

BUDAPEST V., VÁCI UTCA 25.

XANTUS GYULA

FESTŐMŰVÉSZ

KIÁLLÍTÁSA

1961. OKTÓBER 21-TŐL NOVEMBER 5-IG

Xantus Gyula

1919-ben született, a Főiskolán Szőnyinél tanult festeni. A katonáskodás és a felszabadulás után vállalt művészetoktatási munkája, a rajztanítás elméleti kérdései, hosszú éveken keresztül elvonták a rendszeres festői munkálkodástól. Az utóbbi tíz esztendőben inkább csak rajzokat, kisméretű gouacheokat állított ki, — legutóbb 1957-ben, önálló bemutatón a Fényes Adolf teremben. Most, négyévi szorgalmas tevékenységének eredményével, köztük nagyméretű olajképekkel áll a közönség elé.

Izgalmas, érdekes, egyéni ízű s minden bizonnyal vitát kiváltó ez a festészet. Határozott irányba végzett kísérletezés termése. A kis képek, melyekből ezúttal is láthatunk egy szép gyűjteményt, úgy készítették elő a nagy kompozíciók útját, hogy a festő szinte önmagával állt versenyben: számtalan ábrázolási problémáját a legnehezebb feladatokban kívánta megoldani. Az agyában nyüzsgő különleges figurákat, melyeket megfigyelése és fantáziája bőséggel hozott világra, véglegesen le akarja tenni környezetükbe. De nem akármilyen módon.

Képeinek témáját a ma életéből meríti. A kezdeti csendéletek szórdinós világát, a lankás tokaji tájat, játékos sziluettű soproni városképek váltják fel, majd színeit a főváros körúti forgataga, csillogó pályaudvara lobbantja fel, kőbányában, építkezésen folyó munka tüzesít. Festészetének különleges hangja az egyre mozgalmasabbá váló kompozíciókban érlelődik; a tartalom a formai kiteljesedés ütemével együtt sűrűsödik. Kiindulópontja mindig a valóság, ezt nemcsak élménytgyűjtő kirándulásai igazolják, de a tartalom megközelítésének módszere is.

Első olajfestményeit inkább felnagyított gouacheoknak érezzük. Erre mutat jótékonyan összemosott színvilágúk s az emberek ábrázolásában a jó megfigyelés ellenére is a staffázsszerűség. Síma a felület, pasztellesek a színek. Hirtelen kezdenek kontrasztjai erősödni, s a két utolsó esztendő anyaga az új hevítettségű piktura darabjaival Xantus félreérthetetlen festői karakterét hordozza.

Festményein először a határozott színek s a különleges megvilágítás tűnik szembe. Előbb az éles napsütés sárgákra es erős lilákra bontja a látványt, később bíborvörösbe vonja a házakat s a figurákat. Kitűnő érzékkel adja vissza a hangulati hatásokat. A korábban foltban letett festék mozdulatlansága hamarosan megváltozik. Vibráló, játékos, a színek számtalan variációját felhasználó felületei a kép minden porcikáját mozgásba hozzák. A vastag festékréteg azonban a szigorú szerkezet szorításába kerül, s csak ritka esetben van szükség a téri viszonylatokat hangsúlyozó kontúrokra. Jól csengő, dekoratív hangja, a látványt és konstrukciót egyaránt kiemelő színei a ma emberének jellemzésére vállalkozhatnak. Alkotó módszerének megismeréséhez visznek közelebb az egyes témák változatai: az aszfaltozó munkások s a kőbányát bemutató sorozat. Az ízzó kokszkosár pirosa, a csillék rozsdavöröse. A pályaudvar épületeinek szikrázó aranya nemcsak arra való, hogy a festői szólamokat felcsendítse, de arra is, hogy az emberek ábrázolása hitelesebb, a munkafolyamat valódibb legyen általa.

A tévedés lehetősége a merész dekoratív indításból ered. A szokatlan erejű színellentétekre épült ábrázolás néha útjában áll annak, hogy a művész élményét végigélje, a látvány legmélyére hatoljon. A fejlődés során az érzékelt és konstruált világ tökéletes összhangjának kell véglegessé higgadni műveiben anélkül, hogy egészséges dekoratív felfogása törést szenvedne. Korunk mozgalmas eseményeire jól reagáló ember a jelenségek belső tartalmát is jobban visszaadhatja. A rajzpedagógus, az elméleti ember végleg átengedi majd a terepet a friss benyomásokat szenvedélyes lendülettel feldolgozó festőnek.

Művészetének legszebb darabjai a gouache-képek. Nagy tömegeket vonultatnak fel ezek, egy-egy táj, vagy város hangulatát kitűnően közvetítik. Az sem véletlen, hogy kisméretben érettebb, véglegesebb a megfogalmazás. A táj jellegébe, de az alakokba is gyakran exotikus íz vegyül. Olyik szép hegyvidéki menyecske színes szoknyában, vagy soproni parasztlegény tarka általvetőben, mintha Mexikó hegyeiből ereszkedett volna alá, s a spanyol táncosnőkre emlékeztető fiatal lányok pihennek meg a fárasztó tánc után. De a fantázia fűtötte alkotások is hitelesek, a kisváros jellegzetességeit különös áttételek segítségével sugározzák.

Xantus Gyula művészete az új, sokirányú törekvések között nemcsak érdekes színfolt, de pozitív eredmény is.

D. FEHÉR ZSUZSA

Kiállítási kalauz

Xantus Gyula számadása

A jubiláns alkotó most 70 esztendős. Erdélyben, Borosbenedeken született 1919-ben, a főiskolát Szőnyi István növendékeként végezte el. Eddig hetven önálló kiállítása volt, s munkáinak egy részét különböző hazai múzeumoknak adományozta. 1968-ban SZOT-díjat kapott.

Leonardo da Vinci szerint a festő mindenható. Van a mondásban igazság, a jó művész valóban mindenre képes. Xantus Gyula is jó erőket mozgósít, miközben a képi kifejezés tökélyét keresi. A megküzdött derű jegyében festi képeit, erkölcsi tartalmú esztétikummal gyarapítja ízlésünk és emberségünk. Számára az idő örök jelen, művészetével — H. G. Wells „időgépéhez" hasonlóan — szabadon közlekedik a múlt és a jövő rétegeiben. Alapszínekkel érvel, hálózatos rajzrendszerrel szerkeszt — s e sajátos formarenddel képes minden humánus eszmét vizuálisan megnevezni. Művei nagy családot alkotnak, bennük szorong háromezer esztendő európai kultúrája. Egyedi vizuális nyelvtana az élet szertartásait idézi, az indulásokat és megérkezéseket, s köztük a termékeny életvitelt. Xantus hite mindannyiunk számára kötelező lehetőség.

Huxley „Szép, új világ"-a riasztó elemeket is tartalmaz a maga megfontolt próféciájában. A mi festőnk meggyőződése biztatóbb, hisz az örök megújulást hirdetik munkái. Kiállítása jelenlegi helyéről, a *Vigadó Galériából*, márciusban a győri Xantus Múzeumba fog költözni.

Losonci Miklós

Népszava 1989 febr. 10.

6. p.

...tranyt pedig a bizalmi válság a párton kívül és belül, az esetleges önbizalomhiány, a hatalom- nyílag nem nagy a valószínűsége, de a demokratikus átalakulás halogatása növeli ezt az esélyt. **Osváth Sarolta**

kanyaró-védőoltás

1987-ben 23 kanyaróeset volt az országban.

Az új járvány tavaly őszszel Baranya megyei középiskolákban kezdődött, 1330 esettel. Az idén január 1-jétől február 9-ig 3400 fordult elő *széles területi megoszlásban.* A naponta bejelentett 3—400 megbetegedés az 1967—73. között született korosztályokat érinti. Körükben szükséges a védőoltás, aminek biztosítására a Szociális és Egészségügyi Minisztérium 9 millió devizaforintért 650 ezer adag vakcinát rendelt meg az angliai *Smith Kline* multinacionális cégtől. Ezzel a vakcinával eddig *150 millió* gyereket oltottak be a világon.

Az első 400 ezer adag *még a héten* megérkezik. A megyékben és a fővárosban a közegészségügyi és járványügyi hálózat szervezi meg az oltást a gimnáziumok II., III., IV., és a szakközépiskolák II., III. osztályában, hasonlóképpen az egyetemeken és a főiskolákon is. Aki nem jár iskolai közösségbe, a területi egészségügyi szervektől kap az oltással kapcsolatos tájékoztatást. **L. M.**

Tizenhét csecsemőt ápolnak kanyaróval a fővárosi László Kóházban, a fiatal felnőtt betegek száma 61. A járvány azokra a 14 hónapos kort el nem ért kisbabákra terjedt ki, akik *még védőoltást nem kaphattak,* illetve az anyai védettséget nem élvezték. A kór ugyanolyan tünetekkel jelentkezik a kicsinyeknél is, mint a felnőtteknél, vagyis huruttal, köhögéssel, lázzal, kötőhártya-gyulladással, kiütéssel. Gyógyításuk legfőbb módja az *elkülönítés.* (MT)

Xantus Gyula
festőművész

MTI SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

KISALFÖLD

1984 OKT 2 0

1021

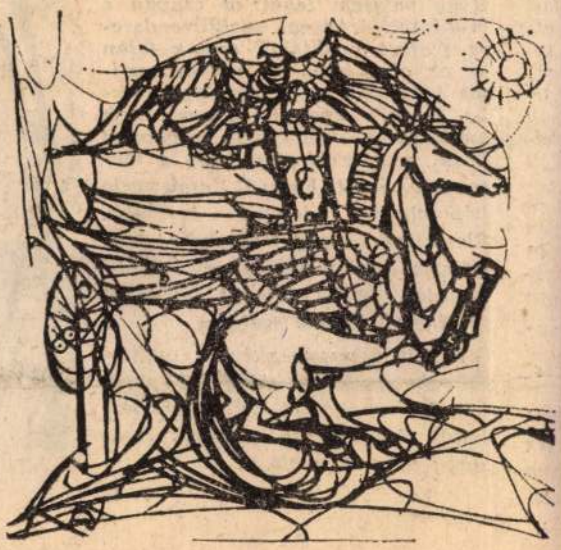

■ Xantus Gyula rajza

ttila sorai
n. Ámos Im-
it nézegetem
irgit munkáit
szuverén al-
amelyhez Jó-
élységű lélek-
ıot befogó li-
síthatók. Csak
e képzettársi-
itálom a Téli
, hogy így te-
az 1944-ben
t 37 évesen
pusztult Ámos
életérzésének.

formátumát.

nak nem min-
ly a holocaust
n fogant.

lira látomásos
lik a tömeges
hitves, Anna
ől egyik mél-

ban n
egy, m
galomn
Hogy
művész
re szer
az az
tás kö
be, az
személ
kínja
tanyel
kapcso

Életrajzot ír egy képregényben, láttatja a költészet József Attila-i hollóját, amely átrepül világokat és lélektől lélekig száll dos.

E két ragyogó művész gyűjteménybe rendezett alkotásai október 6. óta állandó kiállításon láthatók Szentendrén a Vörös Hadsereg útja 10. alatt.

V. L.

Xantus Gyula

festőművén

mitotta meg Bayer Erzsébet kiállítását

a pesti Metró Klubban

Dunántúli Napló

1983 szept 1.

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Xantus Gyula

DÉL-MAGYARORSZÁG
Irodalmi
1979 OKT 21

Vasárnap, 1979. október 21.

DM MAG

1021

XANTUS GYULA RAJZA

Megkérdeztük...

Hagyjuk a mesét!

Hány ember szennyesét mostam én ki húsz év alatt? Ha fölakasztanak, akkor se udom megmondani. Annyi biztos, ogy amikor ez az új épület kézen lett és fölavatták, én indíottam el a gépeket, és azóta is tt vagyok. Aki időközben ide jött olgozni, mind ismerem, meg azt s, aki elment.

Jól kitaláltak itt mindent a terezők, nem lehet rámondani, hogy ehéz a munkánk. Jön az új emer, rákészül, hogy föl kell gyűrni gatyaszárat. Megmutatom neki, de tesszük be a ruhát, itt öntjük e a mosószert, ennyi ruhához nnyit, beindítjuk a gépet, és meetünk a másikhoz. Azt mondja: sak ennyi? Én meg rámondom, ie hamarkodd el, mert éppen éleg ez is. Nem kell erőlködni, nem nehéz ez. Ott van az asszoyok munkája a vasalóban, arra e lehet rámondani semmit. Egy árnahuzat milyen könnyű? Azt ölemelni, megfordítani, arrébb enni nem lehet nehéz. Valami an mégis, ami megeszi az emert. Amikor ide jöttem, fölötte oltam a nyolcvannak jóval, ha ost ráállok a mázsára, hetven lig vagyok. Azért lenne, mert regszem? Lehet itt valami a legőben, amire a tervezők nem ondoltak.

Mit kell kezdeni az új emberel? Azt nem lehet mondani, hogy örtetnének ide

egyszer se olyan üggyel, ami ne rá tartozott volna.

Van nekem egy külön munkám, nem itt belül, hanem a városban. Társadalmi ellenőr vagyok boltokban, bisztrókban, cukrászdákban, vendéglőben. Szívesen csinálom, vagy nem? Ne firtassuk, ez is olyan szennyes, valakinek ki kell mosni. Sokat tapasztaltam, de most se tudom megérteni, ember hogyan vetemedhet rá, hogy becsapja a másikat. Beülünk a presszóba, de a nagyon előkelőbe, és rendelünk két konyakot, meg három fagylaltot. Jó légyfogó lehetek én, mert ha csak rámnéz valaki, mindjárt tudja, ez se fölső helyről jött. Kihozzák, megköszönjük, de kérjük az üzletvezetőt. Kínos pillanat, ilyenkor akar hirtelen fölborulni minden konyakos pohár és fagylaltos csésze. Nagyon utána kapunk, nehogy elejtse szegény pincérnő. Nincs bent a főnök? Nem baj, jöjjön a helyettes. Kettő közül az egyiknek muszáj bent lenni. Visszük be az irodába a pakkot, elkezdünk mérni, és elkezdődik a rablómese. Mit isznak az urak? A legjobb italból kínálnak. Mit hozhatok, kedves elvtársak? Sültet? Ezt-azt? Köszönjük, csak egy hengert, mert mérni akarunk. Tétszik tudni, ez azért van, az meg ezért. Hagyjuk a mesét! Dumából sok van, ellenben a konyak

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726

KELETMAGYARORSZÁG

1979 MAR 4

Xantus Gyula
festőművész

1021

Xantus Gyula festménye a Nyíregyházán március 1-én nyílt kiállításának anyagából (Benczúr terem).

KM VASÁRNAPI MELLÉKLET

TÁJAK, KOROK, MÚZEUMOK

Kalocsai motívumok

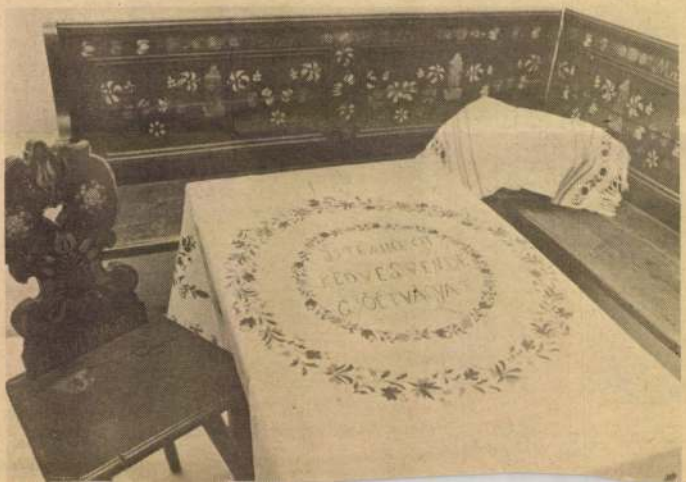

A város nevével fémjelz
népművészeti stílus — ame
a textilek hímzésén, a bútc
és falfestéseken egyará
felismerhető — az újabb k
stílusai közé tartozik. H
zánkban egyedül e tájra jc
lemző, hogy a ház asszony
telepingálják a lakószob
falait, a bútorok felületét.
asztalra pedig ilyen vendé
köszöntő, hímzett terítők
tettek.

A hujogató kendőt tulajdo
nosa kék és kék—piros mo
tívumokkal díszítette. A ka

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 337-748, 340-726

1979 MÁR - 1

DAILY NEWS
Gyula Xantus

Ausstellung des Lebenswerks von Gyula Xantus

Synthese von Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft

1021

FOTO MTI — T. FÉNYES

Der Künstler in seinem Atelier.

Der ungarische Maler Gyula Xantus feiert dieses Jahr seinen 60. Geburtstag. Seine Werke mit individuellem Stil nehmen einen besonderen Platz in der heutigen bildenden Kunst Ungarns ein. Die Kunst von Gyula Xantus hat ihre besondere Eigenart darin, daß sie sich einerseits an die Kunst der Klassik anlehnt, andererseits jedoch auf moderne Weise die Gefühle und Gedanken ausdrückt. Seine Bilder stellen eine Synthese von Tradition und Moderne dar. Die scheinbar komplizierten, ja sogar verworrenen Linien ergeben mit den gleichzeitig verwendeten leuchtenden und reinen Farben eine stark geschlossene Struktur.

Die bewußte Strukturierung ist jedoch keineswegs ausgeklügelt, keine Ausgeburt der Jagd nach dem Neuen, sondern die individuelle Schöpfung eines Künstlers, der bedeutende Werte schafft. Seine Kunst beweist, daß etwas durchaus zugleich traditionell und modern sein kann, und daß das Zurückgreifen der heutigen Kunst auf die Vergangenheit eine Weiterentwicklung der Inspiration aus den Quellen der alten Traditionen, eine Bereicherung der modernen Malerei um Schönes und Neues ist.

Während der reichlich drei Jahrzehnte seines künstlerischen Schaffens hat Gyula Xantus häufig ausgestellt. Seit 1957 waren seine Werke in mehreren Dutzenden von Ausstellungen in Budapest und in anderen Orten des Landes, aber auch im Ausland, beispielsweise in Indien, in Neu Delhi und Madras, zu sehen, wo seine interessanten Kompositionen mit ihren kraftvollen Farben und ziselierten Linien ein lebhaftes Echo fanden.

Gyula Xantus wird nun in einer Ausstellung in seiner Geburtstadt, in Nyíregyháza, sein Lebenswerk dem Publikum zugänglich machen. Die Ausstellung im Józsa-Museum wird am Donnerstag, dem 1. März, eröffnet.

Gyula Xantus über seine Kunst: „Veraltetes und Modisches, Altes und Neues, Traditionelles und Modernes, Stabilität, Abenteuer, Vorsicht und Tollkühnheit sind nach der Meinung vieler einander ausschließende Begriffe, und dieser hartnäckigen Abgrenzung fallen heutzutage viele spekulative Absichten zum Opfer. Im neuen, erlebnishaft erfahrenen Koordinatensystem von Raum und Zeit begreift unser Bewußtsein heute Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft mit natürlicher Gleichzeitigkeit. Die Kultur und Kunst unserer Erde, dieses kosmischen Staubkorns, ihre Vergangenheit, Gegenwart und Zukunft verschmelzen übersichtlich zu einer organischen Einheit. Die Zeit für die seit langem ersehnte Synthese ist gekommen. In meinen Bildern forsche ich nach den Möglichkeiten dieser neuen Synthese."

Tamás Fényes

Reiter-Komposition.

lon leuheiten

stand, wo unter dem Fragetitel „warum Automobilsport?" klargemacht werden soll, daß dieser Sport ebenso förderungswürdig sei wie andere Sportarten.

Stark vertreten ist auch die Zubehörindustrie. Schließlich werden einige „außergewöhnliche Autos" zu sehen sein, wie der als „Oldtimer" bezeichnete „Il tempo gigante" mit zwei Motoren, der als einmaliges Modell zum Preis von fast 900 000 DM innerhalb von sechs Monaten für den Film „Flaklypa Grand Prix" gebaut wurde.

In Zeilen

Moskau (TASS) — Entsprechend dem sowjetischen Programm zur Weiterentwicklung von Satelliten-Fernsehsystemen ist in der UdSSR ein weiterer Fernsehübertragungssatellit „Ekran" gestartet worden. Die an Bord des Satelliten installierte Apparatur gewährleistet im Dezimeter-Wellenbereich die Übertragung von Programmen des zentralen sowjetischen Fernsehens an die einzelnen Empfangsstationen.

Belgrad (DPA) — *Zum zweiten Mal in diesem Winter konnten Urlauber auf Hvar einen Tag umsonst verbringen. Grund dafür war ein seltener Gast auf der jugoslawischen Adriainsel — Schnee, sechs Zentimeter dick. Touristen, die mindestens sieben Tage bleiben, bekommen in sc*

Sonnenbrillen:

Modisch u

Wien (APA) — Daß mehr oder weniger edle Körperteile von Sonnerbrand befallen werden können, hat so mancher schon schmerzlich am eigenen Leibe erfahren — daß aber auch die Augen vor Sonnenbrand zu schützen sind, kingt kurios. Ist es aber nicht, wenn man bedenkt, wie sehr die UV-Strahlen der obersten Schicht unserer Bindehaut zusetzen können. In extremen Fällen kann es sogar zu Verbrennungen der Netzhaut kommen. So liest man in der neuesten Ausgabe des „Gesundheitsmagazins" der Grazer Akademie für Allgemeinmedizin und bekommt auch gleich das Mittel dagegen geliefert: schlicht und einfach — die Sonnenbrille.

Meist werden Sonnenbrillen nur nach modischen Aspekten ausgesucht — auf alles Mögliche wird Rücksicht genommen: Die Farbe der Kleidung, der Haare, des Teints — recht so, aber viel zu wenig Frauen denken daran, daß eine falsche Sonnenbrille mehr schadet als nützt.

Worauf ist also beim Kauf einer neuen Sonnenbrille zu achwertig sein: optisch geschliffen, frei von Schlieren und anderen Fehlern; die Lichtdämpfung muß stimmen. Sie müssen bis zu 75 Grad Minderung der Lichtintensität erreichen; trotz getönter Gläser müssen die Farben natürlich aussehen; Bügel und Fassung der Brille dürfen die Seitensicht nicht verdecken. Besonders beim Autofahren ist dies von lebenswichtiger Bedeutung— die „toten Winkel" haben schon viel Unheil angerichtet.

Wichtig ist in jedem Fall die fachmännische Beratung, Optiker und Augenärzte empfehlen z. B. farbverlaufende Sonnenschutzgläser, die im oberen Teil dunkler sind als im unteren und Automatik-Gläser (Phototrope oder Umbramatic-Gläser), die sich in Sekundenschnelle veränderten Lichtverhältnissen anpassen. Sie absorbieren, je nach Bedarf, zehn bis 70 Prozent des Lichts.

Wenn die ersten Sonnenstrahlen als zu grell empfunden werden und blenden — dann ist es höchste Zeit für eine gute Sonnenbrille.

Bauern lassen Schweine frei

Paris (DPA) — Die Proteste französischer Schweinezüchter gegen die Importe von Schweinefleisch — vor allem aus Holland, Belgien und der BRD — nach Frankreich halten an.

In der Nacht zum Mittwoch wurde an einer Autobahnraststätte in der Nähe von Lille ein haltender Lastwagen aus Belgien das erste Opfer von 60 französischen Bauern, die in einem Autobus gewartet hatten. Sie öffneten den Laster und warfen ein Dutzend Schweinehälften auf die Straße. Das gleiche Schicksal widerfuhr wenig später einem Lastwagen aus Dänemark. Der Fahrer eines anderen belgischen Lastzuges flüchtete in letzter Minute mit seinem Schweinetransport, bevor die Bauern aktiv werden konnten.

Als die selbe Gruppe von Schweinezüchtern etwas später zwei niederländische Lastwagen an einem anderen Autobahn-Parkplatz ausräumen wollte, wurde sie von einer Gendarmerie-Patrouille überrascht und suchte das Weite. In Avallon (Department Yonne) trieben Bauern am Dienstagnachmittag aus Protest drei Schweine und eine Kuh in den Hof der Unterpräfektur. Am Montag hatten die Proteste der französischen Schweinezüchter an der elsässisch-westdeutschen Grenze begonnen, wo mehrere Lastwagen angehalten wurden.

Die Bauern sind über die wachsenden Einfuhren und den Verfall der eigenen Preise erbittert und machen dafür die EG-Agrarausgleichsbeträge verantwortlich.

MK SAJTÓFIGYELŐ

MAGYAR HIRDETŐ

BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51

Telefon: 138-068, 337-748, 340-726

1973 MÁJ 8

Békés m. Népújság

Xantus Gyula festőművész

— XANTUS GYULA KIÁLLÍTÁSA. Május 10-én, csütörtökön este 7 órakor nyílik Xantus Gyula festőművész kiállítása Békéscsabán, az Ifjúsági és Úttörőházban, a Tizek Ifjúsági Klubjának rendezésében.

1021

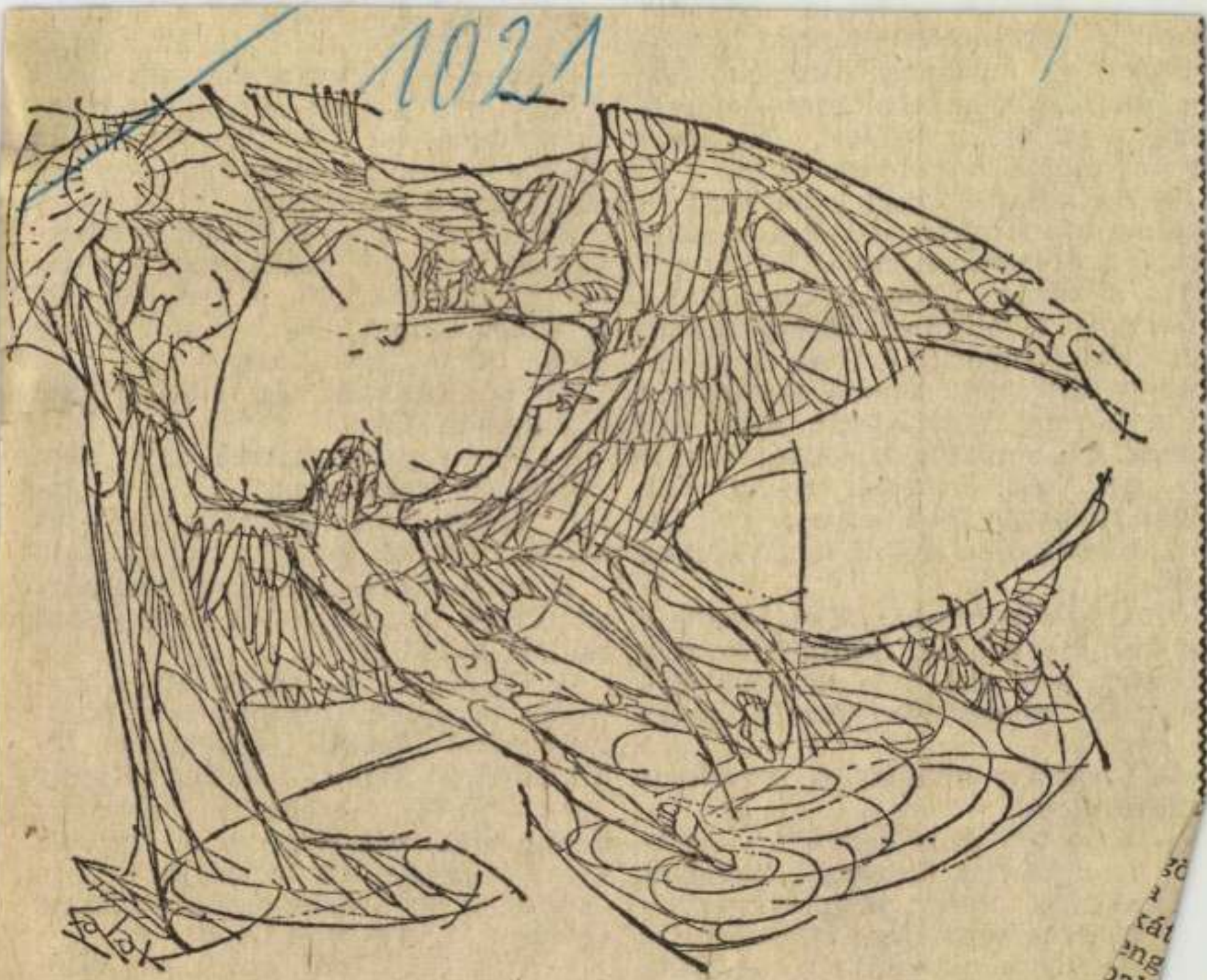

Xantus Gyula: Mitológia

arát és tekintete — mely sörös-
pohárnyival ugyancsak üresebb lett
—, megakadt az érintetlen féldeci-
ken, csak akkor szólott, fenyegető
nyomatékkal, parancsba tette:

— Felhajtani! Mind a hármat!

Muzsikás honvéd, őrizetes a neki-
szegzett revolverre bámult és felhaj-
totta a három féldecit. Csak aztán
pillantott a büfésre, hálája jeléül,
aki visszahunyorított. S az eléje ve-
ett gyűrött papírpénzből nem vette
ki a három féldeci árát, minthogy
annak mineműsége közönséges kút-
víz volt. Az őrmester pedig már
olyan magasan lebegett a dolgok fe-
ett, nem kellett félni, hogy kicsire
néz.

Muzsikás honvéd, midőn letette a
poharat, sapkáját hátralökte feje
búbjára, s bizakodó tekintetével őr-
mesterén csüggve, vigyázzba vágta
magát.

— Őrmester elvtárs! A parancsot
eljesítettem.

— Hogy áll az a sapka?! — dör-
ött Cservenyák őrmester, kidagadt
nyakizma, ahogy beszorította tor-
az érckemény hang kedvéért. De
edékeny hangulatát így se tudta
stolni. — A részegség, kisfiam
ok a hanyag ruházatra! Igazítsa
azt a sapkát!... Jegyezze meg,

Cservenyákot elöntötte a szeretet.
Átölelte Muzsikás katonacimborát.
— Nóta! — ordította, s maga vágott
neki. De a szöveg sűrű ködbe bo-
rult. Oda se! — Pampapampam
pam pampampampam
(felü em!

Zsí gyogta be Cser-
veny t, hogy a nóta-
sor t kedvire való
értelm kor búvó-
patak

Ők i t fejüket
a fülkében.

— Puska, puska, puska vagy! Nem
csinos kis fruska vagy!... — óbégatott fennhangon Cservenyák, hóna alá nyalábolva tartotta az őrizetest.

A néne kiborította asztalkendőjét az öléből, morzsalék és csirkecsont hullott a földre.

— Gyalázat! — reszketett a haragtól, orcájának tüzelő párnái közül villámokat lövellt. — A kicsire tekintenének! Nem látják, hogy alszik?

— Nyanya — emelte fel ujját Cservenyák békítőleg, s énekszóval —, nem csinos kis fruska vagy!

A néne sötétvörös orcájából mind aláfutott a vér, csak hápogott:

— Hát ez... hát ez... hát mindent lehet?!...

Cservenyák előkapta, vagy inkább előkotorta oldalfegyverét, miközben

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HIRDETŐ
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1974 SEP 7
Népszava

Xantusz Gyula

1011

Xantusz Gyula: Vízimadarak

r: Győzelem

korszerűek, s legfőbb érdemük, hogy alaki megjelenésük egyértelműsége mindenekelőtt a kifejezett érzés és eszme *igazolásából* következik. Formáik rendje egyenes állásfoglalást, értelmes gondolkodást, jellemes észjárást tükröz. **Pogány Ö. Gábor**

összes finn népdalt egy meghatározott lexikális rend szerint közölte. A rendezést illetően Bartóknak volt tehát mintaképe, bizonyos módosításokkal, de Krohn rendszerét vette át. Az összegyűjtött anyag tekintetében azonban nem lehetett elégedett, az addig rendelkezésére állott népdalkészlet nem volt elég a nagy munka elkezdéséhez. Különösen a román anyag érdekelte, miután efelől semmilyen kiadvány nem állt készen. 1909-ben Belényesen kezdett román népzenét gyűjteni. Gyűjtései első rendezett eredményeit a Román Tudományos Akadémia segítségével 1913-ban tette közzé: román népdalokat adott ki Bihar megyéből, majd hamarosan megkezdte a máramarosi gyűjtés sajtó alá rendezését.

Ugyanebben az évben — 1913-ban — *Kodály Zoltánnal* együtt elérkezettnek látta az időt egy nagyobb tudományos magyar népdalkiadvány összeállítására. A Kisfaludy Társasághoz tervezetet nyújtottak be a

Látva a
fordított ó
egyik cikk
jegyzi meg
fordítanák
egész világ
borús kész
kor ezen
népzenéjét nagyjából
gyűjteni."

1931 májusában Toscaninit Bolognában megverték, majd egész Olaszországból kiutasították, mert nem vállalta a Giovinezza eldirigálását. Toscanini védelmére *Bartók Béla* levelet fogalmazott az Új Magyar Zeneegyesület nevében, amelyben a magyar zeneszerzők tiltakozását jelentette be a művészeten kívüli tényezők erőszakos beavatkozásai ellen és követelte, hogy a SIMC tegyen lépéseket a művészet szabadságának védelmére alkalmas világszervezet megteremtésére. Később megtiltotta műveinek előadását Németországban és Olaszországban.

Befejezésül álljon itt legszebb önvallomása: *„Az én igazi vezéresz-*

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
Budapest, V., Petőfi Sándor u. 17
Telefon: 188-296, 188-307

Xantus
Gyula 1963 MÁJ 30

Xantus Gyula képei az Ernst Múzeumban

Másfél száz képet mutat be *Xantus Gyula* az *Ernst Múzeum* termeiben. Szinte mindegyik a legutóbbi három évben készült. Kevesebb belőlük — több lett volna.

Xantus Gyula Szőnyi-tanítvány volt, de ez csak néhány régebben festett, főként úti élményeit megörökítő képén érezhető *(Mólón, Vitorlásverseny)*. Hangulatos, napfényes képek ezek, és kompozíciójuk is szilárd, kiegyensúlyozott. Később — és ez jellemző a kiállítás egy részére — Xantus szakított minden impresszionisztikus ízzel, és megpróbált sajátos, szikár, leegyszerűsített, egyéni formanyelvet kialakítani. Célja az összefogott, néhány színre redukált színvilág elérése. Mindezt némi szimbolizmussal kötötte össze, és így lett az egész dialektikus.

Xantus Gyula ugyanis nemcsak festő, hanem a magyar rajztanítás egyik vezető elméleti szakembere, akinek kitűnő kézikönyve nemrég hagyta el a nyomdát. És aki tanár, nehezen tagadhatja meg a foglalkozását. Xantus e három év képein — eltekintve néhány Aba Novák-ízű falusi életképtől — egy ősi motívumegyüttes: az ember, a ló és a madár kapcsolatát variálja. Ez a három alak hivatott nála minden emberi érzés és természeti jelenség kifejezésére. Sorozatokat állít össze képeiből *Variációk, Napszakok, Életkorok* stb. címmel. És elsősorban itt válik az egész jelképrendszer iskolássá. A képzettársítások naivan közhelyszerűek, olyanok, mintha a rajztanári kézikönyv példái lennének. Kitűnő technikai tudással készült képek, „verejtékszagot" senki sem érezhet rajtuk. De a művészettel járó kínlódást sem.

Van néhány képe, amelyért azonban érdemes megnézni a kiállítást. A ló-ember-madár sorozatból a *Szomjúság* és a *Solymászok* változatai figyelemre méltók. Sok képen variálja a barokk művészet emlékének felidézését, ezek között is akad néhány jól sikerült *(Itáliai emlék, Cirádák,* a *Letűnt világ)*. És láttunk olyat is, ahol Xantus Gyula elérte kitűzött célját: a népköltészet egyszerűségét és tömörségét. Ilyen a *Nádi világ* barnásszürke madaraival, a *Kalaposok*, és különösen az erdélyi gyermekkor emlékeiből táplálkozó *Bivalyos*. A pásztorfiú és az állatok fekete tömege, a kopár fő zöldje és a szarvak felfelvillanó fehérsége valóban balladai erővel vall a nehéz és egyszerű életről; e kép műgondja képviseli leginkább azt a „megtalált stílust", amit a kiállítás katalógusa emleget.

Az Ernst Múzeumnak öt terme van. Ha csak kettőt töltöttek volna meg, a néző nem gondolna arra, hogy hiába, nem lehet hetenként nagyot alkotni.

Sz. A.

... a Lenin körúti Zrín
lőtt este fél 7-kor Benedek
Rákóczi út és Tanács körút
ál levő Táncsics könyvsátorná
Tehér Klára és Nemes László; a
stván körúton, a Vígszínház
kor Vadász Ferenc; a Vörösma
en ugyancsak 5-kor Vészi En
November 7 téren délelőtt 10-
délután 6-kor Tőzsér Árpád é
Sándor csehszlovákiai magyar
ugyancsak itt délután a jugos
Momcila Milankov és Sulhóf
iedikálják könyveiket.

— XANTUS JÁNOSRÓL tart elő
ma délután 6 órai kezdettel a
suth Klubban — színes diavetítéssel
— dr. Anghi Csaba professzor.

... délután.
14.00: Cigánydalok. 14.25: Az özvegyek. Jelenet. 14.36: Rácz Aladár cimbalmozik. 14.50: Kulturális Ifjúsági Fórum

Eladunk

10—10 db új és használt, SP 300-as típus benzinmotort
1 db 32—2—5 MB csavarszivattyút
1 db 15—2—3 K—B csavarszivattyút
1 db 45—2—6 M csavarszivattyút
2 db TGL25 D.6.3—H—80 axiál dugattyús motort
1 db TGL25 1520 B.6.3 axiál dugattyús motort
1 db TGL25 1520 B.10. axiál dugattyús szivattyút
1 db K—1434 Szurokemelő szivattyút
5 db 8—15 kW áramfejlesztő aggregátort utánfutóra építve
150 kp/mm² szakítószilárdság feletti, kétszer tűzben — horganyzott huzalt, az alábbi méretekben:

Ø 5 mm 10.549 kg (angol) műbizonylattal
Ø 1,4 mm 164 kg műbizonylat nélkül
Ø 1,8 mm 675 kg műbizonylat nélkül
Ø 2,5 mm 722 kg műbizonylat nélkül

KÖZÚTI GÉPELLÁTÓ VÁLLALAT Anyaggazdálkodási osztály
Budapest IX., Közraktár u. 28. Kalocsai József
Telefon: 336—103, 337—396, 134—063

• *A Budapesti Művészetbarátok Egyesülete december 28-án, pénteken este 5 órakor az V. kerület, Akadémia utca 3. szám alatti nagyteremben köszönti Xantus Gyula SZOT-díjas festőművészt 65. születésnapja alkalmából. Az egyesület Nefelejcs utcai klubjában január 2-án, szerdán este 5 órakor Del Medico Imre Kulturális jelenségek címmel tart előadást.*

Népszabadság, 1984. XII. 13.

Xantus Gyula, festő

Bresten a két lapzárta közti időszakban rendezték meg Xantus Gyula festő kiállítását a Fáklya Klubban.

Kiállítási Kalendárium

Szocialista Művészetért, 1984. febr.

Karlus Gyula festőművész

kiállítása a nekcsárdi Babits Mihály
Művelődési Házban

Népszabadság, 1986. III. 5

Xantus Gyula

meven lesz.

Δ Xantus Gyula festőművész 58 festményét és grafikáját ajándékozta a berettyóújfalui Bihari Múzeumnak. A gyűjteményt ma adják át ünnepélyesen.

Népszabadság, 1986. IV. 22

Xantus Gyula

— **Xantus Gyula** SZOT-díjas festőművész több mint száz festményéből nyílt kiállítás pénteken a kecskeméti Erdei Ferenc Művelődési Központban. A három évtized alkotómunkáját reprezentáló kiállítás képei Tóth István fotóművész magángyűjteményéből valók. A tárlat október 13-ig tekinthető meg.

Népszava 1985. IX. 4.

Xantus Gyula
festőművész

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-743, 340-726

NAPLÓ (VESZPRÉM)

1983 MÁJ 1

1021

Xantus Gyula, festőművész

Tatabánya-Újváros főterén lakásművészeti kisgaléria nyílt egy pár hónapja, vezetője Kutasiné Kiss Mária. A képeket a Szőnyi István alkotóközösségtől kapja, a kisgaléria, melynek jelenleg 29 tagja van. Néver művészek alkotásait láthatjuk itt, pld. Xantus Gyula művét is.

-wér-: Kisgaléria a főtéren.
Dolgozók Lapja, 1984. júl. 18.

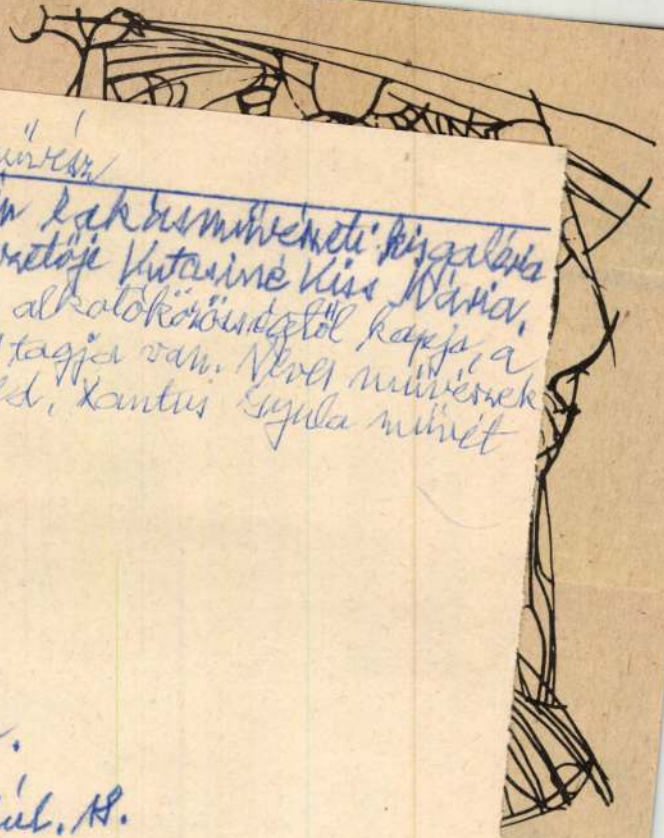

Gyula rajza

SZOL

Xantus Gyula
fotómásolata

MAHIR SAJTÓFIGYELŐ

1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

KELET-MAGYARORSZÁG

1983 MÁJ 1

1021

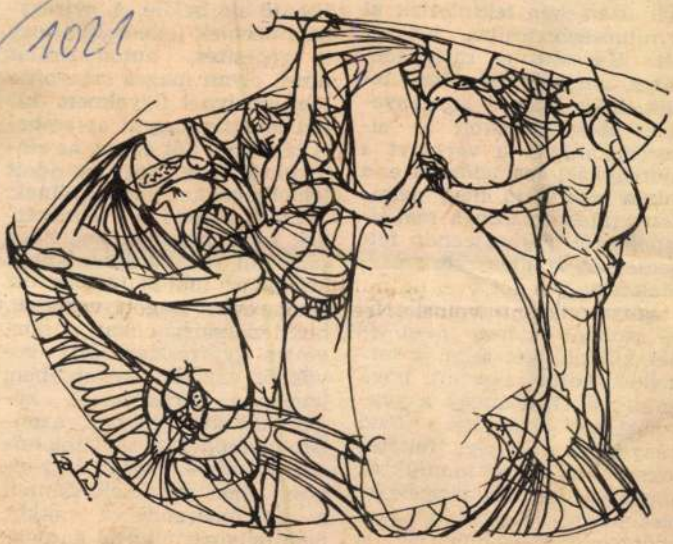

Táncos lábak. (Xantus Gyula rajza)

is, amikor a
tíz üzemében
a minőségbiz
tét. Keresték
seket, amelye
szik, hogy ak
sebb tőkés pi
kerrel állják
nyíregyházi t
minta arra is
képp tájékozt
lapotokról, a
adatokról szűkebb környezetünkben.

Bármennyire azt hirdetjük — szóban —, hogy nem lehet különbséget tenni a termékek között aszerint, hová küldik őket, azonban a gyakorlat azt bizonyítja, jóval kényesebb minőségi feltételeknek kell eleget tenniük az exportra kerülő termékeknek, mint amelyek a hazai ellátásban maradnak. S itt nincs nagy különbség a lakosságnak kerülő és az ipar-

csökkent a szakmunkások száma az utóbbi időben az üzemekben. Bár kifejtették, hogy elsősorban nem a közvetlen gyártásban részt vevőkből vannak kevesebben, hanem a karbantartók közül távoztak többen, azonban ez éppen a távlatok miatt jelenthet gondot. Ugyanis ha nincs megfelelő szinten a gyártóberendezés, akkor lehetetlenség elvárni a megfelelő minőségű terméket. Különösen a sütőiparban aggasztó, hogy több, mint ne-

1984. I. lo. TV 1. müsor 19.30 Znó

TV Hiradó

1021

- Xantus Gyula festményeibejárták Indiát, Nepált, Dél-Amerikát és a kiállitásokon mindenütt közelükbe hivták a látogatókat, ahogyan ma is a Fáklya klubban. A képek ötvözetek. Ötvözik a régmult történelem villanásait a mai élet foszlányaival. A görög korhoz, majd az egyiptomi kulturákhoz nyul vissza a festő, hogy a mai ember kapcsolatát vizsgálja a multtal, az ősi ikonok világával. A képek ötvözetei a XX. század stilustörekvéseinek is. Fölbukkan az art nuovo, a szecesszió motivumvilága, a képek ugyanakkor szürrealizmusra is hajlanak. Mindegyikük viszont értelmes formákból épitkezik. Logikus felépitettségben él a konstruktivizmus szabályainak megfelelően. Nem kerülik ki néhol az absztrakt formákat sem. Hihetnénk, hogy Xantus Gyula művészete csupa ötvözet csupán, csakhogy ezek egyedi módon oldódnak föl egymásban. S nem kell a festő kézjegye, hogy érezzük, mely festő gondolkodása tárul fel előttünk minduntalan. A festészet eszközeivel szintetizálja persze társművészet izgalmait is. Az irodalmi alkotások kedvelt témáit, a szorongás, félelem szelét. Avagy éppen a muzsika ritmikusságát, egy Vivaldi-dallamot. A szintézisláne még nem ért véget. Hiszen a történelmi korok, stilusok, a társmüvészetek ötvözésein kivül a festővilág legfontosabb eleme Xantus Gyula önnön személyének és művészetének a korral való találkozása. A képek megszülettek, hogy átsegitsék az embereket az élet nehéz pillanatain. Sugallatuk a megértés, szeretet, egyensuly és harmónia igéje. A bomlasztással és fölforgatással szemben. A 45 éves festő művészete immár negyed százada próbál hü lenni önmagához.

TERÉZVÁROSI EMBEREK Terézváros
1989. okt. 20.

Xantus Gyula

Ablakából a szomszédos házak cserepeit látni, kicsit távolabb a Zeneakadémiát és a terézvárosi könyvtárat. Harminc éve nézi ezt a panorámát, művészi látomásai pedig a messzi múlttól, mitológiai korok hőseitől, a jövő igézetéig kalandoznak.

— Kell néhány pont, fogódzó, amelyekhez viszonyítva kapcsolatot teremtek a világgal — mondja Xantus Gyula. — *Hetvenéves lettem, és rosszul indult az idei esztendő.* Kórházi kezelések, műtét, lassú lábadozás. Dolgoznom mégis kell, hiszen ez jelenti számomra az életet. *Felülkerekedni, minden nyavalyákon!* Ha állni nem tudok, festek ülve. Így kisebb a látószög, ezért kisebbek a képek, de mégis valami, ami én vagyok. Nincs csodálatosabb érzés, mint rátalálni önmagunkra, alkotni, élni, magas hőfokon. Halálom pillanatában sem leszek boldogtalan, mert szerettem és tudtam élni. Remélem, nem mostanában lesz, de *festés közben szeretnék meghalni.*

— *Műtermében mennyi kép született az évtizedek során?*

— Négyezer, ötezer? Körülbelül 70 kiállításon szerepeltem. Bejártam az egész világot, *nem lazsáltam.* Tanítottam, könyveket, tanulmányokat írtam. Ha láttam, hogy egynémely tanítványom arcára világfájdalom ül, megkérdeztem: mi baj, miért olyan szomorú? *Nem tetszik a világ?! Akkor csináljon magának olyat, amiben jól érzi magát.* Ha valaki nem tanult, nem készült fel az életre, nem törődött önmagával, azt hiheti, *mindenki őt bántja. Pedig a hiba benne van, mert rosszul ítéli meg az életet.* Én most beteg vagyok, öreg vagyok, mégis dolgozom, különben főbe lőhetném magam. Ha jól számolom, *Ady Endre* írt körülbelül 1200-1400 verset. Ezek közül mintegy ötszázra azt mondjuk, „de jó" vers. Nyolcvanról elmondhatjuk, hogy nagy vers, és van harminc, *amire nincs szó.* De nem lehetett csak azt a harmincat megírni, az egész életmű kellett hozzá. Ami engem illet, rossz képet sosem adtam ki a a kezemből, de hogy *melyik az a néhány* alkotásom, amely hiányozna, amelyek nélkül szegényebb lenne a világ, ezt *nem én döntöm el.* Évtizedek óta szünet nélkül dolgozom, így is akad néhány dolog, amit sosem tudok megcsinálni, egész életemben csak vágyódom utána.

— *Ha nem szignálná munkáit, akkor is ráismernénk alkotójukra. Mit szeretne elmondani velük a közönségnek?*

— Megpróbálom odacsalogatni a nézőt, jöjjön, találjon a képen valamit, ami megerősíti abban a hitében, hogy *élni érdemes. A művész legyen vajákos, mágus.* A mágiát az ősember is arra használta, hogy a gonoszt elűzze, s a szépet, a jót keritse hatalmába. Engem a háborúban keresztüllőttek, mégis én nyertem meg önmagam harcát, mert hazajöttem. Felülkerekedtem! *Minden szörnyűség ellenére sem tudok elidegenedni a világtól, bármily divatos lenne,* mert az emberben erősebb az élniakarás és a hit, mint a rombolási ösztön. Segítenünk kell egymásnak, s önmagunknak legfőképp, hogy *ne apadjon a hitünk.* Ezért élek, ezért dolgozom.

Andódy Tibor

XANTUS Gyula

Vasárnapi Hírek

1989. NOVEMBER 5.

Tárlatnaptár

Szerdán Nyíregyházán, a Váci Mihály Művelődési Házban délután fél 6-kor Kristóf Ilona festőművész képeit állítják ki, valamint Kovács Margit, Gorka Géza, Gádor István kerámiáit mutatják be. — Szabadi Sándorné címerkiállítása a Magyar Néphadsereg Központi Művelődési Házában délután 5 órakor nyílik.

— Bandy Müller Pál és Györki Árpád festőművészek kiállítását az OTP Zrínyi utcai klubjában délután fél 6-kor Gomola György költő nyitja meg. —

Berettyóújfalun a Bihari Múzeumban Xantus Gyula festőművész kiállítását délután fél 5-kor Gazda Géza múzeumigazgató nyitja meg. — Körtvélyessy Magda kiállítását délután fél 6-kor a Kossuth Klubban dr. Almár Iván csillagász nyitja meg. —

XERTOX CSOPORT

Nappali ház

MŰVÉSZETI
ÉS
IRODALMI
SZEMLE

Levélcím

1399
Budapest,
Pf.: 701/330

A XERTOX CSOPORT /LÉVAY JENŐ, REGŐS IMRE, ŠWIERKIEWICZ RÓBERT/ BOYLER CIMŰ AKCIÓFESTMÉNYE /1991. IX: 13./ A KÉPET BÉSZÉBEN SENKI SOHA NEM LÁTTA. 2000 DARABRA VÁGVA A NAPPALI HÁZ 1991/3. SZÁMÁNAK BORITÓJA LETT.

print 240

KG 170

szélesse 100

Születésnapi interjú XANTUS GYULÁVAL

- Kedves Művész Úr! Isten éltesse 73. születésnapja, december 28-a alkalmából! Kérem, árulja el mindannyionknak, hogy - annyi művészeti tanulmány szerzőjeként - miért őrzi asztala fiókjában, kiadatlanul a "Szemközt a világgal, önmagammal és a művészettel" című kéziratát? . . .

- Várj, mielőtt válaszolnék, koccintsunk egy kis Napóleonkonyakkal. Előkészítette Ilonka asszonyom a feketét és a sütit is . . . Örülök, hogy a Művészetbarátok Egyesületében számon tartjátok jeles ünnepemet. Igen, ez lesz a hetvenharmadik, szóval túlléptem életem delén . . . Istenem, micsoda évtizedek vannak mögöttem! Megírtam az életemet, a vallomásomat, de kiadása még nem időszerű, talán majd egy-két év múlva, ha megérem a hetvenötöt. Szíj Rezső könyvecskéje a MAI MAGYAR MŰVÉSZET 36. füzeteként sokmindent elmond rólam, tetteimről, világcsavargásaimról, műveimről. Sajnos már antikváriumban sem kapható . . .

- Életed gyökereire vagyok kíváncsi. Mint annyian a nagy egyéniségek közül, Te is Erdélyből indultál . . .

- Igen, Alsó-Fehér vármegyében, Borosbenedeken születtem 1919. december 28-án, polgárcsaládban. A Képzőművészeti Főiskolát Szőnyi István tanítványaként, 1946-ban végeztem, majd különféle iskolákban rajzot tanítottam. 1954-től a Pedagógiai Tudományos Intézet munkatársa voltam, 1960-62 között az Országos Pedagógiai Intézet Vizuális Nevelési Tanszékét vezettem, majd húsz esztendőn át a Magyar Képzőművészeti Főiskola tanársága volt az osztályrészem. A tanítás, nevelés mindenkor szenvedélyem volt és maradt.

- Hét évtized életművében mennyi festmény, rajz lehet?

- Körülbelül 3500 lenne, ha összeszámolhatnám. Sok ez, vagy kevés, nem tudom. Ma is, mindennap dolgozom, és addig, míg lélegezni tudok.

- Műveidet itthon és a nagyvilágban hány kiállításon mutattad be?

- Azt hiszem, hetven hazai és külföldi kiállításon szerepeltem. Budapesten sokszor volt tárlatom, de eljutottam Hódmezővásárhelyre, Veszprémbe, Miskolcra, Boglárlellére, Győrbe, Ceglédre, Biharkeresztesre, Nyírbátorba, Debrecenbe éppúgy, mint Új Delhibe, Katmanduba (Nepálba), Bagdadba, hogy csak a jelentősebb helyeket említsem . . . Szenvedélyem volt és maradt a világcsavargás, más népek művészetének tanulmányozása, a híres múzeumok és képtárak, kiállítások csodálása. (Nem egyszer magammal vittem serdülő fiamat, lányomat is. Judit most Madridban él, műfordító, a fiam itthon dolgozik. Mindketten művészlelkek, kultúra-imádók. Többször megfordultam és tanultam Párizsban, Olaszországban, a volt Szovjetunióban, NDK-ban, Csehszlovákiában, Romániában, Svájcban, Hollandiában, Spanyolországban, hogy megismerjem a festészet, szobrászat világkincseit. Az utazások mindig fellelkesítettek, és arra ösztönöztek, hogy egyéni stílust, munkamódszert alakítsak ki magamnak. Műveim föllelhetők Japánban, Dél-Amerikában, az Egyesült Államokban, Kanadában s másutt is. 1986-ban csaknem hatvan munkámat ajándékoztam Berettyóújfalunak, az ottani Bihari Múzeumnak, ezzel megalapozhattam a városka galériáját. Konokul hiszem, hogy a festészet és a közönség kapcsolata mindennél fontosabb, sikerélménnyel tölt el.

- Fischer Ernő, Losonczi Miklós, Szíj Rezső is abszolút egyéni stílusú művésznek tart. Idézek tőlük néhány mondatot. Fischer írja többek között, hogy "az élet, az ember, a művészet keresi szintézisét a művészetben és a műveiben egyaránt". Losonczi szerint: "Xantus Gyula festészetünk egyik Odüsszeusza. Megindít energiájának eruptív ereje, ismerőssé alakítja, megszelídíti, barátunkká teszi a holnapot . . . Jelképes realizmusa, összetett jelek-

Józsa Lajos müve – Xantus Gyula (bronz)
Fotó – Tóth István

kel állandóan bővülő képírása, felületkezelésének organikus rendje színes ünnepnek érzékeli és teremti a világot, csöndben hírdetve: a létezésnek nem csak szülöttei, hanem egyre inkább formálói vagyunk, lehetünk".

- Mit mondjak mindehhez? Kiadatlan kéziratomból vehetek válaszmondatokat. Vázlatosan megfogalmazott életérzésem, felismert és elfogadott alkati, temperatumbeli sajátosságaim alapján fokozatosan alakítottam ki alkotómódszerem, képépítésem modelljét, makettjét . . . Fejből festek, régi, de alapos, kiterjedt stúdiumok során felhalmozódott képzeteimre támaszkodva . . . Élményeim először amorf, alaktalan víziókban jelentkeznek; ezekben éppen csak fel-felvillan egy-egy határozottabb pont, formai, színbeli összefüggés, valamely jellemző kalligráfia, esetleg mindezeket átfogó tömeg, még laza szerkezeti tendencia. Ezek közül lassan kiemelkedik egy arc, figura, állat, madár, virág, stb. . . . A kép látens továbbérlelődés során elérkezik az igényesebb szinten lehetséges megragadás, az elképzelések realizálásának pillanata: most már egy kemény, határozott, szinte véglegesnek tűnő rajzot építek . . . Az egész felületet a képi vízió domináns színével vonom be, mintegy eltűntetve, belerejtve az előző megfogalmazás nyomait . . . Még a festék száradása előtt a forma és színtömegbe egy-egy világos rajzot, "belakarcolt" kalligráfiát is elhelyezek, így a sötét és világos rajz, valamint a felhordott jellemző szín felülete fakturálisan gazdag, ugyanakkor inspiratív, továbbfejlesztésre alkalmasabb felületet nyújt. Képeim legtöbbször két-három színre épülnek, majdhogynem monokrom jellegűek. A szimbolikus tartalomnak megfelelően szívesen használok tiszta színeket, sőt aranyat, ezüstöt. Képeim nem úgy születtek, mint egy tételesen megfogalmazott igazság, a cselekvés és gondolkodás állandó ütközésének folyamatából . . .

- Búcsúzóul jó egészséget, további műveket és boldog új esztendőt kívánok Neked, Egyesületünk volt elnökének, Ilonka asszonynak, gyermekeidnek, unokáidnak! Kívánom, hogy a húsz évvel ezelőtt kiadott, vizuális nevelésről készült könyvedet mihamarabb újra megjelentessék, mert ma antikváriumban sem kapható, pedig nagy szükség lenne rá.

Pallag János Róbert

XANTUS Gyula

Káldi János (1922 – 1991)

A Kámoni arborétum

Ezüsthárs, tornyos tölgy
mandzsu fűz, függönyt játszó, finom rózsalonc,
élénk parázslású növényi sokaság,
fa- és virágtestvéreim,
kedvre derítők,
az élet nagy igazságaira példával oktatók,
erősítsetek, bíztassatok,
mondjátok nem szűnően,
hogy mindaz, amit tesztek és teszek,
érdemes és értelmes.
Arra születtünk,
– ti is és én is –,
hogy fömutassuk a Szépséget
ebben a végtelen Mindenségben,
mindenféle zord tapasztalat ellenére,
akkor is, ha tépik már a Bűvöletet
a szélvész vad kezei.

Éger, lucfenyő, rhododendron,
havasszépe és vörös juhar,
súgjátok a szívemnek, hogy nem haszontalan
a Gyönyörűségért való áldozat,
sugalljátok, hogy aki egész életével
a Tündöklésért él,
azt a Tündöklet végülis
a jobbjára állítja,
kedves gyermekeként.
Mert mi is a fő törvény?
Tegye ki-ki, amit tennie adatott.
Szikráztassa föl önnön lényéből az egyszeri
és megismételhetetlen
Varázslatot.

Páncélfenyő, gyantás cédrus,
sejtelmes szavú tiszafa, kúszó vadszőlő,
hűséges borbolyabokor,
látjátok, –nem más–, egynyári virág az ember is:
amit magából nyújthat,
pillanatnyi Káprázat csupán,
holdfényben feltündöklő, pmpázó tulipánfa,
a hajnal pipaccsal telt kosara,
fölragyog, s már oda is,
emlék lesz,
elúszó, könnyű felleg.
De tűnj, tűnj, szomorúság,
hiszen a Káprázat egyáltalán nem hiábavaló.
Méltóságos része az emberi sorsnak.

Hálóinges, fiatal nyírfa, krómsárga gyertyán,
elvérző, kis cserszömörce, áhítatos babérmeggy,
segítsetek, hogy létem lényegét soha föl ne adjam,
s halálig daloljam
az egyszer-való Álmot,
– Álom nélkül nem Élet az Élet –,
s azt, hogy
áldott mindenki, aki adott a Csodából
– akár egyszer is –,
amelyből csak ő adhatott.

(1981)

MÚZEUMFALU – OLADI-KILÁTÓ – KÁMONI ARBORÉTUM

Szombathelyt, Magyarország első városi települését Claudius római császár kr. u. 43-ban alapította Colonia Claudia Savaria (rövidítése a feliratokon: CCS) elnevezéssel A négy évszázados római uralom alatt a provincia vallási központja és időszakonként a helytartó székhelye volt. A Nyugat királynőjének becézték történelme során, jelezve, hogy hazánk nyugati határvidékeinek életében kiemelkedő szerepe van: Nyugat-Dunántúl természetes fővárosa, az Ausztriával határos terület gazdasági és szellemi központja, Vas megye székhelye.

A Perint-patak hídján áthaladva a Csónakázó-tó, a Horgász-tó környékére: a tófürdő, a kemping és a falumúzeum együtteséhez érünk. A horgásztó észak-nyugati részéhez kapcsolódik a szabadtéri néprajzi múzeum, a Vasi Múzeumfalu. Létesítése gondolatát már 1939-ben felvetette Tóth János építészmérnök, a magyar népi építészet egyik legkiválóbb ismerője. A mai termálfürdő területén akarta elhelyezni az őrségi, hegyháti, kemenesaljai és a Rábavidéki szlovénok lakta legszebb házakat. Az elképzelést dr. Pável Ágoston, a múzeum néprajzos igazgatóhelyettese is támogatta. Tervük azonban a II. világháború miatt nem valósulhatott meg. 1973-ban már – Bárdosi János néprajzos múzeológus bekapcsolásával – megnyithatták a múzeumfalut.

A kivitelezők arra törekedtek, hogy minél tökéletesebben adják vissza a régi falu hangulatát. Épületegyütteseket, gazdasági udvarokat – nem is mindig egy helyről származó épületekből – alakítottak ki. A soknemeztiségű és változatos táj jellemző népi építészeti remekei: régi lakóházak, malom, harangláb, gémeskút, pálinkafőző, boronafalú sertésól, sövényfalú torkospajta nyújt sajátos élményt. Mindezt madártávlatból élvezhetik a városba látogatók – a szombathelyiek kedvenc kirándulóhelye – a dombtetőn álló Oladi kilátóról.

Tiszta időben délkeleti irányban jól lehet látni a balatoni hegyeket, a Sághegyet, a Kissomlót, nyugati irányban pedig az Írottkőt és Ausztria hegyeit.

Az utcák fasorai változatos faféleségekből állnak. E tekintetben Szombathely egyedülálló hazánk minden városa között. Ez a fásítás dr. Saághy Istvánnak, az 1920-as évek egyik legkiválóbb magyar dendrológusának köszönhető, aki a Gyöngyös-patak partján lévő csodálatos kertjéből biztosította a pompázó fasorokat.

A Kámoni Arborétum tündérkert, mely a gyermekkor lepkeszárnyas álmait varázsolja vissza teraszos sziklakertjével, a tóparti ciprusokkal, az árnyas utakat szegélyető fákkal. Bejárata a Szent Imre herceg utca 102. sz. alatt van. a díszkert 1842 óta volt az arborétum alapító Saághy család tulajdonában. Az első díszfák telepítését Saághy Mihály kezdte, majd fia, István folytatta kiváló szakértelemmel.

A ma 25 hektáron fekvő, évszázados Kámoni Arborétum Magyarország leggazdagabb dendrológiai (fa és cserje) gyűjteménye. 1953-tól az Erdészeti Tudományos Intézet lett a gazdája. **A fafajták száma meghaladja a háromezret.** Fenyőgyűjteménye különösen értékes; mintegy 500 törzskönyvezett fenyőfajta látható a kertben. Közülük legnagyobb érdeklődésre tarthat számot a park közepén lévő mamutfenyő, a fenyők királya. A hazai fajtát képviselik a kecses, magas, magányos malonyai oszlop-tuják, melyeket Ambrózi István, a Jeli-arborétum létrehozója tenyésztett ki. A fenyők nemesítését az arborétumban Saághy István kezdte el. A keresztezéssel előállított fenyőfajtát Gayer Gyula dendrológus nevezte el "Pieca Saághy"-nak. A lombosfajták közül egyedülálló a tölgygyűjtemény. Európa-hírűek a nyíló magnóliák s a számtalan színben tündöklő azaleák és rhododendronok. Érdekesség a kaktuszgyűjtemény is. A cédrusok szűrt fényű árnyékában hangarózsák pompáznak s a hegységek, lápok fehér, lila, s narancsszínű szirmú, élő ékszerek fűszeres, fanyar illata lengi át a lótuszos tündér-rózsás tavakat. Az arborétumi sétákra jövők sokszor annyira hatása alá kerülnek a szépségnek, hogy szeretnének hazavinni otthonukba, kertjükbe az érdekes virágú bokrokból. Ennek sincs akadálya! A bejárathoz közeli díszfaiskolai lerakatban megvásárolhatók a sétákon kiválasztott növények kis cserepekben, melyekből ki-ki tetszése szerint összeállíthatja mini-arborétumát.

Dr. Domonkos János

Gross Arnold rézkarca – Életfa (részlet) ☛

XANTUS Gyula

Sáj 1990 89.

Eötvös Loránd Tudományegyetem
EMBERTANI TANSZÉKE
Department of Anthropology of Eötvös Loránd University
Budapest Hungary
Laboratoire d'Anthropologie d'Université Eötvös Loránd
Budapest Hongrie
Lehrstuhl für Antropologie der Eötvös-Loránd-Universität
Budapest Ungarn
Кафедра Антропологии
Университета им. Этвеша Лоранда
H-1088 Budapest, Puskin utca 3. ☎187-857

Dr Kosáry Domokos úrnak
a Magyar Tudományos Akadémia el

B u d a p e s t

Igen tiszte

Az MTA Biológiai tudományok
sága a mai napon rendes ülést t
di pont keretében Kovács Lás
"Nem Petőfi" c. kötet szerkes
A téma megtárgyalása kapcsán ól
kör indokolatlanul nagy sajtó
egyoldalú, tendenciózus újságci
egyik ilyen írás.

XANTUS GYULA elbúcsúzott. Valamit azonban örökbe hagyott ránk. Művészetét. Ez a kincs romolhatatlan. Két okból. Egyrészt önértéke révén. Fogalmazása egyedi, mert XANTUS GYULA egyéniség. Követhetetlen. Előde csak maga a művészet; nem kötődik maradéktalanul egyetlen stílushoz sem, ez az egyéni karakter az ő korszerűsége. A képen belüli rajzi hálózat, mely átszövi színmezőit, kellemes, derűs érzetet kelt. Jelképes, hogy Icarus helyett Ő Daedalus repülését idézte, az okos, megfontolt célba érkezést. A derűt, a biztonságot. Használni akart, használni tudott az értelmes létezésbe vetett hitével, ezt festette egész életében, ezt a belső meggyőződést igazolta az általa teremtett szépséggel. Humora, jószándéka, bajtársiassága, "nagy elánnal" szerkesztett életvitele, mely megosztotta művészi és művésztanári ambícióit, szintén egyedi a maga nemében. Színes nyomot hagyott maga után. Nemcsak emlékezetes festő volt, hanem szeretetreméltó ember.

XANTUS Gyula

Losonci Miklós: Gulhall. = Művészet és Iparvidéki 1994/3.

Z	BAL	F_1 újra
X	JOB	F_5 lassít
C	FÖL	F_6 gyors
K	LE	

MŰVÉSZET és BARÁTAI

■ A Művészetbarátok Egyesületének (alapítva 1973) füzetei/15 ■ Ára: 40 Ft ■
■ IV. évfolyam, 3. szám. ■ 1994. május – június ■ Tagoknak tagdíj ellenében ■

Sz. Kürthy Katalin

Munkácsy Mihály Krisztus-képei

Munkácsy Mihály (1844-1900) müncheni, düsseldorfi tanulmányai után 1871-ben költözött Párizsba. Itt előbb folytatta a magyar népéletből vett témáit (Falu hőse, Újoncok), majd urbánus képeket festett (Részeges férj hazatérése, Éjjeli csavargók, Baba látogatói, Zálogház). 1878-ban nagy sikert ért el a Milton-nal (európai körút után aranyérmet kapott a párizsi világkiállításon), s ez is ösztönözte a művelődés-történeti képek festésére. Menedzsere, Marl Sedermeyer műkereskedő a saját kezdeményezésének, érdemének tartotta a Krisztus téma ajánlását, valójában a kérdés sokkal összetettebb.

Munkácsy Mihály, 1874-ben látta Tintoretto Krisztus képeit a velencei Scuola di san Rocco-ban. Olvasta Ernest Renan Jézus élete című könyvét, amely nagyszerű áldozatkész emberként mutatta be Krisztust, a galileai ács fiát. Orosz szobrászbarátja, Antokolszkij hívta fel a figyelmét Ivanov biblikus képeire, Lev Tolsztoj Anna Kareniná-jára, (amelyet ekkor folytatásban közöltek a párizsi lapok). Tolsztoj elítélte a Renan vonalat, s a Mihajlov nevű festőt, aki nem isten-embernek, hanem emberistennek ábrázolta Jézust. Mendezek mellett még szomszédja, Gustave Doré is hatott Munkácsyra, aki 1864-ben készítette biblia illusztrációit, s majd a 70-es évek elején Párizsban és Londonban mutatta be Pilátus feleségének álma, Kriszus elhagyja a Praetóriumot, Ecce homo, Mennybemenetel című vásznait.

Munkácsy 1879/80 telén fogott az első képhez, amelynek Krisztus Pilátus előtt címet adta. Másfél év alatt harminc vázlatot és öt kompozíciós tanulmányt készített, s megfeszített napok után 1881 húsvétján mutatta be Sedelmeyer palotájában a 417X636cm-es méretű festményt, amelynek Párizs csodájára járt. Ezrek látogatták a kiállítást, s vitatkoztak: csak vallásos, vagy filozófiai festménye? Munkácsynak úgy sikerült megoldani a feladatot, olyan magasztosnak, hitében erős egyéniségnek Krisztust, hogy az egyház is elfogadta, Renan is elismerte. Munkácsy maga így nyilatkozott egy riportban: "Én az emberi alakban megjelent Istent akartam ábrázolni".

A festményt Sedelmeyer európai diadalútra indította: különleges vasúti kocsi vitte városról-városra előbb a kontinensen, majd Angliában. Közben Munkácsy dolgozott a második képen, amelynek eredeti címe Consummatum est! (Elvégeztetett!) volt, később kapta a Golgota, vagy Krisztus a Kálvárián címet. Tizenöt tanulmány után hozzákezdett 1883 őszén a nagy kép kivitelezéséhez. Modellt rajzolta, fotóztatta, egyszer magát köttette fel a keresztre, hogy érezze és jobban kitudja fejezni a fizikai szenvedést. 1884 húsvétjára készen állt a 460 X 712 cm-es kép, (Munkácsy addigi legnagyobb méretű műve), s a Nagybritánniából visszahozott Krisztus Pilátus előtt-el együtt kiállították Sedelmeyer palotájában, külön erre a célra épített pavilonban. A siker akkora volt, hogy még Maupassant is megemlékezett róla a Bel ami (A szépfiú) című regényében.

Munkácsy Mihály: Ecce homo (1896) - részlet

Az első képet 1882-ben, a másodikat 1884-ben mutatták be Budapesten. Munkácsy ekkor kapta meg az egyesített székesfőváros első díszpolgári oklevelét, majd több magyar város következett az ünneplésben. A két hatalmas festményt bemutatták Amerikában is, az elsőt Munkácsy is elkísérte1886 novemberében. Úgy fogadták és ünnepelték, mint annak idején Kossuth Lajost. Többen pályáztak a kép megvételére, a győztes John Wanamaker, egy igazi self made man lett, aki 120.000 és 100.000 (más forrás szerint 175.000 - 160.000) dollárért vette meg a két festményt. Jenkinstown-beli vidéki házában tartotta azokat, 1911-től pedig Philadelphiában, a nyolcemeletes, ötezer

embert foglalkoztató Wanamaker store különtermében. Később örökösei népszerűsítették a két festményt és minden bőjti, húsvéti szezonban a hallban függesztették fel e passió képeket. Így volt ez 1988-ig.

Visszatérve Munkácsy életéhez: 1894-ben azzal az ötlettel kereste őt fel Kádár Gábor grafikus, könyvkiadó, hogy tegye teljessé a sorozatot: kerekítse trilógiává. Ez az ötlet ugyan felmerült már 1884-ben is, amikor Munkácsy úgy nyilatkozott Budapesten, hogy a feltámadás témájával foglalkozik. Mégsem festette meg a két dicsőséges jelenet valamelyikét, (a feltámadást vagy a mennybemenetelt), ami a Golgota után következhetett volna, hanem visszanyúlt a történésben és a fájdalmas második találkozást választotta Jézus és Pilátus között. Így jött létre az Ecce homo, amelyet először Budapesten mutattak be a millenáris kiállításhoz kapcsolódva. Ez a mű is bejárta Európát és Amerikát, útja korántsem volt már olyan diadalmas, mint elődjeié. Munkácsyt elfelejtették, (négy évig vívta élethalál harcát Endenichben), majd meghalt. A világot már az impresszionisták, posztimpresszionisták, expresszionisták érdekelték. 1914-ben bemutatták Budapesten az Ecce homo-t, amelyet 1916-ban vásárolt meg Déri Frigyes, egy Bécsben élő magyar származású selyemgyáros. Az ő hagyatéka révén került Debrecenbe a 403x650 cm-es méretű kép, amely egyfolytában egy ugyanazon teremben, a tetővilágításos Ecce homo-teremben látható. Most szomszédjába került párdarabja, a Golgota.

A két nagy Krisztus kép amerikai történetét 1988-cal folytatjuk. Ekkor döntött úgy a Wanamaker-alapítvány, hogy eladja az üzletet és a képtár 16 festményét. Köztük volt Hans Temple: Munkácsy a Krisztus Pilátus elött-et festi című képe, valamint Munkácsy két hatalmas vászna. A Sotheby's aukció 1988 február 24-én volt New-Yorkban, amikor az első festmény 60.000 dollárért cserélt gazdát és Kanadába került, a Golgotá-t 47.500 dollárért vásárolta meg Julian Beck, azaz Bereczki Csaba Gyula, a new-yorki és washingtoni Pannónia Galéria tulajdonosa. 1991-ben úgy döntött, hogy hazaküldi a nagy festményt és letétbe helyezi egy magyar múzeumban. A Magyar Nemzeti Múzeum készségesen fogadta a letétet, azzal a kikötéssel, hogy budapesti bemutatása után a Déri Múzeumba kerül a Golgota. Restaurálásán egy évig dolgozott Lente István, Menráth Péter és Szentkirályi Miklós a Szépművészeti Múzeumban, a költségeket a Művelődési és Közoktatási Minisztérium, Debrecen városa és Hajdú-Bihar megye közgyűlése fedezte. A restaurálásnak 110 év történéseit kellett "gyógyítani" . Tudvalévő, hogy 1884-87 között kb. 50 alkalommal tekercselték fel. 1887 után többször elhagyta a mű Wanamaker otthonát: 1889-ben a Párizsi Világkiállításra "engedte haza", 1893-ban a Chicágói Világkiállításon mutatta be. 1907 február 8-án (amikor tűz ütött ki Wanamaker képtárában) keretéből kivágatta és a hóra dobatta a képet (később, eléggé szakszerűtlenül pótolták a vásznat), 1911-1988 között nem sokat mozgott a kép és nem volt tekercselve, azt követően azonban igen.

A Golgotá-t 1993 húsvétján állították ki a Magyar Nemzeti Múzeumban, majd 1993 augusztusától Debrecenben, a Déri Múzeumban látható az ezredfordulóig.

Xantus Gyula

A műgyűjtők partner-szerepe

(Fejezet egy hosszabb kéziratból.)

A művész életében a döntő napok és órák azok, amelyeket az állvány előtt, készülő műveivel szemközt, víziói megvalósításával küzdve tölt el. Mégis - helytelen arisztokratizmusból vagy sznobizmusból - fakadnak olyan kijelentések, melyek szerint a művész csak magának dolgozik, nem érdekelheti a "profenum vulgus", a kritika, vagy éppen a hozzá-nemértő "laikusok" véleménye. Ezek a nézetek – érzésem szerint éppen a mellőzöttség kivédésére – elutasítják a siker vagy sikertelenség szerepét, gyakorlatilag pedig legtöbbször szükségtelen vagy káros izoláltsághoz vezetnek.

Bizony, élményeinket meg kell vitatnunk barátainkkal, képi megfogalmazásukat meg kell mutatnunk barátoknak, kritikusoknak, elméleti szakembereknek, tehát szakmabelieknek, de laikusoknak is. Így a siker és a sikertelenség vállalásával, tehát ütközések során fejlődünk. Műveink megmutatása persze kockázatos, hiszen minden ember egy másik világ, nehezen közelíthető, nehezen érthető és nehezen szerethető meg. Képeinket megmutatni annyi, mint feltárni legrejtettebb énünket, bepillantást engedni intim szellemi szféránkba. Műveink szeretetét elvárni annyi, mint vallomásra bírni egy másik, addig talán egészen idegen embert.

Már sokkal jobb érzés, ha valaki - esetenként találkozva műveinkkel – tetszéssel, rokonszenvvel közeledik alkotásainkhoz, őszintén érdeklődik, sőt keresi, vásárolni és gyűjteni hasonló érzelmi-esztétikai felfogásából fakad. A gyűjtő a műkereskedőtől eltérő módon válogat, szelektál, gyűjteménye alakulása szerint szenvedéllyel keres-kutat a műteremben. Igy lehetséges az, hogy ha véletlenül szembe kerülünk képeink ilymódon kialakított kollekciójával, szinte váratlanul megpillantjuk önmagunk addig rejtett vonását, egyben azt is, hogyan lát valaki bennünket. Elcsodálkozhatunk "elfelejtett" munkáink értékén, de a gyűjtő jó szemén, ízlésén is. Igy egyidejűen szemlélve magunkat és a gyűjtőt, kettőnk embersége önkéntelen természetességgel közeledik egymáshoz. Nem vitás, hogy a műgyűjtés, a gyűjtő személyisége - és ennek szelektív szerepe - a művész és a közönség, a művész és a társadalom találkozásának sajátos, egyben legfontosabb formája. Konkrét jelentősége pedig az, hogy ha később valaki behatóan érdeklődik műveink iránt, megtalálhatja azok áttekinthető, jellemző (kiegészítő) anyagát. Múzeumi anyagnál - bár annak más előnyei (pl. a tudományos feldolgozás lehetőségei) vannak, a megóvás és gondozás műgyűjteményhez hasonló feltételei ritkán vannak adva. A múzeumi anyag "elfekvése" (mobilitási hiánya) mellett a raktári gondozás kedvezőtlen lehetőségei miatt a művek gyakran romlanak, tönkremennek. A műgyűjtő társjellegű, szellemi partner - szerepe az alkotások publicitásának talán szerényebb, de állandóbb esélye mellett a megóvás, gondozás területén is jelentős.

Abban a szerencsében volt részem, hogy életem során találkoztam néhány műgyűjtéssel foglalkozó értékes emberrel, akik barátságukkal is kitüntettek. Ezért csak azt tudom mondani: becsüljük meg a műgyűjtőket, becsüljük meg gyűjtőinket! Becsüljük meg azt, aki - talán szerényebb összegért - de lelkesen kívánja magának egy - egy munkánkat, aki belépve műtermünkbe, szerényen és bátortalanul, de a saját szemével válogat, aki egy üveg bort letéve asztalunkra szégyenkezve dug zsebünkbe egy - egy - általunk talán már elfelejtett - részletet. Becsüljük meg azt, akinek lakásában, gyűjteményében egy - egy munkánkat "jó helyen" tudhatjuk, s azt bármikor megtalálhatjuk, amelyet kiállításokra is kölcsönkérhetünk. (Ezzel pedig nem csupán magunkon segítettünk, hanem az ő munkáját, gyűjteményének értékét - az ő örömére is - gyarapíthatjuk.)

(1983)

XANTUS Gyula

1021

1983.II.24.Tv.2. 21.40.

Tv-Hiradó

- Xantus Gyula festőművész alkotásaiból nyilt ma kiállitás Budapesten a Csók Galériában. Xantus Gyula, 1946-ban Szőnyi István növendékeként. végezte a Képzőművészeti Főiskolát. Ő maga 1963-óta oktat ebben az intézményben. Előzőleg a Vizuális Nevelés, Tanszéket vezette az Országos Pedagógiai Intézetben. Vásznain egyaránt megtalálhatók a mitológiai alakok, és a népművészeti motivumok. Xantus festői világára a jelképszerü megjelenitése jellemző. Sajátos formában jellemzi a multat és a jelent. Képszerkesztése szigoru, kompoziciói zártak, mégis rendkivül dinamikusak,. Vonalvezetése látszólag bonyolult. De figurái végeredményben egyszerüek, és világosak. A szinek és a formák egy szimbólikus világképről gazdag képzelőerőről tanuskodnak. Xantus Gyula képeit március 10-ig nézhetik meg a Csók Galériában a Váci utcában.

1983.II.24.Tv.2. 21.40.

Tv-Hiradó

- Művészeti ténáju beszámolót kaptunk az Egyesült Államokból is. Olyan kumputert fejlesztettek ki, amely megkönnyiti a régi festmények tüzetes vizsgálatát. Egykor szokás volt, hogy a vánasznakat többször használták fel, és igy elképzelhető, hogy egy világhirü mü alatt egy hasonlóan értékes alkotás rejtőzik. A kerosztrefeszitést megörökitő festmény például egy másik régebbi alkotást takrat, és ezen egy asztalnál ülő pár látható. A számitógépes vizsgálat nem árt a müveknek. A tudósokat viszont megfelelően informálja arról, hogy érdemes-e hozzányulni egy-egy műhöz, és felszinre hozni azt ami egyelőre nem látszik.

- Sport-időjárás.

Xantus Gyula festőművész kiállítása: Bp. Fakkya Klub
1984 január 10-24. bev. X. Gy. – [h.] [k.] 1984
[6] p. ill. lep.

~~Nyíregy~~ X. Gy. festőművész kiállítása: Nyíregyháza,
Megyei és Városi Múz. Korp. 1984 szept. 14 – okt. 14
bev. Losonci Miklós. – k. n. 1984 [8] p. ill. lep.

„KORSZERŰSÍTETT KLASSZIKUSOK" avagy

Tizian »Laviniá«-ja

Tizián »Laviniája« Pica

XANTUS Gyula

Losonci Miklós

Ikercsillagok

Fiodor Emil képei a Vigadó Galériában, Xantus Gyula festményei a Fáklya klubban

Rajztanítás, 1984. XXVI. évf. 6. sz. 26-27.

orberichte erschienen, auf die im folgenden
–443; Bd. 43/1990, 55–62.

rstmals das nach obigen Verfahrensgrundsät-
chen Kirche vor; es war, soweit die bisheri-
ndest für den Grundriß der Hauptkirche
gsten Befunde skizziert werden, ohne auf de-
en.
s sich mit an Sicherheit grenzender Wahr-
stem: Geometrische Figuren, und demnach
ıtlich die Proportionierung des Baukörpers,
its Anfang des 13. Jahrhunderts der gesamte
wendet wurde. Die Proportionierung erfolg-
ieser Figuren in der Baugestalt, im übrigen
sch hergeleiteten Maße. Die Maße des Bau-
es Ergebnis — nicht einfach die Summe ein-
rhältnisse dar, sondern bilden gemäß den
ımenhängendes, erstaunlich differenziertes,

XANTUS Gyula

Szij Rezső

Xantus Gyula Debrecenben

Debrecen Kiáll 1984?

Alföld, 1984. nov. 35. évf. 11. sz. 103-107.

zenátusa és a Lufthansa sietett Carandente egítségére, amikor az *Ambiente Berlin* bemutató öltségeit magára vállalta, ugyanígy a *Banco ilbao Vizcaya* pénzügyi támogatásával jöhetett tre a nagy baszk szobrász, *Eduardo Chillida* trospektív tárlata, aki 1958-ban, harmincnégy ves korában Velence város nagydíját nyerte el. hillida szerepeltetésére nagy szükség volt, hizen neki kellett bizonyítania, hogy Velence idejéen ismerte fel a valódi értékeket, és itt egy fiatal űvész is elismerésre talált, ha olyan kvalitásoat mutatott, mint a baszk szobrász. A sort folyathatták volna a pop art nagy generációjának gjaival, akik az 1964-es biennálén robbantak e a művészeti életbe. Ekkor *Jasper Johns* harincnégy, *Robert Rauschenberg* harminckilenc, *rank Stella* huszonkilenc, *Claes Oldenburg* harincöt éves volt. Ezzel a reprezentatív névsorral gészíthette volna ki Carandente a Velencében emutatkozó fiatal művészek körét, példát mutva a nemzeti kormánybiztosoknak, hogy országukból hasonló ígéretes tehetségeket válogassanak ki.

XANTUS Gyula

Olvasó Nép 24 1985

Költők albérletben, Nagy Lajos asztalánál, Füst, Devecseri, Vas, Futamok Simon Istvánról, Két és fél év a Művészeti Tanácsnál, Áron emlékezete, Örkény István üzenetei, Móricz Zsigmond a Sándor-palotában, Berda a pályatárs szemével. S természetesen időnként közbeszól a „főúr", *Galsai Pongrác.*

Egy másik, közművelődési sorozat 1984-ben indult, *Történelmi Szemtanúk* címmel. *Lukácsy* Sándor a magyar történelem és irodalom néhány eseményét mutatja be a sorozatban, korabeli szerzők írásainak, visszaemlékezéseinek tükrében. A szemelvényekhez olvasmányos kisportrékat és korrajzokat társít Lukácsy Sándor. Szó volt ebben a sorozatban Bethlen Gábor lakodalmáról, a töröktől koronát kapó Bocskairól, a magyar jakobinusok kivégzéséről, Mátyás király udvaráról, a rodostói Rákócziról. Szó volt, igen, múlt időben. A sorozat, mire ezek a sorok az olvasó elé kerülnek, átadja helyét egy újabbnak, ugyancsak Lukácsy Sándor összeállításában. A címe: *Híres szerelmek.* Valószínűleg legalább annyira közkedvelt lesz, mint a Történelmi Szemtanúk volt. Mert olyan, valóban híres, szerelmekről olvashatunk, mint például *Balassi Bálinté* és *Losonczi Annáé, Mikes Kelemené* és *Kőszeghy Zsuzsié, Katona Józsefé* és *Dérynéé, Arany Jánosé* és *Rozvány Erzsébeté, Kossuth Lajosé* és *Zeyk Saroltáé, Kosztolányi Dezsőé* és *Radákovich Máriáé.*

Ezzel kell abbahagynunk, a legfrissebb sorozattal. Mert befejezni nem lehet. Egy hetilapot próbáltunk bemutatni, amelynek élete folytatódik, ezen a héten is, a következőn is. Reméljük, még sokáig – az irodalom érdekében.

(M. I.)

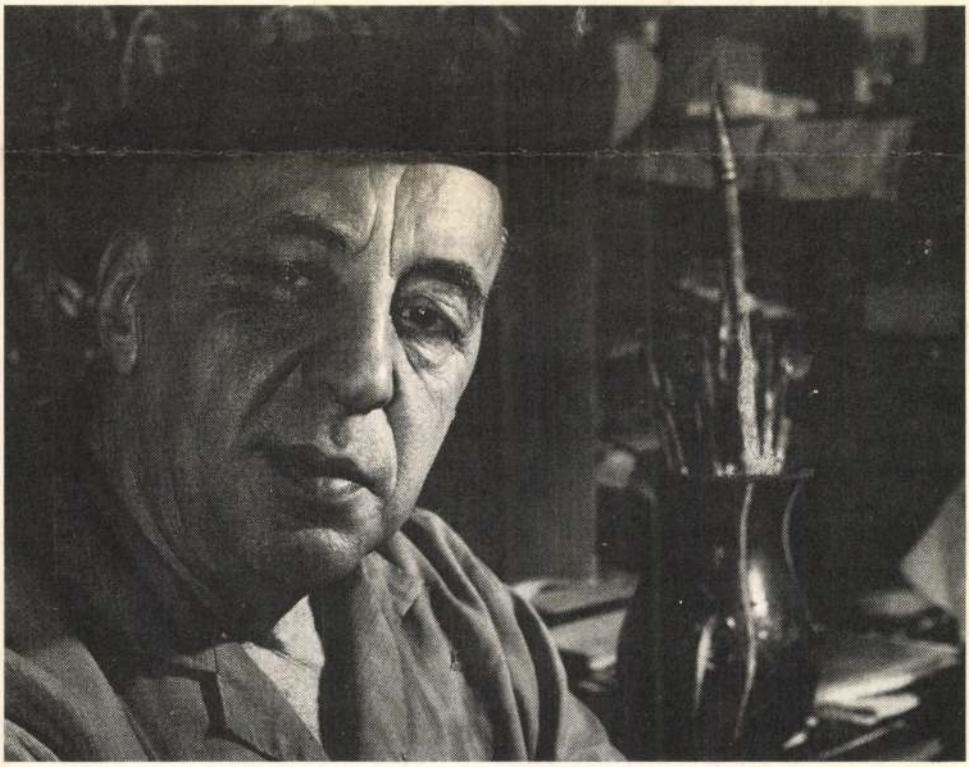

Xantus Gyula

Tudomány – hivatás – könyvtár

Az Irodalomtudományi Intézet (Eötvös) Könyvtára

Amikor 1910 őszén a Gellérthegy lankás, déli lejtőjén, a Ménesi úton felmagaslott az Alpár Ignác-tervezte impozáns épület, a terv megálmodóján s néhány segítőtársán kívül senki sem sejtette, hogy ez a magyar földre plántált École Normale Supérieure milyen sorsalkotó centruma lesz a magyar kultúrának, a tudománynak és emberségnek. Egykori neveltje, Laczkó Géza így emlékezik meg független, franciás racionalitású szelleméről: „Ezt a világot, ezt a gall szigetet a germán óceánban Bartoniek Géza teremtette meg."

Régi helyén, a Csillag utca 2. sz. bérház két emeletén már megalkotta s kiépítette Eötvös Loránd által megálmodott funkcióját ez az intézmény, mely nek hivatása lett tudósokat, tanárokat, szellemi vezetőket nevelni a magyar közéletnek. Gyorsan gyarapodó, értékesen válogatott könyvtárát *Semsey Andor* 5 ezer forintos ajándékkal alapozta meg. Beöthy Zsolt és Kármán József Szabályzati javaslata alapján kapta a Báró Eötvös József Collegium nevet. Első igazgatója az 1 éves párizsi École Normale Supérieur-beli tanulmányútja végeztével Bartoniek Géza lett. Munkáját kiváló tanárok segítették, többek között Riedl Frigyes, Péterfy Jenő, Horváth János, Gombocz Zoltán.

1895-ben Eötvös József könyvtárának egy részét – a könyvszekrényekkel együtt – a Collégiumnak ajándékozta fia, Loránd. Más részük a Műegyetemre került s ezeket 1965-ben egyesítették a Collegium-beli könyvanyaggal, amelyet különgyűjteményként őriz a könyvtárat 1950-ben örökölt Magyar Tudományos Akadémia kihelyezett könyvtárrészlege, majd az 1965-ban megalakult MTA Irodalomtörténeti – utóbb Irodalomtudományi – Intézet, amelynek számos munkatársa – az alapítók s a későbbi fiatalok közül is – a régi, majd az 1957-ben újraalakult Eötvös Kollégiumban nyerte el a tudósi, tanári pálya és hivatás magas szintű elemeit és erkölcsi tartását.

A két világháború közötti korszak polgára mint a liberalizmus, a radikalizmus és a „felforgatás" fellegvárára mutatott rá a Collegium épületére, mi pedig egykori tanára, Kornis Gyula szavaival így idézzük szellemét: „A monda szerint Platon elmenve Aristoteles háza előtt, azt mondotta: „A sokat olvasó háza" (oikos anagnótou). De ez a sokat olvasó Aristoteles egyben a legnagyobb rendszerező tudós is volt..." Nagy nemzedékek sora terjesztette ezt a szelle-

XANTUS Gyula (festő)

XANTUS GYULA SZOTDÍJAS FESTŐMŰVÉSZ kiállítását rendezték meg Tóth István fotói művész gyűjteményéből Kecskeméten, az Erde. Ferenc Művelődési Központban. A kiállítást dr. Losonczi Miklós művészettörténész nyitotta meg 1985. szeptember 20-án.

Forrás, 1985/11. 96.p.

XANTUS GYULA FESTMÉNYEI

ki a Képzőművés[illegible]iskolát S[illegible]nyi István

UJ TÜKÖR 1983.XX.évf. 9. sz. 43. o.

5. A feladat irányitója:

6. A szerződéshez szükséges előzetes engedély kelte, szám

A kifizetésre kerülő dijból progressziv jöv.adó és községfejl
levonásra.

Budapest, 197.....

....

megbizott megb

VIGADÓ GALÉRIA

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja
meghívja Önt és kedves családját
1989. január 20-án 17 órára
a Vigadó Galériába

pont.

Xantus Gyula

festőművész
kiállításának megnyitására

Megnyitja: LOSONCI MIKLÓS

Közreműködik: SZALMA FERENC operaénekes és
VAJDA JÁNOS színművész

Megtekinthető: február 12-ig
hétfő kivételével naponta 10–18 óráig

Cím: Budapest V., Vigadó tér 2.

88-1302 Dorogi Nyomda – KFT

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja
meghívja Önt és kedves családját
1989. január 20-án 17 órára
a Vigadó Galériába

Xantus Gyula

festőművész
kiállításának megnyitására

Megnyitja: LOSONCI MIKLÓS

Közreműködik: SZALMA FERENC operaénekes és
VAJDA JÁNOS színművész

Megtekinthető: február 12-ig
hétfő kivételével naponta 10–18 óráig

Cím: Budapest V., Vigadó tér 2.

88-1302 Dorogi Nyomda – KFT

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Xantus Gyula, festő-grafikusművész

HAJDÚ-BIHARI NAPLÓ

1984 APR 3 07

1021

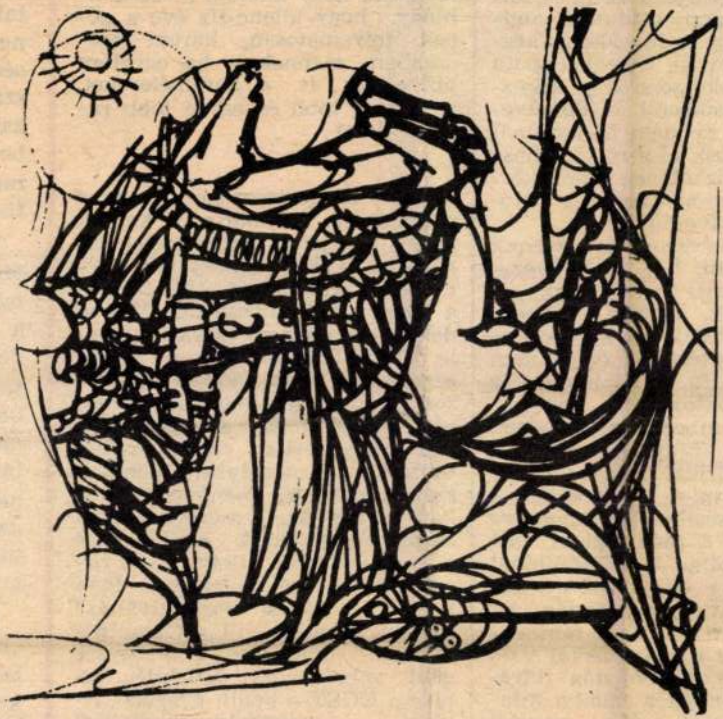

Xantus Gyula rajza

et igényli. A kollektíva, amely-
en a kritikát baráti módon fo-
adják. .

— Termelési főművezető —, ka-
om meg a pontos titulust, ami-
or aprólékos érdeklődésbe kez-
ek, amit azután hosszú disputa
övet a munkássorsról, a kiküz-
ött megbecsülésről. — Főmüve-
ető vagyok, de nem íróasztalnál
lök — hangzik el a rövid válasz
nem ünneprontónak szánt kér-
désre, hogy munkás-e még való-
ában a főművezető.

— Természetesen, munkásnak
artom magam, bár a főműveze-
ők alkalmazotti besorolásúak, s a
remizálásunk is más, negyed-
venként történik, a negyedéves
ervek teljesítésétől (vagy nem
eljesítésétől) függ. De hát mi is
helyzet valójában? Épp úgy
olgozik az ember — értem ezen,
ogy szervez, irányítja a munkát,
ehát nem fizikai igénybevételre
ondolok —, mint a többiek, a
unkások, szellemileg ugyanúgy
enne van a részletekben, sőt
okszor fizikailag is, a beállítóval
együtt végezve az átállítás, a be-
llítás aktusát. Ez a beosztás sze-
intem még olyan, hogy mindenki
ori betöltője a dolgozókkal való
llandó kapcsolat folytán figyelemmel kísérheti a munka min-
den mozzanatát, akár percről
percre, elsősorban a beállítókon
keresztül.

— Mindig és mindenütt jelen?

jó sot
zatgyá
Mert
ledkez
hiány,
pek f
szakba
biztosí
már c
dolgoz

Idér
szakm
meg a
nácsától a XI. ötéves terv él-
munkása kitüntetést. Villás Géza
a Magyar Gördülőcsapágy Művek
debreceni csapágygyárának, s ve-
le Hajdú-Biharnak hozott dicső-
séget. Az MGM vezetői különösen nagyra értékelik az elismerést, hiszen annak a gyáregységnek a termelési főművezetőjét tüntették ki, amelyben döntően szovjet exportra menő csapágyakat gyártanak, cserébe olyan csapágyféleségekért, amiket csak a Szovjetunióból, illetve tőkés országokból lehet beszerezni. Igen komoly tőkésimport-„kiváltás" fűződik tehát Villás Géza irányította munkához — bizonyságául annak, hogy létkérdés immár a KGST-n belüli gyártás-, illetve gyártmányszakosodási együttműködést komolyan venni, és magas színvonalon folytatni.

Gulyás Imre

térést mutat a b
talában a vállal
a jövedelmezős
de többnyire
tékben emelheti
bérszínvonal n
meghaladja az
tal engedélyezet
növekmény ut
gas, a túllépés
több száz százal
a vállalatot.

A kísérletben
elvek érvényesü
bérszínvonal r
kell adót fizet
átlagkereset utá
kevesebb az el
ez az eset ali

MK SAJTÓFIGYELŐ
MAHIR
1091 BUDAPEST IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-760

Xantus Gyula festőművész

PEST MEGYEI HÍRLAP
1984 ÁPR 30

1071

Zeusz és Európa

Xantus Gyula festménye

özösség formálásában, a gazdaság
eendők színvonalas, gyors megoldá
ában. Az a mag ma is a brigád
mely érzékenyen reagál mindenr
mi vállalati érdek, s ha szüksége
iem ismer estét, ünnepnapot. Sol
zor a család is hozzánő ehhez a k
özösséghez.

S hogy miként léphetnénk tová
rról *Krasznai Lajos*, a Pest megy
ártbizottság első titkára szólott.
— Magam is egyetértek azzal —
nondotta —, hogy a brigádmozga-
om jelene olyan, amilyennek a bri-

Pölcz Kálmán

Xantus Gyula, festő-grafikusművész

Xantus Gyula rajza

A munka ünnepéről — képekben

Népújság (Heves), 1984. szept. 30.

demokratikus szövetség elnöke egy gyűlésen hangoztatja: *„ a zsarnok mondjon le és engedje át a hatalmat és a kormányt annak, akiben megvannak a feltételek az ország előreviteléhez".*

November 18. Az utóbbi 10 év legjelentősebb tömegmegmozdulása. A demokratikus szövetség hirdette meg, támogatta a Dolgozók Országos Parancsnoksága és a Demokratikus Népi Mozgalom. Jelszavak: *Pinochet távozása, a demokrácia visszatérése, egy ideiglenes kormány létrehozása, az alkotmányozó nemzetgyűlés összehívása.* A rezsim kénytelen megadni az engedélyt a

A 200

A kopaszodó nyakú tyúk éktelen kotkodácsolással vágtatott ki jese

MAHIR MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Xantus Gyula, festőművész

DOLGOZÓK LAPJA

1984 ÁPR 30

1021

Xantus Gyula, festő-grafikus-művész

MAHIR MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

1984 DEC 10

HÉTFŐI HÍREK

1021

Xantus-képek Kisújszálláson

Világhírű a műgyűjtő is

Xantus Gyula SZOT-díjas festőművész képeiből nyílik kiállítás hétfőn Kisújszálláson.

Xantus műveit az elmúlt időszakban Bagdadban, Új-Delhiben, Nepálban, Amszterdamban, Drezdában, Bergenben, Japánban, az Egyesült Államokban és Kanadában is nagy sikerrel mutatták be, az utóbbi hónapokban pedig Budapesten, Nyíregyházán és Fehérgyarmaton volt tárlata. A mostani kiállítás azonban eltér a korábbiaktól; a művész Tóth István ceglédi fotós tulajdonában lévő képeit állítják ki. Maga a műgyűjtő is világhíres, fotói több földrészt bejártak már, kitüntették a többi között „Az évszázad fotóművésze" címmel is. Régóta társak és jóbarátok. Ennek jegyében több mint egy évtizede gyűjti Xantus festményeit, ezt tárja most a kisújszállási közönség elé.

Az idén nyáron nyitott új galériában egyébként azt tervezik, hogy a későbbiek során a magyar magángyűjtemények legszebb darabjait is sorra a közönség elé viszik itt.

L. M.

nek (GNP), ami az
enti, hogy ha az
ágállomány egy e
lő alatt 10 száza
nőne, finanszíroz

llásnélküliek a mexikói fővárosban az utcán árulják munkaerejüket.

mond
kékről
már a
háromé
ni a tör
hozhatj
emellett
szaporula
utód, de
ös alom
januárban
prémek ára
világpiaci k
árnyalatokat
tól, a bun
vastagságát
rosszabb esetben is, két szaporulat bőre fedezi egy anyaállat árát. Persze ebbe neki is beleszólása van. *Az arak nagyon válogatósak:* előfordulhat, hogy *40 hím* közül — nekünk ennyi lesz 60 anyához — *egyet sem fogadnak el.*

Kovács Klára

boltját, ahol 25 millió forintos árukészlet várja a vásárlókat.

● **A karácsonyi ajándékozás időszakában sokan vesznek híradástechnikai cikkeket is.**

— Ezek közül kiemelkedő helyet foglal el a televízió. A tv-ellátást a beszerzési le-

Gyógykozmetikumok

Újszerű kozmetikumok forgalmazását tervezi Hemo-

vizsgálták, vizsgálják folyamatosan a szakemberek. Már több nyugat-európai, észak-amerikai és távol-keleti országban jegyezték be a termék szabadalmát, amelyet két gyógyszerkutató, egy vegyész és egy biológus állított elő. A tervek szerint *év végéig a Hemovit egyik fajtáját már megvásárolhatják az érdeklődők.* A másik

MAHIR
MAGYAR HIRDETŐ
SAJTÓFIGYELŐ
LEVÉLREKLÁM
1091 BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51.
Telefon: 337-748, 340-726

Xantus Gyula festő- és grafikusművész

KELET-MAGYARORSZÁG

NOV 14

1021

A festőművész jelenlétében dr. Losonci Miklós művészeti író nyitotta meg Xantus Gyula festőművész tárlatát Fehérgyarmaton. Az utóbbi évtizedben Nyíregyháza, Tiszavasvári, Kisvárda, Mátészalka, Rakamaz és Vásárosnamény művészetkedvelői is megismerhették alkotásai egy részét. A fehérgyarmatiak november 25-ig láthatják műveit a városi kiállítóteremben.

helyszínen. Arany- 52/a. (111585)

KA utcá- négyszögöl gyümölcsös is eladó. ly utca 9. (111586)

BÁS össz- kertes ló. Érd.: t. 6., egész 88)

415 négy- zerített te- és bontá- kkal a kis- ő, Kisdiófa Nyíregy- mpa M. 17. inden dél- ától. (111589)

Nyírpa- erületén 250 l szőlő föld négyszögöl erület, 4-es alán. Érd.:

400 ölig telek eladó, lehet kevesebb is. Westsik Vilmos út 18. (111337)

ELCSERÉLNÉM 3 szobás összkomfortos földszinti garázsos lakásom, központban van, másfél vagy kétszobásra, lehet Budapest és környéke is. Ajánlatokat „Értékkülönbözet" jeligére a Kiadóba kérek. (111336)

1 + 3-as szövetke-

1 + félszobás lakás garázzsal vagy anélkül kp + OTP-átvállalással eladó. Árpád út 71. II. 8. Érd.: egész nap.

BUDAPEST tanácsi egyszoba, konyhás lakásomat elcserélném nyíregyházi másfél szobás tanácsi lakásra. Érdeklődni: Gura, Biri, Vöröshadsereg 113. (040758)

NYÍRBÁTORBAN

kiadó. Toldi u.

107-es zel, kü komfort konyha, lakásba sakat k személyc Nyíregyl hercz Z. vári-tele

MÁSFI szobás nék hos

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja
meghívja Önt és kedves családját
1989. január 20-án 17 órára
a Vigadó Galériába

Xantus Gyula

festőművész
kiállításának megnyitására

Megnyitja: LOSONCI MIKLÓS

Közreműködik: SZALMA FERENC operaénekes és
VAJDA JÁNOS színművész

Megtekinthető: február 12-ig
hétfő kivételével naponta 10–18 óráig

Cím: Budapest V., Vigadó tér 2.

88-1302 Dorogi Nyomda – KFT

VIGADÓ GALÉRIA

A Magyar Népköztársaság Művészeti Alapja
meghívja Önt és kedves családját
1989. január 20-án 17 órára
a Vigadó Galériába

Xantus Gyula

festőművész
kiállításának megnyitására

Megnyitja: LOSONCI MIKLÓS

Közreműködik: SZALMA FERENC operaénekes és
VAJDA JÁNOS színművész

Megtekinthető: február 12-ig
hétfő kivételével naponta 10–18 óráig

Cím: Budapest V., Vigadó tér 2.

88-1302 Dorogi Nyomda – KFT

Xantus János, [rajzoló] 1

grafikus

„Kaláj nők ahog Xantus János látta őket." 2 rajz: → Repr.

„nem lévén ... pénzem, nem várhattam, hogy helyt kaphassak mint rajzoló ..." (X. J.)

Dr. Farkas Henrik: 150 éve született Xantus János 1936–1940.

Élet és Tudomány, Sp. 1975. okt. 10.

XXX
41.

MDK

ALFÖLD, Debrecen

Pogány Ö. Gábor

P L U R A L I Z M U S

Sok adoma kering a műbarátok körében arról, hogy a művészek milyen nehezen viselik el egymást, a vetélkedés igencsak megrontja a köztük lévő kapcsolatokat. Négy évszázad távolából nehéz megérteni, miért volt olyan rossz a viszony Leonardo és Michelangelo, Tiziano és Tintoretto között, meg azóta is miért idegesítették egyik-másik igazi tehetséget a kortársak sikerei? Persze, a kölcsönös megbecsülésre is van példa, bár sokkal kevesebb; a kollegialitás nem mondható általános emberi erénynek.

A féltékenység az egyik legkárosabb indulat, úgy tűnik viszont, hogy még a szenvedélyes szerelmesek konfliktusaiban se olyan féktelen, mint a riválisok társaságában. Végül is érthető a művészi hivatásérzet vakbuzgó megszállottsága, mert ha egy festő, költő, muzsikus nem hisz magában, s nincs meggyőződve arról, hogy a műbarátok, a közönség, az emberiség érdekében az alkotó tevékenységet úgy kell folytatni, amiként azt ő műveli, akkor nem is lehet sokat várni tőle.

Többnyire – sajnos – nem a kultúrális közszolgálat ellátásának, a szívbéli szent buzgóság kifejezésének az eltúlzása állítja szembe egymással a céhbelieket, hanem sokkal inkább különböző érdekek szövevényes, áttételes érvényesülése. Leggyakrabban az anyagi haszon szabdalja ellenséges táborokra a pályatársakat; a megosztottság sokmindennek a következményeként jöhet létre, a képzőművészet esetében főként a műkereskedelem a ludas, meg hát a hatalom hivatalnokainak az elfogultsága, cezáromániája, s az az álintellektuális magatartásforma, amelyik a beavatottság mímelésével helyettesíti a széleskörű tájékozottságot.

Szokták mondani, hogy a politikai elkötelezettség is közrejátszik a művészeti élet atomizálásában. Művelődéstörténeti mértékkel mérve mintha a Lajtától keletre az effajta összefüggésre még nem alakultak volna ki a kedvező körülmények, a Kárpát-medencében legalábbis nehéz lenne eszmeiesztétikai következetességeket találni a művészeti törekvések, a jellegzetes irányzatok között. Az értékelés tartós módszereinek a kialakulásához nem elegendő a keresztény-nemzeti gyűlölködés, vagy a kozmopolita sznobizmus, mert amíg az efféle szólamok még összekeverednek a pártok, a kormányok, jogalkotó rögtönzések szinte naponta kísértő változásaival, addig a régió kultúrájának a polgárosodása, szerves fejlődése nem lehet zavartalan. Ehhez mindenekelőtt nagyfokú türelem szükségeltetik, a másság, az esélyegyenlőség tisztelete – a készséges eltűrése. Ilyen "tűrés" volt már, ám annak elsősorban nem a propaganda refrénjei között kellett volna megjelennie, hanem a megértés légkörében, az egyre engedékenyebbé váló közgondolkodásban, azután pedig az etika és az intellektuális érzékenység szférájában. Ama "három té", támogatás, tűrés, tiltás nem is oly régen eszmeinek nevezett követelményekhez kötötte az ügyvitel gyakorlatát, a rendszerváltás kultuszminisztériumi szónoka, aranyszájú illetékese szerint a művészi kvalitásra átvíve a demokráciában is figyelembe veendő ez a hirhedett alliterációs osztályozás. S épp ez a bökkenő. Az apparátus mechanizmusa azóta is olajozottan működik, a bemutatkozás lehetősége, a kitüntetések áruvédjegye, a nyilvánosság tájékoztatása központosított előítélete alapján sugall megkérdőjelezhetetlen végítéletet. Tanulságos lenne az állami vásárlások,a közületi megbízások, a hatósági pályázatok zsűrirendszerét valamiféle ellenpróbával felülvizsgálni, a protekcionista bíráló bizottság nonfigurális cenzorai helyett olyanokat megbízni döntéshozóknak, akik – ne adj Isten – természetelvűek, tisztelik a rajztudást, a vizuális kommunikációban nélkülözhetetlennek tartják a látható valóság ábrázolását, horribilie dictu a tények, tárgyak, lények látványelemeinek a jelenlétét a műalkotásokon. Mert, hogy mi a jó minőség, azt mindenki a maga módján értelmezi, kedélyállapotának, műveltségének, észjárásának, ösztönös megérzéseinek megfelelően, mindezeken túl anyagi számításai szerint, az előnyökért vállalt csoportosdihoz, az államhatalmi, önkormányzati, alapítványi korifeusok szájaízéhez alkalmazkodva.

In concreto:

Aki nem az úgynevezett "avantgarde" útját járja, az nem képviselhet számottevő színvonalat, az európai klasszikusok hagyományainak a folytatója viszont epigon, művészete korszerűtlen, konvencionális, s ha a helyi szellemiségből is ad ízelítőt, akkor egyúttal provincionális. Ha ellenben a műelemzés nem igazodik uniform tantételekhez, akkor nyilvánvalóvá válhat, hogy valaki éppen attól lesz avantgardista, hogy szembefordul a szbványosított elvontságokkal, az előkelősködő rejtjelekkel, a követhetetlen ákom-bákomokkal, a provátstíl szeszélyeivel, s nem szégyell a régi mesterektől tanulni, a közérthető ábrák szakmai ismérveit elfogadni. Az is felmerülhet, hogy a már egy évszázada kötelező hivatalos avantgarde követői ugyancsak konzervatívok, gépies utánzók, modernkedő aggastyánok. Mostanság kiutat keresnek a posztmodernek, mások belesodródnak a hüpernaturalizmusba, némelyek bizonyos mérvű neoszecesszsiót képviselnek, a kockológiát XIX. századi eklektikára cserélik. Sőt egyes teoretikusok általánosítják is az eklektikát, felfogásuk szerint az új évezred küszöbén a mindent átható utánérzés, a múltból örökölt nézetek és formajegyek uralma következik.

Valójában ez már most is így van, csupán a köpönyegforgató korszakváltók próbálják ellenzékiségük győzelmének nyilvánítani az elöregedett avantgarde monopoliumát. Holott a "szocializmus" utolsó évtizedeiben már jelen volt ez az egyeduralom, az állampárt központi lapjának a közleményeiből ez egyértelműen bizonyítható. Az új kurzus – egyelőre – alig hozott változást, s nem csak a művészkortársak plurális megjelenése tekintetében, de a honi hagyományok megítélésében sem. Történelmi festészetünk nagyjait az osztrákok többre becsülik, mint az ujdonsült elit kárpótoltjai és átöltözői. Szegény Munkácsy sajtója továbbra is elmarasztaló. Az európéer professzoresszák Nagybányát a lázadó neosoktól számítva tartják jubilálandónak. Szentendre szektás rajongói igyekeznek elfelejteni, hogy a Szentendrei Festők Társasága 1929-ben alakult és Barcsay Jenő akkor még Rudnay Gyula öntudatos tanítványa volt. Az elnyomott székesfehérváriak mind a mai napig meg tudták akadályozni, hogy Aba Novák Vilmos párisi táblái a magyar-francia történelmi kapcsolatokról a múzeumi bemutatásukhoz épült képtárban helyükre tétessenek. Istókovits Kálmánt 1956 október végén a Képzőművészek Szabadszervezetének elnökévé választották; páratlan képességeinek társadalmi tudasítására – úgyszólván – semmi se történt. Aba Novák, Istókovits mellett századunk harmadik legelementárisabb magyar képzőművész-tehetségének Szabó Vladimir nevezhető, vajon életművének magisztrális feldolgozását fontosnak tartják-e rabságból szabadult akadémikusaink?

A múlt és a jelen művészi teljesítményei mindenképpen mentesítendők attól, hogy ki legyenek szolgáltatva a klikkekbe szervezett személyi és bürokratikus elfogultságoknak a kollegák, legyenek bár részrehajlók egymás iránt, amin aligha lehet segíteni, ám a művelődés kiemelt jelentősége a magyarság mai és jövőbeni sorsának alakulásában az alkotó energiák korlátozatlan kibontakozását igényli. S ez már politikai kérdés, bár nincs pártpolitikai vonzata, mert mindenekelőtt nemzeti szolidaritásra vár.

Kautzky Gyula

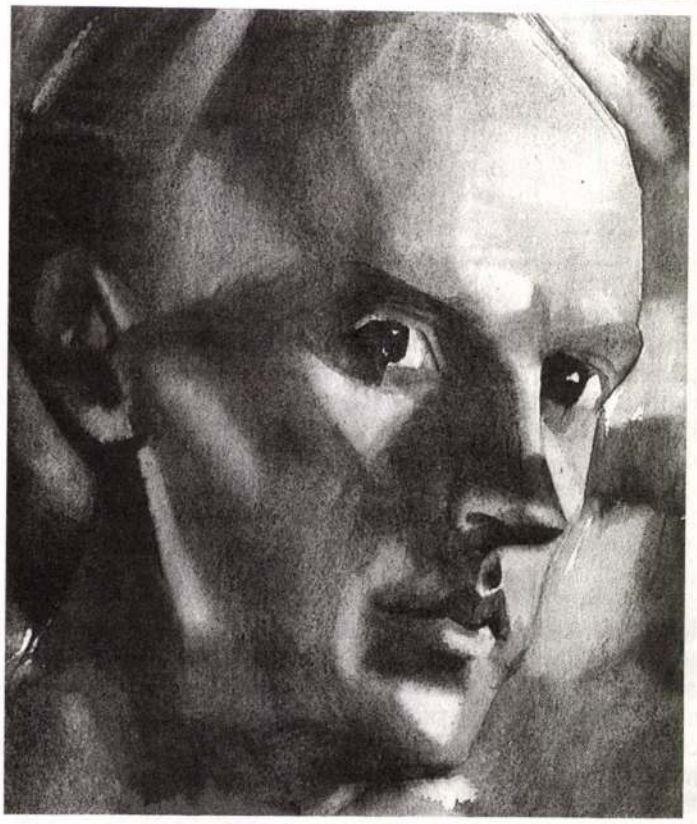

Xantus Gyula: Önarckép, 1946

Xantus Gyula

MŰVÉSZET ÉS MÁGIA

(Fejezet egy hosszabb kéziratból)

Az emocionalitástól (csodálkozás, megindultság, katarzisvágy), mint totális tudat- és létformából, természetszerűen következik az életet és művészetet meghatározó következő lényeges vonás: a mágia (vajákolás, bűvölés, rítus, agitatív cél, vagy ha úgy tetszik: nevelési szándék) szükségszerű jelenléte, rejtetten vagy élesen tolakodó szerepe.

A művészetek mágikus jellegét és hatását a műalkotások vizsgálata világosan megmutatja. Ezt a mágikus funkciót a művészettörténet sem tagadja, csak egy-egy kor (elsősorban az őskor) keretébe utalja. A művészettörténészek (érthető, ámbár sematikus) osztályozása szerint a művészetnek kezdetben mágikus rítus szerepe volt, később kommunikatív jellege került előtérbe, (biblia pauperum), majd legújabban, éppen előző funkciójuk megszűntével, az esztétikai irányultság és tartalom vált meghatározóbbá. Nem tagadhatjuk az osztályozó elme lényegkutató erőfeszítéseit, de ez a felosztás ellenére – átfogó törekvéséből eredően – sematikus, nem felel meg a művészet bonyolult és minden korszakban egyaránt komplex céljainak, tartalmának és sajátos eszközeinek. Világos, hogy a mágikus funkció mellett az ősművészet is tartalmaz jelentős kommunikatív és esztétikai vonásokat, hiszen ezek híján a mágikus cél sikere is kétségessé vált volna. Nem vitás, hogy a középkori ikonok tematikus-novellisztikus (narratív) jellegükkel is hatni akartak, befolyásolni kívánták a híveket, hogy mit tegyenek, mit ne tegyenek, mint vélekedjenek a világról, túlvilágról. Ezt a hatást vizuális-esztétikai eszközök egész tárházának felhasználásával igyekeztek elérni. Bár elfogadható, hogy a modern művészet talán inkább az esztétikum oldaláról közelít a jelenségekhez és a közönséghez, de egyben – magasfokú kommunikatív tartalma mellett – jelentős és differenciált mágikus célja és hatása is van. Ha a képzőművészetek mellett az irodalom, költészet, zene és a mai világot átszövő egyéb jelzésrendszereket nézzük, tehát a művészetek egészét vizsgáljuk, kitűnik, hogy az emberiség fejlődése során együttesen érvényesülő mágikus-kommunikatív-esztétikai tartalom, funkció és eszközrendszer teljes megjelenésével, sőt integrációjával állunk szemben. Nagyon is indokolt tehát, hogy amikor művészetről beszélünk, az alkotás és mágia viszonyát ne feledjük.

Korunk művészetének erőteljesen újraéledt mágikus karaktere összefügg az emocionalitás szerepével a művészetben. Erre a művekből (gondoljunk például Rembrandt, Van Gogh, Picasso műveire) leolvasható "bizonyítékokon" kívül (csak értelemszerűen) hadd utaljak Picasso idevonatkozó gondolataira. Olyasmit mond, hogy bármiből fakadjon is az alkotás, először mindig alaktalanul ösztönös érzés, de ezt olyan formában akarja kifejezni, hogy mindig kapcsolatban álljon a látható világgal. Ugyanakkor – éppen érzései felől – szembe is fordul a világgal, (tehát változtatni akar azon, s e változtatás érdekében vajákol a művészet eszközeivel). Érzéseit olyan élesen kívánja a felületen jelezni, hogyha hozzá akarnak nyúlni, "megvágják a kezüket". Sérteni, bántani, ingerelni kívánja a nézőt, hogy így bírja rá valamiféle állásfoglalásra. Picasso kétséget kizárva ki is jelenti, hogy a festészet a mágikus tevékenység egyik formája, amely arra hivatott, hogy közvetítsen köztünk és az ismeretlen, bizarr, sőt ellenséges világ között. A festészettel egyik célja, hogy felülkerekedjék a világon, úgy, hogy formát adjon neki, egyben formát ad érzéseinek és vágyainak is. Azért említem éppen Picassot, mert ez az amocionális-mágikus tartalom talán műveinek stílusjegyeiben nem is azonnali és közvetlen módon jelentkezik, de munkássága egészét nézve, kétségtelenül.

A nagy alkotások szembetűnő bizonyító ereje mellett az emóció és mágia kapcsolata elméletileg is nyilvánvaló. A művészet emotív tényezői (csodálkozás, megindultság, tisztulás) áttekintésénél kitűnt, hogy az igazi emberi létezés annyi, mint magát választani. Ezt úgy is mondhatjuk, hogy a művész "szabadságra ítéltetett".

A mágia, a varázslat, a szuverénul szervezett világ fölemelő, egyben rabulejtő szférája adja a művészet, benne a festészet, olyan hatalmas vonzerejét, amely sikertől és sikertelenségtől független: nem enged szabadulni, áldozatokra, nyomorra, a pusztulás vállalására is képessé tesz. Ezért mondjuk azt is, hogy a művészet világának útjai temetetlen holtakkal vannak kirakva. Ebben a sajátos szférában élni szolgálat is, ugyanakkor elképzelhetetlen öröm, melyben az egyszerű részvétel is elviselhetővé tesz bármilyen szenvedést.

Az emóciók tehát képesek az ember és világa megváltoztatására. Ennek érdekében azonban cselekednünk kell, azaz a létet és érzéseit tevékenyen kell megélnünk, mintha a valóság és lehetőség egy volna. Arra kell törekednünk, hogy a világ változtassa meg minőségeit, s ez a minőség szakmai jelentésében már absztrakció is. A mágiában tehát transzcendentáló szándék jelentkezik, ami már majdnem varázslat. A tudat tárgyát: a világot csak úgy alakíthatjuk át, ha – majdnem megszűntetve – a révület szférájába emeljük magát a tudatot. Azaz megszűntetjük – legalábbis átalakítjuk – önmagunkat, hogy átalakíthassuk a tárgyat, a világot.

Ezért boldog az ember, aki művésszé született vagy azzá tud válni, mert póteszközök (alkohol, kábítószer) nélkül jut a teljesebb lét birtokába. De az emóciók strukturálására irányuló rítus jelentőségét nemcsak a cselekvő művész érzi, hanem a rítus résztvevői, a néző, befogadó közönség is; érzékenysége, tájékozottsága mértékében részessé válhat. Nem vitás, hogy egy remekmű, (kép, könyv, zenemű, film, stb.) hatására az emberek mássá, jobbá válhatnak, magatartásukon akarnak változtatni. Sőt tenni kívánnak valamit, azaz a mágia lényege szerint reagálnak, hiszen annak az a célja, hogy hatást gyakoroljon, hogy valamire rávegye a többi embert, alakítson és változtasson rajtuk. (Íme a manipulatív, ha jobban tetszik: a nevelő szerep.) Megdöbbentően igaz az "Archaikus Apolló torzó" költőjének – a leírást követő – váratlan emberi-mágikus kitörése: Változtasd meg élted!

Még néhány szubjektív észrevétel korunk zűrzavarosnak tűnő törekvéseiről, sokszor heroikus vagy annak tűnő kísérleteiről, végül saját művészi fejlődésem tapasztalatairól a mágikummal kapcsolatban.

Tagadhatatlan, hogy a külső szemlélő, sőt gyakran a szakmabeli is nehezen igazodik el korunkban a napról napra burjánzó, sokszor "csakazértis" újat kereső gyökértelen vagy éppen epigon törekvések, megnyilvánulások között. A személyiségből fakadó, eltérő sajátosságokon túl ennek egyik oka éppen a mágia, a varázslat, a rítus sokféle célú és eszközű jelentkezése. Másik oka – az elmúlt korokkal szemben – amikor ugyanazon világról mindenki nagyjából ugyanazon módon beszélt, az, hogy a mi világunk nem homogén, túlontúl bonyolult, vagy túlságosan is differenciált ahhoz, hogy egyféle módon szóljunk róla. Így a mai művészet is szükségszerűen multiformis, (sokformájú), bár ugyanazon dologról, de sokféle módon beszél. A nagy egység bonyolultsága szinte csak egy-egy oldal előtérbe állításával, megmutatásával válik lehetségessé, a mágia szinte csak egy-egy "rém" felszámolására irányulhat, ezért heroikusak, hisz szinte a lehetetlent kísérlik meg, (íme, ez újra mágia!), azok az extrém kísérletek, melyek a felülkerekedést, a győzelmet biztosító lehetőségeket, a jeleket és jelzéseket keresik. Ezek a próbálkozások leszűkítik a nagy egész megragadásának és lebírásának lehetőségeit, így a mágia saját ellentétjébe fordul. Ilyen heroikus kísérlet a tiszta absztrakció, a nonfiguráció vajákolása, ahol a formák és színek összefüggése olyan, mint egy amorf kiáltás. Tehát jelenthet és jelent is valamit, például egy emocionális attitűdöt, egy agitatív gesztust, de kellő artikuláció hiányában a tömegekre nem hat, a mágia nem érte el célját. Ilyen kísérlet például a szürrealista művészet, vagyis a világ tudatalatti, mélylélektani totalitásának kifejezése, de itt legalábbis a gyakorlat "készítermékei" – morbid, beteges, aberrált "igazságokra" fordít figyelmet. Ebben a fajta, leszűkített transzdenciában kevés az egységes, teljes ember megragadásának lehetősége, hiszen – szerencsére – nem mindenki beteg vagy torzult lélek. Sokáig tartotta és tartja magát a geometrizáló (intellektuális) magatartás, mely illuzionista vonásokkal (Op-Art) kétségessé is teszi az intellektus mágiáját, a racionalista-alkalmazott-dekoratív jellegénél fogva személytelenné, emoció mentessé válik, s nem kelt emberi, humánus rezonanciát. Másfelől igaz ugyan, hogy a gesztus, a gesztika (Action-peinture) nagyon is személyes, de tartalmi mondanivalója a nihil esztétikus dicsérete, sőt dicsőítése. A világon semmi sincs, mondják a tassiszták, tehát ezt a semmit kell szépen megfesteni. Mivel ezt a semmit kell elfogadtatni, a sokszor igen megtévesztő manipulatív fakturák szépsége megtévesztő ugyan, sőt talán némelyeket elbűvölő, de tisztán, semlegesen dekoratív arabeszkjeik rítusa végül is (funkciójukból kiemelve) célját és értelmét veszti. Vagy mi az értelme és célja a Koncept Art, (minimal art, minimal emocion, body art, land art, vagy pl. a különböző anti-art törekvéseknek, a sexuál heppeningek, szenvedés esztétikai aberrációk, stb.) különböző törekvéseinek és jelszavainak? Nem az emoció és mágia leszűkített értelmezéséből, vagy éppen abszolutizálásáról, egyeduralmának népszerűsítéséről van-e szó? Vagy az úgynevezett okkult misztifikáló törekvések, a kábítószeres "szép utazások" nem az emoció és mágia latens igényéből, vagy az ellen lázadva éppen dehonesztálásáról, az esztétikum és a művészet létének megkérdőjelezéséről, a művészet likvidálásáról van-e szó? Félreértés ne essék! Én magam értékelem ugyan ezeket a kísérleteket, hiszen az imént heroikusnak neveztem őket, mint a lehetőségek és a művészet határainak szinte kétségbeesett keresését, de a magam részéről nem kívánom követni egyiket sem. Miért? Mert a mágia itt nem a tények, nem az emocionális lét és tudat összefüggéseit keresi, hanem csak egy virtuális mozzanat kiragadott és ezért értelmetlen imitálásáról van szó.

Xantus Gyula: Várakozó

Ami engem illet, a művészetek, így a vizuális megjelenítés, a rajzolás, festés mágikus hatását már gyermek- s ifjúkorom óta (az alkotásokkal való élményszerű találkozás során) éreztem. Ennek a hatásnak felismerése, eszközeinek lassú és fokozatos birtokbavétele, az egyre intenzívebb alkotó munka során, tehát folyamatként történt. Az egyszerű "leképezésen" túl, bár ebben is van valamelyest mágikus, varázslatos elem, egyre jobban éreztem az emocionalitás, a mágikus jelentés és hatás érvényesülését, a vajákolás lehetőségét és eszközeit, azok nagy hatását önmagamra és a közönségre. Lassan, képről képre haladva, egyszerre csak, mintegy minőségi átcsapással, sajátos, szuverén világba jutottam, melynek egyéni létformája, sőt törvényalkotó ereje és jelentősége van. Akarva-nam akarva, de fokról fokra olyan saját kifejezési eszközökre leltem, (amorf-organikus, pozitív-negatív formák komponatív hierarchiája), forma-szín és vonalrend olyan kalligráfiájára bukkantam, mely ugyanakkor a mai, korszerű, mondjuk így: modern képszerkesztés erejével egységbe áll össze, sőt – horribile dictu – absztrakt összhatásának mágikus jelrendszerén belül egyidejűen figuratív is, így a néző számára egyaránt tükrözi a reális lét és tudat, az érzés és ész, az agy és szív egységét, osztatlanságát, az emberi teljességet. És mi ez, ha nem mágia? És e képeknek gyakran tapasztalt hatása a befogadó műélvezőkre mi egyéb, mint a részvétel, a rítusban való egyesülés jele és biztosítása? Képeim furcsa, első látásra megfejthetetlennek látszó összhatása mintegy felhívás a rítusban való részvételre. A jel, amelynek jelentése először kétségesnek látszik, később megfejthetőnek bizonyul. A közelebb lépő néző, miután a kép ütőerejénél fogva odahívta, aktívan, szinte szenzomotorikus mozgással kezdi felfejteni a jelentést; s mivel a közelebbi vizsgálat során talál is valamit, utalást a világ tényszerű jelentéseinek figuratív vonatkozásaira, a maga módján, saját szellemi, érzékenységi szintjének megfelelően veszi birtokba azt. Így részesévé válik az együtt alkotás rítusának is...

(1983)

Kürthy Sándor

HOGYAN SZÓLÍT MEG A KÉP?

(és mi hogyan válaszolunk? Néhány szó a képi nyelv eszközei, a formák beszéde, a kommunikáció csatornái, a figurális és nonfiguratív ábrázolás kérdéseiről.)

A kommunikáció egyik legrégebbi formája a kép. Megelőzi a betűket, a hangjegyírást, tehát régi ismerősünk, mondhatnánk, volt rá időnk, hogy megtanuljuk "olvasni" a képi nyelvet, de úgy látszik, arra is, hogy elfelejtsük. Ugyanis meglepően eltérő dolgokat mondanak az emberek, ha megkérdezik tőlük, mit látnak egy adott képen. Honnan ez a divergancia? Hiszen látni mindenki egyformán lát és ugyanazt látja. Hogyan hat a kép, miféle mechanizmusok útján. Hogyan éri el vonzó-taszító hatását? Mindenekelőtt le kell szögezni, hogy a látás nem pusztán biológiai adottság, hanem tanulás, fejlődés eredménye és folytonos finomításra, fejlesztésre szorul. Ezért van többek között szükség vizuális nevelésre.

A kapcsolat kép és néző között két vonalon jön létre: egy cognitív értelmi, felismerő, verbalizáló, intellektuális és egy emocionális, imaginatív, szuggesztív vonalon.

Vegyük az első esetet: megszoktuk, hogy a képek valamit ábrázolnak, ezért először azt keressük, mit ábrázol a kép? Ha felismerjük a tárgyakat, figurákat, témát, már úgy érezzük, hogy helyben vagyunk, értjük a képet. Ezután jön a felismert téma elfogadása, vagy elutasítása; tetszik, nem tetszik. A dolog ebben többnyire ki is merül és ha kérdezzük, miért tetszett vagy nem tetszett, már igen különböző válaszokat kapunk és az eltérések oka többnyire nem a képekben lesz keresendő. A szimpátia-antipátia a néző beállítottságán, karakterén, fejlettségi fokán, műveltségén, pillanatnyi hangoltságán, egészségén, betegségén múlik.

Ha első lépésben nem sikerül felismerni se témát, se figurát, se tárgyakat, ami a mai, már nem is egészen modern festészet esetében előfordul, a szemlélőt ez rendszerint megzavarja, visszadobja és nem jön létre kommunikáció, legfeljebb az elutasítás temperamentum szerint változó reflexiója. Ez az az eset, amikor valaki néz, de nem lát. Itt lenne szükség egy kis szemetnyitó segítségre és a néző elszántságára, meg bizalmára, hogy nem akarják becsapni, a képben üzenet van elrejtve, amit meg lehet fejteni, ha nem is úgy, mint a régi rejtvényeken, ahol számozott pontokat kellett összekötni és kitalálni, hogy hol a vadász. A festő nem rejtvényeket ad fel, henem új megoldásokat keres, hogy még pontosabban, még tömörebben tudja magát kifejezni. A nézőnek is szüksége van egy kis erőfeszítésre, hogy ezt a szára szokatlan gondolatmenetet követni tudja.

A második komponensnek mondott emocionális, szuggesztív vonal hatásmechanizmusa már rejtettebb szférában mozog és felismeréséhez némi szakértelem szükséges, de megértéséhez nem. Ha valaki megmondja, miről van szó, bárki megértheti.

A kérdés talán legegyszerűbb megközelítése, ha azt mondjuk, hogy a képnek van szövege és van dallama. A szöveg az, amit a kép ábrázol: megy a kocsi az úton. A dallam: ahogy ez a téma meg van festve, el van helyezve a kép felületén; a vonalak, tónusok, színek, arányok egymáshoz való viszonya, ezek karaktere, intenzitása, a kompozíció rendje stb. Ezeket nevezzük jobb szó híján absztrakt összefüggéseknek.

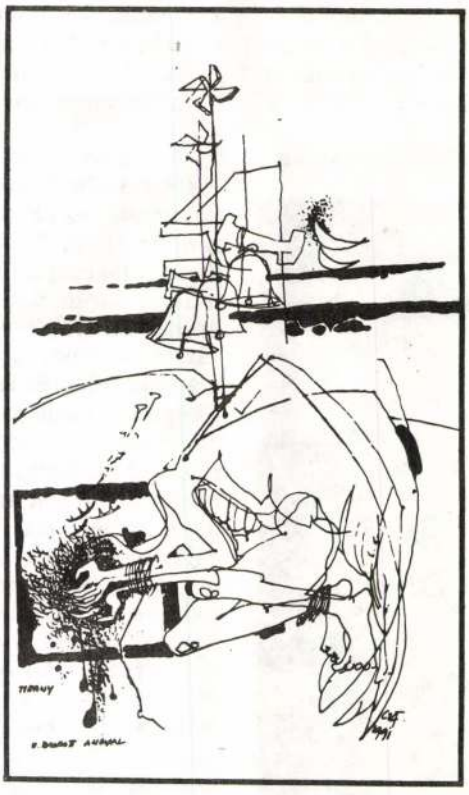

Czinke Ferenc rajza – Bukott angyal

A zenei hasonlatnál maradva a festőnek három skála áll rendelkezésére mondanivalója kifejezésében: az első a vonalak skálája, a legvékonyabbtól az átmeneti erősebb, vastagabb vonalakig, mint a fa, annak vékony gallyai, vastag ágai és még vastagabb törzse. A vékony vonal magas, vékony hangot, a vastag vonal mély, vastag hangot aszociál. A vonal karaktere lehet határozott, lendületes, vagy reszketeg, érzékeny, bizonytalan. A vonal iránya is kifejező: más a vízszintes, a függőleges, a ferde-dinamikus, jobbra vagy balra dőlő, lehajló vagy felfelé törő vonal hatása.

A második skála a tónusok skálája, ami a hófehértől a finom szürkéken, átmeneteken keresztül a legsötétebb feketéig terjed. A világosság-sötétség jól követhető jelentéstartalma fejezhető ki ezzel. Harmadik a színek skálája, ami a hideg és meleg, erős és halvány színekből áll. A mindennapi tapasztalatból tudjuk, hogy a vörös szín a vérre, tűzre, a sárga a napra, fényre, melegre emlékeztet. A zöld szín a növényzet, a kék az ég és a víz színeit, hangulatát idézi. Vannak vidám és fáradt színek, stb.

Már most a festő úgy bánik az elemekkel, hogy ezek érdekesen, mozgalmasan, esztétikusan, ritmikusan, a célnak megfelelően töltsék ki a rendelkezésre álló felületet. Mi a titka az esztétikai élménynek? Az, hogy egy adott felületen belül a három skála elemei változatosan, mozgalmasan, ritmikusan, sokrétűen fonódjanak, kapcsolódjanak egymásba, mint zenében a szólamok, dallamok, akkordok egybecsengő harmóniája. Ha ránézünk egy nagy tábla faiskolára, szemünk tovább siklik, a monoton egyhangúság nem köti le figyelmünket. De ha együtt látunk mondjuk egy nagylombú gesztenyefát, előtte karcsú nyírfácskát, meg egy tűlevelű ezüstfenyőt, megállunk és azt mondjuk: jaj de szép kis facsoport! Miért érezzük ezt szépnek? Azért, mert a rendelkezésünkre álló teret ezek a formaelemek változatosan, sokrétűen bontják, osztják fel és töltik ki, és ettől dallamra, ritmusra, muzsikára emlékeztető élményben lesz részünk.

Az úgynevezett nonfiguratív festmény pedig nem más, mint dal szöveg nélkül. Itt is ugyanaz a skála áll a festő rendelkezésére és ugyanolyan követelmények is ezeknek az elemeknek az elhelyezésére, felhasználására nézve, mint az ún. figuratív képek esetében. Itt sem lehet akármit, akárhogy csinálni. mert akinek már van szeme felismerni ezeknek az építőelemeknek a hangját, ritmusát, dallamát, az mindjárt észreveszi, ha valahol nem stimmel a dolog. Ha nem odavaló, nem egymáshoz tartozó elemek kerültek egymás mellé, vagy félrecsúszott egy kicsit a kompozíció. A kép megértése tehát nem ott kezdődik, hogy felismerjük, mit ábrázol a kép, hanem amikor valaki kezdi érezni a kép zeneiségét, ritmikai tagoltságát, az ún. absztrakt összefüggéseket. Egy mű értékét nem az szabja meg, hogy milyen jelentős eseményt, témát ábrázol, hanem az, hogy a festő milyen nyelvezetben "dalolta el" a mondanivalóját.

És most néhány szó a kompozícióról. A kompozíció a képi elemek – foltok, vonalak, színek, tónusok – egyfajta rendbe, rendszerbe való állítását jelenti, így a kompozíció lehet centrikus,

Korok – Mesterek – Dokumentumok

Zsögödi Nagy Imre: Tamási Áron arcképe, fametszet, 1930.

Kedves Barátom!
Köszönöm nagyon kedves levelét, melyre nem tudtam idejében válaszolni, mert a hónap elején nem voltam itthon, azután pedig orvosi vizsgálatok alatt állok. Én is a szívemmel mint Németh László. Ebben, sajnos, már az is benne van, hogy mehetek el; így a társ-előadóról fölösleges is beszélni. Örvendek úgy a minta-könyvtárnak, mint a népfőiskolai munkának. Maguknak kell most már igazán dolgozni, mert máshol kevés remény van.
Nagyon melegen üdvözli

Tamási Áron

— A már akkor országos hírű erdélyi író levele Kristó Nagy István irodalomtörténészhez, akinek a levél közlését is köszönhetjük.

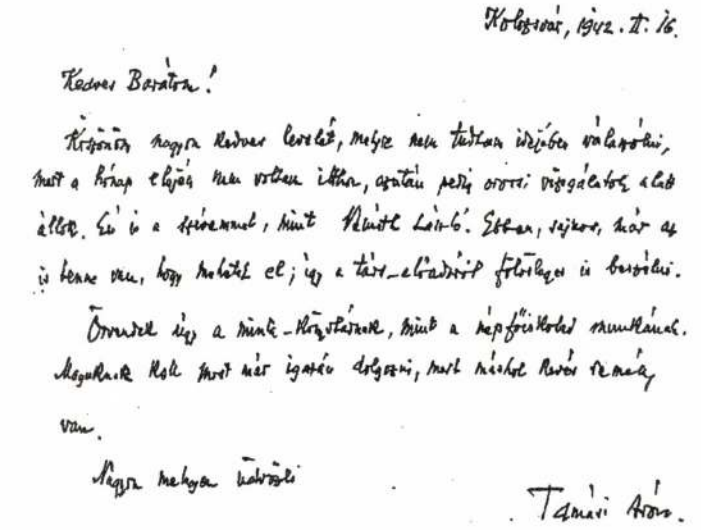

Kolozsvár, 1942. II. 16.

Kedves Barátom!

Köszönöm nagyon kedves levelét, melyre nem tudtam idejében válaszolni, mert a hónap elején nem voltam itthon, azután pedig orvosi vizsgálatok alatt állok. Én is a szívemmel mint Németh László. Ebben, sajnos, már az is benne van, hogy mehetek el; így a társ-előadóról fölösleges is beszélni.

Örvendek úgy a minta-könyvtárnak, mint a népfőiskolai munkának. Maguknak kell most már igazán dolgozni, mert máshol kevés remény van.

Nagyon melegen üdvözli

Tamási Áron

Tamkó Sirató Károly

Újévi békeóhaj

Picassonak, a béke és alkotás focusának küldik budapesti hívei

Sorsunk!
ki uralkodsz a csillagok közt és a földön,
neved: titok,
utad: életünk,
szorongó mellel, így sóhajtok hozzád:

add,
hogy bolygónk minden veszélyt sokáig elkerüljön,
a házunk épen áljon,
talpunk, fejünk s karunkat biztonság övezze.

Vasald ki az emberből a dühöt,
hogy békesség uralkodjék közöttünk.

Szeressétek egymást: kisarcúak, nagyarcúak,
barnaszeműek, kékszeműek.

S ember szabta törvényből
senki ne nélkülözzön
s ne szenvedjen a földön.

Az egyéniség szurkáló szögeit
reszeld le mibennünk
és mélyítsd el a közösségi ösztönt,
hogy társadalmunk működjék simábban.

Adj méltó párt mindenkinek,
zuhogó vidám egészséget,
adj könnynélküli szülést,

s ha meg kell halni, jajtalan halált.

Hogy utunkat vezesse erre,
feszítse tovább az agyvenlőnket :
nyisd szét az atom-izmokat,
s adj csodagyártó pompás új gépeket!

Modellezd újra ezt az életet!

Te Sors vagy
és akaratod
erőfeszítés nélkül teljesül.
A milliárd lehetőség közül
játszd meg ez egyszer ezt is,
hogy boldog legyen az ember itt a földön,
egy születő kor hajnalán,
a felragyogó új csillag jegyében.

1953.

Anyám

Anyám
a te kezed volt az én legmuzsikásabb törülközőm
sóhajod a legmelegebb étel.

Hányszor égtél a hisztéria lázában
hányszor fűzted magad
lázasan
a munka tűfokaiba
hogy én éljek
hogy én rohanjak

Ma
idegen országutakon fázom
zúgó villanyoszlopok közt

hideg a kő
hideg a szél

s szeretők csókja hulló gyufaláng.

* — A Szerző (1905-1980) kiadatlan írásaiból. A modern költészet útkeresőinek egyikeként, Párizsban 1936-ban kiadta Dimenzionista Kiáltványát.

Xantus Gyula

Művészet és erkölcs

(Igaz és szép)

— Fejezet egy hosszabb kéziratból —

A műalkotás a művész életének és tevékenységének értékelése nem lehet moralizálás. A mű az mű, mely sajátos törvényeket teremt, és ezekhez igazodik.

Mégis, a művészet és emberség viszonyának csak felületes érintése is, a kreatívitás-agresszívitás, hatáskeltés vonásai, az önmegtagadás (magány és izoláció), a tagadás és igenlés kérdése, végső soron a létezés igenlése mind-mind olyan magatartásbeli tényezők, melyek az erkölcs körébe tartoznak, vagy érintkeznek bizonyos erkölcsi normatívákkal. Ezért van, hogy a társadalom, a művészet és a művészek élete iránt olyan érdeklődő közönség, (amely a közéleti "személyiségeket" mindig árgus szemekkel figyeli, lesi) szívesen szimpla egyenlőségjelet tesz a művészet és etikai magatartás közé. Nem tudják, nem tudhatják azt, hogy a művészi alkotás létrehozásának (bár ez emberi, nagyon is emberi tevékenység), nem elhanyagolható, de csak járulékos, áttételesen ható tartozéka az erkölcs, az erkölcsi magatartás; nem tudják, mi az, ami a legfontosabb, hogy az alkotó ember eleve jót akar, sokszor szenvedve és "ruháit megszaggatva" alkot, máskor fölényes, könnyed vagy lezser (esetleg "svihák"-nak tűnő); sokszor látszólag tagad vagy megkérdőjelez minden "nemes" és "szent" dolgot, szóval mindent, amit titokban keres, amiért kínlódik, amit maga is a művészet lényegének tart stb.; egyszóval a közönség nem tudja azt, hogy a szép és jó, az igaz keresése sokszor éppen a végletes küzdelem jegyében saját ellentettjébe csap át, s a sokat emlegetett katharsis-hoz a vajúdás mocskain át vezet az út.

Talán ezért van az, hogy a közönség (a kívülálló) legtöbb esetben éppen erkölcsi okokra hivatkozva utasítja el a művészt (vagy művészetét), ennek jegyében hajlandó elfogadni a középszerűt vagy éppen a selejtest; úgynevezett "erkölcsi" elvekre hivatkozva kérdőjelez meg nagy művészegyéniségeket vagy műveket, esetleg egész életpályákat. A baj az, hogy ítéletük — kispolgári értelemben vett — apróbb-nagyobb erkölcsi "tételek és szabályok" számonkérése, s nem az, hogy ezek a vonások milyen összefüggésben, az egész ember megítélésében mennyiben esnek latba. Világosan kell látnunk, hogy a művészről, művészetről, műalkotásról alkotott vélemény nem redukálható a szimpla, tételesen erkölcsi értékelésre, nem tévedhet a kisszerű, napi moralizálás területére. A kitűzött célok, a sajátos tevékenység egész embert és egész életet igénylő, heroikus jellege, az alkotás létrehozásának bonyolult és kockázatos volta szinte nevetségessé tesz minden kisszerű "itt-ott-amottot". Mondjuk ki kereken: ami egy (egyébként nem lebecsülendő) középszerű, kispolgári lét keretén belül — éppen a miliő és keretek közömbössége folytán — erkölcsi értelemben jelentős kérdéssé válik, azaz előtérbe lép, alig jöhet számításba egy más léptékrendszer erőterében, volumenében. (A "becsületes" kispolgár esetleg nem tesz nagyon rosszat, de nem tesz nagyon jót sem erkölcsisége, óvatos semlegessége folytán — így inkább negatív értelmű.)

A művészet, a művészi tevékenység — mint a lét nagy egészének, a teljesebb emberségnek sajátos vetülete —

Xantus Gyula: Önarckép, 1946

lényegében alapjában mélyen etikai tartalmú, tehát erkölcsös is. ("Szépség, igazság minden egy belől" — írja Villon. — "A szép igaz, s az igaz szép" — írja Keats, s a műalkotás és erkölcs sajátos viszonyára utal, mikor a görög vázához írt verse végén hirtelen ezt írja: "Változtasd meg életed!" Mindez a szép, jó és igaz sajátos belső, mélyebb összefüggéseire utal, s ezek az összefüggések jelentkeznek a művész életében is. (A művész nem tesz "rosszat", mert az nem "szép". Bármily furcsán hangzik: ugyan ilyen okokból — tehát esztétikai meggondolásból — nem hazudik, nem áskálódik, nem sunyi, hanem nyílt stb. Hiszen a művészet a világgal szembeni magatartás, akkor vagyunk erkölcsösek, ha a világ és az élet törvényeit, "rendjét" tűzön-vízen át kutatjuk; hiszünk abban, hogy a világban lehetséges és van valami rend; ennek természetét kutatjuk a kép, a szobor készítésén keresztül is; ez azt is jelenti, hogy "hivatásszerűen" szervezünk olyan világot, melynek van értelme, s melyben anyagi elismerés és értékelés nélkül — képességeink "aprópénzre váltása" nélkül is érdemes élni, (tehát nem adjuk el magunkat); ez az erkölcsiség azt is jelenti, hogy ha szenvedünk, s ha ebből eredően tévedéseket és kisiklásokat követünk el, mégis optimista hipotézissel közeledünk a léthez, a jelenségekhez, emberekhez; ha érezzük annak felelősségét, hogy a művészettel építeni és rombolni egyaránt lehet, s mi az építés lehetőségeit, törvényeit kutatjuk, (emellett bűneink "bocsánatosak"-nak minősülnek). Köznapi értelemben megfogalmazva, művészileg is akkor vagyunk az erkölcs talaján, ha úgynevezett "derék" emberek vagyunk, ha művészi tevékenységünkben minőségre törekszünk, mert ezt nem szabad elfelednünk, hogy a művészetben a minőség erkölcsi, morális kategória.

(1983)

Xantus Gyula

ből is törölték a "Székely Nemzeti" megkülönböztető minőséget.

Háromszék az ország több vidékével tartott fenn gazdasági és kereskedelmi kapcsolatot. Kézdivásárhely és Bereck kézművesei az ojtozi szoroson át cserekereskedelmet folytattak Moldova csángó lakosságával is.

A múzeum népművészeti anyaga a különböző körök gazdasági, társadalmi és kulturális viszonyait tükrözve alakult. A különböző népművészeti alkotások igen változatosak, de az etnográfiai övezetek kölcsönhatására mégis egységesek. A népviselet legjelentősebb alkotásait házilag készítették.

A diszítő fafaragás jellegzetes terméke itt a hires galambdúcos székely kapu, valamint a rendkívül fantáziadús faragott, festett oszlopok is, amelyek a sírkereszteket helyettesítették. Rendszerint az elhunyt korát, nevét s néha a halál okát is jelezték.

A kapukon különböző üdvözlő versek láthatók: "A jólelkűek előtt tárva-nyitva, a rosszlelkűek előtt zárva."

A fatárgyak másik csoportja a faragott, festett népi bútorok: a tulipánnal diszített, magyaros hozományos ládák, az asztalok, fogasok sarokpolcok, ágyfejek, lócák. Látványosak a mezőkre osztott mennyezetfestmények.

A fából faragott tárgyak sora a különböző foglalkozásokkal kapcsolatos eszközök: guzsaly, orsó, gereblye, sulyok, szövőszék.

A pásztorkodás a múltban itt egyik fő foglalkozási ág volt. Szépen megmunkált, mesterien díszített tárgyai a juhászbotok, kanalak, túrómorzsolók.

A szőttesek és a varrottasok, akár diszítésre, akár használatra készültek, egyaránt az itteni parasztasszonyok nagy hozzáértéséről és képzelőerejéről tanuskodnak.

A kenyérsütés eszközei is sorakoznak: lisztes zsákok, sziták, kenyér-kelesztő teknők, álvánnyal, sütőlapátok; kürtös kalács sütőfa és kenyérkosár is.

A sok közül kiemelkednek a kenderfeldolgozás, a timár-bőrös munkák, a szövés, a hangszerkészítés, a régi színes kerámiakészítés, a méhészet, a kádár, ács, bognár, asztalos, szitakészítő – a kihalófélben lévő egykori népi kismesterségek egész sora.

Kiegészíti mindezt a népszokások sokfélesége, mely végig kíséri a naptári évet, de megismerhető a valamikori vásáros központok térképe, a szekeres falvakkal, amelyek a borvizet szállították. Külön szakkatalógus ismerteti a sepsiszentgyörgyi múzeum fényképtárát.

Az intézményhez egész múzeumi hálózat tartozik: 1969-ben nyitották meg a kisbaconi Benedek Elek Emlékházat és a kézdivásárhelyi Céhtörténeti Múzeumot; 1979-ben a kovásznai állandó képtárat, stb.

A Sepsiszentgyörgyi Múzeum elhatározta a város építészeti emlékei számbavételét és közlését azzal a céllal, hogy a város népi és polgári építészetének jellegzetes alkotásait megörökítse. A rajzok elkészítésére Varga Nándor Lajos grafikusművészt, a város alapos ismerőjét, a múzeum régi barátját kérték fel.

A hegycsúcsokkal körülhatárolt, természeti szépségekben is bővelkedő Sepsiszentgyörgy érdekes magyar vonatkozású történelmi és műemlékek városa. Északon a Hargita vulkanikus hegyláncának délnyugati hegyei törnek magasra. Erdély egyik legszebb tája, városa.

Dr. Domonkos János

Kuczka Péter

Híres őszi menetelésem

Megállok a csatakos utcán, hirtelen visszafordulok,
azt hiszem, követ valaki, pedig csak egy gondolat,

olyan ritka és úgy hasít belém, hogy megriadok tőle,
mint ahogy megriadok minden váratlan kérdéstől,

megállok, elnézem nyomaimat, onnan jöttem, teljesen világos,
láblenyomatok az aszfalton, ujjlenyomatok a papíron,

igen, ezek az én nyomaim, engem jelentenek, megörökítenek,
persze csak amíg elmosódnak az esőtől, felszáradnak a széltől,

álldogálok, kicsit ijedten, pedig igazán nem követnek,
fújok a levegőbe, párát lehel a szám, mert hideg van,

körülnézek, sáros füvek, lombtalan fák, csukott szemétládák,
amott világos ablakok, dolgozik az Ügyvédi Munkaközösség,

a sarkon zálogház, vagyis a zaci, egyeseknek stoki,
emlékszem a félvak becsűsre, bevette az írógépem,

igaz, hogy egyszer elvitetett a rendőrségre a gép miatt,
de megúsztam, nem tehetett róla, később bocsánatot is kért,

odébb a Közért, a zöldséges bolt, alma, szörpök, fonnyadt káposzta,
még egy kicsivel odébb az SZTK körzeti rendelője,

gyönyörű, színes pálinkák a Közért nagy kirakatában,
és halkonzervek s mosószerek, töméntelen sok a mosószer,

nem érdemes nézgelődni, visszafordulok nyomaimhoz,
nem vagyok hajó és úgysem kiálthatom, hogy: föld! föld!

nézem sáros nyomaimat, még mindig egész jól látszanak,
legyintek, vége az életnek, összeszorítom jól a számat,

arról jöttem, onnan, és most csak állok riadt gondolatommal,

s mint egy hülye, aki egy szót tud csak, egyetlen szót mormolok:

hazám.

A halott mondja

Torkomba döfték késüket, vérem arcukba fröccsent,
mosogatják – körül csend –, tisztogatják kezüket.

Piros kitüntetésük, vérvörös a ruhájuk,
karmazsin a szobájuk, skarlát minden szőnyegük,

bíbor a feleségük, bordó a szeretőjük,
rubintos az italuk, az ebédjük fekete.

Xantus Gyula

Emocionalitás és művészet

(Fejezet a Szemközt a világgal, a művészettel, önmagammal, című kéziratból)

Képkészítési "eljárásom" vázlatából talán kiderült, hogy a képek rám jellemző, mint mondják: "egyedi és eredeti" megjelenése, tartalma és hangvétele a világ és a társadalom, valamint önmagam megismeréséből és egyeztetéséből, szerves folyamat során született. Ezzel kapcsolatosan hangsúlyoznom kell egy igen lényeges gondolatot. A közfelfogás úgy véli, hogy a "dolgok" valahol egy tisztán szellemi világ magasabb platformján, kvázi metafizikai síkon dőlnek el, azaz már ott kerekded és végleges formát nyernek; így ezt az "elvet" (vagy törvényt) egy másik, alacsonyabb platformon: a gyakorlat síkján már "csak" megvalósítani kell. Nos, ez a szétválasztás hamis, a művészi tevékenység – a műalkotás – nem egyszerűen egy elvi-eszmei felismerés, egy igazság deduktív lebontása, képi érvényesítése. Az összefüggések bonyolultabbak, semhogy egy ilyen direkt módszer eredményre vezetne. (Így születnek a dömpingben látható "kitalációk".) Képeim nem úgy születnek, mint egy tételesen megfogalmazott igazság, s ennek megvalósítására törő elhatározás eredményei. Az összefüggés fordított, helyesebben a hatásrendszer kölcsönös, a cselekvés és gondolkodás állandó ütközésének folyamatából, s az így – küzdelemmel – létrejött egységből áll. Én a magam részéről mindig cselekvésben, tevékenységben, képről-képre fokozatosan haladva gondolkodtam, a képek készítése mintegy kísérte önmagam és a világ megismerésének folyamatát. Az egyes lépések – képek eredményei és eredménytelenségei, zsákutcái szabták meg a következő tennivalókat, (na meg gondolataimat is), alakították emberi magatartásomat. Így csak lassan, bizonyos becsületes csökönyösséggel, csak kis szögben emelkedve (az idő és távolság során azonban önmagam lehetőségéig emelkedve) értem el az egyéni, csak rám jellemző művészethez. Ezt csak akkor vettem észre, amikor már ez a saját képi világ majdnem teljes egészében előttem állt. Most már úgy látom, erőfeszítésem nem volt egészen hiábavaló. Az öregkor küszöbén, az elkerülhetetlen számvetések idején nem tagadom s nem szégyellem bevallani: boldog ember vagyok!

Xantus Gyula: Ló és ember

Csodálkozás, megindultság, katharzis. Választás és szabadság.

"Életérzés, személyiség, alkotó módszer" címszó alatt összefoglalt néhány gondolatom a "nagy egész" igézetének, a harmónia vágyának és keresésének, az autonóm személyiség homályos megformálási törekvésének összefüggését, sőt inkább az összefüggés csodálatának élményét jelzi. Számomra is feltűnő, hogy e lényegében "világnézet" összegzésében mégsem mondom ki ezt a kissé már elkoptatott vagy némileg devalválódott fogalmat, mely a világnak inkább kívülről-felülről, deduktív-spekulatív szemléletre utal, hanem életérzésről, hangsúlyozom: érzésekről beszélek. Az "igézet", "harmóniavágy", az "autonóm személyiség", a "boldogságkeresés" stb., s az ezek érdekében folytatott alkotó munka, mint módszer, cselekvés, mind magatartás-törekvés is, mind-mind emocionális-érzelmi töltésű kifejezések. Így azt jelzik, hogy az ember világhoz való viszonyát, egész magatartását mintegy determinálja a csodálkozás, az indulat és megindultság: megértésre, igazságra, becsülésre, az egyéni választásra (így a szabadságra), megtisztulásra, azaz minél teljesebb emberségre vágyunk. Úgy látszik, hogy átka és egyben áldása (mindenképpen emberi módja) mindnyájunk világszemléletének, hogy akár akarjuk, akár tetszik, akár nem: mindent humanizálunk, önmagunkhoz igazítunk és mérünk. Azt hiszem, ebből fakadnak szenvedéseink és örömeink is. Még élesebben jelentkezik ez a fokozott szenzibilitású és agresszív művész esetében. Nyilvánvaló, természetes és nagyon emberi, hogy a művészet, azaz a világhoz való művészi viszony, az alkotó munka döntő tényezője, kiinduló és végpontja az érzelmi töltés, az emocionlitás.

A köznapi emberi gondolkodásra általában jellemző mozaikszerű szétválasztás, a modern tudományos-technikai civilizáció által kialakított, egyoldalúan dologi-materiális szemlélet abszolutizálás, a fizikai-logikai irányultságú lélektan által károsan perifériára szorult érzelmi-magatartásbeli problémák (talán bonyolultságuknál fogva) az ember és a világ érzelmi viszonyának megkerülését eredményezték. Pedig ennek el nem hanygolhatósága, a kicsire zsugorodott Föld népeinek sokszor érthetetlennek ítélt magatartásában is jelentkezik, felismerhető az ifjúság körében is az okkult, misztikus vagy éppen transzcendens tendenciák jelentkezésében, régen letűntnek hitt szellemi áramlatok új reneszánszában. Azt hiszem, nem csak érdemes, de szükséges is, hogy aki művészettel foglalkozik, vagy közeledni kíván a művészet alkotásaihoz, újra szemügyre vegye, és az őt megillető helyre tegye az ember és a művészet emocionális, érzelmi tényezőit,helyesebben – mintegy a feledésből kiragadva – újra a nagy egészbe helyezze.

Számomra világos, hogy csupán a tényekre építeni – mind emberileg, mind művészileg – annyi, mint az esetlegest-el-

szigeteltet túlértékelni, az érzékelhetőt a mögöttes lényeg elé helyezni, a véletlenszerűt és zűrzavart előnyben részesíteni a szükségszerűvel, a renddel szemben. A világ és élet e szimplifikált felfogását maga a történelem, (mely mint mondják, maga is tényekhez kötött, tehát akcidentiális tudomány) szertefoszlatta, s napjainkban előtérbe került a világnak és embernek, mint totalitásnak a felfogása. Ez a feltárás, ez a rátalálás maga is emóciókhoz kapcsolódva, indulatokon-csodálkozásokon, megindultságon keresztül történik. (Ez nem mond ellent a naponta szaporodó tudományos eredményeknek sem. Hiszen ahogyan én ismerem, például az agytevékenységek vizsgálata alapján, a "tényekhez" tartozik az is, hogy a halántéklebenyi terület irányítja az emlékezetet. Az emlékezet működésében alapvető a biológiai lét érdeke, de ez egyidejűleg befolyásolja a "szép" választását, tehát az esztétikai jellegű döntéseket is. Az emóció így – a már megélt élményekhez, s a rájuk való emlékezés jelenségeihez viszonyítva – bár nehezen követhető, alig redukálható, mégis lényegi dolog. Mint látszólag bizonyos tényezőktől függő, akcidentális dolog, mégis nagyon alanyi, szubjektív természetű, így fontos kapcsolat a tények és személyiség között. Bonyolultsága folytán misztikusnak tűnik, alaposabb vizsgálattal azonban feltárulnak a személyes érzelmek ténybeli összefüggései is. (Kiderülnek az érzelmi kondícióval járó testi reakciók, tudatállapotok, viselkedések törvényszerű – fizikai, kémiai, biológiai, szociológiai, stb. – összefüggései.) A magyarázat ugyan nem könnyű, de felismertük, hogy az emóció zárt, komplex világ, amely az egész embert jellemzi és jelenti, sőt az ember igazán csak rajta keresztül ragadható meg. Ilyen értelemben – tehát az egész ember vetületeként tekintve – a művészet, a művészet lényege sem más, mint a felszín alatt rejtőző mélyebbvalóság maga. Úgy érzem tehát, hogy a tények és a lényeg közötti összeférhetetlenség a műalkotásokban, s azok létrejöttében is csak látszólagos. A nehéz és csak áttételesen mérhető vagy kimutatható összefüggések ellenére egységről van szó. A dolgok mögötti igazságok megértése inkább csak az úgynevezett eidetikus (belső látó képesség) intuició útján lehetséges, a jelenségek és a lényeg kapcsolatának "magától értetődő" felismerésével. Ez az eidetikus intuició, mint a magától érthetődőre vonatkozó emocionális ráismerés, a művészeti alkotásoknál kerül leginkább előtérbe, s a művészi hitelesség érzésével azonos. S íme, újra itt vagyunk! Hol? – A művészet és a műalkotás indulati, emocionális szférájában.

Az agysebészet elektronikai vizsgálataira utalva megtudtuk, hogy az emocionalitás fontosságának hangoztatása nem egyoldalú leszűkítés. Az emóció-csodálkozás, indulat, megindultság, katarzis – egyben intelektuális természetű is, hiszen az érzelmi töltés egyben a létezés intenzívebb tudatát is jelenti. Ez a tudat azonban nem egyoldalúan steril, nem túl általános, mert hiszen a miénk (az enyém!) is, mi magunk egészen vagyunk az indulat és tudat is, mint együttes és termékeny létezés. Itt érzem azt, hogy létezni annyi, mint választani, elfogadni és vállalni önmagunkat, ahol a vállalkozás (micsoda körforgása az egészen belül élő mozgásnak!) ismét magatartásbeli, tehát erkölcsi, személyes emberi kategória. Az emóció így nem külső, járulékos minőség, hanem természetes állapot, sajátos létezési mód, mely a világ és önmaga tisztázásán keresztül vállalja – a művészet eszközeivel pedig kifejezi – ezt a saját létezési módot. Létezni pedig annyi, mint megérteni, vállalni és kifejezni ezt a saját, személyes létezési módot. Az

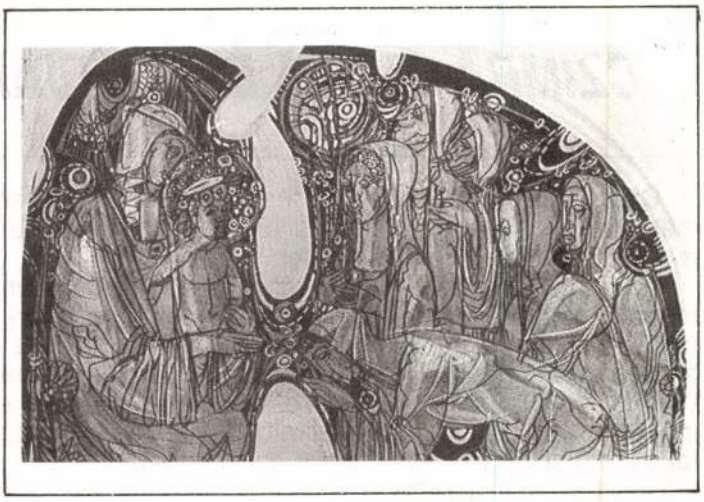

Xantus Gyula: Jézus imádása

emóció így döntő emberi valóság, azaz "emotív" jellegű emberi és művészi vállalás. Azért elengedhetetlen a művészi magatartásban, mert a csodálkozásra, megindultságra, tisztulásra – és kifejezésre – való képesség nélkül egyfelől jelenlétünket veszítjük, másfelől, amit csinálunk, embertelenné válik. Az indulat, az emóció, bár látszólag látens, mélyen emberi, a teljes emberi struktúrának szerves tartozéka; a művészet pedig sajátos eszközeivel (tér, forma, szín, szerkezet, kompozíció, stb.) e struktúra felfedezésének, megközelítésének és megjelenítésének, érzékelhetővé tételének döntő eszköze. Kell-e azt mondanunk, hogy így a világgal és önmagunkkal szembeni humánus reakció kivételes lehetősége?

Természetesen – s ez a műalkotásokkal szemközt érthető meg igazán – emóció csak annyiban létezik, amennyiben megjelenik, tehát jelez, jelent is valamit. Úgy mondják, tükröződik a kép, szobor téri, formai, színbeli, szerkezeti és komponatív összefüggésében, az arányok, vonalak, tónusok plasztikai tömegek, ritmusok, az egyensúly és harmónia, avagy éppen a diszharmónia jelrendszereként. A művész számára a teljes emberi valóság – mint emóció – a mű hitelességében jelenik meg. Bizony, hiába érzünk "valamit", ha a műben, a "kész termékben" ez nem jelentkezik. A realizálódást tehát – az indulatokon, a megindultságon túl – meg kell terveznünk, mert nem csak az emóció, de maga a mű (kép, szobor) is a létezés bonyolult formája, s a kettő egységének felismerésétől annak érzékeltetéséig, elfogadtatásáig hosszú az út. A világ és önmagunk eidetikus képzete a műben is kell, hogy jelentkezzék. Az emóció és mű kapcsolata nem kaotikus kötelék, hanem sajátosan szervezett viszony. Így az érzelmek struktúrája a tervezett mű struktúrájával, struktúráltságával adekvát kell, hogy legyen. Az emóció és mű is egy-egy sajátos viselkedésforma, mely közös áramkör feszültségében nyer értelmet. Az érzelem a művészetekben – mint sokan gondolják – nem egyszerűen "kompenzáló" viselkedés, de válasz is a létezés alapkérdéseire. Bár reális és irreális tényezők együttese, a műalkotás a világ és az Én, a tények és indulatok ötvözete, szintézise. A tényszerű és a potenciális világ olyan együttese, mely – lényegét és megteremtésének folyamatát tekintve – nagy hittel jár együtt. . .

1983

CZIMRA GYULA ÉLETÚTJÁRÓL – KIÁLLÍTÁSA ÜRÜGYÉN

Czimra Gyula (1901-1966) festőművész a magyar mestereknek abba a csoportjába tartozik, akiket nem kényeztetett el környezetük s az élet.

Az ötvenes években, mialatt rákoshegyi magányában művészete kiteljesedett, a hivatal őt a "megtűrt" kategóriába sorolta. Özvegyének elmondása szerint ezt az elutasítást a művész akkoriban bátornak számító magatartása váltotta ki. A "demokrácia" kezdetén ugyanis a párt a májusi felvonuláshoz táblák, feliratok festésére szólította fel a kerület művészeit. Czimra ezt megtagadta, mivel művészhez méltatlannak tartotta.

Párizsban már 25 éves korában, 1926-ban kiállíthatta akvarelljeit a Zodiaque Galériában s erről a budapesti napilapok is beszámoltak. Ezzel szemben csak 1964. októberében került sor életében első és egyben utolsó itthoni kiállítására, mikor is Tóth Tibor festőművész önzetlen fáradozása révén a rákosligeti művészetbarát kör adott helyet néhány napra képeinek.

A bemutató viszhangja nem terjedt a kerület határain túlra, ezért amikor a televízió egyik munkatársa javaslatot tett riport készítésére a festő műtermében, felettesei a tervet ezzel utasították el: "Ki az a Czimra Gyula?"

A fővárosban, a Rákóczi út 30. szám alatti Fényes Adolf Terembe 1967. februárjára beütemezett kiállítását Czimra már nem érhette meg, 1966. július 16-án meghalt. A Kiállítási Intézmények akkori igazgatójának jól jött ez a hír s a termet nyomban átpasszolta egy számára kedvesebb művésznek, azzal a megjegyzéssel, hogy elhunyt művész kiállításának megrendezésére a Nemzeti Galéria illetékes. A művelődési minisztérium két akkori munkatársának, Cséri Lajosnak és Csorba Gézának el nem múló érdeme, hogy akkor a sarkukra állva megakadályozták a kiállítás elhalasztását.

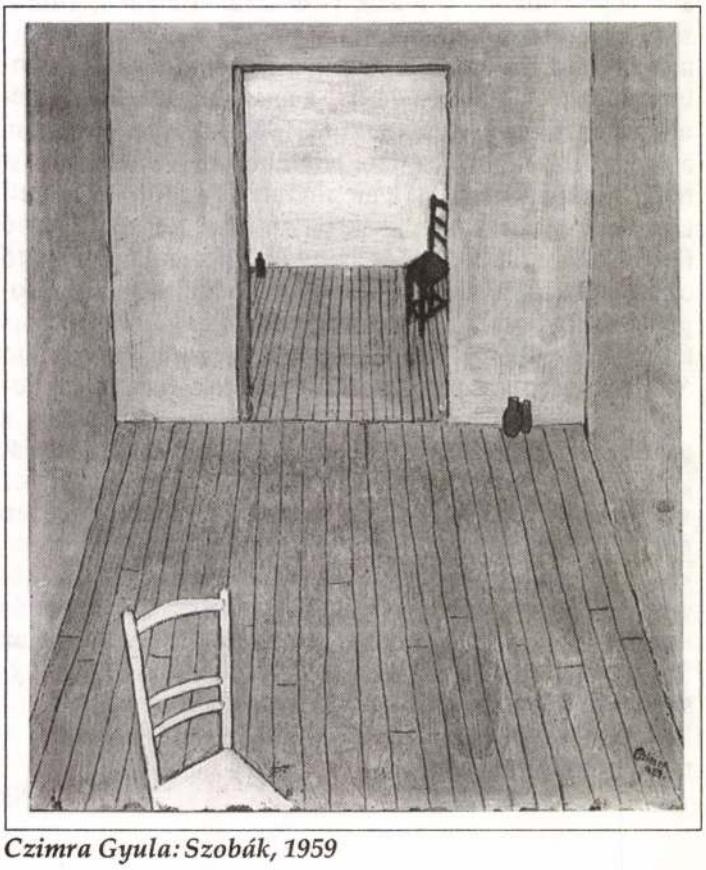

Czimra Gyula: Szobák, 1959

A festő – végzetes betegsége miatt – már a kórházi ágyon feküdt, mikor az az öröm érte, hogy egy olajképét elfogadta a zsűri az éves nemzeti kiállításra. A tárlat rendezője, az egykor teljhatalmú görög szobrász azonban a képet kifelejtette a tárlatról. Ráadásul a festő neve és műve is kimaradt a díszes katalógusból. Csak a barátok erélyes közbelépésére került be Czimra képe egyhetes késedelemmel a kiállításra, igaz, hogy akkor már méltó helyre: a nagy barát, Barcsay Jenő márvány mozaikjának szomszédságába.

Ilyen előzmények után már az sem meglepő, hogy az itthon Czimráról megjelent első újságcikk az a nekrológ volt, melyet e sorok írója 1966-ban a MŰVÉSZET című lap számára készített.

A Fényes Adolf Teremben megrendezett posztumusz kiállítás megérdemelt sikert aratott. A felfedezés élményével írt, lelkes hangú újságcikkek jelentek meg a művészről. Az állam vásárolt műveiből. Czimra "árnyékmentes" képei láttán olyan látogatók lettek művészetének barátai, akik korábban a nevét sem hallották.

A kiállításnak a kisplasztikában is maradt emléke: Csíkszentmihályi Róbert (1940) szobrászművész, aki korábban nem ismerte a festőt, a tárlat hatására mintázta meg alkotását. A 8 cm átmérőjű, egy oldalas bronz érem a Czimra-képek világát idézi, utalva a megpróbáltatásokon átesett festő magányosságára, de konstruktív rendjére is. A neves szentendrei művész legutóbbi gyűjteményes kiállítása alkalmából magáról így nyilatkozott: "Alkatilag olyan szobrász vagyok, akit jobban érdekel a múlthoz való kapcsolódás, mint a jövőhöz való igazodás." E gondolat jegyében született Czimra-érme ihletett tisztelgés a rákoshegyi mester puritán szellemisége előtt. Az éremről még annyit, hogy az a művész kiállításain rendszeresen szerepel.

A nagysikerű budapesti kiállítást több vidéki tárlat követte. Czimra képeit bemutatták Hódmezővásárhelyen,a debreceni egyetemen, Kiskunfélegyházán és Gyulán. 1973-ban a Magyar Nemzeti Galéria rendezett nagyszabású emlékkiállítást Kossuth téri, akkori épületében. Ez alkalommal Czimra szinte valamennyi elérhető képe mellett láthatóak voltak fafaragásai és az általa gyűjtött népművészeti tárgyak is.

Haulisch Lenke kismonográfiája és a szentendrei festészetről írt, átfogó könyve meghatározta a művész helyét századunk piktúrájában. Időközben a Czimra-művek színe-java, szám szerint 22 olajfestmény és 1 gobelin, Pogány Ö. Gábor főigazgató értő vásárlása révén bekerült a Nemzeti Galéria gyűjteményébe. Ezekből egy kisebb válogatás volt ugyan a XVII. kerületben megnyitott Czimra-Laborcz emlékházban, azonban ettől kezdve 20 évre csend borult az életműre, Czimra egyetlen képe sem volt látható a Nemzeti Galéria kiállításain.

Az idén végre megtört a csend a Czimra-művek körül. A Nemzeti Galéria fiatal művészettörténészei, Zwickl András és Szűcs György, kiállítást rendeztek Czimra Gyula és egykori barátja, Paizs Goebel Jenő ott őrzött műveiből. A Képzőművészeti Főiskola Barcsay Termében márciusban megnyílt tárlaton Czimrától 22 olajképet láthatott a közönség. Goebelt valamivel kevesebb mű képviselte, ő ugyanis jelen van a Galéria XX. századi állandó kiállításán.

A két kiállításrendezőt e munkájukban az a felismerés vezette, hogy a Galéria raktárában mindkét alkotót a teljes

Csurgói Máté Lajos rajza, 1994: Béres Ferenc

ajánlották. Erre a nemes gesztusra szerencsére sok jó példa van.

A magamé szerény, de céljában, szándékaiban az eltelt évek tanúsága szerint közjót szolgált. 1967 augusztus 20-án magángyűjteményemből Sárospatak város társadalmának felajánlottam 60 művet, melyek a létesítendő Sárospataki Képtár megalapozói lettek. A képtáralapítási szándékomat több képzőművész barátomnak elmondtam és kértem őket, hogy adományaikkal segítsék szándékomat. Alkotóművészeink példa nélküli adományozásba kezdtek, és 1968 március 17-én ünnepélyes keretek között a képtárat megnyitottuk. Ez hamarosan intézményé növekedett. Így lett személyi tulajdonok adományaiból tekintélyes, országos köztulajdon.

Az eltelt negyedszázad fényesen igazolta az alapító és adományozók elhatározását. Ma a Sárospataki Képtár sokszorosára gyarapította állományát. Külön cikket érdemelne ennek a különleges intézménynek a története. Kiállításai folyamatosak, színvonalasak. Ma már kiállító művész számára a megbecsülés kitüntető gesztusa, ha a Sárospataki Képtárban tárlatot rendezhet. A Képtár legértékesebb célja és gyarapító szándéka, hogy állományát mindeddig adományokból gazdagította. Mindennek ékes bizonysága a 4.500 műtárgy, melyek folyamatos kiállítását a jó szakvezetés muzeológiai felelőséggel biztosítja. Az eltelt 25 évben a magam adományát is tekintélyesen gyarapítottam.

Ha van az életemnek boldogítóan jó érzése, akkor a Sárospataki Képtár létesítése az. Ez az írás a műtárgy, a műgyűjtés szeretetéről kívánt önvallomásosan bizonyságot tenni. Utolsó gondolatom szerény felhangjai: a műtárgyakat, a műgyűjtést úgy is lehet szeretni, ahogyan félévszázadon keresztül a szeretet hűségével tettem.

és Barátai

MEGHALT XANTUS GYULA

1994/2.

Súlyos veszteség ért bennünket. Meghalt Xantus Gyula, aki egyesületünknek több évig elnöke, a mai képzőművész nemzedék jelentős részének egyetemi tanára, a szárnypróbálgatók, kezdő lépésekben bizonytalankodók és a pálya elismert képviselőinek tanítómestere volt.

Az 1919 decemberében Erdélyben, Borosbenedeken megkezdett út Budapesten ért véget. Hirtelen. Egészségét az utolsó évtized különösen megtépázta. A 70. születésnapi kiállításán szervezett találkozó egy részén már nem lehetett jelen. Aztán kedvezőbb időszak következett. Amikor 1991 novemberében Berettyóújfaluban rendezett kiállítási megnyitóján méltathattam munkásságát, szinte ereje teljében volt. Tervei megvalósításához: írásai rendezéséhez, szűrrealisztikus, gazdag festészetének gyarapításához évekre tervezett programja volt.

Több mint egy évtizede szinte szertartásnak számított, hogy decemberben, születésnapja ürügyén – Terézkörúti lakásán – köszöntsem. Az eseményt számon tartva decemberben Ilona asszony megtört hangja szomorított el: Gyula kórházban van. Súlyos. Egy nappal élte túl – eszméletlenül – 74. születésnapját.

1946-ban Szőnyi István tanítványaként végezte el a Képzőművészeti Főiskolát, majd négy évig különböző középiskolákban tanított. A Pedagógiai tudományos Intézet munkatársa 1954-től, majd a Vizuális Nevelés tanszékének vezetője, 1963-tól – 20 évig – a Képzőművészeti Főiskola tanára.

1954-től kiállító művész. Minden jelentősebb hazai és külföldi tárlat résztvevője. Bagdadban, Bergenben, Drezdában, Új-Delhiben, Madrasban, Katmanduban, Amsterdamban láthatták képeit. Tanulmányútjainak célja az európai nagy múzeumok, gyűjtemények megismerése volt. Írásai jelentősek a művészeti nevelés és rajzoktatás kérdéseiről. Mély gondolatokat hordozó írásai lapunk hasábjain is rendszeresen megjelentek.

1957-ben a Fényes Adolf Teremben, 1961-ben a Csók Galériában, 1968-ban az Ernst Múzeumban, 1989-ben a Vigadó Galériában rendezték meg gyűjteményes kiállítását.

Xantus Gyula művészetéről 1977-ben, a Képzőművészeti Kiadónál Szíj Rezső tollából kismonográfia jelent meg, melyben a szerző a következőképpen fogalmaz: "Külön vizsgálatot érdemelne, miért olyan népszerű Xantus korántsem mindig könnyen felfogható festészete? A hideg és meleg színek okos és rokonszenves párbeszéde? Vagy Xantus mármár mitológiai formaképzeteket idéző alakjai, akik határozottak, nemegyszer hűvösen tartózkodóak, néha fönnséges nyugalmat árasztanak, ismét máskor feszültséget keltőek?"

Immár gazdátlanok Xantus ecsetjei, spaknijai. Ő azonban tovább él magángyűjtőknél és múzeumokban őrzött képeiben. Adományozott alkotásai Berettyóújfaluban emlékszobában idézik szellemét. Emléke szívünkben is velünk marad.

Geröly Tibor

Korok - Mesterek - Dokumentumok

Kedves Kolléga úr.- Budapest, 1910 okt 20

bár kissé torlódnak a tennivalóim, mégis kötelességemnek tartom egy ily forrásból eredő szíves kívánságnak, amennyire tőlem telik, eleget tenni. Méltóztassék tehát velem rendelkezni. Magam, sajnos, rossz műlábammal a mostani közlekedési viszonyok közt nem igen mehetek át Budára, tanár urat talán legkevésbbé fárasztaná, ha esetleg valamely délután, amikor úgyis dolga van a Képzőm. Főiskolán, óraközben találkozhatnánk.

Midőn még arra kérem, hogy nevemben üdvözölje régi közös barátunkat, Pekár Gyulát, vagyok

tisztelő híve Lyka Károly
Budapest 1948. febr. 1.

Kedves Kolléga úr,–

bár kissé torlódnak a tennivalóim, mégis kötelességemnek tartom egy ily forrásból eredő szíves kívánságnak, amennyire tőlem telik, eleget tenni. Méltóztassék tehát velem rendelkezni. Magam, sajnos, rossz műlábammal a mostani közlekedési viszonyok közt nem igen mehetek át Budára, tanár urat talán legkevésbbé fárasztaná, ha esetleg valamely délután, amikor úgyis dolga van a Képzőm. Főiskolán, óraközben találkozhatnánk.

Midőn még arra kérem, hogy nevemben üdvözölje régi közös barátunkat, Pekár Gyulát, vagyok

tisztelő híve

Lyka Károly

Én kedves jó barátom uram! – mint látod itt horgásszom a Duna-parton, hunnan is sok-sok üdvözleteket küldünk: tisztelőd: Horváth Jenő

Kedves Kisasszony,
bocsánatot kérek azért, hogy levelére ekkora késéssel válaszolok, azonban levele valahogyan az iratcsomónak a legaljára került sok más levélnek a társaságában és ma akadt kezembe. Szívesen rendelkezésére állok, noha az az érzésem, hogy kíváncsiságát nem tudom kielégíteni. A jövő hét szerdáján és csütörtökön.d.u. 6 óra tájban megtalál a Fészek-Klubban. Szíves üdvözlettel híve

Heltai Jenő

(E levelek közlését Horváth Jenő gyűjtőnek köszönjük.)

Budapest 1948. febr. 1.

Kedves Kisasszony,

bocsánatot kérek azért, hogy levelére ekkora késéssel válaszolok, azonban levele valahogyan az iratcsomónak a legaljára került sok más levélnek a társaságában és csak ma akadt kezembe. Szívesen rendelkezésére állok, noha az az érzésem, hogy kíváncsiságát nem tudom kielégíteni. A jövő hét szerdáján és csütörtökön d.u. 6 óra tájban megtalál a Fészek-Klubban. Szíves üdvözlettel kész híve

Heltai Jenő

Xantus Gyula

A MŰVÉSZET ÉS AZ ÉLET SZERETETE

(Szerelem, erotika, sex, pornográfia)

Nem szorul bizonyításra, hogy az élet, az emberi magatartás teljessége, az emocionális töltés öröme, a boldogság keresése - sőt, a küzdelem a boldogságért - ennek sűrített formáját, a szerelmet is célozza. Csak fokozza ezt, hogy a képzőművészet, a képi és plasztikai kifejezés- sajátos érzelmi hedonizmust is tartalmaz, így a szerelmet, az erotikát, a színek és formák síkján is megragadni igyekszik. Ha ez hiányzik, létrejöhet ugyan műalkotás, de valljuk be, könnyen kimaradhat valami lényeges. Esetleg kevesebb, torzultabb az ember, s ez már magában is az önkifejezés lehetséges határainak leszűkítését jelentheti. Még ha a realizálás hiányzik is (vagy nem teljes), sokszor talán maga a hiány pótlásának végletes igyekezete is pozitív hajtóerőként jelentkezhet. (Gondoljunk például Nietzschére, van Goghra.) Nem beszélve arról, hogy a szerelem, az erotika a "kép" megközelítésének lényeges, inspiratív tartozéka, melyben az életerő és életigenlés, az elrendeltetés és sorsszerűség, a játék és küzdelem esetlegessége egészíti ki egymást.

A sex, hogy ezt a mai kifejezést használjuk, a létezés alapvető biológiai törvényéből, tehát szükségszerűségből fakad, de ugyanakkor humanizálja is azt, hogy a kiszolgáltatottság kényszerét antropomorf módon beépítse az emberi-művészi élet szerves és természetes tartozékainak sorába. Ha ez a humanizálás nem sikerül, annak – többek között – mély emberi okai is lehetnek, s a tagadás morbiditásban, aberrációkban jelentkezhet. Az elidegenedés, mint az élet értékeinek kétségbevonása, magával hozhatja a dekadens művészeti megnyilatkozások és a pornográfia összefüggéseit.

Fogalomzavar áll elő, amikor a (legtöbbször anyagi, utilitárius) "igény", ugynevezett "művészi pornográfiát" keres, vagy arra biztat. Itt egymást kizáró fogalmi ellentét párokról van szó. Ha pornográfia, akkor nem igazán művészet, csak külsőséges látszat-jegyeiben "hasonlít" az igazi művészethez. Ha pedig művészetről, műalkotásról van szó, nem beszélhetünk pornográfiáról. Művészi pornográfia egyszerűen nincs. A művészi ábrázolásban a szerelem, erotika, vagy ha így tetszik: a sex jelenléte sohasem morbid, nem zavaró vagy kellemetlen, s éppen a kifejezési eszközök magasrendű, domináns jellegén át, természetes, magától értetődő. Az erotikus jellegű képek, szobrok akár patetikus átfűtöttségük, akár játékosságuk vagy groteszk jellegükön keresztül, mindig emberiek, így közel tudnak kerülni hozzánk, felismerjük mélyebb, az erotikus tartalmat is meghaladó igazságát. (Például Fellini Casanova című filmjének felfokozott erotikus töltése sem zavar bennünket, mert egyfelől a rendkívül esztétikus színhatások totál képei maguk alá gyűrik a tematikus történést, másfelől az emberi viselkedés-formák gazdag skálája bizonyos distanciát is teremt, nem a konkrét cselekedetre, hanem az emberre tereljük a figyelmet.)

Köztudott, hogy az erotika, a sex, emberileg és alkotáslélektanilag is nélkülözhetetlen hajtóerő. Amíg fiatalok vagyunk, bizony ledobjuk az ecsettel és a szerelem (vagy inkább vélt megszemélyesítője) után eredünk. Később, érettebb férfikorban, kis latolgatás után tesszük le az ecsetet és választjuk a szerelmet, a sex kínálta élményt. Végül ahogy öregszünk, megáll ugyan kezünkben az ecset, latolgatunk is, de legtöbbször mégis folytatjuk a munkát. A kissé humoros példán túllépve, ennek egyik lényeges oka az is, hogy műveink kvalitásával együtt a világról, az életről alkotott értékélményünk is változik, s az erotika valahogyan egy mélyebb, átfogóbb szférában nyer életet. De ne ámítsuk magunkat, mondjuk ki bátran: az alkotó munka egyik alapfeltétele éppen "nemző" erejénél fogva aktív termékenyítő erő feltétlen érzése, tudata.

A művészet az élet szeretete. A szeretni akarás és szeretni tudás, tágabb és szűkebb értelemben is, lényeges "kellékei" közé tatozik. Vagy lehet úgy művészettel foglalkozni, hogy "kihagytunk", elmulasztottunk, elvesztettünk valami fontosat?

Xantus Gyula: Ölelés

XANTUS Gyula

Tagadás és igenlés

(A művészet ellenzékisége)

A lét vállalása, s a választás szükségszerűsége felveti a tagadás és igenlés, az ellenzékiség és az egyetértés kérdését. Hiszen a művészi látásmód és magatartás az emberi lét lényegéből, a valóság megértéséből és elfogadásából (vagy inkább korrekciós vágyából), mindenképpen a választás elkerülhetetlenségéből táplálkozik. Az alkotás egy szuverén világ teremtése, mely a valódi és látszólagos ellentmondások káoszából sajátos törvényeket teremtő strukturában épít. Ez az alapvető és vitathatatlan igazság eleve kizárja a kritikátlan egyetértést, a megalkuvás opportunizmusát, de a mindennel szemben eleve elutasító, hadakozó tagadást is. A művészi munka a tagadás és igenlés ellentmondásaiból fakad, s mint ilyen kritikus ugyan, de javító-alakító számdékú is. A kritika a korrekció vágyából, a korrekció a javítás vágyához, a valóság megváltoztatásának igyekezetéhez vezet. Tudnunk kell egyfelől azt, hogy nem lehet mindent tagadni, s nem lehet a "világ" ellen festeni vagy szobrot csinálni. A puszta tagadásból nem jön létre mű, a semmiből nem születik semmi. Nem lehet mindent tagadni, valamit igenelni kell, azaz el kell fogadni a lét, a világ, az élet egészét, ennek elsődlegességét. Ugyanakkor a művekkel hozzá kell járulni annak gyomlálásához, javításához, megtisztításához. Igen, sok minden van, ami jó, szép, lelkesítő. Műveinkkkel a jó és rossz megmutatására, szétválasztására, végső soron pedig a szép és jó igenlésére kell törekednünk, a művészet mágikus erejével erre kell rávennünk az embereket. A hibásan és egyoldalúan értelmezett "ellenzékiség" helyett, a mindent tagadás divatos demagógiája helyett, a művészet lényegéből fakadóan, a "jobb világ" érdekében kell élni és alkotni.

(1983)

Karátson Gyula: Emocionalitás és művészet
: Művészet és Barátai, 3, 1993, 4. 6-7. ill

XANTUS Gyula

PALLAG János Róbert: Születésnapi interju Xantus Gyulával. = Müvészet és Barátai, 3,1993,1. 7. ill.

sajtóbemutatót re...

Litea Könyvesbolt és

(1014 Budapest, Hess Änd

1992. október 21.-én 16

Bevezetőt tart:

Dr. Marosi Ernő

VIII. KERÜLETI TANÁCS
Végrehajtó Bizottsága
Igazgatási Osztályától
Budapesti Művészetbarátok Egyesületének

HATÁROZAT

1) A Budapesti Művészetbarátok Egyesülete (továbbiakban Egyesület) vezetésére dr. Pruzsinszky Sándort felügyelő biztosként kirendelem. Dr. Pruzsinszky Sándor a vezetőség hatáskörét fogja gyakorolni.

2) Dr. Nagy Magdolnát a felügyelő biztosi teendők alól felmentem.

3) Felhívom dr. Pruzsinszky Sándor figyelmét, hogy felügyelő biztosi működéséről az Egyesület közgyűlésének, de elsősorban a felügyelő szervnek beszámolási kötelezettséggel tartozik.

Határozatom ellen a kézbesítést követő 15 napon belül Fővárosi Tanács VB. Igazgatási Főosztályához címzett és hatóságomhoz benyújtott illetékköteles fellebbezésnek van helye.

INDOKLÁS

A VIII. ker. Tanács VB. Igazgatási Osztálya az Egyesület önkormányzatát felfüggesztette, és élére felügyelő biztosként dr. Nagy Magdolnát rendelte ki, aki későbbiekben bejelentette, hogy személyes vonatkozású körülményeire tekintettel a feladatot nem tudja ellátni.

A Budapest Főváros Tanácsa VB. Művelődési Főosztályával történt egyeztetés után dr. Pruzsinszky Sándort jelöltük ki a korábbi határozatban foglaltak végrehajtása érdekében az Egyesület élére felügyelő biztosként.

Az 1981. évi 29. sz. tvr. 8 /2/ bekezdése alapján a rendelkező részben foglaltak szerint határoztam.

Budapest, 1986. december 15.

dr. Pethő György s. k.
osztályvezető

Budapest Főv. VIII. ker. Tanács VB.
Igazgatási Osztály

MEGBÍZÁS

1985. augusztus 26-án kelt II-2224/3/1985. sz. határozatommal a Budapesti Művészetbarátok Egyesülete önkormányzatát felfüggesztettem.

Határozatomat a Főv. Tanács VB. Igazgatási Főosztálya 35.544/85. sz. (1986. április 1-én kelt) II-3907/3/1984. sz. határozatommal 1986. december 15-én dr. Pruzsinszky Sándort az egyesületbe felügyelő-biztosként kirendeltem.

A Felügyelőbiztosnak el kell látni mindazokat a feladatokat, amelyeket a II. fokú határozat tartalmaz. Továbbá 1987. VI. 30-ig az egyesület jogszerű működési feltételeire és az alapszabály módosítására javaslatot kell kidolgoznia. A felügyelőbiztos kirendelésének kezdete 1987. január 1.

Tevékenységére a polgári törvénykönyv 474-483-ig irányadó.

A felügyelőbiztos havi díja 2500 Ft, azaz kettőezerötszáz forint tiszteletdíj, amelyet a Művészetbarátok Egyesülete a felügyelőbiztos részére minden hónap 10-ig postán megküld.

A megbízás visszavonásig érvényes.

Budapest, 1987. január 8.

dr. Pethő György s. k.
igazgatási osztályvezető

Xantus Gyula festménye

Ki ne ismerné azt a szólást: a baj nem jár egyedül. Az IKV bejelentette, hogy az irodánkat is magába foglaló házban megerősítik a födémeket, és a régi (eredeti) formájára alakítják a portált. Ehhez el kellett volna szállítani a bútorokat, iratokat és a több száz képet. De hová? A sok javaslatból, ajánlatból egyet sem tudtunk realizálni. A milliós értékű képeket ponyvával letakarva – mostoha körülmények között – védtük, őriztük. Az építés idején – hol jöttek a jelzett időben a munkások, hol nem: állandó félelemben éltünk, mikor tűnik el valami, napközben vagy munkaidő után.

Évekbe telt, mire a munkát úgy ahogy befejezték. Sajnos, nem a terveknek megfelelően történt a kivitelezés. Kifogással éltünk a Fővárosi Tanácsnál az IKV ellen, ahol elismerték igazunkat. Döntésük: minden marad a régiben, de az IKV fizessen több tízezer forintos büntetést – a Fővárosi Tanács kasszájába.(!)

Az 1985 nyarán kezdődött átalakítás miatt helyiségeinket használni nem tudtuk, de a lakbért rendre követelte az IKV. Alkalomszerűen fizettük, ahogy kevés pénzünkből telt, hiszen nagyon sokszor gondot jelentett a tájékoztatók elkészítése és postán történő kiküldése. Lakbéradósságunk egyre növekedett, a tagdíjfizetési morál romlott, és még a felügyelőbiztosnak is kellett havi tiszteletdíjat fizetnünk. Egyszóval állandó pénzzavarral küzdöttünk.

Czine Mihály halálára

Nem érhette meg a hetven esztendőt. Amikor egy lakiteleki előadásról agyvérzéssel a kecskeméti kórházba szállították –, nagy aggodalommal figyeltük sorsát. Lassan javult állapota, rövid ideig szerepléssre is vállalkozott. Egy újabb agyvérzés után jobbára már kórházban töltötte napjait. Aztán január 21-én tudomásul kellett vennünk a szomorú tényt – elment Czine Mihály. Délceg, szálfa termete, bizalmat, erőt adó mosolygós arca kitörölhetetlen emlékezetünkből.

A "fényes szelek" nemzedékének tipikus alakja volt. Huszonegynéhány évesen kapott József Attila-díjat. 1956-ban jelent meg az a tanulmánya, melyben nagy pontossággal jósolta meg Csoóri Sándor, Csurka István, Juhász Ferenc, Moldova György, Nagy László, Sánta Ferenc és Szabó István írói pályáját.

Fontos olvasmányunkká vált a naturalizmusról készült dolgozata mellett Illyésről, Krúdyról, Kassákról, Tersánszkyról és a század több jelentős magyar írójáról.

Legfontosabb művének mégis "Móricz Zsigmond útja a forradalmakig" című nagymonográfiáját tartjuk, melynek folytatása íróasztalában maradt, hiszen többször említette, hogy a folytatáson dolgozik.

Czine Mihály az irodalmi ismeretterjesztés kivételes képviselője volt. Jól ismerték a Kárpát-medencében, de sokfelé járt a világban, ahol magyarok élnek. Tanított, buzdított, lelkesített a leglehetetlenebb helyzetekben is. Beszédét mindig, mindenütt nagy áhítattal hallgattuk, hallgatták. A magyarok ügyének jellegzetes képviselője volt. Elnökséget vállalt a Magyarok Világszövetségében, főgondnoka volt a Dunamelléki Református Egyházkerületnek. Az Eötvös Lóránd Tudományegyetemen zsúfolásig teltek a tantermek ha előadást tartott.

Egyesületünkben is többször szerepelt. Emlékezetes Béres Ferenc pályaismertetése, Bíró András írói munkásságának méltatása, Nádudvari Nagy János költészetének értékelése.

Szerény lehetőségeink alapján 1997-ben – elsőként – Béres Ferenc emlékplakettel ismertük el munkásságát. A két éve elhunyt dalénekes hangjával, szomorú szívvel többszázan vettünk búcsút Czine Mihálytól a Farkasréti-temetőben. Ismét szegényebbek lettünk.

G. T.

Baktai Faragó József

Czine Mihály emlékére

Te is elmentél,
"a minden élők útján",
az irodalom öles pásztoraként.
Haláloddal ismét földbe sietett
a januári égről
egy csillogó csillag.
A tudás tábornokaként
mindvégig a hodászi juhászok
kisbojtárjaként éltél.
Most már a világ végezetéig
terelgeted nyalka nyájad
a mennybéli mezőn,
Sinka Pista falkája nyomán.
Hűséges magyar maradtál,
az irodalom vőfélyeként,
újra meg újra táncba hívtad,
ezt a meggyötört népet,
Végleg ellobbant éveid
hetvenedik gyantás gyertyája.
Most már Ady asztalánál,
Nagy László hozta borral,
Béres Ferenc himnuszos dalai
között koccintasz
kálvinista atyafiként, arra, hogy
"minket a szerelem
sosem hagyjon el."

Óbuda, 1999. január 21.

Barcs János

Muzsikáló csöndedből
– Czine Mihály emlékére –

Nyírmeggyes 1929. április 5.
Budapest 1999. január 21.

A végzetet hozó gyász-ködös januárban;
Amikor hóolvadás lett elvetélt időszak,
hova cipeltek azok az égi angyalok?
Az általad rakott gyóntató tüzek között
Meddig vigyáztak Rád, a céda angyalok?
Most így kell szállni Isten áldotta egekkel
Napsugár hiányos hideg fényben fürödve:
Bátor néped akaratán akartál vélük élni;
Úgy, ahogy azt őseid megálmodták Neked
Puszták fölött úszó napsugárkévék alatt,
Amikor eldöntetett, hogy e földre szüless: –
S legyen bölcs küldetésed itt a golyóbison.
Egybefonódtál az előtted halált-szülőkkel: –
Muzsikáló csöndedből dal született... s örök
Küldetéseddel betöltötted a boldog jövő-időt: –
S most amikor, új viharzás' faggatja álmaidat
Egy reszkető tél közötti januári szelekben,
A letarolt élet gazdag, érett tőkéi között:
Elmentél s megkeményített gyászos január van...
Hiába készülődtem a boldog születésnapodra;
Április ötödikén már nem találtak otthon.
Te drága jó Mihály Barátom, igaz kortársam;
Csokrom mellé, havazást rendelek sírodra;
Fehér-havazást: Istentől küldött fehér gyászt:
Nem tudtam visszafogni szárnyas angyalaidat.

Tököl, 1999. január 21. éjszakáján

Meghalt Schirilla György

Hihetetlen. Azt hittük, hogy aki könyveiben, előadásaiban az egészséges életmód hírdetője és népszerűsítője, az nem halhat meg.

Még hatvan éves sem volt. Sportolói pályafutása során hosszútávfutóként és úszóként vált ismertté. 1967-ben a Budapest-Moszkva közötti 2216 kilométert 32 nap alatt tette meg.

1952 és 1977 között minden év telén átúszta Budapesten a Dunát és Szegeden a Tiszát.

1973-ban szerzett testnevelői tanári oklevelet.

Egyesületünkben tavaly tartott nagysikerű előadását most tavasszal akarta folytatni. Ebben is megakadályozta hirtelen halála.

Emlékét kegyelettel őrizzük.

XANTUS Gyula, festő

kiállítás

Vidéll. Mátészalka, Zalka Máté Művelődési Központ

1989. május 17. eme. = Szabolcs-Szatmári Szemle

24. 1989., 3, 361.

XX. n. 45 n. / Mertenek

a kapitalizmust követő lépcs
het utána a termelésnek és
mely egészen laza összefügg
tését is biztositja. Jöhetne
sági és társadalmi szükségle
kielégülésnek egy végső, mo
a jelen közelségében, sem a
beteljesülés, csak uj probl
előretörése. A történelmi f
lanok.

- 3 -

Ugyanaz a kritikai sze
lizációban a társadalmi for

MŰVÉSZET ÉS BARÁTAI

Xantus Gyula grafikája

Xantus Gyulára emlékeztünk

A múlt év decemberében lett volna 80 éves Xantus Gyula. A Képzőművészeti Főiskolán Szőnyi István növendéke volt. Sokat foglalkozott a művészeti nevelés és a rajzoktatás problémáival. 1954-től 1963-ig az Országos Pedagógiai Intézet vizuális nevelési tanszékének vezetője volt. 1963-tól a Képzőművészeti Főiskolán tanított. 1954 óta rendszeresen kiállította munkáit.

Szíj Rezső a Mai Magyar Művészet sorozatban megjelent kismonográfiában (Képzőművészeti Alap Kiadóvállalata, 1977) a következőket írja: Xantus dús képzeletű művész, aki tematikájában, képi hangulatában és jelképei mondanivalójában egyaránt sajátosan egyéni világot alakított ki magának. Ezzel korunkban már nem sok művész dicsekedhetik.

Képeinek legjelesebb gyűjtője a közelmúltban elhunyt Dancsházy Nagy Márton volt. Berettyóújfalu múzeuma egy kis kiállításra való munkájával büszkélkedhet, melyet a festő ajándékozott a városnak.

Az egyesület élén Buza Barna, Pogány Ö. Gábor után **Xantus Gyula volt az egyesület elnöke** 1985 februárjáig. Ebbéli munkájára is emlékeztünk január 19-i klubösszejövetelünkön. Tagtársaink tulajdonába került képeiből bemutatót rögtönöztünk, majd Németh Sándor fölolvasta Szíj Rezső kismonográfiában megjelent méltatását. Ferencziné Bachó Zsuzsa művészettörténész és Molnár József festőművész értékes és érdekes kiegészítéséhez még Balogh Lajos és Tóth Ferenc fűzött észrevételt.

Ica asszony, a művész özvegye betegsége miatt nem lehetett körünkben. Mielőbbi gyógyulást kívánunk!

G. T.

Obersovszky Gyula és Béres Ferenc (Fotó: Karai Sándor, 19

A MAGYAR KÖZTÁRSASÁG MINISZTERELNÖK

Obersovszky Gyula úrnak

Budapest

Tisztelt Obersovszky Gyula Úr!

Engedje meg, hogy a Magyar Köztársaság Kormánya és a magam nevé
mondjak a XX. századi magyar történelem legszebb napjainak szá
forradalom és szabadságharc győzelme érdekében tanúsított helytállásé
fejet hajtsak annak leverése utáni szenvedései előtt.

Annak ellenére, hogy az 1990-es rendszerváltoztatást követően a politi
némi anyagi, jogi és erkölcsi rehabilitációban részesültek úgy érzem,
kormányzat csak akkor lehet méltó 1956 örökségéhez, ha folyamatosan
formákat és kereteket, amelyekkel a halálos ítéletekből eredő sérelmek
orvosolni.

Tudom, hogy amit most átnyújthatok Önnek, nem jelenthet gy
nélkülözésre, amelyet Ön élete nagy részében elszenvedni kényszerült.
ezt a támogatást egy olyan nemzet hálájának részeként, ahol a forr
napjait követően harmincnégy évig kellett arra várni, hogy a diktatúr
rendje váltsa fel.

Kívánom, hogy a három és fél évtized után megvalósult szabadsá
demokráciánkat még nagyon sokáig jó egészségben élvezhesse.

Budapest, 1999. november 30.

Tisztelette

Orbán Vik

MAGYAR KÖZTÁRSASÁG MINISZTERELNÖKE 1.

YAMUNĀṢṬAKAM

Illustrated by

ROZALIA

VALLĀBHĀCARYA (1479-1531), a Telugu Brahmin, one of the most prominent representatives of the medieval bhakti movement in India.

In his works, Aṇubhāsya, Siddhāntarahasya and Bhāgavatatikāsubodhini, he offers a theistic interpretation of the Vedānta. His view is called Suddhādvaita, or pure non-dualism, since māyā is not regarded as illusion but as God's creative activity. Vallabha stressed the importance of devotion to God and joy in his creation, and likened the union of Rādhā and Kṛṣṇa to the bliss of the soul with God.

Poems and hymns composed by Vallabha are gems of Sanskrit literature. Yamunāṣṭakam is very popular in the Puṣṭi Mārg, a Vaiṣṇava religious movement mainly spread in Gujarāt, Rājasthān and Vraj.

THE HUNGARIAN INFORMATION AND CULTURAL CENTRE
and
THE CULTURAL DEPARTMENT OF THE FRENCH EMBASSY

present an Exhibition

YAMUNĀṢṬAKAM

Illustrations to the Sanskrit poem of

Vallabhacharya

by

ROZALIA

Hungarian Information and Cultural Centre
New Delhi

September 16 - 25, 1993

यमुनाषृकम

बृहत्स्तोत्ररत्नहारे
श्रीयमुनाषृकम्।
श्रीगणेशाय नमः।।
नमामि यमुनामहं सकलसिद्धिहेतुं मुदा
मुरारिपदपङ्कजस्फुरदमन्दरेणूत्कटाम्।
तटस्थनवकाननप्रकटमोदपुष्पाम्बुना
सुरासुरसुपूजितस्मरपितुः श्रियं बिभ्रतीम्।।१।।
कलिन्दगिरिमस्तके पतदमन्दपूरोज्ज्वला
विलासगमनोल्लसत्प्रकटगण्डशैलोन्नता।
सघोषगतिदन्तुरा समधिरूढदोलोत्तमा
मुकुन्दरतिवर्धिनी जयति पद्मबन्धोः सुता ।।२।।
भुवं भुवनपावनीमधिगतामनेकस्वनैः
प्रियाभिरिव सेवितां शुकमयूरहंसादिभिः।
तरङ्गभुजकङ्कणप्रकटमुक्तिकावालुका–
नितम्बतटसुन्दरीं नमत कृष्णतूर्यप्रियाम् ।।३।।
अनन्तगुणभूषिते शिवविरञ्चिदेवस्तुते
घनाघननिभे सदा ध्रुवपराशराभीष्टदे।
विशुद्धमथुरातटे सकलगोपगोपीवृते
कृपाजलधिसंश्रिते मम मनः सुखं भावय।।४।।
यया चरणपद्मजा मुररिपोः प्रियंभावुका
समागमनतो भवेत्सकलसिद्धिदा सेवताम्।
तया सदृशतामियात्कमलजासपत्नीव यद्
धरिप्रियकलिन्दजा मनसि मे सदा स्थीयताम् ।।५।।
नमोऽस्तु यमुने सदा तव चरित्रमत्यद्भुतं
न जातु यमयातना भवति ते पयःपानतः।
यमोऽपि भगिनीसुतान्कथमु हन्ति दुष्टानपि
प्रियो भवति सेवनात्तव हरेर्यथा गोपिकाः।।६।।
ममास्तु तव सन्निधौ तनुनवत्वमेतावता
न दुर्लभतमा रतिर्मुररिपौ मुकुन्दप्रिये।
अतोऽस्तु तव लालना सुरधुनी परं संगमात्
तवैव भुवि कीर्तिता न तु कदापि पुष्टिस्थितैः।।७।।
स्तुतिं तव करोति कः कमलजासपत्नि प्रिये
हरेर्यदनुसेवया भवति सौख्यमामोक्षतः।
इयं तव कथाधिका सकलगोपिकासंगम–
स्मरश्रमजलाणुभिः सकलगात्रजैः संगमः।।८।।
तवाषृकमिदं मुदा पठति सूरसूते सदा
समस्तदुरितक्षयो भवति वै मुकुन्दे रतिः।
तथा सकलसिद्धयो मुररिपुश्च संतुष्यति
स्वभावविजयो भवेद्वदति वल्लभः श्रीहरेः।।९।।
इति श्रीवल्लभाचार्यविरचितं श्रीयमुनाषृकस्तोत्रं संपूर्णम्

YAMUNĀṢṬAKAM

Translation by Satya Vrat Shastri

1. I bow joyfully to Yamunā, the source of all mystic power,
the Yamunā which is richly endowed with a good quantity of shining dust from the lotus feet of Kṛṣṇa
and which carries the glory of the father of Cupid worshipped by gods and demons through the water fragrant with the blooming flowers from the new forest on it banks.

2. Victorious is the daughter of the sun who promotes love for Kṛṣṇa,
who indented in its movement gurgles along, who (because of her waves gives the appearance of) being beseated on a swing,
who looks beautiful because of her full flow of water falling on the upper reaches of the Kalinda mountain
and who looks like going out for love sports with her mountain-like raised cheeks.

3. Bow to the one who loves the flute of Kṛṣṇa, who purifies the worlds, who has descended on the earth,
who is attended to like beloveds by parrots, peacocks and swans with different notes
and who is pretty with its expanse of buttock-like sloping banks full of pearl-like sands
and who has bracelets on the arms in the form of the waves.

4. O you, who are adorned with countless qualities, are praised by deities like Siva and Brahmā,
are like the rainy cloud, are the perpetual bestower of favours on Dhruva and Parāśara,
are having the sacred Mathurā on your bank, are surrounded by all the cowherds and cowherdesses
and are sheltered in the mercy (of Kṛṣṇa), give inner happiness to me.

5. By merging in whom the one born of the lotus feet of Krsna (i.e. Gaṅgā) becomes dear
and the bestower of all spiritual powers to those who serve her.
Though a co-wife, it is Lakṣmī who can compare with her.
May that Yamunā, dear to Kṛṣṇa dwell in my mind always.

6. Ever obeisance to you O Yamunā. Your form (Lit. character) is very wonderful.
By drinking your water there is no affliction from Yama.
How could Yama kill the sons of his sister, however sinful
By service to you he becomes their darling as are the cowherdesses to Kṛṣṇa.

7. In your proximity let me have a new body.
In this way the love of Kṛṣṇa is not difficult to attain.
I want therefore to be under your fondling care.
The Gaṅgā became greatly praised in this world by merging in you and never through its luxurious existence.

8. Who is capable of praising you, O Yamunā, the dear one, the co-wife of Lakṣmī.
By serving Hari there is happiness till liberation.
There is something more in you. You have in you the mix-up of the drops
of perspiration of limbs of all the Gopīs (cowherdesses) from the fatigue of love-making.

9. (Whoever) O the daughter of the sun, recites joyfully without fail these eight stanzas has all his sins destroyed and develops love for Kṛṣṇa.
So does he have all the spiritual powers. Kṛṣṇa too is happy with him.
He achieves victory over his nature. So says Vallabha (Vallabhācārya), beloved of Hari.

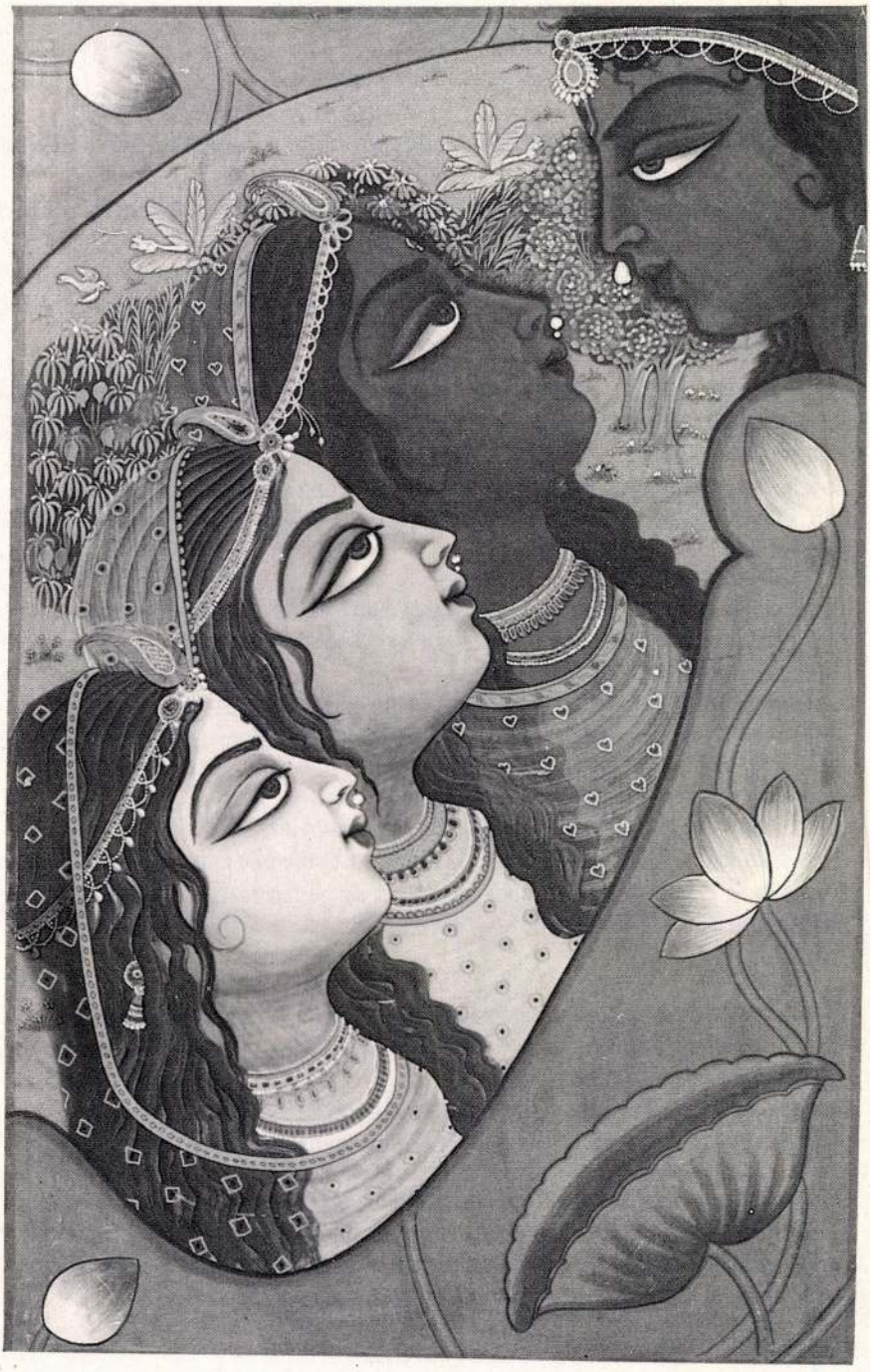

SRI YAMOUNĀSHTAKAM

Traduit par Chrístophe Petit

1. A toi, ô dispensatrice de divins pouvoirs mystiques, source de félicité je rends hommage.
Ton flot rapide venant des pieds de lotus de Mourari rend le sable merveilleusement lumineux.
Tes rives de fleurs épanouies et de jeunes bosquets sont nourries de tes eaux.
Dotée de l 'éclat du pére de Cupidon (Pradyoumna), humbles et fiers font de Toi l'objet par excellence de leur vénération.

2. Déversant tes flots véloces au sommet du mont Kalinda, tu es d'un charme extrême.
Rejoignant des divertissements de la plus haute extase, tes joues paraissent dressées comme des collines.
Le roulis, sonore et rapide, t'imprime un balancement parfait.
Sois victorieuse, fille du Frére du lotus (le dieu soleil) toi qui accroîs l'amour de Moukounda.

3. Le ciel et la terre atteignent la pureté grâce aux mille échos du chant de tes flots.
Serviables comme l'est une amante, il y a les perroquets, les paons, les cygnes et tant d'autres...
Tes vagues semblent des bracelets et le sable paraît de perles.
Tes berges sont d'une courbe sublime, ô favorite de Krishna, digne de l'hommage de tous.

4. Shiva, Brahma et les autres dieux louent tes vertus infinies.
Tu as le teint des lourds nuages d'un bleu sombre, ô muse de Dhrouva et de Parashara.
Les rives de l'immaculée Mathurā grouillent de pâtres et de pastourelles.
Abritée que tu es â l'océan de miséricorde, daigne inonder de bonheur mon for intérieur.

5. Venue des pieds de Krishna, Ganga est animée d'un souhait d'amour.
Avec respect, elle veut se joindre à toi. En étant ta servante, toutes les perfections lui sont acquises.
Seule Laxmi, fille du lotus, est par quelque atour ta divine rivale.
O Kalindaya, chère à Hari, demeure à jamais en mon esprit.

6. O Yamounā, je vénère sans fin ta merveilleuse nature.
A qui boit ton eau sacrée, le régent de la mort n'inflige aucune souffrance.
Seraient-ils déchus, comment Yama pourrait-il châtier les fils de sa soeur ?
Qui te sert devient au Seigneur aussi cher qu'une gopi.

7. Par ta présence, on obtient un corps nouveau.
O chére à Moukounda, l'amour de Mourari n'est pas difficile à obtenir ainsi.
Je me veux placer sous ta chaleureuse protection, Ganga s'est sanctifiée en se joignant à toi.
C'est grâce à toi si les bénis sur terre lui font des louanges.

8. Qui peut chanter tes gloires, toi qui rivalises avec Laxmi dans ses talents d'épouse ?
Qui sert Hari et son entourage aura les plaisirs et le salut.
Mais que dire de ton renom à toi, où se retrouvent toutes les gopis ?
Les gouttes de divines sueurs d'amour émanant de toutes les parties de leurs corps se mélangent à tes eaux.

9. O fille du soleil, celui qui toujours lit avec joie ces huits couplets,
Verra s'éteindre à jamais tous ses tourment et son coeur s'attacher à Moukounda.
Ta grâce donne tous les pouvoirs divins et permet de plaire à Mourari.
Notre âme sera conquise - qui parle ainsi est cher à Sri Hari.

JAMUNÁSTAKAM

Lázár Imre fordítása

1. Boldogan hódolok Jamunának, minden misztikus erő forrásának,
ki őrzi Krisna lótusz lábának fénylő porát,
a partján nyíló virágoktól és ligetektől illatos vize
Káma atyjának dicsőségét viszi tova, kit istenek és démonok imádnak.

2. Szép, ahogy sebes vízárja a Kalinda hegy bércére hull,
domború orcája mint a hegy, úgy siet szerelmi találkára,
ringva csobog tova hullámain, mint egy hintán,
győzedelmes, Nap leánya, Krisna szeretetét növelő.

3. Hódolat néki, kinek kedves Krisna fuvolája, ki leszállott a földre és megtisztítja a világot,
papagályok, pávák és hattyúk mint kedvesei szolgálnak néki,
hullámok fonják át a karját mint karperecek,
gyöngy-homokkal teleszórt lejtős partjai olyanok, mint egy nagy, csinos tompor.

4. Te számtalan erénnyel ékes, kit az istenek, Siva es Brahmá imádnak,
színed mint a sötét esőfelhő, Dhruva és Parásara a Te kegyeidet élvezi örökké,
partodon van a szent Mathurá, pásztorok és pásztorlányok vesznek körül,
Krisna irgalma oltalmaz Téged, adj lelki boldogságot nekem !

5. Gangá, a Krisna lótusz lábától eredő, boldog, amikor vele egyesül,
és lelki erőt ad annak, aki szolgálja őt.
A többi feleség közül egyedül Laksmí mérhető hozzá,
lakozzék Jamuná, Krisna kedvese mindíg a szívemben !

6. Örök hódolat Néked, szép alakodnak, ó, Jamuná !
Aki a vizedet issza, arra soha nem sújt le Jama.
Hogyan tudná Jama tulajdon nővérének gyermekeit megölni, bármennyire bűnösök is ?
Ha Téged szolgálnak, ugyanolyan kedvesek lesznek néki, mint a pásztorlányok Krisnának.

7. Ha a közeledben vagyok, új testet kívánok magamnak,
hogy ne legyen nehéz elérni Krisna kegyét,
ölelő oltalmad alatt ezért vágyok maradni.
A Gangát is azért dicsőítik annyira ezen a világon, mert Veled olvad egybe, nem pedig pazar külleméért.

8. Ki volna képes eldalolni dicséretedet, ó, Jamuná, Te drága, ki Laksmíval együtt vagy társ-feleség !
Ki Harit szolgálja, boldog lesz és üdvözül !
És még valami gazdagít: szerelmi játéktól ellankadt
pásztorlányok testének izzadtságcsöppjei keverednek vizeddel.

9. Ó, Nap leánya, ki rendszeresen elmondja ezt a nyolc versszakot, telve örömmel,
annak minden bűne megbocsáttatik és a Krisna iránti szeretete egyre nő,
minden lelki képesség az övé lesz és Krisna is szeretni fogja őt.
Így arat majd győzelmet önnön természetén. Igy mondja Vallabha, a Harinak kedves.

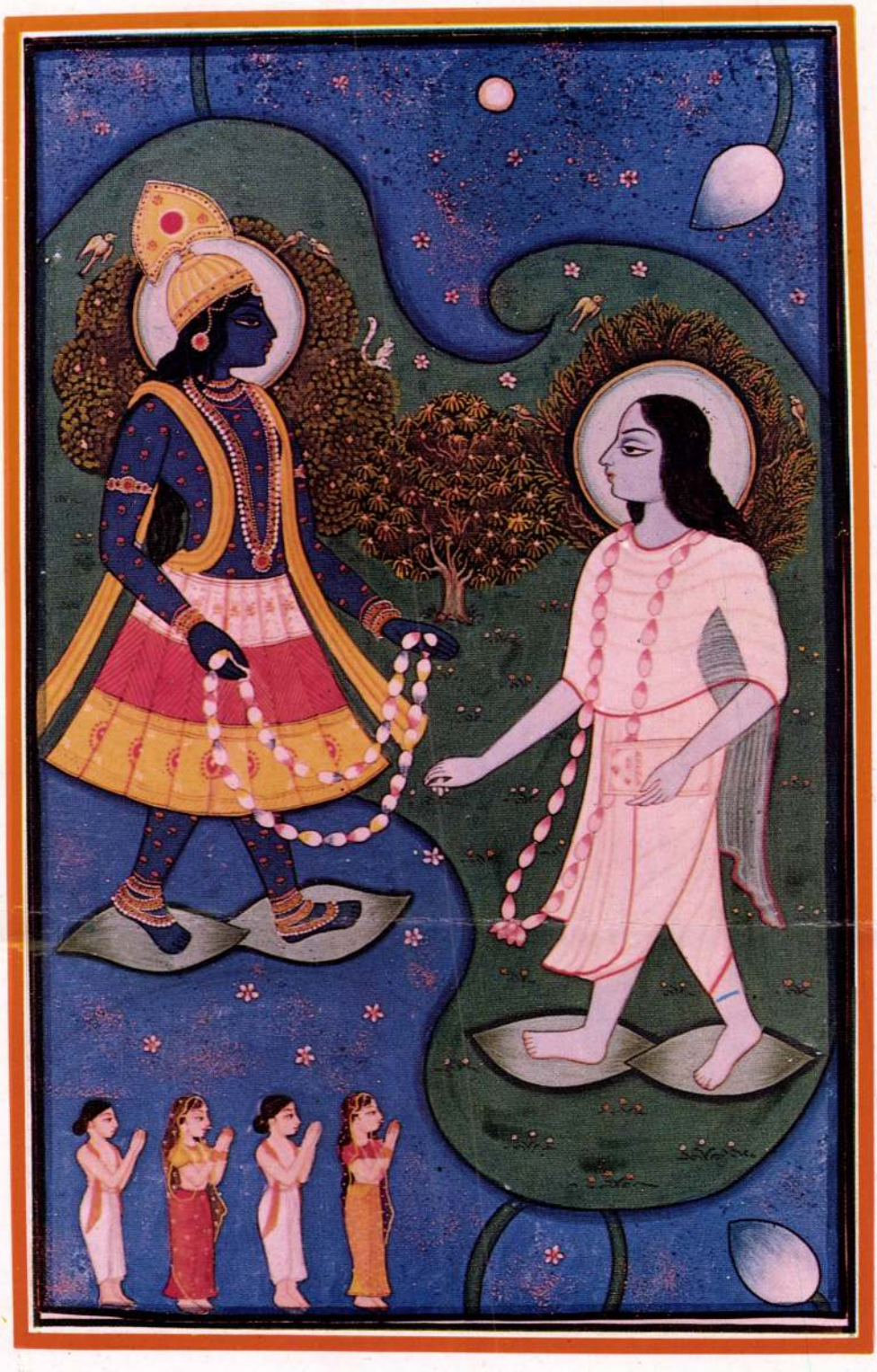

ROZALIA was born in 1946 in Budapest. Since 1980 she has been living in France. During her stay in Paris and Vence she got inspiration from the greatest French masters. Attracted by the ancient vedic tradition, she came to India, and studied the way of self expression through devotional art. Staying in Nathadwara she developed an innate sensibility for the living mystics inherent in Vallabha sect. Rozalia is a poet of colours, reflecting the transcendental emotions of the soul. Her paintings are full of joy and wisdom, hope and grace, rays of light from the ancient Sanskrit texts.

Rozalia's Art Studio:
Jaiwana House, 14 Lal Ghat, Udaipur 313001.

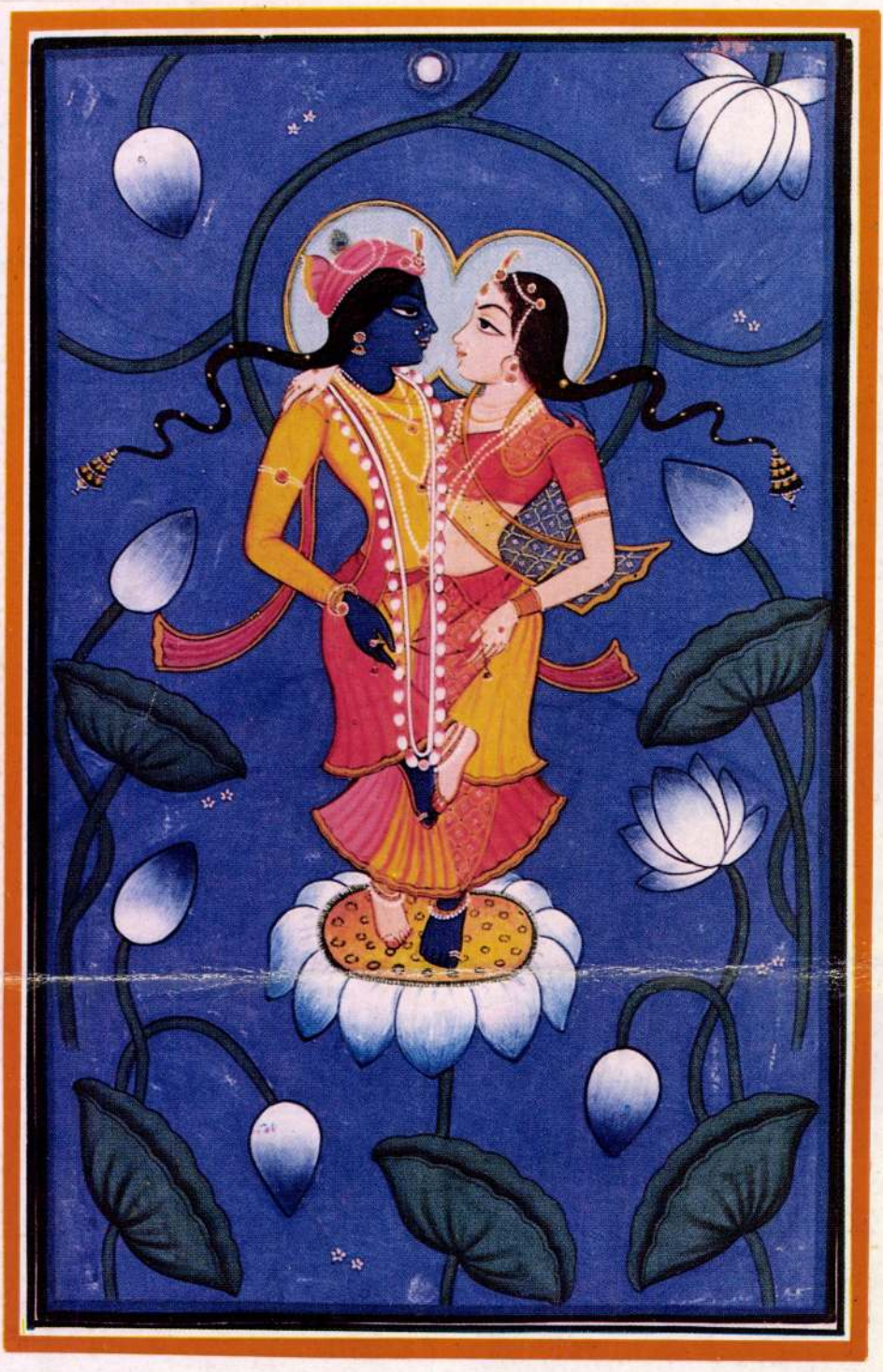

Published by the Cultural Department of the French Embassy.
All copyrights of paintings belong to Kankroli Collection.
Printed by ABC Publishing House, New Delhi-110001.

651 **Xántus** János levelei Éjszakamerikából. *12 eredeti rajzok után készült kő- és egynehány fametszettel.* Közli *Prépost* István. Pest: Lauffer és tolp, 1857. 8°. 176 l. Er. zöld pap.

X. legelső műve. Páratlanul ritka. Remek példány.

652 **Zala vármegye. Nagy** Imre, **Véghely** Dezső és **Nagy** Gyula. Zala vármegye története. Oklevéltár. I—II. 1024—1498. Bp.: 1886—1890. 8°. 2 k. Er. v.

653 **Zemplén** Győző. Az elektromosság és gyakorlati alkalmazásai. *400 képpel.* Bp.: Természettudományi Társulat, 1910. N.-8°. XII, 638 l. Er. v.

654 **Zene. Bonanni** Filippo. Gabinetto armonico pieno d'istrumenti sonori indicati. Roma: Placho, 1722. Pet. in-4. 7 feuill. unn., 170 p. Velin d'époque.

Avec frontispice, et 165 magnifique planches. Très bel exemplaire. Remek zenei mű 165 gyönyörű rézmetszetű képpel (a hangszerek allegorikus képei) és címképpel. Remek példány.

655 — **Forkel** Johann, Nicolaus. Allgemeine Geschichte d. Musik. I—II. *Mit 10 Kupfertafeln.* Lpzg.: Schwickert, 1788—1801. 4°. 2 Bde. Pap.

Herrliches Werk. Mit schönen Kupfern u. Noten im Text.

656 — **Fritz** Barthold. Anweisung wie man Klaviere, Clavecins u. Orgeln nach einer mechanischen Art in allen 12 Tönen gleich rein stimmen könne. Wien: Binz, 1799. Gr. 8°. 2 unn. Bl., 19 S.

657 — **Hiller** Johann, Adam. Anweisung zum musikalisch-zierlichen Gesange mit hinlänglichen Exempeln. Lpzg.: Junius, 1780. Kl. 4°. XXX, 152, 64 S. Pap.

Kottákkal sűrűn tarkított remek énekes könyv, a címlapon remek rézmetszetű címkével.

658 — — Anweisung zum musikalisch-richtigen Gesange mit hinlänglichen Exempeln. Lpzg.: Junius, 1774. Kl. 4°. 10 unn. Bl., 224 S. Pap.

Kottákkal sűrűn tarkított remek énekeskönyv szép rézmetszetű címkével a címlapon.

659 — **Kleine Harmonielehre** für Dilettanten. Lpzg.: Friedlein u. Hirsch. 39 S.

Mit Notenbeilagen.

660 — **Pfeiffer** Michael, Traugott methodisch bearb. v. H. G. *Nägeli.* Zürich: Nägeli, 1810. Gr. 4°. XVI, 250 p. Hld.

Mit Noten im Text.

661 — **Zarlino** Gioseffo da Chioggia. Le istitutioni harmoniche. Alla musica. Venetia: 1558. Folio. 6 sztlan lev., 347 p. Gyönyörű barna borjúbőrkötés, igen dús hátranyozással, bordázott háttal.

Páratlanul szép XVI. sz.-beli korai zenei nyomtatvány. Kótákkal, diagrammokkal, remek iniciálékkal. Remek példány.

662 **Zichy** Jenő Die Forschungsreisen d. Grafen Eugen Zichy in Asien. III. Reise Band I. *Mit 9 Textfiguren.* Bp.: 1900. 8°. 112 S. Piros v.

663 **Zlamál** Vilmos. A marhavész s annak oltása. Pest: Heckenast, 1863. 8°. 140 l.

664 **Zsidók. Frankel** Bernard. Wegweiser zur wahren Glückseligkeit d. Menschen. Ein fassliches Religionsbuch für d. israelitische Jugend. Pressburg: Snischek, 1829. 8°. 124 S., 1 unn. Bl.

665 — **Kovács** Alajos. A zsidóság térfoglalása Magyarországon. Bp.: 1922. Bp.: 1922. 8°. 77 l.

Lantos könyvesboltja és tud. antiquariuma, Bpest, IV., Múzeum-körút 3.

1937
XXIV. aukciója

635 La **Veritable politique** des personnes de qualité oder d. wahre Aufführungs-Klugheit d. Personen von Herkommen. Göttingen: Vandenhoeck, 1775. Kis-8°. 8 sztlan lev., 116 l. Pap.

636 **Vernier.** Caractère des passions au physique et au moral. Paris: Clavelin, 1807. in-8. 2 vol. Demi veau brun.
U. a. bőrkötés.

637 **Vieth** Gerhard, Ulrich Anton. Erster. Unterricht in d. Mathematik. *Mit 9 Kupfertafeln.* Lpzg.: Barth, 1796. 8°. 186 S.

638 **Vilmos II. Liman** Paul. Der Kaiser. Ein Charkterbild Wilhelms II. *Mit einer Photogravüre.* Berlin: Schwetschke, 1904. 8°. VII, 311 S. Hl.

639 **Vivás. Fabris** Salvatore. Sienza e prattica d'arme divisa in dui libri. Copenhagen: Waltkirch, 1606. in-folio. 256 p., 1 feuill. inn. Veau brun d'époque, dos orné a nerfs, petits fers.
Ouvrage monumental. Avec 190 magnifique gravures et 3 planches. Remek, vivásról szóló XVII. sz.-beli könyv 190 rézmetszetű szövegképpel és 3 egész lapnyi nagy rézmetszettel.

640 **Voltaire.** L'Esprit. 1759. in-8. 193 p., feuill. inn.

641 — La vie de V. Par.. (1787. in-8. 268 p.

642 **Voyage de N. Candide fils** au pays d'Eldorado. Vers la fin du 18. siècle. Paris: Barba, an XI = 1803. in-8. 2 vol, Demi veau brun, dos orné a nerfs.

643 **Vulteius** Hermannus. Jurisprudentiae Romanae a Justiniano compositae libri II. Marburgi: Egenolp, *1590.* Kis-8°. 522 p., 1 sztlan lev. Egykorú barna borjúbőr.
Glosszás kiadás.

644 **Wedekind** Anton Christian. Chronologisches Handbuch d. Welt u. Völkergeschichte. Lüneburg: Herold u. Wahlstab, 1812. Gr. 8°. VIII, 296 S.

645 **Weiss** Colonel. Principes philosophiques. Genève: Paschoud, 1806. in-8. 2 vol. Toile.

646 (**Wekherlin** W. L.) Hyperboreische Briefe. (Nürnberg: 1788—1790.) Kl. 8°. 6 Bde. Prächtiger brauner Kalbsled. mit reicher Rückenvergoldung.
W. wurde wegen seines beissenden Witzes vielfach verfolgt. Sehr selten. Prächtiges Exemplar.

647 — Chronologen. Ein periodisches Werk. Frankfurt A/M.6 Felssecker, 1779—1781. Kl. 8°. 12 Bde in 6 Bde geb. Brauner Kalbsled. mit reicher Rückenvergoldung.

648 **Wien. Tschischka** Franz. Geschichte d. Stadt Wien. *Illustriert v. E. F. Schnorr, P. Geiger etc.* 2. Ausg. Stuttgart: Krabbe, 1853. Gr. 8°. XII, 56 S. O. roter L.

649 **Wolff** Christian. Mathematisches Lexicon. Lpzg.: Gleditsch, 1716. 8°. 6 unn. Bl., 1494 Spalten, 29 unn. Bl. Prächtiger Perg.
Mit Titelkupfer.

650 **Wolstein** J. G. Das Buch von d. Seuchen u. Krankheiten d. Hornviehes... Wien: Trummer, 1791. 8°. 116 S., 2 unn. Bl. Hled.
Dazu gebunden:
Hulfreich E. Unterricht für Bauersleute v. d. Krankheiten d. Pferde, d. Hornviehes, d. Schaafe u. Schweine. Wien: Doll, 1793. II, 165 S., 3 unn. S.

686 — **Schimmer** K. A. Vollständige Beschreibung von Wien, dessen Eigenthümlichkeiten. *Mit 24, in d. Text eingedruckten Abb.* Wien: Sollinger, 1848. kl. 8°. XIV, 366 (statt 368) S.

687 [**Windisch** C. G.] Politisch-geographisch u. historische Beschreibung d. Königreichs Hungarn. Pressburg: Löwen, 1772. kis-8°. 2 sztlan lev., 470 l., 3 sztlan lev., fbőr.

688 **Wittenberg. Gurlitt** C. Die Lutherstadt Wittenberg. Berlin: Bard. kl. 8°. 67 S. *6 Abb.* O. L. (Die Kunst.)

689 **Wlislocki** H. Aus d. Volksleben d. Magyaren. München: Huttler, 1893. 8°. IX, 183 S.
A szerző sajátkezű ajánlásával. Szép példány.

690 — Märchen u. Sagen d. Bukowinaer u. Siebenbürger Armenier. Hamburg, 1891. 8°. VIII, 188 S.

691 **Woenig** F. Eine Pusztenfahrt. Bilder aus d. Ungarischen Tiefebene. Ill. v. A. Klamroth. Lpzg.: Jacobsen, [1891.] 8°. 196 S. O. roter L.

692 **Wolff** O. L. B. u. **Bartlett** W. H. Die Donau u. ihre Ufer. *12 Stahlstichen u. 63 Holzschnitten* v. W. H. B. Lpzg.: Lorck, 1847. 4°. VII, 244 S. Hlwd.

693 **Wosinsky** M. Karczolatok dán- és svédországi utamból. Szegzárd: Ujfalusy, 1888. kis-8°. 85 l., fv.
Hozzákötve:
— Keleti utam emlékei. 2. kiad. Szegzárd: Ujfalusy, 1888. 211 l.

694 **Xántus** J. levelei Északamerikából. *12 eredeti rajzok után készült kő- és egynéhány fametszettel* közli *Prépost* J. Pest. Lauffer és Stolp 1858. 8° 176 l. er. zöld pap.

Egyéberánt a ládák elfog-
nak helyeztetni a museumban,
s semmi bajok sem fog tör-
ténni, e tekintetben nyugod-
tak lehet.

Tiszteletteljel kész szolgája
Xántus János

694. sz. Xántus J. levelei Északamerikából.

Lantos könyvesboltja és tud. antiquariuma, Bpest, IV., Múzeum-körút 3.

XXI. aukció
kat.

X. legelső műve. Páratlanul ritka. Remek példány. Mellékelve a szerző Washingtonban 1857. III. 23-án kelt 3 l.-os, a Mount Vernon meglátogatását leíró sajátkezűleg írt és aláírt levele.

695 — Utazás Kalifornia déli részeiben. *Egy földképpel, 8 kő- és 8 fametszettel.* Pest: Lauffer és Stolp, 1860. 8°. 5 sztlan lev., 191 l. és 3 sztlan l. (könyvjegyzék), er. pap.
Páratlanul ritka. Gyönyörű példány. Mellékelve a szerző 1875. X. 3-án kel 1 l.-os sajátkezűleg írt és aláírt levele és a haláláról szóó gyászjeentés.

696 — Borneo szigetén 1870-ben tett utazásomról. Bp.: Buschmann, 1890. 8°. 67 l., fv.

697 **Zádori** J. Spanyol-út 1868. Pest: Athenaeum, 1869. 8°. 429 l., fv.

698 **Zeiller** M. Beschreibung d. Königreichs Ungarn vnd darzugehöriger Landen, Stätte u. vornehmster Oerther. Ulm: Kühnen, 1609. kl. 8°. 8 unn. Bl., 478 S., 17 unn. Bl. Perg.

699 — Hungaria, oder neu-vollständige Beschreibung d. gantzen Königreichs Ungarn. sammt darzu gehörigen landen u. Städten... bis auff d. Jahr 1690. ergäntzet A. Stübel. Franckfurth: Wohlfart, 1690. 12°. 15 unn. Bl., 1118 S., 32 unn. Bl. Egykorú barna borjúbőr, dús hátaranyozással, bordázott háttal. (Remek kötés.)
1 rézmetszetű címképpel. Apponyi 1408. Szép példány.

700 **Zeitschrift d. Deutschen u. Österreichischen Alpenvereins Gel.** v. H. *Hess.* Bd. 47. Jahrgang 1916. 8°. 236 S. O. blauer L.
Mit 15 Vollbildern u. 45 Bildern im Texte.

701 **Zemplén megye. Szirmay** A. Notitia topographica, politica inclyti comitatus Zempléniensis. Edita et indicibus provisa M. G. *Kovachich.* Budae: Univ., 1803. kis-8°. 6 sztlan lev., 486 l., 2 sztlan lev., ibőr.
Igen szép rézmetszetű térképpel.

702 **Zichy** Ágost gr. Utazás Pekingből a mongol sivatagon át Urgába. Bp.: Fanda ny., 1877. 8°. 31 l.
A szerző gyászjelentésével.

703 **Zichy** Jenő gróf harmadik ázsiai utazása. Bp.: Hornyánszky, 1900—1905. 4°. 6 k.
Igen ritka. Szép példány. A VI. k.-hez mellékelve gr. Z. J. Tobolsk 1898. VII. 3. és Tomszk 1898. VII. 30. keletű sajátkezű levele.

704 — **Jankó** J. Válasz Herman Ottó urnak a „Zichy Jenő gróf harmadik ázsiai utazása" czimű könyv I. kötetéről írt recensiójára. — Függelék: Dr. *Semayer* Vilibáld válasza Herman Ottó urnak ugyanazon mű fordítására tett megjegyzéseire. Bp.: Hornyánszky, 1900. 8°. 44 l.

705 — A magyar faj vándorlása. Kutatásaim vezérelvei és eredményeinek összefoglalása. — La migration de la race Hongroise. Bp.: Hornyánszky, [1897.] n.-4°. 55 l.
17 képmelléklettel. Párhuzamos magyar és francia szöveggel. A szerző 5 l.-os kézírásos ajánlásával képviselőtársainak. Könyvárusi forgalomba nem került.

706 — oroszországi és keletázsiai expeditiójának beszámolója (1897—1898). Bp.: 1899. n.-4°. 35 l.
A szerző kézírásos hosszú ajánlásával (1 l.) képviselőtársainak.

707 **Zipser** Chr. A. Versuch eines topographisch-mineralogischen Handbuches von Ungern. Oedenburg: Wigand, 1817. 8°. XXXI, 440 S. Hled.

708 **Zombori** G. Utirajzok. Kolozsvár: Stein, 1861. 8°. 2 k.

709 **Zsigmondy** E. Im Hochgebirge. Mit Abb. v. E. T. *Compton.* Hg. v. K. Schulz. Lpzg.: Duncker—Humblot, 1889. 8°. XV, 365 S. O. roter L.
Mit 17 Bildbeilagen. Mellékelve 2 újságkivágás (nekrológok a szerzőről arcképpel). Dazu 2 Nekrologen über d. verunglücklickten Alpentouristen Zs.

Néprajzunk és népművészetünk múzeuma

Irta: *Viski Károly dr.*

Azokban a nagy márciust megelőző időkben, melyek annyi magyar szellemi mozgalom és intézmény életrekeltői voltak, született meg a magyar néprajzi gyüjtés kezdete is, az, amiből a mai nagyarányu etnografiai múzeumunk nőtt meg időkfolytán. Kicsiny volt ez a kezdet, de tiszteletreméltó szorgalom szülötte. Azon időknek egyik kiváló nyelvtudósa, Reguly Antal, a magyarokkal nyelvileg rokon finn-ugor népek nyelvét saját földjükön kutatva, ott érdekes etnográfiai tárgyakra is lelt. Igy történt, hogy útjából hazatérve, 92 darab néprajzi jellegű tárgyát az akkor még inkább csak régiségeket gyüjtő Nemzeti Múzeumnak ajándékozta (1847.). Tényleg ez a kicsiny, de becses, ma már régiségszámba menő néprajzi tárgygyüjtemény lett az alapja a múzeum külön osztályának. Reguly elméletileg is képzett etnográfus volt, aki nagy néprajztudományi műveket is tervezett a finn-ugor népekről. Amily akadálya volt a tudós halála az ő nagy tudományos terveinek, époly fájdalmas rést ütött egész múzeális fejlődésünkbe a szabadságharc s az abszolutizmus két évtizede.

Egy másik kiváló gyüjtő emléke is fellángol a történeti idők hátteréből. Nemes egyénisége a múlt század hatvanas éveinek egyik kultúrális vezetőpolitikusa, báró Eötvös József nagy koncepciójú reformtevékenysége keretében jelenik meg 1868-ban. Xantus János volt ez a férfiú, aki — annyi jeles tudósunk módjára — mint a szabadságharc után külföldre emigrált magyar ilymódon segített hazája közművelődését szolgálni. Báró Eötvös gondolata egy oktató és iparművészeti célú etnográfiai közgyüjtemény létesítése volt. Ennek az alapjait kellett megvetnie az Amerikában élő Xantus Jánosnak, aki azt a megbizatást kapta Eötvös bárótól, hogy csatlakozzék a Kelet-Ázsiába induló magyar-osztrák kereskedelmi expedicióhoz és gyüjtsön műipari tárgyakat a Nemzeti Múzeum számára. Az eredmény az a valóban értékes gyüjtemény lett, mely mintegy 2500 darabból állott s Sziám, Kína, Japán, Borneo területéről származott. 1871-ben ezzel a gyüjteménnyel tért haza Xantus, aki a következő évben már az ujonnan létesült múzeumi etnografiai osztály első őre lett.

Mint általában a régebbi néprajzi gyüjtemények, a miénk is kezdetben az exotikumokon kapott. Csak jóval később ismerték fel azt, hogy a hazai néprajzi emlékek egybegyüjtése, megmentése ennél fontosabb. Hovatovább az ilyen gyüjtemények csoportjai is kezdtek kibontakozni. A közönség érdeklődése innen kezdve egyre jobban a hazai etnografikumok felé kezdett fordulni. Hozzájárultak az érdeklődés fokozásához egyes kiállítások, melyeken a »házi-ipar«, vagy »őstörténet« jelszavával népéleti holmik is kezdtek megjelenni. Maga a mai múzeum sokat köszönhet az ilyen kiállításoknak. Bécsben (1873), Párizsban (1878) főleg népművészetünk kincseit mutatjuk meg a külföldnek s az anyag egy része hazakerülve a múzeumban kap helyet. De a következő két magyar kiállításon (Bpest 1885 országos, Bpest 1896 millenáris) már tudatosan egybegyüjtött, rendszeres tárgycsoportokban bemutatott anyag szerepelt. Etnografikus gyüjtés a szó igazi értelmében. Külön ki kell emelni e gyüjtés lelkének, Herman Ottónak, a tudós politikusnak érdemeit. Az ősfoglalkozások, a halászat és pásztorélet e jeles ismerője mint gyüjtő és szervező is remeket alkotott e két hazai kiállításon. A magyar nemzet ezredéves fennállását ünneplő fénybe belevegyül az ő 24 magyar vármegyéből toborozott

A Műgyüjtő 1928. 8-9 sz.

néprajzi faluja. Ugyanannyi paraszthaz, hű berendezéssel, tipikusan felöltöztetett babákkal, bútorzattal, tárgyakkal, szerszámokkal, eszközökkel. Megannyi kedves gyönyörüség a látogatóknak, amitől később a néprajzi múzeum szobái gazdagodtak. Általában pedig ez a kiállítás is hatalmas propaganda megindítója volt. Kezdődött ez az 1889-ben megalakult Magyar Néprajzi Társaság működésével. Folytatódott a kiállítás hatása alatt álló társadalmi érdeklődésben. S hatóerejének tetőpontján gazdag virágokat fakaszt díszítő művészetünkben, építészetünk magyaros ornamentikájában s abban a módban, ahogy a gyüjtők és a nagyközönség szívükbe zárják a magyar népies iparágak legszebb termékeit.

A múzeum programmja évtizedek óta változatlanul az, hogy elsősorban a hazai nép etnográfiáját gyüjtse, rendszerezze és mutassa be, lehetőleg hiánytalanul. Ez annál nagyobb és nehezebb feladat, mert a Trianon előtti Magyarország 9—10 nemzetisége, néptöredéke élt és él e földön együtt (néhol egy faluban 3—4 nemzetiség), igen különböző kultúrfokozaton, egymással állandó kölcsönhatásban, ugyanannyi nyelvben s majd ugyanannyi vallásfelekezetben, néhol ezer év, néhol alig két-három század óta.

Több mint egy félszázad serény munkája fejlesztette tehát gyüjteményünket oly szintre, hogy ma az európai múzeumok közt számottevő szerepet tölt be s bizonyos csoportjait és vonatkozásait tekintve, a legfigyelemreméltóbbak közé tartozik.

Aki a mai Néprajzi Múzeumba belép, annak első emeletén főleg a mai (valamint a Trianon előtti) Magyarország nemzetiségeinek néprajzi anyagát találja tudományos rendszerességgel. (A kiállított rész a múzeum anyagának kb. negyedrésze. A többi raktárakban van.)

A múzeum gazdag magyarországi gyüjteményei csoportjában nemzetközi viszonylatban is kétségkívül legérdekesebb része magának a magyarságnak néprajza, melyben szemebötlőek e nép keleti származásának, ezzel adott világnézetének, arisztokratikus magatartásának, tragikus fordulatokban gazdag európai sorsának jelei. A nemzetiségközi helyzet tudatosan bizonyos öröklött és történetileg fejlett jelekkel szomszédaitól sok tekintetben igen elütő jellegzetességeket ad. De maga ez a magyarság is etnográfiai, etnikai csoportokra oszlik. Mi különbözteti meg őket? A külön etnikai származás (jászok, kunok); a sajátos földrajzi környezet, foglalkozás (havasalja, erdővidék, aridus jellegű Alföld), a külön történeti alakulás (hajdúság), jogi helyzet (székelység), más-más nemzetiséggel való ősi szomszédság vagy éppen együttélés, a török hódoltság szenvedése vagy attól való mentesség stb. Mindez más-más etnográfiai egyediséget formált belőlük. Ezeknek megfelelően már magának a magyarságnak néprajza is rendkívül sokoldalú.

Magában e csoportban a legnagyobb érdeklődésre tarthat számot a magyarság ősfoglalkozásait illusztráló gyüjtemény, nevezetesen a halászat és pásztorkodás s részben a mezőgazdálkodás tárgycsoportja. A pásztorkodás csoportjában külön kiemelendő azon tárgyak sora, amelyek praktikus rendeltetésük mellett egyúttal egy magas színvonalú, európai hatásoktól alig érintett, ma is keleti ősiséget lehelő, nagymultú pásztorművészet hordozói. Anyaguk közül különösen figyelemreméltó : a csont, szaru és bőr (szíjj), állattenyésztő pusztai nép anyaga. Szembetünő e tárgyakon az ősi gyakorlat adta nagy technikai készség, az ornamentika izlésessége, a nomád művészetre jellemző stilizálás, a lényegesre szorítkozó fogalmazás, optimisztikus fölfogás. Továbbhaladva

mindenütt a magyar népies géniusz formálóerejét látjuk egy-egy anyagban kifejeződve.

Az építkezés, házberendezés (nevezetesen a bútor), a népies iparágak, különösen a gazdagon képviselt kerámia, a női kézimunka és népviseletek körében bőséges példák mutatják, hogy az európai formákra, stilushatásokra miképen reagált a magyar nép szelleme, miképen asszimilált, módositott másmásként sajátos provinciális egyénisége szerint. Az európai népviseletek körében kivételes helyet foglalnak el a magyarság formában, színben, díszítésben igen változatos s talán páratlanul gazdag felsőruhaféléi, melyeknek egy része bőrből, a másik ú. n. szűrposztóból (Filz) készül. A színpompás magyar ornamentikának legdúsabb területei ezek.

A magyar nép szerepe e részben is kettős. Egyrészt a nemes értelemben vett nagymultú ázsiai kultúrának végső nyugati kisugárzása. Másfelől a nyugateurópai művelődési eszméknek végső keleti hordozója. Az erdélyi falvak kálvinista fatornyainak szerény gótikája, a székely kapuk népies renaissancea és barokkos ornamentikája a nyugateurópai művelődéskör keleti határjelei.

A mai múzeum második emeletének helyiségeit a magyarságon kívül eső népek etnográfiai anyaga foglalja el.

Míg a múzeumnak programja a magyarság s a magyarországi nemzetiségek etnográfiájának mentül teljesebb fölgyüjtése, a Magyarországon kívüli területek néprajzából elsősorban a magyarországi nemzetiségek szomszédos fajrokonai, valamint a magyarsággal nyelvileg és fajilag rokon ugor és török faju népek tárgyi világa érdekli. Ez utóbbi tekintetben gyüjteményei a legjelentősebbek közé tartoznak. Azonban a tengerentúli területek is kielégítően vannak képviselve, elsősorban oktató célzattal. E területeket tekintve természetesen nem versenyezhet gyarmatokkal rendelkező vagy a világkereskedelem útjait járó nemzetek múzeumaival s a jövőben sem szándéka az oktató célú gyüjtemény keretein túlmenni. De nemzeti szempontból ezeknek a Magyarországon kívüli gyüjteményeknek is megvan az az érdekességük, hogy igen csekély kivétellel magyar kutatók, utazók, gyüjtők szedték össze őket a föld legkülönbözőbb pontjain.

Le musée d'ethnographie et d'art populaire

Par: *Charles Viski*

C'est à la grande époque qui précéda le mois de mars de 48, qui donna la vie à tant de mouvements intellectuels hongrois et d'institutions hongroises, que se place aussi le commencement des travaux de recueillement de l'ethnographie hongroise. Le commancement était modeste, mais il était né d'un zèle digne d'admiration. L'un des éminents philologues de ce temps, Antoine Reguly, en se livrant, sur leurs propres territoires, à des recherches linguistiques sur, les peuples fino-ougriens que leur langue apparente au hongrois, y fit aussi d'intéressantes découvertes ethnographiques. Cette collection d'objets ethnographiques, collection petite, mais précieuse et qui a ajourd'hui la valeur d'une antiquité, est devenue la base d'une section spéciale du musée.

Une autre figure de grands collectionneurs se détache encore sur le fond des temps historiques. Cette noble personnalité apparaît en 1868 et son activité est inséparable de

celle du baron Joseph Eötvös, une des grandes figures du milieux du siécle dernier, et dont les réformes sont caractérisées par la grandeur de leur conception. Cet homme était Jean Xantus qui, ayant émigré après les événements de 1848, contribua ainsi au progrès de la culture générale de sa patrie. Vivant en Amérique, Jean Xantus fut chargé par le baron Eötvös de se joindre à l'expédition commerciale austro-hongroise qui partait pour l'Extrême Orient et d'y recueillir pour le Musée National des objets intéressant l'art industriel. Le résultat fut cette collection, d'une réelle valeur, qui consistait en 2500 pièces environ provenant du Siam, de la Chine, du Japon et du Borneo. Xantus revint en Hongrie avec cette collection en 1871 et l'année suivante il devint le premier conservateur de la section ethnographique du Musée laquelle venait d'être créée.

Le Musée actuel lui même doit beaucoup aux expositions. A Vienne (1873) à Paris (1878) se sont surtout les trésors de notre art populaire que nous montrons à l'étranger mais en revenant en Hongrie une partie des objets sont placés au Musée. Il convient de relever particulièrement les mérites du savant politicien Othon Hermann, qui fut l'âme des travaux de recueillement. Ses villages ethnographiques, recrutés en 24 comitats hongrois, contribuent à l'éclat des fêtes célébrant le millenaire de la nation hongroise. On y admire autant de maisons paysannes, avec leur aménagement fidélement reproduit, avec des poupées en costumes typiques, des meubles, des objets divers, des outils et ustensils dont plus tard les salles du musée ethnographique s'enrichissent.

Depuis plusieurs dizaines d'années, le programme du musée est resté le même : recueillir, classer et présenter, si possible sans lacune, l'ethnographie du peuple hongrois en premier lieu. C'est là une tâche d'autant plus grande et d'autant plus difficile que neuf à dix nationalités ou fragments ethniques vivaient et vivent ensemble sur le territoire de la Hongrie d'avant Trianon (on trouve parfois dans le même village trois ou quatre nationalités), à des degrés de culture différents, subissant leur influence réciproque et constante, avec autant de langues et presqu'autant de confessions, parfois depuis mille ans, parfois depuis deux ou trois siècles à peine.

Un modeste travail poursuivi pendant plus d'un demi siècle a développé notre collection au point qu'aujourd'hui elle joue un rôle considérable parmi les musées européens et que, si l'on considère certains groupes et certains points de vue, elle compte parmi les plus remarquables.

En entrant dans le musée ethnographique actuel, ce que l'on trouve surtout au premier étage, ce sont, scientifiquement classés, les objets se rapportant à l'ethnographie de la Hongrie actuelle (ainsi que de la Hongrie d'avant Trianon). La partie exposée représente environ le quart des objets formant la collection. Le reste se trouve dans les dépôts. Dans le riche groupe des collections du musée se rapportant à la Hongrie, la partie la plus importante, même au point de vue international, est sans contredit l'ethnographie de la population hongroise même, qui fait éclater aux yeux les signes de l'origine orientale de ce peuple, de sa mentalité, de son attitude aristocratique et de sa destinée européenne riche en tournures tragiques.

Cette population hongroise elle même se répartit en groupes ethnographiques, ethniques. Par quoi ces groupes se différencient-ils ? Par l'origine ethnique spéciale (jàsz, cumans) ; par l'ambiance géographique particulière, par l'occupation (vallées des hautes montagnes, régions forestières, bas pays à caractère aride), par la formation historique spéciale (Heiduques), par la situation juridique (sicules), par le voisinage ancestral ou même le cohabitat avec une autre nationalité, par le fait d'avoir subi la conquête turque ou d'y avoir échappé etc. Tout cela en a fait des individualités ethnographiques différentes. Ne serait-ce que pour ces raisons, l'ethnographie de la population hongroise elle même est extrêmement variée.

poggyász, pa… Arcára nélkülözés, gond van írva, de … logó szeme elárulja, hogy nagy útra készül.

Xántus János volt ez az utazó. Külsejére talán idegen, de szívében, minden gondolatában izig-vérig magyar. Nagy feladat előtt állt. Elhatározta, hogy elhajózik idegen földrészekre, bejárja a trópusok világát, hogy onnan minél több kinccsel térjen vissza hazájába. Voltak már előtte is, akik ilyen nagy útra vállalkoztak, de közülük sokan csüggedve tértek vissza. Xántus nem ezek közé tartozott. Törhetetlen kitartásával minden nehézséget legyőzött, amely útjába került, ezerféle akadályt, nélkülözést. Győzedelmeskedett a betegségen, szembenézett a halállal, mely nem egyszer fenyegette. Gyalog és lóháton, szárazon és vízen, hajón és vasútikocsin járta éveken át *Északamerikát*, *Ázsia* rengetegeit, új szigeteket, új folyókat, ismeretlen növényeket és állatokat fedezve fel bennük. Földrajzkutató volt és etnografus, vadász és botanikus, kitűnő megfigyelő és állatgyüjtő.

A sors mostohán bánt vele. Nagy szegénységgel küzdött. Úgyszólván egy garas nélkül lépett az Új világ partjára, de akaratereje sohasem hagyta csüggedni. Ha a sors gomolygó sötét felhőként borult is élete horizontja fölé, ő abban is szépséget látott. Hogy mikor szerette meg a természetet, hogy mikor vált természetkutatóvá, azt nehéz volna megmondani. Lehet, hogy akkor, amikor a londoni múzeumokat járta és Amerika felé hajózott, vagy amikor a Borneóban partra szállt, hogy megismerje a mocsaras ősrengetegeket, hogy megpihenjen azoknak két méter magas páfránylevelei alatt.

Korai életévei mindenesetre nem engedték meg, hogy elmélyedjen a természetkutatásban. Fiatalon beállt katonának. De a nyugtalan és forrongó időkben fogságba esett. 1851. év végén vág neki Amerikának. Nem marad soká az Újvilág peremén, befelé törekszik. A félelmetes hegyláncolatok és a végtelen prerik ellentéte mély nyomot hagy lelkében. Megismeri az őserdő életét. Olyan rengetegekben jár, ahol emberi kéz nem avatkozott bele a természet alkotó munkájába, ahol évszázados fák mezítelen törzsei és ágai mint óriási csontvázak meredeztek ki a páfrányszőnyegek zöldjéből, hogy még nagyobbá tegyék az élet és halál ellentétét. Sokat hallott a *Rocky Mountains*ról, vágyik eljutni abba a világba, ahol két amelyekből azóta … kerültek elő, akkor ma talán a legnagyobb őslénykutatók egyikét tisztelnők benne. Így azonban csak a körülötte nyüzsgő élet érdekli. Nem az az élet, amelyet a mai ember Amerikában keres. Xántus még nem kutatta azt, hogy mi az amerikanizmus, hogyan amerikaiasodott el az Újvilágban a fehér ember, ő nem kereste azt, amit *Keyserling* az amerikai emberről szóló elmélkedéseiben. Őt Amerika a földrajz, a természeti kincsek gyüjtésének szempontjából érdekelte.

1853-ban az akkor 28 éves Xántust meglepetés éri. *Pál* würtembergi herceg számára térképkészítéssel bízzák meg. Nagy kedvvel fog neki, bejárja *Texaszt*, *Arkanzaszt*. *Kanzasz*ban egy ismeretlen patakot fedez fel. Magyar pataknak nevezi el, de később Xántus nevére változtatják ezt a kanyargó vizet. Nem messze tőle találkozik össze az indiánokkal. Nagy hatással vannak reá ezek az ősi néptörzsek, melyeket első ízben van alkalma megismerni, otthonukban megfigyelni. Bizalmatlanul fogadják, de aztán hamarosan megbékülnek. Sőt baráti kezet is nyujtanak. A törzsfőnök Xántust elviszi az ősi rengetegekbe, olyan helyekre, ahol európai ember még nem járt. Elvezeti őt egy díszes sírhoz, melyet cifra oszlopok

XÁNTUS JÁNOS

Irta PONGRÁCZ SÁNDOR

1851 őszén, egy ködös, borongós reggelen elszánt férfiú alakja tűnt fel a southamptoni kikötőben. Kezében ütiszerelés. ... puska és egyéb felszerelés. ... titán méri össze erejét, a mélységbe törő *Kolorádó*-folyó és a *Sziklás-hegység*, sokezer méteres ormaival. Ha akkoriban tudta volna, hogy milyen közel jár az élet legrégibb bölcsőjéhez, az algonki rétegekhez, ... az élet legrégibb nyomai

651

... vasra. Leg- ... madarak érdeklik. ... ismeretlen madarat fedez fel és 26 madárfajt neveznek el róla. Egész sereg kevésbbé ismert madár életmódját tanulmányozza, megfigyeli a kaliforniai kondort, ezt a kihalófélben levő nagy keselyűt, melynek tojásáért 750 dollárt ígérnek az amerikaiak. Kíséretével együtt úgyszólván

Recés óriáskigyó a Magyar Nemzeti Múzeumban; Xántus János gyűjtése

... bemutatni. ... minden idejét az állatkert ... fellendítésére fordítja, de ekkor már szúnnyadozik benne egy második trópusi utazás gondolata. Az ősvadon eltörölhetetlen nyomot hagy lelkében, élményeit nem tudja elfelejteni. Aki egyszer megízlelte ezt az életet, aki tudja, hogy mit jelent az őserdő éjjeli madarainak zenekara, az őserdő balzsamos levegője, azt ellenállhatatlan vágy vonzza vissza. Xántus is így járt. A körülmények akkoriban kedveztek neki. A politikai viszonyok jobbra fordultak, a király és a nemzet között helyreállt a megértés, az egyensúly. *Ferenc József* elhatározta, hogy két hadihajót küld a keletázsiai vizekre. Ennek tulajdonképpen politikai háttere volt, de az akkori kormányzat nem mulasztotta el ezt az alkalmat a magyar kultúra számára is kamatoztatni. *Eötvös József* akkori kultuszminiszter arra gondolt, hogy magyar kutatónak is helyet adjon, utat nyisson kelet felé. S amikor Xántus terveiről értesült, megbízta őt azzal, hogy *Keletázsiá*ban folytassa tanulmányait és minél nagyobb gyüjteménnyel térjen vissza. Xántus minden gondolkodás nélkül vállalta a nagy utat. 1868-ban ismét hajóra szállt. Először *Egyiptom*ot látogatja meg, azután a mesés *Indiát*, *Ceylon*t, melyet a világ legszebb pontjának emlegetnek, eljut *Sziám*ba, *Kíná*ba és a *Malakkai-félszigetre* is. Itt figyeli meg azokat az óriási krokodilokat, melyekről azt mondja, hogy tíz méterre is megnőnek. De csak ezután teljesül igazi vágya. Megismeri a keletázsiai szigetvilágot, annak a letűnt kontinensnek maradványait, amely valamikor régen, sokmillió évvel ezelőtt Ázsiát Ausztráliával összekapcsolta. Talán *Jáva* ennek a szigetvilágnak legvonzóbb szigete. Ebben a földi paradicsomban a wajang-játékok hazájában, ahol ősrégi

népek zavartalanul ápolják kultúrájukat, a természet két kezével ontotta áldását. Talán egyik szigeten sem dúskált, tékozolt annyira a formák, színek változatosságában, mint itt. Pompás földje olyan mérhe, tetlenül bőséges élelmet terem, mely tízszer annyi lakosnak is megélhetést adna mint amennyi ott elfér. Igaz, hogy a természet egy nagy csapást is küldött erre a szigetre, vulkánok sokaságát. A haragos *Krakatau* lávája Jáva partjait is elöntötte és emberek ezreit temette maga alá, mintha parányi hangyák lennének. Felkorbácsolta a tengert, amelyen óriási gőzösök úgy bukdácsoltak, mint kis játékhajók. S ahol ez a láva elérte a partokat, ott egész vulkanikus területté változtatta a szigetet. A sziget többi része átjárhatatlan rengeteg volt.

Xántus és kísérete csákánnyal és baltával tört utat. A sűrűségben egy öt és félméteres óriáskígyóval találkozott, amelyet nagynehezen meg is szerzett a Magyar Nemzeti Múzeum számára. Csak azután látogatta meg a vulkánok birodalmát, ahol egészen más állatvilágra akadt. Itt él a jávai rinocerosz is, melyről Xántus jól tudta, hogy kihalófélben van s legnagyobb ritkaságok közé tartozik. Elhatározta, hogy felkeresi ezt a szörnyeteget hazájában. A körülmények hozzásegítették tervéhez. Összeismerkedik az egyik ott élő szultánnal, hamarosan meg is beszélik, hogy *Djampang*ban megkezdik a vadászatot. Többszáz főnyi embert toboroznak össze. Hogy hogyan megy tovább a vadászat, azt megtudjuk, ha most néhány pillanatra Xántusnak adjuk át a szót. «Mint álom vonul el előttem Jáva káprázatos rengetege, melyben öt hétig barangoltam, hogy múzeumunk számára egy rinoceroszt ejthessek el. Nem tudom, vadászszenvedélyem volt a nagyobb, amely vezetett, vagy pedig a vágy, hazám tudományos kincseit szaporítani. Annyi bizonyos, hogy együtt is erősen kellett sarkalnia mindkettőnket, hogy megbirkózzam a tömérdek fáradsággal és viszontagsággal, össze ne roskadjak a cél előtt. Az éjt kint töltöttük, nem a szabadban, hogy a mérges éjjeli harmattól megóvjuk magunkat. A rengetegek különféle lakóinak látogatása ellen hatalmas tüzeket gyujtottunk. Különben álomról vagy csak pihenésről is szó sem lehetett. Hajnalban már sürgött-forgott mindenki a tüzek körül, hogy egész napra való eledelt készítsen. Amidőn megharsant a riadó, megkezdődött a csörtetés, tüskén-bokron, hegyen-völgyön keresztül. Térdig, majd derékig érő mocsárból kellett átlubickolni s midőn innen kivergődtünk, meredek, tüskés bozóttal hintett hegyoldalt kellett megmásznunk, majd ismét végeláthatatlan ingovány partjaira értünk, ahol a nád és káka ölmagasságra nőtt. Így ment ez

Orang a Magyar Nemzeti Múzeumban; Xántus János gyüjtése

három napig, amíg sikerült végre egy rinoceroszt felvernünk. Míg én és vadászaim csaknem örömujjongásban törtünk ki, addig hajtóink arcán világosan felismertük a félelem kifejezését. Hiszen ez a rinocerosz a földkerekség legvérengzőbb, legveszedelmesebb barma, ingerelve dühében, óriási erejével összezúz mindent, ami útjába áll és az ember vagy állat csak mint alaktalan, összetaposott véres hústömeg szabadul meg hatalmából».

Xántus 30 mérföldön át üldözte a jávai rinoceroszt. A végén kifáradva vagy talán megúnva a tréfát, szembeszállt ez a kolosszus üldözőivel és ekkor sikerült őt szemén át agyvelőn találni. Így került a jávai rinocerosz a Nemzeti Múzeum tulajdonába, ahol ma is díszlik. Xántus 1870 tavaszán *Borneo* szigetén száll partra. Munkája talán itt volt a legnehezebb. Ezt a szigetet derékban metszi át az Egyenlítő. A trópusi élet fáradalmai talán ott a legnagyobbak. De el kellett viselnie azokat, ha el akarja érni az orángutánok hazáját, amelyekért ezt a hatalmas szigetet meglátogatta és az őserdő átjárhatatlan rengetegeit, mocsaras erdőségeit. Mikor Xántus itt járt, azt hitte, hogy tüzes nyilakat röpít a Nap erre a tájra, mely európai ember számára úgyszólván elviselhetetlen volt. Xántus azonban ezúttal sem riadt vissza a nehézségektől. Itt is pontos tervet dolgozott ki, hogy hogyan közelítse meg az orángokat. Először néhány embert küldött ki, hogy kunyhót

építsenek, mert előreláthatő volt, hogy a vadászat több napig fog tartani. Azután megtette a szükséges előkészületeket és hosszas barangolás után elérkezett arra a területre, a *Szadong*-folyó mellékére, ahol ezek az érdekes emberszabású majmok tanyáztak. Akkorára már készen állt a kunyhó. Csak az orángfészek felkutatása hiányzott. Alighogy megindult, derékig süllyedt el az iszaptengerben. A természet ezzel vette körül az orángok tanyáját, mintha meg akarta volna védeni az embertől őket. Pedig a bennszülöttek erdei embert látnak bennük, azt hiszik róla, hogy beszélni is tud és csak azért nem árulja el ezt a készségét, hogy az emberek ne ejtsék fogságba és ne kényszerítsék munkára.

Naphosszat kutatott Xántus az orángok fészke után. Már-már lemondott arról, hogy összetalálkozik ezekkel a furcsa lényekkel, amikor messziről végre egy orángfészket pillantott meg. De mire odaért, csalódnia kellett. Az össze-vissza kuszált fészek üres volt. De ez is elég sok tanulságot nyujtott, gondolkodóba ejthette a megfigyelőt. Elcsodálkozhatott azon, hogy ez az emberszabású majom, melynek fiatalkori koponyája igen magasrendű jellegeket árul el, milyen primitív fészket készít sok alsóbbrendű állathoz, madárhoz stb. képest. Xántus fáradsága nem maradt eredmény nélkül. Amint tovább haladt az ősrengetegben, egy imbolygó fatörzs keltette fel figyelmét. Mindjárt sejtette, hogy honnan ered a fa mozgása. Egy ilyen vörös szörnyeteg himbálódzott rajta. Menekülni próbált, de Xántus puskavégre vette. Egy lövés és az állat megtántorodott. Nem pusztult el mindjárt, vergődött, nyöszörgött. Furcsa érzés fogta el most a vadászt, aki olyan lényt terített le, amely értelmes tekintetével nem is állat benyomását keltette benne. De a vadászszenvedély győzött benne. Xántus nem elégedett meg ezzel a zsákmánnyal. tovább üldözte az orángokat és aránylag rövid idő alatt nyolc példányt ejtett el belőlük. A Magyar Nemzeti Múzeum számára ünnep volt ezeknek a trófeáknak megérkezése, közülük a legszebb négy példány ma is ott díszlik az Állattár egyik termében.

Xántusnak ez volt az utolsó vadászata, utána most már visszatér hazájába. Kitörő lelkesedéssel fogadják azt a nagy magyar úttörőt, aki egyedül amerikai útjáról 20,000 állatot, ázsiai expedíciójáról még többet, azonkívül sok-sok növényt, ásványt, régiséget, kövületet, könyvet hozott haza múzeumának.

Amikor 1871-ben hazatért, kevésen múlt, hogy a Magyar Nemzeti Múzeum igazgatásával bízzák meg. Egymásután érik a kitüntetések. A *Magyar Tudományos Akadémia* tagjává választja, az *Etnografiai Társaság* elnökét köszönti benne, a kultuszminiszter megbízza a néprajzi osztály vezetésével.

Xántust most már csak egy gondolat vezette. Gyüjteményeinek rendezése. Amikor a hatalmas anyagot együtt látta, nem is akarta elhinni, hogy az mind az ő gyüjtése. Megkezdte a rendezést, de nem sokáig folytathatta. A hosszas utazások fáradalmai teljesen kimerítették, megviselték szervezetét. Idegrendszere is felbomlott. Nagy élményei, melyek olyan boldoggá tették, lassan elhomályosultak előtte. Szomorú volt látni, hogyan hagyják el erői azt a férfiút, akinek nemzete olyan sokat köszönhet.

1894-ben egy szűkszavú távirat vitte mindenfelé a hírt, hogy a Mors Imperator karjaiba hullott. Egy nagy tettekben gazdag élet lángjai aludtak ki őbenne. Akkoriban talán nem is tudták, hogy Xántus halálával mit vesztett a magyarság. Ma úttörőt, nagy hazafit látunk benne, hazánk legnagyobb természetkuttó mecénását, aki tudott áldozatot hozni a tudományért és a nemzetért.

A Magyar Nemzeti Múzeum kiállítási termeiben sok-sok érdekes tárgy őrzi emlékét, madarak sokasága, bizarr külsejű trópusi rovarok, ritka emlősök és kígyók. Mai szemmel nézve ezeket, talán elmondhatjuk, hogy nincsen mindegyikük művészileg preparálva, de mégis mintha átsugározna rajtuk annak szelleme, aki gyüjtötte őket. Mintha egy darab multat tapogatnánk ki rajtuk, dicsőséges idők emlékét.

El-eltünedező tavak. Ha egyéb forrásból nem, bizonyára *Jókai* regényeiből értesülhetünk arról, hogy a *Fertő-tó* rendkívül tág határok közt változtatja kiterjedését, sőt századok folyamán már többször megesett, hogy egészen eltűnt. Igaz, a *Szahara* szélein vagy *Belső-Ázsia* homokpusztáin levő tavak, sőt *Ausztrália* tavainak kiterjedése is nagy végletek közt ingadozó, ez azonban nem hat a meglepetés erejével, mert sivatagos környezet vízmedencéinek kiszáradását nem mondhatjuk meglepőnek. Ezzel szemben a Fertő környéke eléggé dús növénytakaróval borított vidék, s mégis 1866-ban is megtörtént, hogy a tó vize teljesen elapadt. Ma már tudjuk, hogy a Fertő vízállása a *Rába* és *Rábca* vízbőségével van szoros összefüggésben ; sőt még a *Duna* víztömegének hatása is észlelhető. És azt is megállapították, hogy a Fertő kiszáradásának oka az akkori évek száraz jellege volt. Ilyen természetű tó Németországban is van ; még pedig a *Fekete-erdő* szélén, *Eiche* közelében. *Gé.*

Gr. Csáky Kálmán, képviselő, nyug. tábornok, meghalt Budapesten decz. 9-ikén, 58 éves korában. Az országgyülésen Lőcse városát képviselte, s a kormánypárthoz tartozott, de az egyházpolitikai javaslatok miatt kilépett s pártonkivüli állást foglalt el. Halálát képviselőtársai élénk részvéttel fogadták, mivel nyilt és őszinte jellemeért, pártkülönbség nélkül becsülték. A katonai pályára lépve, a grácz katonai intézetben végezte tanulmányait. Később a közös hadseregben szolgált tiszti ranggal. De ezt a pályát csakhamar odahagyta és visszavonult birtokaira. Az 1861-iki országgyülésen résztvett a főrendiház tárgyalásain. Szepesmegyében tiszteletbeli főjegyző és a gazdasági egyesület elnöke volt. A honvédség újjászervezésekor mint kapitány a huszárok közé lépett és eleinte a 2-ik huszárezred parancsnokságával, majd a 2-ik honvéd lovasdandárparancsnokság vezetésével bizták meg. Vezérőrnagyi ranggal vonult nyugalomba. 1890 óta képviselte a lőcsei kerületet. A képviselőházban ritkán szólalt föl, de mindig figyelemmel hallgatták. Az utolsó két esztendőben állandóan betegeskedett és bajára melegebb vidékeken keresett gyógyulást. Két héttel ezelőtt visszajött Budapestre s decz. 9-én szívszélhüdés vetett véget életének. E hó 11-ikén temették el általános részvét közt s holttestét Szepes-Ujvárra szállitották, hol másnap helyezték örök nyugalomra.

Xántus János, az érdemes természettudós és iró, deczember hó 13-án hosszas betegeskedés után húnyt el. A boldogúlt 1825. okt. 5 én Csokonyán Somogymegyében született. Részt vett a szabadságharczban, melynek lezajlása után Amerikába vándorolt s ott 1853—1862 közt több tudományos expediczióban vett részt. 1862-ben amerikai konzul lett Mexikóban. Majd haza tért Magyarországba s 1869—1871-ben a magyar kormány megbizásából részt vett a monarchiánk által kiküldött keletázsiai expeditióban, honnan igen becses gyüjteményekkel tért haza. Később a M. N. Múzeum ethnographiai osztályának őre, a Magyar Földrajzi Társaság alelnöke stb. lett. A m. t. Akadémia 1859-ben választotta meg lev. tagjául. Számos utazási, föld- és néprajzi munkát és tanulmányt irt. A jelen év nyarán agybántalmak támadták meg a már régebben nyugalomban élő tudóst. Elméje elborult — testileg is annyira összetört, hogy fölgyógyulásához nem is volt többé remény. Ily állapotában érte el a halál.

Pusztai Béla, a kolozsvári nemzeti szinház jeles képességű komikusa, meghalt decz. 7-ikén, rövid betegeskedés után, 32 éves korában. A fiatal szinész két évvel ezelőtt a budapesti népszinház kedvelt tagja volt. Halála 86 éves öreg atyját, özvegyét, három kis árváját fosztotta meg a gyámoltól. Kolozsvártt gyüjtő bizottság alakult családja segélyezésére.

Burdeau, a franczia képviselőház elnöke, meghalt 43 éves korában. Hosszabb ideig filozófiai professzor volt, és sokat fordított idegen nyelvekből francziára, így Spencer és Schopenhauer műveit is. 1885 óta képviselő. Két izben miniszter is volt, az év nyarától pedig a képviselőház elnöke. Vagyont nem hagyván hátra, családja számára a képviselőház 10,000 franknyi évi dijat készül megszavazni.

Elhunytak még a közelebbi napokban Dapsai Dapsy Sámuel, Pestmegye egykori főszolgabirája, az 1848—49-iki szabadságharczban Guyon Rikhárd gróf tábornok segédtisztje, 81 éves korában, Domonyban. Dapsy 1848 előtt, mint megyei főszolgabiró Gombán lakott s ez a kis falu nevezetes összejöveteli helye volt az akkori jeleseinknek s Jókai Mór is, mint fiatal iró, nem egyszer töltött jó napokat a minden szépért lángoló család körében. Az elhunytban Tóvölgyi Titus ismert irónk apósát gyászolja. — Tottis Adolf, a fővárosi kereskedői köröknek tisztelt tagja, a tőzsdeügynökök egyesületének alelnöke, a fővárosi képviselőtestületnek rendes és a pesti Lloyd-társulat és az izraelita hitközségnek választmányi tagja, 52. évében, Budapesten.

Özv. Szily Barnabásné, szül. Bényei Emilia, Nagy-Abonyban 80 éves korában. — Özv. Kacsó Lajosné, szül. Laczka Teréz, 73 éves, Czegléden. — Benes Jánosné, szül. Szávoszt Ilona, műtrágya gyári igazgató fiatal felesége Budapesten. — Özv. báró Rothschild Károlyné, a frankfurti Rothschild-ház néhai főnökének özvegye, 75 éves korában, Frankfurtban. — Mindszenti Peley Józsefné, Szuhányi Emma, 54-ik évében Szatmáron.

Szerkesztői mondanivalók.

Nem is akarsz. Csinos kis dal, de második versszaka zavaros. Ha valaki be-benéz a kapun át, az azt teszi, hogy nem megy be; mégis a költő nyomban azt mondja rá, hogy ha belép, mosolygó szem nem fogadja, sem szerelmes gondolat.

Czigányok. Perpetuum mobile. Az előbbit választottuk.

Az óra fut. Novellette. Az érdektelen bevezetés nagyon hosszadalmasan van megírva, az utólja pedig, a hol már érdekesebb volna, tárgyánál fogva olyan sikamlós, hogy a novellette már csak e miatt sem közölhető.

Nem közölhetők: *Sorunus tristis.* Nem illik lapunk keretébe. — *Vivódás:* Szépen, hangzatosan van irva; de a philosophiai okoskodás nem a legerősebb benne. — *Templomban. Levél. Voltak idők.* Nem állnak irodalmi szinvonalon, legfölebb önképző kisérleteknek válnak be. — *Virágos kert. Az üdvösség.* Eléggé csengenek, de több bennük a virágos szó, mint a tartalom. — *Add, lássalak.* Ez sem üti meg a mértéket. — *Mese.* Nagyon mesterkélt, teljesen hijjával van a belső igazságnak. — *A harangok ünnepe, halottak napján.* Idejét multa. — *Az esküvés. Jelenet a templom előtt.* Kritikán alúli gyarlóság. — *Megkértelek. Hirdetéskor. Mámor után.* Verseiben inkább hanyatlást látunk, mint haladást. — *Vágyam. Mátkámnak. Templomban.* Elég csinos kis versek, nem is volnának egészen méltatlanok a nyomdafestékre, de még jobbakat várunk.

A „Vasárnapi Ujság“ regénytára.

A ***„Vasárnapi Ujság“*** *hogy az eddiginél jóval több szépirodalmi olvasmányt nyujthasson, hogy olvasóink e részben való szükségleteit hétről-hétre még jobban kielégithesse: 1895. évi jan. 1-től kezdve egy állandó szépirodalmi melléklettel fog megjelenni, s e czélból* ***a „Vasárnapi Ujság“ terjedelme hetenként egy félivvel több lesz*** *az eddiginél. E szépirodalmi mellékletnek* ***„A Vasárnapi Ujság regénytára“*** *lesz a czime s válogatott regényeket és nagyobb elbeszéléseket fog tartalmazni. Mint maga a főlap,* ***„A Vasárnapi Ujság regénytára“*** *is, mely felváltva fog közölni eredeti és külföldi regényeket és elbeszéléseket,* ***művészi képekkel*** *lesz diszitve. A „Vasárnagi Ujság“ előfizetési ára ez új melléklettel való bővitéssel is változatlanul az eddigi marad.*

Előfizetési fölhivás a «Vasárnapi Ujság» 1895-iki folyamára.

A «Vasárnapi Ujság», a legrégibb magyar szépirodalmi és ismeretterjesztő képes lap, *eredeti elbeszéléseket* **és életképeket, részben illusztrálva, közöl Jókai Mórtól, Mikszáth Kálmántól, Baksay Sándortól, Gyarmathy Zsigánétól, Herman Ottónétól, Petelei Istvántól, B. Büttner Linától, Szivos Bélától, Kazár Emiltől, stb. — A külföldiek közül leginkább az angol, franczia, orosz szépirodalom jelesebb elbeszélői műveit mutatja be.**

A «Vasárnapi Ujság» társlapja, a most már 40-ik évfolyamában lévő «Politikai Ujdonságok», melyet mint az *események hű és részrehajlatlan előadóját,* **valódi hézagpótlónak ismert el a magyar olvasó közönség, a hét eseményeit kellő magyarázattal ellátott gondos, tömör összeállitásban tárja az olvasó elé, úgy, hogy a közönség** *együtt* **találja benne mindazt, a mi a napilapokban** *elszórtan* **jelen meg, s így e lap kivált vidéken, hol a postajárás a napi értesulést különben is megneheziti,** *a napilapokat is sok tekintetben pótolja.*

A «*Politikai Ujdonságok***»-hoz «Magyar Gazda» czimü kéthetenként megjelenő** *gazdasági és kertészeti képes lap* **van mellékelve, s ezen felül** *rendkivüli mellékletekkel is bővitve lesz a lapnak hetenként másfél s minden második héten két ivre terjedő tartalma.*

*

Mind a két lapnak kiegészitőjéül szolgál a «Világkrónika» czimű képes heti közlöny, mely hetenként egy iven, számos képpel illusztrálva jelen meg, és az általánosabb érdekü napi események részletes magyarázatára szolgáló czikkeken kivül rendesen közöl *nagyobb elbeszéléseket és regényeket* **képekkel, ugy szintén mulattató közleményeket, képtalányokat, stb.**

Előfizetési árak évnegyedre:

A «Vasárnapi Ujság»	**2 frt — kr.**
A «Vasárnapi Ujság» a «Világkrónika»-val együtt	**2 frt 40 «**
A «Vasárnapi Ujság» és a «Politikai Ujdonságok»	**3 frt — «**
A «Vasárnapi Ujság» és a «Politikai Ujdonságok» a «Világkrónika»-val együtt	**3 frt 40 kr.**

☞ **Az előfizetés bármelyik hónap elsejétől kezdve eszközölhető.**

Az előfizetések a «Vasárnapi Ujság» és «Politikai Ujdonságok» kiadó-hivatalába, Budapest, Egyetem-utcza 4. küldendők.

A „Politikai Ujdonságok“

mint a lefolyt évben, jövőre is ***képes ujság*** *lesz. Sok helyről nyilvánult óhajtásnak tettünk eleget, midőn a „Politikai Ujdonságok“-at, mely közel négy évtizedes pályafutása alatt nagy és állandó közönséget biztositott magának,* ***képekkel*** *illusztrálva adjuk ki. A sokszorosító ipar terén elért haladások ugyanis lehetővé teszik, hogy az eseményeket nyomon követhessük az esetre is, ha azok leirását képekkel teszszük vonzóbbakká. A „Politikai Ujdonságok“ minden száma a napi eseményekre vonatkozó képekkel van illusztrálva. A „Politikai Ujdonságok“-nak gazdasági és kertészeti melléklete, a* ***„Magyar Gazda“*** *szintén képekkel, szakszerű illusztrációkkal jelenik meg.*

A «Politikai Ujdonságok» előfizetési ára évnegyedre 1 frt 25 kr., a «Vasárnapi Ujság»-gal együtt 3 forint.

SAKKJÁTÉK.

1668. számu feladvány. Nemes O.-tól.

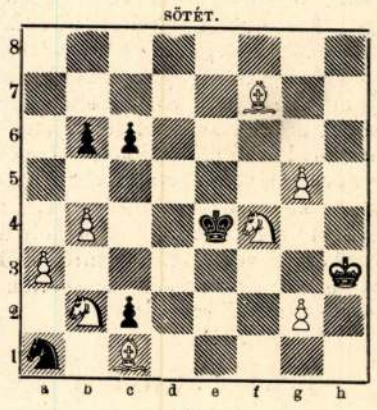

Világos indúl s a negyedik lépésre matot mond.

Az 1859. számu feladvány megfejtése

Bayersdorfer A.-tól.

Megfejtés.

Világos.	*Sötét.*	*Világos.*	*a.*	*Sötét.*
1. Fe4—a8	Fe3—f2 (a)	1. —	—	a6—a5
2. Hd4—c6†	Kb4—c5 :	2. Fd8—e7	—	Kb4—c3
3. Fd8—e7 †	Kc5—b6	3. Hf6—e4	—	Kc3—d4 :
4. Hf6—d5 mat.		4. Fe7—f6 mat.		

Helyesen fejtették meg: *Budapesten:* K. J. és F. H. — Andorfi S. — Kovács J., Eördögh János. — *Kecskeméten:* Balogh Dénes. — *A pesti sakk-kör.*

KÉPTALÁNY.

A «Vasárnapi Ujság» 47-ik számában közölt képtalány megfejtése: *Olvasó kör.*

Heti naptár, deczember hó.

Nap	*Katholikus és protestáns*		*Görög-Orosz*	*Izraelita*
16 V.	G 3 Albina	G 3 Albina	4 B 26 Borbála	18
17 H.	Lázár pk.	Lázár	5 Szabasz	19
18 K.	Graczián	Graczián	6 Miklós	20
19 S.	Nemez.	Neméz	7 Ambrus	21
20 C.	Amm. és Teof.	Teofil	8 Patáp	22
21 P.	Tamás ap.	Tamás	9 B.-A. fogant.	23
22 S	Zeno vt.	Zeno	10 Menna	24 S Vaj.

Holdváltozás. ☾ Utolsó negyed 19-én 0 ó. 16. d. u.

Felelős szerkesztő: **Nagy Miklós.**
(L. Egyetem-tér 6. szám.)

Báli selyemszöveteket méterenként **45 krtól 11 frt 65 krig,** valamint **fekete, fehér és szines** selyemszöveteket is méterenkint **45 krtól 11 frt 65 krig** — sima, csikozott, koczkázott, mintázott, damaszolt stb. minőségben (mintegy 200 különböző fajta és 2000 különb. szín s árnyalatban) **póstabér és vámmentesen a privátmegrendelők lakására** szállit: **Henneberg G.** (cs. kir. udv. szállitó) **selyemgyára Zürichben.** Minták póstafordulóval küldetnek. Svájczba czimzett levelekre 10 kros és levelezőlapokra 5 kros bélyeg ragasztandó. (4)

zet érdekeit. *Fayer* László az otthon, a családi tüzhely büntetőjogi védelméről olvasott fel szakszerű tanulmányt. A magyar jog erősen védi az otthont, úgyszólván szentté avatja a házi tűzhelyt: abba büntetlenül nem tolakodhatik senki. A nagyszámú hallgatóság tetszéssel fogadta mind a két székfoglalót.

A Petőfi-társaság nov. 9-iki felolvasó ülésén *Szana* Tamás titkár bejelentette, hogy Ács Károly alapító tag végrendeletében 2000 frtot hagyományozott a társaságnak. Ezután *Pósa* Lajos olvasott föl «A világszép Nádszál kisasszony» című verses elbeszéléséből egy részletet, *Herczeg* Ferencz «Az asszony barátja» czímmel mutatta be új elbeszélését. Az ülés utolsó tárgya *Jakab* Ödöntől «Ábrahám úr naplójából» című rajz volt. A felolvasások után zárt ülés következett s azon megállapították a *január 6-ki* nagygyűlés programmját s a társaság táviratilag üdvözölte Szász Gerőt, irói működése negyven éves jubileumán, melyet Kolozsvárott ép akkor ünnepeltek meg.

Az erdélyi irodalmi társaság ünnepélye. E hó 9-ikén szép ünnepélyt rendeztek Kolozsvártt *Szász* Gerő tiszteletére ki negyven év óta működik mint költő s mint református lelkész és hitszónok is tiszteletnek örvend. Az erdélyi irodalmi társaság rendezte az ünnepélyt az ő elnökének tiszteletére, s a városház terme szorongásig megtelt előkelő közönséggel. *Kun* Géza gróf elnök beszédével nyilt meg az ünnepély; meleg szavak kiséretében aranytollat adott át Szász Gerőnek, kinek érdemeit ezután *Széchy* Károly egyetemi tanár méltányolta; majd *Szabolcska* Mihály olvasta fel lendületes ódáját, a melyet *Hegedüs* István alkalmi költeménye követett. Végül E. *Kovács* Gyula szavalta el Szász Gerőnek egyik hazafias költeményét. A közönség zajos ovácziói között ért véget az ünnepély, a mely után száz terítékű bankett következett. A város előkelőségei mind részt vettek ez ünnepélyes banketten. Számos üdvözlő levél és távirat érkezett.

MI UJSÁG?

* **A hétről.** erről a most elmult hétről, sokat fognak irni még késő időkben is. Deczember 10-ike óta országszerte a szabadelvűség győzelmét ünneplik. Az egyházpolitikai törvényjavaslatok szentesítésének hirére az ország sok városában kivilágítást rendeztek, fáklyásmeneteket tartottak, és lakomákon ünnepelték a hosszas küzdelmek győzelmét, mely még nem teljes ugyan, — hisz két törvényjavaslat sorsa van még a főrendiház kezében, — de a legfontosabb, a polgári házasság ki van víva. Sajátságos jelenség, hogy a királyi kabinet-irodába ezrével érkeznek Magyarországból a táviratok, hódolatteljes köszönetet mondva az alkotmányos királynak, ki a nagy jelentőségű reformokat szentesítette. A képviselőházban is megvan a győzelem önérzete, de a nyugalom hiányzik. A politika szeszélyes szokott lenni, kiszámíthatatlanok utjai, s a kik járják, sokszor olyankor állnak félre, mikor népek ünneplik. A mostani korszakos események emberei is, meglehet, hogy diadalukkal szakítják meg pályájokat, s félreállanak. A képviselőház viharosan éljenezte Wekerle miniszterelnököt, mikor e hó 10-ikén bejelentette az egyházpolitikai törvények szentesítését. Másnap pedig, az ideiglenes költségvetés megajánlásával együtt a bizalmat is kifejezte. Hogy erre szükség volt, s hogy ezt oly nagy többséggel, 115 szavazattal fejezte ki, s még az ellenzék egy része is visszavonult, hogy az ő szavazata ne kisebbítse a nagy többséget: ez eléggé mutatja, mennyire távol esik a képviselőház attól a kellemetlen valamitől, mely a politikai levegőt oly fojtottá teszi. Az egyetemi ifjuság, a fővárosi polgárság is hozzácsatlakozott a bizalom nyilvánításához e hó 13-ikán este, mikor másfélezer fáklyával vonult egy éljenző nagy sokaság a szabadelvűpárt tanácskozó helyisége elé, a lánczhid-térre. A merre elvonultak, a házak ablakait is kivilágították. A fáklyásmenetet a Lloyd-épületének oszlopos csarnokában a képviselők fogadták. *Martos* Ferencz, az egyetemi kör elnöke volt az ifjuság szónoka, a hálát tolmácsolva a férfiak iránt, kik megszerezték a vivmányokat, és kérve, hogy juttassák el a trón zsámolyához az igaz hála és öröm nyilvánulását. Körösköről ezernyi ajkról hangzott: «éljen a király!» Aztán b. *Podmaniczky* Frigyes, a szabadelvű-párt elnöke válaszolt, minden szabadelvű polgár nevében mondva köszönetet a király iránti hódolat e nyilvánításáért. Ha valamikor, úgy bizonyára a jelen pillanat az, hogy Magyarország apostoli királyának egy akarattal és szivdobbanással kiáltsuk: «soká éljen dicsőségesen uralkodó királyunk!» Erre újra fölhangzott a lelkes éljenzés. A tömeg még Wekerlét is látni akarta, de nem volt jelen. A sokaság tehát szétoszlott, folytonos éljenzés közt, a legnagyobb rendben.

Károly Lajos főherczeg tapolcsányi kastélya. Károly Lajos főherczeg az utóbbi időben gyakrabban keresi fel családjával együtt a kis-tapolcsányi kastélyt. A kastély azonban a főherczegi család kényelmi igényeinek nem igen felel meg s azért a főherczeg, a kastélyt modern stilben átalakittatja. Az építészi munkálatok vezetésével a főherczeg Fiedek bécsi építését bizta, meg ki már el is utazott Kis-Tapolcsányba.

Stefánia főherczegasszony rajzai. Ő fensége *Stefánia* özvegy trónörökösné ujból küldött a védnöksége alatt megjelenő «*Osztrák-magyar monarchia irásban és képben*» czimü népismei és tájleirási munka számára két sajátkezüleg, szépen megrajzolt tájképet, a mű magyarországi szerkesztőjéhez, *Jókai* Mórhoz, s egyuttal a szerkesztő kifejezett óhajtása folytán, megengedte, hogy e rajzait ereklye-gyűjteménye részére megtarthatja. Mind két tájkép Pozsony város és vár leirását illusztrálja. Ő fensége pozsonyi időzése alatt körülbelől vagy ötven vázlatot készített, s a régi koronázó város dómtemplomát, várromjait és környékét ábrázolják. A legtöbb vázlat Mária Terézia várának romjait örökíti meg, s különösen érdekes az a rajz, a melyen a királynő egykori szobáinak ablakai látszanak, a mint benőtte a sziklai fű és moha.

Ottó főherczeg keleti utazása. Károly Lajos főherczeg másodszülött fia, *Ottó* főherczeg, ki az utóbbi időkben gyöngélkedett, orvosainak tanácsára Egyiptomban tölti a telet. E hó 14-én utazott el Bécsből.

A milleniumi emlék. *A honfoglalás évezredes fordulójának megünneplése* tárgyában kiküldött országos bizottságnak a milleniumi emlékre vonatkozó miniszterelnöki előterjesztés megvizsgálására alakított albizottsága, *Széll* Kálmán elnöklete alatt tartott ülésen behatón tanácskozott a *Zala* szobrász és *Schikedanz* épitész által közösen készített emlék-terv fölött s azt a milleniumi emlékhez méltónak találta. Egyes reszletekre azonban észrevételeket tettek. Tekintettel a tervezet sikeres voltára s az idő rövidségére, valamint arra is, hogy arra hivatott művészeink a millenium folytán ugy is tulságosan igénybe lesznek véve, mellőzendőnek találta az albizottság a nyilt pályázat kiirása iránt benyujtott kérést. A *Szent-István szobor* felállitására vonatkozó kérvények figyelembe vetelével azt javasolja az albizottság, hogy a miniszterelnök szólittassék fel előterjesztés tételére az iránt, hogy a millenium alkalmából Szent-István szobra a budai vár valamely alkalmas pontján felállíttasssék.

Megemlítjük itt, hogy az *orsz. képzőművészeti társulat* legutóbbi választmányi ülése elfogadta a *Keleti* Gusztáv igazgató álttal szerkesztett emlékiratot, melyet a kormányhoz terjesztenek föl, s mely felszólal, hogy az épitendő szepzőművészeti muzeumra és milleniumi emlékre vonatkozó tervezetekre nézve a miniszterelnök egy hivatott művész-testület birálatát sem hallgatta meg.

A Teréziánum magyar kormánybiztosa. A király *Cziráky* Béla gróf közös külügyminiszteriumi osztályfőnököt a bécsi Mária-Terézia akadémia magyar kormánybiztosává nevezte ki.

Roskovics Ignácz tiszteletére. *Roskovics* Ignácz, a jeles művész, befejezte a józsefvárosi templom falképeinek festését. Évek óta dolgozott rajta, s most. mikor az alkotások egész sorozatával elkészült, művész-társai és barátai ünnepélyt és lakomát rendeztek tiszteletére a «Nemzeti Szalonban». Deczember 4-én ment végbe a családias és barátságos szép ünnep, melyen a művész- és iróvilág számos kiváló tagja volt jelen. A társaság a nagy teremben gyült össze s *Vastagh* György, a Szalon elnöke a szeretet meleg hangján mondott beszéddel nyujtotta át a művésznek a Szalon és a jó barátok ajándékait, babérkoszorut, egy művészi kivitelü festő-palettát, rajta ezüst cserággal és ezüst szalaggal, melyen az ajándékozók nevei vannak felirva, azonkivül egy diszokmányt, melyet az összes jelenvoltak aláirtak. Azután *Endrődi* Sándor az egyik alelnök mondott beszédet, melynek vége igy hangzik:

«*Haladj* küzdelmes pályádon bizalommal és reménynyel, s álmokat üzve, ideálokat keresve, találd meg mentől jobban — *magadat*. *Hirdesd* tovább is, szinben, gondolatban a művészet hóditó hatalmát: *emeld fel* és nemesitsd meg a köznapi lelkeket teremtő szellemed malasztjával; *bontsd ki* mentől merészebben nagy tehetséged szárnyait és *törj* keresztül templomaid festett egén a legfénylőbb tetőkig: a magyar kultura dicsőségének tiszta magasáig!»

A jeles müvész a következő vacsorán is folyton találkozott pályatársai nagyrabecsülésével, barátságos tréfáival.

Feszty nagy körképe, a «Magyarok bejövetele» folytonos érdeklődés tárgya. Az igazgatóság a télire kellő fütésről is gondoskodott, óriás kályhát állittatván a helyiség alsó részébe. Az emlékkönyv, melybe a látogatók jegyzik a nevöket, már is a becses kézirati gyüjtemények közé taztozik, melyben fejedelmek, főhercsegek, a közélet nevezetességeinek névaláirásai olvashatók. Legujabban *Gyarmathy* Zsigmondné, az ismert irónő irta be nevét az emlékkönyvbe, megjegyezvén, hogy a körképen a fejedelemasszony fogatának a járma a kalotaszegi varrottas motivumaihoz hasonló czifraságokkal ékes.

—x— **A Szent-István-Társulat** kiadványainak mai számunkhoz mellékelt jegyzékéből külön is fölemlítjük *Dupanloup* «Jézus Krisztus»-nak *Ruschek* F. által eszközölt kiadását, mely díszmű; *Wisemann* «Fabiol»-ája is kiváló figyelemre méltó, továbbá Torquato Tassó. «Megszabadított Jeruzsálem»-je Jánosi Gusztáv fordításában, a melyek szintén díszművek. Az «Officium Divinum» a legteljesebb imakönyv katholikus magyar közönségünk részére. A Karácsonyi Képes könyv és Szeburg «Egyiptomi Jozsef»-je pedig ifjusági díszművek.

— **Minden hölgy részére** *kivétel nélkül* nagy érdekkel lesz, minden fáradság nélkül sok pénzt megtakaritani, és p. partieáruk beszerzése által *őszi ujdonságokban*, u. m. *ruhaszövetek*, *selyemáruk*, *barchettek*, *függönyök*, *szőnyegek*, *vaszonaruk*, de különösen *szücsárukban*, melyek nagy csődtömegekből és partiekből származnak s most en bloc partie-árban lesznek eladva a Herz Mór féle nagy *partieáru* helyiségekben, Budapest, Deák-utcza 7—9 sz. a. Bővebbet a mai hirdetés.

HALÁLOZÁSOK.

Báró Simonyi Lajos, a főrendiház tagja, volt közmunka- és kereskedelmi miniszter, meghalt e hó 12-ikén, Budapesten, hosszas betegeskedés után. Már másfél évtized óta, mikor tárczáját letette, csak keveset szerepelt a nyilvános életben, az utóbbi években pedig folyton betegeskedett. A hatvanas évektől kezdve három évtizeden át előkelő szerepet vitt a politikában, kivált a Tisza Kálmán és Ghyczy Kálmán vezérlete alatt állt balközép idejében. Ennek a pártnak egyik vezértagja volt. 1824-ben született s egyetlen fia volt a hires Simonyi óbesternek, «a legvitézebb magyar huszárnak», ki prédikátumul a *vitézvári* szép nevet kapta. Jogi tanulmányait elvégezvén, 1847-ben lépett a politikai pályára, mint Aradmegye küldöttje a pozsonyi országgyülésen, 1848-ban pedig képviselőnek választották, de nem sokára Görgei seregébe lépett, s a vezérkar tagja lett. Ezért hosszabb várfogságot szenvedett Temesvártt, majd Vadászra, aradmegyei birtokára vonult a jobb időkig. 1861 ben újra tagja lett a képviselőháznak s már akkor az ellenzékhez, a határozati párthoz tartozott, s mikor a balközép megalakult, ahhoz csatlakozott. Az 1875-iki fuzió után alakult kormányban az ipar- és kereskedelmi tárczát vállalta el, s maga mellé a sokoldalú képzettségű, szintén ellenzékhez tartozott Horn Edét vette államtitkárnak. Az ő minisztersége alatt hozták meg a kereskedelmi törvényeket. 1878-ban azonban a vám- és kereskedelmi szerződések, a bank-egyezség tárgyalásakor fölmerült nézetkülönbségek következtében letette tárczáját és ismét az ellenzék soraiba állt. Nem sokára azonban visszavonult a politikai sorompók közül, s csak néha jelent meg a főrendiházban. Halálával kihalt a báró Simonyi-család férfi ága. Temetése e hó 14-ikén történt meg Budapesten, s holttestét innen Vadászra szállították.

Veress Ferencz, 1848—49-iki honvédtűzér-őrmester és földbirtokos, meghalt Középfalván, élete 65 ik évében. Testvére volt néhai Veress Sándornak, a magyar emigráczió egyik derék tagjának, ki becses munkát irt az emigráczió törökországi történetéről. Később testvérével együtt Romániában telepedtek le, s az ottani magyarság érdekében hathatósan működtek. Mindketten nagyrabecsült dolgozótársai voltak lapunknak. Veress Ferencz «*Feriz*» név alatt kereste fel lapunkat, leginkább Romániáról szóló közleményeivel, melyben az ottani életet a népet és a keleti állapotokat éles itélettel, jellemzően rajzolta. A derült kedélyű, ismeretek gazdagságával és eleven tollal irt dolgozatokat örömest és okulással olvasta mindenki. Később a honvágy erőt vett rajta, hazatért és Közép-Szolnokmegyében telepedett le. Halálát özvegye és nagyszámu család gyászolja; köztük három leánya, s azoknak férjei: Gyárfás Albert ref. lelkész, Khólen Vilmos, Almay Ferencz.

X. legelső műve. Páratlanul ritka. Remek példány. Mellékelve a szerző Washingtonban 1857. III. 23-án kelt 3 l.-os, a Mount Vernon meglátogatását leíró sajátkezűleg írt és aláírt levele.

695 — Utazás Kalifornia déli részeiben. *Egy földképpel, 8 kő- és 8 fametszettel.* Pest: Lauffer és Stolp, 1860. 8°. 5 sztlan lev., 191 l. és 3 sztlan l. (könyvjegyzék), er. pap.
Páratlanul ritka. Gyönyörű példány. Mellékelve a szerző 1875. X. 3-án kel 1 l.-os sajátkezűleg írt és aláírt levele és a haláláról szóó gyászjeentés.

696 — Borneo szigetén 1870-ben tett utazásomról. Bp.: Buschmann, 1890. 8°. 67 l., fv.

697 **Zádori** J. Spanyol-út 1868. Pest: Athenaeum, 1869. 8°. 429 l., fv.

698 **Zeiller** M. Beschreibung d. Königreichs Ungarn vnd darzugehöriger Landen, Stätte u. vornehmster Oerther. Ulm: Kühnen, 1609. kl. 8°. 8 unn. Bl., 478 S., 17 unn. Bl. Perg.

699 — Hungaria, oder neu-vollständige Beschreibung d. gantzen Königreichs Ungarn. sammt darzu gehörigen landen u. Städten... bis auff d. Jahr 1690. ergäntzet A. Stübel. Franckfurth: Wohlfart, 1690. 12°. 15 unn. Bl., 1118 S., 32 unn. Bl. Egykorú barna borjúbőr, dús hátaranyozással, bordázott háttal. (Remek kötés.)
1 rézmetszetű címképpel. Apponyi 1408. Szép példány.

700 **Zeitschrift d. Deutschen u. Österreichischen Alpenvereins Gel.** v. H. *Hess.* Bd. 47. Jahrgang 1916. 8°. 236 S. O. blauer L.
Mit 15 Vollbildern u. 45 Bildern im Texte.

701 **Zemplén megye. Szirmay** A. Notitia topographica, politica inclyti comitatus Zempléniensis. Edita et indicibus provisa M. G. *Kovachich.* Budae: Univ., 1803. kis-8°. 6 sztlan lev., 486 l., 2 sztlan lev., ibör.
Igen szép rézmetszetű térképpel.

702 **Zichy** Ágost gr. Utazás Pekingből a mongol sivatagon át Urgába. Bp.: Fanda ny., 1877. 8°. 31 l.
A szerző gyászjelentésével.

703 **Zichy** Jenő gróf harmadik ázsiai utazása. Bp.: Hornyánszky, 1900—1905. 4°. 6 k.
Igen ritka. Szép példány. A VI. k.-hez mellékelve gr. Z. J. Tobolsk 1898. VII. 3. és Tomszk 1898. VII. 30. keletű sajátkezű levele.

704 — **Jankó** J. Válasz Herman Ottó urnak a „Zichy Jenő gróf harmadik ázsiai utazása" czimű könyv I. kötetéről írt recensiójára. — Függelék: Dr. *Semayer* Vilibáld válasza Herman Ottó urnak ugyanazon mű fordítására tett megjegyzéseire. Bp.: Hornyánszky, 1900. 8°. 44 l.

705 — A magyar faj vándorlása. Kutatásaim vezérelvei és eredményeinek összefoglalása. — La migration de la race Hongroise. Bp.: Hornyánszky, [1897.] n.-4°. 55 l.
17 képmelléklettel. Párhuzamos magyar és francia szöveggel. A szerző 5 l.-os kézírásos ajánlásával képviselőtársainak. Könyvárusi forgalomba nem került.

706 — oroszországi és keletázsiai expeditiójának beszámolója (1897—1898). Bp.: 1899. n.-4°. 35 l.
A szerző kézírásos hosszú ajánlásával (1 l.) képviselőtársainak.

707 **Zipser** Chr. A. Versuch eines topographisch-mineralogischen Handbuches von Ungern. Oedenburg: Wigand, 1817. 8°. XXXI, 440 S. Hled.

708 **Zombori** G. Utirajzok. Kolozsvár: Stein, 1861. 8°. 2 k.

709 **Zsigmondy** E. Im Hochgebirge. Mit Abb. v. E. T. *Compton.* Hg. v. K. Schulz. Lpzg.: Duncker—Humblot, 1889. 8°. XV, 365 S. O. roter L.
Mit 17 Bildbeilagen. Mellékelve 2 újságkivágás (nekrológok a szerzőről arcképpel). Dazu 2 Nekrologen über d. verunglücklickten Alpentouristen Zs.

686 — **Schimmer** K. A. Vollständige Beschreibung von Wien, dessen Eigenthümlichkeiten. *Mit 24, in d. Text eingedruckten Abb.* Wien: Sollinger, 1848. kl. 8⁰. XIV, 366 (statt 368) S.

687 [**Windisch** C. G.] Politisch-geographisch u. historische Beschreibung d. Königreichs Hungarn. Pressburg: Löwen, 1772. kis-8⁰. 2 sztlan lev., 470 l., 3 sztlan lev., fbőr.

688 **Wittenberg. Gurlitt** C. Die Lutherstadt Wittenberg. Berlin: Bard. kl. 8⁰. 67 S. *6 Abb.* O. L. (Die Kunst.)

689 **Wlislocki** H. Aus d. Volksleben d. Magyaren. München: Huttler, 1893. 8⁰. IX, 183 S.

A szerző sajátkezű ajánlásával. Szép példány.

690 — Märchen u. Sagen d. Bukowinaer u. Siebenbürger Armenier. Hamburg, 1891. 8⁰. VIII, 188 S.

691 **Woenig** F. Eine Pusztenfahrt. Bilder aus d. Ungarischen Tiefebene. Ill. v. A. Klamroth. Lpzg.: Jacobsen, [1891.] 8⁰. 196 S. O. roter L.

692 **Wolff** O. L. B. u. **Bartlett** W. H. Die Donau u. ihre Ufer. *12 Stahlstichen u. 63 Holzschnitten* v. W. H. B. Lpzg.: Lorck, 1847. 4⁰. VII, 244 S. Hled.

693 **Wosinsky** M. Karczolatok dán- és svédországi utamból. Szegzárd: Ujfalusy, 1888. kis-8⁰. 85 l., fv.

Hozzákötve:

— Keleti utam emlékei. 2. kiad. Szegzárd: Ujfalusy, 1888. 211 l.

694 **Xántus** J. levelei Északamerikából. *12 eredeti rajzok utan készült kő- és egynehány fametszettel* közli *Prépost* J. Pest. Lauffer és Stolp 1858. 8⁰ 176 l. er. zöld pap.

Egyéberánt a ládák elfog-
nak helyeztetni a Muzeumban,
s semmi bajok sem fog tör-
ténni, e tekintetben nyugodt
lehet.

tiszteletteel kép polgája
Xántus János

694. sz. Xántus J. levelei Északamerikából.

Lantos könyvesboltja és tud. antiquariuma, Bpest, IV., Múzeum-körút 3.

Lantos XXI. aukciója 1936. 59. l.

Xantus János

Xantus levelei Amerikából. Prépost János adta ki 1857-ben Pesten. Ezt a könyvet maga illusztrálta. A műlapokat Rohn ~~rajzolta~~ litografálta. Pesten 1857/58. A képek Xantus 1856-57-ben rajzolta. A maga idejében egészen művészi színvonalu rajzok ezek.

Liptó megye V. 153.

Xántus János

Utazás Kalifornia déli
részeiben. Pest 1860
nyolc kő és nyolc fametszettel.
e. műve részere az önzes
képeket és litografált
mellékleteket ~~[illegible]~~
ő maga rajzolta 1858-ban.

másik műve, amelyről
már van cédulain:

Xantus János levelei
Ejszak-Amerikából, 12 eredeti
rajz után készült kő-
és egyneháng fametszettel.
Közli Prépost István.

„Goduhid (Godahild) Wurja" felirat
vinás fibulán VIII. 148

Xantus

l.

Lykanemzromantika

161. 212. l.

KELEMEN LÁSZLÓ
FŰZESGYARMAT

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1.

CSATA UTÁN.

Vége már a harczok viharának,
Csend boritja sivatag terét,
Véres földön tört kardok hevernek,
Ember-roncsok, holtak szerteszét.

Szétforgácsolt fegyverek szilánkján
Ott fekszik egy fiatal vitéz,
Mellette áll kedves paripája
S holt urára búslakodva néz.

Annyi búval, annyi fájdalommal
Néz urára, mintha mondaná:
«Egy élő lény virraszt csak fölötted,
Édes gazdám, az sem él soká.

Mért is nem forgattad meg szügyemben
Búcsuzóúl hősi kardodat!
Mért nem, mért nem vesztem én helyetted,
A ki eddig hűn hordoztalak?!

Nem röpítlek diadalra többé,
Örömömben nem tombolhatok:
Annyi harcznak bátor daliája —
Csöndes lettél, árnyék vagy, halott!

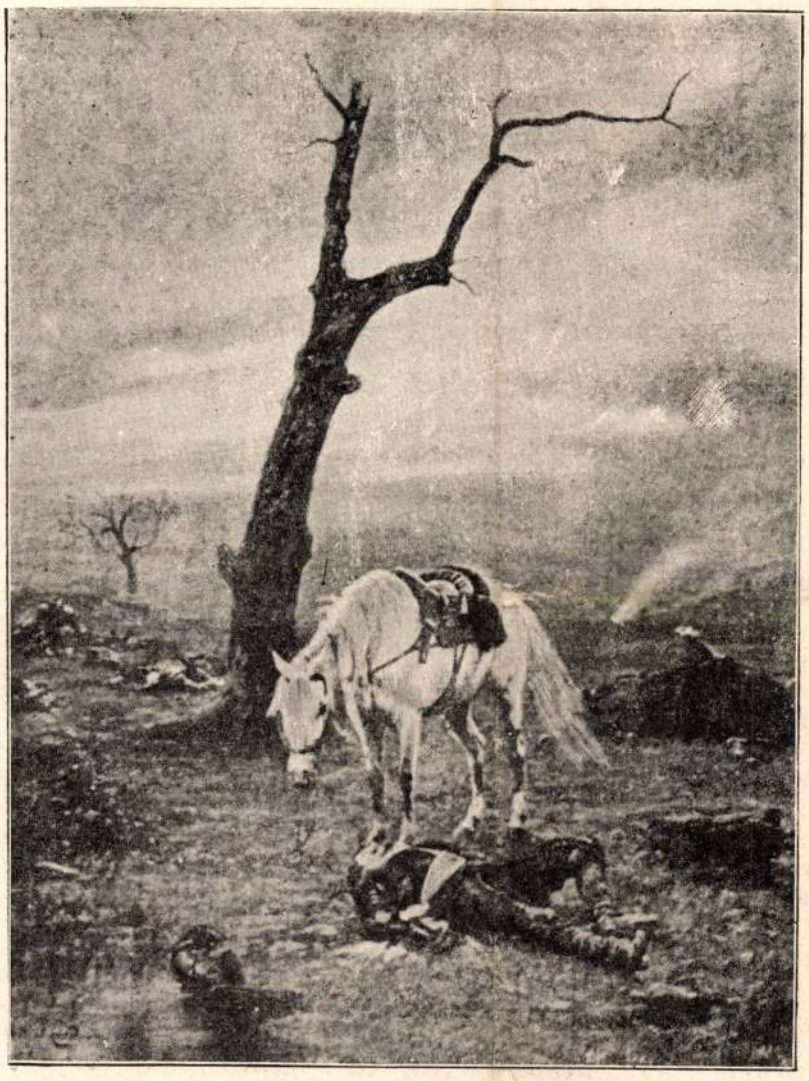

Nem száguldunk a hír erdejében
Cserkoszoruk, dicsőség után;
Arczod, melyről tűzlélek sugárzott,
Mindörökre bús lett s halovány.

A szabadság diadalmas kardját,
Jó uram, már nem villogtatod;
A hova te leszálltál, a harcz-zaj
Altatgató csenddé lágyul ott.

Hasztalanúl várom, hogy repűljünk
S felkeressük mátkád, kedvesed,
Míg az égen csillagok lobognak
És a földön álom szendereg.

Méla vágyban, édes epedésben
Mennyi drága s kinos óra múl,
S nem jön egy se', melyben megölelhesd,
S nem jön egy se', melyben rád borúl.

Várni fog, oh várni fog bizonynyal,
És helyetted megy majd holt hired —
Mit tudom én, mi történik akkor,
Csak azt tudom: én már nem leszek.

Hű paripád belepusztul bizton
Bánatába, melynek nincs szava;
És ki tudja, lesz-e ily hű, ily mély
A szeretett lányka bánata?!...»

Endrődi Sándor.

Ó-ÉV — ÚJ-ÉV.

Az évek, a századok, az ezredévek minden nappal újra születnek s halnak. És mégis milyen csodálatos megújhodás érzése az, a mi a távozó év nyomában kél bennünk. Mintha az örökkévalóság feltáruló ajtaján át pillanatra üdítő friss légáramlás csapna meg bennünket.

Hangos az utcza a maga tarka, lármázó, nyüzsgő tömegével; az elmulás feletti tünődés vidám bohóság köntösébe öltözik. Szilveszter-éj van s a muló év, mely még egyszer int búcsút felénk, már csak teher, melyet mielőbb szeretnénk lerázni nyakunkról. A fővárosi vendéglőkben gőzölgő puncsos poharak félig üritve ásitoznak az asztalon, menésre nógat egy-két álmosabb vendég, de nem addig a', a mig a rejtőzve haladó idő át nem lépte azt a mesgyét, mely a mát a holnaptól elválasztja; előbb még egy titkos kéz lecsavarja a gázlángokat, a banda diadalmasan zendíti rá a Rákóczi-indulót, egy előkapott serpenyőn ünnepélyes tempóban kongatja el a leleményes czeremónia-mester az éjféli tizenkettőt, valaki felfujt papirzacskókat puffogtat a falon. Fellobbannak az asztalon elhelyezett röppentyük s a sistergő görögtüz fényében a pattogó szikrák kedélyes sziporkázásai közt összekoczczanó poharak, nevető és éljenző hangok lármás összevisszája üdvözli az új-év első hajnalát.

*

Valaha a sötét középkorban az uj-esztendő nagy és meglepő változások, babonás jóslások hozzávetéseinek nyitott teret, melyeket az apokalypsis titokzatos nyelvén foglaltak irásba őszszakálú mágusok. Hogy az Éjszak Sasa miként hadakozik a Dél Oroszlányával s a Hármas Liliom hogy ölelkezik a Fekete vizek pánczélos lovagjával, mindez mély politikai allegóriába burkoltan jelentette a közelgő év nagy eseményeit. Hát még mikor a világ végét hirdették nagy foliansok és pergament irások? Avagy nem töltötte-e rettegés e miatt pl. Szent Cyprián szivét a harmadik században, Szent Jeromos és Lactantius atyákat a negyedik században, és Szent Gergelyét a hetedik század végén?

E bölcs egyházatyák mindannyian, és hozzájok még Szent Ágoston, Szent Ambrus, Hilarius Czirill, Izidor, Bellárminus, Pico ad Mirandola is egy zsidó hagyományra támaszkodtak számitásaikban, mely szerint a világ 6000 évig tart, még pedig 2000 évig természeti állapotban, 2000 évig a törvény uralma alatt és 2000 évig a messiási korszakban.

Elég volt nehány rendkívüli természeti esemény, melyhez a tévelygő emberi elme nem talált kulcsot — egy napfogyatkozás, szárazság, pestis, folyók áradása, sáskajárás, hogy a félrevezetett emberiség rettegve várja az új-év elközelgését, mely a végső nagy katasztrófát hozza magával, a mikor minden elsötétül s a megvénhedt világ roskadva omlik össze bűneinek sulya alatt. Igy prédikálta a tizedik század közepén a jámbor és istenféló életü Hussingini Bernát remete a végitélet napját a 960-ik évre, mert meg vala irva a Jelenések könyvében, hogy ezer év mulva felszabaduland a régi kigyó, az Antikrisztus. És csakugyan az ugyanazon időre eső normann betörések, a magyarok váratlan megjelenése Európában harczias csapataikkal, az egymást követő földrengések, szárazságok valami szokatlant sejttettek, a mi roppant félelemmel töltötte el a babonás képzelődést. Lángcsillagok gyultak ki, az égen tüzkigyók kanyarogtak s a levegőben láthatatlan seregek csatazaját lehetett hallani. Francziaországban egész folyók száradtak ki, ugy hogy a halak döglötten rothadtak meg a levegőn.

De túléltük mégis az égi jelek által kijelölt végzetes határidőt, a tudatlan hiszékenység felszabadult a rémletes lidércznyomás alól s könnyebben lélegzett fel. Hiába erősitette szent Barabás, hogy mivel az Isten hat nap alatt teremtette a világot s a hetediken megpihent, ámde egy nap alatt az Urnak ezer esztendője van jelképezve; ha tehát első izben mindent hat nap alatt teremtett: akkor müve befejezéséhez 6000 év szükséges, minélfogva a hetedik ezredév lesz az, a mikor az ember fia eljövend és meg fogja változtatni a napot, holdat és csillagokat. És hiába terjesztette Kuzán bibornok azt a verziót, hogy a keresztény korszak Jézus Krisztus 34 évének megfelelőleg 34 jubileumot (ötven év) fog megérni, a mi az 1700 évben telt volna le. A világ bebizonyitotta annak a közkeletü bölcseségnek az igazságát, hogy a kinek annyiszor holt hirét költik, annál tovább fog élni. Az 1516-ik évi laterani zsinat már átok alatt megtiltotta, hogy a világ végéről s az Antikrisztus eljöveteléről bármit is hirdessenek, mert ily jóslatok annyiszor bizonyultak alaptalanoknak, hogy csak rontani képesek oly tanitások tekintélyét, melyek jóslással nem foglalkoznak. IX. Pius pápa is igy nyilatkozott egy alkalommal: «Nem adok hitelt a prófécziáknak, mert különösen újabban nem érdemlik meg, hogy elolvassuk. Sok ily jövendölés van forgalomban; de azt hiszem, ezek csak a képzelődés szüleményei.»

Annálfogva tehát, keresztény feleim, kikre az új-év im újból beköszönt, ti se legyetek ám pápábbak a római pápánál s nehéz kenyérkereseteiteket üzvén, mit se adjatok rá, hogy Herodotus azt mondta, hogy a világ csak 10,800 évig fog tartani, hogy Dion 13,984 évet szánt neki, Orpheus ellenben 120,000 s Cassandra 1.800,000 évet. Sőt a közelebbi határidők se rettegtessenek, sem Aristarchusé, ki az emberi nem pusztulását a 3484-ik évre jövendölte, sem Daretesé, ki ugyanazt 5552-re tette. El fognak múlni ezek a határidők is, mint a hogy elmúlt Arnauld de Villeneuve kritikus esztendője, a Kr. u. 1395, a német Hietené: 1651, az angol Wistoné, az 1715, esetleg 1716. Olyan berendezést, mint a világ teremtése, nem egy-két évre szokás csinálni s a milyen erősen meg van ez a világ vasalva, kitart még egy ideig velünk, csak mi is kitartanánk vele.

Hiszen még csak ebben az évszázadban is először 1816 július 18-ára, majd Krudener 1819-re, Liebenstonn 1823-ra, Sallmard-Montfort 1836-ra, mások 1840 jan. 6-ra, 1857 junius 13-ára s legutóbb 1881 november 11-dikére jövendölték meg a világ végét. A peryordi franczia köznép azt hiszi, akkor jő el a világ vége, ha a vesonei régi torony utolsó nyomai is eltünnek. A Haute Garonneban pedig azt állitják, hogy ha az a két nagy gránitkő, melyet még a druidák vittek oda egy hegyre, megcsókolja egymást, akkor elkövetkezik az utolsó itélet napja. S mondják, hogy a két gránitkő egy század óta oly közel ért egymáshoz, hogy már egy gyalog ember is alig fér el köztük, holott száz évvel ezelőtt még egy lovas ember is könnyen átmehetett a két sziklafal közt.

Vajjon megint közelebb jutottunk-e egy lépéssel a végzet beteljesüléséhez, a mikor a druidák két sziklafala egymást fogja érinteni, vagy pedig mi is mozdulatlanúl állunk, mint az ezredéves gránitkő, s csak körülünk és kivülünk támad és hal meg minden órában egy önmagát túlélt világ?!

V. S.

A FŐRENDIHÁZ KÉT HALOTTJA.

A magyar közéletnek két kiváló szereplője húnyt el e napokban: báró *Simonyi* Lajos volt földmivelés-, ipar- és kereskedelemügyi miniszter, kiről már lapunk múlt számában megemlékeztünk, és gróf *Bánffy* Miklós főpohárnokmester, mindkettő a főrendiház örökös tagja.

Báró Simonyi halála után öt nappal, decz. hó 17-én, hunyt el idősb losonczi gróf *Bánffy* Miklós, val. belső titkos tanácsos, királyi főpohárnokmester, az erdélyrészi ev. reform.

egyházkerület főgondnoka, egy nagy és népes főúri család legidősebb tagja, kinek a közpályán 72 évre terjedt szereplése maga jóval felülmúl egy közönséges mértékű emberéletet.

Gróf Bánffy Miklós 1801 decz. 28-án született Maros-Vásárhelytt. Jogi tanúlmányokat végzett s 1822-ben diplomát nyervén, azonnal bíróvá neveztetett ki a maros-vásárhelyi kir. táblához, mely állását 1836-ban Alsó-Fehérmegye főispánságával cserélte föl, s ez állásában nehéz időkben is sok tapintatot tanusított. A főispánságban töltött utolsó éve, az 1848. év azonban csaknem végzetessé vált rá nézve. Ugyanis a megyéjében, Mihályfalván, kitört oláh zavargás lecsöndesítése végett a hely színére sietvén, egy lázongó oláh orvul fegyvert emelt a főispánra, kit csak egy székely katona ébersége mentett meg a halálos döféstől. Az önkény uralom korában gr. Bánffy Miklós gr. Mikó Imrével együtt külföldön tartózkodott; majd hazatérvén, birtokain gazdálkodott s bőkezű jótékonyságával széles körben népszerűségre emelkedett. A gazdálkodás gondjai mellett főleg egyháza ügyei körül buzgólkodott. Majd ismét tért nyitott magának a politikai életben is és újabbakkal szaporítá előbbi érdemeit, melyekért egymásután nyerte kitüntetéseit s több rendbeli méltóságát. 1882-ben ő felsége főpohárnokmesterré nevezte ki, s mint ilyen zászlós úr foglalt helyet a főrendiházban, melynek ez idő szerint ő volt a legidősebb tagja; de azért a legutóbbi időkig részt vett a közjogi, törvénykezési és igazoló bizottságokban, úgy szintén a legfőbb fegyelmi bíróságban.

Az érdemes főúr Budapesten húnyt el, Józsefutczai lakásán. A család tagjai, a kormány és sok előkelőség jelenlétében ment végbe itt az első halotti szertartás, a melyen Szász Károly dunamelléki ref. püspök szép gyászbeszédben méltatta érdemeit. Ezután az elhunytat Kolozsvárra szállították, hol Szász Domokos erdélyi ref. püspök gyászbeszéde s az erdélyi ev. ref. egyházkerület által rendezett végtisztességtétel után helyezték el örök nyugalomra.

Gróf Bánffy Miklós.

kénti fölolvasásait nagy közönség látogatta. Irodalmi munkái közül fölemlítjük a következőket: «Leveleim Éjszak-Amerikából» (1858), «Utazás Kalifornia déli részeben» (1860), «A természettudományok általános haladása (1874).

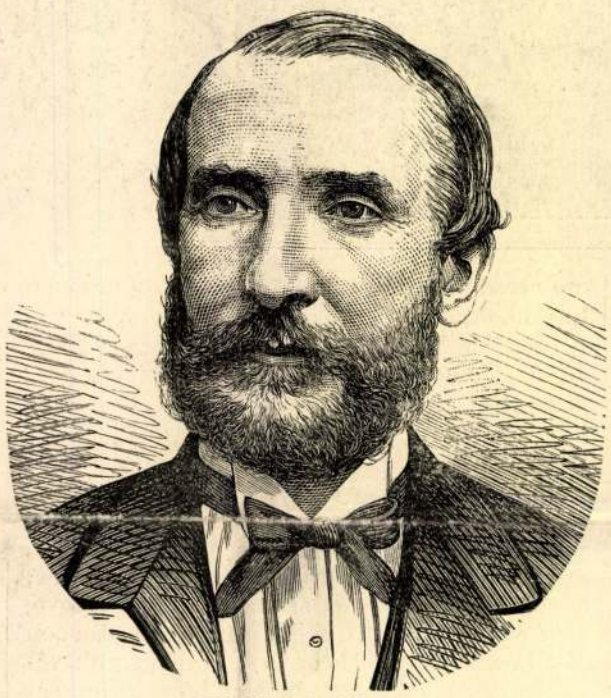

Báró Simonyi Lajos.

A rendkivül megedzett embert a mult nyáron idegbaj támadta meg. Neje és unokaöcscse, Xántus Bálint mindent elkövettek egészsége helyreállítására, de sikertelenül. Félesztendőnél tovább tartott betegeskedése annyira földúlta a szervezetét, hogy a hetven éves ember végre is a halál áldozatává lett. Nagy részvét kisérte sirjába a sokat hányatott, de hazája tudományosságának nevezetes szolgálatokat tett férfiút.

XÁNTUS JÁNOS.

1825—1894.

Tehetség, erős akarat és bátorság jellemezték *Xántus* Jánost, azt az érdemes emberünket, ki hosszas betegeskedés után 1894 decz. 13-án fejezte be küzdelmekben oly gazdag életét, mely alkalmas tollra véve, vonzó, tanulságos olvasmánynyá volna földolgozható a magyar ifjúság számára.

Xántus János, bár neve szokatlan hangzású, törzsökös székely család ivadéka volt. Elődei már régebben Somogyba kerülvén, ő ugyanezen megyében, Csokonyán született 1825 okt. 5-én. Jogi tanulmányokat végezvén, ügyvédi oklevelet nyert, de pöröket soha sem folytatott. A politikai pályán csak annyiban működött, hogy megyéjének három éven át aljegyzője volt. A függetlenségi harczokban való részvéte miatt menekülnie kellett. Eleintén Németországban, Hollandiában, Belgiumban, majd Franczia- és Angolországban keresett magának működési tért, de nagyobb siker nélkül, kivévén azt, hogy ez országok nyelveit rendkivül gyorsan elsajátította. 1851 végén Amerikába ment, hol még napszámos munkát is végzett, hogy életét fen tarthassa. Majd különösen az indiánokra vonatkozó tanulmányainak közzétételével s a természettudományokban szerzett ismereteivel annyira magára vonta a figyelmet, hogy tudományos megbizásokat nyert, majd pedig mexikói konzullá lett, hol a spanyol nyelvet is elsajátította. Idők folytán itthon is magára és működésére vonta a figyelmet annyira, hogy a magyar tud. akadémia is tagjává választotta. 1869-ben haza térvén, a kormány megbizásából tagjává lett a föld körülhajózására kiküldött osztrák-magyar expedicziónak, miközben különösen sikerült föld- és néprajzi tanulmányokat végzett déli Ázsia nagy szigetein. Ez útjáról becses gyüjteményeket hozott a Nemzeti Muzeum számára, melyben aztán a néprajzi osztály igazgató őrévé lett. Ez állásának viselése közben élénk részt vett a földrajzi és természettudományi társaságok munkásságában. Koron-

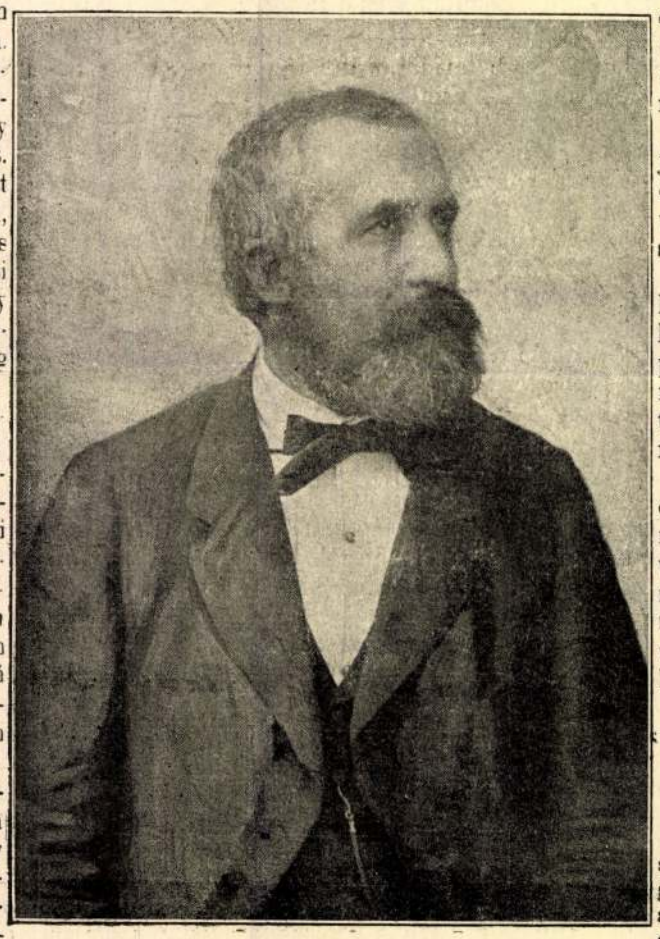

Xántus János.

ÜNNEPI ELŐADÁS.

Blaas Jenő festménye.

— A «Vasárnapi Ujság» mai számának képmelléklete. —

Századok óta festők és szobrászok tömegesen látogatják a szép Itáliát. A művészetek e klaszszikus földje minden tekintetben bő anyagot nyujt a tanulmányozó művésznek. Festői népe s az olasz élet játszi, könnyed természete némely művészt annyira lebilincsel, hogy megtelepedve ez áldott égalj alatt, az ottani népélet ábrázolását tekinti egyetlen feladatának. *Blaas* Jenő is e művészek közé tartozik, s bár szülei németek voltak, de ő Velenczében született s gyermekéveit is ott töltvén el, jó részt olasznak tekinthető. Atyja, Blaas Károly, a velenczei képzőművészeti akadémia igazgatója volt, mely állását a politikai körülmények változása folytán 1866-ban hagyta el.

Jenő fia hű maradt Velenczéhez, s a néki oly kedvessé vált olasz nép élete valódi kincses bányaja lett ecsetének.

Kecses leányzókat séta közben, szerelmes párokat, tereferélő munkásnőket s a velenczei élet szükebb körben, de gazdag változatossággal jelentkező typusait élénk szinezettel, gondos kivitelben s a jellemek szorgos tanulmányozásával festette. Kiállításainkon is gyakran láttuk e nembeli műveit, néhány közülök a fővárosi műbarátok birtokában is található.

Úgy a berlini, mint a becsi nemzetközi műkiállításon figyelmet keltett, s a műbarátok érdeklődését különösen magára vonta legutóbbi nagyobb méretű alkotása az «Ünnepi előadás». Valamelyik régi «Palazzo» árnyas udvarán föl van állítva a kicsiny bódé, mely a népszerü «polnichek» játékának szintere.

Zajongva, nevetve, jó kedvvel s feszült várakozással gyülekszik a nézők serege. Nyájasan üdvözlik egymást s az apró barna és szőke lánykák zsibongva fészkelődnek, mig alkalmas helyekre juthatnak.

Az «impressario»—ezúttal egy szegény, beteges barna asszony, óvatosan szedi be a belépti díjakat s épen egy nagyobb pénzt váltott a kis öcscsével érkezett leánykának. Középen vidám gyermeksereg türelmetlenül s zajongva tekint a leeresztett függönyre, mely mögűl a főszereplő kidugta elmaradhatatlan husángját, mint egyetlen s legegyszerűbb «deus ex machiná»-ját a drámai igazságszolgáltatásnak. Kabátját panyókára vetve félkönyökével a falnak támaszkodik egy mélázó legény, őt kevésbbé érdekli a «nagy dráma», inkább két leányzót figyel erősen, kik csevegve vegyülnek a nézők csoportjába. A «szép Ninetták», a «kedves Julietták» s a kis «bambinók», a szemfüles gaminok, egytől-egyig mesteri ecsettel vannak a vászonra varázsolva.

Szinte halljuk a zsongást, súgást-búgást és a jókedvű nevetést, mely ki-kihangzik az élénk csoportból, s e rózsás arczok, nevető szemek varázshatása a boldog gyermekkor gondtalanságát idézi vissza emlékünkbe.

A szinezés kellemes, s élénksége daczára is a legteljesebb összhang uralkodik benne. Az alakok természetesen s könnyedén vannak csoportosítva; az egyes alakok megjelenésében s mozdulataiban a közmondásos olasz «graciositás» lebegett lépten-nyomon a művész szemei előtt.

A rajz szabatossága s a kivitel tökéletessége oly mesternél, mint Blaas Jenő, úgy hiszszük, nem szorul dicséretre. S a mily kedvesen látott vendége ez eredeti festmény a nagy nemzetközi műtárlatoknak, reméljük, oly szives fogadtatásra talál e kitünő másolat a «Vasárnapi Ujság» olvasó közönsége előtt is, mint az 1894-iki évfolyam második félévi *melléklete*.

Kacziány Ödön.

A DIVAT DECZEMBERBEN.

A deczember nálunk a szinházakra nézve a fő saison, s ez a szinház-látogatás újabb időben ismét gondosabb, úgy szólván fél-dísz öltözetet követel; az utolsó évek csunya divatja: gyapjú ruhában menni a szinházba, mindinkább eltünőben van. Leginkább

MAGYAR SIKEREK UTJAI

Xantus, aki 89 szigettel ajándékozta meg Amerikát

— Látják az urak — fordult a magasrangú katonatiszt a társaságában lévő cilinderes urak felé, — itt, ezen a helyen éltem át legborzalmasabb napjaimat. Hosszú napokon keresztül övig vízben álltam, hajlongtam, ástam a szívós agyagot. Fejemet tüzesre égette a tűző napfény, lábam pedig reszketett a hideg patak vizétől. A bőrömre tapadó piócák szikkadtra szívták a véremet s az égő láztól dülöngve majd beleúsztam a szennyes áradásba. Sok nehéz kenyerem volt már ebben az életben, ellenséges őrmesterek vaspálcáját is kikóstoltam már, de ennél keservesebb életem még nem volt. Az első dollárt, amit itt megkerestem, el is tettem örök emlékemül, — nézzék, itt van a tárcámban . . .

S azzal egy cafatokra kopott papirdollárt szedett elő lajbija belsejéből a katonatiszt. S a cilinderes urak, az amerikai élet vezetői, szenátorok, magasrangú beamterek, meghatódottan s fokozott tisztelettel nézték ezt az embert, akinek szeméből messzi világok tüze, elmúlt szenvedések fájdalma és valami törhetetlen életerő sugárzott feléjük. Igen, ezt jól tették az amerikai hatóságok, hogy ennek a magyar emigránsnak munkát, kenyeret, állampolgárságot, magas rangot adtak — gondolták magukban a cilinderes urak, miközben a Washington városa közelében folyó Rock Creek-csatorna gátjain álldogáltak, ahol a magyar tiszt és emigráns, Xantus János, éppen most magyarázta nekik, minő fontos kulturális tényező lenne az, ha itt állatkertet létesítenének, amelyben összegyűjtenék Amerika összes állatait: egy eleven és tanulságos Leporello-könyvvel ajándékoznák meg az amerikai népet.

Csakugyan nehéz és sokszínű sors állott akkor már Xantus János mögött, holott mindössze 32 esztendős volt még csak, amikor itt, a Rock Creek mentén magyarázott a washingtoni szenátus urainak ez a mérnökkari tiszt, aki még csak hat éve élt az Ujvilágban, de máris nevet és tekintélyt szerzett nemcsak magának, hanem a magyar névnek és tudásnak is.

Mint minden nemes magyar úr a múlt században, csiktapolczai Xantus János is a jogi pályára készült: letette az ügyvédi vizsgát s mint megyei jegyző működött közelebbi hazájában, Somogyországban. Huszonhárom esztendős volt, amikor kitört a 48-i nagy ribillió. Xantus nem keresett magas rangot az új lehetőségek korában, hanem beállott egyszerű nemzetőrnek a függetlenség hadseregében. Főhadnagyságig vitte fel, amikorra a szabadságharcot letiporták, s akkor büntetésül közemberként valami cseh ezredbe sorozták be. Pár hétig szolgált csak, amikor édesanyjának sikerült holmi magas bécsi protekció révén fiát kiszabadítania. Xantus azonban olyan ember volt, hogy amit a szívében hordott, azt nyomban kibökte a száján is. Igy történt aztán, hogy alig szabadult ki a cseh káplárok vasvesszeje alól, Prágában mingyárt el is járt a szája s valami olyast mondhatott, ami a policájnak nem tetszett: elég az hozzá, tüstént újra elfogták s megint csak ráhúzták az angyalbőrt. Ezúttal azonban Xantus nem várhatott sokat az édesanyja protezsálásától, inkább saját erejére és eszére támaszkodott s egy szép napon usgyi meglépett a dicső Xamtmonarchie határaiból.

1851 végén már Amerikában van, ahol persze kevés módja nyílik arra, hogy magyar jogi szaktudását kamatoztassa. Ilyenformán azzal próbát kenyeret keresni, ami éppen kínálkozik. Hol ujságárus-rikkancs, hol matróz, majd boltossegéd meg könyvkereskedő. Adódik úgy is, hogy patikárussegédnek áll be, majd meg zongoramesterkedik. Mivel pedig a magyar nótának nem nagy a keletje Amerikában, hamarosan újra más kenyér után néz: nyelvtanárnak csap fel a német, latin és a — spanyol nyelvekből. Nem szabad elfelejtenünk, hogy holta napjáig öt nyelven beszélt és irt, magyarul, latinul, németül, angolul és spanyolul, ezenfelül pedig megtanult egy csomó egzótikus nyelvet is. Nyelvérzéke olyan erős volt, hogy hamarosan egyetemi tanár lett a neworleansi egyetemen, éspedig a latin, spanyol és német nyelvre, 900 dollár évi sallárium-mal és szabad lakással.

Xantus azonban hamarosan felismerte, hogy Amerika a hihetetlen technikai fejlődés előestéjén áll. Ha nem akar egy kis egyetem katedráján besavanyodni, akkor a technikai életbe kell valamilyen formában bekapcsolódnia. Miután a Rock Creek-csatorna ásásánál gyakorlatilag kitapasztalta az inzsellérmunka menetét, rövidesen elszerződött egy vasuti vállalathoz tervező-mérnöknek. Az épitendő új vonal azonban olyan mocsaras területen vezetett keresztül, ahol Xantus megkapta a mocsárlázat. Ott kellett ezt a munkát is hagynia s megtakarított pénzén Texasban földbirtokot vásárolt. De Xantus nem tartozott az otthon kuksoló emberek sorába: pár havi földesuraskodás után újra elment földkóstolónak. Az Egyesült-Államok ezekben az években kapcsolták be a Vadnyugatot az állam testébe. Fontos volt, hogy pontos térképek készüljenek azokról az ismeretlen vidékekről, ahová fehér ember még alig tette be a lábát. Xantus egy ilyen térképező expedícióhoz csatlakozott, amely Kansas területét dolgozta fel. Majdnem egy esztendeig élt lóháton s ez idő alatt nem csak mint térképész dolgozott, hanem felbecsülhetetlen szolgálatot tett a tudománynak azzal is, hogy 300 kigyót, 200 gyikot, 700 halat és sokezer ismeretlen növényfajtát gyüjtött a washingtoni múzeum számára. Az egykori magyar honvédtiszt azonban mindeközben hazáját is folyton szivében hordozta s ha már maga nem mehetett haza, legalább ezekből a gyüjtésekből küldött nagyértékü példányokat a Magyar Nemzeti Múzeumnak.

Xantus kansasi munkássága rendkivül mély benyomást tett az amerikai vezető körökre, úgyhogy amikor Washingtonba visszaérkezett, öt nap mulva már új nagy expedíció vezetésével bizták meg Dél-Kaliforniába. A vállalkozás méreteire jellemző, hogy a 32 esztendős fiatal „mérnök", aki soha életében technikát nem tanult, 185 tagból álló tudományos apparátust vezetett erre a messzi és az indiánusok, valamint a felszabadításukért harcoló néger rabszolgák miatt sok veszedelemmel fenyegető útra. Amikor pedig ezt a feladatot is sikeresen oldotta meg, nyomban utána a tengerészmérnöki karhoz helyezték át az egykori magyar fiskálist, s rábizták a Csendes tenger egy nagy részének térképészeti és meteorológiai felvételét. 127.000 mérföldnyi tengeri utat tett meg ez alkalommal, s ezen az útján fedezett fel az Ujvilág számára 89 addig ismeretlen szigetet, amelyek azóta az Egyesült-Államok birtokállományába tartoznak.

Amikor erről az útjáról 1861 őszén Washingtonba visszaérkezett, ott nagy ünnepléssel fogadták. Öt azonban az ünnepi szónoklatoknál sokkal inkább megfogta egy kicsinyke hir a napilapokban, amely szerint Magyarországon újra „alkotmányos" élet uralkodik. Ez az úgynevezett 1861-i „kisalkotmány" volt, ez a csalóka tavaszi napsugár, amelynek nyomán annyian meg annyian a legjobb magyarok közül azt hitték, hogy immár vége a szenvedések korának s Bécs belátja, hogy a 48-as alkotmány elfogadása a legjobb út a Habsburg-monarchia belső megbékélésére.

Xantus máris hajóra ült s ahhoz a korhoz képest meglepően gyorsan, 23 nap alatt itthon termett: hajszolta a honvágy. Gyönyörű „vásárfiát" is hozott magával: ötszáz kitömött kolibrit, olyan gyüjteményt ebből a ritka, kedves madárból, aminővel akkor egyetlen európai múzeum sem dicsekedhetett. Csakhogy időközben újra beborult az égbolt Magyarország fölött, az abszolutizmus újból csizmasarka alá tiport minden szabadabb rezdülést. Ezt

Xantus János.

Xantus nem birta ki s egy félév mulva újra visszahajókázott Amerikába. Itt előbb a tengerészeti minisztériumba hivták meg igen fontos pozicióra, majd pedig az éppen ekkor rendkivül kényes diplomáciai posztra, Mexikóba küldték ki ügyvivőnek.

Hogy éppen Xantusra esett Washington választása, annak az volt az oka, hogy tudták róla: Xantus jó viszonyban van Mexikónak e percben diktátorával, Juarezzel, s igy talán sikerül vele a Mexikóba benyomuló francia haderők ellenében megegyezést kötnie az Egyesült-Államok javára. Az Egyesült-Államok éppen most nem tudott ott hatékonyabban fellépni, miután ezidőtájt folyt Amerikában a nagy polgárháború, amely lekötötte Washington minden erejét ennek a belpolitikai viszálynak az elintézésére.

Xantusnak Juarezzel való barátsága aztán utóbb végzetesen hatott ki magyarországi sorsára is. Mexikói titkosrendőri jelentések ugyanis azt adták Bécsbe hirül, hogy Juarez oldalán Xantus is részese volt annak az akciónak, amely végül Miksa császárnak, I. Ferencz József szerencsétlen öccsének, kivégzésére vezetett. Az igazi helyzet ezzel szemben az volt, hogy Xantus eleve figyelmeztette washingtoni főljebbvalóit, óvják az osztrák császárt ettől a kalandjától, mert az csak szerencsétlenül végződhetik ránézve. I. Ferencz József csakugyan az utolsó percig ellene volt annak, hogy öccse elfogadja a mexikói trónust, és Miksa kizáróan nagyratörő édesanyja és felesége befolyásának engedve, Ferencz József akarata ellenére vállalkozott erre a veszedelmes kalandra.

A helyzet mégis az volt, hogy amikor 1864-ben végkép hazajött, mert már semmiképpen sem győzte a honvágyat, itthon bizony meglehetősen hűvösen fogadták. Hivatalos állást nem kapott, ellenben egy magánvállalkozás, a budapesti Állatkert, amelyet ő hivott életre az amerikai minta nyomán, meghívta igazgatójául. Amikor aztán 1867-ben végre csakugyan megtörtént a kiegyezés s megalakult a koronázás alkalmából a második magyar alkotmányos kormány, ez úgy érezte, hogy Xantus dolgában kell valamit tennie, hiszen Xantusnak akkor már nagy nemzetközi neve volt, egész sor külföldi tudományos társaságnak, többek között a londoni Royal Societynek is tagja volt. Hivatalos állást, az uralkodóra való tekintettel, még mindig nem mertek neki adni, ezért hát amikor társadalmi gyüjtésekből kifolyóan a most már közös-monarchia nagy, tudományos expedíciót menesztett Kelet-Ázsiába, magyar részről Xantust delegálták ebbe az expedícióba. Ennek az úgynevezett Novara-expedíciónak vezetői osztrákok voltak, Wüllerstorf-Urbair admirális és Karl Scherzer udvari tanácsos, földrajzi iró. Ezek az urak meglehetősen bántóan nyilatkoztak útközben a magyarokról, úgyhogy Xantus egyszerre csak búcsút vett tőlük s most már egyedül folytatta kutatóútját. A magyar kormány 38.000 forintot költött erre az expedícióra, de ha azt a néprajzi anyagot, amelyet Xantus Kelet-Ázsiából magával hozott, ezzel az összeggel egybevetjük, rájövünk könnyűszerrel, hogy az elköltött pénz sokszorosát megéri a Xantus-féle néprajzi gyüjtés.

Amikor visszaérkezett, többé nem lehetett Xantust félretolni: kinevezték a képzeletbeli Néprajzi Osztály őrévé. Maga az osztály ugyanis egy nagy csomó, soha ki nem bontott ládából állott; egyszerűen nem adtak Xantusnak épületet, ahol megalapozza gyüjteményét. Igy hát a nagy tudósnak azzal kellett beérnie, hogy egy tőle sokkal idegenebb gyüjteménynek, az állattárnak könyvtárát vezesse: valóban hozzá és tehetségeihez méltatlan foglalkozás volt ez. Most persze már fáradt ember volt ahhoz, hogy harmadízben is nekivágjon a nehéz, idegőrlő amerikai életnek. Igy hát itthon maradt és még 22 esztendeig bibelődött azzal a lelkét emésztő bánattal, hogy nem tudja Kelet-Európa első nagy, nemzetközi súlyú néprajzi múzeumát megteremteni.

Ez a bánat addig rágódott a lelkén, amig végül elborult az elméje. Őrülten halt meg 69 éves korában. Hosszú oldalakat tesz ki azoknak a növényeknek és állatoknak a száma, amelyeket ő fedezett fel a tudomány számára s amelyek azóta a nemzetközi tudományban a „Xantus"-nevet viselik és örökitik meg. S az ő nevének nemzetközi híre egyben a magyar tudomány mulhatatlan dicsőségét is hirdeti a nemzedékek végtelen során át.

Supka Géza

— Én? — kérdezte Júlia. — Dehogy teszek, én már megbüntettem őt.

— Miképpen? — kérdezte a tiszt.

— Kezére ütöttem egyszer, mert bizalmaskodni akart. De magának nagyon szépen köszönöm . . . — s itt megakadt, szólni nem tudott, csak akaratlanul kezet nyújtott a fogalmazó úrnak. Bámulatosan gyöngyöző kis kláris cseppek hullottak azurkék szeméből. Le akarta törölni a könnycseppeket, de keze még ott volt a rendőrtisztében s nem volt ereje, hogy onnan elvegye. Bizony a mama törölgette a szemét, de az a boldogságtól volt.

Az én rendőrfogalmazó-barátom most már őszbecsavarodó, híres-neves amerikai ügyvéd, aki ott is dicsőséget szerzett a magyar névnek.

Régen volt, nagyon régen, de szószerint így történt.

DERÜS MAGYAROK

Az úr a pokolban is úr

Keglevich István gróf, a Vígszínház alapító-elnöke, majd utóbb operaházi intendáns, rendkívül bőkezű, gavallér úr volt. Már pedig ez a mesterség nem olcsó dolog. No, minek is részletezzük tovább a dolgot, elég az hozzá hogy idővel roppantul felszaporodott a hitelezőinek száma. Valamelyik barátja a kaszinóban szóvá teszi előtte ezt a kényelmetlen állapotot s többek között így sajnálkozik rajta:

— Bevallom, én a helyedben már ki sem mernék menni az uccára, nehogy beleütközzem a hitelezőkbe.

— Már miért ne mehetnék ki az uccára? — veti ellen a gróf igazi nagyúri magátólértetődömséggel. — Hiszen sosem találkozom én velök: ők gyalog járnak, én meg kocsin!

Kronológiai finomságok

Tisza István grófnak nemcsak Geszten, hanem a pestkörnyéki Nagykovácsiban is volt egy szép birtoka, nagy parkban fekvő kastélyával. Baráti körben szó kerül erről a birtokáról s valaki megkérdi, milyen messzi is van hát Pesttől az a birtok, ahová vasut nem visz ki.

— A hintómmal — feleli Tisza, — vagy másfél óra alatt kiérek. Persze a paraszti ember gyalogosan lassabban ér ki. Hol így, hol úgy. Tegnapelőtt például még hat órájába is beletelt, amíg hazaért. Ma már három óra alatt is kiér Nagykovácsiba.

— Miért van ilyen nagy különbség tegnapelőtt és ma között? Hiszen a paraszt meglehetősen egyformán jár.

— Hja barátom — feleli Tisza mosolyogva, — nagy oka van ennek. Van ugyanis az út felében egy kocsma, ahol igen jó bort mérnek ki. Nohát ez a kocsma tegnap leégett. Ezért van a nagy időkülönbség . . .

Az elszegényedés útja

Esterházy Miklós herceg, a Szépművészeti Múzeum törzsanyagának, a híres Esterházy-képtárnak megalapítója, ugyancsak tékozló életet élt s pazarlásáról nem egy anekdota szállt világgá, igaz, hogy a legtöbbször más név lobogója alatt.

Élete vége felé alapította meg Rotschild Salamon híres bécsi bankházát. Rotschild, mint kitűnő üzletember és mint okos apjának, aki tudvalevőleg nagyszerű hírszolgálatával alapozta meg a vagyonát, a fia, itt is úgy rendezte be az életét, hogy kezdettől fogva olyan emberekkel keresett érintkezést, akiknek jó összeköttetéseik voltak a mérvadó körökkel.

Így került össze a herceggel is egy estélyen, ahol vacsora után kártyajátékra került a sor. Játék közben Rotschild Salamon az asztal alá ejtett egy aranyat. Takarékos ember létére természetesen nyomban lehajlik s hosszasan keresgéli a földön a messzire gurult pénzdarabot. Kínos a helyzet a társaság többi tagjára nézve, akik nem szívesen veszik a hosszadalmas szünetet. Erre Esterházy beletur az előtte lévő bankjegycsomóba, kihúz belőle egy nagy, ötszáz forintos papirlepedőt, a gyertya lángjánál meggyujtja s ezzel világít az asztal alá, így szólván:

— Rotschild úr, megengedi, hogy világítsak önnek?

Nem is csoda, ha utolsó éveiben kellemetlen anyagi zavarok közé került.

Xantus János

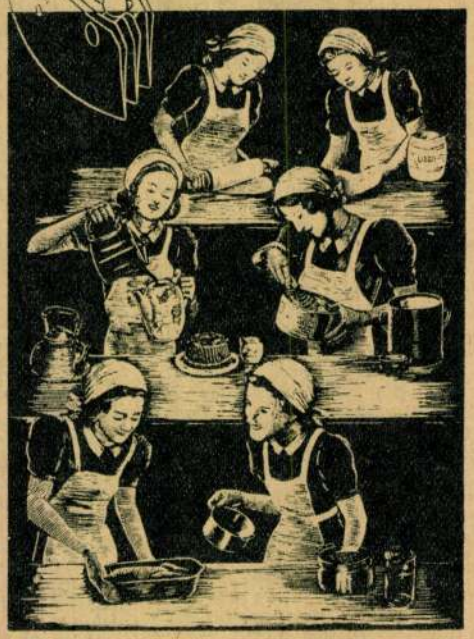

1937-ben ünnepelte az országszerte ismert putnoki m. kir. gazdasági felső leánynevelőintézet fennállásának 25 esztendős jubileumát. Azóta napról napra mindinkább növekedik e nagyszabású intézet tekintélye. Ez nem is olyan csodálatos, ha meggondoljuk, hogy ennek az intézetnek egyik növendéke a budapesti országos háziasszonyverseny alkalmával az első, egy másik növendéke pedig az 1937. évi párisi nemzetközi háziasszonyversenyen a dicséretreméltó második díjat nyerte el.

Milyen szeretettel és mennyi

gonddal tanulják ezek a leánykák az ételek elkészítését. Erőleveseket és sülteket készítenek, de emellett pompás kávét is főznek. A jó kávéfőzéshez azonban kettő kívánatos: először a megbízható kávéanyag és pedig babkávé vagy jófajta malátakávé, másodszor az olyan kiváló kávéízesítő, mint a *Franck*-kávépótlék.

Ezt a „Cichorium intybus" gyökereiből készítjük, melyet Sopron és Moson vármegyékben termeltetünk. E nemes növényt tehát hazánk földjének ősi ereje és a nap áldó sugara táplálja. A modern gyártási technika teszi viszont lehetővé, hogy a táplálkozás szolgálatába állíthatjuk mint *Franck*-kávépótlékot. Ez fokozza a kávéital zamatát és illatát, valamint szép, aranyosbarna színét. Ez az, amit a jó kávéitalban szeretünk.

A megbízhatóság ismertetőjele!

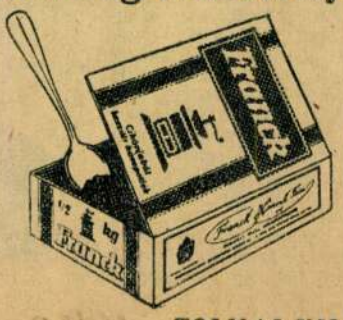

X á n t u s

építész

Fővárosi Lapok.1867.aug.27. /Fővárosi hirek./

Vartin József

festő és író

eredeti neve

Nyitra József

Lykakőröns

29.1.

A m. kir. postatakarékpénztártól

16[illegible]

T.

Műemlékek Országos Bizottsága

BUDAPEST

IX. Ferenc József rakpart

Jartin József

Neumeti halon 1900. téli Kiáll.

A müncheni angol parkból, olajf. 85 ft.

Reggeli táj, olajf. 90 ft.

Fasvárnegyei Közművelődési Egyesület tisztújítása X. 214.

Berlin I. 138.

1905. XI. 17

Legányi Dezsőnek: 1903 I. 23 – 1905. XI. 15

szolgálati bizonyítványa (1005/905)

Yartin

Ernst Múzeum aukciói-
XIII–XIV (1920) 570. n. Táj
vízorlásokkal, jelenva,
fa 20·5 X 15

Vartin József

1905 karácsonyi

ki-11. Nemzeti szalonban

Téglaégető Nagybányán,
olajf. 50 k
Aranyzúzó Nagybányán,
olajf. 90 k
Esti táj, olajf. 100 k
A Rákosról, olajf. 40 k

Ferenczi Zoltán III. 52, 55, 168, 169, 171

Yastin-Nyitrai József

1901. őszi kiáll. Nemzeti halon

Bolgár tanya a Rákoson,

olajf. 240 kor.

1904. V. 7.

Bibéscsaba. Könyvtemle (3/3/1904.)

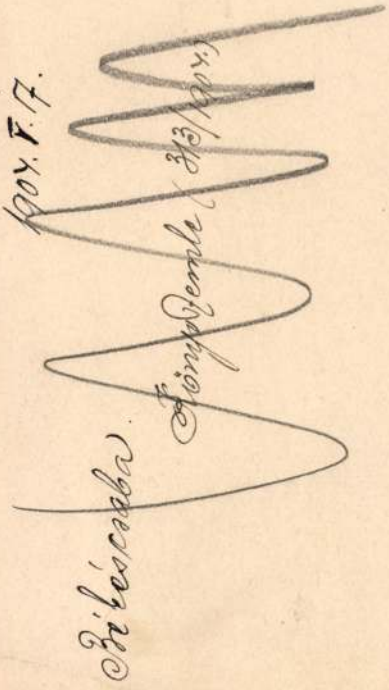

Nejkönyvtárak III 10-19.

Martin József

† Newyorkban
89 éves korában
1946. januárjában

Magyar Nemzet
1946. jan. 12.

(a nap nem
biztos)

Pablo Picasso

zeigt sich erst die persönliche Eigenart Picassos, die einzigartige, originale Kunst seines Werkes. Von den hier versammelten fast 250 Bildern sind nur wenige vollendete „Gemälde" in landläufigem Sinn, die meisten sind Experimente, in deren Reihenfolge immer wieder ein Werk höchster Vollendung die Resultate der Versuche resummiert. (Man muß an Lionardo denken, der ähnliche, gestaltlich zwar in einer ganz anderen Geisteshaltung, künstlerisch aber übereinstimmend, auch nur Experimente und Studien neben wenigen Werken höchster Reife und Vollendung hinterlassen hat.)

Man könnte nach dem Stand allgemeiner Kunstanschauung die Experimente einfach ablehnen, und tatsächlich ist diese Scheidung von Experiment und Vollendung der erste notwendige Schritt zum Verständnis Picassos. Aber nach dieser Unterscheidung wird man im Experiment das werdende Werk, seinen rein künstlerischen Entstehungsvorgang zu schätzen beginnen und daraus auch die Studie künstlerisch werten, wie etwa die Handzeichnung oder Skizze alter Meister. Es ist dann zwar nicht zu leugnen, daß das Werk von Picasso eine überwiegende Fülle unvollendeter Reife aufweist, vielmehr auflösende Versuche als vollendete Aufbauarbeit. Aber ist das nicht zugleich ein selten so überzeugendes Dokument der abgrundnahen, überwiegend auflösenden Situation unserer gesamten Kultur? Nochmals: unsere verderblich verbildete Kunsteinstellung kann nur durch den Überblick über das Gesamtwerk begreifen, was Picasso sagt und ist: die kunstästhetische Wertung bleibt erbärmliche Phrase, deren haltlose Willkür durch nichts mehr entblößt wird, als eben durch die Kunst dieses Zeitgenossen.
Die bemerkenswerteste, eindrucksvollste Seite an Picassos individueller Formanordnung ist seine unerschrockene Wahrhaftigkeit, die mit einer kühnen Freiheit allen Bindungen geistiger und technischer Art trotzt. Wartmann sagt in seinem ausgezeichneten Katalogvorwort: er „überwinde" Paris, das „malerische Leben der Oberfläche" und darin ist die seltene Größe einer Persönlichkeit aufgezeigt, die sie unter den heutigen Künstlern auf jene einsame Stufe hebt. Statt der leicht beherrschten „Valeur"-Malerei beginnt er zu zeichnen, graphisch Probleme anzuschneiden, die erst die Gesinnung seines souveränen Könnens ausdrücken. Statt sich mit „weihevollen", wenn auch künstlerisch reifen

Xerox csoport

Szegő György: Exodus. Stúdió '88 kiállítás az Ernst Múzeumban.

Mondható erre az összefoglalásra is: őrült beszéd, de van benne rendszer.—

A Xerox csoport „Téli szállás" című, szimbólumként élő vetületeket hálós alatti bemutató installációja anekdotikus igazolással szolgál a fenti diagnózishoz.

Művészet, 1989., 4., 40-old.

Xivkovich

1809

l.

Evergesy 1929

116.l

Morótz Farkas:

Mellig van ábrázol
~~[illegible]~~ bajusza s körsz
jének gallérja s bélése
Tendit ad
Virtus
s a kép körül:
Wolffgangus
Cam: Hung: C
Vászon, méretei 18·8
Gr. Csáky László ajá

Martin Gladys

textil

1931 – 32

"Iparm.Isk.Évk."

1930 – 34. 46 l.

246. kép. *Szakolcai kehely, 1480 körül.*

val, a szarv csúcsán tornyocska és újabb kereszt-
g. A díszítések öntöttek. Födelén bevésett
betű. Belül: PRISTINAE DECORI ET
TEGRITATI RESTITUIT JOANNES
RD. SIMOR 1880.
g. 50 cm.
gyar munka, 1480 körül, 1880-ban megújítva.
vin János ajándéka a kincstárnak.
Bock 130—131. l. (Képe 130. l.) — Zalka
János: Az esztergomi kenet-kürtök. Magyar
Sion, I., 1863., 868—877. l. (Képe 868. l.
után.) — Blümelhuber Ferenc: A szent olajok
edényei és a kehely. Új Magyar Sion, III.,
1872., 261—262. l. — Maszlaghy Ferenc:
Levelek a bécsi kiállításról. Új Magyar Sion,
IV., 1873., 948. l. — Blümelhuber Ferenc:
Az egyházi művészet régészeti és gyakorlati
kézikönyve. Esztergom, 1873., 262—263. l. —
Otte—Czobor: A középkori egyházi művé-
szet kézikönyve. Bp., 1875., 167. l. (Képe
168. l.) — Henszlmann: A bécsi 1873. évi
világtárlatnak magyarországi kedvelőinek ré-
gészeti osztálya. Bp., 1875—1876., 182—
183. l. (Képe 182. l.) — Esztergomi kincsek.
Esztergom III., 1876., 20. és 25. szám. —

M. D. R.

YARTIN György festő

1903-ban Nagybányán a Szabad-iskola növendéke

Réti Bp. 1954. 326. l.

Jardin Public

Magyarországi kiáll. kat. 1912

79

Tisza folyó VI. 182

Jartin Géza

1903. nagybányai
szabad festőiskola

Nagybányai kiáll kat 1912

Temesvár – Erzsébetváros h. n.

VI. 314.

Xeravich Mátyás

festő. Az alábbi templom kriptájában temettek el 1771-ben. Márványemlékhelyja a szószék alatt van befalazva.

Ha jól tudom ez Servastich v. ilyenféle nevű budai festő volt.

Pokorny Emánuel dr.

A Szent Erzsébet-szerzet, tekintettel budapesti kolostorára, templomára és női kórházára. Bpest, 1935. 119. l.

köré jutott, soktagú csa-
lád fenntartásáról
gondoskodni. Megpró-
bálkozott a színészke-
déssel, ~~írt~~ színdara-
bokat írt, melyek
több-kevesebb sikert
arattak. Színdarabjai-
nak kiadása sok
gondot okozott neki,
~~Arra határozta ami~~
~~azt a gondolatot~~
~~keltette benne~~, hogy
~~egy~~ nyomda alapítá-
sával önmaga kiadója
legyen. ~~Ahez azonban~~ A
~~sok pénze lett volna~~ e
~~szüksége. Így ahoz az~~
~~eszközhöz folyamo-~~
~~dott~~, hogy réztapra írja
s maratás útján sok-

Xeravich, festő

l. Schervitz Mátyás

XERTOX

1990. 1. 11, 51,
91 35 38, 71

Új Művészet

1982 ©VUM LJ

Xaversich Ferdi-
nänd
festö
Gentmüeml.
476, 482 C

I.

A Magyar Általános Hitelbank tekintetes Igazgatóságának

Hollenzer Lénló fényképén folyó hó 5.-én bejelentette bizottságunk nak, hogy a bizottságunk részére az 1915. évben végzett munkákért öt nyilvánló 297 korona járandóságát a Magyar Általános Hitelbank nál levő 6000 korona hitele [illegible] törlentésére,

Xaverich Ferdinánd

festő

festette a monostorapáti
és kápolcsi templomok
barokfreskóit

Szeghalmy Gyula

Dunántúli Városmegyék
Bp. 1937. 260. l.

33160 szám.

/.

A Műemlékek Orsz. Bizottságához, véleményének igen sürgős körlése végett leküldöm.

Budapest 1904-április 14.

A miniszter meghagyásából

Xaversich Ferdinand

székesfehérvári festő
festette 1786-ban
a monostor apáti
és a kapolcsi templo-
nok freskót

Dor Bakony

44. l.

1699. N. Poussin modora.
A mester Sz. Andelysben 1593 j
Tájkép hegyekkel.

Róma környékének hátteré
részben borult égbolttal; a köz
romjai és egyéb épületek bontak
sötét szőrű kosból és tiz birká
melynek tulsó partján férfi
sést képez. A hátra fordult bir
négy már a viz szélére ért. Bal
selő pásztor heveredett le, bal
hallgatja az előtte álló kék r
mutat és baljával szürke köpeny
peznek társaságot. Az egyik a k
gához és vörös barettet, barna
hord; a más(od)ik a korlátnak dült,
a harmadik az árokban k
galyat czipel.

Vászon, méretei 102.5: 12
Vétetett 1898: XII. 4-én
Elszámoltatott
molás elfogadtatott 1900: IV.

Vét. Zapf Antaltól

Vét. Zapf Antaltól

Xaversich Ferdinánd

Nekesfehérvár festő

festette a kapolcsi
(Zala vm.) rk. templom
falképeit. Reszle-
tesen leírva.

Dor Bakony

292. l.

kapott, amelyet azonban csak júniustól októberig vehetett igénybe. Ezen idő alatt Münchenben a bajor tudományos akadémia kémiai laboratóriumában a Hönigschmid professzor vezetése alatt álló atómsúlymeghatározó intézetben dolgozott. Megismerte az ott használatos exakt preparatív és analitikai módszereket. A müncheni egyetemi és műegyetemi könyvtárban mikrokémiai tanulmányokat folytatott. Weiland professzor felkérésére a müncheni egyetemi kémiai intézetben egy alkalommal „Mikromassanalyse" címmel előadást tartott.

Muttnyánszky Zoltán (1912, Felsőhámor, Bars m., róm. kat.) okl. erdőmérnök Sopronból, erdőhasználattani tanulmányokra (Bokor professzor) kapott ösztöndíjat, amelyet Münchenben használt fel. Tanulmányait a következő tanévben is folytatta.

Dr. Pécsi Imre (1912, Szatmárnémeti, róm. kat.) jogtudományi doktor Szegedről (Surányi-Unger professzor), gyakorlati közgazdasági kérdésekkel, legfőkép az általános életszínvonal emelésének lehetőségével foglalkozott. E szempontból behatóan tanulmányozta a

M·D·K

Xantus János néprajzkutató rajzoló

Xantus: Levelei Északamerikai Zábág Pest 1858 c. mű illusztrációi, melyet Xantus rajzolt és Rohm A. litografált. 1856.

Gerszi, A magy. könyvnyj. 1960 194

Xaversich Ferdinánd

nekesfehér vári festő festette a monostor-apáti pléb. templom falképeit 1786–6 am

Részletesen leírva.

XIX. n. beli restauválásokról

Dor Bakony

296, 297 l.

erősen megvonigalva

Valószínűleg tőle valók az oltárké-pek is.

P (Zala vm)

ságának IV—V. szazadi késö szinkretisztikus vallásosságát összetevő keresztény és pogány elemeket a feltámadáshit szempontjából. Megállapította az ennek a vallásosságnak alapját képező primitív sakramentumhithez vezető utakat s a dionysosi misztériumokból vett gondolatoknak különleges szerepét e hit kialakulásában. Az evangélikus egyházművészet irányítására a berlini „Kunst Dienst" egyházművészeti központtal együtt egy Budapesten létesítendő egyházművészeti propagandakiállítás tervén dolgozott, amelynek kész anyaga elvszerűen mutatja be az egyházi művészet kultikus feladatát az építészet, képző- és iparművészet területein. Az egyházi művészet elvi kérdéseiről több cikket írt magyar és német folyóiratokban.

A budapesti tudományegyetem jog- és államtudományi karáról:

Dr. Mankovics László (1914, Bártfa, gör. kat.) közalapítványi kir. ügyigazgatósági joggyakornok Budapestről (Tomcsányi professzor), alkotmányjogi tanulmányainak folytatására 800 pengő ösztöndíjat kapott. A rendeletek törvényszerűségének vizsgálata során foglalko-

Xántus János 1

Rebellis diák, prókátor, 1848-as honvédtiszt majd osztrák börtönben sínylődő fogoly volt. Megtudjuk továbbá Sándor István könyvéből, hogyan sikerült megszöknie, s miként üldözte a jó szerencsét Amerikában, a nagy lehetőségek hazájában, az ökoljog szerint élő, vadnyugati törvényeknek engedelmeskedő társadalom kontinensén.

E. T.: Sándor István: Xántus János

Magyar Hírlap 1971/9 IV. old.

Xántus János 2

És szemmel kísérhetjük, hogyan kerülte öt az áhított jó szerencse, nemcsak amerikai katonáskodása, hanem hazatérése után is. Korrajz és regényes életrajz a kötet. Teljes plaszcitítással ki elénk a történelem háttéréből. Xántus egyike azoknak, akik olthatatlan szenvendéllyel, önzetlen fáradozással keresték a választ a természet törvényének még ismeretlen jelenségeire.

E. T.: Sándor István: Xántus János

Magyar Hírlap 1971/9 IV. old.

Xántus János 3

Gyűjtött madarat, fészket, bogarat és rág-
csálókat, vadászott őserdőkben orrszarvúra
és több mázsás orangutánokra, kockáztat-
va ezzel egészségét, oly kor életét is. Hihetet-
len értékű anyagot gyűjtött Ázsia kínai,
maláj és dajak lakosságától, japán templo-
maiból, Amerika indiujaiból, azért, hogy
a Magyar Nemzeti Múzeum hírnevét, gazdag-
ságát előbbrevalónak tudhassa a kor
múzeumainál.

E. I.: Sándor István: Xántus János

Magyar Hírlap 1971/9 IV. old

Kántus János

Részt vett a „Táblakép '72" pályázaton. „Pásztorlány" c. műanyagtemperája viszont nemcsak sajátos kék-arany szinellentétével ragadja meg a szemlélőt, hanem expresszív kifejezésmódjával, amely exotikus mitoszok hatását idézi.

Kádár Zoltán: A III. Debreceni Országos Nyári Tárlat.

Alföld 1973/8 69 old.

Xántus János 4

Vélnénk a sok évtizedes külföldi, majd hazai néprajzi kutatásai elismertté tették nevét, pénzt, rangot jövedelmeztek tudományos munkájának megfelelően. Nos az elismerés Xántus késő öregkoráig váratott magára. A nagy utazó, természetbúvár megkeseredett emberként távozott az elők sorából.

E. I.: Sándor István: Xántus János

Magyar Hírlap 1971/9 IV. old.

Xántus János 5

Századunk tudományos világa azonban már tudja, mit is jelentett valójában Xántus Magyarországnak, sőt az egész-határokat nem ismerő-tudománynak. Meg ma sem tártuk fel teljes egészében kutató-utjainak eredményét, napjainkban is akad tanulmányozni, értékelni való expediciós utjainak zsákmányan. Mindenről beszámol Sándor István könyve, amely egyuttal sok szines és fekete-fehér rajzot közöl Xántus vázlataiból, helyszínrajzaiból (Magvető).

R.T.: Sándor István: Xántus János

Magyar Hírlap 1971/9 IV. old.

Xantus János

Tropusi táj c. festménye.

Magyar Hírlap 1971/9 IV. old.

Xántus János

Részt vett a „Táblakép '72" pályázaton Pásztorlány c. műanyagtemperája nem-csak sajátos kék-arany színellentétével ragadja meg a szemlélőt, hanem expresszív kifejezésmódjával, amely egzotikus mitószok hatását idézi.

Kádár Zoltán: A III. Debreceni Országos Nyári Tárlat.

Alföld 1972/8 69 old.

XÁNTUS JÁNOS,etnografus

A Néprajzi Muzeum Adattárában,a rajzraktár leltárában több müvével szerepel.Tengerentuli utazásainak eredményeként készült rajzai Kaliforniáról és Arkanzasból és a Kelet-Indiából hozott vázlatkönyve.
294.old

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287. old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nemzeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

XÁNTUS JÁNOS,tudós

A Néprajzi Muzeum Adattárában,a rajztár leltárában szerepel két müve,melyek féltve őrzött ereklyéi a Muzeumnak. 293.old·Egy 11 kisméretü lapból álló rajzsorozat Észak-Amerikából,Arkanzaszból és Kaliforniából valamint egy vázlatkönyv 164 rajzzal kelet-indiai kutatóutjának eredményei.

CS.SEBESTYÉN KÁROLY: A Néprajzi Muzeum rajzgyüjteménye 287.old

NÉPRAJZI ÉRTESITŐ,Nemzeti Muzeum,Néprajzi Muzeum Évkönyve. XXXVI. 1954. Bpest. 1954

Xantus József

Ráckeven, a Savoyai kastélyban rendezik meg az elkövetkező hónapokban a művész tárlatát.

Prukner Pál: Gazdagnak igérkezik a nyár

Pest m. Hírlap, 1974. ápr. 20.

Xaveri Szent Ferenc MDK

kápolnája a kőszegi bencés templomban.XVIII.sz.repr.

Csányi Károly: Az olasz müvészet hatása a magyar
müvészetre.
Magy.Mérnök és Épitész Egylet Közlönye 19136
3o1-31o.o.

Xaversich Ferdinand
székesfehérvári festő

MDK

a monostorapáti r.k. templom freskói 1786-ból.

104.o.

Entz Géza - Cerű László: A Balaton környék műemlékei. Bp. 1958.

M. D. K.

XAVERSICH Ferdinánd festő

1783 Klapolcs rk. t. freskók ?

1786 Nonostorapáti rk. t. freskók ?

Gorsa XVIII. sz. 146, 176, 183, 263. l.

Xantus János

l. Lamb

24,153,158 l.

RMU 9, 64.1.

Borovszky Samu: Pest-P
kun vm. MV és V. I.kötet, Bp
274.1.

lom.

Épült 1783-ban.

Xantus János

† 1894

Lásd

Szinnyei: Magyar írók XIV. kötet

Budapest 1913 január 20 /
FRITZ OSZKÁ
építész, műegyetemi adjunkt

Kikiáltási ár:

220.) Tatár Péter: Des berühmten Garibaldi's Lebens-Geschichte zu Wasser u. zu Land. Pest: Bucsánszky 1861. kl. 8° 31 S. P 5.—

Igen ritka ponyvairodalmi termék. Fametszetü szövegképekkel.

221.) Teleki József gr.: Hunyadiak kora Magyarországon. I-V., XI.XII. Pest: Emich 1852-1857. 8° 7 k. er. piros v. P 30.—

222.) Thököly Imre: Histoire d'Emeric Comte de Tekeli ou memoires pour servir a sa vie. Par...Cologne chez Jaques de la Verité 1693. in-16 280 p. 6 feuill. inn. veau brun d'époque.2 rézmetszetü képpel.Igen ritka. Szép példány P 36.—

223.) Tiszti cimtár a napoleoni háboruk idejéből. - Schematismus d. Oesterreichischen Kaiserlichen Armée für d. Jahr 1811. kl. 8° 376 S. P 6.—

Páratlanul érdekes katonai cimtár szines rézmetszetü vignettel a cimlapon.

224.) Treitschke Friedrich: Naturgeschichte d. Europäischen Schmetterlinge. I. Nebst 34 colorierten Abbild. u. einer Vignette. Pest: Hartleben 1840. kl. 8° XIV 188 S. Pap. P 4.—

225.) Vátszjájana. Káma-Szutra. Régi hindu ars amatoria Ford. Baktay Ervin. Bp.: 1920. haránt 8° 296 l. er. diszes barna fakötés, piros zsinórzattal. P 18.—

Kizárólag megrendelők számára készült, kereskedelmi forgalomba nem került bibliofil kiad. Parlagi Dóra könyvdiszeivel. 10. sz. számozott példány.

226.) Verbőczi István: Magyar és Erdély-országnak törvénykönyve. Poson és Pest: Landerer 1806. 8° 516 l. 13 sztlan lev. fbőr. P 3.—

227.) Waldmann Emil: Sammler u. ihresgleichen. Mit 52 Abbild. Berlin: Cassierer. 1920. 8° 179 S. Hl. P 2.—

228.) Walser Karl: Hofmanstahl Hugo Lucidor. Figuren zu einer ungeschriebenen Komödie. Mit (6) Originalradierungen v. K.W. Berlin: Reiss 1919. 4° Hlwd. P 25.—

Lantos könyvesboltja és tud. antiquariuma.
Budapest, IV., Múzeum-körut 3.

Kikiáltási ár:

Auf handgeschöpftem Zanderbütten gedrucktes numeriertes (No 124) Exemplar.

229.) Lassermann Jacob: Donna Johanna von Castilien. Mit Ur-Steindrucken v. Hans Meid. München: Weber 4° 76 S. O. Pap. P 10.—

Schönes Exemplar. Numeriertes (No 494) Exemplar.

230.) Weber Max: Die römische Agrargeschichte. Mit 2 Tafeln. Stuttgart: Enke 1891. 8° VIII 284 S. roter Hlwd. mit Rückenvergoldung P 4.50

231.) Wesselényi Miklós: Balitéletekről. Bukarest 1833. 8° XXXVI, 323 l. barna fbőr mindkét ered. boritékkal P 6.—

231/a) Wesselényi összeesküvés. - Aussführliche und warhafftige Beschreibung. wie es mit denen Criminal-Processen, und darauff erfolgten Executionen wieder die drei Grafen Frantzen Nadaszdi, Péter von Zrin. und Frantz, Christophen Frangepan eigentlich hergangen. Wien: Cosmerovius 1671. Kisfolio 38 sztlan lev., P 30.—

Szabó III. 2549. 12 remek és páratlanul érdekes rézmetszetü képpel. Igen ritka. Tökéletes példány.

232.) Westfal Otto: Philosophie d. Politik. München: Rösl 1921. 8° 339 S. O. grüner Hlwd. P 4.50

233.) Xantus János: A föld- és térképkészitésről. Bp.: Aigner 1879. kis 8° 62 l. v. 11 ábrával. Ritka P 3.—

234.) Zetter Jac.: Philosophia practica - Würckliche Philosophey. - Philosophie opératrice. Francofurtum. Zetter 1624. haránt 8° 6 l (szöveg latin német és francia nyelven) 97 páratlanul szép érdekes rézmetszetü kép. Perg. P 36.—

Igen ritka.

235.) Zimony. Rézmetszet 30 x 19½ cm P 6.—

236.) Zoologiai Lapok. Szerk.: Partay Géza I-III. évfolyam. Bp.: Hornyánszky 1899-1901. n. 8° 3 k. er. zöld v. P 12.—

Lantos könyvesboltja és tud. antiquariuma.
Budapest, IV., Múzeum-körut 3.

12. magas aukciói 1937. máj. 4

Gartin József

Könyve

Pilo, Mario: Esz-
tétika. Olaszból for-
dította fenti.
Bp. 1898.

pzettsége nestersége, sítése)	háborús polgári beosztási (munka-) helyének (katonai szerv, polgári szerv vagy magánüzem) és közelebbi címének megjelölése	A hadtest meghagyási bizottság megnevezése, iktatószáma és kelte	Megjegyzés
11.	12.	13.	14.

47. JARTIN JÓZSEF: A müncheni angol parkból (olajf.) Ára 85 frt.

48. „ „ Reggeli táj (olajf.) Ára 90 frt.

Nemzeti Szalon
1900. téli kiáll.

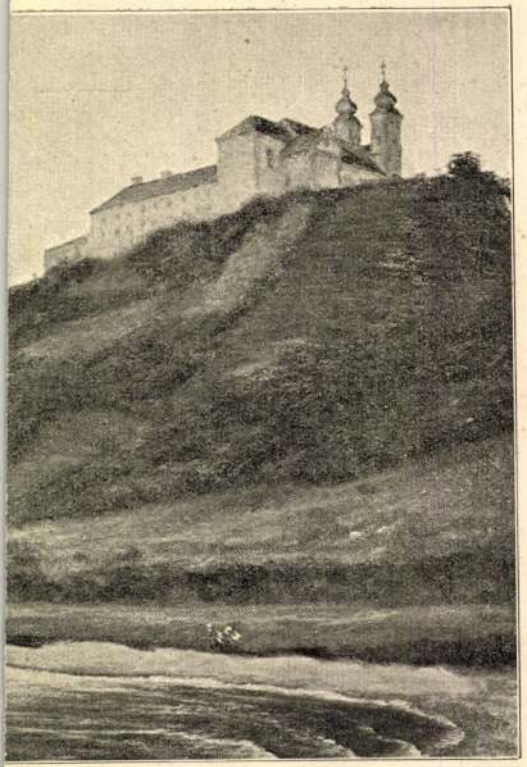

ugó: *Tihany.*

az arcvonások hozzáidomulásában szoktak megnyilvánulni. Ezzel már csak a nagy qualitású szobrászok demonstrálhatják sokszor túlmerészen geniálitásukat. Ilyen Rodin »Imája«, fej és végtagok nélkül is tökéletesen ábrázolja az alázatos megadást. Mindez alkotások művészeiknél csak elszigetelt jelenségek, probléma-megoldások, melyeket kizárólag külső formai szempontok hoztak létre. Michel-Angelo bár nem hagyta el a fejet, nem vágta le a végtagokat, mint utódai, mégis a legnagyobb, a legigazibb torzóművész. Őt geniálitásának belső kényszere vezette el formáihoz, melynek monumentális stilizáltsága együtt született ez őstipikus szobrászi vágyakkal. Nem problémamegoldás az ő művészete, de megnyilvánulás, a genie beteljesedett magaakarása. Az egyes alkotások nem választhatók el szobrászi tendenciák különbözősége szerint egymástól, mindegyik egy azonos bevégzett mikrokozmus Michel-Angelo makrokozmusából. A flórenzi titán torzóművészete a legmélyebb szimbolizmus, mit művészet eddig megvalósított, zenei akkordok beethoveni összefüggései, melyek a szavak mögött a fogalmakon túl lebegnek. Ha az ember elébük kerül, úgy egy néma álomországba vezetik, hol örökös végnélküliségben, irtózatos erejű titkok gyanánt önmagukból kezdődő élettömegek gomolyognak.

Michel-Angelo nem faragott márványba naturalista arcéleket, köznapi munkában meggörnyedt, petyhüdt testeket, nem kereste tudatosan a már fejlett emberi sajátságokra támaszkodó szimbolizmust, mint Rodin Acélkorszakot jelképező ifja, de egy örök-igaz és mindenben meglévő, egyedül fontos élettartalmat akart a márványból kierőszakolni, melyet csak egy ilyen torzóművészetre lehet fölépíteni. Ezért nagyobb Michel-Angelo szobrászata, vagyis az igazi torzóművészet az összes többi plasztikai megnyilvánulásoknál. Melegen hullámos ágyék, természetes bujasággal erőkifejtésre teremtett törzs, melynek csak függeléke a névtelen fej. Arcaiknak testvéri vonásai a bevezető akkordok torzóművészetének azonos életharmoniájába. A sirjaikon trónoló Medici Lorenzo és Giuliano a meghaltaknak nem tényleges képmásai, hanem egészen idegen arcélek, melyeket Michel-Angelo saját magából merített. Idáig jutott el monumentális torzóművészete, a legmagasabb rendű művészet, melynek érzésmélysége az emberek lelki élményeit a szociális és egyedi körön túllépve az örök természet, az anyag életérzésének látja, mely az emberben csak tudatossága révén látszik elkülönülni.

Rodin plasztikája emberibb, Michel-Angeloé természetibb; Rodin embere tudatosságukban szembe vannak helyezve az öröktől való természettel, sőt ethikusok is, míg Michel-Angelo alakjai az anyaggal való összeforrottságukban még a Cháost is éreztetik.

Michel-Angelonak torzóművészetében az életet sikerült derekán átkarolni

DR. YBL ERVIN

Ybl Ervin dr

Nyugat. 1912 nov. 1-

Csak a modern, vagyis a mult század vége felé újra a helyes úton meginduló szobrászat adott a torzónak ismét jelentőséget. Ezideig is azonban minden valamirevaló szobrásznak első gondja volt a törzsnek életrekeltése. Kivétel erre csak az újra ébredő keresztény művészet volt, világszemlélete folytán nem érezte és ezért háttérbe tolta a meztelen test szépségeit. A góthikában pedig dekorativ ornamentikával pótolta magát, melyet a ruha-redők önálló fölfogásában talált meg. A modern kor egypár olyan alkotást is tud fölmutatni, melyek a torzót szószerinti értelmében, vagyis megcsonkított alakjában, tüntetően elegendőnek tartják artisztikus gondolatok kifejezésére. Alphonse Legros, Bartholomé, de mindenek fölött Rodin női torzói a legjelentékenyebb képviselői ennek a tipusnak. Nem Michel-Angelo féktelen genialitású, dagadó izmú törzseire támaszkodnak, hanem az antik Venusok és Psychék kevésbbé tagozott idomaira. Nem a férfi testének küzködő, tragikus erőt kifejtő torzói, de a gömbölyded és szelid puhaságú női test bőrfelületei izgatják e művészeket. A torzó filozófiai mélységei iránti érzékük Michel-Angeloéval nem hasonlítható össze, mégis tudatosan elhagyva az emberi test fejét és végtagjait, a megcsonkított emberi törzsben egy új szobrászi artisztikumot találtak, melyhez Michel-Angelonak a torzó hangsúlyozásáért nem kellett folyamodnia. Az ő torzó-művészete — mint már többször hangsúlyoztuk — belülről kifelé fejlődött, míg a modern női torzóknak csakis a formai, illetőleg stilusbeli jelentőségük van. És ezeknek ugyanakkor ki kellett fejlődniök, midőn Rodin és iskolája nem csak az artisztikum, hanem a belső tartalom kedvéért sziklatömbből kinövő márvány, vagy göröngyös felületű bronzszobrokat mintáztak. Ezek már tényleg Michel-Angelo művészetéből, de már tudatosan célozva, merültek föl; Michel-Angelo volt az első művész, ki a felületesen befejezettlennek is megadta a művészi bevégzettséget. Elsősorban a flórenzi Boboli kertbeli rabszolgák tartoznak ide, melyekben mint par-excellence torzóművész jelenik meg. A modern szobrászok megérezték e gyötrődő alakokban az igazi artisztikum, a mélyen szántó genialittás vegyülékét és megcsodálták azt a túlszárnyalhatatlan erőérzést is, melyet éppen ennek a kidolgozatlan állapotnak tudnak be leginkább. Michel-Angelo rabszolgáinak ellenállhatatlan művészi hátása abban gyökeredzik, hogy legérzékiebb szemléltetéssel mutatják a genie anyag fölötti győzelmének lehetőségét, mivel részben még bennehagyják a kidolgozatlan masszát, melynek lomha élettelensége a művészi alkotóképesség csodálatos erejét még jobban kidomborítja. Nemcsak az alkotást a maga elkészült mivoltában, de a megalkotást a maga nagyszerű akadályaival is szemléltetik ezek a Boboli kertbeli rabszolgák. Michel-Angelo e heroikus művészetével csak Beethoven zenéje hasonlítható össze, a IX-ik szimfonia első tétele. Mindketten leghatalmasabb kifejezését adták annak az ősi és az emberben öntudatossá vált érzésnek, mely egyrészt a létezés akarásában, az életerő megnyilvánulásában és fokozásában nyilatkozik meg, másrészt ez erőknek a lehetőségekkel szemben való kérdező arcú harcában rejlik. Ez az ősi erő szólal meg Michel-Angelo szobrászi nyelvén inkább fizikailag és Beethoven zenéjében psychikailag.

A modern szobrászok közül egy-kettőt a női torzók megalkotásában zárt formai megoldások mellett még egy másik művészi lehetőség is izgatta. A test, a női törzs tartásában oly cselekményt, lelkiállapotot kifejezni, melyek jellemzően

gyakran elmosódnak, az egyéni különbségek a forma nemességéért, elfogadott szépségéért a stilus absolut uralkodásának idejében gyakran föláldozvák. Michel-Angelo művészetének, bár az életet még egy ennél is magasabb szempontból szemléli, ez nem felelhetett meg. Fölcsigázott életű fizikumai a nemileg való differenciálódást vonják maguk után, tipikusan kifejlett férfi és női testek, melyeknek erotikája erkölcsileg mégsem lehet szinezett. Jobban szereti a férfi ágyékát, ennek fölfokozott idomai a torzó jelentőségét jobban kiemelik és e mellett az életrekelés öntudatlan őslehetőségét is szintúgy szimbolizálják. Michel-Angelo szerint az élet aktiv akarása, továbbfejlesztése a férfitől származván, pozitiv természetű művészete a férfitest dicshimnuszát zengi. Ez az életszimbolumkeresés eredményezte stilusát, mely tipusa a belülről kifelé sugárzó, saját formájába ittasult művészetnek.

Michel-Angelo szobrászata azon művészettörténelmi állapotnak tipikus gyúpontja, melyben a zárt forma mérsékletét, stilusnyugalmát már a belső tartalom heves, szinte vulkánikus kitörései repeszti szét és a barokkba, illetőleg a romanticizmusba lendíti. Ezen a ponton, midőn a fejlett stilusú formafelfogás megtelik érzelmi mélységekkel, jönnek létre a legnagyobbszabású alkotások, ez a grand art legteljesebb periodusa. A romanticizmus szertelenségei még nem érkeztek meg, a szobrászati látást még nem bontják meg a kifejezésre törekvő eszmények, a formák pedig még nem lettek üresen modorosakká. Ebben az utól nem érhető magasságban honolnak Michel-Angelo vagy Beethoven művei, honnét az utódok nem birván el a túlfeszített formákat, csakhamar leszédülnek.

Nem Michel-Angelo volt a szobrászok között az egyedüli, kit a torzó szuverénitása izgatott, de egyikük sem tudott neki hasonló jelentőséget adni. Michel-Angelo kiemelte, hangsúlyozta az emberi törzset a test többi alkatrészeivel szemben, de ezeket soha sem hagyta el, mégis az ő művészete nyitotta meg a torzó számára a legmélyebb perspektivákat. A barokk-kor még tovább akarta fűzni nagy lendületű, belsőleg indokolt pózait, de kellő tartalom nélkül szertelenné, modorossá vált. Ha a törzset legtöbbször ki is emeli, nem tudja ezt Michel-Angelo jelentőségével. Egyedül a szertelen izomdomborodás hullámzó vonalritmusa érdekli, mely már ethikailag beszámítható érzékiséggel párosult. A szerelem itt nem Michel-Angelo fölfogta szükségszerű életnyilvánulás, hanem erotikája miatt emberileg széppé fejlesztett öncél. Michel-Angelo nagyszerű lehetőségekről beszél, melyeket egyéni nyugtalansága mellett is a maguk súlyos metafizikai jelentősége miatt sem tudott volna profanizálni. A barokk-kor azonban Bernininél, vagy a Jean Goujon utáni franciáknál a torzót kéjtől jellemzett mozdulataiban, puha gödreivel szerelemrevalósága miatt már túllendült szertelenséggel hangsúlyozza. A szerelem művészi kulturája született meg barokk teststilusában, érzéki gesztusaiban, ritmikus vonaglásaiban, Michel-Angelo torzója tovább él, de a maga tiszta és mély lélegzésű köréből leszállott a barokkszázadok testektől túltömött, fülledt Olympuszára.

Később a rokoko elfinomította, negédessé tette, az empire pedig hidegen kisimította. Thorwaldsen és Canova ismét stilust jelentő nevek. Nem érzik már Michel-Angelo belülről kifelé sugárzó, intuitiv erőkitöréseit, melyek mégis zárt formákba szorítvák, csak az antikszobrászat külső formadogmáiért lelkesülnek, melyet fagyos finomsággal és inkább fejlett kritikai kulturával, mint önálló művészi lendülettel követnek.

törzs szuverén fontosságú fölfogása és az ő monumentális pátoszú művészete szinte azonos fogalmak.

Michel-Angelo műveinek szemléletekor mindenki érzi azt a végtelen perspektivájú, lenyügöző hatást, melyet csak a genie mélységeket föltáró szintézise idézhet elő. Mindenki beszél egy túl nem szárnyalható gigantikus erőről, mely mégis zárt formákba van fékezve. A műtörténelemmel foglalkozók megállapították utólérhetetlenül tiszta és öncélú szobrászatának loalitásait, mely az emberi test szerves fölépítéséből indulva ki, a monumentálitás széles lendületeibe merevedik; kitapintották alkotó technikáját, amint az ágyéknak, az emberi törzs kifaragásával kezdi el munkáját, de talán egyikük sem látta meg Michel-Angeloban a par-excellence és kizárólagos torzóművészt, mert egyikük sem érezte meg a torzó öntudatlan mélységeket föltáró jelentését. Pedig Michel-Angelo technikája arra enged következtetni, hogy előtte, ha nem is öntudatos világossággal, de csalhatatlan intuitiv biztonsággal és erővel már megjelent a torzó jelentősége.

Midőn művészetében az életet akarja a maga őslényegében intenziven megmarkolni, nemcsak kizárólag mint született szobrász volt az emberi testre utalva. Michel-Angelo minden áron a saját maga szülte, örökkévaló erejétől feszülő életet akarja ábrázolni, és ezt tényleg az emberi test fejezi ki legjobban. A nyugvó természet a maga meghatározott változásaival, az állat öntudatlan életszükségleteivel sem adhatnak nekünk oly intenziv és mélységes életképzetet, mint saját testünk öntudatos életérzése. Érezzük magunkban a differenciálódott életet, de megérezzük egyuttal az összéletet is, melyből mi minden fejlődés dacára sem léphetünk ki. Az emberben, mint utolsó fejlődési generációban nemcsak logice látjuk meg, de intuitive is megérezzük a természetet vagy az állatot, a mi életünkben inkább benne van az övék, mint az övékben a miénk. Michel-Angelot ez összélet érdekelte jobban, az egyes emberek különleges élete helyett, a bennük lévő összekötő- és alapéletet kereste. Az ő emberei nemcsak az emberi életet, hanem általában az életet akarják revelálni és ezért van nála a hangsúly a torzón, mely az individuálisabb emberi fejnél azt sokkal mélyebben fejezi ki. Művészetében a felfokozott emotio tör ki a maga legtökéletesebb formájában, az életet akarja adni, amint ez felébred, de még nem eszmél emberileg teljesen elkülönzött öntudatra.

Sem az egyptomi szobrászat, sem a görög vagy római plasztika, mely a belvederi torzóval Michel-Angelo útját megjelölte, nem merítette ki a torzónak e szimbolikus és büntetlenül erotikus misztikumát. Michel-Angelo volt az, ki a torzó művészetében a fizikum östermészetű apollógiáját a legtisztább harmóniájában először elzengte; nála már mélyebbek a torzónak örökkévaló, vakon vonagló életrejtelmei a psychikum domború és magas homlokhoz kötött, tudatos metafizikájánál. Mikor a fejnek is csak a végtagok kihülő életkisugárzásai jutnak, mikor a fej az örökkön egy torzóval szemben nem az állandóan ugyanazon életszükséget, hanem csak a fejlődés változó eredményeit jelenti. A torzó az állandó, az ősélet szimboluma, melyhez az individualizálást kifejező fej csak később járult.

Már a bambinók állása, kis testük egyensúlyozása is ezt hangsúlyozza. A görög művészet stilusában az ifjúi női és férfi test alkati különbségei igen

ÉJJEL A VÁRÓTEREMBEN

Csend van, sötét van, hosszú, nagy falak
Fölémhajolnak, elborítanak.
— — — — — — — — — — — — — —
Kinn messze, messze vágtat egy vonat.

Itt minden olyan szomorú . . .
A kalauz, aki lefekszik,
Álmában állomásneveket hadar
S veszekszik,

A nő, ki a vonatot lekéste
S altatja apró gyerekét:
Csicsi baba! — s a szeme kék,

A messze, messze, messze boltozat
Összeboruló kormos ablakokkal,
Csak nézzed őket hosszan és aludj el —
Álmodni fogsz síró vakokkal.

Itt minden, minden szomorú,
De legszomorúbb én vagyok,
A messzekígyózó vonattal
Engem ma minden itt hagyott.

Ó ha meghalnék! . . .

Meghalok?

Miskolc.

TURCSÁNYI ELEK

A TORZÓ MŰVÉSZETE

Mély kutakból merítek, nem látom feneküket, az élet lakik bennük a maga ősvak, vonagló szótlanságában, melyből mi egyenkint, egy kikerülhetetlen marok ereje által kiszakítva, az előzőt feledve, az utána következőt nem tudva, felmerültünk, hogy megismerjük az én és a többiek különbségét. Egyéniségre, differenciálódásra ébredünk, mindig tudatosabban számláljuk a fejeket és nem érezzük az őstest egybefogódzását. A súlypont az ágyékból, a torzóból fölfejlődött a másokkal mindig szembehelyezkedni akaró agyba, a chaotikus érzéseket szimbolizáló torzót elnyomta az ethikai ideálokat megismerő, egyéni arc-éleket reveláló koponya.

Mindezen érzéseket a művészet mélységeiből merítettük, onnét, hol a művészet a vallás megfejthetetlen eredményeivel egyesül. Idáig tudunk visszafelé hatolni, de már nem logikailag következtetünk, mint a természettudományok, csak érzéseink után tapogatódzunk még elég határozottsággal, hogy a következő percben minden elsötétedjék. A kezdetre irányított érzelmihullámok nem esnek egybe a művészet tényleges kezdetével, csak technikai szempontból vannak analógiák. A művészet kezdő korszaka a maga öntudatlan művészeti szükségleteiben nem ismer ilyen mélységeket, az ő állapotuk nekik oly primitiven, szinte állatian magától értetődő, hogy ily érzésekre nem eszmélhetnek. Mikor az emberi formák primitiv utánzásaiban életet akarnak érzékíteni, nem elmélyedő felfogásuk, de teljes technikai fejletlenségük, mely ugyan a differenciálódó kifejezés felé törekszik, hozza magával a közösjellegű életdokumentumokat. Csak a kifejlődött öntudat képes fölfogni az öntudatlanság önmagától adódó mélységeit, csak a már delelőjén lévő művészet bír az egyénekbe szétszakadt naturalizmusból az eredet egyéniségébe mélyedni. Még az antik szobrászat klasszikus alakjai, sem az öntudatlan kezdet, hanem az istenivé fejlett tökéletesség közösségében ideálizódnak. Egyiptomnak az örökkévaló és egyedül fontos halált megsejdítő művészete sem tudott az élet e fölfogásához elérkezni. A halál rejtelménél mélységesebb az élet hatalmas, látszólag napfényben tomboló misztikuma, az öntudatlan és önmagából kifejlő, még differenciálódás nélküli lét nehezebben érezhető meg, mint a paradox természetű és nekünk csak így elgondolható, öntudatosított nemlét. A halál nyilvánvalóbb rejtelem, mint a halált csak egyéni jelentéktelenséggé kicsinyítő általános, sohasem kezdődő lét.

Csak egy művész tudott szinte a maguk tisztaságában e rejtelmekig hatolni. Ide írom rögtön a nevét: Michel-Angelo, az emberi törzs, a torzó par-excellence művésze. Nem hiába mondta magát a belvederi torzó tanítványának, de tényleg egyedül ő érezte meg igazán a torzó jelentését, ő látta meg benne az élet öntudatlan mélységű objektumát. Midőn a torzó — nemcsak a fejtől, vagy végtagjaitól megfosztott emberi testet, hanem elsősorban a törzs hangsúlyozását értve alatta — művészetéről szólunk, tulajdonképen Michel-Angelo művészetéről kell beszélnünk, az emberi

Ybl Ervin

Ybl Ervin: Elégtétel Budapestnek.
Budapesti Hirlap.1924.jul.13.

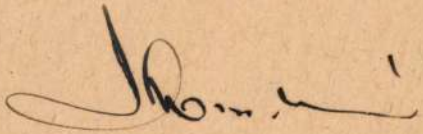

5

A Műemlékek Orsz. Bizottságának,

Budapesten.

Folyó évi január hóban 157. szám alatt kelt nagybecsü megkeresésükre van szerencsém szives tudomásukra hozni, hogy magyar nemzeti vonatkozásu műtörténeti munka tollamból nem jelent meg. Műveim vagy elméleti természetüek, vagy idegen nemzetek művészetének történetét tárgyalják. Ezek a következők:

„Transcendens művészet" /Művészet.1911,10.sz./
„Ignazio Zuloaga" /Magyar Figyelő. 1912., 10.sz./
„Az utánzás művészeti jelentősége" /Művészet. 1913.,9. sz./
„Elvont művészet" /Művészet. 1913., 10. sz./
„A torzó művészete" /Nyugat. V.évf., 21.sz./
„Az iparművészet főproblémája" /Magyar Iparműv.1913.,10.sz./
„Az ornamentika". /Singer és Wolfner kiadása 1914./
„A festőművészet fejlődése". /Művészet. 1914., 1-2.sz./
„A városi épitészet problémája". /Magyar Iparműv.1916.,10.sz./
„Az expressionizmus kritikája" /Magyar Muzsa. 1920., 7.sz./
„A l'art pour l'art bukása." /Magyar Iparműv. 1920./
„Az antik és modern művészet." /Budapesti Szemle.1920.518-9.sz./
Ugyanaz bővitett kiadásban /Olcsó könyvtár. 1967-1980.sz./
„Giovanni Pisano." /Budapesti Szemle. 526-528.sz./

Ezenkivül számos tárcza, kritika a napilapokban.

Jelenleg „Az olasz szobrászat három évszázada" cimü nagyobb terjedelmü munkán dolgozom, mely az olasz plasztika fejlődéstörténetét tárgyalja Nicola Pisanotól - Michaelangeloig bezárólag. A mű még ez év folyamán a Franklin Társulat kiadásában fog megjelenni.

„Az antik és a modern művészet" cimü tanulmányom egy példányát idemellékelten van szerencsém a könyvtár számára megküldeni.

Budapest, 1921. február hó 7.

dr. Ybl Ervin
miniszteri titkár.

Ybl Ervin

kisdeptezett
irat

Ybl Ervin

~~építész~~

A Szinyei-Társaság által rendezett tavaszi szalon kiállitás zsürijében vesz részt-

Ujság
1930.V.11.

MDK

Ybl Ervin, épitész

"Csepelsziget térképe 1728-ból" c. Dagobert Frey által közölt térképen látható Savoyai Jen Jenö kastélyának rekonstrukciójához nyujt értékes támpontot s megerösiti Ybl E. feltevését a tetö átépitésére vonatkozóan. O.M.Szépmüv.Muz.Évkönyve III.k. 51.s a köv. l./

Nádai Pál: Az Archeologiai Értesitö XLII. kötete. Magyar Müvészet. 1930. 658.l.

Gál Endre
művészeti író

M.D.V.

1965. augusztus 11-én meghalt,
hetvenöt éves korában Gál Endre.

Farkas Koltán: Gál Endre
Művészet, 1965. szept. – 28 lap.

Ybl Ervin iró, (sz. 1890)
Ernst Endre: A Szinyei Társaság és müvésztagjai, 1926, 10, 12, 64, 70 l.

ó Mese Pál

Életrajz.
[Képmásával]

ist azonnal betemetik.-

Kiváló tisztelettel

Marosi Arnold

cisz.-r. főgimn. tanár, mint. igaz

MDK

Ybl Ervin

Műkritikai elemzést irt Régi Rerrich Béla:
A szegedi templomtér c.könyvéhez.

/-thl-/ :A szegedi templomtér.

Nemzeti Ujság, 1933.márc.5.

Ybl Ervin

Hozzászólt a modern művészet törekvéseiről rendezett vitához.

P.H.930.III.5.

Ybl Ervin

Hozzászólt a modern művészet törekvéseiről rendezett vitához.

N.U.930.III.5.

Ybl Ervin

Hozzászólt a modern művészet törekvéseiről szoló vitához.

8.O.U.930.III.2.

Ybl Ervin dr.

A vasál kiállításra beküldött műrek bírálóbizottságának munkájában részt vett

Magyarság, 1927. márc. 10

Frl. Maria St.

Ich möchte Ihnen Gelegenheit
[illegible]
[illegible]

[illegible] 1924, März 10.

Ybl Ervin, építész, művészettörténész (1890-1965).

a Képzőművészeti Kiadó V. a XIX. sz.-i művészekről egy reprezentatív album sorozatot jelentetett meg. Megjelent Ybl Ervinnek a nagyszerű könyve, ami egy palyázat eredményeként 49-ben jelent meg. Nem lehetett az egész művet kiadni, mert 500 oldal és olyan amit a közönség nyomasztónak tartott volna. Megírta Lotz Károly életrajzát gyönyörűen és nagyon szép képanyag van hozzá.

Irodalmi figyelő

1984. I. 14. Kossuth 14.40 (BÉ.).

Ybl Ervin, építész és művészettörténész (1890-1965).

Barz László a Képzőművészeti Főiskola jubileumi kiállításán szerepelt képeivel, - 1928-ban Ybl Ervin a Budapesti Hírlap, máj. 20.-i számában Barz László akvarelljét a kiállítás legművészibbjei közé sorolja.

Bakó Endre: Látogatás Barz László festőművésznél. Hajdú-Bihari Napló, 1983. júl. 23. 7.-old.

Ybl Ervin, művészettörténész

„Lotz Károly élete és művészete" c. albumot írta Ybl Ervin. (Képzőművészeti Alap). „
Egy kép az albumból: „Fésülködő lány", 1870-es évek. (repr.)

Könyvvilág, 1982. márc. 2 ¼ old.-on

Dr. Ybl Ervin épitészmérnök

"Budapest épitészete a XIX. században" cimmel tartott rádióelőadása alkalmából a lap bemutatja a müvész arcképét.
Repr.

Délibáb, Bp. 1936. szept. 5. X. évf. 37. sz. 47. lap.

Ybl Ervin, művészettörténész és építész

A régi Vigadó, melyet Feszl Frigyes tervezett és 1944-ben tönkrement, helyre állítása után ismét megnyitja kapuit. – Lotz Károly felső freskó ciklusából csupán 4 db. maradt meg, az összes többi képek nem voltak visszaállíthatók, tehát csupán Henszlmann Imre és Ybl Ervin leírásai alapján lehetett őket a literális alapon rekonstruálni, de ezek természetesen nem pontosan ugyanolyan értékű képek, mint Lotz eredeti képei voltak, tehát ezeket már csak grizeiben mutathattuk be.

Művészeti Magazin

1980. II. 12. Televízió 21.50 /Z./

YBL ERVIN

említik a cikkben
(halálát: 1965. VIII. 11)

Timon Kálmán: Ybl Miklós feltételezett szülőháza Székesfehérvárott /1963-ban lebontották/

Müemlékvédelem, 1974. 1. sz. 28-29. l.

Ybl Ervin, művészettörténész és építész

Székesfehérváron a Budenz házban található az Ybl család hagyatéka. A család abban a szobában élt, legnevesebb leszármazottja Ybl Miklós, Ybl Ervin művészettörténész és magyarnak építész volt. Gyakorlatilag ő volt az, aki a család életét a városnak adományozta.

Művészeti Magyarország

1977. jún. 29. Televízió 21.30 V Gué.

Ybl Ervin, művészettörténész,

a művészettörténet kutatói közül sokan, - így Genthon István, Németh Lajos, Ybl Ervin, Artner Tivadar is - Csontváryt az expresszionizmus s a szürrealizmus nagy európai látnokát fedezik fel benne.

Tóth Ervin: a Magányos cédrus festője. Hajdú-Bihari Napló, 1978. júl. 5.

MDK

Ybl Ervin dr.

Magyar Művészet 1930. 120.l.

MDK

Ybl Ervin

Magyar Iparművészet 1934. 86.l.

MDK

Ybl Ervin

A Szinyei Merse Pál Társaság brüsszeli kiáll.
Magyar Művészet 1926. 5. sz. 297.l.

MDK

Ybl Ervin

A Szinyei Merse Pál Társ. Értesitője. 1927. febr. 3. sz.

MDK

Ybl Ervin

A Szinyei Merse Társaság ünnepi hete. Nemzeti Ujság 1935. febr. 2.

Osztály

gyzés

iniszter elvtárs részére.

módositása.

elügyelőség és más szervek ja-
jesztést teszek a Müemlékjegy-
érintő módositására.

és indokolást a müvelődésügyi
ntézendő levéltervezet tartal-
Elvtársat, hogy egyetértése
snak megküldeni sziveskedjék.

MDK

Ybl Ervin

Magyar Müvészet 1926. 1. sz. 35.1.

MDK

Ybl Ervin

Ybl E.: Szinyei Merse Pál és a magyar tájképfestészet. Magyar Müvészet 1926. 1. sz. 4-14.l.

MDK

Ybl Ervin lovag

A Szinyei Merse Pál Társaság tagjai 1940.

MDK

Ybl Ervin,müép.

előadást tartott Szavojai Jenő herceg rácz-
kevei kastélyáról. Müemlék. Épitette Hildebrandt J.
Lukács.

Ybl.Ervin, előadást tartott.
ÉP IP.1924.12-14.sz. 391ap

MDK

Ybl Ervin

A Magyar Képzőm. Orsz. Szöv. Pentelei Molnár J. elhalt nagynevü festőmüvészünknek... Képzőmüvészet 1934. 77.l.

MDK

Ybl Ervin

Régi-Rerrich B.: A szegedi templomtér. Magyar Iparművészet 1933. 119.l.

MDK

Ybl Ervin dr.

Ybl E.dr.: Az országos levéltár freskói. Évk. KMT. 1929. 81-98.l.

MDK

Ybl Ervin

Ybl Ervin: Zala György müvészete. Magyar Müvészet 1937. 11. sz.

M.D.K.

Ybl Ervin

A "Tarka-Barka" c. rovat közli: "Ybl Ervin lett az állami szinházak előadója a Kultuszminisztériumban...aki a szinpadon kivül a képzőművészeti élet magyar és külföldi vonatkozásait is a legalaposabban ismeri."-irja a cikk.

Film Szinház Irodalom, Bp. 1940. ápr. 12-18. III. évf. 15. sz. 15. lap

Ybl Ervin

A "Magyar Iparművészet"-ben cikket ir a "Györgyi Kálmán Emlékkiállitás" iparművészeti és szobrászati részéről.

N.U.934.VIII.31.

Gbl Ervin műtörténész

Hagyatékának egy részéből

kiállítás nyílik az Ilkes tehérvári

István Király Múzeumban

Nagyvaca 1965 okt. 3

MDK

Ybl Ervin

Visegrádi séta Mátyás király palotájának romjain.
Uj Magyarság 1940. aug. 15.

MDK

Ybl Ervin

Magyar Iparművészet 1937. 182.l.

MDK

Ybl Ervin

Ybl E.: A Műcsarnok téli kiállitása. B.H. 1935. nov. 17. 10.l.

MDK

Ybl Ervin

Ybl E.: A ferencesek modern temploma a Passaréten. Budapesti Hirlap 1934. okt. 21.

YBL ERVIN

Gerő László

Ybl Ervin: Ybl Miklós. Bp., 1956. =
Ép.Közltud. Közl. I. köt. 3/4.sz. 1957
470 - 473. p.

YBL ERVIN

Zakariás G. Sándor

Ybl Ervin: Ybl Miklós. Bp. 1956. = MÉ VI.évf. 2/3.sz. 262 - 263. p.

YBL

YBL ERVIN

LYKA Károly

Ybl M. rec. ÉLet és Tudomány, XIV. évf. 4. sz.
1959 119. p.

MDK

Ybl Miklós

Ybl Miklós: Szinyei Merse Pál és a magyar tájképfestészet. Magyar Művészet 1926. 4-14 l.

Ybl Ervin (Bp., 1890. jan. 14. -- Bp., 1965. aug. 11.): művészettörténész, egyetemi magántanár, az MTA l. tagja (1943). Ybl Miklós unokaöccse. Jogi és filozófiai doktorátust szerzett. Évekig a Budapesti Hirlap képzőművészeti rovatvezetője volt, majd a kultuszmin. művészeti osztályán dolgozott. Számos tanulmányt, cikket és kritikát irt hazai és külföldi folyóiratokba, napilapokba. Különösen az olasz szobrászattal, a barokk építészettel és a 19. századi m. művészettel foglalkozott. -- F.m. Donatello (Bp., 1927. és 1957); Toscana szobrászata a quattrocentoban (I-II. Bp., 1930); Lotz Károly (Bp., 1938); Mesterek és mestermüvek (Bp., 1938); Ybl Miklós (Bp., 1956); Csontváry Tivadar (angolul is, Bp., 1958); A Magyar Nemzeti Galéria palotája (Bp., 1960); A francia és angol renaissance és barokk művészet (I-II. Bp., 1960). -- Irod. Farkas Zoltán: Y.E. (Művészet, 1965).

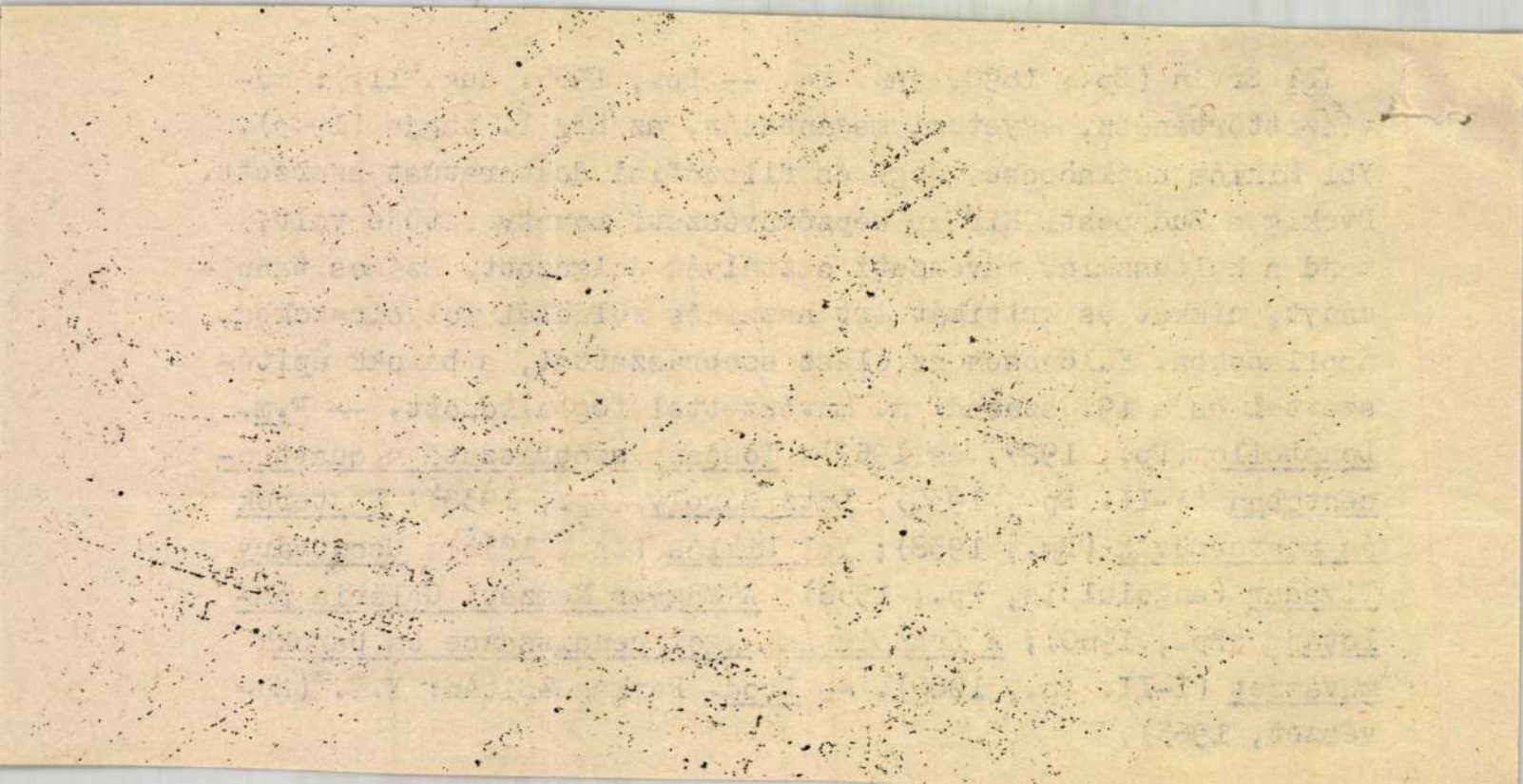

Ybl Ervin művészettörténész

Magyar Életrajzi Lexikon

Közmunkák Tanácsa

Magyar Müvészet 1925.133-148.o.
Ybl Ervin:Ybl Miklós Operaháza.

Bakos István.

Tér és Forma. V. é. f. 1932. 95-96 l. 5 kép.

Stern Károly: Csöbutorok.

Hültl Dezső gyüjtő

Magyar Müvészet 1925. 133-148.o.
Ybl Ervin: Ybl Miklós Operaháza.

Kümmich Aladár: Flóris cukrászda.

Tér és Forma. V. é. 6. 1932. 97-101. l. 15 ábra

Épitészet. Operaház.

Magyar Müvészet 1925. 133-148. o.
Ybl Ervin: Ybl Miklós Operaháza.

dr. Bierbauer Virgil: Miért ellenzik a családi házak építését?

Tér és Forma. V. é. f. 1932. 121-122 l.

Ybl Ervin

Hozzászólt a modern művészet törekvéseiről szoló vitához.

Az Est, 930.III.2.

MDK

Ybl Ervin

Ybl Ervin: Magyar vonatkozásu régiségek Admontban, Magyar Művészet 1927. 3. sz.
158-161.l.

YBL ERVIN DR.: AZ IPARMŰVÉSZET FŐPROBLÉMÁJA.

A művészetről való gondolkodás is különböző periódusokon ment keresztül. Régente a műfajok, a stílusok az egyes külső eredmények minél határozottabb elkülönítésének kedveztek és minden egyes részletre külön meghatározásokat kerestek. A mai kor, a definiciók sikertelenségén okulva, már másfelé irányította vizsgálódásait. Nem előzetesen fölállított elméletekből indul ki és nem kívánja azokat az egyes műalkotásokra, róluk való szemléletünkre húzni, ellenkezőleg, az egyes műalkotásokban való különbségeket hangsúlyozza, ezeket állítja oda ezerféle eredményre jutó kutatásainak céljául. Ez az alanyi kriticizmus a művészeteknek csak kedvezhetett, mert tényleg számolt természetükkel és nem lehetett gátja semmiféle egyéni megnyilatkozásnak sem, viszont megfeledkezett az esztétika tudományos (nem kritikai) feladatairól. Mindenesetre nehéz lett volna ennek az új és életteljes művészi szemléletnek, mely a maga szabadságában alig ismer szabályokat, egy kész esztétikát is magával hoznia; ez utóbbi csak az egyenkénti szemléleteken épülhet föl, először tehát ezeket kell az emberi gondolkodás szabályaival, öntudatlanul fönnálló törvényeivel összeegyeztetni. Rombolni kellett először, hogy utána egy ledönthetetlen épületet emelhessünk, melynek pillérei senkinek útba ne álljanak és mégis az emberi gondolkodásnak egy nagyszerüen megoldott tetőzetét hordozzák magukon.

Ennek a helyetcsinálásnak egyik legfontosabb eredménye volt a művészet és az iparművészet közti merev válaszfalnak a ledöntése. Egy megokolatlan és rossz elméletekből kovácsolt gyűrü fogta körül az iparművészetet, melynek kiváló lehetőségeit, ambicióit annakelőtte a reflexiónélküli korszakokban elismerték. Ezt a felfogást állította vissza az új alanyi nézőpont, midőn sutba dobta a műfajokhoz kapcsolódó értékelés előítéletét és az iparművészetet egyenjogusította a többi művészettel. Ezzel azonban lemondott az iparművészet különleges jelentésének tudományos megállapításáról és teljesen tájékozatlanul hagyta a reflexióra éhes gondolkodást.

Szerencsére már az iparművészet fogalma is kisegít minket ebből az igen művészies, de, sajnos, még tudománynélküli fölfogásból. Mert artisztikum szempontjából akárhogyan egyenrangusítjuk, jobban mondva azonosítjuk az iparművészetet a többi művészettel, mégis ezektől különbözőképp fogjuk föl. Igenis, egyformán művészet az egyik és a másik is, de szemléletünkben másfélék. Mert a művészet lehetőségeken épül föl és mi nemcsak a par excellence művészetet, hanem ezt a lehetőséget is fölfogjuk. Enélkül nem is lenne művészetről való fölfogás, nem alkothatnánk, nem szemlélhetnénk művészetet. Amennyiben ez a lehetőség az egyes műfajok tekintetében más és más, úgy különböző a műfajok természete is. Vannak azonban azonos lehetőségek is. Ők alkotják köztük a kapcsolatot és ezek alapján köthetjük össze nemcsak kritikai, hanem tudományos alapon is az iparművészetet az utánzó művészetekkel. De a fő lehetőségek mégis különbözőek és ezek képezik a kettéosztásnak jogos alapját.

Ezúttal minket csak az iparművészeti rész érdekel.

Mi az a különleges lehetőség, mely az iparművészet alapját képezi és az utánzó művészetektől megkülönbözteti? A feleletünk rá, hogy a szükséglet kielégítése. Az iparművészet lehetősége egy, a művészettől független szükséglet, melyet itt nem a legrövidebb, a leglogikusabb úton, hanem a művészeti szükségletnek belekapcsolása által elégítünk ki. Ezzel ugyan nem mondtunk újat, de amennyiben ezt a tételt megindokolni, pontosan körülhatárolni tudjuk, egy igen fontos problémát oldottunk meg.

Azt mondtuk, hogy az iparművészet állandó alakja, lehetősége egy külső szükséglet kielégítése; hogy az iparművészeti tárgy a művészi megvalósulás mellett még egy másik célzatot is szolgál. Ha most ezt a megállapítást példákkal óhajtanánk igazolni, úgy tünik föl, mintha nem kapnánk rá mindig kielégítő feleletet. Nézzünk csak körül szobáinkban. Hány olyan dísztárgyat találunk, melyeknek semmiféle praktikus célzatot

Magyar Iparművészet
1913.

nem tulajdonítunk, melyeket csak azért vásároltuk, hogy szépségükkel gyönyörködtessenek, otthonunkat kellemesebbé tegyék, mint ahogyan a képek, szobrok is teszik. Hányféle vázát, bronz- és egyéb csecse-becsét találunk, melyek nem azért vannak, hogy virágot tegyünk beléjük, vagy másféle dolgokat tartsunk bennük, sőt formájukkal ez ellen még tiltakozni is látszanak. Hogyan lehetséges, hogy ezzel a mindenütt szerezhető tapasztalati megfigyeléssel szemben a fönti tételt mégis változatlan érvénnyel fönntarthatjuk és minden körülményre nézve helyesnek nyilváníthatjuk.

Ennek egyszerüen ismerettani alapjai vannak. Sajnos, itt nem mehetünk bele a probléma részletes tagolásába, csak vázlatszerüen adhatjuk elő bizonyításunkat. Kérdésünk kizárólag a három dimenzióban megjelenő iparművészeti tárgyakra vonatkozhatik, mert a kétdimenziós, ornamentummal díszített fölület mindig csak ennek anyaga által, legtöbbször már más háromdimenziós tárgyon alkalmazva, vagy azzá alakítva fogható föl. Így az ornamentikás szövetet, a papiroskárpitot vagy földolgozatlanságukban, mint ilyeneket, vagy pedig más tárgyon alkalmazva, mint ezek részletét fogjuk föl. Különben maga az ornamentika, a meghatározott felülettől elvonatkoztatva, nem tartozik az iparművészet birodalmába és ismerettani jelentősége is más természetű. Szóval, problemánk itt csak a háromdimenziós iparművészeti tárgyakra vonatkozhatik.

A kérdést pontosan így fogalmazhatjuk. Van-e lehetőségük oly iparművészeti tárgyaknak, melyek semmiféle külső célzatot sem elégítenek ki és nem tartoznak az utánzó művészetek birodalmába sem. Mert mihelyt az utóbbiakkal kerülnek szoros kapcsolatba, mint például a dísztárgyakszámba menő kisplasztikai holmik, úgy fölfogásuk a természetre való vonatkozás következtében már más ismerettani természetű. Azonban van-e lehetősége egy olyan iparművészeti tárgynak, például vázának, mely nem a természetutánzáson épül föl és praktikus célokat sem elégít ki. Már följebb mondottuk, hogy igenis vannak ilyen iparművészeti tárgyak. Tételünkkel itt egy nyilvánvaló ellenkezésre bukkantunk, mi azonban azt állítjuk, hogy ez az ellentét csak látszólagos, mely a problemának fölületes szemléletéből következik.

Nézzük csak közelebbről a dolgokat. Nemde minden iparművészeti cikknek, így a dísztárgyaknak is van nevük. Ez a név a fogalmat jelöli, azt a fogalmat, melyet a tárgy szemléletéről magunknak alkotunk. Ebben a fogalomban benne vannak a tulajdonságok, de elsősorban benne kell lennie a tárgy jelentésének is, másképp nem tudnók megnevezni. De nem is a név a döntő, hanem az, hogy az illető tárgyat, mint önálló valamit fogjuk föl. Ez a megnevezés, illetőleg külön fölfogás, bár magában foglalja a tárgy anyagát is, mindazonáltal az illető tárgyban egy önálló fölfogású objektumot ismer föl. A porcellánváza nemcsak mint porcellánanyag, hanem mint ebből előállított új forma szerepel megismerésünkben. De a vázának nem szükségképpeni anyaga a porcellán, egyúttal a porcellánanyagnak sem szükségképpeni formája a váza. Tehát, midőn a porcellánanyagból készült alakot vázának fogjuk föl, akkor okvetlenül bizonyos objektív érvényű és általános momentumoknak kell föllépniök, hogy ez megtörténhessék. Melyek lehetnek ezek az objektív és általános érvényű momentumok? Nyilvánvalóan csak azok, melyek minden vagy legalább is egy nagy tömeg ember szempontjából egyforma vonatkozásuak, azaz ezen embertömeg által egyformán fölismerhető szükségletet elégítenek ki. Az anyagot, csakis egy ilyen objektív természetű motívum, egy külső szükséglet kielégítése képes külön fölfogható formává alakítani. Mert ismerettanilag a szubjektív formaképzésnek nincs lehetősége arra, hogy a nyersanyagból egy ettől külön fogalmi léttel bíró tárgyat alkosson, anélkül, hogy egy külső szükségletet elégítene ki. Nincs pedig azért, mert ezek a szubjektív alakítások természetüknél fogva az itt föltételezett önállóságukban semmi értelmi karakterrel nem bírnak. Már pedig a háromdimenziós tárgyakat csakis tapasztalatokon nyugvó értelemmel fogjuk föl: ez nem egy követelmény, hanem egy állandó ismerettani szabály, melynek megdönthetetlen érvénye van. Tehát vagy egy külső szükséglet kielégítéséhez kapcsolódik az egyéni alkotóképesség, vagy pedig a nyersanyagot, mint olyant fogjuk föl. Ha például egy tárggyal találkozunk, melynek jelentőségével szemben tanácstalanul állunk, úgy ezt, vagy egy tőlünk ismert tárgy részlete gyanánt, vagy nyersanyaga

szerint nevezzük meg, vagy pedig egy célzatot szupponálunk neki. Háromdimenziós tárgynak, melyet ember és nem a természet alkotott, más ismerettani, fölfogási és ezért megvalósulási lehetősége nincsen.

Példákat is kellene fölhozni bizonyításunk illusztrálására. Ilyen a váza, mely nem a virág befogadására való, mégis csak egy folyadékot vagy más valamit fölfogni képes edény. A külső célzat ugyan háttérbe szorult, mondhatni elkorcsosult, de sohasem tünhetik el, mert ez adja meg a lehetőséget a váza megvalósulására. Az a sok filigrán francia burnótszelence szintén nem kizárólag a pipázók számára, hanem a szépet kedvelők gyönyörüségére készült és mégis kénytelenek voltak a dohányzókra gondolni és mint szelencéket megvalósítani.

Változatlan érvényben áll fönn tehát a szükségszerüség, a külső célzat kielégítésének szabálya az iparművészetben. Csak megfelelő módon kell fölfogni a tételt. Mert midőn azt mondjuk, hogy az iparművészetben a szükségszerüség kisebb, nagyobb, vagy akár elenyésző, de mindig jelen van, nem azt értjük alatta, hogy az iparművészeti alkotások létrejöttét állandóan e szükségszerüség kielégítése okolja meg, ami egyenesen nonsens volna, hanem egyedül azt, hogy minden iparművészeti alkotás megvalósulási lehetősége szükségképpen egy külső célzat erősebb vagy halványabb megvalósításához van kötve.

NÁDAI PÁL: MŰKEDVELŐK.

Dear Emilly! — így hívják Angliában a megcsontosodott műkedvelő-dámát. Ismerjük őt, ha máshonnan nem, hát a kontinens penzióiból, ahol naphosszat ül galambőszen és türelmesen s Uncle Samnak egy mellényt hímez. Szidja a világot, e mai fiatalságot, a nőket, akik szavazni akarnak, ahelyett hogy horgolnának, nem úgy, mint ő, szegény Dear Emilly, aki hegyesre csücsörítette a száját és rövidlátóra ráncolta a szemeit a várakozásban és a mellényhímzésben. Közben mást is csinál. Lloyd George-ot szidja és vízfestményekkel díszíti Longfellow költeményeit. Az amerikaiak becsületében gázol és egy bársonypárnába lantot éget. Ó, szegény Dear Emilly, hogy sajnáltalak és szerettelek, hogy mosolyogtam naiv művészeteden a kis német penziókban, mialatt én az angol nyelv kiejtését lestem ajkaidról és te Uncle Sam-ra gondoltál! De Dear Emilly meghal és nem lesznek többé követői a hímzett mellények világában. A kedves Milly kisasszony — legalább így mondja Muthesius — az utolsó bölények közül való, akik még ily világi haszontalanságokra pazarolják idejüket. Az ő utódai — állítólag — már a lelküket finomítják, vagy kártyáznak, vagy ha mindenáron műkedvelőkké válnak, hát hasznos apróságokra váltják fel a bennük szunnyadó ösztönöket és kis gyermekruhát szabnak, írómappába virágot préselnek, papirvágókést faragnak és miegymás.

Muthesiusnak valószínüleg igaza van. Hiszen minden tankönyv tudja már, hogy a kontinens iparművészeti oktatása mi minden hasznosat és szépet kapott az angol műkedvelő-oktatóktól, mennyi anyagismeret, mennyi célszerüségre-gondolás, mennyi szolidság származott át ebből egész mai kézművességünkbe. Ha azonban ebben a most megnyilt Műkedvelő-kiállításban járunk az Iparművészeti Társulat tárlatán, egy kis csalódás érhet bennünket éppen a külföldi s leginkább az angol részben. Még nem igen látjuk az új műkedvelés csodáit. Egyetlen egy trébelt bronztálcát nem számítva, mely Miss Dunn kezének energiáját hirdeti, csupa olyan apróságot kapunk, amely érdektelen, lendület nélkül való, szóra alig érdemes. Játékok, melyeknél jobbak a mi bazári tucatholmijaink, hímzések, melyek fájdalmasan emlékeztetnek a vidéki polgári leányiskolák évvégi záróünnepeire. Ne sírjon, kedves jó Milly kisasszony, a világ nem halad olyan rohamlépésekben, mint azt az öreg angol missek hiszik.

Viszont éppen eleget javult a kontinens és a magyar műkedvelő ízlése ahhoz, hogy sok szépet lehessen várni. Olyan hímzések, batikok, festett dobozok, könyvkötések sorakoznak, váltakoznak itt tarka képben az üveg alatt, hogy senki sem gondolhat szívszorongva ezek láttán a születésnapja reggelére, amik a műkedvelő-unokahúg számára a dicső hajnalhasadást jelentik. Azt, hogy ő műkedvelő-iparművész, senkinek sem kell ma már eltagadnia, mert ez senkit sem jogosít fel csendes mosolygásra, legkevésbbé a hivatásos iparművészt. A kérdés alighanem egész esztétikai fejlődésünkön kívül a modern nő társadalmi helyzetével és vágyaival függ össze. Nevelésének felületességei egyéni elmélyülésre késztetik, labilis helyzete

egy kínálkozó fix ponton ragadja meg az életet, intelligenciája mennél fejlettebb, annál parancsolóbban sugallja neki: igyekezzél hasznossá tenni létedet és még esztétikai hívságokba is ezt a hivatásodat kapcsold bele. A mai háztartáson belül élő nőt, ha művelt és érzékeny lélek, csak egy lépés választja el a künn dolgozó nőtől és ez a lépés szinte kínálkozik neki — a műkedvelő-tanfolyamon. Aligha van egy is, aki ne azzal az érzéssel fogná a ceruzát, a batikszerszámot, a könyvkötőkést a kezébe, hogy bárcsak egyszer pénzt tudnék vele keresni és jól van az úgy, hogy ez a gondolat tüzeli, mikor a selyem, a szőnyeg vagy a bőr fölé hajol. Jól van és mennél közelebb jut az amatőr munkája a hivatásos iparművészethez ízlésben, használhatóságban, annál jobb, még ha az iparművészek kicsinyes rövidlátásból zúgolódnának is emiatt. Mert nincs a világon akkora tudás, mely ne az igazi tudósok helyzetét javítaná s akármekkorát gyarapszik a közízlés, ennek mindig a sarlatánok pusztulása és az értékes művészet értékének a javulása lesz a következménye.

Ez a mostani kiállítás tehát nem beszámoló akar lenni, hanem buzdítás. Annak a két, három, vagy tízezer nőnek, aki maga is műkedvelő, szeretettel és törekvéssel az, a lehetőségek útját mutatja s ami ennél még becsesebb, a hivatása öntudatát akarja fejleszteni. Hogy közben milyen fokig jutottak el egyesek, az talán nem is nagyon fontos. Azt, hogy Benczúr Béláné „peddig-fonásai" az ő „dilettáns" volta ellenére különbek, mint a Budapesten bárhol kaphatók és hivatásos kézből kikerültek, azt nem a szembeállítás kedvéért esik jól konstatálni, hanem a példa buzdító ereje miatt. Ime, ez is olyan technika, mely szép is, nem is nagyon nehéz, értékesíthető is, mégis mily messze van mai műkedvelőink érdeklődése körétől.

A könyvkötés, úgy látszik, most kezd hódítani és számos jel szól a fokozódó érdeklődés mellett. Mily egyszerű volna kísérletképpen a leányiskolák felsőbb osztályaiba belevinni a tanítását. Hogy ezen a téren szívós kitartással meddig lehet vinni, azt Bató Viola könyvtáblái éppen a mesterségbeli részük jóságával bizonyítják. Általában a bőr feldolgozása (pénztárcák, tarsolyok, neszesszerek) meglepően művészi és olcsó produktumokkal szolgál itt — kivált a művésziskolák műkedvelő munkáiban — és színben, ornamensben, leleményben hogy elhalványulnak mellettük „díszműárusaink" drága és fakó holmijai. A bőr valóban százféle művészi feldolgozásra kínálkozik, csak éppen arra az egyre nem, hogy párnát csináljanak belőle kantárszíjakkal és hegyes gombokkal s ha itt mégis van belőle kettő-három, ez is példaadás, de — ellenkező irányban.

Míg az anyagok leleménye, sokfélesége örvendetesen szaporodik, addig egy anyag van, amelyet túlságosan belterjesen művelnek műkedvelőink s ez a textiliák anyaga. Bele lehet szédülni a kanapépárnák, a hímzett főkötők, a rojtos tarsolyok és a batikozott selymek sokaságába. Ha a kanapépárnák terén ma valaki kimondaná Budapesten a numerus clausust, akkor is jutna még mindenkinek a feje alá kettő-három. Már nem is a feje alá, hanem a háta alá. Nem is a háta alá... az isten tudja, hova, hiszen azt még senki sem tudta eldönteni, hova nem való a kanapépárna. Ó, Dear Emilly — lássa, a világ mégsem halad olyan rohamosan. Mily nagyszerű és kedves dolog volna (s mellesleg mennyire hasznos), ha a nők megtanulnák a fémek domborítását, a karton ezerféle díszítését, a fafaragást és kihalásra ítélnék végre a kanapépárnát. Pedig, hogy a batiknak mennyi mindenféle egyéb alkalmazhatósága van egy jó polgári háztartásban, azt Rauscher Lujza, Kürthy György, Vizvári Mariska, Dörre Ida és mások készítményei, ernyői, mappái, selyemtárcái, tarsolyai választékosan nobilis formáikkal mutatják. A három iparművészettel is foglalkozó iskola: az Iparművészeti, a Képzőművészeti és az Iparrajziskola tevékenysége már sokszor méltatásra talált a folyóiratokban. De egészen új nevekkel találkozunk itt és éppen dilettáns-nevelésük néhány hónap alatt már olyan eredményeket mutat fel, ami kívánatossá teszi, mennél több ilyen tanfolyam létesítését és támogatását.

És még egy szót hadd szóljunk arról a stílusszeretetről és kitartásról, mellyel Zadubánszky Irén mutatkozik be régi magyar úridámák módjára felöltöztetett babáival. Egy külön vitrinában sorakoznak ők, pipesen, kecsesen, ragyogva a selymek és velourok sokaságában, násfákkal és kösöntyükkel felcifrázva: történelem az üvegállványon. A fejeikért fél Budapest boltjait kellett bejárni, a hajuk másmásszínű selyemből szálankint fonva, — évek munkája és szeretete egyesül ebben.

S ilyesmire csak a dilettáns-művész képes, vagy az, aki dilettantizmuson kezdte. Valóban ezek az amatőrök mind, mintha epigonjai volnának egy hajdani nagy művészetnek, mely nem az árát nézte a tevékenységének, hanem a célt szentesítette meg és a tevékenység lázas gyönyörében égett. Egy kicsit még tapogatozó, néha balkezes, máskor túllelkes és túlmagyaros, epigonok, dehát nem szégyenlik azt, hogy epigonok, nevelhetők, fogékonyak, megértik a maguk erejének képességeit, természetes határait s ez az ízléses belátás irányítja a fantáziájukat, mialatt serényen dolgoznak az ujjaik.

1939. XXXVI. k. 3.

Bartucz Lajos embertani kutatásainak története — mint oly sok magyar kutatásé — nincs tragikus vonás nélkül. A magyar antropológiával foglalkozók valamennyien, Török Auréltól máig, azon fáradoztak, hogy hazánkban megszervezett antropológiai kutatás folyjon. Elszigetelt, a maguk nemében mondhatni mintaszerű tanulmányok jelentek meg a magyarság antropológiájáról. Csak Török méréseire, Csörsz európaszerte feltűnést keltő családkutatásaira és a szerológiai kutatásokra utalok. Ezekhez csatlakozik Bartucz munkássága is. Hogy hazánk mai lakosságának, éppen úgy mint a honfoglalóknak, antropológiájából ma nem egy sajátságot ismerünk, ez legnagyobbrészt Bartucz és tanítványai lelkes és eredményes munkásságának köszönhető. Emellett Bartucz évtizedek óta agitál egy antropológiai múzeum felállítása és az embertani tanszék betöltése érdekében. És mindeme sok törekvés árán még mindig nem jutottunk oda, hogy hazánk antropológiai felkutatása végre, minden szempontot egységesen tekintetbe véve, megindulhasson. Tudós körök elismerik a megszervezés szükségességét. Bartucz egész antropológus gárdát képzett s más intézetek is kiveszik részüket a hazai embertani kutatások fejlesztésében. De a sok törekvés, agitáció és munka megfeneklik azon, hogy a természettudományi kutatások megszervezésére szükséges megértés hazánkban — sajnos — még ma is hiányzik.

ENTZ GÉZA

IDŐSZERŰ MŰVÉSZETI KÉRDÉSEK

A MŰVÉSZEK TÁBORÁBÓL élénk csatazaj hallatszik. Az elégedetlenkedők azt állítják, hogy a hivatalos megrendeléseket egy kis csoport kapja, amely nem is képviseli művészetében a nemzeti szellemet, sőt ellenkezőleg idegen és egészségtelen irányokat követ. Ez a csoport — mondják — rászolgált arra, hogy nálunk is indexre kerüljön, mint ahogyan Németország kiközösítette az elfajzott művészetet.

Őszinte részvétet érzünk a nélkülözők iránt, szánjuk a művészeket, akik nem tudják képeiket, szobraikat eladni, akik nem képesek maguknak és családjuknak a jogosan kijáró mindennapi kenyeret megkeresni, de a társadalmi és gazdasági bajokat nem lehet úgy orvosolni, hogy egyszerűen elzavarjuk a terített asztal mellől a szerencsésebbeket, hogy más művészeket juttassunk a többé-kevésbbé sovány falatokhoz. A kiválasztottak eddig dőzsöltek, most mi akarunk jóllakni — mondják a nélkülözők. Pusztuljanak végre az útból a „nemzetközi" irányok hívei, hiszen mi vagyunk egyedül a „faji művészet" letéteményesei.

Ezúttal nem azt keressük, miképpen kellene a művésznyomort megszüntetni, miképpen lehetne a kevésnek is alig elég kenyeret sok éhes száj között igazságosan megosztani. Az elégedetlenek különben is mindig többségben voltak a művészek soraiban, ha a politika, a társadalmi átalakulás lehetősége most erősebben fűti is a kedélyeket, mint rendesen. Mi csak az ítélkezéseknél követendő elveket, szempontokat akarjuk megvilágítani, mert a tisztánlátás itt sem lehet káros, legalább is a művészet szent érdekei szempontjából.

A fajbiológiai és eugenikai szempontok is hiányzanak. Fontos lenne a magyarság biológiai vitalitásának taglalása.

A nagyközönségnek szánt mű előnyére válna, ha az antropológiában használatos rasszelemek megjelölésére áttekinthető összeállítást adna. Igaz, hogy az egységes elnevezés következetes keresztülvitele sokszor erőszakolt volna, mert a különböző szerzőktől az európai emberrasszok megjelölésére használt elnevezések nem fedik egymást teljesen. De az alkalmazott sokféle megnevezés következtében a tények állásáról az olvasó nem kap tiszta képet.

Bartucz könyvének legfőbb tanulsága, hogy hazánk mai antropológusainak elsősorban pótolni kell mindazokat a meg nem történt vizsgálatokat, amelyeket már Török Aurél idejében kellett volna elvégezni. Ezek nélkül hazánk antropológiájának megismerése csak feltevéseken nyugvó sejtés s nem tudományos következtetés. Szükséges lenne a hazai lakosság modern embertani felvétele, természetesen egyéb népességi, település történeti, főleg néprajzi stb. kutatásokkal együtthaladva. Mindez kellene ahhoz, hogy a magyarság faji összetételének nagy kérdésére tudományos értékű feleletet lehessen adni.

Fontos volna a csontanyag feldolgozása és további gyüjtése is. Hiszen ismeretes, amint Bartucz is ismételten hangsúlyozza, hogy hazánk földje az őskor óta a legújabb korig az Európába törő és oda bekívánkozó népek óriási temetője. Az európai rasszok megismerésének sok részlete éppen a hazai terület antropológiai viszonyainak segítségével volna elérhető. Ebben a tekintetben, mint a könyv is mutatja, aránylag igen kevés történt.

Az eddig szűkre szabott kutatási lehetőségekkel — s ezt a szerző maga érzi legjobban — hazánk és a magyarság antropológiai megismerésének nagy feladatát megoldani nem lehet. Éppen ezért azt országosan — esetleg külön kutatóintézettel — kell megszervezni. Sőt szükséges a Nemzeti Múzeum embertani osztályának megalakítása is, hogy a régebbi idők, elsősorban a honfoglaló magyarokra vonatkozó ismereteink hiányait eltüntethessük. Ezt már Török Aurél is erélyesen hangsúlyozta és azóta mindenki, aki antropológiai és faji sajátságaink iránt érdeklődik, szorgalmazza. Hiszen nagy és fontos kérdések azok, amelyek eldöntésében általános tudományos szempontból hazánknak fontos szerepe volna. Kutatók egész sorának előre megállapított terv szerint kellene végezni antropológiai felvételeket, olyan módon, mint ahogyan az ország geológiája felvétetett.

Mindez nagyon is indokolttá tenné, hogy az intézőkörök végre valahára komolyan kézbe vegyék a hazai embertani tudomány helyzetének rendezését. Példa lehetne erre Bulgária, ahol Popoff Methodi, a szófiai egyetem tanára, pár év alatt 15.000 bolgárt vizsgáltatott meg erre a célra kioktatott tanítványaival és a közel jövőben e számot 50.000-re egészíti ki. Hogy ilyen nagyarányú vizsgálatok milyen értékes eredményre vezethetnek, bizonyítja a kékszemű és szőke thrákiai lakosok esete, akikről kiderült, hogy kb. 3000 évvel ezelőtt ott megtelepedett nordikus rassz, valamely szarmata népelem sajátságait őrizték meg. De kiderült az is, hogy az ősbolgárok között is csak kevés mongol jellegű törökös népesség lehetett. E rasszelem száma Bulgáriában ma is alig nagyobb, mint Nyugat-Európában.

A könyv, kellő mennyiségű adat híján, véglegeset nem adhatott. Nem oldhatta meg azt a kérdést, amit címe kitűzött, de becsületesen és sok szorgalommal összefoglalta, a felsorolt hiányokat leszámítva, nagyrészt mindazt, amit eddig e kérdésről — magyar vonatkozásban — írtak és közöltek. Hű történetét adja a hazai embertani kutatásoknak, s ha a hozzátartozó bibliográfiai adatok — mint a zárószóban említi — pótlólag megjelennek, további kutatóknak hasznos forrásmunkája lesz.

Kétségtelenül a legnagyobb baj, hogy a műalkotásokról szóló ítéletek nem csalhatatlanok, nem örökérvényűek, mint pl. a sportteljesítményekre vonatkozóak. Egy sportversenyen mindenki megnyugszik abban, hogy az első díjat az kapja, aki legelőbb érkezett a célhoz, aki gólok, gémek, találatok számában legyőzte az ellenfelét, csak legritkább esetben kétes az eredmény, ellenben művészeti pályázatok eredményei mindig vitathatók, alkotásokról, művészetről való vélemények mindig eltérőek. Nem lehet mindenkitől elfogadott matematikai vagy logikai bevezetéssel bebizonyítani, hogy Michelangelo nagyobb mester volt, mint egy akármilyen dilettáns cicafestő, különösen ha az utóbbi még az élők sorában van, öblös a hangja, hegyes a könyöke és veszedelmes politikai párt tagja. Élő művészek rendesen csak előnyös kritikákat, ítéletet fogadnak el magukról, a kedvezőtlen elutasítás szerintük csak az ítélkező egyoldalú véleménye. Hivatkoznak az irodalom-, a művészet- és a zenetörténelem óriási átértékeléseire, mikor az utókor mellőzötteket, félreismerteket, egy Wagner Richardot, egy Adyt, az impresszionizmus francia úttörőit ismerte el zseniknek, de hivatkoznak egyszersmind a műkereskedők sunyi, önző érdekeire, mikor jelentéktelen művészeket avatnak megvásárolt kritikusok hozsannázó írásai alapján mestereknek, hogy olcsón összevásárolt műveiket jó pénzen tovább adhassák.

A művészettörténész, még inkább a kritikus, tehát ki van téve támadásoknak, mert ítéleteit nem védi tökéletes bizonyíthatóság, csak saját jóhiszeműsége, ösztönös művészi érzéke és tudása. Egy műértőnek az ítélete százszor többet ér, mint a művészetileg neveletlen tömegnek általános véleménye, csak az a baj, hogy a műértő nem képes ítéletének helyességét a tömegnek bebizonyítani és azzal elfogadtatni. Olyan izgalmas erjedő időkben, mikor megingathatatlannak vélt tekintélyeket döntögetnek, a legalaposabb, a legbecsületesebb, a legtárgyilagosabb kritikának a helyzete is nagyon megnehezül. Nem lehet most egy élő művész alkotásáról nyugodtan, a felelősség tudatában, helytálló véleményt mondani, mert esetleg másnap megjelenik az ellenkritika, hogy a bírálónak nincs joga nyilatkozni, mert csáklyás liberális, vagy nyilas, vagy éppenséggel bolsevista, akit el kell némítani. Nem szakszerű és jóhiszemű érvekkel harcolnak, hanem rágalmakkal és a becsületes kritikus nem tudja a maga igazát bebizonyítani, mert a művészeti értékelésekben nincsenek kategórikus ítéletek. Ami nekem tetszik, az neked nem tetszik, ami nekem remekmű, az másnak nem egyszer értéktelen tákolmány. A művészet olyan, mint a vallás ; egyesek ilyen dogmákat hirdetnek, mások pedig amolyanokat. Sőt türelmetlenebb időkben az ellentétes hitvallásúakat — mint tudjuk — meg is égették.

Bele kell nyugodnunk, hogy a mai művészeti kérdésekben áthidalhatatlan ellentétek uralkodnak, amelyeket ma az izgalmas politikai küzdelmek még jobban kiéleznek. Ösztönösebb stílusteremtő időkben, mint a középkorban, vagy a barokk művészet idejében bizonyára kisebb viták voltak, mert ekkor a korstílus mindenkit egységesen áthatott, a művészek többékevésbbé jól, de ugyanúgy fejeztek ki mindent. Most azonban ezerfelé áll a művészet szekerének rúdja.

Csak a régen elhalt, nagy mestereknek van általános tekintélyük. Bizonyára az ő nevük is legtöbbször üres fogalom, de ki meri például Michelangelot, Dürert, Tintorettot nyilvánosan kritizálni? Hiszen akkor műveletlennek látszanék, pedig az édeskés arcokat ábrázoló, silány giccsek sokaknak jobban tetszenek, mint Michelangelo lenyügözően hatalmas Utolsó ítélete, Dürer szögletes redőjű Madonnái vagy Tintoretto látományszerű elképzelései. Ezeknek a mestereknek tekintélyét évszázadok szerezték meg, velük mégsem lehet vitába szállni.

Sokan bizonyára szentségtörésnek mondhatják, hogy a mai idők vitatható jelentőségű művészeit, nem egyszer szertelen keresőit ezekhez a korszakalkotó zsenikhez hasonlítjuk, de az eset ugyanaz, mert a mai művészeti harcokban nemcsak a vakmerően szélsőséges festőket, szobrászokat dorongolják le, hanem a legkomolyabb törekvésűeket is. Mindenkit, akinek iránya nem egyezik az elcsépelt naturalizmussal, vagy a megszokott giccsel. Mert a nagyközönség, különösen nálunk azt hiszi, hogy a művészet célja a természet minél tökéletesebb másolása. Be nem vallott eszménye a színezett fénykép, vagy a tökéletes viaszfigura, általános lelkesedést benne csak a szirupos bidermeier-ábrázolások, vagy a müncheni valóságfestők követőinek vásznai váltanak ki.

Ez a műveltség hivatkozik most az elégedetlen művészekkel együtt Németországra, amely annyira ment, hogy a politikai és társadalmi kérdésekkel együtt a művészeti problémák megoldására is vállalkozott. De bizonyára más volt a szélsőség Németországban, mint nálunk. Magyar művészeinket olyan egészséges természetimádat, életösztön hatja át, hogy kevés kivétellel nem estek spekulatív elvonatkozásokba. Nálunk legfeljebb a rajzértékek elhalványodásáról, archaizálásról, a primitivitás kereséséről van szó. A kétségtelenül megállapítható túlzások nem olyanok, hogy a művészet színvonalát veszélyeztetnék, fejlődési irányát végzetszerűen befolyásolnák. Nemcsak a haladók szertelenségeitől, hanem a maradiak ízléstelenségeitől is óvni kell a művészetet. Sőt ezek kártékonyabbak, mert közelebb állanak a művészetileg neveletlen tömegízléshez. Sokan a régebbi értékek elhalványodását kvalitásbeli süllyedésnek tartják és nem akarják elismerni, hogy szokványos, megúnt technikai értékek háttérbeszorítása árán egyes művészeinknél sokkal izgatóbb, személyesebb értékek merültek fel, kifejezőbbé, artisztikusabbá váltak. Igaz, hogy néha ők is eltúlozzák törekvéseiket, tüntetni akarnak egyéni eredményeikkel, de éppen a tárgyilagos kritikának a feladata, hogy a modoros kinövésekre rámutasson. Így egyik elismert mesterünk előszeretettel ábrázolja képein az óriási mancsokat, az arcokat karikatúraszerűen eldurvítja, egy másik régebben Modigliano-szerűen megnyujtotta az orrokat, pedig mindez nem tartozik stílusok lényegéhez. Művészetüknek egyéni értékei a tüntető modorosságok nélkül sokkal zavartalanabbul érvényesülne. Irígyeik is kevésbbé támadhatnák őket.

A mi fajtánk, mint említettem, kevésbbé hajlamos az abstrakcióra. Nálunk alig voltak a futuristákra emlékeztető törekvések mint a fasiszta Olaszországban. Művészeink mindig megtartják az eleven kapcsolatot az éltető valósággal. Nem esnek olyan durva ízléstelenségbe, mint a német Nolde és nem deformálják a természetet bonyolult szimbolika kedvéért.

Nincsen tehát nálunk olyan nagy szakadék a konzervatívek és a haladók, politikai elnevezéssel a jobboldaliak és a baloldaliak között, ezért az ellentétek szítása is alig jogosult. Nem kell megtisztítani múzeumainkat a szélsőségektől, kevés kivételtől eltekintve a felelősségteljes kritika sem pártolja a túlzásokat. A művészek kétségtelen szubjektívebbek, mint az átlagemberek, fanatikusan hisznek a maguk stílusának jogosultságában, de be kell látniok, hogy sehol sem érvényesül jobban az a mondás, mint a művészetben, hogy minden — igaz — út Rómába vezet.

Nemcsak egyféleképpen lehet az örök szépséget megközelíteni . . .

YBL ERVIN

öreg nénit leszámítva, erősen lehűtötte a kiállítás a kedélyeket. A csaknem 1700-ra menő tárgy kitünő képet adott a kor lelkiségéről s ízléséről. Hálószoba, szalon, igen raffinált asszonyszoba, átlagos ízlésű ebédlő, kis toalettszoba és benne csinos fésülködőasztal, minden nagyon ügyesen volt elrendezve. Csak az a baj, hogy a sóhajok és érzelmes regények e korában igen silány volt az iparművészet. Miesoda szédítő távolság egy Hugo Victor hatalmas regényíró talentumától, egy Delacroix elragadó szenvedélyétől ezeknek a bútoroknak világához, melyek ügyetlenül kopirozták és egyesítették az előző századok stílusát: a gótikától XV. Lajos koráig. S ugyanez az ötlethiány az apróságokban is. Nehézkes ékszerek, formátlan opaline-üvegvázák, silány bronzórák, mind az ízlés dekadenciájáról beszélnek. Még aránylag legtöbb díszítőtalentum van az akkor nagyon népszerű litográfiákban és kisplasztikai tárgyakban, amik azonban szintén egy álpátoszba burkolt kornak a gyermekei. A modern francia iparművészek bizonyos elégtétellel állapították meg, hogy a «Louis Philippe-ízlés», melyet e korszak csúcspontjaként a bútorművesek egy része vissza akart a modern polgári otthonba varázsolni, lapos és erőtlen, maga sem más, mint híg leöntése a korábbi stíluskorszakoknak. És ezek az óeskaságok igazán megérdemlik, hogy a feledés pora lepje be őket a párizsi ószeresek pincéiben.

EURÓPAI KÉZIMUNKÁK KIÁLLITÁSA. Münchenben, ahol szándékos kultusza van a kézművesség iparművészetének, nemrégiben kézimunkakiállítást rendeztek. Nőegyesületek, iskolák és állami akciók működtek közre abban, hogy minél jobban sikerülj[illegible]

mára s így másodrendű anyagukkal nem járulnak hozzá a kiállítás színvonalának emeléséhez — és csak elfoglalják a kiállításnak amúgy is kevés rendelkezésre álló helyét a franciák elől. Pedig ezt a kiállítást bent a városban szeretnék rendezni, ahol a megfelelő helyiségnek szűkében vannak.

A kiállítás az újszerűség jegyében készül. Kevés, de csakis új és tökéletes munkát akarnak kiállítani. Viszont az iparművészet minden ágát fel akarják ölelni és nem az anyag, hanem a rendeltetés szerint akarják tagozni. Pl. külön pavillonok mutatnák be az utazási, sport, ékszer, toalett stb. cikkeket. Különösen tekintettel lesznek az ékszer-, a divatcikkekre és a kertészetre, mert úgy érzik, ezekben a legerősebbek.

Henri Clouzot szükségesnek tartaná, hogy különös figyelmet fordítsanak a fényképművészetre, ami a kiállításnak a legszebb része kell hogy legyen. Szeretné bemutatni egyes dolgok előállítását is. Pl. gobelinszövés, ötvözés stb.

Végül különösen hangsúlyozza, hogy a propagandának is művészinek és feltétlenül korszerűnek kell lennie. A plakátokat az ebben legtökéletesebb művészek készítsék. T. I.

CSIKSOMLYÓI NÉPMŰVÉSZETI ÉS EGYHÁZMŰVÉSZETI kiállítás. A pünkösdi búcsúval kapcsolatban az idén Csiksomlyón az egész Csikmegye területéről gyüjtött anyagból népművészeti kiállítást rendeztek. Teljes szobaberendezések adtak eleven levegőt a kiállított tárgyaknak. Az összegyüjtött anyag a kiállítók ajándékaképpen együtt maradt, mint csikmegyei székely múzeum.

A népművészeti anyag mellett a székelyföldi egyházi műkincseket is kiállításba gyüjtötte össze a rendezőség. Egyházi textiliák, ötvösmunkák, faholmik, díszített kódexek és misekönyvek gazdagsága gyült egybe a székelyföldi papság áldozatkészségéből.

A MODERN MŰVÉSZET ÜNNEPI HETE. Tudvalevő, hogy ebben az évben ünnepli Belgium önálló állami létének századik évfordulóját. Nagy kiállítások számolnak be Antwerpenben és Liége-ben a száz év ipari és kulturális fejlődéséről. Evvel kapcsolatban sokféle nemzetközi kongresszus is lesz Brüsszelben, melyek közül jelentőségben kiemelkedik az októberben rendezendő modern építőművészeti nagygyűlés a hozzája csatlakozó ünnepi héttel. Tudvalevő, hogy az építészek legmodernebb csoportja a frankfurtiak kezdeményezésére az elmult évben összejövetelt tartott a svájci Sarrazban. Ugyanez a nemzetközi egyesülés fog most Brüsszelben újra összegyűlni. Nagyfontosságú kérdéseket akarnak tárgyalni. Elsősorban a «minimum-lakóház» kérdését, ami alatt a minimális költséggel és legnagyobb kényelemmel és higiéniával épülő modern lakóház problémája értendő. A sokféle modell bemutatásával egybekötött tanácskozásokon szó lesz a középületek, iskolák, könyvtárak, uszodák, sporthelyiségek megfelelő szerkezeti kérdéseiről is. Úgy mint az már Sarrasban is történt, a különböző nemzetközi filmrendezői és szcenikai szövetségek is ugyanekkor fognak tanácskozni az őket érdeklő kérdésekről, termé-

szetesen művészi és modern filmbemutatásokkal kapcsolatban. Terveznek ezenkívül egy modern zenei hetet is ugyanerre az időre és egy költői felolvasás-sorozatot. Mindezeknek a manifesztációknak színhelye a müncheniek kitünően vezetett és modern szellemben egyenesen amerikai jellegü Szépművészeti Múzeuma lesz.

A DEBRECEN-HAJDUMEGYEI SZÉCHENYI-SZÖVETSÉG művésznövendékek munkáiból kiállítást rendezett Debrecenben a Kereskedő Társulat dísztermében. A termet teljesen kitöltötte a kiállítás kép-, szobor- s iparművészeti tárgyakból álló anyaga.

A kiállításon, mely szeptember 13—19-ig volt nyitva, D. Szabó István és Fekete Pál hatodéves, Tóth László (Párizsban is megfordult) továbbképzős, Iványi Narcisz harmadéves, Sebők Erzsi és Szoboszlay Sándor másodéves művésznövendékek vettek részt. T. I.

•SZAKIRODALOM•

YBL ERVIN. Toscana szobrászata a Quattrocentóban. I—II. Lampel R. (Wodianer F. és Fiai). Budapest, 1930.

A Quatrocento az olasz művészet legnépszerűbb korszaka, mely még a kevésbbé művelt szemlélőre sem téveszti el hatását. A Giottótól még hidegen elforduló s Michelangelót már nem értő utazó is rajongva áll meg Donatello Annunziaziója és a Robbiák Madonnái előtt. E kor szobrászainak friss kifejezőereje megfogja azokat is, kik nem sokat törődnek vele, mi az új azokban a művekben, melyeket megesodálnak s mit jelentenek azok a művészet története szempontjából. Gyönyörködnek e művek közvetlenségében, nem sejtve, mily nagy utat kellett megtennie a művészetnek, míg idáig eljutott, mennyi küzködés előzte meg a közvetlenség és őszinteség e remekműveinek létrejöttét.

Régóta hiányzott már művészeti irodalmunkban olyan mű, mely összefoglaló képét adná e páratlanul gazdag kornak, rámutatna ezernyi feltörekvő akarására, nagy küzdéseire és még nagyobb eredményeire s a hatalmas erőkre, melyek e megmozdulást irányították. A magyar olvasó, ha tájékozódni akart egy kissé s fogalmat szerezni e műalkotásoknak korukban való elhelyezkedéséről, kénytelen volt külföldi szerzők munkáit olvasni s ha nyelvüket nem értette, lemondani arról, hogy művelje magát. Ybl Ervin könyve e régóta mutatkozó hiányt a legszerencsésebb módon pótolja. Ybl már korábban is, a fontos művek egész sorával bizonyította be, hogy erre a nagy feladatra rátermett s hogy úgy az eredeti művekben, mint a rájuk vonatkozó irodalomban való kimerítő ismeretei folytán valóban az várható tőle, amire szükség van.

Hosszú és részletes előszó vezeti be a munkát, melyben szerző megadja a Quattrocento szobrászatára irányadó főbb szempontokat. Világos előadásban ismerteti viszonyát az előző korhoz, a festészethez és az építészethez, valamint a század folyamán fellépő stílusváltozásokat. Rámutat arra, ami új volt a törekvésekben és a tárgyválasztásban s már ebben a keretben érinti azt is, mit jelentettek e szempontokból az egyes nagy, iránytadó egyéniségek. Az áttekintés oly kitünő, hogy aki figyelmesen olvassa el, az általános ismereteknek oly tőkéjével foghat már a részletes tárgyalás tanulmányozásához, hogy teljesen otthonosan mozoghat a ránézve új adatok óriási tengerén.

Az egyes művészekre vonatkozó, monográfiaszerű fejezetek minden irányban kimerítően válaszolnak a felmerülő kérdésekre. Különös érdeme Ybl fejtegetéseinek az a nagyon instruktív mód, ahogyan az egyes főbb munkák analízisénél nem mulasztja el kiemelni, hogy hogyan nőttek ki azok az előző kor vagy — egy művész munkáin belül — korszak alkotásaiból, mi haladást jelentenek azokhoz képest és viszont mennyiben képezik alapját a továbbfejlődésnek. Ez a más és más fix pontból való előre-hátra tekintés kitágítja az olvasó látókörét, elmélyíti a megérzését és életet ad az elmondottaknak. De nemesak a laikus olvasónak beeses Ybl könyve. Még nagyobb örömmel üdvözli azt a szakember. A részletekbe menő, lelkiismeretes tárgyalás s ennek kapesán a tömör utalások a legújabb művészeti irodalom megállapításaira a kérdésben legjártasabb tudós számára is nélkülözhetetlenné teszik a könyvet, úgyszintén a szerzőnek folytonosan felbukkanó, hol a művek szerzőjére, hol azoknak a művészek oeuvre-jében való elhelyezésére vonatkozó új megállapításai.

A könyv gazdagon van illusztrálva s ez érdeme a kiadónak, de sajnos, olcsósági szempontokból oly klisékkel, melyek nem állanak a mű szövegrészének színvonalán. (Hoffmann Edith)

Magyar Iparművészet
1930.

Ybl Ervin

Magyarország 1938 jan. 28.

Mesterek és mesterművek

Ybl Ervin művészeti tanulmányai

Finom és komoly kiállítású vaskos kötet méltó keretben szép képes táblákkal fogja össze *Ybl* Ervin harmincegy kitünő dolgozatát.

Változatos témájú és gazdag skálájú ez a szép kötet, mely a trecento művészetétől a ma legmodernebb művészeti problémáiig a legkülönbözőbb tárgyakkal foglalkozik, a kutató tudós, az anyagán fölényesen uralkodó finomfülü szellemtörténész és essay-ista kivételes adottságaival.

Egyformán otthonos *Ybl* Ervin a külföldi művészetek minden területén, azonban éber szemmel figyeli és keresi *a magyar vonatkozású emlékeket* és nemcsak számtalan értékes adatot hozott felszínre, hanem egyúttal fontos kultúrmissziót is teljesített.

Magas színvonalú műveltség, évtizedekig tartó komoly tudományos munka leszűrődése ez a harmincegy összegyüjtött tanulmány, melynek minden mondata fölött egy tiszta elkű, emelkedett gondolkodású, elfogulatlan tudós szelleme lebeg. (d. m.)

Ybl Ervin

laid

Lex Magyar

246 b. l.

Ybl Ervin

Univerzeti lex.

836 l.

művészettört. iró, szül. 1890 I. 14. Budapesten. Itt és Párisban tanult; a kultuszminisztérium ban min. titkár. Önálló művei: Az ornamentika (1914), Az antik és a modern művészet (1920) A gótikus szibrászat Olaszországban (1923), Az utolsó félszázad művészete (1926) Donatello (1927).

~~1845-86 [illegible] templom~~

~~1862. [illegible] templ.~~

~~1863. [illegible] Wenckheim Béla~~

Kartofa Fáron

~~1864 a vegi [illegible] ornaghaz~~

~~1866. gróf [illegible] palotaja~~

~~1868 [illegible] Margit [illegible]~~

~~1868 94 [illegible] templ.~~

~~1875 Wenckheim Ó[illegible]~~

~~1876 [illegible]~~

~~1876 Gróf [illegible] palotaja~~

~~1867 1878 [illegible] templ.~~

~~1878 a [illegible]~~

~~1871 1878. [illegible]~~

~~1878 [illegible]~~

~~1874 1884. [illegible]~~

~~1881 1886 az [illegible] [illegible]~~

~~1880. a Calvinista [illegible]~~

~~1850 [illegible] Unger [illegible]~~

~~1857 [illegible]~~

~~1857 debreczen [illegible]~~

~~1860 [illegible] budai [illegible]~~

~~1861 [illegible] templom~~

MEGHÍVÓ

A MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGÁNAK ÁPRILIS HÓ 3-ÁN, CSÜTÖRTÖKÖN D. U. 6 ÓRAKOR AZ ORSZ. MAGYAR IPARMŰVÉSZETI MÚZEUM ELŐADÓTERMÉBEN TARTANDÓ

ELŐADÁSÁRA.

TÁRGY:

YBL ERVIN felolvasása (vetített képekkel): Szavojai Jenő herceg ráckevei kastélya, Hildebrandt J. Lukács alkotása.

Budapest, 1924 március hó.

MŰEMLÉKEK ORSZÁGOS BIZOTTSÁGA.

Hornyánszky Viktor R.-T., Budapest.

NYOMTATVÁNY

Nagy~~méltó~~ságú
~~Méltó~~ságos
Nagyságos

Szentiványi Gyula tatkai
úrnak

Bjert

YBL Ernvei
95,22A

Oltványi 1991

n-Gartner's Handbuch der
g der Wasser. Braunschweig,

the Bank of England. London,

ng zum Scheinkonstitutiona-

Durchkonnissement und seine
, 1930, Dreichertsche Verlags-

YBL Lajos építész

Boér Jenő: A száréves temesvári millenniumi templomról. = Művelődés, 49, 1996, 12. 3-4., ill

Az orbai református egyházmegye
(1677-1752). Közzéteszi: Csáki Á
Sepsiszentgyörgy, 2001. KC

PERIODIKÁK

Acta Ethnographia
Acta Orientalia
Bácsország
Debreceni Szemle
Erdélyi Művészet
Ethnica (Debrecen)
Havi Magyar Fórum
Forschungen zur Volks und Landes
Muratáj (Lendva)
Redemptio. Jász Múzeumért Alapít
Református Szemle
Tata Helytörténeti Egyesület Évk
Veszprémi Szemle

YBL ERVIN művészettörténész

ir levelében róla Ferenczy B.

ld. Ferenczy Béni: Svájci levelk.

Uj Irás 1989.6.sz. 16-38. p.

YBL 1. *Ervin*, művészettörténeti író, 1890 jan. 14., osztálytanácsos a vallás- és közoktatásügyi minisztériumban, a Budapesti Hirlap művészeti kritikusa. Számos művészettörténeti tanulmánya, tárcája, cikke jelent meg hazai és külföldi szakfolyóiratokban és napilapokban. Önállóan megjelent művei: Az ornamentika (1914), Az antik és modern művészet (1920), A gótikus szobrászat Olaszországban (1923), Az utolsó félszázad művészete (1926), Donatello (1927) és Toscana szobrászata a quattrocentoban (1930). Nevezetesebb tanulmányai még Szavojai Jenő herceg ráckevei kastélyáról. Hildebrandt Lukács alkotásáról és Leonhard Kern Három gráciájáról szólnak. E lexikon munkatársa.

E-G II 621 l

villamos, hordár, borravaló bennfoglaltatik

korona.

ha ezt a válaszkártyán bejelentik, csak

június 15-ig. A részvételi díj legkésőbb
dő.
gyászt kérünk hozni.
óra 30 perckor a keleti pályaudvar indu-

AZ IGAZGATÓSÁG.

A festői és szobrászi látásról.

Irta: YBL ERVIN.

Mielőtt a festőművészet az expresszionizmus divatjával egyik legválságosabb idejét megérte volna, a szobrászat már rendkívül kritikus éveket élt át. Az impresszionizmus uralma alatt oda jutott, hogy szinte teljesen feledésbe mentek különleges életlehetőségei, sajátos művészi törvényei. Minden korszaknak megvan a maga uralkodó művészeti fölfogása, látása és e szerint alakul a festészet, illetőleg a szobrászat különleges stilusa is. Mindaddig, míg az uralkodó művészeti fölfogás nem billen ki teljesen a festészet vagy a szobrászat javára, nem lehet szó egyik művészet válságáról sem. Ilyen kibillenés volt azonban a festészet javára az impresszionizmus időszaka, melyben a valóság helyére teljesen a látszat került, a határozott formákat, a nyugalmat a változó benyomás, a mozgás váltotta föl. Az egyes személyeket, dolgokat nem a maguk kiszakított egyediségében, hanem az őket körülfogó térhez, levegőhöz, fényhez való viszonyában festették; tulajdonképen csak egy mindent egyformán észlelető szines felületet adtak, melyen azonban minden színnek a lehető legintenzívebb térértéke volt. A távlatot nem a vonal, hanem kizárólag a levegő hatása alatt módosult szín hordozta, így a formák határozottságukkal nem kerekedhettek az uralkodó térbenyomás fölé. Nem is a formát, hanem a teret kívánta az impresszionizmus tulajdonképen kifejezni és ezért volt uralkodó műfaja a tájkép. Impresszionista festési móddal, előadással mindenütt, a legrégibb korszakokban is találkozunk, de mint művészeti látás, mint a levegő és a fény változásának alávetett térbenyomás ábrázolása csak a XIX. század második felének impresszionizmusában lesz uralkodóvá.

Ez a művészeti felfogás természetesen nem válhatott azon művészet javára, melynek lényege éppen a forma határozottságán alapul. Bár kétségtelen, hogy a szobrászat is dolgozik festői elemekkel, fény- és árnyékhatásokkal, de igazi hivatása mégis a forma világos hangsúlyozásához köti. Azonban a szobrászat sem vonhatta ki magát a mult század végén uralkodó művészeti stilus hatása alól, a szobrászok legnagyobb része is inpresszionista módra dolgozott. A szobrok felületét

Apollo. I. évf. 1-2 sz.

most a mintázás folyamatát eláruló, fény- és árnyékhatásokat kiváltó gödröcskék és dudorok borítják, melyek a festmények ecsetvonásaira emlékeztetnek. Az annak előtte határozottan hangsúlyozott konturokat vibráló körvonalak helyettesítik, mint az impresszionista képeken, az ábrázolt alak kiegyensúlyozott mozdulatát pedig a pilanatnyi önkéntelen mozgás rögzítése váltja föl. Ehhez járult még az anyag stiluskövetelményeinek teljes elhanyagoltsága. Az impresszionista szobrász az agyagban való mintázás folyamán nincs tekintettel szobrának végleges anyagára, nem gondol például a bronz, vagy a márvány különböző művészi természetére, lehetőségeire; agyagmintáját kész alkotásnak fogja föl s az ábrázolás közvetlenségét a bronznak és a márványnak is meg kell őriznie. Ha azelőtt az agyagminta csak eszköz volt a végleges szobor faragásához, öntéséhez, most megfordítva a bronz és a márvány arra jó, hogy az agyagból fölrakott és kivájt formákat szilárdabb matériában biztosítsa. Az agyagnak az impresszionista dolgozási mód és fölfogás számára való alkalmassága itt ismét diadalmaskodott. Azért mondjuk, hogy ismét, mert a művészettörténelem egyik legnagyobb korszakában, az olasz quattrocentóban egyik legnagyobb mesternél az agyagnak hasonló impresszionista szobrászi kezelésével találkozunk. Donatellónak szenvedélyesen drámai művészete a fejlődése derekán szintén az agyagban találta meg azt az eszközt, mellyel az élet igazságait legközvetlenebbül kifejezhette. De ő éppen ezekért a lehetőségekért aztán annyira megbecsülte az agyagot, hogy a firenzei San Lorenzo sekrestyéjét ilyen égetett agyag domborművekkel diszitette. A quattrocentó romlatlan ösztönű mesterei nem szégyelték véglegesen agyagból mintázni portréikat, domborműveiket, mig az impresszionizmus idejében, — midőn pedig a kor stilusa teljesen az agyagnak kedvezett — nem akarták ebből az agyag javára a végső következtetéseket levonni. Már Carpeaux, de főképen Rodin képmásai inkább az égetett agyag természetének felelnek meg. A márvány és a bronz csak a törékenység meggátlására jó itt, de nem emeli az alkotások stílusosságát. Ezzel a következetességgel az impresszionista szobrászat kivédhette volna az ellene fölhozott vádakat. Hiszen kétségtelenek az e fajta alkotások legjavának különleges művészi értékei. Ki tagadhatná például egy-egy Rodin portrénak nagy kifejező erejét, meggyőző közvetlenségét, ábrázolásbeli zseniálitását, ha ez a szobrászi stílus törvényszerűségeibe ütközik is. A nagy egyéni megnyilatkozások a művészetben hibáik dacára is rendkívüli értékűek. Ghiberti firenzei „Porta della Paradiso"-jának domborművei nem felelnek meg a reliefstílus követelményeinek, de azért nem szabad kétségbe vonni páratlan művészeti jelentőségüket.

Nem is ezekért a tulajdonságaiért szolgált rá az impresszionista szobrászat a szigorú kritikára, hanem a tulajdonképeni szobrászi gondolkodás, az ábrázolandó alak plasztikai beállításának elhanyagolásáért. Az előbb említett sajátságok, bár nem felelnek meg a szobrászat lényegének, nem ronthatják le az alkotás művészi értékét, az alak szobrászi beállításának tökéletlensége azonban már teljesen meggátolja a szobormű művészi hatását. Az itt szükséges törvényszerűségekre a modern szobrászokat Hildebrand Adolf figyelmeztette. „A forma problémájáról" írt nehézkes előadású, de elévülhetetlen érdemű könyvében és gyakorlati alkotásaival is nagyszerűen illusztrálta elveinek nagy részben való helyességét. Minthogy az impresszionizmus szerint a természet bármely motivuma válogatás nélkül megfesthető, a szobrászok zöme azt hitte, hogy az alakok ábrázolásánál a plasztikában is élni lehet a természetadta összes mozdulatokkal, helyzetekkel. Nem gondolták meg, hogy míg a festményen, vagy rajzon az önkéntelenség helyénvaló, addig a szobrásznak szigorúan ügyelni kell a választott mozdulat, a beállítás kifejező értékére, úgy a mintázott alak térbenyomása, mint a test tagjainak szerves összefüggése szempontjából. Egy festményen vagy rajzon keveset kell a művésznek törődnie az alak kiegyensúlyozásával, a sík felületen a kevésbbé világos és ingadozó állások sem veszedelmesek, ellenben a szoborműveknél ilyen hiány a csonkaság és a fölborulás benyomását kelti. — Még a domborműveknél sem nyilatkoznak meg teljesen e követelmények, ami ennek a műfajnak a festőművészettel való rokonságát jelzi. Minél laposabb egy dombormű, annál inkább közeledik a síkművészet létfeltételeihez. Az olasz szobrászat fejlődése a XIV. században és a XV. század elején erre érdekes példával szolgál. Ugyanakkor, midőn a domborműveken már a legbonyolultabb mozdulatokat, az alakok legkomplikáltabb összefüggéseit láthatjuk, az önálló szobroknál, amelyek pedig szintén csak fülkébe kerülnek, nagy küzdelmet vehetünk észre az állás biztonságának, természetességének, a tagok szerves összefüggésének megoldásáért. A szobrászi ösztön, a művészet törvényszerüségének tudatos, vagy öntudatlan érzete, mely az ókori művészetben oly kivételes tisztasággal és erővel nyilatkozott meg a görögöknél, a középkorban az olaszoknál alaposan meggyöngült. A harmadik dimenzio iránti érzék művészetükben ekkor nem olyan erős, mint az északi népeknél, a franciáknál és germánoknál. Az olaszoknak nincs oly monumentális középkori szobrászatuk, mint az északi nemzeteknek Nem kell csodálkozni tehát azon, hogy a szobrászat újjászületése náluk a domborműből indul ki, mely alaposan megőrzi a festészettel való rokonságát. Még Donatello, minden idők egyik legnagyobb szobrásza sem

tartja be domborműveiben a plasztika határvonalait és épen az mutatja kiváltságos zsenijét, hogy festői hajlandóságai ellenére is ő a kerek szobrászatnak az újkorban az első igazi mestere.

Ezzel szemben az impresszionista szobrászok nemcsak a domborművekben, hanem még a szabadon álló szobrokban sem ügyeltek a plasztika törvényszerűségeire. Sajnos, maga Rodin, ennek az iránynak korszakalkotó mestere is példát mutatott erre. Nem az Érckorszak és a Keresztelő szent János alakjaira gondolunk, melyekben még igazi szobrászi gondolkodás érvényesül, hanem későbbi műveire, melyek már nem adnak világos képet önmagukról. Akármelyik oldalról szemléljük e műveket, sehol sem teljes és megnyugtató a róluk való benyomás. Megoldatlan zseniális kísérleteknek tűnnek föl, melyekből hiányzik az igazi szobrászi alkotások szükséges befejezettsége. Meunier, a XIX. század második felének másik nagy mestere már tisztában volt ezekkel a követelményekkel, ő az impresszionizmusból csak azt vette át, ami nem ellenkezik teljesen a szobrászi fölfogás lényegével. Szabadon álló alakjai, bár rendkívül erőteljesek és közvetlenek, ezért világos és megnyugtató benyomást gyakorolnak a szemlélőre.

Mihelyt az impresszionizmus megszűnt a festőművészetben uralkodni, a szobrászat is felszabadult veszélyes hatása alól. Az általános művészi fölfogás jelenleg már nem kedvez oly kizárólagosan a festői értékeknek, már nem a festőművészet az uralkodó művészi akaratnak a legtökéletesebb kifejezője, a formai értékek, a szobrászat különleges stilusa most ismét szabadabban szólalhat meg. Modern szobrászaink legtehetségesebbjei ezt már majdnem mind tudják s érzik és művészetük egyéni törvényeit ezért érvényesíteni is igyekeznek. Az új művészeti irányok intellektualitása a szobrászatban is kifejezésre jut. Nemcsak érzés, de művészi megfontolás alapján dolgoznak, az impresszionista idők gyors és közvetlenséget hangsúlyozó dolgozási módját a higgadt mérlegelés váltja föl. Sokszor a vértelenség, sőt a modorosság veszélye fenyegeti ugyan munkásságukat, de a jelenlegi nagy művészeti átalakulás már mégsem a szobrászi, mint inkább csak a festői felfogás számára hozhat erős megpróbáltatásokat.

csönöz azon körülmény, hogy a szerző
utja alkalmával a művészeti emlékek r
s ennek alapján az anyag feldolgozásában
Bátran mondhatjuk, hogy a könyv szerző
sánál fogva, mely mindig a legjellemzetes
nemcsak kiállja a versenyt, hanem azok
előnye a munkának az, hogy a magyar m
mindenütt beillesztette a művészetek tört
magyar emlékekkel világítja meg. Szent
emlékünkről, s különösen hazai építési
művészettörténeti tájékozást nyujt e kö
mányos színvonalon álló ezen munka, me
lődő művelt közönség igényeit m

TARTALOM. Előszó. Bevezetés. — Első Rész
építés története. Az ó-kor keleti népeinek építés
A kisázsiai pelasg és etrusk építés. — A görög épité
A római építés. — Az ó-keresztény építés. — A
zanczi építés. — Az uj-perzsa és mohamedán épité
A román építés. — Az építés a XVII. és XVI
században. — Az építés a XIX-dik században
Második Rész: *A szobrászat története.* Az ó
keleti népek szobrászata. — Az ó-görög és e
szobrászat. — A görög-római szobrászat. —
ó-keresztény szobrászat. — A szobrászat a roma
csúcsives építés idejében. — A renaissance sz
szat. — A barokk és a tanult klassikai izlésü sz
szat. — A szobrászat a XIX. században. — Harm
Rész: *A képirás története.* A képirás az ó-kor

Frank

llíttatott 1440 szerződés 3.545,687 frt
:éről. A biztosítás állománya 1884 vé-
vel 73,914 szerződésben 139.264,818
volt. Fennállása óta a társaság lejárt
tosítások után 40 millió frtot fizetett.
táblázatok s felvilágositások a magyar-
zági vezér-ügynökségnél *Budapest,*
Gizellatér 6. szám alatt nyerhetők.

TABLE"

SÁG NEW-YORKBAN.

59-ben.

-- --- 788.993,384 osztrák értékü forint
--- 148.312,910 osztrák értékü forint
-- --- 26.733,223 osztrák értékü forint
--- 216.436,495 osztrák értékü forint

tak közt osztatik szét.

megtámadhatlanná válik.

dapest, Andrássy-ut 12. sz. a.

Ybl Lajos

épitész

l.

Berkeszi Temesvár

68-l.

DOSKAR FERENC KÖNYVTÁRA

HELYSZÁM: 340 / A III

SZAK: Szép- és ifjs. irod.

SZERZŐ NEVE: Werfel, Franz

FORDITÓ NEVE:

KÖNYV CIME: Die Geschwister von Neapel. Roman.

Litvának átadva!

KÖTÉS NEME: Eredeti félv.

ALAK: 8. r.

KIADÓ: Paul Zsolnay

ÉV: 1931. Berlin Wien - Leipzig

LÁSZLÓ PÉLE PAPIROTEK TÖRKVÉDVE

Török-temető Alcuton X. 148.

Ybl Lajos

épitett

terverte az alábbi
templomot neo-
román stílusban

Szmida Lajos: A
temesvár-gyárvá-
rosi millenniumi
r.-k. templom tör-
ténete. Temesvár
1901. 32, 67, 68 l.
ll.

Él Ebrajzát lásd
u.o. 88. lapon
94 és kv. ll.

Ybl Lajos

bresti építés

pervette az állam

gyermekmenhelyt 1904-

ben.

Fehér Szombathely

XL. l.

Ybl Lajos

és Jakabffy Zoltán

a kecskeméti állami elmegyógyintézet terv-pályázatán pályamüvüket megvették -

Magyar Építőművészet

1908. 4. sz. 28. l.

r.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Visegrádi-utca 36. IV. 1

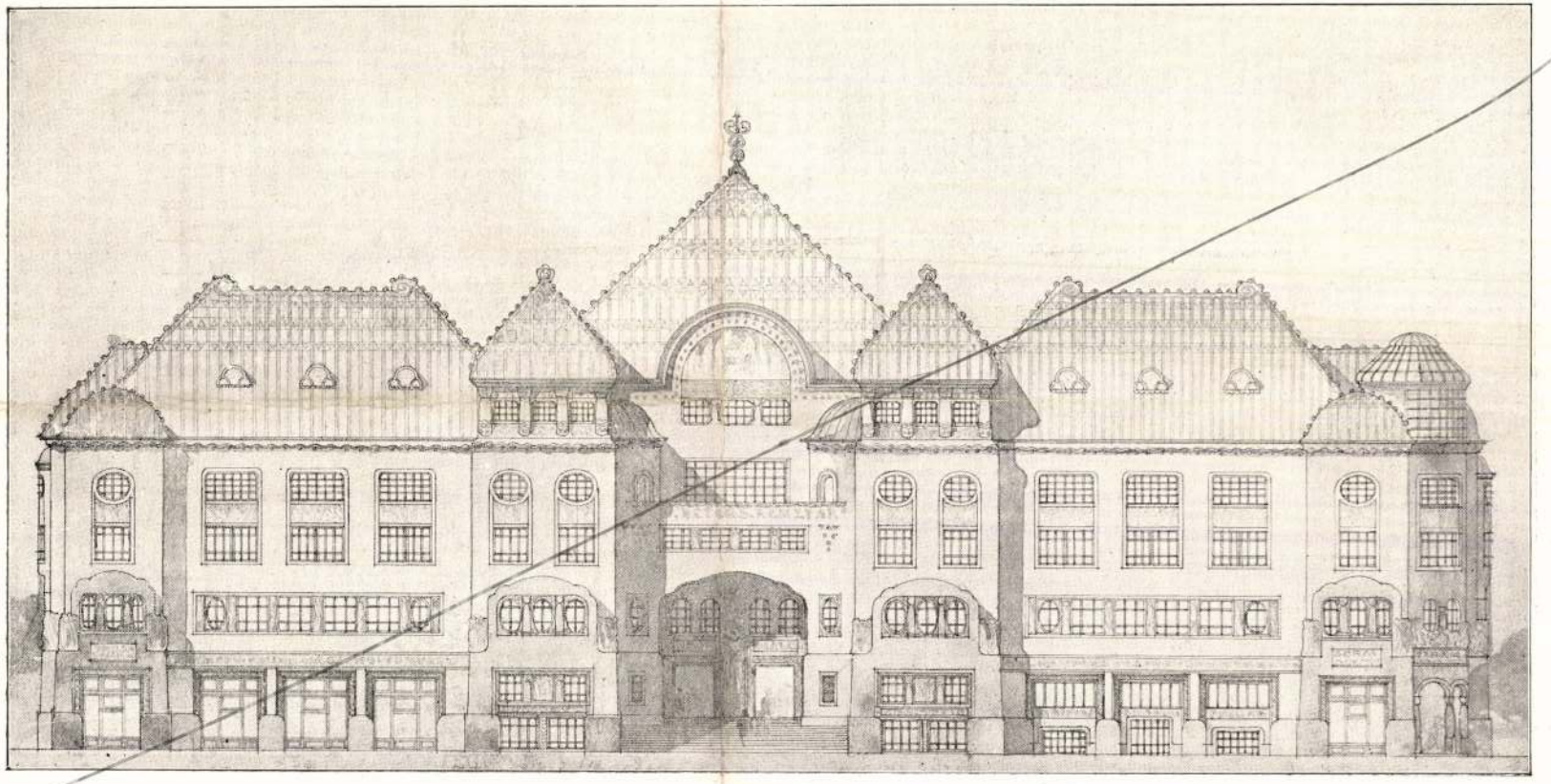

FŐHOMLOKZAT.

MEGVÉTEL.

KOMOR ÉS JAKAB, BUDAPEST.

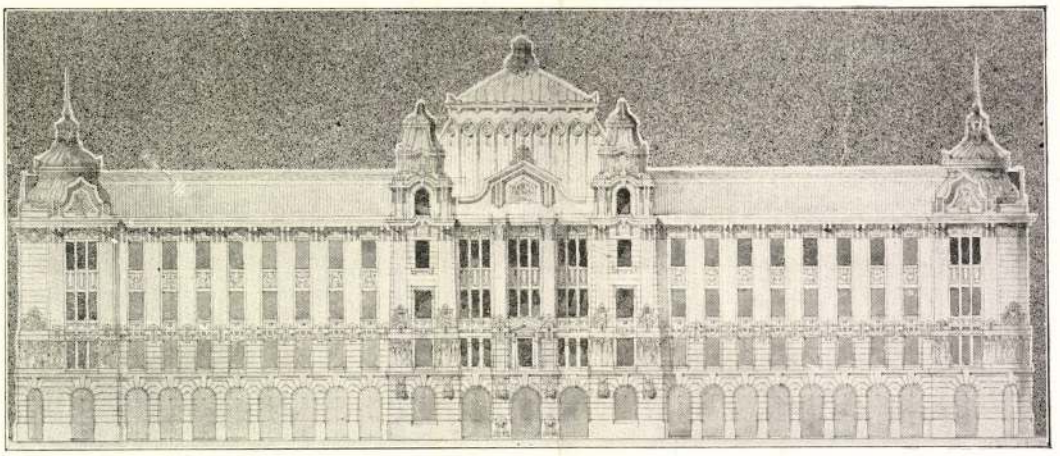

FŐHOMLOKZAT.

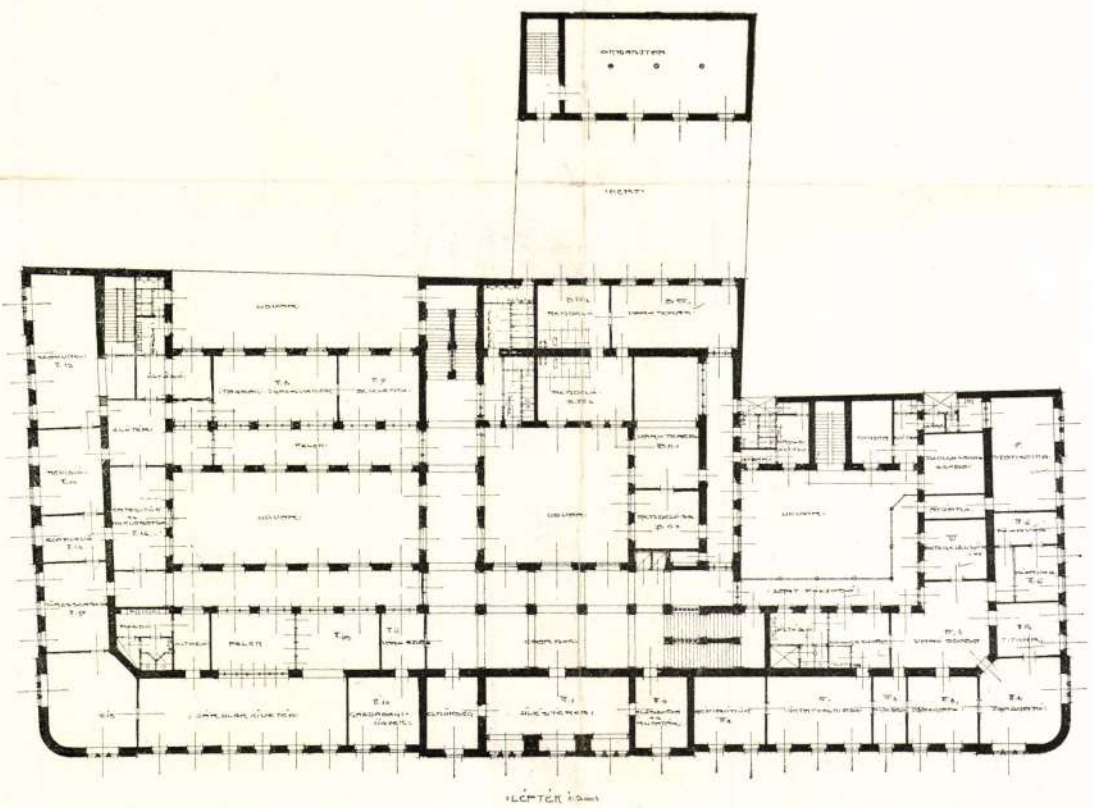

ALAPRAJZ.

MEGVÉTEL.

YBL LAJOS, BUDAPEST.

A Munkásbetegsegélyző pénztár
tervpályázata.
Magyar Építőművészet 1907. 8. f.

Ybl Lajos

Magyar Művészet 1934. 2. füzet

YBL LAJOS. Hosszas betegség után 78 éves korában meghalt *Ybl* Lajos lovag, nyugalmazott császári és királyi várkapitány, okleveles építész. A régi békeidők jellegzetes, előkelő alakja szállt vele sírba. Édesapja, idősb Ybl Lajos lovag, a váltótörvényszék elnöke, külföldi műegyetemeken, Bécsben és Stuttgartban neveltette fiát, aki mint fiatalember rövid ideig nagybátyja, Ybl Miklós irodájában is dolgozott. Később udvari szolgálatba lépett és már 1895-ben I. Ferenc József budapesti és gödöllői várkapitánnyá nevezte ki. Az akkor nagyon jelentős és igazi kényes tapintatot kívánó állásban különösen Erzsébet királyné bizalmát érdemelte ki. A várépítési bizottságban az udvartartást képviselte és neki köszönhető, hogy elhárultak az akadályok a vár teljes kiépítése elől. 1899-ben Hauszmann Alajos műegyetemi tanárral, a királyi palota akkori építőjével hivatalos megbízatásból nagy európai körutat tett, hogy helyszínen tanulmányozza az egyes külföldi udvarok életét, a paloták berendezését. 1901-ben saját kérelmére nyugalomba vonult és ettől kezdve a háború kitöréséig építészi gyakorlatot folytatott. Még régebben tervei szerint épült a hatalmas tornyú hódmezővásárhelyi városháza és a nagyszabású temesvári Millenium-templom. Ő építette az egész országban a gyermekmenhelyeket, úgy Budapesten, mint tizennégy vidéki városban, valamint a Fehér Kereszt kórházakat, a selmecbányai főgimnáziumot. Ő vett részt — köztudomás szerint legjobb tervvel — annak idején a szegedi Fogadalmi templom építési pályázatán. Több budapesti bérház és villa dícséri tervezői készségét. Még fiatal korában lett a Vaskoronarend lovagja, a souverain máltai lovagrend I. osztályú keresztjének és számos külföldi kitüntetésnek, köztük a német vörös sasrend középkeresztjének tulajdonosa. Felesége és egyetlen fia, dr. Ybl Ervin lovag, kultuszminiszteri osztálytanácsos, egyetemi magántanár, a kiváló művészeti író, a Budapesti Hírlap belső munkatársa és folyóiratunk, a Magyar Művészet kitűnő tanulmány-írója gyászolja. Temetése január 26-án volt a Kerepesi-úti temető halottasházából.

TABLE DES GRAVURES :

Jeaume Aba-Novák : L'arc triomphal
» l'église de Jászszentandrás 33
Jeaume Aba-Novák : La figure de
sus-Christ au sanctuaire du même
lise 35
Jeaume Aba-Novák : Le « Paradis »
« Jésus, appelant ses élèves » ; murs
éraux du sanctuaire 36
eaume Aba-Novák : Les damnés ... 37

a *Décsei* : Trois peintres religieux
ongrois 33
n *Tietze* (Vienne) : Le nouveau Musée
iocésain de Vienne 49
mémoriam 54
artistique et littéraire 56

Elemeztek művészetét. Méltatták — valamennyien — Szinyeiben a különleges, érdekes, nagyvonalú embert. Volt, aki a meggyőződése mellett rendületlen Szinyei erkölcsi példáján buzdította harcra a ma fiatalságát és volt, aki ugyanazon a példán a társadalom kötelességeire mutatott rá a művészekkel szemben. Mindnyájan pedig mély aggódással néztek fel a mai fenyegető, fekete nemzeti égboltra és elégikus sóvárgással gondoltak Szinyei korára és művészetére, amely fölött még sütött a nap, kék volt az ég és „enyhe a lég".

Végtelenül igaz és meghatóan igaz mindez és minden, amit e serlegszónokok elénk vetítettek, mint hangulatot s mint tanulságot. Ezen a mezőn a tallózás már kevés magot ígér.

Azonban a sok igaz méltatás és mély elemzés után elménkben mégis egy kérdés bontakozik ki lassan, amelyet eddig — tudtom szerint — határozott formában fel nem vetett senki s amelyre ennélfogva a feleletet megfogalmazni sem próbálta senki.

Ez a kérdés röviden: mi hát az oka, hogy éppen Szinyei élete és művészete érdekli és

MŰVÉSZETI ÉLE

SZINYEI MERSE PÁL EMLÉKE

Réti István Szinyei-serlegbeszéde az 1934. évi február havának 14-ik napján tartott Szinyei-lakomán.

Mélyen tisztelt Hölgyeim és Uraim!

Minden esztendőben ezidőtájt a művészek nemzetsége itt összegyűl és ünnepet ül.

A földi teremtmények között az ünnep tudata csak az embernek adatott.

Ünnepet érezni az emberi lélek isteni adata, szellemi származásunk ismertető

Ybl Lajos

nekrologja

Sárd

Magyarművészet

1934. 55. l.

Wilhelm Aba-Novák ... 35
dem Sanktuarium. Kirche in Jászszentandrás ... 35
Wilhelm Aba-Novák: Das »Paradies« und »Jesus ruft seine Jünger«, von den Seitenwänden des Sanktuariums Ebenda 36
Wilhelm Aba-Novák: Die Verdammten Ebenda ... 37
Wilhelm Aba-Novák: Kreuzweg und Abnahme vom Kreuz Ebenda ... 38
Paul Molnár-Contat: Die Heilige Familie 40
Paul Molnár-Contat: Die gebenedeite Mutter ... 41
Paul Molnár-Contat: Der heilige Antonius predigt den Fischen ... 43
Alexander Nagy: Freskenentwürfe der Fünfkirchner (Pécs) Friedhofskapelle 45, 46, 48
St. Laurentius: Stein. Leihgabe der Wiener städtischen Sammlungen im Erzbischöflichen Museum Wien ... 52
Skt. Anna selbdritt. Stein. Leihgabe der Wiener städtischen Sammlungen im Erzbischöflichen Museum, Wien ... 52
Syrisches oder mesopotamisches Glasgefäss a. d. XIII. Jahrhundert. Leihgabe des Domschatzes der Wiener Skt. Stefanskirche im dortigen Erzbischöflichen Museum. Nach den Reproduktionen des Monumentalwerkes »Meisterwerke muhammedanischer Kunst«, herausgegeben von Fr. Sarre und H. R. Martin. Verlagsanstalt F. Bruckmann A. G. München, 1912 ... 53
Syrisches Glassgefäss. XIII. Jahrhundert 53
Portrait Herzog Rudolf IV. Erzbischöfliches Museum, Wien ... 60
Mittelstück von H. Schäuffeleins Ober-St. Veiter Altar. Erzbischöfliches Museum. Wien ... 61

Ybl Lajos lovag

építész

tervezte a temesvár-gyárvárosi rk. millenniumi plébániatemplomot neoromán stílben.

Barát Temesvár

123. l.

l.

Szmida Lajos: A temesvár-gyárvárosi millenniumi rk. templom köré. [Temesvár é. n.]

M E G H

az Istitutó di Ştudi Romani Ma
Országos Bizoţtsága / IX.Hőgyes Endre,
f.év junius 26.napján d.u.
a l a k u l ó k ö z

Tárgysorozat:

1, Az előkészitő bizotts
2, A tisztikar és a vála
3. Esetleges inditványok

1. tábl. Nagyobb folyamalatti alagutak adatai.

Az alagút neve és helye	Átmérő *m*	Hossza *m*	Burkoló anyaga	Összköltség pengő	Az alagút beépített 1 *m*-re eső költség pengő
Elba-folyó alatt, Hamburgban . .	6·0	2×448·5	vas	14,000.000	552
Kaiser Wilhelm-csatorna alatt, Kielnél	3·0	180	vas	650.000	512
Holland-alagút, New-Yorknál . .	9·0	2×280	vas	260,000.000	786
San-Franciskó-tengeröböl alatt .	9·8	1350	vasbeton	30,000.000	300
Detroit-alagút . .	8·4	1565	vas	95,000.000	1090
Antwerpen, Schelde alatt . .	8·7	1470	vas	40,000.000	380
Schelde alatt, gyalogalagút . .	4·3	572	vas	8,000.000	964

E táblázat szerint a legkisebb beépített köbméterenkénti költséggel a 4. alatti alagút épült; ezt az alagutat azonban a leírások szerint nem a mederfenék alatt, mozgópajzs védelme alatt, hanem előzetes mederkotrás útján a vasbetongyűrűket kész darabokban a fenékre lesüllyesztve építették. A táblázatban felsorolt többi, folyómeder fenékfeletti alagút vasgyűrűkből, mozgópajzs védelme alatt, sűrített levegőben készült. Ezeknél a beépített alagút 1 m^3-re eső egységár 400—1000 pengő közt váltakozik. Szárazföldi alagutaknál ugyanez az egységár 40—100 pengőt tesz ki.[1]

[1] La Technique des Travaux 1933. Annales des Travaux Publics de Belgique 1932. V. D. I. 1933. De Ingenieur 1933. Civil Engineering 1932.

Magyar Technikai Múzeum.

Rovatvezető: Dr. *Lósy-Schmidt Ede*, az Egylet technikatörténeti gyüjteménytárának őre.

XVIII. századbeli német utazó dicsérete Budapest közvilágításának 1790. évi állapotáról.

Adalék székesfővárosunk közvilágításának történetéhez.

A városok utcáinak és köztereinek éjjeli állandó és nyilvános kivilágítása a fokozottabb közbiztonság, valamint a zavartalan közlekedés szempontjából is rendkívül fontos. És mégis csak alig néhány évszázad óta világítják rendesen a városok utcáit és köztereit. Évezredek hosszú során át naplemente után legfeljebb az éjjeli égbolt legfőbb fényforrása, a hold, világította be a helységek belterületeit, fogyó holdkor és új hold idején azonban mélységes sötétség borult mindig a városokra.

Beckmann dr. göttingai egyetemi tanár megállapítása szerint az utcai világítás a XVII. században vette kezdetét. Az ókorban és a középkorban még nem világították az utcákat. Nem is volt rá szükség, mondják a művelődéstörténetírók. Korán feküdtek és keltek az emberek s nappali fény mellett végezték el teendőiket.

Úgy vélem azonban, közelebb járunk az igazsághoz, ha ennek az évezredeken át folytatott életmódnak legfőbb okát — az ősi erényeknek és szokásoknak igen dícséretreméltó ápolását sem vonva kétségbe —, másban keressük. Nevezetesen és legfőképpen a világítási technikának a kőkorszak óta változatlan fejletlenségében, valamint ennek az évezredes elmaradottságnak természetszerű folyományában: a célszerű világító eszközök és anyagok hiányában, s a rendelkezésre állók tökéletlenségében.

Mert, bátran állíthatjuk, hogy amióta ember él e földön, a világítás szüksége mindig megvolt. Az ember kezdettől fogva törekedhetett arra, hogy az éjjelek hosszát megrövidítse s magát a természettől függetlenítve, a tűz vagy valamely világító eszköz fénye mellett nappali foglalkozását, szórakozását, betegeinek ápolását, gondozását naplemente után is folytathassa. Bizonyítékul szolgálnak erre a legújabbkori ásatások eredményei és leletei is. Azok a több, mint 20.000 éves kőből faragott olajmécsesek, oldalukon rovatékkal a kanóc, illetve a növényi eredetű szálas bél számára, valamint azok az ugyancsak kőkorszakbeli színes falfestmények is, amelyeket csak megfelelő világítás mellett festhettek a nappal is sötét barlangok falára s világítás mellett is tekinthettek csak meg.

De joggal tételezhetjük fel azt is, hogy az utcák és közterek állandó világítására már az ókorban rátértek volna s a városokban is minden bizonnyal korábban megindult és kialakult volna az éjjeli élet, ha az igényeket jobban kielégítő világítóeszközök és anyagok már akkor az emberiség rendelkezésére állottak volna. Hogy ez nem következett be, annak egyedüli okát csak abban kereshetjük, hogy egészen a XVIII. század végéig nem ismerték az égésfolyamat természetét, nem tudták a tűz, illetve a fény és a hő mibenlétének magyarázatát adni. Ezen alapvető tünemények ismertetésének hiányában pedig szó sem lehetett a világítás technikai fejlődéséről. Évezredek hosszú során át tehát a legkezdetlegesebb világítóeszközökkel és szerekkel kellett az emberiségnek beérnie, míg a természettudományok fejlődését nyomon követő modern technikának sikerült azután az égésfolyamat elemi tüneményének felismerésével a világítási technikát is, az újkori technikának ezt a hatalmas ágát, — alig másfél évszázad leforgása alatt —, mai tökélyére fejleszteni.

Beckmann professzornak ma is megdöntetlen kutatásai szerint Páris volt az első város, mely 1667-ben állandó közvilágítást kapott. Példáját a többi városok is követték. 1668-ban London, 1669-ben Amsterdam, 1675-ben a német városok közül elsőül Hamburg, 1682-ben Berlin és 1687-ben Bécs kaptak elsőízben állandó közvilágítást. Az osztrák főváros tehát egy évvel azután, hogy Buda vára a másfélszázados török hódoltságnak súlyos megpróbáltatásai alól 1686-ban végkép felszabadult.

Európa többi nagyvárosaiban nagyrészt a XVIII. század folyamán vezették be a közvilágítást. Buda a Nagyszombatból oda áthelyezett tudományegyetem megnyitásának évében, 1777 november 7-én kapta meg első közvilágítását, ugyanabban az évben, melyben Nantes-t is elsőízben látták el közvilágítással és Pest utcáin 1790 január elsején gyujtották meg az első utcai lámpásokat. Strassburgban két évvel később vezették be az utcai világítást, mint Budán és Rómának, valamint Nápolynak — Beckmann professzor szerint — 1786-ban, kilenc évvel a budai utcai világítás bevezetése után sem volt még állandó közvilágítása. Az olasz városok között — Riedesel szerint — ez időtájt csak egyedül Palermóban világították éjjel az utcákat.

Az európai vezető városok sorában tehát több olyan város volt, amelyeket a magyar testvér fővárosok minden balsorsuk és sorcsapásuk ellenére is megelőztek a közvilágítás bevezetése terén.

És most ismételten is rá kell mutatnom művelődéstörténetíróinknak és mindazoknak, kik néha a technika történetének mezejére is eltévednek, arra a hibájára, amelyet azzal követnek el, hogy a dolog könnyebbik oldalát választva, egyoldalúan és elfogultan, az általános fejlődés mellőzésével foglalkoznak a magyar technika történetének egyes fejezeteivel. Hazánk és általában bármely nemzet közintézményeinek, technikai berendezéseinek, létesítményeinek keletkezését, fejlődését, a politikai viszonyok és közállapotok figyelembevétele nélkül tárgyalni nem lehet, de a technika általános fejlődésének, hogy — úgy mondjam — a technika egyetemes történetének figyelmen kívül hagyásával sem, ha téves megállapításokra és helyt nem álló, hibás következtetésekre nem akarunk jutni.

Példa erre közvilágításunk multjának története is, amelyről általában szintén lekicsinyítően, elmaradottságunkat e téren is folyton hangoztatva, szoktak megemlékezni. Mai szemszögből nézve fővárosunk akkori közvilágítását, valóban igazat kell adnunk azoknak, kik a gyenge fényű, kezdeties utcai lámpák gyér világításáról nem a legnagyobb elismerés hangján szólnak. A repceolaj, mellyel kezdetben az utcákat nálunk is világították, valóban nem tartozik az elsőrangú világítószerek közé, s a kormozó, kanócos lámpákat sem lehet a mai nagy fényerejű, tiszta kezelésű villanylámpákkal összehasonlítani. Azonban legyünk figyelemmel arra, hogy abban az időben nagyrészt repceolajjal világítottak még mindenütt a világon és Budán és Pesten sem használhattak e célra más, megfelelőbb és jobb anyagot. A repceolajvilágítás tehát a technika akkori színvonalán állott. A gázvilágítás, a petróleumvilágítás és a villanyvilágítás későbbi korok találmányai. Teljesen helytelen tehát az a beállítás, mintha elmaradottságunkat a közvilágítás kései bevezetése mellett még a repceolaj használata is jellemezné. Buda és Pest is minden bizonnyal szintén korábban jutottak volna közvilágításhoz, ha fejlődésüket a hosszú török hódoltság meg nem akasztja. A törökök kivonulása után azonban elsőbben a rombadőlt és teljesen elnéptelenedett városokat kellett újból felépíteni és benépesíteni, hogy azután a testvér fővárosok megakasztott fejlődése a polgáriasodás terén a XVIII. század folyamán újból megindulhasson.

Székesfővárosunk közvilágítása már 1790-ben is a kor színvonalán állott s az akkori igényeknek teljesen megfelelt. Bizonyítja ezt egy ismeretlen nevű, fővárosunkban több ízben is megfordult, frankfurti német polgárnak fővárosunk akkori közállapotairól szóló úti beszámolója is, melyben elragadtatással emlékezik meg többek között közvilágításunk akkori állapotáról is. Az elfogulatlan, idegen utazó szerint ugyanis Buda és Pest utcái a testvér városok egész területén, a legszélsőbb házakig voltak éjjelenként világosan égő és bőséges számú utcai lámpákkal kivilágítva s a magyar főváros éjjeli kivilágítása oly szép látványt nyujtott, melyhez foghatót az idegen utazó máshol alig talált. Még a kivilágított éjjeli Bécsnek a Baden felől jövő utas elé táruló szép látványa sem hasonlítható korántsem ahhoz a nagyszerű látványhoz, — mondja a szerző — amelyet a magyar főváros mindennapos, királyi kivilágítása a budai várból nyujt.

De álljon itt fővárosunk közvilágításának kezdetéről szóló e fontos bizonyíték úgy, amint azt az egykorú szemtanu *Reise von Pressburg durch Mähren, beyde Schlesien und Ungarn nach Siebenbürgen und von da zurück nach Pressburg. Frankfurt und Leipzig 1793* című munkájának 441. lapján, 1790 október havában, a következőképpen írja:

Das schönste Schauspiel in beyden Städten giebt deren Nachtbeleuchtung. Kein König kann täglich eine so prächtige Illumination geben. Die Strassen sind mit helleuchtenden Laternen, und zwar nicht sparsam, geziert. Die Beleuchtung erstreckt sich durch ganz Pest, dann die Donau längs hinab, so weit die entfernten Häuser der Stadt reichen, dann über die Schiffbrücke, ferner durch die lange Stadt Ofen, rechts die Donau hinauf, dann bergan nach der ehemaligen Vestung, welche nun der Arbeitsort aller Beamten ist, dann den Berg herab nach der Christianstadt, gegen das Wiener Thor und wieder herab und über die Raizenstadt. Sieht man von Pest aus hinan, so geniesst man schon dadurch Vergnügen genug. Aber der Blick vom hohen Berge herab geniesst soviel, dass man schwerlich irgend wo etwas ähnliches findet.

Es giebt einen schönen Anblick, wenn man Abends von Baden nach Wien fährt, und nahe an Wien von der Anhöhe die schön beleuchtete grosse Stadt übersieht. Aber bey weitem kommt dieser Anblick nicht mit dem, den man oben auf der Vestung in Ofen geniesst, in Vergleich.

Dr. Lósy-Schmidt Ede.

Egyleti közlemények.

YBL LAJOS LOVAG. A régi jó békeidőknek és az építész-társadalomnak előkelő, jellegzetes alakja szállt sírba f. évi január hó 24-én. Meghalt Ybl Lajos lovag, okl. építész, nyug. cs. és kir. várkapitány.

Született Budapesten, 1855. szeptember hó 25-én. Szülei idősb Ybl Lajos lovag, a budapesti kir. váltótörvényszék elnöke és solymosi Fábián Magdolna voltak, akik fiukat a leggondosabb nevelésben részesítették. A IV. kerületi főreáliskola növendéke volt, majd Bécsben és Stuttgartban, az akkori leghíresebb műegyetemeken folytatta tanulmányait, ahol a legnevesebb és európaszerte ismert professzoroknak volt tanítványa.

Mint fiatal építész, nagybátyja, Ybl Miklós irodájában dolgozott s a nagy magyar mester irodájában érdekes és nagyobb feladatok megoldásában vehetett részt, többek között jelentékeny része volt a m. kir. Operaház tervezési és építési munkáiban. Az Ybl-irodában töltött gyakorlati évek után a műszaki csapatoknál tényleges katonatiszti szolgálatba lépett. Innen került a királyi udvartartás szolgálatába, ahol építési ellenőrré nevezték ki.

Az udvar szolgálatában meglepően gyors előmenetelnek örvendhetett. I. Ferenc József, az akkor nagyon jelentős és igazi udvari tapintatot kívánó budapesti és gödöllői várkapitányi állásra 1895-ben őt nevezte ki. A királyi várpalota építési bizottságában az udvartartást képviselte. Ebben a szolgálatban kiváló érdemeket szerzett. Neki köszönhető, hogy elhárultak az akadályok a királyi vár teljes kiépítése elől. Az ő gondolata volt az, hogy a palota déli szárnyán a királyi lakosztályokat, a Dunára és Gellért hegyre néző, felséges panorámákat nyujtó nyitott terraszokkal bővítsék ki. A terraszok megépültek s azok különösen Erzsébet királynénak a legörvendetesebb meglepetést szerezték s kedvenc üdülő és tartózkodási helyévé váltak. Erzsébet királyné bizalmasa lett, vele mindig magyarul beszélt. A lakosztályok bemutatása volt az egyetlen alkalom, mikor I. Ferenc József is magyarul szólította meg kedvelt várkapitányát, akit a vár építése körül szerzett érdemeinek elismeréséül a III. oszt. vaskoronarenddel tüntetett ki. Ybl Lajos lovag nemcsak a királyi vár építése, hanem berendezése körül is maradandó érdemeket szerzett. 1898-ban Hauszmann Alajos műegyetemi tanárral, a királyi palota nagynevű építőjével, hivatalos megbízatásból nagy európai körutat tett, hogy a helyszínen tanulmányozzák az egyes külföldi udvartartások életét és a paloták berendezését. Mint a vár művásárló bizottságának tagja, tevékeny része volt a királyi palota berendezésében, bútorok, berendezési tárgyak és műtárgyak vásárlásában.

1901-ben saját kérelmére nyugalomba vonult és ettől kezdve 1915-ig tervezőépítészi gyakorlatot folytatott. E téren is igen kiváló és maradandó értékü munkásságot fejtett ki. Még a 80-as években az ő tervei szerint épült a hatalmas tornyú hódmezővásárhelyi városháza. A 90-es évek elején építette a Temesvár-gyárvárosi Milleniumi fogadalmi templomot, az ország egyetlen egyházi jellegű építményét, mely a Milleniummal összefügg. Ő építette az országban a gyermekmenhelyeket, köztük Budapesten az Üllői-úton levő gyermekmenhelyet, és 14 vidéki város gyermekmenhelyének épületeit. Tervezte a budapesti Fehérkereszt-kórházat, a kecskeméti tanítóképző és szentesi polgári iskola épületeit, továbbá a selmecbányai főgimnázium nagyszabású, kőből épült épületét. Több budapesti bérház és villa dícséri tervezőépítészi készségét.

Azonkívül, hogy már fiatal korában a vaskoronarend lovagja lett, számos bel- és külföldi kitüntetés, többek közt a szuverén máltai lovagrend I. oszt. keresztjének, a porosz vörös-sasrend középkeresztjének és egyéb rendjelek tulajdonosa volt.

1915-ben az építészi tevékenységtől és a közszerepléstől visszavonult. 1931-ben egészsége is megrendült, érelmeszesedése munkaképtelenné tette s testi szenvedéseitől 1934 január 24-én váltotta meg a halál.

Előzékenysége, szeretetreméltó, előkelő modora és kartársi együttérzése az idősebb korosztályokhoz tartozó barátai körében felejthetetlen emléket hagytak, munkássága pedig kiváló építészi képességeinek maradandó emléke marad.

Dr. Ybl Ervin lovag, kultuszminiszteri osztálytanácsos, egyetemi magántanár, a kiváló esztétikus és műtörténeti író, az elhúnytban édesatyját gyászolja. *Sz. L.*

Rónai Gyula kitüntetése. Mint értesülünk, kiváló választmányi tagtársunkat, *Rónai Gyula* államvasúti főfelügyelőt a középeurópai vasútegylet pályázati bizottsága (Preisausschuss) tagjává választották. Ez a kitüntetés, mely Rónai tagtársunkat Középeurópa legkiválóbb vasúti szakemberei sorába emelte, elismerése annak a nem mindennapi tudományos működésnek, melyet Rónai tagtársunk a német vasútegyletben az utolsó évtized folyamán kifejtett.

A német vasútegylet pályázati bizottsága 1873 óta áll fenn és a négyévenként hirdetett pályázatokra beérkező munkálatok elbírálására alakult. Tagjainak felét adminisztrációs, felét a műszaki bizottság választja. A bizottság tagjai között foglalt helyet eddig Senn Ottó dr. miniszteri tanácsos, a máv. új elnöke is, míg a többi 10 tag közül hét német, kettő osztrák és egy holland.

1873-tól a mai napig 11 magyar tagja volt a pályázati bizottságnak és a kiírt pályázatokon 1877 óta hét magyar vasúti szakember nyert pályadíjat. Legutóbb 1933-ban Rónai Gyula máv. főfelügyelő tagtársunk és br. Puchner Endre máv. tiszt „Személykocsiátjárók felfüggesztése" című találmányukért és ugyancsak Rónai Gyula „A vasúti kocsik futóművének geometriájához" című munkájáért 2000—2000 márkát kaptak.

A bizottsági tagság a személynek szól, nem pedig a vasút valamely mindenkori funkcionáriusának. A német vasútegylet tekintélye és nemzetközi súlya miatt ez a legnagyobb megtiszteltetés és kitüntetés, mely vasúti szakembert az egylet részéről érhet. Rónai tagtársunknak szívből gratulálunk és további működéséhez sok sikert kívánunk.

A gépészeti, gyáripari és elektrotechnikai szakosztály ülése 1934. február hó 24-én. Tárgy: *Szigeth Gábor* előadása: „Syntetikus ammoniagyártás várpalotai lignitből".

Előadó egy rövid történeti bevezetés után a syntetikus ammoniagyártásnak az 1929—30-as években való külföldi fejlettségét, különösen pedig az ott alkalmazott kiinduló gázokat és azok feldolgozási módjait, majd azokat a bel- és külföldön nagybani kísérletekkel egybekötött tanulmányokat ismertette, amelyeket annakidején a m. kir. kincstárral való megállapodás alapján a Salgótarjáni Kőszénbánya és vele érdekközösségben álló más társaságok által létesített Magyar Ammoniagyár rt. végeztetett, amelyek előadó irányítása mellett eszközöltettek és amelyek eredményekép alakult ki az előadó saját rendszerét képező a várpalotai gőzszárított lignit aprajára szabott gázelőállító eljárás, amely Péten alkalmazást nyert.

Előadó ennek kapcsán részletesen ismertette a várpalotai szén sajátságait, a Péten létesített a Didierwerke cég tervei szerint épült gázelőállító és a Bischoff cég tervei szerint épült kéntisztító berendezéseket és azok átvételi próbáinak eredményeit. Az ammoniasynthesis technológiáját illetően előadása a Pét-i gyárban alkalmazott Nec. és Linde rendszerekre szorítkozott, amelyeket sémák és vetített képekkel ismertetett.

A nappali fárasztó munka után minden gyermek külön kis családjához tér meg. Mert az otthon családok szerint oszlik föl. Egy-egy ilyen gyermek-családban húsz fiu van elhelyezve. A fölügyeletet a családfő gyakorolja, aki maga is családos ember. Szép kis földszintes családházakban laknak az ilyen családok, ahol közös hálótermek, olvasószobák, munkatermek és nyílt verandák állanak a gyermekek rendelkezésére.

Az emeletes főépületben, amely zöld tetejével, vörös padlásával, székely kapujával az újszegedi park előtt áll, van elhelyezve az iskola és a közös étkező. Itt vannak a konyhák, kamrák, irodák és betegszobák is. Az épületek Ybl Lajos tervei szerint, magyar stilusban épültek.

E nemes intézmény, amely hovatovább az egész társadalom gyermekvédelmének egyik jelentős gócpontja lesz, nagyrészt Edelsheim-Gyulai Lipót grófnak és Scossa Dezsőnek, a szegedi emberbarát tanfelügyelőnek eszméje és érdeme. Ma még csak jóformán tanonc-otthon, ahol a jövendő Magyarországnak derék munkásokat képeznek ki, de nemsokára gyermekklinikával és a kiskúndorozsmai szikes fürdőben gyógyhellyel is kiegészítik.

Az alapításban és az eszme megvalósításában a Liga, továbbá szegedi intézmények és magánosok is, szóval az egész szegedi társadalom közreműködött. És tettük igazán nemes és dicséretreméltó, különösen ha figyelembe vesszük, hogy Magyarországon több mint tizenötezer elitélt gyermek él igazi, erkölcsnevelő otthon nélkül és hogy ez az intézmény egyik első lépés e szomoru állapotok megjavítására. És a Liga nagyszabásu gyermekvédelmi akciójának sikeres voltát bizonyítja, hogy ma már hasonló, gyermekfoglalkoztató otthonok állanak fönn Rákoskereszturon, Sopronban, Nagyszöllősön és Szaloncán is.

A szegedi Árpád-otthonban már lüktet az élet és folyik a komoly munka. Méltó büszkesége lehet ez a Ligának és Szegednek egyaránt, de kijut az elismerés Scossa Dezsőnek is, aki szabad idejében ma is tanulmányozza külföldön az ottani gyermekotthonokat és nagy szervező tehetségével, emberbaráti nemes szivével már nem egy nemes intézményt honosított meg és még ma is, több mint negyedszázada, tollal és pihenést nem ismerő fáradsággal szolgálja az igazi kultura ügyét.

Végh Jenő dr.

Nőbankárok

— Asszonyok a börzén —

. . . Financière . . . Ime, egy teljesen új fogalom, amely — meg vagyok győződve róla — még sok bosszúságot és fejvakarást fog szerezni mindazoknak, akik a nők társadalmi helyzetének reformjára irányuló modern jelenségeket görbe szemmel nézik. És még nagyobb fokra hág az ő bosszankodásuk annak tudatában, hogy künn a nagy-világ küzdőterein, — különösen Angliában és Amerikában, — vállalkozó szellemü, bátor úriasszonyok, akik már eddig is szinte irányitani kezdik a pénzpiacot: nő-bankárok, vagy ha jobban tetszik, bankárnők, akik okos körültekintéssel, szilárd alapokon nyugvó pénzügyletek kötése révén hihetetlen gazdagságu vagyont gyűjtenek össze. No meg nem közönséges szerencsével is. Elvégre, Fortuna istennő is asszony, kitől nem lenne illendő dolog a saját nemét faképnél hagynia . . .

S az anti-feministák sóhajtva szemlélik, hogy a vasút-, olaj-, szappan- és egyéb királyok helyébe szép lassacskán belépnek majd a cukor-, gyapot- és parfum-királynők . . .

*

Mert lám, cukor-királynő máris él és uralkodik. Egy szeretetreméltó és előítéletektől mentes angol kisasszony: Miss Marion Winchester. Cukor-spekulációkkal, — melyek nála eddigelé sohasem ütöttek ki balúl, — fölöttébb tekintélyes vagyont sikerült szereznie a párisi börzén. Ebben némi kis része vagyon az excentrikus Jacques Lebaudynak, a párisiak cukor-királyának is, akinek reményei ugyan derekasan megolvadtak később a Szahara sivatag forró homokjában. Lebaudy barátunk, a „kis cukros" üzleti manipulációi, amelyekben gazdájuk minden különcsége mellett is, nem mindennapi éleslátás nyilvánult, rendkívül serkentőleg hatottak az életrevaló miss-re. És most ez az „édes" miss vagyonosodás tekintetében teljességgel a párisi cukorkirály nyomdokain halad.

Vagy ott van a csodamódon szerencsés kezü asszony: Mrs. Hetty Green, akit az angol Maurice Mortimer gondolkozás nélkül a világ legszerencsésebb nő-bankárjának ismer el. Amerre ez a ritka éleseszü asszony, a financière-ek valódi mintaképe lép, a szó szoros értelmében — pénz fakad a nyomában. Férje, Hetty Green uram, akinek a költészet terén elismert neve van az angol irodalomban, — szerencsétlen üzleti spekulációkba keveredett és alaposan bele is bukott. Jobban ismerte a költészet titkait, mint a pénzpiac rejtelmeit. No de erre már közbeszólt a zseniális asszony, s miután előbb szentül megfogadtatta férjével, hogy otthon marad a „kaptafánál": egyszerre csak bátran, biztos kézzel elkezdett a börzén játszani. És ment a dolog pompásan, mint a karikacsapás. Majd földbirtokokkal, vasúti részvényekkel manipulált s nagyobb kölcsönügyletekbe bocsátkozott. És a pénz, — ez a csapodár jószág, — mely előbb a férjét oly rútul a faképnél hagyta, csak úgy tódul azóta a derék asszonyhoz. Hát még mikor aztán Newyorkban, rendkívül kedvező körülmények között, háztelkeket vásárolt össze! Már ebből az egy vállalkozásából is hihetetlenül meggazdagodott. Mrs. Hetty Greennek e pillanatban — elhiszem Mortimernek — nem kevesebb, mint ötszázezer fontnyi, vagyis tizenkét milliónyi évi jövedelme van.

A jelenlegi londoni nő-bankárok tipikus alakja J. Alden Gaylord asszony, aki hamisitatlan pénzügyi talentum a maga nemében. Száz börze-manipulációja közül legalább is kilencvenkilenc a legpompásabban beválik. Mélységesen meg van győződve arról, hogy szinte boszorkányos sikerei az ő rendíthetetlen vallásos meggyőződésének szükségszerü folyományai. S e tekintetben igazán egyedül áll a mai „hitetlen" világban. Mert rideg üzleti foglalatosságai mellett mintaképe a legőszintébb vallásosságnak. Napi munkáját mindig imával kezdi meg; hivatalos szobájának falain a szentírásból vett idézetek olvashatók; a mellett összes alkalmazottaival minden nap egyházi éneklést és biblia-olvasást tart. Van ebben az ő, — valljuk meg — szokatlan eljárásában nagyon sok megszívlelendő vonás, amelyet kedvem volna különös figyelmébe ajánlani az üzleti ridegségtől szinte elvakult egyik-másik amerikai vasút- vagy olajkirálynak.

Ha az olvasók netalán kiváncsiak lennének arra, hogy ugyan ki lehet ennek a viszontagságos föld-kerekségnek legjobban fizetett női bank pénztárnoka: ide jegyzem, hogy az senki más, mint egy éles elméjü amerikai hajadon, Miss Van Brunt, aki egy newyorki nagyszabásu pénzintézet révén kerek háromezer font sterling, azaz hetvenkétezer korona évi fizetésben részesül.

Míg a fentebb már jellemzett egyik kiváló börze-asszony: Mrs. Hetty Green életmód, szokások tekintetében maga a megtestesült egyszerűség, addig New-Yorkban egy nem kevésbbé nevezetes financière-je: Mrs. Weightman Walker, tekintélyes jövedelmeihez mérten már alapos fényűzést szeret kifejteni. Igazi börze „királynő". Maurice Mortimer-től tudom, hogy ennek a divatos bankárasszonynak kerek háromezer font sterlingbe kerül évenkint a háztartása. De hát egész udvara van. A „Hotel Renaissance"-ban lakik; külön francia szakácsának hétezer korona évi fizetést ad; automobiljaihoz több chaffeur-t alkalmaz; kocsisainak, inasainak, szobalányainak se szeri, se száma. És amint olvasom: szereti a szép lovakat, a gyémántokat, meg a társas élet szenzációit. No meg a női divat szeszélyeitől sem idegenkedik. Nos, és vele szemben Mrs. Hetty Green, akinek pedig alighanem több a jövedelme, potom egy font sterlinget (huszonnégy korona) költ a háztartására hetenkint.

Hogy a közélet küzdő porondjáról többé-kevésbbé leszorított nőknél menynyire megvannak s kellő gyakorlat mellett mily pompásan kifejlődhetnek a pénzügyi talentumok, annak illusztrálásául Mortimer egy jellemző történetkével kedveskedik nekünk. Egy általánosan ismert, jónevü angol ügyvéd, mielőtt megházasodott volna, néhány esztendővel ezelőtt, díszes sírhelyet vásárolt egy temetőben, husz font sterlingért. Pár évi házasélet után a multkorában meghalt az ügyvéd s

Ujdonk 1908. XIV. 43 2.

az általa vásárolt helyre temették. Bájos özvegye egy darabig kegyelettel őrizte a sírját. Ezenközben egyik-másik nagyobb kereskedő-cég előnyös végeladásokat rendezett, melyeken az özvegy, mint vevő, mindenáron részt szeretett volna venni. Ámde édes-kevés volt a pénze szegénynek. Gondolt tehát merészet és nagyot, amelynek révén mégis csak pénzhez jutott. Hamarosan exhumáltatta a férje holttestét és egy másik temetőben temettette el, ahol a sírhely már kevesebbe: tizenöt font sterlingbe került. Az előbbi sírhelyet pedig azon melegében eladta — százhúsz font sterlingért, tehát hatszoros nyereséggel. Célját elérte: a végeladáson nagyon sok érdekes és hasznos tárgyat vásárolhatott össze . . .

Igazat adok Hetty Green asszonynak, aki, mikoron néhány hónappal ezelőtt hetvenedik születésnapját ünnepelte, e szavakkal vágott elébe a gratulációknak: „I have to work; I have no time to talk!" — Mert akinek állandóan sok a dolga, annak úgyszólván még beszélni sincs ideje.

Zsoldos Benő

A SZERKESZTŐ ÜZENETEI

Válaszúton. Meg kell tennie azt, amit elhatározott. Levelének nyugodt, biztos hangjából látjuk, hogy nem közönséges intelligenciával állunk szemben. Ezért teljesen komolyan veszünk mindent, amit elmond. És az elmondottak alapján csak helyeselhetjük azt a merev és bizonyára rideg elhatározását, amely el fogja szakítani eddigi környezetétől. De igaza van, a folytonos hazugság rosszabb minden más bajnál. Igaza van, a huszonnégyéves leány nem bakfis, akit pillanatnyi impressziók vezetnek és ha van életprogrammja, amelyet önmaga alkotott, joga van ahhoz is, hogy ragaszkodjék hozzá. Nem féltjük a küzdelemtől, mert erősnek látszik. De sohase felejtse el, hogy a jövő, amelyet választott, szürke és gyakran örömtelen. Csak akkor nem fog csalódni, ha nyitott szemekkel megy belé.

Margit. „Hogy mit tegyen egy leány, aki két fiatalemberrel flirtel és ezek annyira elveszik idejét, hogy nem tud azzal foglalkozni, aki őt szereti. Pedig az nagyon szereti és már neheztel." Közölje vele elfoglaltsága okát. Lehetetlen, hogy akkor még tovább nehezteljen.

Elevenen eltemetve. „És ekkor Oszkár komor arcán sápadt reflexek jelentek meg és egy hosszu könnycsepp barázdás sávval vonult végig rajta. Azután a sárgaszakálluhoz fordult: Mindez csak fölösleges szóbeszéd, mormogta. A sárgaszakállu titokzatosan mosolygott: Ön téved, ügyvéd elvtárs. Ki tudná határozottan megmondani, hogy mi a hiábavalóság." Adja oda a sárgaszakállunak a novellát és ő tudni fogja, hogy miről lehet ezt egészen határozottan mondani.

F. I. *Az anya.* Olgának vagy Klárának hívják tehát ezt a kacér leányt? Mert az első két oldalon még Olga, azután hirtelenül átváltozik Klárává. Mindenképpen érdekes leány és mi meg tudjuk érteni, hogy „Radó úgy érezte, mintha Klára szerelmének izzó sugarai elhamvasztanák az ő álmainak filigrán bimbóit". Ez a bimbóhamvasztási processzus határozottan szokatlan. Kéziratokat kivételesen sem adunk vissza.

A. Bella. Kolozsvár. Előfizetése szeptember végén jár le.

K. K. S. *A szökőkút.* A rokokó vidám, könnyed hangját nem lehet néhány francia megszólítással helyettesíteni. Közölhetetlen.

Diákkisasszony. Nagyon gyönge munka. Ez a halvány, külvárosi realizmus nem hat és nem érdekel. És nem is mond semmit.

A. B. *Karácsonyi ajándék. A hercegnő bolondja.* Inkább hanyatlást látunk bennök, mint emelkedést. Az előadás ugyan nem rossz, de az első történeti adoma, ha mindjárt szomoru is, a másik pedig igen gyönge és erőtlen belletrisztika, amelynek vékony meséjén meglátszik az erőltetés. Nem vehetjük hasznát.

Meghalt a boldogság. Dilettáns munkája. Nem érdekel és nem mulattat. Közölhetetlen.

Hallgató. *Levél stb.* Ön véleményünket kérdi, érdemes-e irással foglalkoznia. Ilyen kérdésekre tulajdonképpen bajos válaszolni. De ha ön irás alatt szépirodalmat ért, talán tényleg jobban teszi, ha abbahagyja.

Leander. *Este.* Irénke is jobban tenné, ha a Zoltánnal való csókolózás helyett valami hasznos háztartási munkát végezne el. Például mángorolhatna. A francia nyelvtan sem megvetendő szórakozás. Mindenképpen ajánlatosabb, mint ezek a gyanus flirtek, amelyekből csak rossz származhat. Például a beküldött novella.

Ciprus. *Levél.* Hangulatosan van megírva, de alapjában véve nagyon banális történet rejtőzik mögötte, amelyet az előadás gördülékeny szavai sem tudnak újjá és érdekessé tenni. Az ilyen dolgozatoknak komoly szépirodalmi jelentősége nincs, inkább sikerült stilusgyakorlatok. Éppen azért nem vehetjük hasznát.

T. A. *Az ősz betege.* Határozottan van valamelyes tehetsége, de ezúttal nem találta meg az alkalmas tárgyat. A mellbeteg tanító elmulását már annyiszor irták meg, az egész gondolatmenet annyira ismeretes, hogy nem volna helyes irodalmi pályát ennyire banális alapon megkezdeni. De kifejezésmódjában van eredetiség és erő. Próbálja meg másvalamivel.

Sz. I. A kérdezett mondat értelme: „Egy az Isten, Allah; és Mohamed az ő prófétája."

Petra. 1. Szmokingot délután hat után lehet hordani, délutáni teán, szűkebbkörü vacsorán és színházban. 2. Kemény fehér inget és vagy ugyanabból a szövetből készült, mélyen kivágott mellényt, esetleg hasonlóan készített, de szürke, fehér mellényt is hordanak hozzá.

Miskolc. 1. Igenis, meghívja őket. És ha az eljegyzés már hivatalosan megtörtént, nyugodtan szólíthatja őket már a szülőt illető megszólítással. 2. Forduljon specialistához.

Mit tegyek? Ez a fejlődési rendellenesség egyáltalán nem ritkaság. A szabály az, hogy később kiegyenlítődik a dolog. Azért nem is kell tenni ellene semmit. De nem is lehet. Az, hogy édesatyja masszőrjével gyurassa kebelét, határozottan rossz gondolat.

Tudnivágyó. 1. 89—90 százalékos alkoholt használhat, ha bőre nem túlságosan érzékeny. Utóbbi esetben higítsa föl felerészben vízzel. 2. Minden szesz erősen szürkíti a hajat.

K. G. Szeplő ellen csakis a higanytartalmu kenőcsök használnak, ezeket pedig csakis orvosi rendeletre szolgáltatják ki és csupán orvos ellenőrzése mellett alkalmazhatók.

I. L. *Október hatodikán.* Későn érkezett. De ha idejében kaptuk volna is meg: akkor sem közöltük volna számos oknál fogva. Először: mert nagyon rossz a költemény. Azt hisszük, a többi ok fölsorolását nem kívánja.

M. E. *Találkozás.* Témája gyönge, kidolgozása pongyola. Közölhetetlen.

T. L. *Akácok.* Hangulatosan gördülő strófák nem elegendő tartalommal.

N. L. *Nem szeretsz te engem . . . Nem kell a leveled . . .* Onnan szebbeket várunk.

R. S. *Halhatatlanság. Mi a magyar most? Krisztus nem támadt föl! Visszavágyom . . . A természettudósokhoz.* Ittott ki-kitör egy-egy gondolat, de csakhamar szárnyát szegi a formával való nehéz birkózás.

Cs. A. *Nincs szebb . . . Sötét üvegen át. Esti séta. A lány szive. Föl-le . . . Peregnek a falevelek . . . Felejteni téged . . . Boritsd be, köd! Levelet olvasok . . .* Bizony mi nem koppintunk a körmére, mint kívánja szerény levelében, a névtelenséget óhajtó szerzőnek, hogy örökre menjen el a kedve a versírástól, mert ezt nem érdemli meg. Határozott tehetséget látunk költeményeiben. Még nem tudja egész szabatosan kimondani sokszor, amit akar; még sok olyat vegyít egy-egy hangulatába, ami nem oda való; még nem dolgozik biztos művészettel; de érezzük, hogy megtanulja. Érdeklődéssel várjuk a folytatását.

Nem közölhetők: Tavaszi reggelen. Siess, én Istenem! Álmaim. Várlak. Vihar. Oh, hányszor csalódunk! Mese. Te lennél a király . . . Sóhaj. Nem érthetsz . . . Hajóm. Őszi eső. Erdei úton. Ódon templom. Furcsa emberek. A fonákság embere. Őszi rózsa. Levél. Szeress! Egyedül. Három fehér hajszál. Csipkerózsa. Isten áldjon! Szőke hajad... Idegenben. Lázas képek. Posta. Mi. Vívódás. Forró karod . . . Ha elmerengek néha-néha . . .

TARTALOM

Szöveg: *Vándormadár.* Irta Lovik Károly. — *Versek.* Irta Erdős Renée. — *Őszi gondok.* Irta legifj. Szász Károly. — *A rettenetes mama.* Irta Gárdonyi Géza. — *Képek a nagygyakorlatról.* Irta Farkas Pál. — *Szülőkhöz szóló levelek. — Idegen irók:* Sardou. *Részlet a yankeevilágból. — A tükör.* Irta Lengyel Géza. — *Rovatok:* Mindenféle. A szerkesztő üzenetei. — *Fordított regény: Liliput, a sorsmotor.* Irta Lloyd Osburne.

Képek: Rudolf trónörökös szobrának leleplezése. (4 kép.) — Ena Viktória, spanyol királyné. — Pállik Béla: Kosok a vályúnál. — A magyarországi szerb pátriárkaválasztás. — Mühlbeck Károly: Esti séta az Andrássy-úton. Harci riadó a Balkánon. — Távlovaglás Budapest és Bécs közt. — A berlini ballonverseny. (3 kép.) — Mühlbeck Károly: A háziezred újoncainak abriktolása. Taral. — Scossa Dezső. — A szegedi Árpád-otthon. — Zboray Aladár. — Korwin sikló-csónakja.

Kéziratokat nem adunk vissza.

Laptulajdonos: **Singer és Wolfner.**

Szerkesztőség és kiadóhivatal:

Budapest, VI., Andrássy-ut 10. szám.

Beretvás-pasztillát ajánlhatom mindennemü fejfájásban szenvedő egyéneknek és azon tulajdonsága teszi megbecsülhetetlenné, hogy dacára annak, hogy már e pasztilla elmulasztja a fejfájást, még négy pasztilla sem okoz semmiféle melléktünetet. Löw dr., gráci főorvos. Lásd hirdetését.

Figyelmeztetjük olvasóinkat az *Erzsébet-királyné-szálloda* hirdetésére. Ez a szálloda újonnan lett berendezve, olcsó és kényelmes szobákkal és elsőrendü konyhával rendelkezik.

Ybl Sajós

Szob

2

Sváb Gyula

Ujabb állami nép-
iskolák.

MMÉE Kötl

1914. 24. l,

18 –

318. Flatz, Gebhard (német festő, 1800–1881): Szent Cecilia. Olaj, 130 × 95 cm.

Maszlaghy II. 205. szám.
ent: Gebhard Flatz pinxit MDCCCLXXV.
A művésznél rendelve. A műcsarnok ünnelyes megnyitásán ki volt állítva.

–

Rényi 23 l.

–

Maszlaghy: Az esztergomi érseki képtár.
Ny Magyar Sion, VII – 1876, 37 l.

–

ónay, Maria: Die Schätze des Christlichen Museums in Esztergom. A Müggyüj-

Ybl

Y. 2. *Lajos*, építész, * 1855, † Budapest 1934, Y. 3. öccse. Bécsben és Stuttgartban tanult, aztán Y. Miklósnál dolgozott. 1895—1901. budai és gödöllői cs. és kir. várkapitány volt. 1901—14. önálló építészi gyakorlatot folytatott Budapesten. Y. tervei szerint épült a hódmezővásárhelyi városháza, a temesvári millenniumi templom, a székesfőváros és számos vidéki város (Szeged, Szombathely, stb.) gyermekmenhelyei és Fehér Kereszt-kórházai, a selmecbányai főgimnázium stb.

E. G II 6 zil

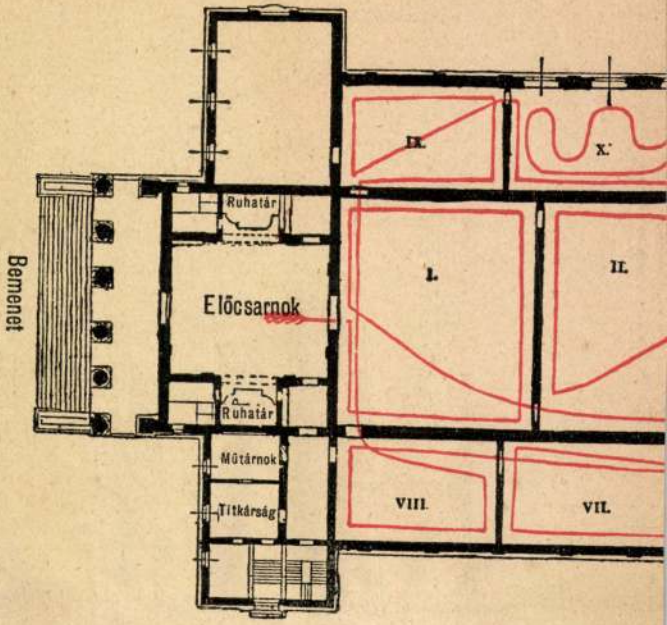

A tárlat megtekintésénél le
a vörös vonalat——

Ybl Lajos

14. *X. ker. Szörényi-utca 5—7. sz.*

Ez az épületcsoport a szomszédos Juranics-utca 30—32. szám alatti házcsoporttal ugy a X. kerületi gyárvidék, mint a közeleső külső VIII. kerületi zsufolt városrészek lakáshiányának enyhitésére létesült. Mindkét házcsoport három (A, B és C-vel jelzett) háromemeletes épületből áll, melyekből egy-egy épület a Hungári-utra néz. A Szörényi-utcai házcsoport 1500 négyzetöl területen épült, amiből 355 négyzetöl van beépitve. A lakások száma 72, amelyek közül 40 egyszobás és 32 kétszobás. Minden lakáshoz külön konyha, kamra és külön klozet tartozik, a kétszobás lakásokhoz előszoba- és fürdőszoba is. Az egyszobás lakások bérlői részére 4 közös fürdőszoba van az épületben elhelyezve.

A szobák átlagos nagysága 20 m², a konyháké 9.5 m², a fürdőszobáké 5 m². Az épületcsoportban 5 üzlethelyiség van. A ház minden lakásában gázvilágitás. Az alagsorban levő közös mosókonyhák száma 6, nagyságuk 15 m²; a külön padlás- és pincerekeszeké 5.5—5.5 m² A házcsoport udvara parkozva van. Az épités költségei 1 millió koronára rugtak, köbméterenkint 20 koronára; a telek értéke négyzetölenkint 100 K. A akások bére átlagban : 1

szobás lakásoké 350 korona, 2 szobásoke 570 korona. A tervező müépitész *Ybl* Lajos volt. Ezt a házcsoportot 1910. évi augusztus hó 1-én vették használatba.

LICH REDŐNYGYÁR
sfaludy-utca 5. szám.
Budapest, VII

Ybl Lajos

Vas. Ujs. 1896. 452. l.

egyházi szertartást Vaszary Kolos herezegprimás végzi.

A trón a kiállításon. Az új királyi trónt, a melyet az ezredévi ünnepek emlékezetére készítettek, s a melyen a király a törvényhatóságok hódolatát is fogadta, nem sokára közszemlére teszik az ezredéves kiállítás történelmi csarnokában. A trón tervét Ybl Lajos lovag, várkapitány készítette. A történelmi csarnok renaissance-csoportjában most magas üveg-pavillont emelnek s ez alatt helyezik el a trónt.

AZ ORSZÁGOS MAGYAR KÉPZŐ-MŰVÉSZETI TÁRSULAT

VÁLASZTMÁNYÁNAK TAGJAI 1910/11-BEN.

o o o

Elnök: II *Andrássy Gyula gróf.*

Alelnökök: I *Forster Gyula báró,* III *Hauszmann Alajos*

A) ÁLLANDÓ TAGOK.

Andrássy Dénes gróf
Apponyi Sándor gróf
Benkő Kálmán
Erdődy Ferenc gróf
Harkányi Frigyes báró
Montenuovo Alfréd herceg
Pest vármegye alispánja
Samassa József dr., érsek
Széchenyi Béla gróf
Szitányi Géza
Tisza István gróf
Wenckheim Frigyes grné
Wodianer Albert báró
Zichy Nep. János gróf

B) VÁLASZTOTT TAGOK.

a) Művészek.

I Bálint Zoltán
I Benczúr Gyula
II Bruck Miksa
II Dudits Andor
III Déry Béla
I Innocent Ferenc
III Jendrássik Jenő
I Kallós Ede
I Kosztolányi Gyula
II Keményffy Jenő
I Knopp Imre
III Kézdi Kovács László
III Korb Flóris
III Ligeti Miklós
II Lechner Ödön
III Márk Lajos
I Mérő István
II Papp Sándor
III Róna József
I Szinyei Merse Pál
II Tull Ödön
III Tölgyessy Arthur
II Vajda Zsigmond
II Zala György

Ybl Lajos

építész

Pénteken délután félnégy órakor temették el a Kerepesi úti temetőben nagy részvét mellett lovag *Ybl* Lajos nyugalmazott császári és királyi várkapitányt, a neves építészt, aki hosszas betegség után hetvennyolcéves korában elhúnyt. I. Ferenc József várkapitányának temetésén nagy és előkelő közönség vett részt. A virágokkal elborított ravatal felett nem hangzott el beszéd, csak a lelkész búcsúztatta el a római katolikus anyaszentegyház szertartása szerint lovag Ybl Lajost.

Pesti Napló

1934. jan. 27.

9491

ön karnagygyal és tamburral,
rban elhelyezett 36 alakon van-
lül

Militär Musikbande
osztr.Zdnekar
jobbra: DRUCK & VERLAG VON
& MORSACK,WIEN,továbbá: 152,

etei 21,2:34 cm.

6-912
2-102
.7677.

0.62

Ybl Lajos

nekr.

Magyar Művészet

1934. 55. l.

(43)

Ybl Lajos

A budapesti állami gyermekmenhely. (Ybl Lajos műve.)
Jeltelen cikk. U. o.

Vállalkozók Közlönye
1908. évf. 7.

(Művészet 1908. 423. l.)

zsef, kinek Szécsényi György esztergomi
A oltáron az evángeliumot s a kely-
s trónus előtti imazsámolynál T. Lipót
ra a három padban csaknem kizáró-
el. A főoltártól jobbra s balra s a király
nyeket tartó dignitariusokat, a koronázás-
házi s világi főurakat vesszük észre. A
emelvényen külön trón van, mely előtt
fekszik s a melynél egy pap ösnetett
ibliai jeleneteket ábrázoló képek lógnak.
nn két-két sorban:
n Gran kroont den Aerts-hertog
n Hongaryen"
n met la couronne d'hongrie
nc Joseph"

alkeretet véve 12:18 c/m.

31/93 N° 252

Ybl Lajos

A Fehérkereszt gyermekkórháza. Ybl Lajos műve. (Jeltelen cikk.) Vállalkozók Közlönye okt. 28.

1908.

(művészet 1909. 69. l.)

Ibl Lajos

Card

2

Bo Temesvár

240.1

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .....év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Y bl Lapis

München 1904. 187, 209

— 1905. 357

— 1908 - 423

— 1909. 69

VÉNY

ányos használatra kikölcsönzött könyvekről.

s címe	Kötetek száma	Jelzet
festők , 1906:2, 11. n.	5 füzet	F 466.

neve: Dr Mentiványi Emil

K. M. Egyetemi Nyomda Budapest

Ybl Lajos

A gyermekmenhely 1904-ben Ybl Lajos budapesti épitész tervei szerint a városliget mellett épült.

Nód
Z

Byi 230

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 .....é

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ..

nevü munkástársamat szóbelileg megbizt

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Ibl Lapis

epitest

laid

z

Vaslyp 1901. 6921

Ibl Lajos

Wood

M Epítőmüvészet

1907. 8 sz.

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ____n történő kifize-

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

am.

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Ybl Lajos

Magyar Művészet

1934. 55. l.

ben magyar s legnagyobb becsű hadtörténeti erektyé-
inknek.

(55)

Zsigmond király és császár egykorú arcképe a bécsi Kunsthistori-
sches Museumban, pergamentre festve 1430 körülről.
~~[illegible]~~ Zsigmondot igen sokszor festették mely
életében s a halála után következő században, de
egyik ábrázolás sem oly elhitető erejű, mint ez, a-
mely magyar, osztrák vagy svájci művész, minden-
esetre egyik udvari mester ecsetjét dicséri.

(56)

Ybl Lajos

ép.

irod

Magyar Épitőművészet

1909. 7 sz. 20. l.

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök
alá

8. sorsz. Műhelyi minta.

Ibl Lajos

mincpikk

ivod

Lakos 60.1

Ybl Lajos

építész

irod

Magyar Pályázatok

1905–6. 67. 20. l

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása

Engedély

.....

a műhelyfőnök vagy
aláírás

8. **sorsz.** Műhelyi minta. —

Ybl Lajos

Erod

Magyar Tájaratok

1903 9 sz. 17–
19 l

..... *műhely.*

yfőnökség!

év ..... hó ..... n történő kifize

..... indokából személyesen meg nem

..... számu .....

tan

évi ..... hó .....

.....

sajátkezü aláirás és munkásszám.

Ibl Lajos

Grod

Epitő Ipar 1911. 177. l.
(Képekkel) ~~[illegible]~~ 181. l. (
Budapest Hungaria körúti
kislakásos bérházai, képekkel)

Budapest szekesfovaros

kislakásos bérházának
egyike.

Hungaria körúton
fenti terve

Jelentem, hogy .....

távolmaradását.

Tudomásul vette:

.....

az osztályfőnök aláírása.

Engedé

.....

a műhelyfőnök v
aláí

8. sorsz. Műhelyi minta.

Ybl Lajos

ivad

Építő Ipar

1909. 327. 1. (Az Országos Gyermekvédő Liga Árpád otthona Szegeden, képekkel.)

fenti terves vonat épült

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhe

Miután keresményemnek 191....

tésénél.....

jelenhetek, keresményemnek átvételére

nevü munkástársamat szóbelileg megbi

Kelt ....., 191....

.....

tanu.

.....

tanu.

Ybl Lajos

Wod

Ybl Lajos. Az álla-
mi gyermek menhely
Budapesten. Építő Ipar
1909. 1. l. (Ké-
vekkel)
15. l.
25. l.
32. l.
fenti tervei szerint
épült 1907 bez

Magyar királyi államvasutak.

T. Műhely

Miután keresményemnek 191 ..... év

tésénél .....

jelenhetek, keresményemnek átvételére ...

nevü munkástársamat szóbelileg megbizta

Kelt ....., 191.....

.....

tanu.

.....

tanu.

Ibl Lajos

Serverte a szombat-helyi állami gyermekmenhelyet.

Szód

Építő Ipar
1910. 421. l.
(képpel)

..... *műhely.*

főnökség!

.....hó.....n történő kifize-

.....indokából személyesen meg nem

.....számu.....

n.

vi ..... hó.....

.....

sajátkezű aláírás és munkásszám.

A németországi tégla.

A budapesti és egyátalában a magyar és az osztrák épitőipar a téglaméretek helytelenségében keresi az építés drágaságának okát. Számos szakértőnek véleménye szerint a 15—30 *cm* tengelyméretű tégla a mai viszonyoknak már egyátalában nem felel meg, mert nem ad módot arra, hogy az emeletenkint szükséges falvastagságokat a kellő módon méretezhessük. A tizenöt centiméteres nagyobbítás a mai traktusmélységek és terhelő viszonyok között túlságos nagy, azért fölösleges anyagpazarlással jár. A németországi tégla 12—24 *cm* tengelyméretű. Ezt óhajtanák sokan nálunk normálissá tenni. Tagadhatatlan, hogy a több emeletsoron keresztül ismétlődő néhány centiméteres pazarlás is igen lényeges összegekké szaporodik föl egy-egy terjedelmesebb épületben, azért a téglaméretek reformálása jelentős haszonnal járna; de tévedés volna azt hinni, hogy az építkezés olcsóbbá tétele ilyen egyszerű módon elérhető. Ennek az ellenkezőjét mutatják a németországi viszonyok is, ahol éppen napjainkban ismét actuálissá vállott a téglaméretek megváltoztatása. Maga a téglagyárosok egyesülete vetette föl a kérdést ez évi nagygyűlésén, és ismerve a német érdekeltek erős összetartását, majdnem bizonyos, hogy a közel jövőben valami változást fogunk találni a német téglaiparban.

A téglaméretek már régebben kifogásokat keltettek föl Németországban. Sok helyütt kicsinyelték azokat művészi hatás szempontjából. A középkori épités hívei unos-untalan azokat a hatalmas téglákat hozták például, amelyekkel a román tégla-architekturában oly szép hatást lehetett elérni. Ezek a szakértők természetesen a téglaméret növelését kívánták. Egy második csoport teljesen fölöslegesnek tartotta a belső falazat rétegeinek a homlokzaton való kifejezését és a nyerstégla-homlokzatokon is olyanféle — több belső téglaréteg összefoglalása által elért — burkolást kívánt, milyen a kőhomlokzatokon szokásos. Ezek még a jelenlegi nagyságot is sokallották és a klasszikus római építésben látott szinte cserépvékonyságú téglák megengedését kívánták. Hivatkoztak arra, hogy ez a méret az Északi-tenger partjain, többek között Németalföldön is elfogadott és szerkezeti szempontból igen jól bevált.

A vita eldöntése talán sokáig fog húzódni, de a németek gyakorlati érzékét ismerve, egészen bizonyos, hogy a téglagyártás számolni fog a követelményekkel és mindkét párt tégláit készíteni fogja. Ez természetesen súlyos föladatokat fog az építkezéseket ellenőrző hatóságokra róni, mert igen gyakran a legszokatlanabb méretű falvastagságokkal fog szemben állani az eddigi normálisok helyett. Legutóbb a német művészettörténet kiváló kutatója, *Hasak*, szólt bele a vitába és meglepő tényekkel állott elő, amelyeket eddig maguk az érdekeltek sem ismertek..

Mindenekelőtt megállapította Hasak, hogy a nagyhatású román emlékek között is számtalan olyan van, amely a mainál nem nagyobb téglából épült és hogy a nagy téglák átalános elterjedése csakis a későbbi gót korszakba esik. A német renaissance ismét visszatért a kisebb téglákhoz még azokon a monumentális várakon is, amelyek pedig a nagyobb méreteket megengedték volna. A XIX-ik századnak, Berlin vezetése alatt kifejlődött német építkezései ugyancsak kis téglákkal dolgoznak. Ilyenformán a mai németországi téglaméret minden stylusnak megfelel és művészi szempontból annak megnagyítása alig okolható meg.

Nehezebb a téglák fölületének kérdése. A síma oldalú téglák a mai, géppel való gyártásnak eredményei: azelőtt csak érdes lapú téglák készültek. Ámde a tervező művészek a csillogó téglafölületekkel sehogy sincsenek megelégedve. Igen sokan vannak közöttük, akik a nyers, durva falsíkokat a művészi hatás elérésére elengedhetetleneknek mondják. Ez is azonban — mondhatnók — divatkérdés. Hiszen ugyanígy vagyunk a kőhomlokzatokkal. Néhány évtizeddel ezelőtt a faragott köveket egészen símára csiszolták és közbeiktatott, durván nagyolt quaderekkel érték el a művészi ellentétet. Egyszerre aztán elterjedt a durva kőhomlokzat, eleinte síma szélekkel, később a hézagoknál is nyersen kezelve. Annyira megtetszett ez a modor, hogy még a fémtexturára is átment és ma még a gyárilag készült veretek is durva, kovácsoltvas- vagy vertréz-hatást keltenek.

Nincs ok arra, hogy a téglagyártásban is a kereslethez ne mérjük a kínálatot. Ha napjaink igényei a durvafölületű homlokzatokat megkívánják, akkor a nyerstéglaipar is alkalmazkodhatik e kívánsághoz. Bizonyára nem nehezebb megfelelő formák készítésével bárminő fölületü téglát előállítani annyi fáradsággal, amennyibe a tükörsíma téglák kerülnek. Egynéhány német téglagyár be is látta már, hogyha vezető szerepét megtartani akarja, együtt kell haladni a művészi igényekkel. Sikerült is néhány kísérlet után, leginkább homok közbe keverésével, magát a fölszint, és megfelelő mintára való préseléssel a síkokat is tartós és szilárd nyerseséggel ellátni. A nagyvárosokban a legsímább téglahomlokzatok sem hatnak újként $^1/_4$—$^1/_2$ évnél tovább. A levegőben úszó korom az eredeti szép színt és tiszta felületet teljesen elborítja; egyátalában nincs tehát a síma burkolótéglának jogosultsága, ha tartós csinosságot akarunk vele elérni. Ezzel szemben a durva felületű burkoló tégla nem szenved úgy az elpiszkolódástól, mert már az eredetileg is változatos szín- és folthatás csak növekedik a patina lerakodása által. Sok helyütt azelőtt a kézzel vetett téglát használták arra a célra, hogy durva külsőt érjenek el. Most, hogy a gyárak géptéglát is tudnak előállítani durva felülettel, nem lesz szükség arra, hogy a géptéglának számos elsőbbségeit föláldozzuk.

9. ábra. A budapesti állami gyermekmenhely delejutcai homlokzata. Tervezte *Ybl Lajos*.

Nagyvárosokban a homlokzatok burkolásában még mindig nem nyert értékéhez mért elismerést a zománcos tégla; ez az tulajdonképpen, amit a szép, tiszta homlokzatot kedvelő építtetők keresnek. A zománcos tégla a kormot és piszkot nem veszi likacsai közé, az csak fölületére rakódik le és onnan az első nagyobb eső után ismét eltünik, az olyan építkezésekben tehát, ahol azt akarjuk, hogy a tervezésben megadott szinek, amint azok az építéskor kialakulnak, állandók maradjanak, vagyis az épületnek újsága meg ne változzék, csakis a zománcos téglához nyúlhatunk. Ma már ez az anyag nem túlságosan drága, változatosság tekintetében pedig minden eddig ismert természetes és mesterséges homlokzatburkoló anyagot fölülmúl. A zománcos agyagnak úgy terakotta, mint tégla alakjában fényes művészettörténeti multja is van és ha eredeti hazájában, Észak-Olaszországban el is vesztette

régi szerepét, nincs ok arra, hogy ezt, a mi klimánk alatt oly kitünően beváló épitő módot, ne alkalmazzuk.

Közép- és északi Európa nagy hőmérsékleti ellentétei dokra emelt épületek már évtizedek után állandó tatarozást igényelnek. De a tönkrement köveknek kicserélése igen sok nehézségbe ütközik, mert az eredeti anyag

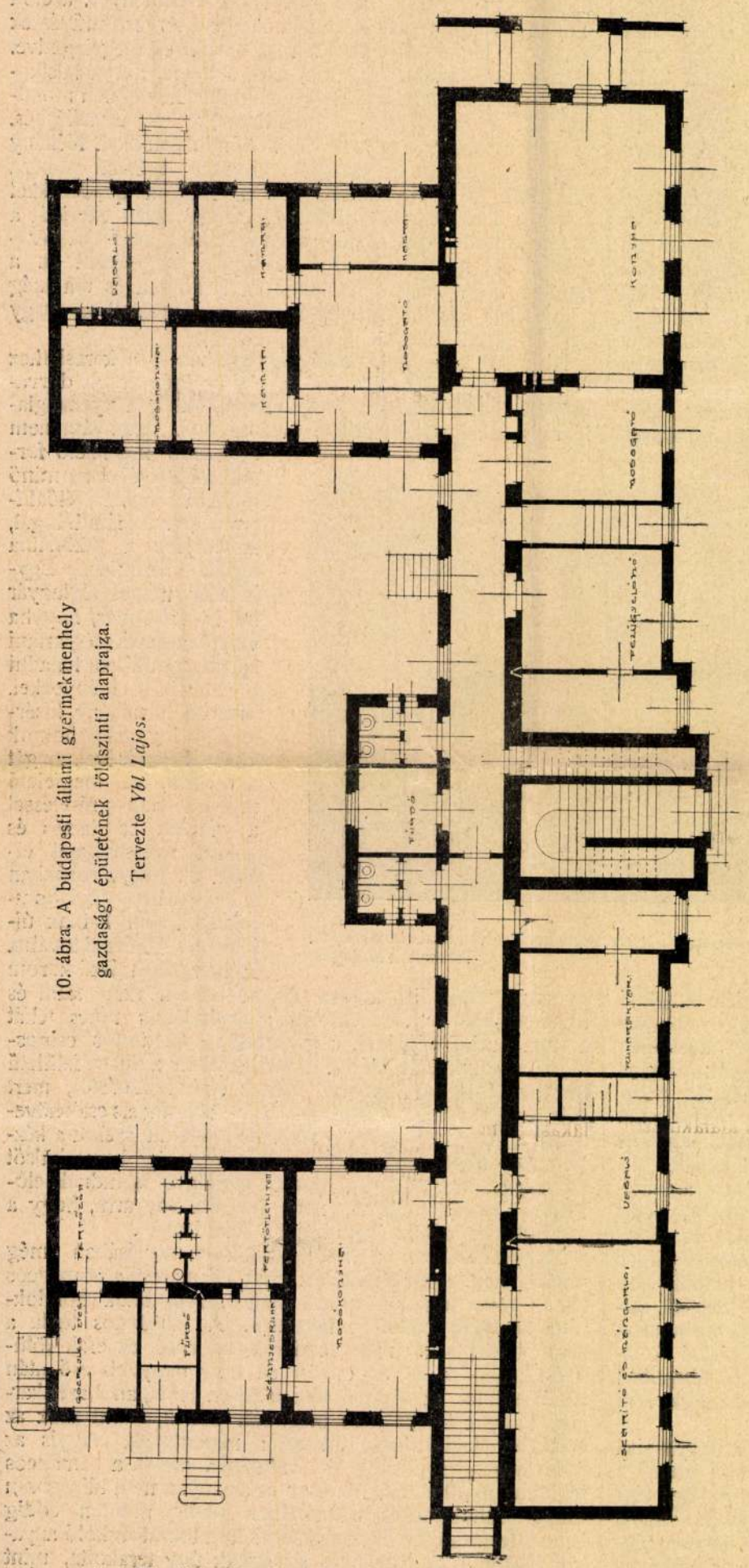

10. ábra. A budapesti állami gyermekmenhely gazdasági épületének földszinti alaprajza. Tervezte *Ybl Lajos*.

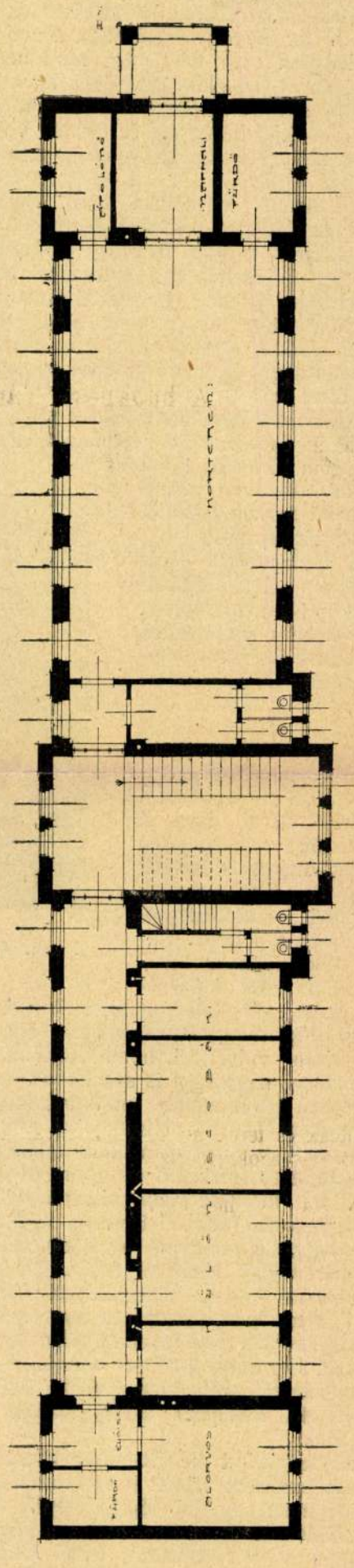

11. ábra. A gyermekmenhely sebészeti épületének I. em. alaprajza.

még a legkitünőbb köveket is igen súlyos próbák elé állítják. A legmonumentálisabb kőhomlokzatokon tapasztaljuk a kifagyás kétségbevonhatatlan jeleit és évszázabeszerzése már sokszor lehetetlen, más anyagokkal való pótlás pedig a művészi hatás rovására megy. A zománcos agyag azonban a szó szoros értelmében örökös. Ha az

Ybl Lajos
építész

Fővárosi Lapok 1896. okt. 6., 7. old.
(Ujdonságok, Alapkőletétel.)

Kalmár

Ybl Lajos

épitém

terverte a szentesi

gimnázium épületét, mely

1889-ben épült –

Nagy Imre:

Szentes. Magyar

Városok Monografiája.

III. Bp. 1928. 135 l.

[illegible] május 8
[illegible]ter megbízásából

[illegible]
miniszteri tanácsos

[illegible] Királyságának

Ybl Lajos

építész

1904-ben fenti tervei szerint kezdték építeni a gyulai állami gyermekmenhely épületét

Márkus György:
Békés vármegye.
Bp. 1936. 186. l.

1.128/903. Á.

Műemeák
Bizott

Mult évi szeptember h
megkeresés folyá
templomnál

Ybl Lajos

„Az első ötemeletes ház Budapesten."
Damjanich és Rottenbiller utca sarkán. Terverte fenti Repr

Épitő Ipar. 1913. 109. l.

A fenti ház kapuja Repr.

u. o. 111. l

alapvajza. u. o. 112. l.

épitkezésekhez, díszítő munkákhoz
st kell feltételeznünk a pillérek és
pján a XII. század közepén.

XII. századi átépítéséről sok vita
ann, mivel a bazilika oszlopainak
illéreket, elméletét odamódosította,
ot megrövidítették, oszlopait pillé-

oli buzgósága világszerte híres maradvá-
templomának *északi oldalát* ahoz ragasz
ıdaras oszlopokat és ezekből kihajtott
ętszéseivel ékesített boltozatoknak karjait.
adrészben fedél alatt. *első Lajos királytól*
ármas padolat osztályra felségesen épített
orult a prépostság udvarába helyheztetett
özel 14 ölre tartottam, és a melyben
jtatoskodtam, de tavali esztendőkben el-
találtam. *Láttam ugyanott* a prépostság
tal nekem mutatott hajdani *keresztény*
gömbölyű gránitoszlopra ékes faragott
római lapos kör-hajlatra szinte mikép a
kdeden befedezve vala: mely építési év
negyedik vagy ötödik században helyez-
t között legrégibbnek tartotta, mely maga
i építésmaradványa hazánknak, azonban,
d pediglen a vándorló vad népek és van-
rököknek két száz esztendeig duló ostro-
t most, két esztendő előtt szemem láttára
kerítésének alsó párkányára fordíttatott."
ény, 1827, 46. l.

Ybl Lajos

építész

Kabdebó Bp

4. l. 16. l. 17. l.

csekkszámla terhére utaljon

A miniszter rendeletéből: Ti

tanácsos.

A hivat

minis

Loja

Ybl ~~Miklós~~, ép.

MDH

Az Orsz Lakásepitö Tanacs hat áll berházra hat csop.-ban jelölte ki az épitészeket. Renti az V.csop.-ba tartozik.

?; Az áll. lakásépitö akció
MÉM 1925. XXV.évf. 1-3.sz. 30.l.

M. D. K.

YBL Lajos műepítész

Repos-villa (Adonis u. 4.) kibő-vitése (1904.)

repr

Budapest müemlékei II. Bp. 1962. 529. 530. l.

MDK

Ybl

L-r: MMÉE-ből. Vállalkozók Közl. 1905.nov.22.
6.l.

M.D.K.

Ybl Lajos, építész

tervei szerint épült fel a
Selmecbányai kath. főgimnázium
1912-1914. között.

Építőipar - Építőművészet, Bp. 1918. évf. 1-2. sz.
3-13. old. 1-6. á.

MDK

Ybl építész

ÉIÉM 1928. dec. 1. 177. l. MMÉE ankétje...

Ybl Lajos

cs. és kir. vár kapitány
építész

életrajza röviden

cród

z

Lehbudai kirpal

50, 51. l.

291/1944

A Nm.Minisztérium 19
számu iratával 1.000 pengőt uta
templom helyreállitására Dr.Lu
Ezen összeg elszámolását a homo
terjesztette fel a Műemlékek Or
azzal küldöm fel a Műemlékek Or

Ybl Lajos

l.

Ybl Lotz

440 l.

Budapest X. 134.

Ybl Lajos

ejutén

tervezte a hód-
mezővásárhelyi
várkázát 1891-
ben. Épült 1892
töl. 1893-ban

Fejérváry József

Hódmezővásár-
hely (Vármegyei
Szociográfiák II.)

11. l.

kopie a 16. l. után

Rothermere-utca 2. III. 2.
Budapest V.
Kolmár Lajos
Kolmár Lajos
Budapest
Kolmár Lajos
Budapest

T.

EUROPA

film-, könyv-, lapterjesztő és könyvkiadó rt.

Budapest, V.,

Rothermere-utca 12. III. 2.

a) Országos Középítési Tanács.

Az értekezleten résztvettek: Szterényi József államtitkár, Csőke Ferenc miniszteri tanácsos; a kultuszminiszterium részéről Lippich Elek miniszteri tanácsos és Hauszmann Alajos műegyetemi prorektor; az Orsz. képzőművészeti tanács részéről Fittler Kamill; a kir. József-műegyetem képviseletében Kherndl Antal udvari tanácsos, Bodola Lajos, Pecz Samu tanárok; a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet részéről Alpár Ignác, Czakó Adolf, Ney Béla és Pártos Gyula; a Magyar Építőművészek Szövetsége részéről Quittner Zsigmond és Korb Flóris. Ezeken kívül résztvettek a kereskedelemügyi minisztérium út- és magas-építési osztályai részéről Hartig Sándor, Berczik Gyula és Szántó Albert osztálytanácsosok és K. Virágh Andor főmérnök.

c) A középítésügy terén előforduló elvi kérdések szabályozására vonatkozólag javaslatokat előterjeszteni.

Különösen hangsúlyozta az elnöklő miniszter s ezt a jelenlevők általános helyesléssel fogadták, hogy a szervezendő tanács teljesen független véleményű legyen. Ennek megfelelően a tanács 25 kinevezett és választott tagból, független szakemberekből fog állani. Ezek közül 12 tagot a kereskedelemügyi miniszter fog kinevezni a középítés terén kiváló szakférfiak sorából, tíz tagot pedig a kereskedelemügyi miniszter által kijelölt országos jellegű szaktestületek, úgymint a Királyi József-Műegyetem, a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet, a Magyar Építőművészek Szövetsége és a Magánmérnökök Országos Szövetsége fognak választani. Az Országos Képzőművészeti Tanácsot három tag fogja képviselni.

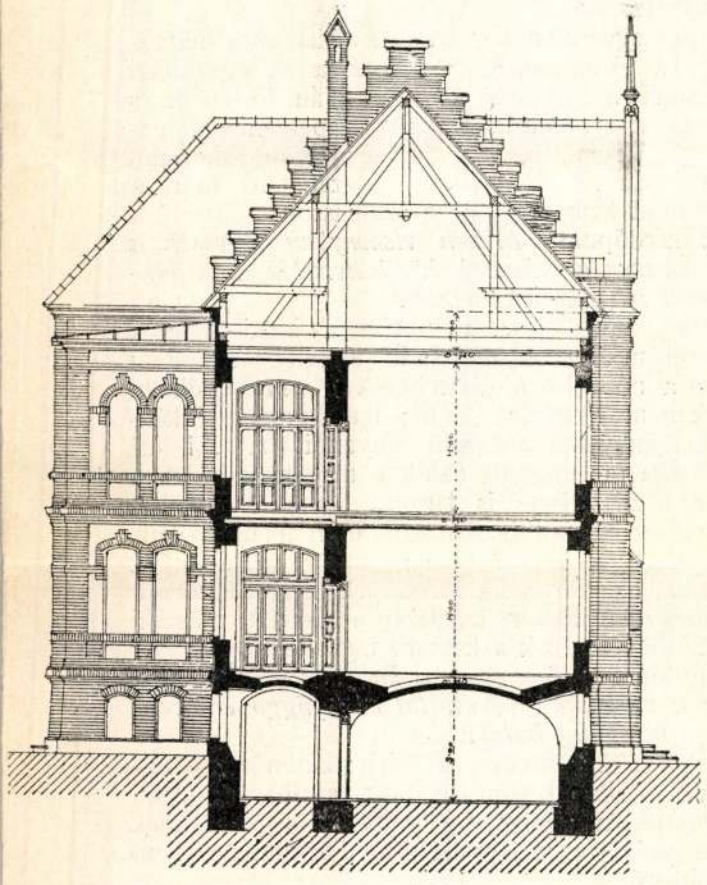

A főépület keresztmetszete.

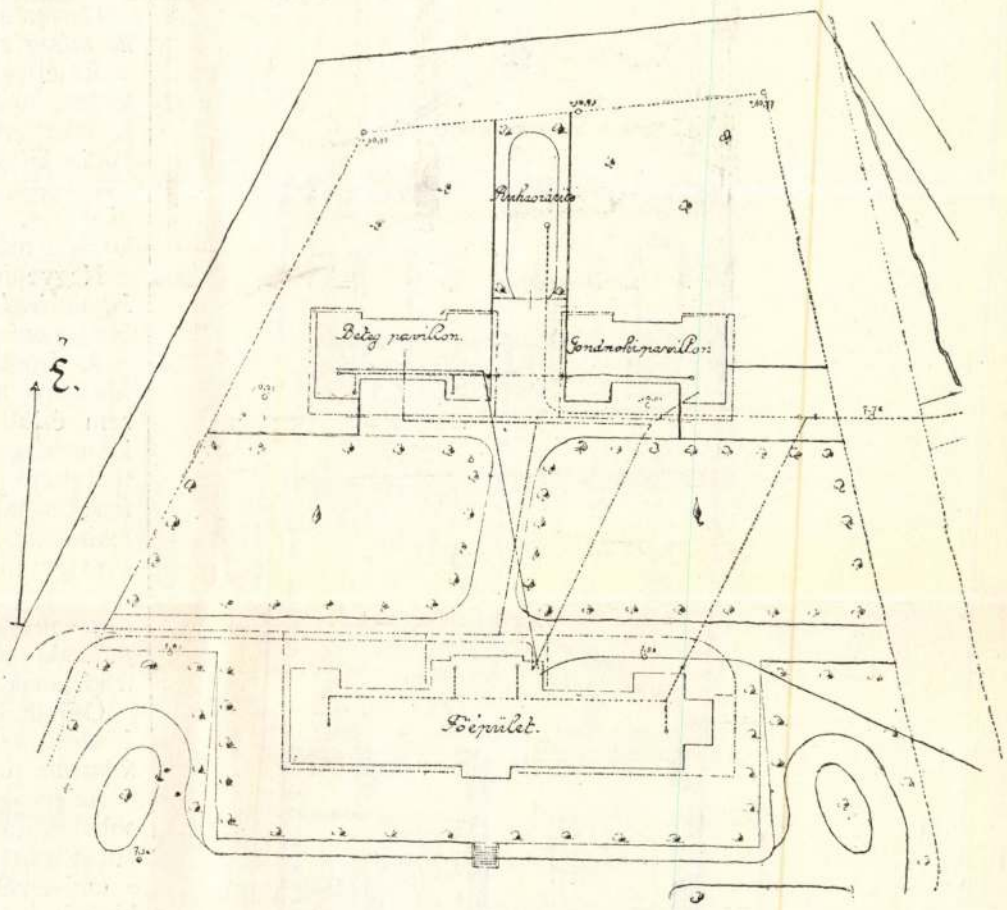

A pécsi állami gyermekmenhely. Helyszínrajz.

Az értekezlet az Országos Középítési Tanácsnak már az előértekezlet alkalmával történt megállapodások alapján készített szervezetét tárgyalta, azt általánosságban egyértelmüleg elfogadta és kimondotta, hogy oly szervezet megalkotását, mely a nagyobb állami és közhatósági építkezések terveit a minisztérium műszaki osztályának bevonásával fogja úgy szakszerűség, mint szerkezeti és építőművészeti szempontból megbírálni, a közérdek szempontjából kivánatosnak tartja.

Az egyhangulag elfogadott szervezeti szabályzat szerint az „Országos Középítési Tanács" feladata, hogy nagyobb jelentőségű és országos fontosságú középítés (út-, híd- és magas-építészeti) kérdésekben, vagy az ezekre vonatkozó ügyek intézésében a kereskedelemügyi miniszternek külön felhívására, vagy saját kezdeményezéséből, véleményt adjon, illetőleg javaslatokat tegyen. Különös feladatát képezi:

a) A jelentékenyebb és nagyobb híd- és magas-építkezések előkészítő tárgyalásaiban részt venni, a tervpályázatok céljaira szükséges tervező programmot és pályázati feltételeket megállapítani.

b) Nagyobb hidak és középületek tervezeteit (szerkezeti, építőművészeti, építési stb. szempontból) felülbírálni és a végrehajtás módozataira javaslatot tenni.

Hivatalbeli tagjai lesznek a tanácsnak szavazati jog nélkül a kereskedelemügyi miniszterium azon szakosztályainak főnökei és ügyosztályainak vezetői, amelyekhez az út-, híd-, és magánépítési ügyek tartoznak, továbbá a társminiszteriumok egy-egy kiküldöttje és az építőanyagokat vizsgáló állami állomás főnöke.

A kinevezett és választott tagok megbizatásának tartama öt év, a hivatalbeli tagok megbizatása hivatalos minőségükhöz van kötve.

A tanács elnökét és két alelnökét a kinevezett és választott tagok közül választja. Az elnököt a király, az alelnököket pedig a kereskedelemügyi miniszter nevezi ki.

A tanács kebelében állandó bizottság szerveztetik, hogy a kereskedelemügyi miniszter fontosabb középítési ügyekben állandóan működő véleményező szervvel is rendelkezzék.

Az állandó bizottság két csoportból, egy magasépítészeti és egy út- és hídépítési csoportból áll. Elnöke a tanács elnöke, tagjai a két alelnök, valamint a miniszter által kinevezett és a választott tagok sorából kinevezett 4—4 tag. A bírálat alá kerülő terveket az illetékes szakosztály előkészíti, mire a tanács elnöke e tervek bírálására egy vagy két tagot előadóul jelöl ki, akik bírálatukat az állandó bizottság elé terjesztik.

Az országos középítési tanács és az állandó bizottság ülései nem nyilvánosak.

b) Műszaki kamara.

A műszaki címek és a műszaki gyakorlat rendtartása tárgyában a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet által 1900. évben készített törvénytervezet alapelveinek megvitatása végett a kereskedelemügyi miniszter elnöklete alatt december hó 23-án tartott szaktanácskozmányon részt vettek: *Szterényi* József államtitkár, továbbá a kereskedelemügyi miniszterium egyes osztályainak képviseletében *Csőke, Ehrenhöfer, Hoszpotzky, Mentsik* és *Téglássy* min. tanácsosok, *Berczik, Hartig, Kálmán, Kolossváry, Péterffy, Szántó* és *Szűry* osztálytanácsosok, a Magy. Államvasutak részéről: *Bényei, Novelly* főfelügyelők; a kir. József-

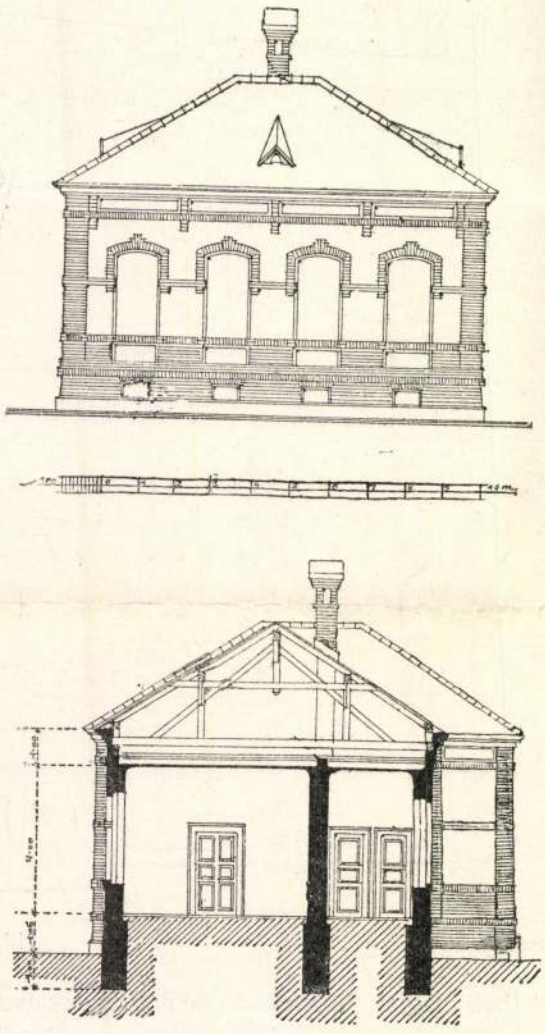

A pécsi állami gyermekmenhely gondnoki lakásának homlokzata és metszete.

műegyetem részéről: *Bodola, Ilosvay* és *Schimanek* műegyetemi tanárok; a vallás- és közoktatási miniszterium részéről *Hauszmann* műegyet. tanár; a pénzügyminiszterium részéről *Probstner* főbányatanácsos és *Antalffy* Andor kataszteri főigazgató; a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet részéről *Hültl* Dezső, *Kájlinger* Mihály és *Zsigmondy* Béla; a Magánmérnökök Országos Szövetsége részéről: *Zielinski* Szilárd és *Rauch* Árpád s még többen. Az értekezlet előadója *Buday* Béla min. főmérnök, jegyzője dr. *Buchberger* min. mérnök volt.

Az értekezlet a javaslat alapelveit öt kérdőpont alapján tárgyalta, amelyek, valamint az értekezlet által a kérdőpontokra adott feleletek sorjában a következők.

Első kérdőpont: *Szükséges-e a műszaki címek használatát törvényileg szabályozni, s ha igen, mily mértékben?*

E kérdésre az értekezlet egyértelműleg kimondotta, hogy a műszaki címek használatát törvényileg kell szabályozni; a nevezett egyesület javaslatában kontemplált tizenkétféle cím helyett azonban egyszerűség okáért csak két címet és pedig a *„mérnök“* és az *„építész“* címet kívánja az értekezlet megállapítani; a „gépészmérnök“, „vegyészmérnök“ stb. címek a *„mérnök“* cím alá foglalhatók; az „okleveles“ jelzős és az ily jelző nélküli címek közt tett megkülönböztetést az értekezlet elejthetőnek véli, mert a mérnöki cím viselésére oklevél nélküli egyének úgyis csak átmenetileg, méltányosságból nyerhetnek jogosítást s a jövőben a kar úgyis csak okleveles egyénekből állhat.

Második kérdőpont: *Kívánatos-e a műszaki gyakorlat jogának törvénynyel való szabályozása és ez a címek használatának szabályozásával kapcsolatban vagy attól elkülönítve történjék-e?*

E kérdésre az értekezlet egyértelműleg szükségesnek jelezte azt, hogy a műszaki gyakorlat joga a címek használatával ugyanegy törvényben szabályoztassék.

Harmadik kérdőpont: *Milyen alakban történjék a gyakorlatjog szabályozása?*

Az értekezlet egyértelműleg arra az álláspontra helyezkedett, hogy a gyakorlatjog szabályozása az egyesületi javaslat értelmében *műszaki kamara* útján történjék és pedig kifejezetten a *kamarai kényszer* alapelvének elfogadásával, vagyis akként, hogy műszaki magángyakorlatot bizonyos, a hozandó törvényben megszabandó munkakörben más mint kamaratag ne folytathasson.

Negyedik kérdőpont: *Milyen viszonyban legyenek a kamarával szemben a műszaki köztisztviselők és milyenben a műszaki magánhivatalnokok?*

A értekezlet megállapodása szerint a köztisztviselők hivatalos tevékenységét az alkotandó törvény semmiben sem érinti s a műszaki köztisztviselők e minőségükben kamaratagok nem kötelesek lenni; ha azonban a köztisztviselő magángyakorlatot akar folytatni (ha t. i. ezt felsőbb hatósága megengedi), akkor e magángyakorlatára tekintettel a köztisztviselő is tartozik kamaratag lenni. Épp így a műszaki magánhivatalnokok, mint alkalmazottak, nem tartoznak kamaratagok lenni; mihelyt azonban az illető magánvállalat harmadik személyek részére is teljesít műszaki munkákat, akkor legalább a vállalat műszaki irodájának főnöke tartozik a kamara tagja lenni.

Ötödik kérdőpont: *Nem fog-e a kamarai intézmény a közönségnek a műszaki gyakorlattal összefüggő érdekeire károsan vagy bénítólag hatni?*

Az értekezlet e kérdésre *nemmel* felelt; különösen hangsúlyozandónak találtatott azonban, hogy az ipar szolgálatában álló ipariskolai képzettségű műszaki segéderőknek a mai tevékenységét ez a javaslat semmi tekintetben nem kívánja korlátozni.

A Magyar Mérnök- és Építész-Egylet által készített törvénytervezet alapelveit ezek szerint az értekezlet csekély módosításokkal teljesen magáévá tette s az elnöklő miniszter zárószavai szerint a hivatalos törvénytervezet már most ezen az alapon a legrövidebb idő alatt ki fog dolgoztatni.

Van tehát remény arra, hogy a műszaki címek és műszaki gyakorlat ügyének rég óhajtott rendezése, mihelyt azt a politikai viszonyok kedvező alakulása megengedi, végre testet fog ölteni. —*a*.

Néhány újabb völgyzáró gát.

III. Solingen város vízműve.

Az alsó Rajna hegyes vidékén és Westfáliában az utolsó években 17 völgyzáró gátat építettek. Rendeltetésük első sorban a környéken levő városok számára ivóvizet raktározni. A nyert energia értékesítésére a gátakkal egyidejüleg erőműveket is létesítettek. A víztartók tározó képessége összesen 90,000.000 m^3. Az összes építő költség 31,000.000 márka volt.

E vízértékesítő telepek közt a legérdekesebb Solingen városé, mely 2 völgyzáró gátból, egy duzzasztó műből és szivattyú- és turbina-telepből áll.

A kisebbik gát a Sengpatak völgyében a két víztartó közt van elhelyezve és célja előtározás. Vízgyüjtő területe 9 km^2, tározó képessége 100.000 m^3. Vízmélysége 8·5 *m*, koronamagassága 149·35 *m* a tenger színe fölött legfelsőbb vízszíne pedig 148·00 *m*-nyire van a t. sz. f. A kis medence fölösleges vize a nagy víztartóba ömlik, melynek maximális tározó vízszínét 147·00 *m*-re állapították meg a t. sz. f. A kis völgyzáró gát vízzáró bétonmaggal ellátott földgát. 50 *m* sugarú ívben épült, hogy a víznyomás ellen boltozat gyanánt működjék. A bétonmag közel 3·5 *m*-nyire nyulik az altalajba, fent 1·00 *m*, alul 2·0 *m* vastag. Két oldalt 15 *mm* vastag vakolat födi, melynek összetétele: 1 r. cément, 1 r. mész és 3 r. finom homok. A bétonmagot elül-hátul földtöltés támasztja, miáltal a töltés 3 *m* koronaszélességet nyer. A felső földtöltés rézsüjének hajlása 1:2·5, az alsóé 1:2. A felső lejtőt kődarabokkal borították, a koronát és az alsó lejtőt pedig kikövezték, hogy a túlfolyás esetleges eliszapodásakor a koronán átbukó víz a nagy medence felé eső rézsüt meg ne rongálja. A túlfolyás szélessége 8·0 *m*, áthidalására egy kis vashíd szolgál.

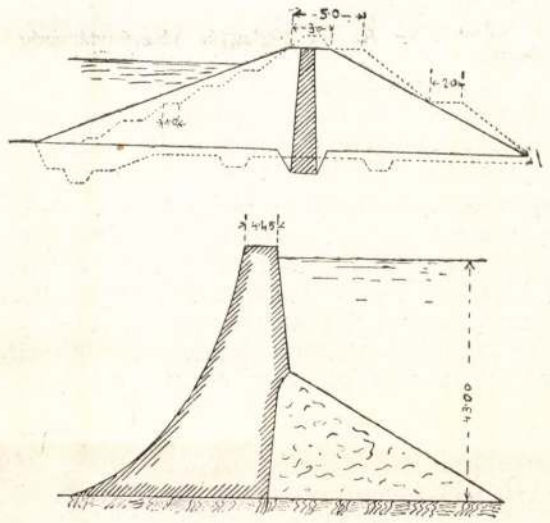

A solingeni földgát keresztmetszetei.

A kis medence feneke természetes szürő gyanánt működik. A megszürt vizet egy alagcsőhálózat felfogja és kis falazott kútakba vezeti, melyekből egy főgyüjtő kúton keresztül a szivattyú-telephez kerül.

A kis víztartó a nagytól teljesen lüggetlen és egymaga is képes volna egy kisebb községet ivóvízzel ellátni, azért lehetővé teszi a nagy vízmedence időnként való teljes kiüritését és megvizsgálását. Nem kis előnye az sem, hogy árvízkor a nagy víztartóra nézve a kicsi iszapoltató gyanánt működik.

A völgyzáró gátak építése felett már sokat vitatkoztak a francia és német mérnökök. Legújabban a solingeni vízmű szolgáltatott alkalmat ily vitára. A francia Jaquinot*) a kis gát szerkezetét teljesen helytelennek mondta. Szerinte a gát három részének különböző fokú ülepedése a bétonmag mentén repedéseket okoz, miért is helyesebb lett volna a középső tömb helyett a gát felső lábánál pajzsfalat építeni, a koronaszélességet 3·0 *m* helyett 5·0 *m*-re venni, végül meredekebb rézsüket és padkákat építeni. (Az 1. ábrán a solengeni kis gát keresztmetszetét a teljesen kihúzott vonal tünteti fel, a francia mintát pedig a pontozott vonal mutatja.) A francia támadásra Mattern**), a solingeni telep volt művezető mérnöke, felelt, kimutatva, hogy kartársának aggodalmai legalább is túlzottak. A földtömbök ülepedéskor fokozott mértékben szorulnak a bétonmag 1/25 hajlású oldalaihoz, mi a gátra nézve csak előnyös lehet, repedések egyátalán nem keletkezhetnek.

*) „Génie Civil", 1905.

**) „Zentralblatt der Bauverwaltung", 1905.

A 3 *m* koronaszélesség teljesen elegendő, mert a gát erőssége a rézsük hajlásától függ, ez pedig a német gátakban sokkal kisebb, mint a franciákban. Ami végül a padkákat illeti, igen helyesen jegyzi meg a német Ehlers*), hogy csak a völgy felőli lejtőn volna alkalmazásuk megokolt, mert ekkor a lábazat átnedvesülése folytán fellépő csúszások a padkán véget érnének. Ehhez azonban 2—3-szorta nagyobb padkaszélesség volna szükséges, mint a melyet a franciák szoktak használni.

A solingeni *nagy* völgyzáró gát falazott és ugyancsak a Seng patak völgyében épült, közel a Wupper völgyébe való torkolathoz, egy völgyszükületben. A gátfal szélessége a koronán 4.45 *m*, az alapozásban 36·5 *m*, magassága 38·0 *m*. A korona magassága 145·00 *m*-re van a t. sz. f., a maximális tározó vízszín 147·00 *m*-re. A völgy szélessége alul 38 *m*, fent 160 *m*, maga a gát azonban hosszabb, mert 150 *m* sugárú ívalakban épült. Az alapozáskor lehatoltak a kétségtelenül teherbiró ép szikláig.

A fal anyaga a helyszínén bányászott grauwacke, csak a korona készült bazaltlávából. Általában traszhabarcsot használtak, cément- és traszhabarcs keverékét csupán a vízfelüli oldalon alkalmaztak 30 *cm* mélységig. Ezenkívül itt még 2 tömörítő réteget helyeztek el; az alsó cément-traszvakolat és 25 *mm* vastag, felső 1 rész cément és 2 rész homokból készült és 5 *mm* vastag. A gát lábazatán ezt a tömörítést 50 *cm* vastag béton fedi.

A falazat előtt kővel borított földtöltést létesítettek, mely a középen 129 *m*-re van a t. sz. f. és két oldalt emelkedik, úgy, hogy a széleken felér majdnem a koronáig. Lejtőjének hajlása 1:2; Jaquinot ezt a lábazati töltést fölöslegesnek, sőt károsnak mondja, mert a földnyomás a fal állékonyságát veszélyezteti. Ez azonban nem valószínű, mert maximális vízálláskor a földnyomás a víznyomáshoz képest aránylag kicsi; ha pedig a víztartó üres, csupán előnyösen érvényesülhet, mivel a nyomásgörbét a fal belső harmada felé szorítja. Mattern szerint a lábazati töltés célja: a tömörítő rétegeket külső behatások ellen megvédeni, az altalajt a falazaton felül 30—40 *m*-nyire sűrűsíteni, végül a beszivárgó víznek a falazat esetleges repedéseinek és likacsainak beiszapolásához agyagot szolgáltatni.

A tömörítés dacára beszivárgó víz elvezetésére a falazatban, 1·5 *m*-re a vízfelüli lejtőtől, egy alagcsőhálózatot helyeztek el, melyben a 2·5 *m* távolságokban alkalmazott függőleges szívócsövek 100 *mm* gyűjtőkbe torkolnak.

A víztartó maximális tározó vízszíne 147 *m* a t. sz. f. A fölösleges víz elvezetésére a baloldalon elhelyezett túlfolyás és a hozzája csatlakozó körülfutó csatorna (cascade) szolgál. A túlfolyás 25 *m* széles, megvédésére I vasakból alakított jégtörők szolgálnak. A kifalazott körülfutó csatorna 5 *m* széles, 1·5 *m* mély.

A völgyzárgát koronáját a víz behatolása ellen öntött aszfaltburkolat védi.

A vízcsöveket 2 falazott csatornában vezették a gáton át. Az építés alatt ezekben a csatornákban fölváltva folyt le a Seng-patak vize. A tolózáró rudak befogadására szolgáló aknákat közvetetlenül a gátfal mellett helyezték el. Ezen felül a toronyszerűen kiképezett aknák közül az egyikbe 131 *m* és 139·5 *m* a t. sz. f. magasságból vezetnek le csövek, melyek a különböző vízállásokkor lehetővé teszik jó ivóvíz beszerzését.

A főtartó vízének elvezetésére 3 csövet helyeztek el. Az első 700 *mm* átmérős cső a medence esetleges kiürítésére szolgál; a második cső átmérője szintén 700 *mm*; ezen át folyik a víz az erőműhöz, a harmadik cső pedig ivóvíz beszerzésére használtatik fel, átmérője 350 *mm*. Az inni való vizet előbb szökőkutak alá vezetik, hogy a levegőből szénsavat vegyen fel, aztán rétekre, hogy megszüressék. A természetes szűrés útján megtisztított víz a rétek végén egy kútban gyülik össze, melyből a természetes esést követő 400 *mm* csövön át siet a szivattyútelep közelében lévő nyomás-kiegyenlítő kútba és ebből a szivattyúhoz.

*) „Zentralblatt der Bauverwaltung", 1905.

A Wupper vízének erejét egy régi bukó helyén épült szilárd duzzasztó mű segítségével hasznosítják. A vizet az erőműhöz egy 8 *m* és 1·5 *m* középvízmélységű üzemcsatorna vezeti. A zsiliprendszeren keresztül legfölebb 20 m^3 vizet bocsátanak *mp*-kint, a többi víz a duzzasztó koronáján át bukik a folyómederbe.

A Wupperből származó víz a szivattyú-erőtelepen találkozik a víztartókból jövő vízmennyiségekkel. Az itteni célszerű elrendezés lehetővé teszi, hogy a mindenkori szükségletnek megfelelően a két erőforrás bármelyike, esetleg egyesülten is, táplálja a szivattyú- vagy villamos üzemet. Úgy a vízemelésre, mint a villamos üzemre 2—2 turbina szolgál: egy nagy- és egy kisnyomású; a villamos üzem turbináit dynamógépekkel kapcsolták.

Az ivóvíz a szivattyútelepből egy 400 *mm* átmérős emelkedő vezetéken át jut egy régi födött és falazott magas medencébe, honnan a városi csőhálózaton keresztül oszlik el. A tényleges emelőmagasság, surlódási veszteségeket nem számítva, 168 *m*.

A villamos áram földalatti kábelvezetéken át jut a városba, hol világításra és ipari célokra szolgál.

Az egész telep a tavaly elhunyt Dr. Intze Ottó tanár tervei szerint Mattern művezetése alatt készült. Az építést nyilvános árlejtés alapján C. Vering hamburgi vállalkozó cég nyerte el. Az összes költség 4 milliom márkára rugott.

A zárókövet 3 évi építkezés után 1903 május 28-án helyezték el. Az ivóvizet azonban már 4 év óta a Sengpatak völgyéből szerzik be. A legnagyobb évi szükséglet eddig 1,300.000 m^3 volt.

VEGYESEK.

Kérjük lapunk T. Pártolóit legyenek szivesek **előfizetéseiket** minél előbb **megújítni.**

Kitüntetések. A király *Dolecskó* Mihály és *Schönholz* Rezső műszaki tanácsosoknak a min. osztálytanácsosi címet és jelleget adományozta.

Mai számunkban befejezzük az *országos gyermekmenhelyek* typusának a múlt számban megkezdett közlését; ma közöljük a főépület alaprajzait és metszetét, valamint a beteg- és a gondnoki pavillon homlokzatát, metszetét, alaprajzait, végre a pécsi egész telep helyszínrajzát. Tervezte *Ybl* Lajos.

Személyváltozások a kereskedelemügyi miniszterium körében. A kereskedelemügyi miniszter *Stelzl* Frigyes főfelügyelőt, a szegedi üzletvezetőség főnökét üzletvezetővé, *Spányi* Kálmán és *Kádár* Gusztáv kereskedelemügyi miniszteri műszaki tanácsosokat államvasuti főfelügyelőkké nevezte ki. Kinevezte továbbá államvasuti főfelügyelővé *Marsovszky* Endre magyar királyi vasuti és hajózási főfelügyelőségi főfelügyelőt és egyúttal kirendelte a jobbparti üzletvezető állandó helyettesévé *Felszeghy* Ferenc felügyelő helyére, ki az üzletvezető helyettese gyanánt Szegedre helyeztetett át. *Speidl* Bódog államvasuti főfelügyelő szolgálattételre beosztatott a kereskedelemügyi miniszterium vasuti szakosztályába, ahol a Fiuméba kinevezett *Mentsik* dr. miniszteri tanácsos helyett a műszaki osztály vezetését veszi át.

Budapest mérnöki hivatalának szervezése dolgában *Rényi* Dezső főjegyző nagy terjedelmű emlékiratot dolgozott ki, amelynek egyelőre csak a lényegét emeljük ki, megjegyezvén, hogy a szerző maga sem tartja véglegesnek javaslatát, mert a helyes megoldás csak a „fővárosi törvény“ megváltoztatásával lehetséges, erre pedig ezidő szerint gondolni sem lehet. Egyelőre tehát csak a helyesebb munkabeosztással, a műszaki igazgató hátáskörének csak a legfontosabb kérdésekre való korlátozásával, a hivatal szakosztályainak lehető önállósításával, a vízvezetéki szakosztálynak teljes kiválasztásával, viszont a műszaki számvevőségnek a mérnöki hivatalba való beosztásával, a személyes felelősség kimondásával, a napidíjas rendszer megszüntetésével és a végleges személyzet szaporításával óhajt a legnagyobb bajokon segíteni. A személyzetre vonatkozó javaslatai ezek: ma 65 rendszeresen alkalmazott és 79 napidíjas van. Az előterjesztés 34 napidíjasi állást meg akar szüntetni s törölni kívánja a tíz mérnök-gyakornoki állást, amely nincsen betöltve, mert nem akadt rá pályázó. A megszüntetett állások helyett egy műszaki tanácsosi, tíz főmérnöki, öt I. osztályú, öt II. osztályú és tizenegy III. osztályú segédmérnöki állást kíván szervezni. A fizetések maradnának a mostaniak, az új III. osztályú segédmérnök 1600 k. fizetést és 700 k. lakáspénzt kapna.

A londoni Charing-Cross állomás 50 *m* széles és 213 *m* hosszú csarnokának déli részében 2 rácsos tartó — mint már említettük — beszakadt. A hivatalos vizsgálat kiderítette, hogy az 1860-ban épült szerkezetet minden valószinüség szerint az idő vasfoga, a rozsda tette tönkre, a mihez járult, hogy egyidejüleg a tetőn 30 munkás dolgozott a gerendákra, rudakra függesztett nehéz állásokon.

Okos reklám. Az angol Great Eastern Railway reklámjáról példát vehetnénk. A nevezett vasút a vonalai mentén fekvő érdekesebb pontokról laterne-képeket készíttetett, melyek vetítéssel felolvasások keretében bemutathatók. A képekhez a társaság szöveget is iratott s mindkettőt kivánatra ingyen kölcsönzi önképző köröknek, iskoláknak, társulatoknak. A felolvasások intézménye amúgy is nagyon ki lévén fejlődve Angolországban, e magas szinvonalú reklám óriás közönséget vonz az ország minden részéből s kétségtelenül hathatósan hozzájárul a vasút turista-forgalmának emeléséhez.

A csepelszigeti ármentesítő társulat dec. 12-én *Zsák* Hugó miniszteri biztos elnöklete alatt állapította meg 1906. évi költségelőirányzatát, amelyben építkezésekre (töltések 60.000, őrházak 60.000, ártérfejlesztés 20.000 k.) 140.000 k., föntartásra 26.000 k.-t vett föl. A lefolyt évben megépítette Szigetszentmárton és Ráckeve töltéseit, Csép község védővonalának építését azonban egyelőre függőben hagyta.

Az új téglagyár-részvénytársaság Budapesten. Lenarduzzi, Bell és Horváth budapesti cég újjáépített óbudai tégla- és cserépgyárát legközelebb 600.000 k. alaptőkével részvénytársasággá alakítják át. A részvénytőke már biztosítva van. A társaság a Bell-féle szabadalom szerint készülő cseréptéglák gyártásának üzemét ki fogja bővíteni, a közönséges fali téglagyártást pedig megszünteti. Az új társaság elnöke *Erős* Sándor dr. építész, kereskedelmi igazgatója *Heller* Jakab, műszaki igazgatója pedig *Bell* Miklós lesz.

Uhde Konstantin udvari titkos tanácsos, műegyetemi tanár, 70 éves korában folyó évi május 31-én húnyt el Braunschweigban. Nagy munkásságú működésében. melylyel Braunschweig hercegség legtöbb szép középületét megalkotta, nagy örömmel indult mindig külföldi tanulmányútjaira, melynek gazdag eredményei egyformán ismertek a külföld műértői előtt is. Főmunkái: Baudenkmäler in Spanien und Portugal, in Grossbritannien, die Architektur des klassischen Altertums, die Konstruktionen und die Kunstformen der Architektur. *D.*

A Simplon-tunelt Rosenmund zürichi műegyetemi tanár 19755·52 *m* hosszúnak mérte (az eredeti trigonométriai mérések alapján 19756·31 méterre számították).

Magyar szabadalmi bejelentések. A. 914. Atkinson Róbert Ernest, mérnök Leicesterben. „Szabályozó szerkezet fűtőberendezésekhez.“ II/b. oszt. 1905. okt. 26. — A 915. Atkinson Róbert Ernest mérnök Leicesterben. „Szabályozó szerkezet fűtőberendezésekhez.“ II/b. oszt. 1905. okt. 26. — S. 3307. Szuplak István mechanikus és Hellwig Ede gyáros Lembergben. „Kulcslyukelzáró készülék“. VIII/d. 1905. nov. 2. — B. 3173. Bondy Siegfried szerelő Bécsben. „Kapcsoló karmantyú csővezetékek számára“. XXI/a. oszt. 1905. szept. 16. A bejelentések ellen 1906. febr. 16-ig lehet felszólalni. — A. 921. Alexandrescu Mihály rajzoló Bukarestben. „Berendezés szögek beverésére s a beverés közben csavarvonalban való meggörbítésére“. VII/c. 1905. nov. 10. — B. 3212. Berger Ignác magánzó Budapesten. „Berendezés

A TEMESVÁR-GYÁRVÁROSI MILLENIUMI ÚJ TEMPLOM.

A honfoglalás ezredik évének emlékére a temesvári Gyárvárosban igen szép róm. kath. templomot emeltek, mely egyike a hazánkban újabb időkben épült templomok legnagyobbjainak és legdíszesebbjeinek. A millenium évében vetődött fel s érlelődött meg az eszme a már régóta szükségessé vált templom építésére. Nagy lelkesedéssel karolták fel az egyházi körök és a világi társadalom s szokatlanúl rövid idő alatt, az idei őszre el is készült a templom, melyet október 14-én avattak fel nagy fénynyel.

Az új templom összes költségei többre rúgtak egy millió koronánál. Ezt az összeget részben Temesvár város törvényhatósága adta, részint a lakosság gyűjtötte össze valláskülönbség nélkül. A gyárvárosi, nagyobbára szegény lakosság a templom építési alapjára 160,000 koronát, belső berendezésére pedig még 100,000 koronát gyűjtött össze, a mi ritka vallásos buzgóságnak és áldozatkészségnek jele. Sokat áldozott *Dessewffy* Sándor csanádi püspök is, valamint a káptalan s egyes előkelő hivek építész tervei szerint *Krämer* József, temesvári előkelő építőmester építette.

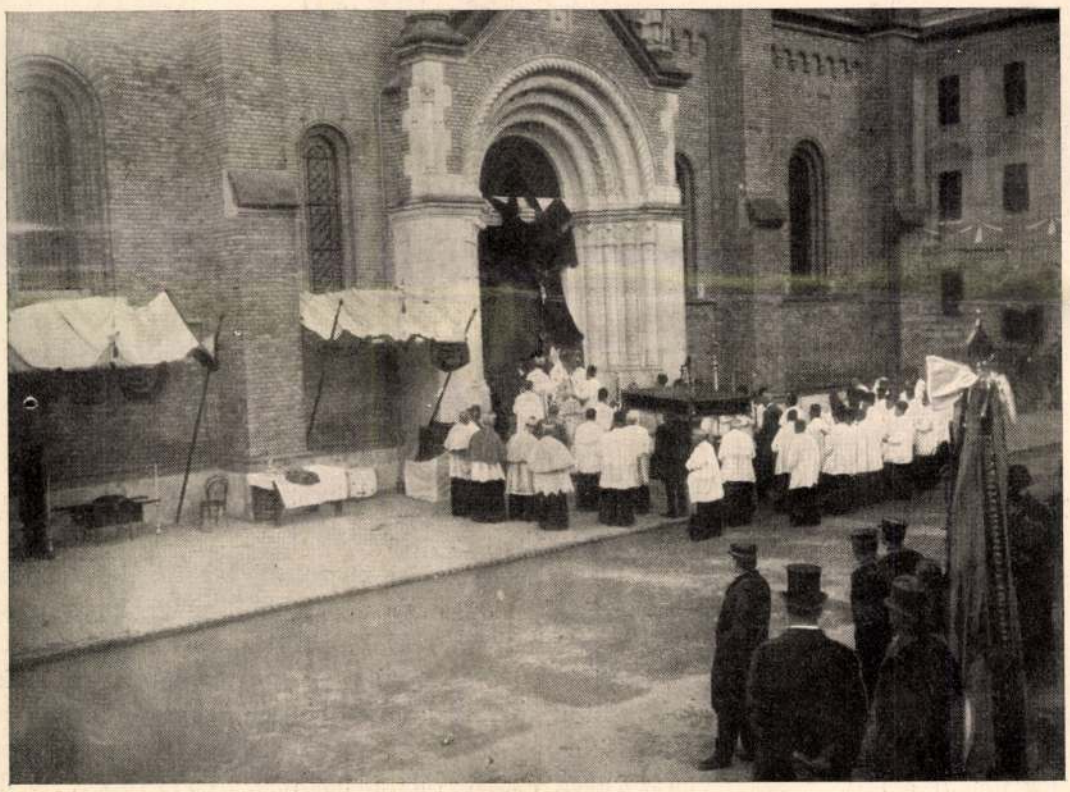

Dessewffy Sándor püspök kiséretével bevonúl a fölszentelendő templomba.

A GÖRÖG SZERTARTÁSU KATHOLIKUS MAGYAROK RÓMAI ZARÁNDOKLATA.

«A XX. század küszöbén, melynek jubiláris ünnepsége összeesett a magyar kereszténység megalapitásának IX. százados évfordulójával, ó-szláv nyelv miatt elszenvedett gyötrelmeinek hosszú sorozatára, az ó-szláv és a román egyházi nyelvnek a magyar vidékeken való használhatatlanságára, a hitbeli közöny és a hitehagyás veszélyeinek elhárítására, végül a görög katholikus magyarságnak különben várható szétzüllésére és pusztulására — apostoli hatalmával áldja és szentelje meg magyar nyelvünket az oltáron, melyet mint a küzdő Anyaszentegyház tagjai, apáink hitünk védelmére és fentartására odavittek . . .»

Ezekkel a szavakkal kezdi *Szabó Jenő* főrendiházi tag, a görög szert. katholikus magyarok országos bizottságának elnöke, azt az előszót, a melyet a görög kath. magyaroknak általa rendezett római zarándoklatáról ő általa kiadott ép oly nagy érdekű, mint szép kiállítású emlékkönyvhöz irt, melynek czime: «*Emlékkönyv a görög szertartású katholikus magyarok római zarándoklatáról.*» A való igazság keresetlen szavaival irja le ebben ama küzdelmeket, a melyekből első sorban ő maga vette ki búsásan a részét.

Közel 500 főnyi zarándokcsapat élén nyújtotta át 1900 márczius 9-én *Vályi* János eperjesi görög kath. püspök *XIII. Leo* pápának a

A templom belseje.

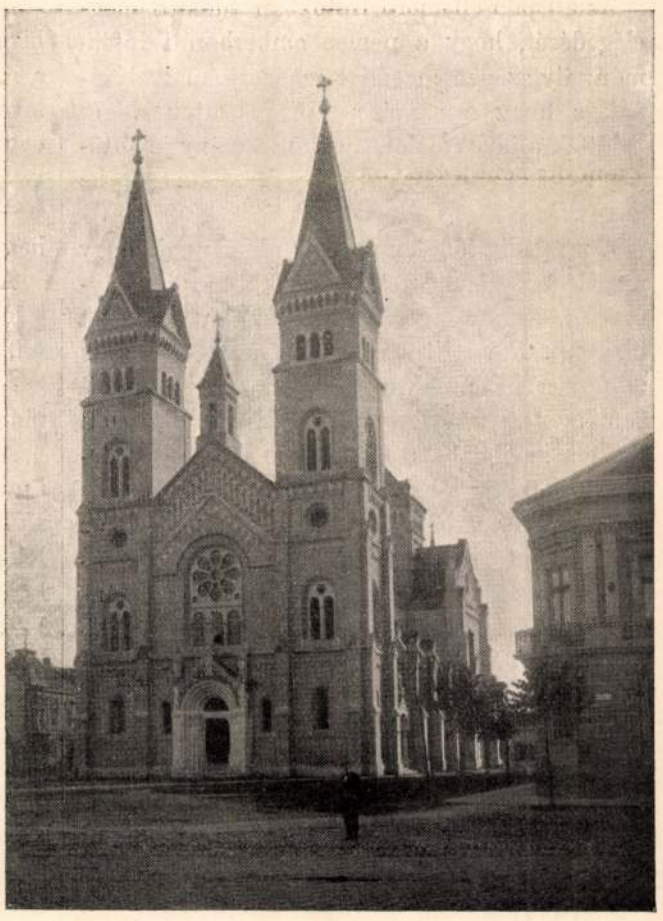

A templom homlokzata.

A TEMESVÁR-GYÁRVÁROSI MILLENIUMI ÚJ TEMPLOM. — Kossak József fényképei.

nagyobb adományai is tetemesen hozzájárúltak a szép eszme kiviteléhez.

A fölszentelési ünnepély valósággal örömünnepe volt Temesvár város lakosságának. Maga *Dessewffy* Sándor püspök végezte a fölszentelés szertartását, az első misét pedig báró *Hornig* Károly veszprémi püspök mondta benne. Ünnepi beszédet dr. *Várady* Árpád apát tartott, hálásan emlékezve meg mindazokról, a kik a templom építését hathatósan elősegítették.

Kiváló elismerés illeti meg a templom-építés ügyében szerzett érdemeiért *Telbisz* Károlyt, Temesvár polgármesterét, a ki fáradhatatlan buzgalommal munkálkodott az anyagi eszközök megszerzésén ép úgy, mint az építés gyors haladásán. A templomot lovag *Ybl* Lajos mű-

a katholikus világ összes népeiből milliókra menő nagy zarándokrajok sereglettek Rómába, de senki sem ment oly szorongó lélekkel, a nép számához és a távolsághoz képest oly tömeges nagy számban, mint mi, görög katholikus magyarok. És ez természetes, mert mi nemcsak hódolatunkat leróni, hanem *kérni* is mentünk Rómába.

«Oda mentünk, mint a II. Sylvester pápa által 900 évvel ezelőtt a szent koronával megajándékozott magyar nemzet legelhagyatottabb részének, a görög katholikus magyarságnak megbizottjai, esedezni a Szent Atyához, hogy: tekintettel a keleti egyház fegyelmére, a görög katholikus magyarság 200,000 lelket meghaladó számára és 9 százados fennállására, az

görög katholikus magyarok országos bizottsága által megszerkesztett emlékiratot, melyben úgy a jelenlévő, mint a távollévő több mint kétszázezer görög katholikus magyar hívő, a magyar nyelvnek a görög liturgiában való alkalmazásához apostoli jóváhagyásért esdekelt. Ez emlékirat bevezetéséből idézzük a következő sorokat:

. . . «Szabolcs, Zemplén, Szatmár, Abaúj-Torna, Borsod és Hajdú megyék görög katholikus magyarsága, ugyszintén az ország többi részeiben lakó görög katholikus magyar nép századok óta kivételes helyzetben van az összes keleti szertartású nemzetek között. Minden keleti szertartású nép olyan nyelven végzi istentiszteletét, a melyet megért. A ruténok ér-

DESSEWFFY SÁNDOR CSANÁDI PÜSPÖK.

TELBISZ KÁROLY TEMESVÁRI POLGÁRMESTER.

KRÄMER JÓZSEF, A TEMESVÁRI ÚJ TEMPLOM ÉPÍTŐJE.

kisallangozd, hadd gyönyörködjék az alispán benne!

Ezután ment a dolog, mint a karikacsapás. A hány csavargó mutatkozott, a kapitány hajtatta be egyenest a menházba, a helybeli veszekedőket, izgágákat, a kiket eddig egyszerűen felpofozott s kidobott, most szintén egy-két napi menházra itélte, úgy, hogy a könyörület éme jeles tanyája ritkán volt töltelék nélkül, a mit Pista irnok nem is késett esetről-esetre szörnyű mód kipitykézve jelentésbe foglalni.

Az alispán elismerő iratokban tudatta megelégedését, hogy a nemes emberbaráti intézmény ily szépen megfelel magasztos hivatásának s hogy a szegény elhagyatottak végre belátták a javukra létesített intézmény jelentőségét és hogy azt már ily szép számban igénybe is veszik.

A mi pedig fődolog volt, az alispánnak nagy megelégedésében eszébe se jutott sem a kéményseprést, sem a kutyatartási szabályrendeletet bizgatni. Néha kérdezősködött ugyan, de csak amúgy szőrmentén, a mire a kapitány semmit sem adott, legfeljebb több csavargót szedetett össze a menházba s egy takaros jelentéssel idején bedugta az alispán száját.

Még csodálatosabb volt azonban, hogy az addig felette gyakori piaczi verekedések s más egyéb ilyes kihágások majd egészen megszüntek; a régi törzscsavargók pedig boldogabb hazába vonúltak, a hol nem rekesztik menházba a szegény becsületes embert.

Ezen meglepő állapotnak azonban a szerencsétlen menház itta meg a levét. Lassanként valóságos inség ütött be «ápoltak»-ban s két-három hét is elmúlt néha, míg egy-egy ápolni való hurokra került.

Gergely úr azonban már oda se nézett a dolognak.

— Mindegy már, — mondá a polgármesternek — tudod, pajtás, úgy van az, hogy a farkas sem ordít, ha jóllakik; hát az alispánt is jóltartottam már ápolttal, ezután könnyebben megszokja a koplalást. Meg hát «új seprű élesen seper». Ő kelme is mindennap jobban kopik, lustul, végre majd beleun az egész haszontalanságba. Ne félj, jövendőre bikaistállónak fordíthatjuk a menházat.

S valójában az alispán mind ritkábban kérdezősködött a menház felől, annyival is inkább, mivelhogy a szomszéd város valami töltés miatt összeveszett a vármegyével, a mi egészen oda vonta a figyelmét.

A kapitány már számítgatta is, hogy menynyibe kerülne a menháznak bikaistállóvá való átalakítása; s vajjon keresztben kellene-e beleállítni a jászlakat vagy hoszszában?

Egy szép délután épen javában magyarázgatta a városgazdának a dolgot, s ugyancsak huzgálta ki az asztalon pipaszárával a jászlak leghelyesebb fekvését, midőn az ajtó egyszerre csak nagy robajjal megnyilik s a polgármester dúlva-fúlva berohan.

A kezében szörnyen rázott egy darab papirost, mintha valakinek a füle volna, a kire nagyon haragszik.

— Nesze menház! Most csinálj már belőle bikaistállót! Csavargót keríttess rögtön! Jön a . . . de nesze, olvasd! — Azzal oda csapta a levelet a kapitány elébe, magát pedig belevágta egy székbe. Szétterpesztette a lábait, szemét a padlásra meresztette:

— Szörnyűség, hogy az embernek sohasem hagynak nyugtot!

A kapitány szokott hidegvérrel vette kezébe a levelet, hanem a mint elolvasta, úgy ugrott fel, mintha puskából lőtték volna ki.

— Csengess, írnok, csengess, semmiházi, ne kíméld azt a kolompot!

A nevezetes levélben az volt, hogy ő méltósága, a főispán úr, holnap délután az alispánnal együtt megérkezik, megvizsgálja a hivatalokat s egyebek között a menházat is megszemléli, melynek áldásos voltáról már annyit hallott. Bizalmasan, hivatali soron kívűl tudatja az alispán e dolgot, remélvén és elvárván, miszerint minden olyan rendben fog találtatni, hogy ő méltósága teljes megelégedése a látandók és tapasztalandók felett kinyerhető legyen.

A bőszült csengetésre párjával is rohantak be a pandúrok.

— Takarodjatok ki rögtön a piaczra, gazemberek, — ordított rájuk Gergely úr — fogjatok egynéhány léhűtőt. Siessetek! Csavargó legyen a föld alól is!

— Rettenetes, barátom, — mondá aztán a szárnyaszegett varjú módjára ott ülő polgármesterhez, a mint a pandurok elrohantak — rettenetes, hogy ezek a megyeiek mindig ráérnek a kóborgásra. Osztán épen most, mikor már két hete, hogy se nem verekedik az ördög sem, sem csavargónak híre sincs! De még az áristom is üres, onnan sem tudok senkit a menházba küldeni! Azután az irnokhoz fordult:

— Hogy állanak az iktatók, te? Mutasd csak a cselédügyit. Micsoda? huszonnyolcz elintézetlen ügy? Iktasd ki rögtön valamennyit. Írjad az elintézési rovatba: «Felek közt barátságos egyezség jövén létre, az ügy beszüntettetett.» Hát községi biráskodási szám hány van? Mit? Csak százhúsz! Korhely gazember, te sem csinálsz semmit! Iktass be rögtön még vagy száz panaszt, s intézd el azonnal: «Felek meg nem jelenvén, az ügy megszüntettetett.» Azonkívül még vagy huszonötöt intézz el szaporán: «Panasz visszavonatott.» Hát a kihágási iktató hol van? Tyű! roppant kevés a szám! De hát ki győzné? Kihágási szám is legyen, a menház is teli legyen? Jó is volna! No de nem baj. Idézd meg csak a korcsmárosokat; úgyis bizonyos, hogy a zárórát egy sem tartja meg. A tárgyalást tűzd ki holnaputánra. Ez mindjárt jócskán szaporítja a számot. Azután ha csakugyan rájuk sül: úgy is jó, ha nem sül: az sem baj.

Ilyenformán sorra szedett Gergely úr valamennyi könyvet, kiiktattatott, beiktattatott, a hogy a szükség kivánta, szóval: a hivatalt mentől hamarabb teljesen rendbe hozta. Jöhet a főispán bátran. Csak még a menházba kell öt-hat csavargó s csupa gyönyörűség lesz minden.

S ez az állapot, már mi tűrés-tagadás benne, — szörnyen tetszett biz ott Gergely úrnak is, mert hiába volt ő kigyelme olyan nyers-nyakas férfiú: mégis csak jól esik az ember belső részének, ha valami nagy úr kegyesen mosolyog rá. Szidja ugyan, szidja úgy a háta megett, demokrata is szörnyen — szóval; de hát azért csak jól esik, no! Hiszen ha csak az alispán jött volna, az még semmi, hanem a főispán, a méltóságos úr, a ki még gróf is egyúttal, ez már valami!

A jól végzett munka után, a mint az üres pálinkás üvegeket is kihordták az irattárból, kéjesen terpeszkedett el Gergely úr megint karszékében, s hatalmas füstölés közben várta a csavargókat, a kiket azonnal egy pár napi menházra fog itélni.

Egyszer csakugyan beállítottak a pandurok, de nagy szégyenkezve s túlságosan lesütött szemmel, a mi semmi jót sem igért.

— Nos? — mordult fel Gergely úr roszat sejtve, — hányat hoztatok?

A pandurok szepegve szólaltak meg:

— Jelentjük alásan, tekintetes uram, tűvé tettük az egész piaczot, még a csapszékeket is felhajhásztuk, de egy csavargó nem sok, annyit sem leltünk. Mi nem tehetünk róla, mert mióta a menházba hordjuk őket, mind eltágúlt erről a vidékről. A minap is . . .

— Gazemberek vagytok, — ordított közbe Gergely úr — hát mért nem hajtottatok legalább drótostótot, vagy valamit, semmirevalók?

— Alásan jelentjük, azt sem láttunk. Nincs most a városban egy fia sem. (Vége következik.)

Ybl Lajos

építész Bpest.

Nod

Magyar Pályázatok.

1906. 10. sz. (A szegedi fogadalmi templom pályatervei, műszaki rajzokkal)

megvételre ajánlott terv.

Back ~~Korzak~~ ~~VII. 242~~

Ybl Lajos

tervei szerint épült a munkácsi állami szermelmenhely épülete 1905-ben.

Emlitve

Vállalkozók Közlönye

1906. aug. 8. 4. l.

Az Országos Gyermekvédő Liga „Árpád-Otthona“ Szegeden.

Az állami gyermekvédelmi intézmény kiegészítő része az Országos Gyermekvédő Liga, amely azokban az esetekben, midőn valamely gyermeknek állami gondozásba való felvétele a fennálló szabályrendeletek értelmében nem lehetséges, ezekről a gyermekekről gondoskodik.

A társadalmi úton létrejött és fenntartott Országos Gyermekvédő Liga azonban nem csupán ebben az irányban működik, hanem különös feladatává vált azoknak a züllött és erkölcsi romlásnak indult gyermekeknek a megmentése, melyek a gyermekvédelmi intézmény keretének a kibővítése folytán, a hatóságok által az állami gyermekmenhelyekbe beutaltatnak, ott azonban nem maradhatván, gondozás céljából az Országos Gyermekvédő Ligának adatnak ki.

Ezeknek a züllött és erkölcsi romlásnak indult gyermekeknek — kiknek száma sajnosan igen nagy, — nevelése céljából, az Országos gyermekvédő Liga Rákoskeresztúron, Kőbányán, Szegeden, Sopronban és Vaszkán otthonokat létesített, melyekben a gyermekek családi gondozásban részesülnek és hajlamaiknak megfelelő kert- és mezőgazdasági, valamint ipari oktatást nyernek. Különös súlyt vetnek ezenkívül az erkölcsi nevelésre is.

A létesített otthonok között a szegedi a legnagyobb, melynek fokozatos fejlesztése céloztatik úgy, hogy idővel ez a telep egy kis magyar falut fog alkotni saját templommal, iskolával és foglalkoztató műhelyekkel. Szeged városa e célra 15 hold földet ajándékozott a Ligának Ujszegeden, mely területen eddig az egyemeletes főépületen kívül 2 drb. földszintes családi lakóház egyenkint 20 gyermekre, valamint egy gazdasági épület készült. Mindezek magyar jellegben vannak tartva, egyszerű és olcsó módon. Vízzel a főépület udvarán fúrt és igen bő vizü artézikút látja el az egész telepet. Az építkezés összes költségei 98.056 k.-ra rúgnak, azaz m^3-ként 15 k. 60 fillére. Építő vállalkozó Raichl J. Ferenc szegedi építész volt. Mai rajzainkban bemutatjuk a telep távlati képét, a fő- és a gazdasági épület alaprajzait és a hálóterem fölszerelését. *Ybl Lajos.*

A szegedi Árpád-otthon. Tervezte *Ybl Lajos.*

Vízellátást szolgáló újabb fajta nyitott homokszűrők.

Köztudomású dolog, hogy a vízellátást szolgáló szűrőtelepek célja a vizet tisztátalanságaitól megszabadítani. A homokos vagy kavicsos szürőmassza csak alapja a szürőnek, magát a szürést a felette képződött szürőréteg végzi. Minél vastagabb ez, annál tökéletesebb a szűrés, de annál lassúbb is. Ezért szokás mondani, hogy legjobb a szűrő, ha már nem is szűr. Mindenesetre nem nagy az a mélység, melybe a tisztátalanságok magában a szűrőben lejuthatnak; ez leginkább attól függ, hogy minő vizet bocsátunk a szűrőre. A föld felületén összegyülemlet víz szürésekor rendszerint 15—20 *mm*, talajvíz tisztításakor pedig, midőn a szűrőt durvább szemek alkotják és az átfolyás sebessége is nagyobb, 50—60 *mm* is szokott lenni.

Mivel a szürő legfontosabb része az átfolyó vízzel érintkező réteg, a többi csak alapzatnak tekinthető, melynek rendeltetése volna a már megszűrt víz egyenletes átfolyásáról gondoskodni. Ha a víz a szűrő alsóbb részein nem hatol át egyenletesen, akkor ennek kellemetlen visszahatásaként a szűrés sem egyenletes, mert a pórussebesség különböző. Ez eset áll elő az igen elterjedt angol szűrők használásakor. Ezek tudvalevőleg úgy épülnek, hogy alul nagy kövek, ezekre kisebbek és a legfelsőbb, egyúttal legkisebb kő-, illetőleg kavicsrétegre jut a homok.

Természetes, hogy a kövek különböző alakjánál fogva különböző utakat kell megtennie az átfolyó víznek; különböző áramlások keletkeznek, melyek a víz egyenletes lefolyását megakadályozzák. Az ezáltal előidézett visszahatás annál kellemetlenebbül lesz érezhető a homokszűrőrétegen, minél kisebb annak vastagsága.

Ez a tapasztalat arra a föltevésre vezetett, hogy átalában igen vastag homokréteg szükséges, ha a vizet tökéletesen akarjuk megszűrni. Hogy ez nem igaz, azt *Oesten* berlini mérnök gyakorlatilag bizonyította be. Ő tudniillik az általa épített homokszűrőkben a kőalépítményt vízzel helyettesítette, ezáltal lehetővé tette a már megszűrt víz egyenletes elfolyását és megakadályozott mindenféle hátrányos visszahatást.

Ábráink egy kétkamrás szűrőtelep vázlatos képét láttatják. A víz tisztátalan állapotban *a (a')*-vel jelölt nyíláson át kerül az *A (A')* szűrőmedencébe, áthatolva az egyenlő nagyságú szemekből álló *b (b')* homokszűrőn, a szűrő padlója alá *c*-be jut, a *B (B')*-vel jelölt tiszta vízkamrába, azután emelkedik a *d (d')* nyílásig, melyen átfolyva kerül a víztartóba. A szűrőmedencében levő vízszínnek *e* magassága a kifolyó cső felett adja a szűrő nyomásmagasságot; ez annál nagyobb, minél jobban eliszaposodik a legfelsőbb szűrőréteg. Az *f* túlfolyás szabja meg a határt.

Mielőtt a vízszin ezt elérné, a szűrőt megtisztítjuk. A

tisztítást a két szűrőkamra mindegyikében elvégzi a másik kamra megszűrt vize. Ha az *A* szűrőt akarjuk tisztítani, akkor elzárjuk az *a* nyílást és kinyítjuk a *g*-t, ezáltal a szűrőben a vízszín sűlyed, azután kinyítjuk a *h* összekötő csapot, hogy a már megszűrt víz *B'*-ből *B*-be ömöljék, onnan *b* szűrőn áthaladva *g* nyíláson át az iszappal együtt távozhassék. Ezt a folyamatot elősegíthetjük és gyorsíthatjuk azáltal, hogy a szűrőréteget felületén célszerű mechanikus úton megmunkáljuk.

Mihelyt eléggé megtisztult a szűrő, a *g* nyílást és a *h* összeköttetést azonnal elzárjuk. Azáltal, hogy az *a* nyílást ismét kinyitjuk, az *A* szűrőt ismét üzembe vettük. Szakasztott ugyanezen a módon történik az *A'* kamra tisztítása.

A szűrés alatt a víz áramlása a nyers víztartóból a szűrőn és a szűrő padlóján át mindig és mindenütt egyenletes és szabályos. Mivel a *B (B')* tisztavízkamra a szűrő teljes szélességére terjed, választófala pedig egymástól egyenlő távolságra lévő pontokon van alátámasztva, a vízrészecskék útjai csak párhuzamosak lehetnek. Ilyfajta szűrő visszafelé való öblítés által ezért tisztítható könnyen és biztosan, de az angol építő mód szerint készült szűrőkön ez nem érhető el. Ha ezt megkísérelnők, akkor a visszafelé való öblítésre használt víz a különböző irányú áramlások következtében egyes helyeken vastagabb sugárban törné át a szűrőréteget, másutt pedig egyátalán nem vagy csak tökéletlenül tisztítaná meg a szűrőréteget iszapjától. Ez a tapasztalat legjobban beigazolná, hogy az angol szűrőtelep nem jó.

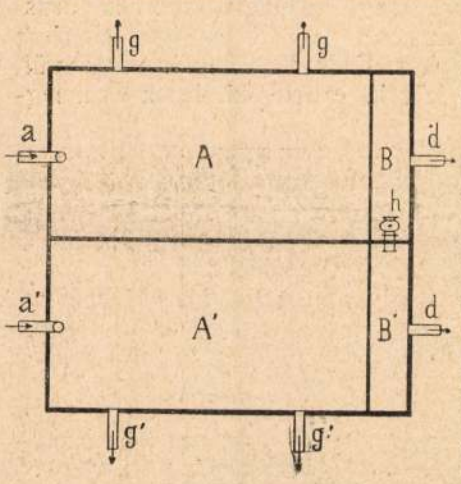

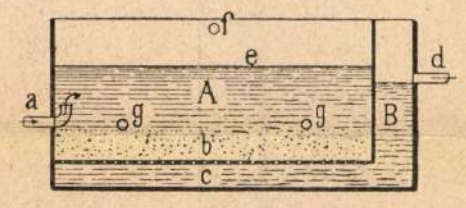

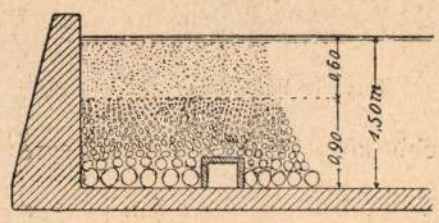

A tisztításra szánt víznek igen különböző tulajdonságai lehetnek. Nem tekintve a szűréskor megkívánt gyorsaságot és jóságot, ezektől a tulajdonságoktól függnek a szűrőkamrák méretei, a homokszemek finomságának megválasztása és a szűrő nyomásmagasság. Az egyes részek helyes megállapítása által sikerül minden egyes adott esetben a kivánalmaknak eleget tenni.

A fentebb leírt szűrők függetlenek az anyag megválasztásától. Oesten mindig egyenlően jó eredményeket ért el; építette bár a szűrőt téglából, vagy bétonból, vagy vasbétonból, a megszűrt víz tiszta volt, bármilyenek is voltak a nyers víz tulajdonságai.

Az újabb fajta szűrők minden körülmények közt jobban beválnak, mint a mult század közepe óta elterjedt angol szűrők.

K— —n.

Az építészeti tervpályázatok szabályzata.

(Vége.)

ad. d) *A pályamunkák megjelölése, a benyújtás helye és ideje.* 1. A pályatervek a hirdetés megállapítása szerint vagy jelige alatt, vagy névaláírással nyujtandók be. Az előbbi esetben a pályázat titkos, az utóbbiban nyilt. Oly esetben, midőn titkos pályázat alkalmával egyes szakférfiak munkáik benyujtására külön felhivattak, ezek a tervek szerzőik által mindenkor névaláírással látandók el.

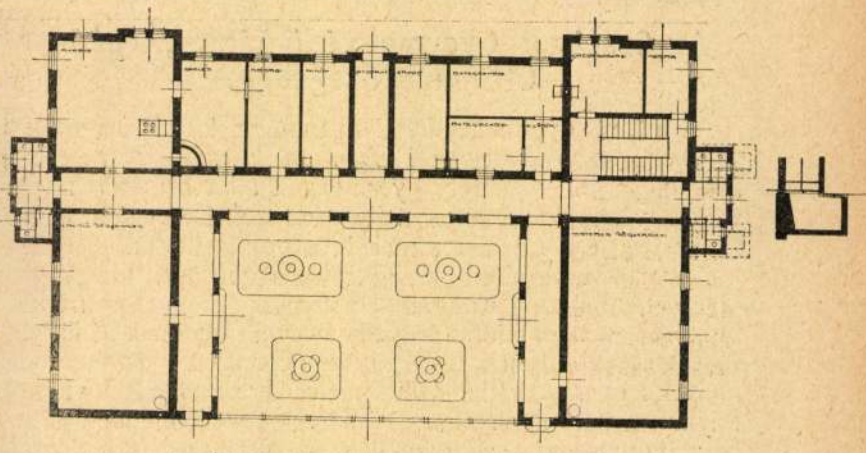

Az Árpád-otthon főépületének földszintje.

2. A pályamű minden egyes alkotórésze (rajzlapok, mellékletek, borítékok stb.) azonos jeligével, illetőleg névaláírással jelölendő. Titkos pályázatban jeligével ellátott zárt boríték csatolandó a pályamunkához; ezek a boríték csakis a szerző teljes címét feltüntető névjegyét foglalhatja magában; egyéb, a jeligés levélben esetleg tett megjegyzés vagy kikötés figyelembe nem vétetik.

3. Pontosan megállapítandó a pályamunkák benyujtásának helye és határideje (nap és óra).

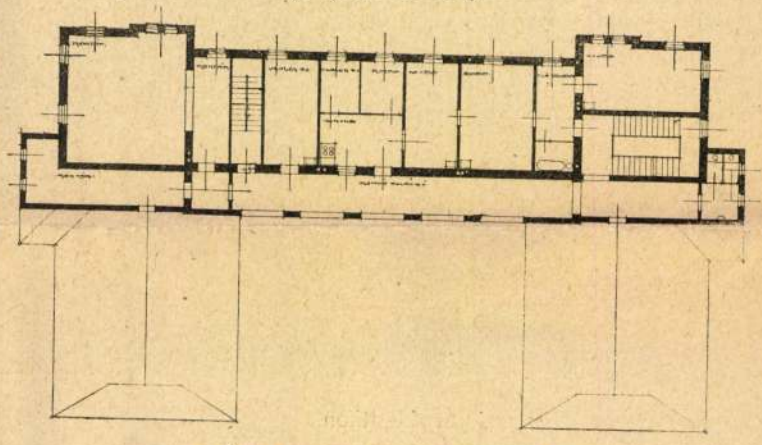

Az Árpád-otthon főépületének emelete.

4. A pályázat sikere megköveteli, hogy a tervezésre elegendő idő adassék; tehát ha kisebb épületekről vagy műtárgyakról van szó, legalább 2—3 hónap, nagyobb terjedelmű munkák esetében 5—6 hónap, sőt különleges tanulmányt igénylő, emlékszerű épületek pályaterveinek elkészítésére egy év adandó, mindig a hirdetés megjelenése napjától számítva.

5. A benyujtás határidejét vagy a pályázati föltételeket utólagosan megváltoztatni rendszerint nem szabad; módosítás csakis kivételesen, a hirdetésben megállapított tervezési idő első felében, különös kényszerítő körülmények között és a programm készítésében közreműködött szakférfiak hozzájárulásával, engedhető meg; a módosításra

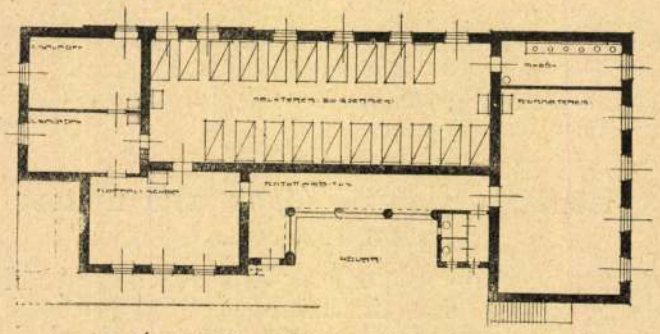

Az Árpád-otthon lakópavillonjának alaprajza.

a pályázók figyelme a hirdető fél részéről a szak- és napilapok útján ismételten fölhivandó.

6. Ha a módosítás oly természetű, mely a pályaművek elkészítésének idejét befolyásolhatja, akkor a határidő mindenesetre megfelelően meghosszabbítandó.

7. A pályamunkák zárt borítékban, illetőleg lepecsételt csomagokban nyujtandók be. Közvetetlenül kézbesített tervekről, az ismertetőjel és a beadás idejének pontos megjelölésével, átvételi elismervény állítandó ki; postán küldött pályamunkákért a föladóvevény szolgál igazolásul. A tervek beadásának időpontja gyanánt azok közvetetlen kézbesítésének ideje vagy postára való feladásuknak a postabélyeggel igazolt időpontja tekintendő; a pályamunkák átvevője köteles a beérkezés pontos idejét úgy az egyes csomagokon, mint a tervek sorszámát és jelzését föltüntető kimutatásban megjelölni.

ad e) *A biráló bizottság megnevezése.* 1. A pályázati hirdetésben felsorolandók a bíráló bizottság tagjainak és pótló tagjainak nevei.

2. Ha az idő rövidsége vagy egyéb legyőzhetetlen akadályok miatt a bírálók névsora a pályázat kihirdetésekor még nem volna közzétehető, mindenesetre megnevezendők azok a hatóságok vagy testületek melyek kebeléből a pályabírák kiküldetnek; továbbá okvetetlenül szükséges arról gondoskodni, hogy a pályabírák névsora még a pályázati határidő első felében közhírré tétessék.

ad f) *Pályadíjak.* 1. A pályadíjak a tervpályázat tárgyának megfelelően és a kívánt munka mennyiségével arányosan állapítandók meg.

2. A pályadíjak összértéke, az esetleges tervvásárlásokra szánt összegen kívül, az érvényben lévő építészi díjtáblázatban hasonló munkákért megállapított összegnek legalább kétszerese legyen. Több díj esetén az első díj a hasonló munkálat után kijáró díjtáblázati összeg egyszeresénél, a legkisebb díj ennek harmadrészénél kisebb ne legyen. Érdemes művek megvásárlására kitűzött vagy utólag megállapított vételár a legkisebb díjnak legalább fele legyen.

3. Szűkebbkörű pályázatok eseteiben az első díj a mű foganatosítására szóló további építészi, illetőleg művezetői megbízatás, mely működés legalább is a díjtáblázatból kiszámítható összeggel honorálandó; a többi díj egyenlő összegekben állapítandó meg.

4. A pályadíjak, valamint a megvásárolt tervek vételárai, hacsak a pályázati hirdetés másként nem intézkedik, a bírálati jegyzőkönyv lezárását követő harminc napon belül az érdekelteknek kifizetendők.

5. A pályadíjak és a vételárak mindig csak kitüntetésnek, jutalomdíjnak tekintendők s ennélfogva a további megbizatások után járó tiszteletdíjba be nem számítandók.

6. A pályázatot hirdető a pályadíjak kiosztása és a vételárak kifizetésével tárgyi tulajdonjogot szerez magának ugyan a pályaművekre, de csakis oly értelemben, hogy a pályaművekben megnyilatkozó eszméket csupán a kérdéses mű foganatosítása érdekében használhatja fel; a szellemi tulajdonjog és ebből kifolyólag a tervek többszörösítésének, kiadásának, más alkalommal való fölhasználásának joga mindenkor a szerzőt illeti.

ad g) *A pályamunkák kiéllítása, a nem díjazott vagy meg nem vett tervek visszaszolgáltatása és egyéb rendelkezések.* 1. A pályatervek a bírálat befejezte után alkalmas helyen 1—2 heti időtartamra közszemlére kiállítandók a bírálati jegyzőkönyv másolataival együtt; a tervek kiállítása a pályázókra, valamint a tervek készítésére esetleg külön felhívott szakférfiakra egyaránt föltétlenül kötelező.

2. A nem díjazott és meg nem vásárolt pályaművek a bírálati eljárás befejezése után (beleértve a kiállítást is) legkésőbben négy héttel, a bírálati jegyzőkönyv másolatának egy-egy példányával együtt (jeligés pályázat esetében a fölbontatlan jeligés levéllel) az illető szerzőknek vagy meghatalmazottaiknak visszaadandók, vagy pedig az átvételi igazolvány beküldése s a cím közlése után postán díjmentesen visszaküldendők; ekkor a programm esetleges vételára is megtérítendő.

3. A hirdető azokért a tervekért, melyeknek visszavétele iránt a bírálat közzététele után az illető szerző

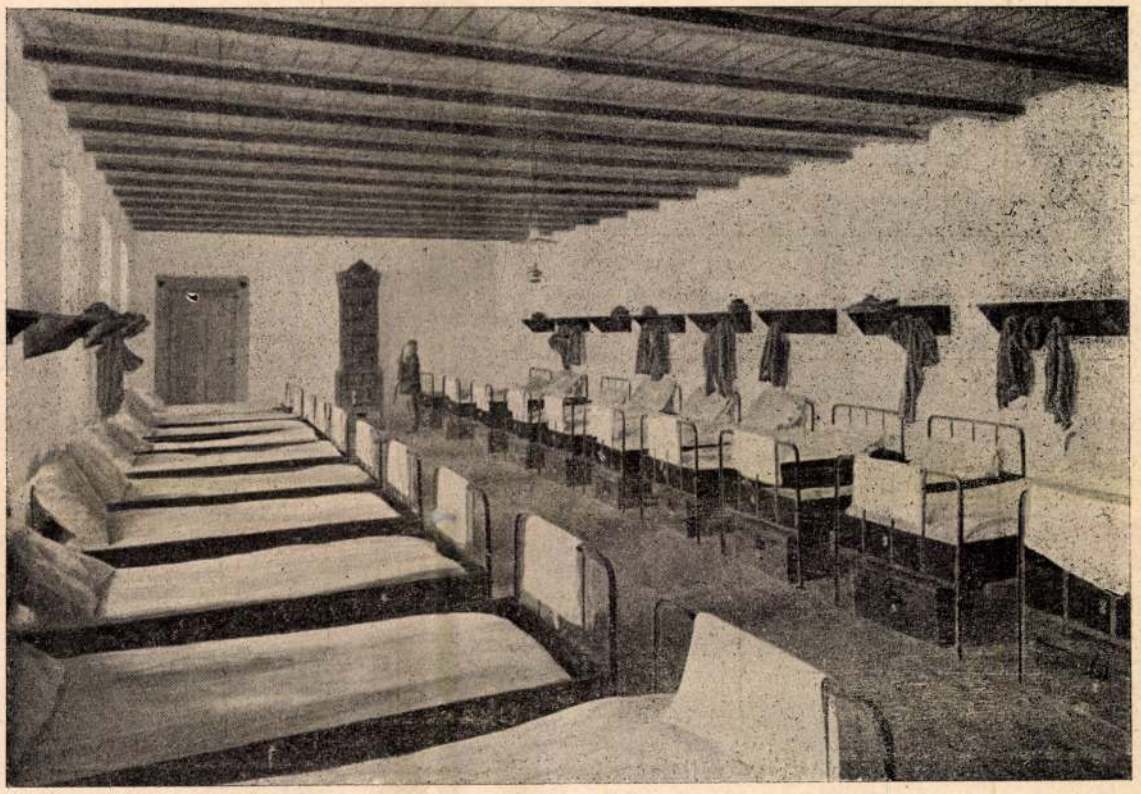

A szegedi Árpád-otthon hálóterme.

hat hét alatt nem intézkedik, többé felelősséggel nem tartozik.

4. A pályázati hirdetményben megjelölendő a döntés kihirdetésének megközelítő időpontja, valamint az esetben, ha a hirdető nemcsak eszmék birtokába óhajtván jutni, hanem azok megvalósítását is célozza, azon intézkedés, mely a további műszaki munkákra és azoknak az érvényben levő díjszabás alapján számítandó díjazására vonatkozik. A részletes tervek kidolgozásával és az építmény művezetésével rendszerint az első díj nyertese bizandó meg, hacsak e tekintetben a hirdető már eleve nem biztosított magának a föltételekben szabad rendelkezést.

5. A végrehajtással megbizott pályázó köteles e megbizást a hirdetményben megállapított díjazásért elvállalni.

IV. *A pályázók kötelessége.* A pályázók erkölcsi kötelessége a bíráló bizottság befolyásolásától tartózkodni.

V. *A biráló bizottság alakítása, kötelezettsége és ügyrendje.* 1. A bíráló bizottság az elnökkel együtt páratlan számú tagokból (a pályázati föladat természete szerint 3, 5, esetleg több, de nem túlságos sok tagból) alakítandó és pedig úgy, hogy a bizottság többsége építészekből álljon; tanácskozáshoz más speciális szakértők is meghívhatók ugyan, ezeknek azonban szavazati joguk nincsen.

2. A bíráló bizottságba a Magyar Mérnök- és Építész-

Egyesület, illetőleg a Magyar Építőművészek Szövetsége egy-egy tagjának, ezenkívül fontosabb középületekre a kereskedelemügyi m. kir. miniszterium is egy építész tisztviselő kiküldetésére mindenkor fölkérendő.

3. A bíráló bizottságban képviselt hatóságok, illetőleg testületek a kiküldött rendes tagon vagy tagokon kívül egy-egy pótló tagot is küldenek. Hasonlóképpen már a pályázat kihirdetése alkalmával kell gondoskodni a bíráló bizottság többi tagjainak szükség esetén póttag által leendő helyettesíthetéséről. A pótló tag a bizottságba csak az esetben lesz behivandó, ha az illető rendes tag valamely okból megszűnt a bizottság tagja lenni, mely esetben a helyébe lépő pótló tagnak tanácskozó és szavazati joga van.

4. A bíráló bizottság tagjainak utólagos megszaporítása tilos.

5. Bíráló csak az lehet, aki a programmban foglaltakat helyeseknek vallja és e szabályzat megállapításait kötelezőleg elfogadja.

6. Nagyjelentőségű országos pályázat esetében bírálók gyanánt, a rendelkező miniszter külön engedélye alapján, külföldi szakértők is meghívhatók; nemzetközi pályázatokban pályabírákként külföldi szakértők okvetetlenül meghívandók.

7. A pályabírákként szereplő szakférfiak a pályázatban részt nem vehetnek, a tervpályázat tárgyát képező építkezésben mint tervezők vagy vállalkozók később sem szerepelhetnek, szóval abban sem anyagilag, sem erkölcsileg, sem közvetetlenül, sem közvetve érdekelve lenniök nem szabad; megbizatásuk tartamára működésük tekintetében titoktartásra vannak kötelezve és erkölcsi kötelességük e szabályzat, valamint a programm és a pályázati egyéb feltételeknek szigorú megtartásával részrehajlás nélkül ítélkezni.

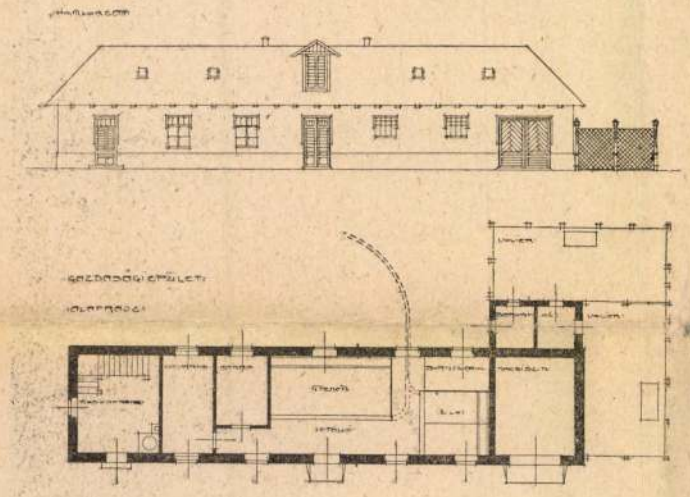

Az Árpád-otthon gazdasági épülete.

8. A bírálóknak a pályázatra vonatkozó semmiféle magán-informatiókat elfogadni nem szabad. Amennyiben valamely jury-tag pályázó részéről közvetve, vagy közvetetlenül informáltatnék, köteles ez körülményt az összbizottságnak bejelenteni, melynek az ügy beható tárgyalása után szabadságában áll őt a biráló bizottsági tagságtól esetleg fölmenteni; az illető pályázó, kinek érdekében az informatio történt, a pályázatból kizárandó. A bizottság ebbeli határozata és annak megokolása a jegyzőkönyvbe felveendő.

9. Csakis zártkörű és névaláírásos pályázatokben engedhető meg, hogy szükség esetén a biráló bizottság a pályázókat szóbeli tervmagyarázat előadására meghívja; a megbizottak azonban csakis saját munkájukat tekinthetik meg.

10. A pályabírák munkájuk terjedelméhez képest tiszteletdíjban részesülnek, ha arról eleve le nem mondtak.

11. A bíráló bizottság elnököt, jegyzőt és előadót választ. Ha halálozás, visszalépés, utóbb felmerült összeférhetetlenség vagy egyéb ok miatt valamelyik bizottsági tag helye megüresedik, a bizottság elnöke gondoskodik arról, hogy az illető tag helyett a bizottság megalakítása alkalmával kijelölt pótló tag behivassék. Ilyen esetben az utólag bevett pótló taggal az előző bizottsági tárgyalások anyaga közlendő.

12. A bíráló bizottság első ülését nyomban a tervek beadási határidejének lejárta után a pályázatot hirdető fél, a többit a bíráló bizottság elnöke tűzi ki.

13. Az elnök az első ülésen, utalással e szabályzat és a programm megállapításaira, röviden ismerteti az illető pályázat ügyét, azután a pályázatot hirdetőtől vagy meghatalmazottjától átveszi a pályatervek sorszámát, jelzését, beérkezésük időpontját stb. föltüntető kimutatás alapján, sorrendi számok szerint a pályaterveket; megvizsgálja, illetőleg megállapítja a csomagok pecsétjének vagy lezárásának sértetlen voltát és a csomagokat a jury jelenlétében felbontva, konstatálja a csomag számszerinti tartalmát és minden egyes tervet vagy iratot a csomag sorrendi számával és névaláírással megjelöl. Az elkésve beérkezett csomagok fölbontatlanul félre tétetnek.

14. A beérkezett jeligés levélkéket a bizottsági elnök veszi őrizetbe.

15. A bíráló bizottság minden huza-vona kizárásával köteles annyi idő alatt ítéletet hozni, amennyi a pályatervek beható tanulmányozására okvetetlenül szükséges; a pályázatot hirdető pedig tartozik gondoskodni arról, hogy döntés előtt a jury-tagokon kívül senki hivatlan a tervekhez hozzá ne férhessen.

16. A bíráló bizottság tárgyalásairól kimerítő jegyzőkönyvet vezet.

17. Mindenekelőtt kiselejtezendők és a további bírálatból kizárandók az olyan művek, amelyek elkésve érkeztek be, továbbá azok, amelyek a programm kikötéseinek alakilag nem felelnek meg.

18. Abban az esetben, ha valamely pályamű a programm követelményeihez képest hiányos, kisebb számú, kisebb méretű munkálatokat tartalmaz, akkor ez a pályamű a versenyből kizárandó; ha valamely pályamű a megkövetteltnél nagyobb mértékű, vagy több munkát (meg nem követelt perspectivát, főszmintát, részlettervet, számítást stb.) tartalmaz, mint amennyit a programm követel, akkor nemcsak ezek a többletmunkák, hanem az egész pályamű kizárandó a versenyből. Ha pedig valamely, a programm formái követelményeinek különben megfelelő terv, egyes részeiben a programm bizonyos követelményeivel ellentétes megoldásait mutatja, ez az utóbbi terv is a díjazásból kizárandó; de amennyiben a bíráló bizottság véleménye szerint oly becses eszméket vagy adatokat tartalmaz, hogy megszerzése a pályázatot hirdető érdekében kívánatos, a biráló bizottság annak megvásárlását javasolhatja.

19. Kizárandók azok a munkák is, amelyek másalkotta művek másolatainak bizonyulnak.

20. Minden ilyen kirekesztés a birálati jegyzőkönyvben minden kétséget kizáró határozottsággal megokolandó.

21. Ezután a második selejtezés következik, amikor a díjazásból szintén kirekesztendő minden olyan pályaterv, amely műszaki tekintetben avatatlanságra vall, elrendezésében szembeötlően gyönge, vagy művészi tekintetben kontármunka; ezekkel a tervekkel a bizottság érdemlegesen tovább nem foglalkozik s a szótöbbséggel eldöntendő mellőzés okait a jegyzőkönyvben szintén alaposan kifejti.

22. Az így megmaradt pályatervek beható vizsgálat és megvitatás tárgyává teendők abban a tekintetben, hogy a programm érdemi követelményeinek teljesen vagy mily mértékben felelnek meg és hogy a feladatot mily eredménynyel oldották meg; ez a körülmény, valamint a művek összes előnyei és hátrányai a bírálati jegyzőkönyvben részletesen ismertetendők.

23. A dijak odaítélése és a megvásárlásra vagy dicséretre érdemes munkák megállapítása külön-külön névszerinti szavazás útján történik. Ehhez rendszerint a bíráló bizottság összes tagjainak jelenléte szükséges; csak kivételesen, ha ezáltal az ügy befejezése káros késleltetést szenvedne, engedhető meg, hogy a szavazásban a meg-

Az állami gyermekmenhely Budapesten.

A budapesti m. kir. állami gyermekmenhely építkezésével befejeződött az állami gyermekvédelem érdekében létesített építkezéseknek az a sorozata, melyet az 1901. évi VIII. törvénycikk végrehajtásával megbizott magy. kir. belügyministerium Magyarország 18 városában emeltetett. Hogy mily fontosságú a gyermekvédelemnek az állami kezelése, azt legélénkebben illustrálja az a körülmény, hogy jelenleg már 36.000 gyermek élvezi az állami gondozást családi ellátásban és állandó felügyelet alatt, megmentvén sok ezer gyermek életét a biztos elpusztulástól, és nevelve belőlük a hazának hasznos munkaerőket.

A vidéken létesített 17 állami gyermekmenhely, melyek közül a pécsit az „Építő Ipar" 1907. évi folyamában már ismertettük, a törvényhozás által e célra megszavazott 3,400.000 koronából épült, mely összegben a felszerelések és a területek parkozása is benn foglaltatik.

A budapesti állami gyermekmenhely azonban a *Sándor János* által évtizedek előtt lelencházi célokra tett 10000 forintos alapítványnak az időközi kamataival 1,200.000 koronára felszaporodott összegéből épült az Üllői-úton a székesfőváros közönsége által ez intézmény céljaira adományozott 5 hold területen 1907. évben, és a mult 1908. év tavaszán adatott át rendeltetésének.

A gyermekmenhely főépülete. — Tervezte *Ybl Lajos.*

A budapesti állami gyermekmenhely, mint azt a helyszinrajz mutatja, pavillon rendszerben épült és hat épületből áll. Az üllőiúti főhomlokvonalra néz a kétemeletes igazgatósági épület, melyben az egész administratio lebonyolítást nyer és az erre szükséges hivatali helyiségeken kívül még természetbeni lakásokat és magas souterrainében raktárokat tartalmaz. Ez épület első emeletén van a díszterem is. (Ma e főépület homlokzatát és 2 alaprajzát mutatjuk be, a többi épület terve jövőre maradt.) A tágas udvar jobboldalán áll az egyemeletes sebészeti pavillon, szemben a kétemeletes belgyógyászati pavillon és baloldalt az egyemeletes gazdasági pavillon, melynek első emeletén a megfigyelő és az átmeneti osztályok vannak elhelyezve.

A pavillonok berendezése teljesen modern és hygienikus, központi fűtésekkel és külön melegvízfejlesztő berendezésekkel. A sebészeti pavillon földszintjén van két kis műtőterem septikus és aseptikus műtétekre, előkészítő és sterilizáló, továbbá egy villanyos üzemű betegszállító felvonó. A belgyógyászati pavillon csecsemő-osztályában egy háromfülkéjű Pfaundler-Escherich-féle convense, koraszülöttek felnevelésére, v. hietikus osztályban és a szemészeti osztályban, a megfelelő gyógyberendezésekkel. Ez épület földszintjén van továbbbá a laboratorium, egy vízgyógyászati terem és alagsorában a tejsterilizáló helyiségek rendeztettek be.

A gazdasági épület földszintjén van a két emeletsormagasságú nagy főzőkonyha gőzfőzésre berendezve, az összes mellékhelyiségekkel, továbbá a gőzmosókonyha és tartozékai, végre a fertőtlenítő berendezések.

A telek delejutczai határvonalán állanak, a földszintes fertőző betegpavillon, két egymástól teljesen elkülönített részből állóan, fertőtlenítő és inhalláló berendezésekkel, valamint a ravatalazó épület boncolóval és hullakamrával.

Az egyes épületek alaprajzi beosztását, valamint homlokzati kiképezését az ábrák mutatják; megjegyezzük, hogy az építkezés összköltsége 960.000 koronára rug.

A vízvezetéket, központi fűtést, csatornázást és légszeszvezetéket, valamint az ezekhez tartozó berendezési tárgyak szállítását és felszerelését a Szepessy S.-féle cég teljesítette, a villanyvilágító és erőátviteli berendezéseket a Ganz és társa r.-t., a villámhárító, telefon és villanyos csengő munkálatokat Fischer Vilmos, a villanyvilágító tárgyakat a magyar fém- és lámpaárú gyár r.-t., a villanyos órákat a gróf Thoroczkay és társa villanyos óra-gyára szállította, a doloment-padlókat és felvonókat a Kovács és Szalay-cég, a többi összes építő munkálatok pedig *Csimár* Károly építőmester vállalatához tartoztak; az üvegfestés Róth Miksától való.

A vállalatba adott munkálatokon kívül estek a Ligeti Miklós szobrász-művész által készített kedves homlokzati figuralis díszek, a Zsolnay-gyár által szállított majolikadíszek és falburkolatok, és a Hein János tájkertész által létesített parkozás.

A kertben két légsátor is áll az üdülő betegek és a játszó gyermekek számára. *Ybl Lajos.*

Az árúházak tűzbiztossága.

A német törvényhozás már 1901-ben elfogadott egy törvényt, amely olyan épületek szabályozására vonatkozik, amelyek akár egészben, akár egyrészükben árúcikkek nagyobb tömegének raktározására szolgálnak. Ez a törvény azonban a gyakorlatban egyátalán nem vált be; sokkal kevésbbé voltak még megvilágítva az árúházépítés elvei abban az időben, semhogy a munkálat eléggé világos és helyes lett volna. A berlini építészek egyesülete ezért már régebben bizottságot alakított, ennek a törvénynek reformálását előkészíteni. A tárgyalások eredménye lett az 1907. év november havában kibocsátott miniszteri rendelet, amely a hiányos törvényt sok tekintetben módosította és kiegészítette. Ennek a rendeletnek lényeges részeit mutatjuk be a következőkben.

Az árúházakra vonatkozólag az idők folytán több typus alakult ki. A tulajdonképpeni árúházak tisztán a detail eladást közvetítik; ezek rendesen egész épületet foglalnak el, az összes emetetek kapcsolatban vannak nagyszabású központi csarnokok vagy lépcsők útján és bennük a közönségnek igen nagy forgalmával kell számot vetni. Ide tartoznak az átalánosan ismert világvárosi árúházak majdnem kivétel nélkül. A nagyban való kereskedés lebonyolítására szolgáló üzleti házakban leginkább csupán mintaraktár van az árúcikkekből elhelyezve — rendesen a pincében és földszinten — az emeleteken majdnem kivétel nélkül bérlakások vannak, a raktáraktól teljesen elkülönítve. Ezekben az árúházakban a forgalom nem nagy, mert jóformán csak az ismételadók, kereskedők vásárolnak bennük és minták után megrendelt árút közvetetlenül a gyárból szállítják. Vannak végül olyan árúházak, amelyek ugyan földszintükön és egy vagy két emeletükön üzleti helyiségeket tartalmaznak, de egymástól teljesen független boltok számára, amelyekben tehát az emeletek között, sőt egyes emeletek különböző helyiségei között is hiányzik a kapcsolat. Ezekben, ha az egyes üzleteknek forgalma igen tetemes is, nincsenek olyan

központi helyiségek, lépcsőcsarnokok, amelyekben az egész üzleti háznak forgalma torlódhatik. A német törvény e megkülönböztetések alapján csupán a legelőbb említett és valóban áruházaknak tekinthető épületeket szabályozza, a többire pedig a rendes építőszabályzatnak azokat a pontjait alkalmazza, amelyek a nagyobb mennyiségben raktározott gyulékony anyagokról szólanak.

A törvény *első fejezete* a pincehelyiségekre vonatkozik és kiköti, hogy azokat a földszinttől és a nagy raktáraktól tűzbiztosan el kell zárni. Két-két emelet között lépcsők és fölhúzók csak úgy alkalmazhatók, hogyha azok mindkét emelet fölött tűzbiztos ajtókkal elzárhatók. A pincelépcsőket sehol sem szabad az épület többi lépcsőivel kapcsolni. A pinceterületet ötszáz m^2-enkint tűzfalakkal el kell rekeszteni. Minden kétszáz m^2-es és nagyobb helyiségbe két külön és egymástól messze helyezett ajtó nyiljék. A pincehelyiségekből a kijárat széles és egyenes folyosókon történjék. A gép- és kazánházakat az összes többi helyiségektől tűzbiztosan el kell zárni.

A *második fejezet* az utolsó emeletről és a padlásemeletről szól. Ezekben lakóhelyiségek nem lehetnek és a padlásemeletnek egyátalában nem szabad a többi emeletsorokkal kapcsolatban állania. A padlásnak külön lépcsőházai legyenek és tüzfalakkal legyenek részekre osztva. Ha a padlásban üzleti helyiség van, akkor ahhoz külön lépcső vezessen az udvarból. A padlásnak nem üzletül használt helyiségeinek erre a külön lépcsőre kijáratuk legyen.

A *harmadik fejezet* az árúház főemeleteiről szól. Kiköti, hogy az összes vasszerkezetek, mint oszlopok és vastartók tűzálló burkolattal láttassanak el. Emeleteknek menyezeteken át való kapcsolata csak úgy történhetik, hogy ez a nyilás legalább száz m^2 legyen. Kirakatokat a belső helyiségek felé fölülről tűzbiztosan el kell zárni. A fölső emeletek ablakai legfölebb két m^2 nagyságú üvegek legyenek, nehogy betörött ablakok szerencsétlenségeket okozzanak. Beüvegezett udvarok száz m^2-nél kisebbek nem lehetnek.

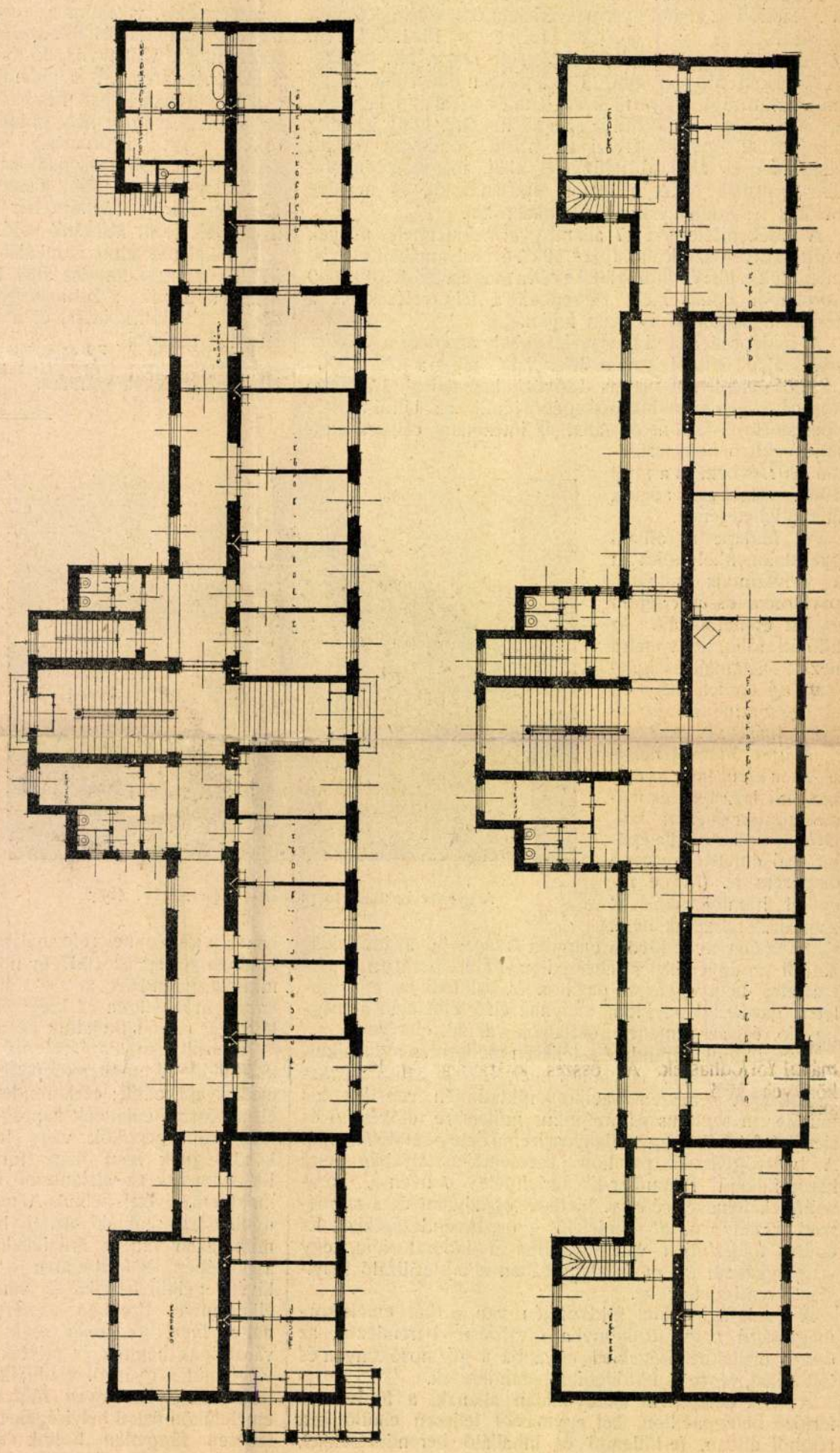

Az állami gyermekmenhely főépületének földszinti és I. emeleti alaprajza.

Útépítő iparunk.

Az Orsz. Iparoktatási Tanács egyik legközelebbi ülésén a felső ipariskolába törekvő ifjúság számára produktív életpályán új foglalkozó körök nyitása érdekében kívánatosnak jelezte, hogy a felső ipariskolán az *út-, híd-, vízés csatornaépítésnek külön tanfolyam* szerveztessék olyképpen, hogy az erre a tanfolyamra való fölvétel is előző szakbavágó ipari gyakorlathoz köttessék.

Valahára!

Valahára, mondjuk; mert az ezen a téren működő iparosaink oktatását e lapokban már évtizedek óta sürgetjük.

Rámutattunk azokra a hiányokra, melyekre ezen a téren lépten-nyomon bukkanunk és amelyeknek pótlása végett az e téren működő szakembereinknek a legodaadóbb éberséget, lelkiismeretességet és buzgalmat kell kifejteniök, hogy a képzettségnek — mondhatni — teljes hiánya nagy károkat ne okozzon.

Mert ne higyje senki, hogy ezek az egyszerűeknek látszó munkák csak úgy parancsszóra önmaguktól is végrehajthatódnak! Ezek is műszaki műveletek, építkezések; ezeknek a foganatosítására is kell szakértelem, amely nélkül a bele kontárkodók csak károkat, még pedig jelentékeny károkat okoznak.

Lássuk csak először is az *útépítéseket*, ahova tartozik az *utcaburkolatok* elkészítése is. Hogy ezek milyen fontos munkálatok, elég legyen csak arra rámutatnunk, hogy az állam az országutak, a makadamutak építésére, a városok pedig az utcaburkolatok létesítésére milliomokat áldoznak, amely burkolatoknak a további jókarbantartása újra milliomokra rug. Már most ha a burkolat nem szakszerűen épül, nemcsak az építés kerül többe, mint kellő szakértelemmel került volna, mert magán a munkán kívül az anyagnak kellő helyen, minőségben és mennyiségben való fölhasználása is nagy mértékben befolyásolja az építés költségeit; hanem ha ez az anyag rossz helyre került és nem észszerűen használtatott föl, a burkolatnak a gondozása is aránytalanul sok költséget fog okozni.

Ha figyelembe veszszük, hogy a makadamutak építésének is többféle módja van; ha tekintjük a kövezeteket, melyekben az alapnak az elkészítése rendkívül fontos tényező, aztán a kövezetekben is hányféle: egészen szabálytalan, félig szabályos, vagy egészen szabályos alakú, aztán különféle nagyságú, méretű és alakú kövek vannak használatban, nem is említve az anyagok különféleségét és valamennyiből való kövezetnek más és más elkészítő módját: már csak ezek a körülmények is — nem is említve az anyagkezelést — nagyon alaposnak és megokolttá teszik azt a követelményt, hogy az útépítő iparosokat is nevelni, kellő képzettséggel kell őket ellátni, illetőleg alkalmat kell nekik adni, hogy ily képzettséget megszerezhessenek. Ami ma teljesen hiányzik.

Pedig az előadottakban még nem is említettük a modern útburkolatokat: a fakockát, az aszfaltnak különböző nemeit, a keramitot, a cementet, bétont, aztán a kátrányozást, az olajozást stb., amelyek mind megkövetelik, hogy hozzáértő, sőt bizonyos tudományos előképzettségű, azaz iskolázott ember bánjék velük. Kontárkezekre az ilyen munkákat bízni nem lehet!

A budapesti állami gyermekmenhely gazdasági és belgyógyászati épülete. Tervezte *Ybl Lajos*.

Éppen így vagyunk a híd-, víz- és csatornaépítkezésekkel is, hiszen többé-kevésbbé rokon iparágak ezek; nem kell sokat fejtegetni, hogy az a munkás egészen másként nyúl az anyaghoz, a szerszámokhoz, ha öntudatosan dolgozik; az anyagokat, a fát, követ, meszet cementet stb. is egészen másként kezeli, velük takarékosabban bánik, ha kellő módon meg tudja érteni, föl tudja fogni munkájának célját, rendeltetését, az építmény szerkezetét, mintha csak gépszerűen mintegy öntudatlanul löketi magát tovább a pallér által.

Ezzel odaérkeztünk a pallérhoz. Hogy is mondta csak bölcs *Kálmán* királyunk: „De strigis vero, quae non sunt, nulla quaestio fiat.“ Tisztelet a kivételeknek, de sajnos, hogy úgy van. Különben ez egészen természetes dolog; hiszen a pallérnak a munkások közül kellene kiemelkedni! Ami az előadottak után lehetetlen.

Ezek közt a szomorú körülmények közt a nagyobb vállalkozók, a „mesterek“ úgy segítenek magukon, hogy mérnököt alkalmaznak, amely drága munkaerő azután kitűz, kikaróz, vagyis a munkavezető dolgait végzi, éppen úgy, mint az a hatósági mérnök, aki látván, hogy másként nem boldogul, és hogy csak bizonyos mértékben is elfogadható munkát egyébként nem kap, szükségből nekiáll és maga lesz pallér. Ez különben még szerencse, mert az ilyen mérnöktől a munkás is tanu, és ezzel az építmény is helyesen készül el. Mert ha a mérnök erre a szerepre nem szánja rá magát, akkor . . . de erről nem is jó beszélni, főleg ha még ehhez hozzá képzeljük a mai munkásviszonyokat is!

Nagy szükség van tehát arra az iskolára, arra az iskolai fegyelmezettségre, amely nagyon csekély theoria, de annál több gyakorlati, az életből vett eszközökkel neveljen értelmes munkásokat, akik a mérnök vezetésével képesek lesznek az útburkolatban biztosan elhelyezni azokat a milliomokat, melyekkel a szó szoros értelmében a *kultura útjait* építjük. Mindnyájan érezzük ennek a hiányát, de elsősorban a *köz* veszi hasznát a jó munkának.

És hogy ez a nevelés már égetően sürgős szükség, ismét csak azokra a — hatóságok által nagynehezen beszerzett — milliomokra kell hivatkoznunk, amelyek avatatlan munkások kezében betü szerint homokba kerülnek és jó részüket elhordja a — szél.

Nem új ipar teremtéséről van szó, hanem a réginek a megmentéséről!

Adj Uram tehát, de — rögtön! — *i* —

Párisi szállók.

(Hôtel Meurice.) *Páris*, 1908. dec. hó.

Páris a szállók városa. Nincs utca, melyben ne találnánk egynehányat, nem is számítva azokat a városrészeket, melyek a bennük lévő iskolák vagy intézetek révén szinte el vannak halmozva. A haut-finance a Champs-Elysèe, Rue de Rivoli s a nagy boulevardok szállóit lakja, a külföldi pénztekintélyek a tőzsdék környékét, a jogászok és egyéb felsőiskolai növendékek főként a Quartier Latint s végül a művészek a Montparnasse és Montmartre olcsóbb hôteleit lakják.

Ki ne ismerné a Rue de Rivoli végnélkül való arkádjait?

Ma majd minden háza szállóul szolgál s amelyik még nem az, azt előbb-utóbb átalakítják a sokkal jobb jövedelmezőség szempontjából. Igy készül most a Hôtel Wagram s a Hôtel Castiglione is, melyek a négyemeletes házból új tetőszerkezet felrakása által kétemeletessé lépnek elő, amennyiben a meredek ívelt tető újabb három emeletsort foglal magában. Ilyen a „Hôtel Meurice“ is, mely Páris egyik legelőkelőbb fogadója s talán a Grand

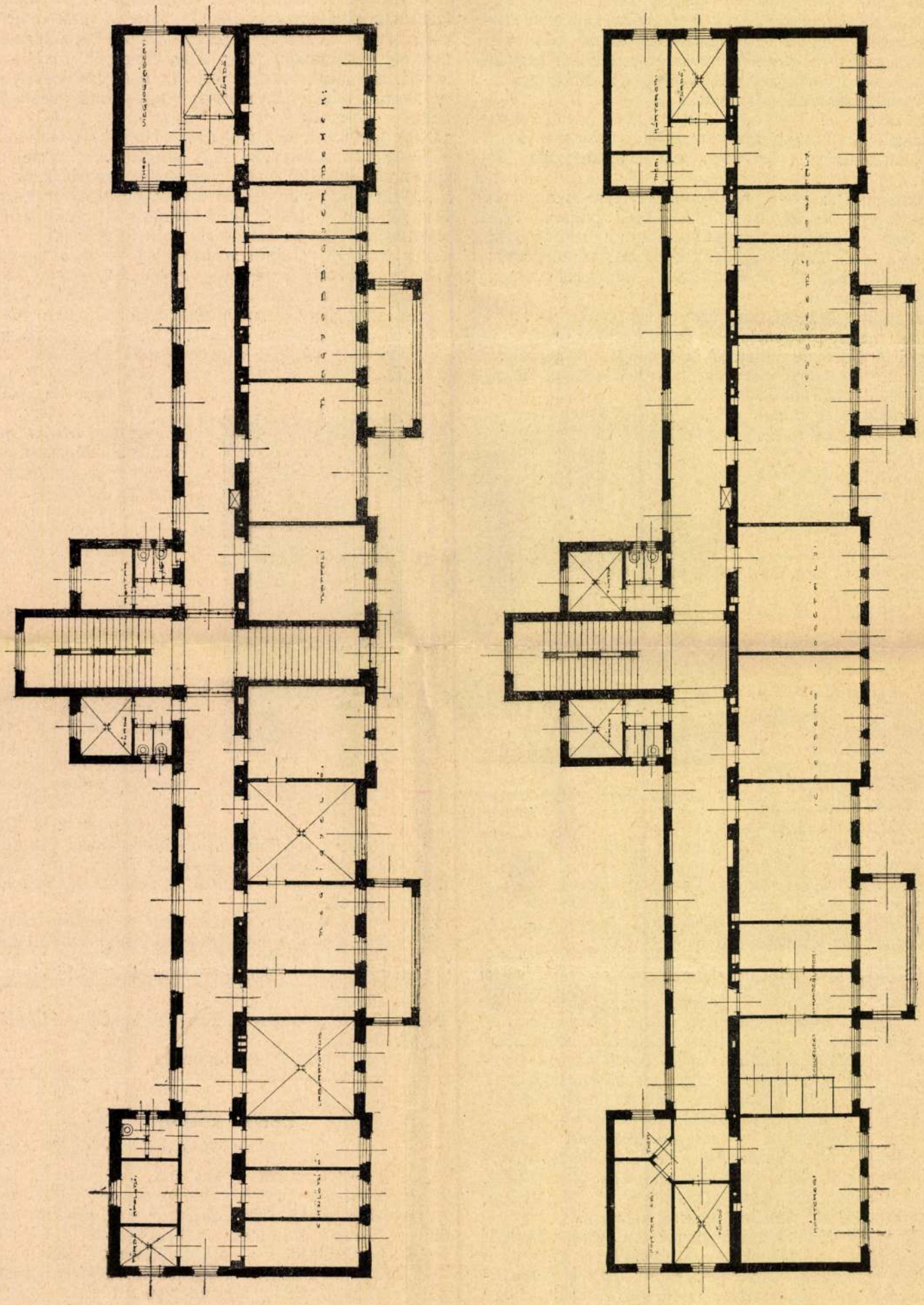

Az állami gyermekmenhely belgyógyászati épületének földszinti és I. em. alaprajza.

Palace és Continental szállók után méret tekintetében is a legnagyobb.

A régi szálló a Rue de Rivoli nyolc arkádját bírta, a Rue d'Alger és Castiglione között, mélységre nézve pedig a Rue de Rivoli és Rue Month-Tabor közötti távolság felét. Ily állapotban volt és maradt 1820 óta a közelmultban történt átalakításáig. A császárság korából Pierre és Lafontaine építészek műve volt ez a régi épület, épp úgy, mint a mellette sorakozó egyöntetű s egyforma motivumokkal s magassági méretekkel rendelkező többi palota. Az átalakítás gyökeres volt, mert a Rue de Rivoli kőhomlokzatán kívül nem maradt meg semmi; mert hiszen praktikus, egészségügyi s kényelmi szempontból sem elégítette volna ki a fejedelmi vendégek követelményeit. A szálló tulajdonosai ez alkalommal megvásárolták a telek folytatásában lévő, a Month-Tabor utcára szolgáló szomszéd telket és a megnagyobbított hatalmas területen igazán modern, elegáns s minden kívánalomnak megfelelő szállót építtettek. Magát a tervezést Páris egyik legjelesebb építészére, *Nenotra* bízták, ki több nevesebb épület, köztük az új Sorbonne megteremtője s aki ez esetben is nevéhez méltót produkált.

Az új épület adatai ezek: A telek alapterülete 2110 m^2 s tizenegy arkádja, illetőleg homlokzathossza a Rivoli felé 40·16 *m*; Month-Tabor oldali homlokzata 27·88 *m*, a mélysége 67·08 *m*.

Bejáró természetesen mindkét utcáról, de a tulajdonképpeni érkezés a monthtabori oldalon van, ahol fedett kocsifelhajtót találunk. Kezdjük tehát mi is itt az egyes helyiségek felsorolását és ismertetését, még pedig az alagsor helyiségein, hová a málha- és árúátvételi helyiségen (50 m^2) át a jobboldalon található széles lépcsőn át juthatunk.

Az alagsor helyiségeit könnyebb áttekinthetés szempontjából osszuk fel négy csoportra és pedig: 1. Málhaszolgálat. 2. Gépház és fűtés. 3. Élelmiszerek helyiségei. 4. Az alkalmazottak tés az amerikai bar.

1. *Málha*. Az érkezők málháit a baloldalon elhelyezett teherfelvonók szállítják minden emeletre s azok a csomagok, melyeket az illető nem óhajt szobájában tartani, ugyane felvonó révén jutnak le a málharaktárba, melynek alapterülete a szomszédos „bútorraktárral" együtt 84 m^2.

2. *Gépház és fűtés*. A fűtés generátora, a konyha tűzhelye s az egyes szalonok kandallói számára szükséges szén és fa a fodrász oldalán a járdába mélyített csusztatón át jut a szeneskamrába, melynek méretei 6·50 × 5·30 *m*. A fűtőanyagot az egyes helyiségekbe a 2. számú folyosón át hordják.

A fűtőház, melynek méretei 13·60 × 7·90 *m*, mint a metszet is mutatja, lenyúlik a második alagsor padlójáig s így megkönnyíti a generátor megrakását, mely az itt alkalmazott kis pihenőszerű plateau-n történik. Az összes magasság 4·30 + 3·25 = 7·55 *m*.

Meg kell jegyeznem, hogy a második alagsor már eléri a talajvizet s ezért úgy itt, mint a többi hasonló mélységű helyiségekben vasbéton izoláló alapozást és szerkezeteket használtak.

A fűtés és szellőztetés vezetéke a napi borszükséglet helyisége melletti csatornában van elhelyezve. A földszint fütővezetéke s szellőztetése a menyezetre felfüggesztett kőagyagcsőben nyer elhelyezést. Itt van megerősítve egy függőleges szekrény, mely „fűtés és szellőztetés" táblácskával van ellátva s mellette egy kis kamra a meleg levegő számára szintén felfüggesztve. A meleg levegő az épület tetejéig húzódó függőleges vezetékben közlekedik a kis kamrában elhelyezett telep működése révén, a szellőztetés pedig a függőleges csatornán egy dynamo által hajtott csavarszerű ventilátorral történik.

A gépház az előbbi helyiségek mellett van ugyanoly magassággal. Maga a gépezet a személy-, teher-, étel- és borfelvonók működését irányítja. A két személyfelvonót s az egy teherfelvonót 15 *kg* víznyomással mozgatja egy szivattyúcsoport révén, melyek épp ily jól működnek sürített levegővel vagy villamos dynamóval s bármelyik használható az esetben, ha a másik netán felmondja a szolgálatot, de minden esetben önműködőleg bármely segéderő vagy különösebb segítség nélkül. A két ételfelhúzó ugyanígy működik; az, amelyik a földszint, illetőleg a nagy étterem céljaira szolgál s ugyanígy a borfelvonó villamos áram segítségével működik. Egy accumulator szállítja a vizet nyomással az összes hydraulikus szerkezetekhez, de a személyfelhúzóknak és teherfelvonónak külön-külön van compensatora. Az ételfelvonók mellett telefonkészülék van.

3. Az *élelmiszerek helyiségei*. Ezek a helyiségek s a velük kapcsolatos szolgálat egyike a legfontosabbnak.

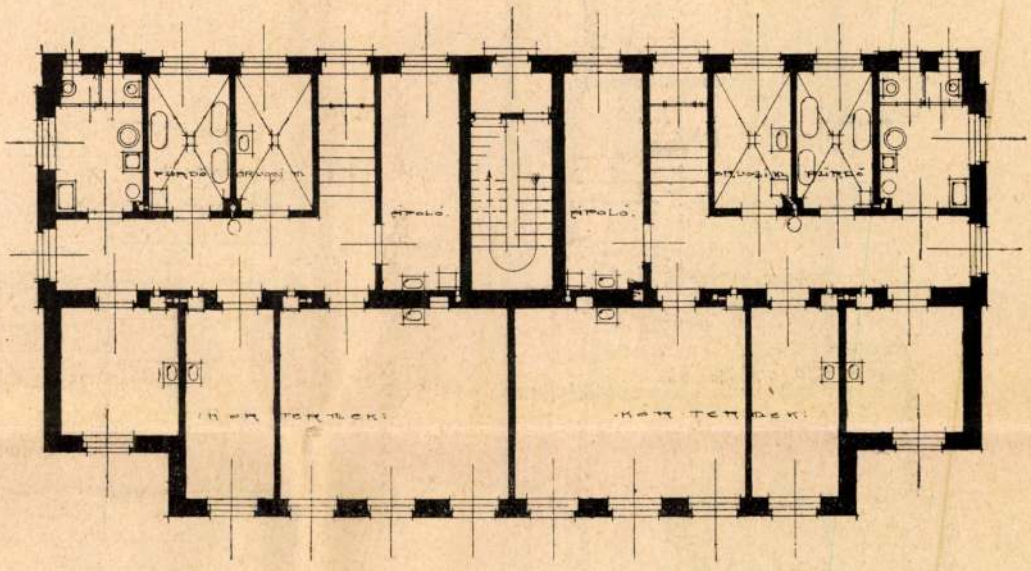

Az állami gyermekmenhely. A fertőző betegek pavillonja.

Alapterülete 480 m^2, a mellékhelyiségekkel 692 m^2 s a második alagsorban lévő borpincével együtt 914 m^2.

Az egyes helyiségek ezek: A konyha a vele összeköttetésben lévő két helyiséggel pék és mosogató; külön, de szintén a konyha mellett az éléskamra, mindhárom a legjobb helyen egymással közvetetlen összeköltetésben van elhelyezve.

Megfelelő sorrendben és szintén jól hozzáférhető a porcellánedények mosogatója, az ezüstnemüeké s a napi borszükséglet helyisége, azután a jégkamra a szükséges hideg italok számára, a kávékonyha, a konyha kiadóablaka, a gyümölcsös s a virágok kamrája (az asztalok díszítésére). Az éttermekkel összeköttetésben lévő lépcső kettős, egyik oldal a lejárók, másik a felmenők számára. A folyosók burkoló anyaga egy új nem rég használatban lévő cément és üvegpor keveréke, melyet itt „carborundum"-nak neveznek s igen jónak bizonyul. Egyenletes, nem reped és nem csúszik; újabban ezt alkalmazzák a Metropolitain lépcsőlejáróin is.

Az éttermekhez szolgáló ételfelvonó meglehetős nagy, 1 m^2; az ugyanitt lévő borfelvonó pedig 0·60 × 0·60 méretű. A 3. számú folyosón van ugyancsak a két másik emeletekre szolgáló ételfelvonó is. Ugyancsak itt van elhelyezve a pincérek s a szolgaszemélyzet ruhatára s öltözője, mely mellett a hivatalnokok étkezője van, a szolgáké pedig a Rue de Rivoli oldalon annak arkádjai alatt van felülről megvilágítva, vastag öntött üveggel ellátott aknán-

kon át. A fűszerek, édességek, kávé s hasonló anyagok kamrája az 1. számú folyosó mellett van. Végül a töltő pince közvetetlenül a teherfelvonó mellett s a napi borszükséglet helyisége. A tulajdonképpeni borospince a második alagsorban van és alapterülete 222 m^2. 0·80 széles állványok vannak benne, melyeken vízszintes helyzetben vannak az üvegek. A pince magassága 3 *m* és 140—150 ezer üvegnek van hely benne.

4. *Alkalmazottak és amerikai bar.* A bar a főlépcső lejárója mellett van s áll: két tekeszobából, egy fogyasztószoba s egy játéktermből. Nagyon ízléses e helyiségek belső berendezése. Megfelelő számú és méretű átjárókkal s összeköttetésben a konyhával. A kifutó legények szobája szintén ezen az oldalon van s szintén az arkádok aknái által felülről megvilágítva. Csak a metszetből láthatjuk, hogy a Month-Tabor felüli oldalon egy mezzanin-szerű

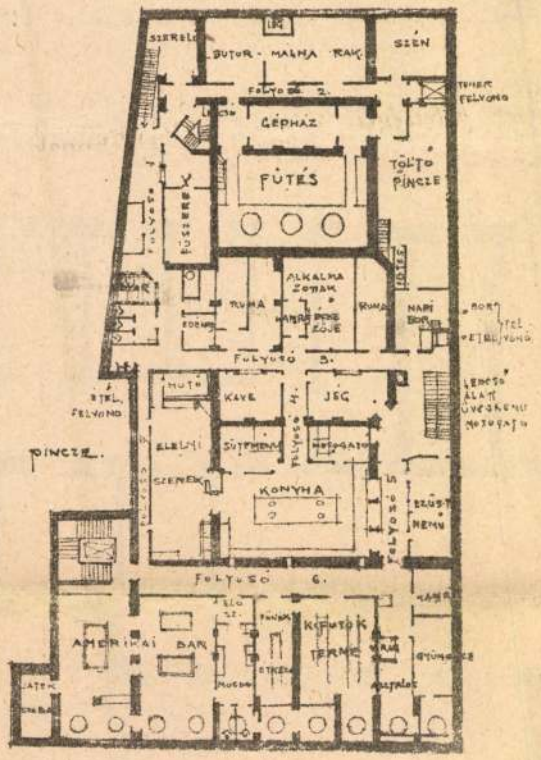

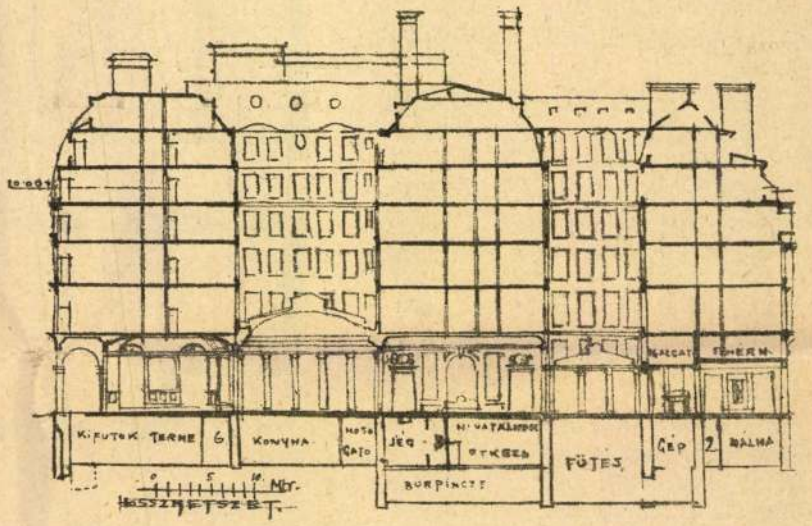

A párisi Hôtel Meurice pincealaprajza és metszete.

emeletsor van; ezt azért említem meg most, mert a szolgálat egynehány helyisége itt van elhelyezve; és pedig: a fehérneműek két helyisége, egyik a tiszta, másik a szennyes ruha számára; e helyiségekbe csak a háromszögletes alaprajzú melléklépcsőn juthatni. Az itt elhelyezett folyosó e helyiségeket a teherfelvonóval köti össze s ugyancsak e folyosó másik oldalán az udvarra van az igazgató lakása, mely: egy szoba, egy szalon, toilette, fürdővel és water-closettel.

Az alagsor helyiségeinek berendezése: A konyha tűzhelye 10 *m* hosszú és 2 *m* széles, beleértve az összes sütőkemencéket és kis katlanokat. Füstcsatornái a menyezetre felfüggesztett csövek, melyek díszes fayenceburkolattal vannak ellátva. A tűzhelynek hat tüzelőhelye és 10 főzőlyuka van, mindegyik külön kis szénkamrával ellátva. Két nagyobb főzőhely pedig temperált meleg számára van. A péknek külön kemencéje van téglából, kettős, alsó és felső kemencéből áll, külső része fehér emaille-lapokkal van burkolva. Kokszszal fűtik. Az összes víz- és mosogató-medencék minden emeletsorban vörösrézzel vannak kibélelve. Ugyanitt a konyhában vannak a tányérmelegítők, melynek szükséges melegét az egyik generátor szolgáltatja; ugyane forrásból nyeri melegét a torróvíz-készülék s ugyancsak az emeletsorok fürdői és toiletteszobái.

A kávékonyha tűzhelyét gáz fűti.

Jégszekrényt egynehányat találunk, és pedig: az éléskamrában, a kávékonyhában, a gyümölcsösben s végül a jég helyiségében. Mindegyik csinos külsővel ellátott s díszített butordarab ízlésesen tagozva sárgaréz díszítéssel. A hűtőszoba kis zárt kamrácskát foglal magában, melynek menyezetén egy méter magasságban jéggel megtöltött reservoir van. Kampókkal ellátott fogasok vannak ugyanitt megerősítve a hús számára.

Az éléskamrában külső faburkolattal ellátott cementvályúk vannak, melyekben jég között conserválják a halakat. E vályúknak megfelelő lefolyójuk van a szennyvíz számára. Az első számú folyosón van három csatornaszerű szerkezet, mely a víz sterilisálására és pasteurisálására szolgál.

A víz sterilisálása 110—115 fokú hőséggel történik, mely művelet alatt az ivóvíz megkapja mindama vegyi alkotórészeit, melyek szükségesek ahhoz, hogy a víz élvezhető s amellett hygienikus is legyen. Ezt a szerkezetet már bizonyos fokig lehűtve hagyja el a víz. Önműködő, egyszeri meggyujtásra egy hónapig is mozgásban van.

Maga a vízvezeték a következőkből áll: 1. Egy szűrő készülék, mely a tisztátalan vizet csak a durvább alkotórészeitől választja el. 2. Egy sterilisáló készülék, melyet gáz fűt s óránkint 100 liter tiszta vizet ad. 3. Egy nyomó csővezeték. 4. A padláson elhelyezett galvanisált bádog-reservoir, mely természetesen a nyomó vezetékből kapja a vizet. 5. Az egyes kifolyó csapokig érő csővezeték.

A sterilisáló készülék a városi vezetékből nyeri a vizet s állandóan 4 *m* vízoszlop magassága van; innen 36 *m* nyomóerővel távozik, azonban a reservoirig csak 28 *m* emelkedésre van szüksége. A városi vezetéknek 40 *m* nyomása van.

A Month-Tabor-oldalon az első számú folyosó mellett egy elkerített kis helyet látunk, melyben egy kis gépezet, egy dynamo által hajtott porszívó működik, melynek célját s hasznát eléggé ismerjük. *Szepesi Jenő.*

(Vége köv.)

Műcseppkövek az építőművészetben.

A műkőipar újabban mind nagyobb területeket von be termelő körébe. Sok oly tárgy, mely azelőtt csak természetes kőből volt előállítható, ma már ugyanolyan jóságban és szépségben készíthető el műkőből. Nemcsak constructio, hanem művészi szempontból is teljes egyenjogúságot vívtak ki ezek az építőipari cikkek maguknak s különösen cementtermékekben bámulatos változatosságot értek el az utóbbi években.

Egyike az építőiparra nézve legfontosabb újításoknak e téren a műcseppkőnek alkalmazása a dekoratív díszítésben,

Mindezideig ebben az eredeti, természetes cseppkövekre voltunk utalva, most azonban e tárgyak mesterséges utánzata oly egyszerű eljárás alakját öltötte magára, hogy ezzel egyszerre nagy jelentőségre emelkedett az épületanyagok sorában.

Természetesen ügyes mintázóra van szükség, aki bizonyos egyéni művészi hajlandósággal csüggjön tárgyán, mert nem minden műcseppkő egyszerű mintázás, hanem a készítő saját művészi eszméit is szabadon érvényesíti. Többnyire jól ismert sziklákat, barlangokat, grottákat utánoz, tetszése és ízlése szerint. Az alapot egy vasváz képezi, mely körvonalaiban az ábrázolandó tárgy idomait mutatja, itt az egyes rudaknak célszerű összeállítása szükséges. Ha ez készen áll, akkor portland-cementtel megkezdik a tulajdonképpeni grotta vagy cseppkő kiképzését. Sok gyakorlat és nagy ügyesség szükséges azonban ilynemű tárgyak csinos elkészítéséhez, különösen a korhű kő- és stalaktytcsapokra. Egy-egy Madonna-grottát azonban, például az úgynevezett lourdes-i grottát ügyes mesterember három óra alatt előállíthat, virágállványokat és kerti padokat pedig hat-nyolc óra alatt.

Amint látható ebből, ilyen gyártmányok igen jutalmazóan dolgozhatók fel, mert okszerű üzleti berendezkedéssel a munkaidő még jelentékenyen csökkenthető is. Egyszerű számítás kézen fekvően mutatja, hogy ily csekély munkaidő alatt minden tőkebefektetés nélkül, az anyagszükséglet csekélységét s a vasváznek jelentéktelen költségeit is tekintetbe véve, ez az iparág fölötte alkalmas a gyümölcsöző kiaknázásra, mivel az összes tárgyak kézimunkával állíttatnak elő s a tömeges gyártás a szó szoros értelmében kizártnak látszik. Hasonló okokból az árak is, az előállítási költség jelentéktelensége következtében, igen mérsékelten alakulnak.

Műcseppköveknek az alkalmazása főleg a dekoratív építészetben van helyén, de azért nem szükséges túlságosan szűk határokat vetni alkalmazása elé. Gondoljunk itt csak villák és jobb lakóházak előcsarnokainak díszítésére, bizonyos kiképzésekre, ahol grották, kandallók, kutak, folyosók, ballustrade-ok és frizek számára a phantasiának végtelen tere nyílik. Ugyanezt mondhatjuk étkezőhelyiségek vestibulumjai, téli kertek, szállodai termek stb. díszítése tekintetében. Azután egész láthatárt nyit ily anyagból készült tárgyak elhelyezésére például a kerti architectura, hogy ne említsünk egyebet a különböző padok, kerti házak, szökőkutak és virágtartóknál. De az egyházi díszítésre is kiválóan alkalmas a műcseppkő, főleg már említett csekély beszerzési költsége következtében.

Egy szó mint száz, a műcseppkőnek ezerféle alkalmazására nyílik tér a díszítő művészetekben s ezeknek az értékesítő módoknak a hatását különösen emeli az a tény, hogy minden tárgy az egyéniség bélyegét hordhatja magán ügyes és szakértő kezeléssel. Ezzel pedig a jelenkor egy oly művészeti törekvésének tehetünk eleget, amelynek egyik főtörvénye kerülni lehetőleg a sablonszerű tömegcikkeket. A műkőipar fejlődésének nem csupán érdekes, de minden tekintetben fontos lépését jelenti a mesterséges cseppkőutánzatok művészi érvényesülésének az a lehetősége az építészetben, mely egy új és friss elemet nyujt az építőművész phantasiájának feldolgozásra. *V. S.*

VEGYESEK.

Fölkérjük lapunk T. Pártolóit, legyenek szivesek az előfizetési összeget (egész évre 20 k., félévre 10 korona) a mult — a tömegsztrájk miatt egy nappal elkésve megjelent — számban szétküldött megcímzett postautalvány fölhasználásával beküldeni.

Kinevezések. A kereskedelemügyi minister a m. kir. államvasutak építő főosztályában a szerkesztő szakosztály főnökévé *Riedl* Károly főfelügyelőt, a pályafenntartó szakosztály főnökévé *Kádár* Gusztáv főfelügyelőt, — a földmívelésügyi minister *Kiss* Lajos okl. vegyészmérnököt az orsz. m. kir. kémiai intézet és központi vegykisérleti állomáshoz gyakornokká nevezte ki.

Mai számunkban folytatjuk a budapesti *állami gyermekmenhely* terveinek bemutatását az udvar egy részének képével, a belgyógyászati pavillon földszinti és I. emeleti, valamint a fertőző betegek pavillonjának alaprajzával. Jövőre marad a többi pavillon. Tervezte *Ybl* Lajos.

A budapesti artézi fürdő építése. Az artézi fürdő építő bizottsága f. hó 5-ikén tartott első ülésén tárgyalta a december 15-ikén beérkezett 33 árajánlatot. A bizottság a műszakilag és számvevőileg átvizsgált ajánlatok fölött — tekintve, hogy a fővárosnak egyik nagyszabású és monumentális építkezéséről van szó — igen beható eszmecserét folytatott. Az ácsmunkára és a szögecselt vastartókra beadott ajánlatokra nézve egységes megállapodásra jutott, és az ácsmunkákra hét ajánlat közül Trautmann Rezső és fia cégnek 43,155 korona 70 filléres, a szögecselt vastartókra pedig *Wachter* Antalnak 19,886 korona 40 filléres ajánlatát — mint a legolcsóbbakat ajánlta a tanácsnak elfogadni. A Danubius-gyár által a hengerelt vastartókra beadott ajánlatot a bizottság túlságos drágának találta és erre nézve szűkebb körü pályázatot javasolt. Nagyobb vita volt a föld-, kőműves- és elhelyező, valamint a kőfaragó munkálatokra beadott ajánlatok fölött. Itt fontos körülmények léptek előtérbe, melyek a döntést egyelőre lehetetlenné tették. A beérkezett ajánlatok végösszegéből kitünt, hogy az előirányzott és belügyministerileg jóváhagyott összeggel szemben olyan kevesebb kiadás van kilátásban, hogy a megmaradó összeg az ilyen monumentális építkezésre amúgy is kívánatos kőhomlokzat megvalósítását is lehetővé teszi. A bizottság tehát elhatározta, hogy a tanácsnak azt javasolja, hogy az épület főhomlokzatát kőburkolattal létesítse és hogy tehát a tervek a kőarchitekturának megfelelőleg átalakíttassanak. Ezekre különösen a kőfaragó munkák szempontjából nagy fontosságú módosításokra való tekintettel a bizottság a föld-, kőműves- és elhelyező, mint a kőfaragó munkákra nézve új árlejtést javasolt; de sürgősen fog dönteni a kérdésben, hogy az új árlejtés alapján a már 28 év óta húzódó építés ügye dülőre juthasson s a munkálatok kora tavasszal megkezdhetők legyenek. Ez nagyon is kívánatos, mert minden késedelem készpénzben kifejezhető kárt okoz a városnak. —*e*—

Ugyane tárgyában más oldalról ezeket a sorokat kaptuk: Az árlejtés igen kedvező a fővárosra nézve, amennyiben az előirányzatnál lényegesen olcsóbb ajánlatokat kapott teljesen megbizható iparosoktól. Annál nagyobb megütközést keltett az építő bizottságnak az érdekelt iparosok előtt kihirdetett határozata. A bizottság határozata értelmében ugyanis a tanácsnak előterjesztést tesz aziránt, hogy tekintettel a tervváltoztatására, a föld-, kőműves-elhelyező, valamint a vas- és kőfaragó munkálatokra nézve az árlejtést megsemmisítve, új árlejtés rendeztessék. A vállalati feltételek alapján ugyan joga volna a tanácsnak ezt tenni, azonban észszerűségi, erkölcsi, de jogi szempontból is erős kifogás alá esik a minden tekintetben megfelelő korrekt árlejtést megsemmisíteni. A tervváltoztatásra a vállalati feltételek intézkednek: ennek értelmében az építtetőnek joga van azt a munkát, amelyre megegyezés nem jött létre, esetleg más által is készíttetni; ezért tehát nem szükséges új árlejtés, annál kevésbbé, mert itt tudomásunk szerint a megváltoztatandó munkákra nézve is van az ajánlatokban egységár. A bizottság bizonyára megfeledkezett arról, hogy ily árlejtés az iparosok részéről mily nagy áldozatot követel és reméljük a tanács nem fog beleegyezni iparosainak megkárosításába, mely eljárás alkalmas volna arra is, hogy az árlejtések komolyságába vetett bizalom megrendüljön; csak azért, mert jutányosak az ajánlatok?! mert azt csakugyan nem lehetne tudni, hogy az ilyen váltóztatásoknak hol lehet a határa? (Mint a napilapok írják, a tanács f. hó 8-án a bizottság javaslata szerint határozott.)

Az idei építészbálnak, melynek Szterényi József kereskedelemügyi államtitkár a védnöke, sikere teljesen biztosítva van. A diszelnökséget az építészvilágnak ezek a kitünőségei vállalták el: *Hauszmann* Alajos, *Ney* Béla, *Alpár* Ignác, *Tőry* Emil, *Gelléri* Mór, *Korb* Flóris, *Schickedanz* Albert, *Wellisch* Gyula, *Gaul* Károly, *Lechner* Odön, *Palóczi* Antal, *Kőrösi* Albert, *Quittner* Zsigmond, *Kauser* Gyula, *Jakabffy* Ferenc, *Kunfalvi* Nándor, *Pucher* István, *Hültl* Dezső dr., *Havel* Lipót, *Kolbenheyer* Gyula, *Bloch* Leó, *Grünvald* Mór, *Wellisch* Alfréd, *Wagner* Marcell, *Ziegler* Géza, *Thék* Endre, *Zsolnay* Miklós, *Schiffer* Miksa, *Walla* József. Az elnöki tisztet pedig *Uhlmann* Gyulával az élükön *Málnai* Béla, *Székely* Dezső, *Horváth* Antal, *Grieger* Gyula és *Himmler* Miksa látják el. A rendező bizottság a meghívókat már szétküldte és ez úton kéri fel azokat, akik meghívóra igényt tartanak, hogy ezt a rendező bizottság titkárságának (VII. Rákóczi-út 30. I. emelet) jelentsék be.

Az Anyagvizsgálók Magyar Egyesülete 1908 december hó 29-én tartotta meg ezidei XI-ik rendes közgyűlését a Magyar Mérnök- és Építész-Egylet helyiségeiben. *Nagy* Dezső elnök megnyitója után *Zhuk* József titkár beszámolt az egyesület működéséről, kiemelve különösen a fémszakosztály eredményes működését s egyben felhivta a közgyűlés figyelmét az 1909-ben Kopenhágában tartandó nemzetközi anyagvizsgáló kongresszusra, melynek napirendjére az egyesületünknek a budapesti nemzetközi kongresszuson nyert megbizatása folytán hazai román- és portland-cementjeinkkel végzett kísérletekről szóló jelentése szintén felvétetett. A titkár jelentésének tudomásul vétele után Nagy Dezső elnöknek erre a kongresszusi ügyre vonatkozó részletes előterjesztésére a közgyűlés a választmányt bízta meg a kellő intézkedések megtételével. Ezután *Just* Ferenc pénztáros terjesztette elő a pénztári számadásokat s tájékozást nyujtott az egyesület vagyoni állapotáról, mely szerint a 8800 k.-nyi kísérleti alapon kívül közel 4600 k.-nyi összeg áll az egyesület rendelkezésére. A számvizsgáló bizottság jelentése után a közgyűlés *Just* Ferenc pénztárosnak a fölmentvényt megadta. *Nagy* Dezső elnök bejelenti egyúttal, hogy a legutóbb tartott választmányi ülésen Just Ferenc pénztáros hivatkozva igen nagy hivatalos elfoglaltságára, a pénztári tisztségről lemondott. A választmány sajnálattal vette tudomásul Just Ferenc pénztáros lemondását s jegyzőkönyvi köszönetet szavazott az egyesület fönnállása óta kifejtett szíves fáradozásáért. Az elnök jelenti továbbá, hogy a választmány Melczer Tibor tagtársunkat kérte föl a pénztári tisztségre, ki azt készséggel el is vállalta. A napirend következő pontja a választmány kiegészítése volt. A lelépő négy választmányi tagot Beke József, dr. Bresztovszky Béla, dr. Schaffarzik Ferenc és Szivos Gyula tagtársakat a közgyűlés egyhangúlag újra megválasztotta 3 évi időtartamra. Végül *Gállik* István „A fémek vizsgálata a brüsseli kongressuson" című előadása következett. Az előadó igen behatóan és tudományos alapon ismertette a brüsseli kongressuson tárgyalt, a fémek vizsgálati körébe eső különböző szakkérdéseket, nevezetesen: a bemetszett ütőpróbákról, a Brinell-féle golyópróbákról, a lyukasztó és nyíró kísérletekről, a hegesztésről, a metallografiai vizsgálatokról, az elektromagnetikus vizsgálati módszerekről s végül az anyagátvételi módozatok egységesítéséről hozott kongressusi határozatokat, melyeket igen érdekes szabad előadásban saját kritikai bírálatával kísért. A közgyűlés az elnök indítványára az előadónak egyhangúlag jegyzőkönyvi köszönetet szavazott. *(Z. J.)*

Az inasnevelés jutalmazása. Az orsz. iparegyesület hat (300, 200 × 2 és 100 × 3 koronás) jutalomdíjat tűzött ki az inasnevelés terén kiváló kézműiparosok megjutalmazására; jelentkezhetni f. évi februárius 15-ig.

A magyar munkaadószervezetek központja alapszabályait a kereskedelemügyi minister a napokban jóváhagyta. Ezt a központot legtekintélyesebb hazai munkaadó szervezeteink alakították, és benne egyelőre körülbelül 150,000 munkásnak kenyeret adó iparos és iparvállalat vesz részt.

Az ipartestületek az új ipartörvényről. Az ipartestületek országos szövetsége mult év november elején országos értekezletre hívta össze az összes hazai ipartestületeket, az új ipartörvény tervezetének tárgyalása végett. Az értekezleten úgyszólván valamennyi magyar ipartestület, az iparkamarák nagyobb része, sok ipari egyesület és az iparügyek iránt érdeklődő több országgyűlési képviselő vett részt. A tárgyalásokról annak idején mi is beszámoltunk. Az értekezletnek gyorsírói feljegyzések alapján készült naplója, mely az összes referátumokat, a teljes vitát és az elfogadott határozati javaslatokat szószerint tartalmazza, most jelent meg a szövetség kiadásában. A napló 76 nagyrétű oldalra terjed.

A budapesti építkezéseknek olcsóbbá tétele érdekében *Bródy* Ernő ezt az indítványt terjesztette a f. hó 7-iki közgyűlés elé: Budapest székesfőváros törvényhatósági bizottságának közgyűlése határozza el: I. A tanács terjeszsze elő a főváros beépíthető háztelkeinek kimutatása kapcsán azokat a konkrét javaslatokat, melyek ezen telkek egy részének olcsó, *a tisztviselői és munkáslakásokul* szolgáló házak felépítésére vonatkoznak. II. A kerületi elüljáróságoknak, a főváros által fenntartott polgári és elemi iskoláknak, valamint a kisdedóvóknak egy része céljaikra nem alkalmas, és a főváros tulajdonát képező hasonló épületeknél átlag nagyobb bérért kibérelt házakban lévén elhelyezve: terjeszszen elő a tanács javaslatot a bérleti viszony figyelembe vételével *megfelelő épületek építése* iránt. III. A tanács terjeszszen elő kimutatást azokról a fővárosi *középületekről*, melyeknek rendeltetése nem kívánja meg, hogy azok a belső területek legértékesebb telkeit foglalják le, és tegyen javaslatot azoknak a külső részekre leendő kitelepítése iránt. IV. A tanács terjeszszen elő javaslatot a) *népszállók*, b) *szükséglakások*, c) *éjjeli menedékhelyek építése* tárgyában. V. A lakáskérdés megoldását oly lényegesen érintő *építésügyi szabályzat* tervezete jelenleg tárgyalás és előkészítés alatt áll a fővárosi közmunkák tanácsánál. A tervezet, amely hivatott lenne az építkezést minél olcsóbbá tenni és így közvetve a lakáshiányon segíteni, a szakkörök véleménye szerint nem alkalmas a helyzet javítására. Ez okból, de elvi szempontból és az autonómia megvédése és helyes értelmezése szempontjából is, felhívja Budapest törvényhatósági bizottságának közgyűlése a tanácsot, terjeszszen a közgyűlés elé oly jelentést, mely felöleli a kérdés összes vonatkozását, egyrészt abban az irányban, hogy mely intézmények, a közmunkák tanácsának, vagy ellenkezőleg: a törvényhatósági bizottságnak joga és kötelessége az építésügyi szabályzatnak megalkotása; másrészt pedig abból a szempontból, hogy bármely intézmény hatásköréhez tartozik is e szabályzat elkészítése, a tanács körvonalozza azokat az elveket és gyakorlati útmutatásokat, amelyek az építkezés olcsóbbá tétele céljából kívánatosak és szükségesek.

Az államvasúti beruházások. A különböző törvényes rendelkezések alapján a m. kir. államvasutak vonalain folyamatban levő beruházási munkálatok serényen haladnak előre és számos, igen fontos munkálat immár befejezéséhez közeledik. E tekintetben első helyen áll a balatoni vasút. Bizonyos, hogy e fontos vasút megnyitása a megállapított határidőig, 1909. évi április hóig meg fog történhetni. Ugyancsak az 1909. év tavaszán nyílik meg a baja—báttaszéki vasúti összeköttetés, amely arra lesz hivatva, hogy Fiumét a nagy Alfölddel és Erdélylyel közvetetlenül kösse össze. 1909. október havában fogják megnyitni a gyergyószentmiklós—dévai vasútvonalat, miáltal a székely vasutak 73 *km* hosszúsággal nőnek. Az érsekújvár—komáromi fontos összekötő vonal építése, valamint ezzel összefüggőleg a dunahíd építése serényen halad előre. A 11 *km* hosszú dombovár—báttaszéki vonal építő (elsőrangú vonallá való átalakító) munkálatait a napokban nyilvános ajánlati tárgyalás útján fogják kiadni. Fiume állomáson, a Mária-Valéria-molón két milliom k. költséggel felépített új árúraktárt már átadták a forgalomnak. A rákosi rendező-pályaudvar átalakítását már szintén befejezték. A budapesti pályaudvarok részére az 1908. évi XXI. t.-c. által megszavazott beruházások közül a Budapest-nyugati-pályaudvaron tervezett munkálatokat 1909. tavaszán kezdik meg. A terézkörúti postafelvételi épület építését is a tavaszszal kezdik meg. István-telken 200 lakásra tervezett 50 munkásházat is építenek. Rákos-állomásra új mozdonyépületet és új szénpályaudvart építenek.

Gyakorlott műszaki hivatalnok, 26 éves, alkalmazást keres. Cim: K. O. Budapest, VII. Jávor-u. 3. sz. földszint 4.

MAGYAR MÉRNÖK- ÉS ÉPITÉSZ-EGYLET.

A mű- és középítési szakosztályok ülése januárius 4-én. Elnök *Nagy* Virgil, jegyző *Rerrich* Béla, jelen volt 45 tag. A napirend során K. *Császár* Ferenc ismertette decemberi értekezésének tartalmát a *műszaki bíróságról*, melynek szervezését nemcsak a műszaki kar, hanem az iparosság érdekeinek biztosítása végett szükségesnek tartja; mindenekelőtt afölött kell dönteni, vajjon szükséges-e a műszaki bíróság, aztán a részletek kidolgozása bizottsági munka lesz. *Porzsolt* Ernő fizikailag nem tartja lehetségesnek a bíróságot, mert a technikusoknak még nincs elég jogi képzettségük; de másrészt csak egy ily bíróság Budapesten az egész országra etégtelen, többet pedig nem lehet szervezni. *Fenyő* Henrik szerint egyelőre csak a kir. táblák székhelyén kellene szervezni; különben lehetséges, mert pl. a szabadalmi hivatal is részben technikus intézmény és mégis szépen működik, mert a technikus könnyen megszerzi a jogi ismereteket; ennek a hatáskörébe kellene utalni a szabadalmi bitorlás pöreit is, a tárgyalás műszaki ügyvivők által lenne lehetséges. *Aigner* Sándor szerint, ha nem is lehetne a bíróságot szervezni, de a mai pörös eljárást valami módon okvetetlenül javítani kell. *Berényi* F. *Schoditsch* L. és *Ney* Béla ugyanazon a véleményen van, hogy a helyzet javítására keressünk módot. *Szegő* A. szerint a választott bíróságokat kell lehetőleg általánosan használttá tenni; ekkor a nagy közönség is hozzá szokik majd. Az elnök a vitát bezárván, határozatilag kimondja, hogy a szakosztályok szükségesnek tartják, hogy a mai bírósági eljárás javíttassék, a módozatok kidolgozása végett minden szakosztály által választandó 2—2 tagból bizottságot alakít, amely bizottság esetleg más (jogi) testületek képviselőit is meghívja tanácskozásaira. Ezzel az ülés véget érvén, — a jelenvoltak értekezletté alakultak *az építészi díjszabás* megalkotása dolgában. Ez alkalomkor a III. díjszabási csoportba sorozandó építményekről vitatkoztak.

1912

A jelenkor legjobb hézagmentes sajátrendszerű csapott és gipsztábla, rabitz, továbbá: portlandcementtel készített csömöszölt kavics és salak
VÁLASZFAL
Speciális szerkezetű rabitz-kupolákat stb. stb. munkát vállal
KOCH MENYHÉRT BUDAPEST, V. Korall-u. 11
TELEFON 178-73 || SZÁRAZ GIPSZTÁBLÁK ELADÁSA || TELEFON 178-73
149.

MINIUS 72. JAKAB TAPÉTA-RAKTÁRAK. FŐÜZLET: BUDAPEST, VII., RÁKÓCZI-ÚT 6. SZ. (A BAZÁR-UDVARBAN.) FIÓKÜZLET: IRÁNYI-U. 18. NAGY VÁLASZTÉK BEL- ÉS KÜLFÖLDI PAPIRKÁRPITOKBAN.

BIRÓ ALADÁR Hat. eng. villanyberendezési vállalata. Budapest, VII., Garai-utca 22. sz. Telefon 119-54.
174.

PALKA JÓZSEF
üvegfestészeti és velencei *üvegmozaik* műtermei:
BUDAPEST, VIII., Baross-utca 59. sz.
TELEFON 62—23.
171.

BLEY VILMOS
KÁLYHÁS MESTER
BUDAPEST, I.
Bercsényi-utca 3.
Fehérvári-ut sarok.

A tervek, költségvetés és feltételek megtekinthetők. Az ajánlatok legkésőbb 1912. évi július hó 10-én déli 12 óráig nyújtandók be és azokhoz az 5%-ot tevő bánatpénz is csatolandó.

Tűzoltószertár építése Botfalun. Botfalu község a létesítendő tüzoltószertár felépitésénél előforduló munkák kivitelének biztosítása céljából versenytárgyalást hirdet.

A munkák előirányzott költségösszege: 3216 K 28 fillér. Ajánlatok 1912. évi július hó 15-én délelőtt 10 óráig a községi elöljárósághoz közvetlenül vagy posta útján nyujtandók be.

ROVID ÉPITÉSI HIREK

— Kecskemét város létesitendő közkórháza terveit, amelyeket Ybl Lajos budapesti épitész készített, e napokban mutatta be a tanács a közgyülésnek. A község költségelőirányzata — 253 ágy beállitása mellett — 1,450.000 korona

— Debrecen város tanácsa a minapi közgyülésnek mutatta be az uj városi bérpalota terveit, mely azt jóváhagyta. Legközelebb kiirják az árlejtést. — A Debreceni Dalegylet székház létesitéséhez telket kért a várostól, a mit ez megtagadott.

— Heves vármegye alispánja — a f. hó 25-iki lejárattal — versenyt irt ki a megyei közutak 1913—18. évi kavicsszükségletének szállitására.

SPALT JÁNOS SZOBRÁSZ BUDAPEST, IX, KINIZSI-UTCA 5
99.

RIBÁRSZKY GYŐZŐ MŰBUTOR- ÉS ÉPÜLETASZTALOS Budapest, IX., Remete-utca 34. Tel. 143-49.
115.

Fémbetétes terazzó-burkolatok. Cementmükölapok, saját gyártmány, úgy egyszerű, mint diszes és színezett kivitelben állandóan nagy valaszték. Burkolatok **KRASZNER JÓZSEF** cementárugyára, Budapest, VII., Aréna-út 21. Rákosfalva, X Szentmihály-utca 3. sz. Városi telefon 97-72. Gyári telefon 127-81. 118

TELEFON 41—03. **MELOCCO L. CEMENTGYÁR BUDAPEST.** TELEFON 41—03.
Gyár és iroda: III. kerület, Ürömi-utca 24—32. sz. :: Ajánl: kitünő minőségü lassan és gyorsan kötő románcementet és műportlandcementet bármely vasut- és hajóállomásra szállitva, igen jutányos áron és jótállás mellett.
102

Lapides M. Gépüzemű műbutor, portál iroda- és üzletberendezési asztalosmuukák gyára. ■ Teljes lakberendezések dús választékban. Budapest VI. Rózsa-u. 72. Telef. 88-47. Alapitva: 1885-ben

SPIEGLER SAMU 144. BÁDOGOS ÉS SZERELŐ. KÖZPONTI FŰTÉS- ÉS PRÉSELTGÁZ-BERENDEZŐ. BUDAPEST, VII., DAMJANICH-U. 39. TELEFON: 179—37.

kolci m. kir. dohánybev. hivatalnál: 3600 K; a kápolnai m. kir. dohánybev. hivatalnál 2980 K; a rakamazi dohánybev. hivatalnál: 2588·60 K.

Ezen tatarozási munkálatok biztosítása céljából **1912. évi június hó 26-án délelőtt 11 órakor** a miskolci m. kir. dohánybeváltó felügyelőségnél (Batthyány-utca 2. szám) versenytárgyalás fog tartatni.

Hangárok építése Várnában és Burgasban. A bolgár államvasutak igazgatósága a Várna és Burgas kikötőkben építendő 3. számú vas- és vasbeton-szerkezetű hangár munkálatainak vállalatba adása végett nyilvános pályázatot hirdet. Az építési költségek 195 ezer frankkal vannak előirányozva.

A pályázók 9750 frank bánatpénzt tartoznak készpénzben, vagy bolgár értékpapirokban letenni.

A tervek, költségelőirányzatok és építési feltételek a szófiai igazgatóságnál 10 frankért megszerezhetők.

Az ajánlatok **1912. évi június hó 29-ig** küldendők be. A versenytárgyalás a szófiai kerületi pénzügyigazgatóság helyiségében, a jelzett napon délben fog megtartatni.

Nagyvendéglő építése Alsórákoson. Az alsórákosi volt urbéres birtokosság elnöke a közbirtokosság megbizásából, egy az Alsórákos községben létesítendő közbirtokossági nagyvendéglő megépítésénél előforduló összes munkák kivitelének biztosítására Alsórákos község jegyzői irodájában megtartandó zárt ajánlati versenytárgyalást hirdet. Ajánlatok 1912. évi június hó 30-kának délelőtt 12 óráig adandók be. Előirányzott költség 55,252 K 49 fill.

Épülettatarozás Csókán. A foganatositandó kőműves munka 405 K; ácsmunka 3952 K. Összesen 4357. Ezen tatarozási munkák kiadása végett a csókai m. kir. dohánybeváltó hivatalnál folyó évi július hó 2-án d. e. 10 órakor nyilvános versenytárgyalás fog tartatni.

Lakóház építése Porembán. Poremba (szilézia) község nyilvános versenytárgyalást hirdet a tanitók és alkalmazottak részére tervezett lakóház építési munkálatainak biztosítására.

Krausz Gyula
Krausz Nándor
Krón Béla
Kun Lajos
Lengyel Arthur
Lappy Vilmos

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

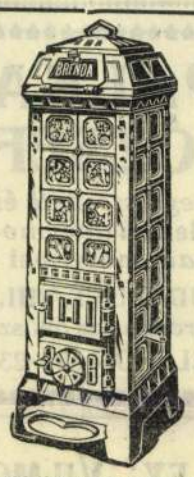

Árjegyzék ingyen és bérmentve.

Legtökéletesebb folytonégő kályha
‚Brenda'
mely nemcsak kellemes meleget ad, hanem a fütőanyagmegtakarításában is páratlan. Kapható a legegyszerűbbtől a legdiszesebb kivitelig.
Gyártja: Magyarországon kizárólag
KOCH JENŐ kályhagyára
Budapest, VI., Szondy-u. 53.

TÉGLÁSY GÉZA VILLANYVILÁGITÁS és ERŐÁTVITEL BERENDEZŐ. BUDAPEST, VIII., MIKSZÁTH-TÉR 4. TEL. 114-25

Steiner Ármin és Ferenc cs. és kir. udvari ércárugyárosok — Épület-bádogdiszitmények. Üzleti fémportálok. Árjegyzék ingyen. Budapesten, IX., Köztelek-utca 8. szám.

SCHWARZ és GEIGER előbb SCHWARCZ HENRIK — bádogos és szerelők, egészségügyi berendezések vállalata Budapesf, V., Nádor-utca 28. Telefon 160-34.

GLAUSIUS D. 157. műipari modern lakásberendező és tervező, épület-, portál- és üzletberendezési vállalata IX., Soroksári-út 45. Tel. 31-27

M. D. K

YBL Lajos építész

Debrecen Gyermekmenhely

Pesti Örökimádás-t. (Illési út 77)

Szegedi Fogadalmi t

Marosvásárhely város

Pályatervek

Ybl Ervin: Ybl Miklós 213.

Ybl Lajos, építész

– Ybl Miklós unokaöccse, nun-
katársa.

Nádor Tamás: Ybl Ervin végakarata
Magyar Ifjúság, 1970. III. 6. 13. l.

 r. D. K.

YBL Lajos építész
(1855 - 1934.)

Hódmezővásárhely Városháza
" Dobosy-ház átépítése
Temesvár-gyárváros: „Millenium it."
Selmecbánya Főgimnázium
Beszterce, Csongrád polgári iskola
Gyermekmenhelyek, Fehér Kereszt-kórház átépítése, bérházak, villák Budapesten
Damjanich- és Rottenbiller utca sarkán bérház
Thököly út 61. sz. 2 emeletes villa /.

MDK

Ybl Lajos

Magyar Müvészet 1934. 2. sz. ~~56.l.~~ 55.l.

M.D.K.

Ybl Lajos, építész

terve első díjat nyert a hódmezővásárhelyi új városháza tárgyában kiírt pályázaton.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1890. XI. évf.
dec. 9. sz. 2. old.

Ibl Lajos, építész

M.D.K.

Elhészítette a hódmező-vásárhelyi uj városháza kiviteli terveit.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1891. XII. évf.
ápr. 14. sz. 1. old.

M.D.K.

Hel Lajos, építész

Tervei szerint épülő hódmezővásárhelyi városháza építési munkálatait kiadták a vállalkozóknak.

Bauzeitung für Ungarn, Bp. 1891. XX.évf.

nov. 20 sz. 261.old.

Jbl Lajos, építész M.D.K.

készítette Kovács S. Aladár városi főmérnökkel egyik Temesvár szabályozási tervét

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.

jan. 9. sz. 2. old.

M.D.K.

Hel Lajos, építész

4 alternatív tervet készített a hódmezővásárhelyi „Sas" vendéglő átépítésére, melyek azonban oly költségesek-nek mutatkoztak, hogy a város új tervek elkészítését fogja elrendelni.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1899. XV. évf.

jun. 12. sz. 2. old.

Ibl Lajos, építész

M.D.K.

tervezte a Hódmező vásárhely városi székházát, melynek felavátásánál nagy elismeréssel emlékezett meg a szónok a tervek és a műveretés körül szerzett érdemeiről:

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894, XV. évf.

jan. 30. sz. 2. old.

M.D.K.

Ibl Lajos, építész

terve a szegedi kultur-palotára kiírt pályázaton dicséretet nyert.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1894. XV. évf.

ápr. 3. sz. 3. old.

M.D.K.

Ybl Lajos, építész

nyert megbízást Temesvár városrendezési tervének elkészítésére

Vállalkozók Lapja, Bp.1895. XVI.évf.

jan. 8. sz. 1. old.

M.P.K.

Ybl Lajos, építész

bemutatta a temesvári nagyvárosi templom módosított tervét.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1895. XVI .évf.
dec. 24. sz. 3. old.

Ibl Lajos (Epesti) építész M.D.K.

elhészitette és az építő bizottságnak bemyujtotta a temesvári gyárvarosi plébánia templom terveit.

Vállalkozók Lapja, Bp.1895. XVI.évf.

jun. 25. sz. 2.old.

Lovag Jbl Lajos, budai vár kapitány, építész M.D.K.

Készítette a temesvár-gyárvárosi ny r.k. templom „román stílű, három hajós, két tornyu és egy-egy kupolájú nagy és díszes templom" terveit, melynek alapköletétele megtörtént. A templom 260.000 frt. költséggel 1898-ra fog elkészülni

Vállalkozók Lapja, Bp. 1896. XVII. évf.

okt. 6. sz. 3. old.

M.D.K.

Hl Lajos, lovag, építész

terveret készitett a királyi
család-alapítványából ancevá-
sárolt húria telkén építendő
bérház részére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1899. XX. évf.
szept. 6. sz, 4 old.

YBL LAJOS, épitész

Szombathelyen 1904-ben Ybl Lajos megépitette az állami gyermekmenhelyt.-Ekkor már megindult azon közintézmény-épitkezések sora, amelyeket parkszerü zöld-területek vettek körül. 324.old

HECKENAST JÁNOS: Szombathely város zöldterületei és zöldövezeti terve 321.old

VASI SZEMLE, XXII.évf. 3.szám, 1968.Szombathely

M.D.K.

Ibl Lajos, építész

tervei szerint épül fel Temesvárott a „Fehér Kereszt" egylet új germek poliklinikája.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1903. XXIV. évf.

ápr. 22. sz. 7. old.

M.D.K.

Ybl Lajos, építész

terve, a kiskunfeleg, kári szer-
ház pályázatán, az öt egenlően
díjazott legjobb között volt, melyek
szerzőit ujabb, szűrebbkörű pályá-
zatra szólították fel.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1904. XXV. évf.

ápr. 6. s. 7. old.

M.D.K.

Ibl Alajos, bpesti építész

nyert megbírást a munkácsi gormekmenhely terveinek elkészítésére.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

febr. 1. sz. 7. old.

Ibl Lajos, építész

M.D.K.

tervei szerint a belügyminisztérium germekmenhelyet építhet az Üllői-ut és Delej-utca által határolt telken.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1905. XXVI. évf.

okt. 4. sz. 5. old.

MDK

lovag Ybl Lajos, épitész

a marosvásárhelyi városháza pályatervei: Tóásó Pál, lovag Ybl Lajos, Opaterny és Otta pályamüvei a többiekén kivül.

Magyar Pályázatok, III.6.
Müvészet. 1905. 351.1.

M.D.K.

Hol Lajos, építész

tervei szerint a bpesti munkás betegsegélyző pénztár Damjanich-utca 26 s. telkén hatalmas bérházat, valamint (a fasori oldalon) orvosi rendelővel, irodákkal és vizgőgjutérettel elfátok testületi sérházat készül, építtetni-

Vállalkozók Lapja, Bp. 1906. XXVII. évf.

aug. 8. sz. 6. old.

MDK

Ybl Lajos,bp.-i müépitész

Ujszegeden a legelöi területen letesitendö szigoritott nevelest igénylö gyermekek számára épitendö Arpád Otthon terveit Ybl Laj os elkészitette. A bizottság a terveket kivitelre elfogadta.

A szegdi Arpád otthon épitése.
Vállalkozók Közlönye. Bp.1907.márc.20.6.1.

MDK

Ybl Lajos

A Munkásbetegsegélyző pénztár tervpályázata.
Magyar Épitőművészet 1907. 8. sz. 26.l.

M.D.K.

Ibl Lajos, bpesti építész

tervei szerint épül fel az uj-szegedi Árpád-otthon 80 gyermek részére, pavillon-rendszerben.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

márc. 20 sz. 11. old.

MDK

Ybl Lajos, építész

A Munkásbetegsegélyző pénztár tervpályázata.

Megvétel.

Főhomlokzat. 35.l.
Alaprajz. 35.l.

Magyar Építőművészet.1907. 8.sz. 35.l.

MDK

Szombati László és Ybl Lajos, építész

a pályázaton szintén részt vettek közösen.

L.-r.: A munkásbetegsegélyző pénztár palotája. Tervpályázat. -Váll. Közlönye. 1907 jul.lo. 28.sz. 13.évf.

Jbl Lajos, épitész M.D.K.

és Jakabffy Zoltán
közös terve 1000 K-ás
megvételben részesült
a kecskeméti állami
elmegyógyintézet pályá-
zatán.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1908. XXIX. évf.

ápr. 1. sz. 13. old.

Jbl Lajos, építész

M.D.K.

tervezi az Orsz. Germek-
védő Liga megbízásából a sze-
gedi Árpád-Otthont.

Vállalkozók Lapja, Bp. 1907. XXVIII. évf.

jul. 10. sz. 10 old.

MDK

Yhl Lajos és Jakabffy Zoltán, ép.-k

"Humanitas" jeligés tervét megvették.

A kecskeméti állami elmegyógyintézet tervpályázata.

Váll.Közl. Bp.1908 ápr.1. 9.l.

MDK

Ybl Lajos és Jakabffy Zoltán ép.-k

a belügyminiszter élt a jogával és az államkincstá
részére megvásárolta a pályadijnyertesek után
következö négy legjobb pálymüvet. 1000-1000 koronáé
kettőjük:
"Humanitas" jeligés müvét.

A Kecskeméten létesitendö elmegyógyintézet.
EP-IP 14.az. 1908 ápr.5. 153.1.

MDK

Ybl Lajos és Jakabffy Zoltán

A kecskeméti állami elmegyógyintézet tervpályázatán pályamüvüket megvették

Magyar Építőművészet 1908. 4. sz. 28.l.

MDK

Ybl Lajos építész

"Humanitás" jenligéjü pályaterv

A kecskeméti tébolyda tervpályázata. Vállakozók Közlönye, 1908. 17.sz. ápr. 22.

MDK

Ybl Lajos

bp-i áll. gyermekmenhely udvara.

Épitő Ipar, 19o9. jan. 24. 4.sz. 29. l.

Gyüjtés helye:.....

MDK

Ybl Lajos,épitész

a Hungáriaáskrt. és Szörény-utca sarkán épitendő bérház épitésénél müvezető.

Épitő munkálatok a fővárosban.
Vállalk. Közlönye. 19o9.okt. 6. 7.l.

Ibl Lajos. Epesti építés M.D.K.

Servei szerint Csongrád városa uj. kétemeletes polgári iskolát épittet „magyar stylben."

Vállalkozók Lapja, Bp. 1912. XXXIII. évf.

okt. 9. sz. 13. old.

MDK

Ybl Lajos építész

Magánép. eng. Épitő Ipar, 1910. márc. 6.
108. l.

Ybl Lajos, építész

M.D.K.

tervei szerint Kecskemét város közkórházas építtet.

Vállalkozók Lapja, 1914. XXXV. évf.
épr. 22. sz. 12. old.

MDK

Ybl Lajos műépitész

Több műépitésszel készitette a székesfőváros kis-lakás-épitkezések terveit.

Liber Középitk. 24.lap

YBL LAJOS Építész (Pest,1855.IX.25.-Bp.,1934.I.24.)

GERLE János - KOVÁCS Attila - MAKOVECZ Imre: A századforduló magyar építészete. Bp. : Szépirodalmi, 1990

219.p. és ill.

YBL Lajos épületén

Erdei 1991 53.

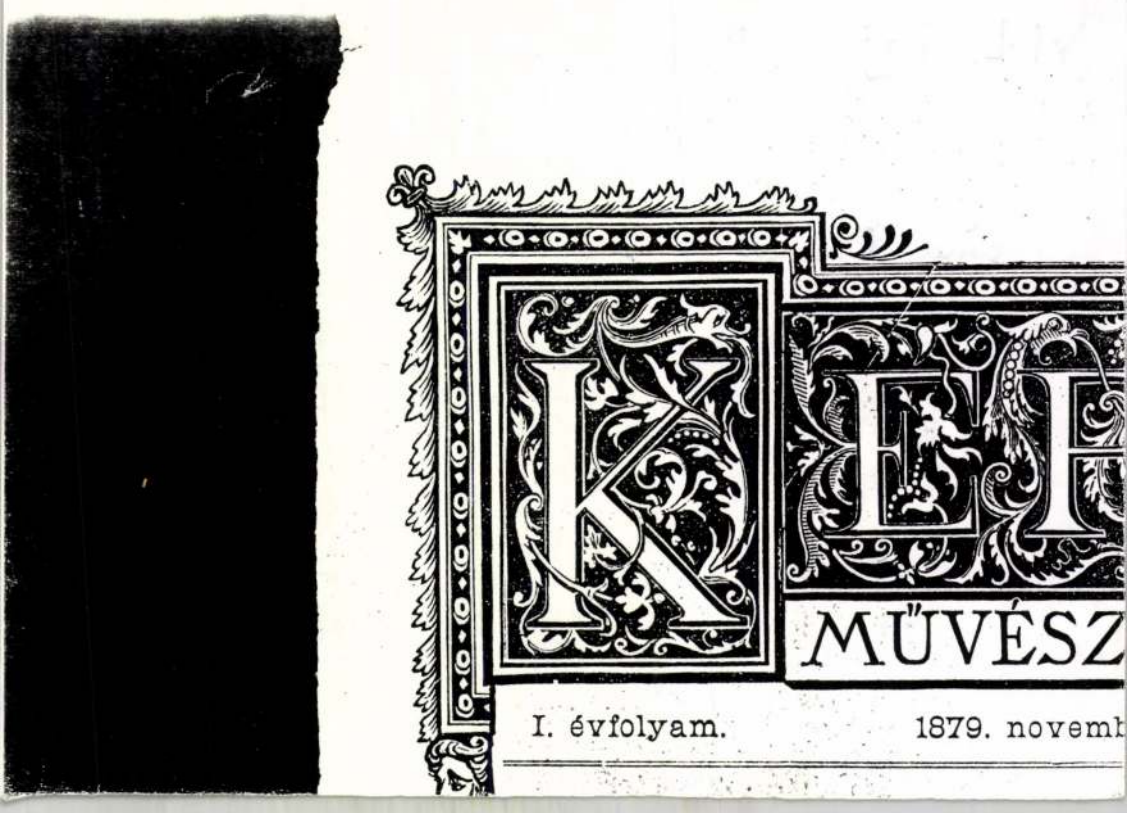

I. évfolyam. 1879. novemb

YBL Lajos épitész

Szentes, Horváth Mihály Gimnázium bővitése
1915

BUGÁR MÉSZÁROS Károly: Szentes, Müemlékek.
Bp., 1990. - (TKM kiskönyvtára ; 388.)
11.p.

NÉPSZABADSÁG
ELŐZETES

Hetente hat alkalommal jelentkezik a

NÉPSZABADSÁG BUDAPEST

amely naponta hat-tíz oldalon számol be olvasóinknak a főváros és a városrészek életéről. Kö-

Anonymustól Dérynéig

Ligeti Miklósról írt könyvet Prohászka László

Csak azt tudnám, vajon hogyan öntötte szoborba Ligeti Miklós a Szavatosság, az Elérési, a Szállítmány-, a Hozomány- és az Életbiztosítás témáját. Mert Prohászka László új könyvéből, amely a szobrászművész életét és sokirányú munkásságát követi nyomon, csak annyi derül ki, hogy Ligeti 1912–13 körül megmintázta ezeket a nemes témákat, mégpedig a Tőry- és Pogány-féle Adria Biztosító-palota homlokzatára. Ám hogy hogyan, azt illetően bizony a fantáziánkra vagyunk kénytelenek hagyatkozni.

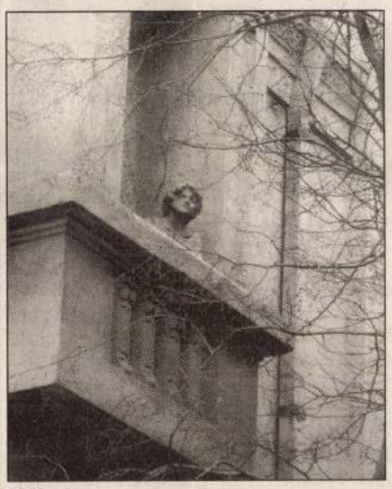

Kőkedves

Igaz, Prohászka művéből – kiadta a Kapoli Múzeum és Galéria Balatonlellén – ezt az apróságot kivéve gyakorlatilag mindent megtudhatunk Ligetiről. Mindazok, akik a szobrász neve hallatán csak az Anonymus-szoborra, esetleg a bőven sorozatgyártott Dérynére tudnak gondolni, megismerkedhetnek az igen hosszú és termékeny életpálya megannyi más eredményével is. Ligeti 1871-ben született Budán, és 1944 decemberében, az ostrom idején hunyt el Budapesten. Életének hetvenhárom éve alatt készített köztéri és díszítőszobrokat, portrékat, kisplasztikákat, de még kerámiagyárat is alapított Angyalföldön. Nyert temérdek díjat, megkapott jó néhány kitüntetést.

Munkái ott voltak a legkitüntetettebb pontokon: Csongor és Tünde figurája például a királyi palota szépséges Habsburg-lépcsőjénél, Anonymusé a Városligetben, Bandholtz tábornoké a Szabadság téren, Rudolf trónörökösé a Stefánia úton. Az utóbbit maga a császár avatta föl; igaz, ez sem menthette meg a szomorú végtől, hiszen a háború után eltávolították a helyéről, hogy aztán jó időre a Nagybereki Állami Gazdaságban kössön ki mint egyszerű vadász. (Ma ismét a Ligetben áll.) Magával a császárral még szerencsétlenebbül járt Ligeti. Hiába mintázta meg Ferenc József portréját, szobra nem kerülhetett föl a millenniumi emlékműre. Bronzba öntött példányát végül saját műteremháza kertjében állította föl a Stefánián. Onnan vitték el 1947-ben beolvasztani.

Prohászka László, aki a fővárosi emlékművek kalandos sorsát feldolgozó Szoborsorsok című könyvével lett ismert, ezúttal is számos izgalmas históriát sző tehát az általa elmesélt történetbe. Elmondja például, hogy az Anonymus-szobor nehezebben született meg, mint gondolnánk: a meglepően fiatal – akkoriban harminckét éves – szobrásszal először átterveztette a bizottság a meghökkentő, csuklyás portrét, de később olyannyira felülbírálták saját döntésüket, hogy kötelezték: törje össze a konzervatívabb változatot. Szerencsére Ligeti hihetetlenül gyorsan dolgozott. A Fészek Klub 1905. áprilisi jelmezes estjén például az volt a tombola fődíja, hogy húsz perc alatt megmintázta a nyertest.

Ligeti, aki nemcsak elismert művész, de ünnepelt társasági figura is volt, persze tudott gonosz is lenni. Simon Erzsi operaénekesnőt például gyakorlatilag tönkretette azzal, hogy pontosan a hölgy utasításai szerint készítette el a megrendelt portrét. Bajor Gizi viszont ma is köztünk él: bár az eredeti Déryné-szobor megsemmisült a háborúban, kicsinyített másai ma is őrzik a színésznő alakját.

Prohászka könyve ismeretében végleg szegényebbek leszünk viszont egy makacs legendával. A Thököly úti kőkedvesről immár feketén-fehéren kiderül: nem az első világháború után, hanem 1912-ben készült, és nem is a hitvesi hűségnek állít emléket. Mindössze díszítőszobornak szánta a tervező, Ybl Lajos az erkélyről kileső nő figuráját.

N. K. J.

PALETTA

BOD LÁSZLÓ festőművész emlékkiállítását *Bényi László* nyitja meg ma este hat órakor a Hamilton International aulájában (V., Aulich utca 5.).

A JÁTÉK az egész világ: a fajátékok története kiállítás holnap nyílik a Kiscelli Múzeumban (III., Kiscelli út 108.).

ADVENTI kórus- és orgonakoncert lesz este fél nyolckor a Budavári Mátyás-templomban (I., Szentháromság tér 2.).

LUCA-NAPI boszorkányságok címmel vetélkedővel összekötött hagyományismereti foglalkozást tart *Szebényi Ágnes* népművelő a Pozsony Pagony gyermekkönyvesboltban (XIII., Pozsonyi út 26.).

FRANTISEK KUPKA (1871–1957) festményeiből és Otto Gutfreund (1889–1927) szobraiból válogatott kiállítás nyílik holnap este hat órakor a Ludwig Múzeumban (I., Szent György tér 2.).

SZÍNHÁZMŰSOR

Budapest Bábszínház: Kolumbusz (6 - Kertész u. Ált. Iskola ea.). **Budapest Bábszínház Játszó-tér:** A csoda (10). **Budapesti Kamaraszínház a Tivoliban:** A velencei kalmár (7). **Budapesti Kamaraszínház Ericsson Stúdió:** Kreutzer szonáta (7). **Budapesti Operettszínház:** Cirkuszhercegnő (7). **Bárka Stúdió:** Mulatság (7). **Buda Stage:** Rómeó és Júlia (fél 8). **Fiatalok Színháza a Stefánián:** Hair (6). **Játékszín:** Fekete Angyal (7). **József Attila Színház:** Botrány az operában (7). **Katona József Színház:** Koldusopera (7). **Kamra:** Kalldewey, Farce (7). **Komédium Színház Díszlettárban:** Kucó (7). **Lézerszínház:** Carmina Burana (fél 8). **Madách Színház:** Chicago (7). **Madách Kamara Színház:** Üvegfigurák (7). **Merlin Színház:** Where From Here (7). **Magyar Állami Operaház:** A diótörő (7). **Erkel Színház:** Rómeó és Júlia (7 - Fodor/2. bérl.). **Mikroszkóp Színpad:** Leggyengébb láncszemek (fél 8). **Pesti Magyar Színház Sinkovits Imre Színpad:** Sade márkiné (7). **Nemzeti Táncszínház:** Betlehembe menjünk el... (fél 11, 3). **Ruttkai Éva Színház:** A szűz, a hulla, a püspök és a kések (fél 8). **Szkéné Színház:** Öl, butit (8). **Thália Színház:** Diótörő (6 - Táncművészeti Főiskola ea.). **Thália Színház Új Stúdió:** Alexanderplatz-ARTeast Alapítványi Színház ea. (fél 8). **Vígszínház:** A padlás (7). **Vígszínház Házi Színpad:** Az iglic (fél 8). **Pesti Színház:** Macska a forró tetőn (7). **Vidám Színpad:** Nejcserés támadás (7). **Térszínház:** Oszlopos Simeon (7). **Új Színház:** Bolha a fülbe (7 - zártkörű ea.).

YBL Lajos

Otthon a kisemberek kerületében

Baranyi Ferenc költő Angyalföld díszpolgára, Vizafogó lakója

Költő, akinek versei a mindennapok emberéhez szólnak. Ő maga köztük érzi magát a legjobban, fontos számára, hogy családias hangulat vegye körül. Lírája érzelmekről, a mindennapok gondjairól szól, ő maga sziporkázó humorral fogad szinte mindenkit. A versek mellett másik nagy szenvedélye az opera, gyűjteménye egyedülálló. Baranyi Ferencet, Angyalföld díszpolgárát vizafogói otthonában látogattam meg.

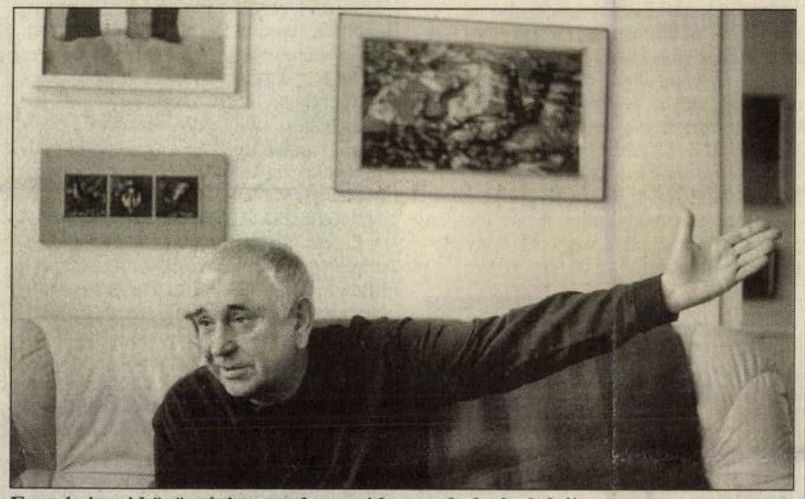

Ez még igazi közösségi negyed, nem idegenedtek el a lakói FOTÓ: DOMANICZKY TIVADAR

– Hogyan lesz egy vidéki úrifiúból angyalföldi...

– ...díszpinty? Ez hosszú történet. Gyerekkoromat Nyáregyházán töltöttem. Általános iskolás és gimnazista koromban már bejártam Pestre iskolába. 1957-ben felvettek a bölcsészkarra, kollégista lettem. Ekkortól számítom magam pesti lakosnak. Később, a diploma megszerzése után, cserbenhagyva a katedrát, áteveztem az újságírás zavaros vizeire. Ifjú titánként szinte belaktam a várost, rengeteg, legalább húsz albérletben megfordultam. Voltam angyalföldi lakos is egy Róbert Károly körúti bérlakásban.

– Úgy tudom, nem ez az első kapcsolata a városrésszel...

– Igen, még egyetemista koromban udvaroltam egy lánynak, aki az Ipoly utcában lakott.

– Csinos volt?

– Nagyon! Nagy szerelem volt. Első köteteim szerelmes verseinek nagy része hozzá íródott. Nagyon megtetszett ez a környék: a Pozsonyi út kerámiakockáival, a döcögő tizenötös villamosával igen hangulatos volt. A modernizációval és a városfejlődéssel lassan átalakul a kerület, de nem bánom. A romantikázáshoz elég a lélek.

– Mikor költözött a Vizafogóra?

– 1979-ben, mert az operalemezgyűjteményem már nem fért be zuglói lakásomba. Nem akartam eljönni onnan, de összerúgtam a port az akkori tanácselnökkel – itt viszont tárt karokkal vártak. Most már jó ideje ez a Dunaparti rész az otthonom, az életem része. Több verset is írtam a környékről, sőt az egyik kötetemnek Vizafogó a címe. A jó benne, hogy ez még igazi közösségi kerület, még nem idegenedtek el a lakói, mint általában a nagyvárosokban. Családias a hangulat a kiskocsmákban, megállítjuk egymást az utcán, néha olyan bensőséges, mint egy kis falu. Helyemre kerültem, a kisemberek kerületébe.

> *Úgy gondoltam, hogy ha már a költői pályát választottam magamnak, akkor a sokaság szolgálatába állok.*

– Mi az ars poeticája?

– Úgy gondoltam, hogy ha már a költői pályát választottam magamnak, akkor a sokaság szolgálatába állok. Szociális érzékenységgel megvert egyed vagyok, nem tudok úgy boldog lenni, hogy az emberek mellettem boldogtalanok. Verseimet nem a szakmának és az esztétáknak szánom, hanem az olvasóknak. Fordítottam már rengeteg posztmodernt, de írni nem szeretnék olyanokat. Inkább olyasmit, ami egyszerűen bekódolható. Talán ezért aggatták rám a közszolgálati elnevezést.

– Mit jelent ez a közszolgálat tulajdonképpen?

– A közszolgálati költészet a magyar líra egyik fővonala. Gondoljunk csak Csokonaira, Petőfire vagy Adyra. A tömegeket célozták meg műveikkel, de úgy, hogy az még a legfinnyásabb esztétáknak is tetszett. Minden hatalomnak kényelmetlen az ilyesfajta líra. A hatvanas években volt például a líra nagy igazmondó korszaka. Akkor egy költői esten annyi ember jött össze, hogy már szinte megijedtünk. De nem azért jöttek, mert versőrültek voltak, hanem mert versek ürügyén lehetett a fájdalmaikról beszélgetni. Az akkori kulturális kormányzat megrettent, hogy a szakmán túl is van hatása a költészetnek, így elkezdték favorizálni a formalistákat és a polgári alkotókat. Ma egy magát demokratikusnak valló vezetés nem élhet a múltban használatos eszközökkel, de most a politikainál sokkal keményebb cenzúra dolgozik: a gazdasági. Az átlagemberektől emiatt ma fokozatosan eltávolodik a kultúra. Ma alig-alig van kontaktus író és közönség között. Én semmiképpen sem adom fel az író-olvasó találkozókat. Itt érzékeli az ember, mekkora is a felelőssége.

Csákvári Géza

Elköltözők, beköltözők

Lassan érezteti csak hatását a XIII. kerületi lakásépítési láz. Az elmúlt évekhez képest ugyan csökkenő mértékben, de tovább tart a lakosok elvándorlása a kerületből. Tavaly csak a város más kerületeibe több mint négyezren költöztek innen. Várható azonban, hogy ez a tendencia a következő néhány évben a visszájára fordul – feltéve, hogy valóban felépül több ezer új lakás a kerületben.

Az elmúlt években a pesti kerületek legtöbbjéhez hasonlóan Angyalföldről is több ezren költöztek el évente, s a beköltözők száma ennél több százzal volt kevesebb. A kerület lélekszáma a vándorlás miatt csak 1999-ben több mint 1100-zal, tavaly további csaknem kétezerrel csökkent. Ez persze nem is csoda annak fényében, hogy 1995-től 1999-ig összesen csupán 219 lakás épült (az évtized első felében ennél évente többet, átlagosan 227-et építettek).

Bár a múlt évtől kezdve komoly lakásépítési programok kezdődtek (2000-ben már 233 új lakást adtak át, igaz 85 lakás szűnt meg, szemben az előző öt év összesen 59 lakásával), az elvándorlás egyelőre nem állt le. Tavaly több mint 4300-an költöztek el a kerületből más városokba, mintegy 4400-an pedig a főváros más részeibe. Zömük (mintegy 5300 személy) állandó, a többi 3400 ideiglenes jelleggel távozott a kerületből. Az elmúlt években elköltözők mintegy hatvan százaléka maradt a fővárosban.

Az Angyalföldet választók száma tavaly nem érte el a 6800-at, így a vándorlás miatt csaknem kétezerrel kevesebben élnek a kerületben. Egy évvel korábban szintén mintegy 8700-an hagyták el a kerületet (közülük csaknem 4800-an a fővároson belül maradtak). A beköltözők száma 1999-ben a tavalyinál jóval nagyobb volt, megközelítette a 7700-at.

A lakásépítési adatok ugyanakkor azt sejtetik, hogy hamarosan növekedni fog a kerületbe költözők aránya. A tavaly átadott több mint kétszáz lakás ugyanis vélhetően csak előszele a nagy lakásépítésnek. A Duna-parton épül többek között a Riverside Apartmanház, a Teve utcai beruházásokról is ismert Angyalföldi Lakásépítő Rt. idén több mint 280 lakás építését kezdte el, az Autoker Holding a Cézár és a Kleopátra Házban épít több száz lakást, a Duna Plaza mögötti területen és a Foka-öbölben pedig – részben az Autoker, részben a Transelektro beruházásában – további több ezer lakás épülhet fel a következő években. A Dózsa György út, a Lehel és a Bulcsú utca, valamint a vasút által határolt területen csaknem 1400 lakást bontanak le, s a területen új lakóövezetet alakítanak ki a következő tíz évben. Bár az új lakást vásárlók az ingatlanfejlesztő cégek adatai szerint 75-80 százalékban kerületen belül költözködnek – ez a főváros legtöbb lakásépítésére igaz –, a „maradék" 20-25 százalékos beköltözési mutató is segíthet megállítani a kerületből való elvándorlást.

A XIII. kerületi lakások esetében ráadásul várhatóan ennél az átlagnál több lesz a „beköltöző", mert ezek a lakások a kerületi átlagnál színvonalasabbnak ígérkeznek, közülük igen sok fekszik majd például a Duna partján. A beköltözési mutatók egyébként is arról árulkodnak, hogy főként a budapestiek számára vonzó a kerület. A tavaly véglegesen angyalföldivé vált mintegy 3500 személy közül több mint 2200 a fővárosi más részeiből költözött ide, egy évvel korábban mintegy négyezren jöttek ide véglegesen, közülük csaknem 2600-an korábban is a fővárosban éltek. Az Angyalföldre költözők 62-65 százaléka vándorol városon belül – szakemberek szerint az új lakások átadásával párhuzamosan tovább növekedhet ez a mutató is. Vagyis a kerület presztízse növekszik a fővárosiak szemében.

Hász János

MOZGÁSOK A XIII. KERÜLETBEN

	1999	2000
Lakónépesség*	117 437	115 318
Más településről beköltözők	3 530	3 234
Főváros más kerületeiből beköltözők	4 120	3 528
Összes beköltöző	7 650	6 762
Más településre elköltözők	3 971	4 414
Főváros más kerületeibe elköltözők	4 774	4 401
Összes elköltöző	8 745	8 815
Költözés miatti lakosszám-változás	-1 095	-2 053

* Január 1-jei adatok szerint.

Forrás: KSH, Budapest statisztikai évkönyve 1999, 2000

YBL MIKLÓS

KEMÉNY MÁRTA (KÖZZÉTEVŐ): YBL MIKLÓS LEVELE A BAZILIKA TOVÁBBÉPÍTÉSE ÉRDEKÉBEN

BUDAPESTI NEGYED 1995, 3, 3-10

PETROVÁ-PLEŠKOTOVÁ, ANNA:
BRATISLAVSKÍ VÝTVARNÍ
UMELCI A UMELECKÍ REMESELNÍCI
18. STOROČIA
ARS 4. 1970, 1-2. 122.

MDK

ifj. Lovag Ybl Miklós †

A mü- és középitési szakosztályok ülései. MMÉE Közl. 1928. LXII.k. 39-4o.sz.283.l.

MDK

Ybl /ifj.lovag/ Miklós épitészmérnök

Elhalálozott tagok.

MMÉE 1930. VI. 13. 140. c.

Ybl Miklós, épülete

A Városmajor u. 37. sz. házat még a második világháború előtt bontották le. Valóban jelentékeny épület volt. Néhány évig Ybl Miklós lakott benne, még 1895-ben is az ő nevén szerepelt.

Konrádyné dr. Szalay Magda: Városmajor utca.
Budapest, 1948. 2.

1978.III.11.Kossuth 16.oo
168 óra

- Egy fametszet 1872-ből a Dunaparti Vámház épületéről. Ybl Miklós alkotása loo év multán életveszélyessé vált és nem rég üritették ki részlegesen. Amikor először láttam az épületet, még a horthyi időkben a KEOK a külföldieket ellenörző hivatal székháza volt. Ügyfeleinek 44-ben elegendő volt a deportáláshoz, ha nem tudták kellően igazolni magyar állampolgárságukat. Bár már szüleik is itt születtek. A KEOK akkori vezetője Sándor Jenő, miután napi országmentő munkája után hazatért Dunaparti hivatalából, népszerü filmslágerkreket szerzett például az álmodó Tiszapartról. Éppen 3o éve a Közgazdaság Tudományi Egyetem székháza a fametszeten még frissnek ható Vámház. Lapozom a könyvet és sok olyen épülettel találkozom, amely ma is látható. Az Alkotmány utcai uj Törvényszéki épület képe az 189o-es évekből, a Szent István, akkor Lipót krt számos háza, amelyek külső festését hamarosan megkezdik, de a terv szerint több házban belső korszerüsités is lesz. Egy 1884-es kép az akkor avatott Operaházról, amely remélhetően sikeresebben dacol az idővel és a költségvetéssel, mint a Vámház. És olvasok a zsufolt Erzsébetvárosról, melynek fellazitása, vagyis több régi ház lebontása már a századforduló táján felvetődött. De a halálraitélt házak többsége még ma is meg van, kivéve azokat, amelyeket egy háborus bomba szanált. Az első világháboru idején, idézek a könyvből: "A város sok részén leromlanak a házak, amelyeket a háziúrak a magasra emelkedett szakmunkabérek és anyagárak mellett nem képesek, vagy nem is hajlandók karbantartani. Szél bonja meg a tetőket és javitatlanul marad az omlani kezdő vakolat". Eddig az idézet az 191o-es évek fővárosi történetéből. Ilyenek voltak a HKI, bocsánat a háziúrak. Nem mentség csak tény. Valahogy itt mindig közbejött valami. A mult század utolsó negyedének hatalmas épitkezési lendülete már századforduló után lassulni kezdett. Az első világháborutól a gazdasági világválság végéig majdnem két évtizeden át pedig szinte teljesen szünetelt a lakásépitkezés. Akkor adókedvezményekkel teremtettek kedvet, főleg az Uj Lipótváros és a Budai épitkezésekhez. De alig telt el 7-8 év jött a második világháboru, és az épitkezések ismét megálltak. Utána azt kellett helyreállitani, ami megmaradt és lebontották a legnyomoruságosabb nyomortelepeket. Legalább tiz év esett ki megint, sőt az igazán jelentős lakásépitési program csak a 15 éves tervvel a 6o-as években indult el. Szakemberek szerint akkor ésszerübb volt a külső szabad területeken épitkezni, mert ahhoz nem, vagy alig kellett bontani. Ám közben alaposan megöregedtek azok a házak, amelyeket már az 1849-től 1919-ig terjedő főváros történet is emlit. A mai kb 16o ezer lakóház majdnem fele 75 ezer épült a századforduló előtt. De a belső városnegyedek állapotára csak a legutóbbi években kezdtünk jobban ügyelni. Miután egyre többházról derült ki, hogy életveszélyes. Idén három milliárd forintot szánnak az öreg otthonok rendbehozatalára. Ez hatalmas összeg, lett volna akár lo-15 évvel ezelőtt is. Nemcsak azért, mert ácsóbb volt az épitkezés, akkor még kevesebb ház volt roskatag. A három milliárdból 9 ezer régi lakás felujitását tervezik. Az előző két évben 16 ezret hoztak rendbe, tehát 3 év 25 ezer felujitás. Budapesten csak az állami tulajdonban lévő lakások száma 408 ezer. És még egy adat. 15o ezer olyan lakás van, amelyet 195o óta nem ujitottak fel. Hullik a vakolat a Ferenc József-i idők házairól, de hullik már a mi általunk épitettek egy részéről is, nem egyszer röviddel a beköl-

tözés után. A 3o-as évek bauxitbetonos épületeit már nem is emlitem. Igy aztán állandó késésben vagyunk ebben is. Pedig minél később kez dünk hozzá egy mainál sokkal nagyobb arányu felujitáshoz, illetve ahol kell bontáshoz, annál több épületet fenyeget a Vámház, a Közgáz sorsa. Tudom, hogy ehhez rengeteg pénz kell, ma már rengeteg, később még több, de nem csak pénz kell, Joggal kérdezte egy tanácstag a Fővárosi Tanács ülésén, miért kellett 7 év a Petőfi Sándor utca 3 számu ház felujitásához. Fele annyi, amennyi a József, az Erzsébet, és a Teréz krt felépitéséhez a mult század végén. Városom multjáról olvastam, de jelene foglalkoztat. Ennek a századnak az első 56 évéből kb 3o volt majdnem épitkezés mentes itt. Most először, több mint 2o évsem harcok sem világválságok, sem osztály érdekek nem szakitják meg a város fejlődését. Csak a saját lassuságunkat és következetlenségeinket kell legyőznünk.

1978. szeptember 1 . Televizió . 21,45 Vgné

TV-Híradó .

- Ha azt mondom Fót, mi jut eszébe a kedves nézőnek? Ugye elsősorban a Gyermekváros, amely 25 év alatt sok ezer gyermeknek igyekezett pótolni az otthon melegét. De vajon tudják-e, hogy Ybl Miklós tervezte e csodálatos szép müemléktemplomot, amely építészetileg különleges. És vajon azt tudják-e kedves nézőink, milyen itt Fóton a vénasszonyok nyara? A Pest megyei nagyközségben az idén már lo. alkalommal rendezik meg a Fóti Ősz cimü programszorozatokat. Tóth Sándor tanácselnököt arra kérem, mondja el nézőinknek, melyeket tart e programpontok közül a legfontosabbnak, a legérdekesebbnek?

- A bőség zavarával küzdök. Programunk egy része ahelyi lakósok részére szolgál, kulturális müsorként, nagyobb része viszont a megye és a járás lakósságát érintett kielégiteni. Teg-

nap este ünnepélyes megnyitónkon, a hagyományok ápolása mellett sor került a Járási Szolidaritási Ünnepségre is. Igen jelentősnek tartjuk Németh József háromszoros Munkácsy-díjas festőművész kiállitását, a Vörösmarty Müvelődési Házban, szeptember 24-től, október 6-ig látogatható. Immár hagyomány, hogy Fóton a gazdasági egységek és intézmények szocialista brigádjai vetélkedőt rendeznek. A vetélkedő célja, hogy a munkásmüvelődésben, az önmüvelés és szórakoztatás,is érvényesüljön.

- Vörösmarty Mihály itt a Fayi Présháznál olvasta fel először Fóti dalal cimü költeményét. Vasárnap ujra hangos lesz ez a környék.

- Igen. Agárdi Gábor örökösbagygazda, és most idén először nagy közremüködésével, a megyei népi táncegyüttesek részvételével, az Országos Állattenyésztési Felügyelőség fogatainak és a helyi lovasok részvételével szüreti felvonulás, és mulatság rendeződik nálunk. Aki kiváncsi rá, hogy milyen is a Fóti Ősz, a fóti szüret, jöjjön el, és győződjön meg róla!

Ybl Miklós, építész

Kis fürdőépületet, ivócsarnokot építettek és szép parkkal övezték. Kelenföld akkor még beépítetlen volt, s csak az Erzsébet Gyógyfürdő *vonzotta ide a kirándulókat.* A nyolcvanas években fürdőteleppé nőtt. 65 szobás épületét Ybl [illegible]. Csak 1945 után készült el az A pavilon [illegible]. 1950-ben csak az A szárny nyílt meg *Erzsébet Sósfürdő Kórház* néven.

Lukács Terézia: Az intézmény Tétényi

Esti Hírlap, Bp. 1979 júl. 2.

3

- Következő kikötés Tuzsér, ahogy itt a programban látom.
Tuzsér mit kínál? Mit igér?

- Tuszérra kissé fáradtan szoktunk érkezni, mert aránylag hosszu
távot kell leevezni, de a parton közvetlen a komp alatt fogad

1979. VI. 21. 12.52, Tetőfi /B./
Kapcsolás a mejnegyházi stúdióba.

bennünket egy kis csráda, ahol rendszertinegy kis lacipecsenyére is van lehetőség. Hát természetesen ilyenkor lenni szokott egy kis cola, egy kis sör is, jót szokott tenni.

- Révész Györgyöt, a Müvelődési Ház igazgatóját azért kerestük föl, hogy mondja el nekünk, mi az a látnivaló, amiért érdemes itt megállni és kiszállni és egy éjszakát eltölteni a Tiszatura résztvevőinek.

- Az ő programukban elsősorban a tuzséri Lónyai kastély szerepel, ahol tábortüz, szalonnasütés, aztán a mi részünkről egy ilyen kis vidám zenés kisprogramot tudunk nekik nyujtani és azt hiszem, hogy mindig is jól érezték magukat. Hát a kastélyt 1870-ben épitették a Lónyay család, aztán két szárnyát az 1900-as évek elején maga Ybl Miklós tervei alapján készitették ő is személyesen járt itt, ellenőrizte a munkákat. A család xzinté érdekes, akik lakták. Pénzügyminiszter, aki nagy panamázó is volt egyébként hát arról vált hiressé. emzeti hős is található benne, aki Bajcsy Zsilinszky Endrével végeztek ki Sopronkőhidán, de talán a családról többet egy régebbi tuzséri lakos tudna mondani. Török Dezsőné volt, személyesen is ismerte a család tagjait, hallgassuk meg őt.

Ybl Miklós építész

- ...későbbi Andrózy Györgyné, ittfekszik a falban a fia, nem tudom pontosan hányban, mert akkor még nem laktunk itt hozták haza, mint hősihalottat. Iskolás gyerekek gondozzák a sirját, Miklós fiát is ugy emlegette minden szélőséges tulajdonsága ellenére, egy furcsa szót használok, vagány volt állitólag ez a Miklós. Autóról letiltották, repülőgépet vett, bátor valaki volt és Kőhidán ugy került a német kivégző osztag elé, hogy ő akarta, ő volt az egyik aki megpróbált volna Törökország felé, ahogy ezt annak idején Szent-Györgyi Albert elmesélte, vinni valami megegyezéses üzetetet bizonyos magas rangu tisztektől, de leszedték a repülőgépét, valaki elszólta magát vagy észrevették a némete, őt leszedték, Kőhidára vitték. Egyébként az a hir járja róluk, hogy a Jonatán almának azért ők nagy pártfogói voltak és az, hogy a Jonatán itt Tuzséron elterjedt, azt a családnak lehet köszönni, nagy almásuk volt. Mit mondjak még róluk?

- Köszönjük szépen. Valóban sokat lehetne beszélni az itteni Tisza szakasz kilométern át szegélyező jobbára már 40-50 éves öreg almáskertekről. Vagy a komoródi, Szabolcs-i füzesekről, az itt élő a kosárfonás mesterségét manapság is üző emberekről, de sürget az idő. Igy a szó ujra kisérőnké, Egri Kiss Tiboré.

- A dombrádi nagy kanyarok Tiszatelek, Tiszakanyár környéke oly hangulatos, oly szép, hogy azt hiszem, hogy Petőfi ezeket, ilyen tipusu kanyarokat látott, amikor a Tiszáról azt a szép verseit irta. A Szabolcs megyei Tisza-szakasz egyik legszebb része ami hát tényleg csodálatos. Ezt csak az utdja elképzelni, aki ezen a Tisza szakaszon végigmegy. Az olyan homokpad9kon, füves legelőkön, rónákon, amelyeket máshol hát aranypartnak nevezik és az üdülők ezrei vannak, nálunk csak egy-egy mélabus gulya delel és hát a külföldiek nagy örömére szolgál, hogy közelre is lehet menni és fényképezni. A teheneknek szokása egyébként, hogy deleléskor, hogy hát ki térdig, ki tovább belemászik a vizbe és nemegyzser ott köztük szoktunk elevezni csónakkal.

Ami rendkivül nagy derültséget jelent a turázók között. Fokozza a hangulatot, hogy a következő táborhelyünkön Tiszateleknél egyménes is szokott fogadni bennünket, ami ma már Magyarországon se gyakori látvány. Kérésre meg is szokták hajtani egy kicsit ezeket a lovakat, hogy lássuk száguldás közben is őket. Három hatalmas nyárfán gólyafészek, hát azt hinné az ember ha festményen látná, hogy ez tulajdonképpen ilyen nincs is, csak a festő fantáziája hozta létre. Halászoktól lehet rendszerint halat vásárolni. Van aki megkiséreli, jómagam is már háromszor megpróbáltam halászni, nem tul sok eredménnyel, ugy, hogy én abba is hagytam, nincs hozzá türelmem. a viz menti települések rendszerint, főleg a nagyobb települések jól el vannak látva üzletekkel, ahol nemcsak kenyeret, hanem egyéb husételeket is be tudunk szerezni, általában napjában egy-két éttermet is szoktunk emliteni. Nem nagyon szeretjük a nagyon zajos helyeket, jobban kedveljük a hangulatos tiszakanyári halászcsárdát, de természetesen Dombrádot is meglátogatjuk. A lehetőségek, akik hát távolabb vannak, a Tiszát kevésbé ismerik jobb ha első alkalommal közös tudán vesznek részt és megismerik a folyó érdekességeit, noha a Tisza prtján még mindenütt szinte lehet sátratverni, van ellátás. De az egény- egyéni turázóknak, akik helyi ismerettel nem rendelkeznek, nagy gondot jelent megtalálni a friss ivóvizet, az üzletet, mi rendszerint ezt előre lelevelezzük az üzletekkel és akár száz, kétszáz résztvevő megjelenése sem okoz meglepetést. Azt is meg kell mondjam az érdeklődőknek,hogy a Tiszának ezen a szakaszán, a fölső szakaszán még a legmelegebb időben sem kell számolni számottevő szugyoggal, ami az esték hangulatát csak fokozza. Hát bögöly inkább előfordul, főleg forró nyári napokon, hát ezeket rendszerint csapkodni szoktuk mi is épp ugy, mint az előbb emlitett állatok. A Tisza egyébként hazánk egyik legkevésbé veszélyes folyója, ezért tulajdonképpen kezdő turázóknak is tudom ajánlani ellentétben egyéb veszélyesebb folyóinkkal, itt nyugodtan lehet haladni. Sőt az erőmüvek fölött, itt Tiszalkök és Kisköre fölötti területet értem mintegy 100-100 kilométerrel bizony már majdnem álló a viz és hát itt evezni kell, magyarul huzni kell, mert akkor nem tudja az ember a napi távot teljesiteni. Panaszkodnak is rendszerint a pestiek, akik a gyorsfolyásu Dunához szoktak, hogy olyan mintha lekvárban evezznének. De legalább ez is a fizikai állóképességet egy kicsit fokozza.

Ybl Miklós

A reprezentatív magyar igazságügyi palota terveinek kidolgozására - a hely kijelölése nélkül - 1864-ben kapott megbizást Ybl Miklós, majd 1867 után Szkalnitzky és Koch kapott megbizást a tervezésre. A helykijelölés azonban húzódott, s a végleges épület csak 1893-1896 között épült fel Hauszmann Alajos terve szerint.

Gábor István: Kúria, Nemzeti Galéria, Párttörténeti Intézet. /Képes ismertetés/ - Budapest, 1974.6.sz. 13-17.l.

Ybl Miklós

Ybl Miklós és Pollack Ágoston épitették 1847-ben a svábhegyi Perger villát. Képét közli:

Bibó István: A tündérlak és az istenhegyi kert.

33-35.l.

Budapest, 1975. 1.sz.

YBL Miklós

§ Feltételezett szülőházáról
szóló cikk

Timon Kálmán: Ybl Miklós feltételezett szülőháza Székesfehérvárott /1963-ban lebontották/

Müemlékvédelem, 1974. 1. sz. 28-29. l.

YBL Miklós

a róla készült monográfiát említik

Gerő László: Major Máté 70 éves

Müemlékvédelem, 1974. 2. sz. 109-110. l.

YBL Miklós

A budai palota-utra mentett Ybl-féle öntöttvas rácsokat emliti

Gerő László: Néhány megjegyzés Budapest esztétikájáról
Müemlékvédelem, 1975. 4. sz. 203. l.

YBL MIKLÓS

A MOSTANI DIVATCSARNOK
LOTZ-TERMÉNEK BELSŐ KIKÉP-
ZÉSÉVEL KAPCSOLATBAN
EMLÍTIK OPERAHÁZI BELSŐIT

Kiss Ákos: Müvészi értékü budapesti üzlet-
berendezések

Müemlékvédelem, 1976. 1. sz. 13-26. l.

Ybl Miklós

Feuer Mária: "Beszélgetés Szirtes Györgygyel" cimmel interjut folytat az Operaház üzemeltetésérőlaz igazgatóhelyettessel, aki elmondja hogy Ybl Operaházának szinpada 1884-ben a legmodernebb volt Európában. Azóta alaposan elöregedett. A rekonstrukció előreláthatólag a VI. ötéves terv idején kerül megvalósitásra.

Élet és Irodalom, Bp. 1979. okt. 6.
XXIII. évf. 40. sz. 12. lap.

Ybl Miklós, építész

Megemlítve

Kónya József: Széchenyi-emlékek Nagycenken 15

Nemzeti Szabadság, Bp. 1979 aug. 19.

Ybl Miklós

ismert monográfia Ybl Miklósról Ybl E irása

MŰVÉSZET ÉS FELVILÁGOSODÁS AKADÉMIA KIADÓ 1978

Bibó István: A magyar épitészeti szakirodalom kezdetei 27.o.

1021

Ybl Miklós épitészet

[illegible]jus 2. Televizió 21,5o Vgné

Müvészeti Magazin

- Köszöntöm kedves nézőinket! Nem, mint a Müvészeti Magazin müsorvezetője, hanem, mint olyan belsőépitész, aki ma arra vállalkozik, hogy egy jelentős uj létesitményünket Önöknek ma bemutat, ez a létesitmény a Margit-szigeti Thermál Gyógyszálló épülete. Valaha ezen a területen, mint egy 11o évvel ezelőtt, egy igen jelentős épületkomplexus állt, Ybl Miklós tervei szerint, akitől a Bazilika, a Vánház épülete, és sok más jelentős épület, mint például az Operaház is származik. Ybl Miklós 1868-ban kezdte és 187o-ben fejezte be azt a nagyszabásu épitkezés sorozatot, amelynek ennek az épületnek a helyén állva, több, egymástól szétszórt épületből állt, és tulajdonképpen a Margit -szigetnek ezt az egész csücskét a Duna által körülhatárolt csücskét behálózta, áthálózta. Ezek az épületek különböző célokat szolgáltak. Ybl Miklósnak az volt az elképzelése, hogy a Hotel -épületet, a különböző szórakozóhelyeket, táncházakat, a fürdőházat, főuri palotákat és más egyéb épületeket, kerteket , vizeséseket, a Margit-forrást ugy helyezze el, hogy az azok között való állandó járkálás, az idegeneknek és a pestieknek ez a korzózása, ez a szürakozása itt, ezen a kertes területen, egy további élményt nyujtson az épületen belül élt életen tul is. Ez a Gyógyszálló a nagy idegenforgalmi létesitményeink közül az ötödik ilyen jellegü épület, és a Danuvius Vállalat beruházásban a harmadik a Hotel Hilton és a Hévizi Thermálfürdő után. Ez az épitkezés után, amelynek a megvalósult állapotát itt most látjuk, mintegy 9 évvel ezelőtt kezdődött el, hosszu és küzdelmes tervezési és épitkezési munka eredményeként, az elmult hetekben megvalósulva. Ugy tudott ez megvalósulni, hogy időközben sajnos a háboru elpusztitotta mindazokat a jelentősebb épületeket és mardványokat, amelyek rekonstruálásra már nem szorulhattak. Egyedül a Nagyszálló épülete maradt némileg meg, megváltozott formájában. Itt az előcsarnokban dr. Feleki Ferenccel, vagyok együtt, az uj szálloda igazgatójával, akit arra kérek, hogy mondja el a leg alapvetőbb jellemvonásait ennek az uj épületnek!

Ybl Miklós, építész

A NAGYCENKI MŰEMLÉK TEMPLOM freskóinak restaurálásához kezdenek hozzá hamarosan. Az Ybl Miklós tervei alapján épült templom külső tatarozását nemrég fejezték be.

_: Hír

8.

Népszabadság, Bp. 1978. jún. 6.

Ybl Miklós, építész

megemlítve.

Székely András: A romantika 14.
Népszabadság, Bp. 1978. máj. 21

Ybl Miklós, építész,

megemlítve.

Szente Erzsébet: A Kazinczy-mauzóleum 15.

Népszabadság, Bp. 1978. jún. 25

NAGYCENK

Ybl Miklós, építész

– Nagycenk temploma – 6

Esti Hírlap, Bp. 1978. máj. 27.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. jút. 23.

Szöllősi Ferenc: Ybl gőkönyvelőnő

3.

...OK, GONDNO... ÜGYEIBEN

Elnézésnek helye nincs

A legszigorúbb törvényesség ✦ Az ügyészség vizsgálata

A fővárosban 2500 árvá-
...ak és elmebetegnek 50
...hillió forint takarékbetét-
...e van összesen. Az értékek
...elhasználásáról a gyámha-
...óság: a kerületi tanács il-
...etékes osztálya dönt —

a szüleiket elvesztett, gyámság alatt levő kiskorúak s az elmebetegségük miatt gondnokság alá helyezett felnőtt állampolgárok érdekvédelme a hatóság feladata.

Fővárosi ...

A betétek összege is jelzi: vagyoni ügyekben gyakran kell döntenie a tanácsnak, s az ingatlanok száma és értéke sem csekély — nagy tehát a hivatal felelőssége. Nem ritka, hogy a gyámot, a gondnokot *fel kell menteni*, mert néhányan kihasználják tisztségüket, hogy elköltsék a gondjaikra bízottak pénzét, vagy elfoglalják a lakását. Feltűnő — mint az ügyészség ...

hogy a hosszú hagyatéki eljárás idején eltűnnek az ékszerek.

Kifogásolható: több kerületben *a gyámhatóság engedélye nélkül cserélik el a gyámok és a gondnokok a rájuk bízottak lakását.* Máskor a személyes gondoskodás hiányzik: a kórházi kezelőorvos értesíti a tanácsot, hogy a beteg nagyon elhagyatott, sosem lá-

...nost megvizsgálta, szá-...non kérik-e a gyámoktól ...s a gondnokoktól a törvé-...yek megtartását.

...az ügyészség jelzi —, hogy ...ékszere mindössze nyolc ügyfélnek van letétben a több ezer közül.

Ennek legvalószínűbb oka,

...tozatják meg hivatalból kirendelt hozzátartozói.

Az árvák és az elmebetegek ügyeiben — mint a főügyészség hangsúlyozza — *fokozottak a törvényesség követelményei. A legkisebb szabálytalanságot sem nézhetik el,* hisz olyan emberekről — gyerekekről, betegekről — van szó, akik nem létezhetnek segítség nélkül.

A budapesti gyámhatóság munkáját jónak mi-

Kossuth-jelszó ...kéktestő dúcon

Ybl Miklós épületei

L.: Holló Barna

Szikszai J.: Vén utca ... 2.

ESTI HIRLAP, Bp. 1976. júl. 5.

Ybl Miklós, építész

Megemlítve

Hajnóczi Gyula: Fülep Lajos és az építészet 832-836

JELENKOR, Pécs, 1975. nept.

XVIII
9.

Ybl Miklós, építész

Ybl Miklós tervei alapján épült neo-reneszánsz stílusban a Szabadkikgyósi kastély, /emlitve/, Békés megyében.

Délalföldi Krónika.

1980. VIII. 1. Televizió 2. müsor. 17.45

Ybl Miklós, épületei

L.: Lotz K.

Erdélyi B.: Balaton alatti .... 264-266.

Élet és Tudomány, Bp. 1982. febr. 26. XXXVII/9.

Ybl Miklós, építész

Éveken át láthatták a járókelők is, hogy a Marx Károly Közgazdasági Egyetem Dimitrov téri épületét, amelyet Ybl Miklós tervezett, és hajdan Vámház volt, erősen megviselte az idő és a környező nagy forgalom, bejáratát is állványokkal kellett biztonságossá tenni. Beázott a tető, odabenn veszélyesen hullt a vakolat, s halaszthatatlanná vált a felújítás. A mostani tervek szerint mintegy egymilliárd forintos rekonstrukciót építkezésekkel kezdték meg, illetve a főépületben a vakolat leverésével. A központi épület teljes rendbehozásához ugyanis csak akkor foghatnak hozzá, ha a könyvtár kiköltözik belőle.

1

S. K.: Egymilliárd forintos program a közgazdasági egyetem rekonstrukciójára

Népszabadság, Bp. 1981. dec. 8.

Ybl Miklós

A NAGYCENKI MŰEMLÉK TEMPLOMOT, amelyet Ybl Miklós tervei alapján építettek, felújították. A külső tatarozással azonban nem fejeződött be a tatarozás: rövidesen hozzáfognak a templom belsejének restaurálásához.

Magyar Hirlap 1978-131-9

Ybl Miklós

Forrás 1976

(folytatjuk)

Ybl Miklós

A Grassalkovich kastélyt Ybl Miklós építette át és két kupolával díszítette.

Vasárnapja János: Műemlék vagy műgyem?
Új Tükör, 1978. január 22 - 44 lap.

Ybl Miklós

A mai Bródy Sándor utca 8 számú ház, az Ybl féle régi képviselőház szolgált az országgyűlés megtartására, még 1904-ben a Steindl által készült.

Balog János: Egy palota körvonala.
Új Tükör, 1978. április 2 - 12. lap.

Ybl Miklós, építész

„Ybl tervezte a park ... melletti ... uradalmi magtárat és a kígyósi út mentén lévő ... grófi kriptát is."

„Ybl tervezte a szabadkígyósi kastélyt.

1138-1140.

Réthy Zsigmond: A szabadkígyósi Tájvédelmi körzet

Élet és Tudomány, Bp. 1977. szept. 9.

XXXII/36.

Ybl M

felelően elő kell készíteni.
Az országos értékű védett területen a tervezett kutatási feladatokon belül diákok

Réthy Zsigmond: A szabadkígyósi Kőzet Kőzet 1138–1140.

Élet s Tudomány, bp. 1977. szept. 9.

Ybl Miklós, építész

megemlítve

Hajdú László: A Margit-híd története 4.

Szabadság, Bp. 1978 ápr. 29.

Ybl Miklós, építész

L: Zsolnay Vilmos

Bajkóné Révész Zsuzsa: „Nem öszlökélt soha nyereszkedés" 2.

Esti Hírlap, Br. 1978 ápr. 19.

Ybl Miklós

szülőházáról:

Timon Kálmán: Ybl Miklós feltételezett szülőháza Székesfehérvárott.
Müemlékvédelem, 1974.1.sz. 28-29.l.

182

Ybl Miklós építész

A Várkert Kioszk felújításának tervei elké-
szültek, a Középület Tervező Vall. mérnöke adott
felvilágosítást a részletekről.
~~Az~~ Az épületet Ybl Miklós tervei alapján ké-
születtek. A belső két-szintes terében Lotz Ká-
roly freskói láthatók.

Jó reggelt!

1980. X. 17. 4.25 /N./

Ybl Miklós, építész

Strobl Alajos (1856–1926) 1881-ben telepedett le Budapesten, egy igen gazdag, pezsgő művészeti élet tagjaként, hogy kor- és művésztársa lehessen Lotz Károlynak, Ybl Miklósnak, Székely Bertalannak.

Nyerges Mária: Hommage à Strobl Alajos.
Pesti Műsor, 1981. júl. 1.

Ybl Miklós

tervezte a nagycenki templomot végső formájában Széchenyi felkérésére

Uj Tükör 1979/25/1o

Környei: A nagycenki történeti kert

Ybl Miklós, építész (1814–1891)

Strobl Alajos születésének 125. évfordulójára emlékezve a Magyar Nemzeti Galériában kiállítás nyílt meg műveinek bemutatásával tisztelegve. – A kiegyezés és a millenniumi időszak közötti időszakban a fővárosban sok feladat várta képzőművészeinek és iparművészeinket. Ennek a korszaknak az építészettörténetét joggal jelképezi Ybl Miklós.

Kisalföld, 1981. aug. 1. 9. old.

Ybl Miklós, építész (1814–1891)

Stróbl Alajos születésének 125. évfordulójára emlékezve, a Magyar Nemzeti Galéria kiállítással idézi fel a kiváló magyar szobrász művészetét. A művész 1881-ben, éppen 100 évvel ezelőtt telepedett meg Budapesten. Ennek a korszaknak az építészeti történetét joggal jelképezi Ybl Miklós, a társművészetek közül a szobrászokat Stróbl Alajos, a murális piktúrát Lotz Károly és Székely Bertalan.

Népújság, |Tolna|, 1981. aug. 20. 11. old.

Ybl Miklós, építész

Felhívásra jelentkezett a Híradástechnikai Gépgyár és az ő segítségükkel megindult a Vajdahunyad-vára mögötti kis Szechenyi-híd felújításának tervezése. Jelentkezett öntömunka vállalására az Egyesült Villamosgépgyár. Felajánlásukra megkezdődött a Palota úton Ybl Miklós gyönyörű korlátjának helyrehozatalára, a tervező munka.

Unokáink sem fogják látni.

1982. I. 15. Televízió 21,35 /S. iné/.

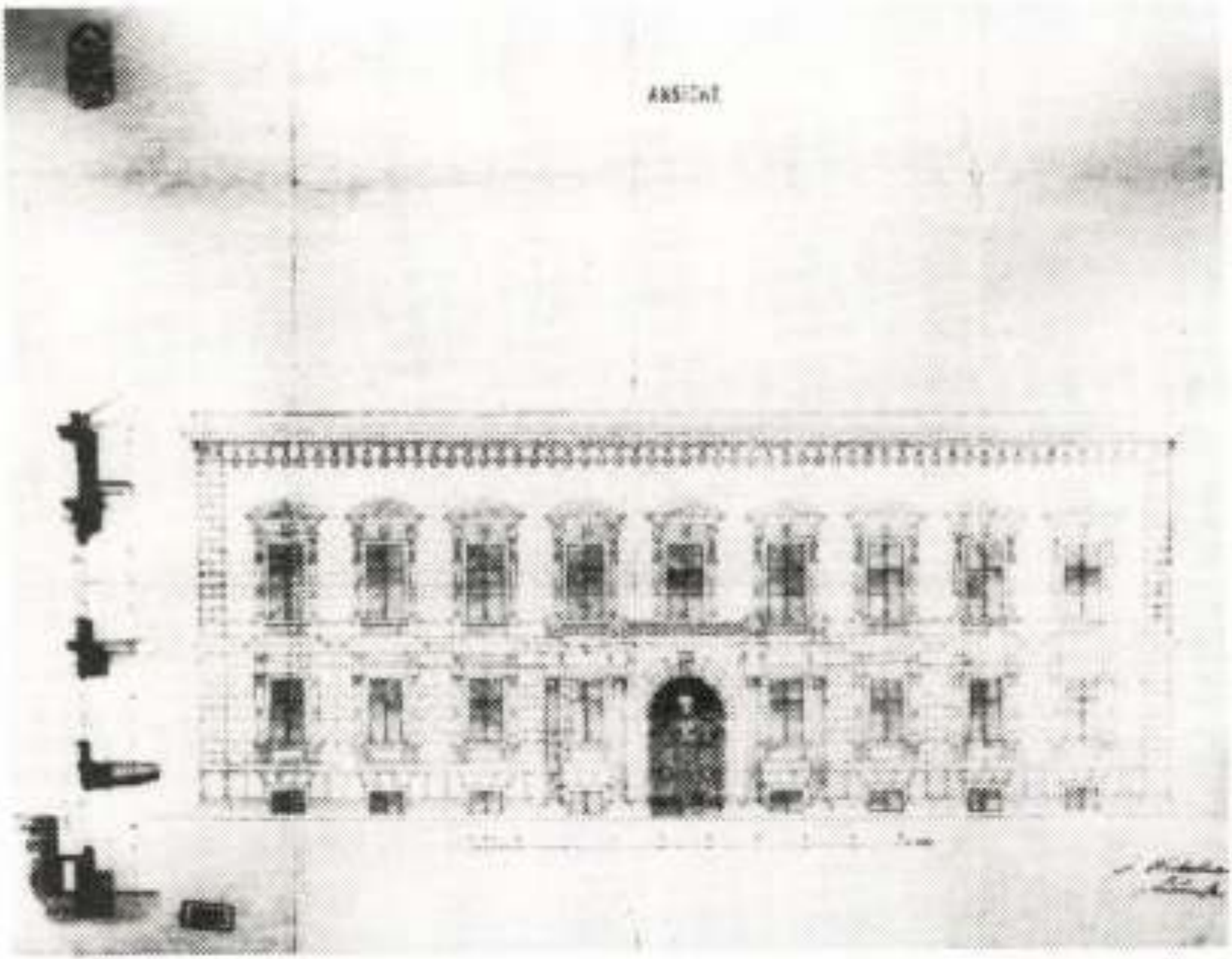

48/d

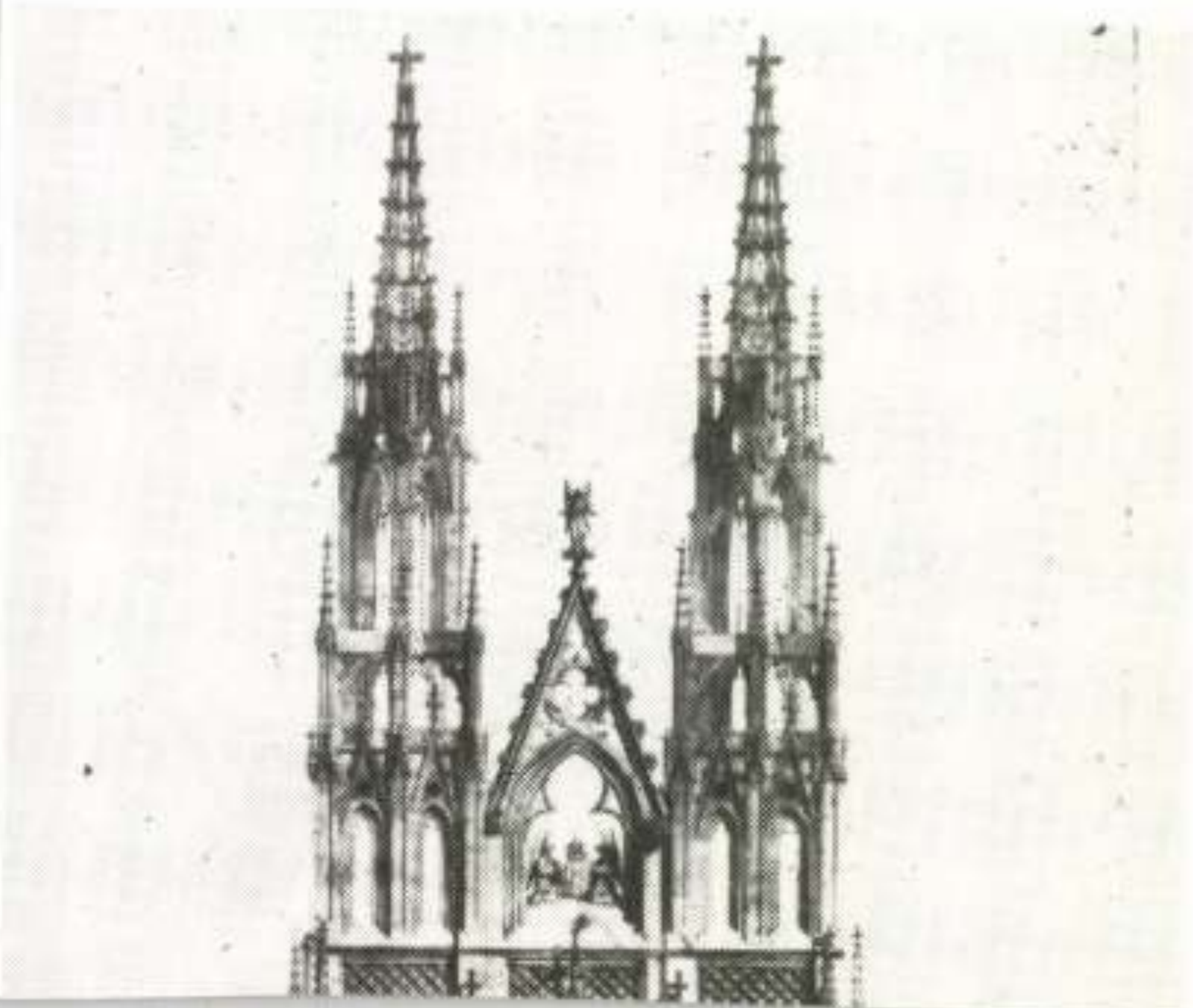

YBL MIKLÓS

Jelezve: Johann Wendland
Felirata: Saal in Königl. Schloss zu Ofen...1839
BTM tervtára, ltsz. 53.140.6

A budai királyi palota kiépítése, illetve átépítése a XVIII. század közepén kezdődött nagyszabású barokk építkezés megindulása óta a XIX. század első felében is tartott kisebb-nagyobb szünetekkel anélkül, hogy befejeződött volna. Ennek dokumentuma a két kiállított rajz is, melyek keletkezéséről közelebbit nem tudunk.

Irod: Czagány 1966, 127–128., – Bud. Rég. XVI, 234.
Kiáll: Pest-Budai művészeti emlékek. BTM. 1967–1977.

B.I.

WIESER FERENC (Pest, 1812 – Moson megye, 1869) építész

A korszak egyik legjobban képzett mestere. Romantikus műveiben Feszl mellett talán legeredetibb alkotónk. Céhes képzésben részesült, majd Bécsben mind a Polytechnikumot, mind a Képzőművészeti Akadémia építészeti osztályát elvégezte. Később több éves tanulmányútra indult, melynek során Oroszországot kivéve egész Európát bejárta. Legtovább Angliában tartózkodott, s angol nőt is vett feleségül. A pesti mesterjogot 1842-ben kapta meg. Nevezetesebb művei a Kossuth Lajos utcai Horváth-ház építése, a velencei gótikát idéző Pichler-ház és a ferences templom tornya.

45. A Pietsch-ház terve, 1850

tus, p., 53,5x73,7 cm
Jelezve j.l.: 4/3 50 Franz Wieser Baumeister
Felirata: Keller; Ebener Erde; 1ter Stock; 2ter Stock; 3ter Stock
BFL, SzB. 12732

Az egykori Király utca és Laudon utca sarkán 1850 áprilisától 1850 júniusáig épült ez a háromemeletes lakóház, mely az ún. kubusos stílus egyik példájának tekinthető. Az engedélyezési terven csak a három tengelyes Király utcai homlokzat szerepel, de ezen is világosan látszanak a fugázott falsíkon levő, félköríves, reneszánsz ízű ablakok. Nyilván ugyanilyen nyílások sorakoztak a szokatlanul hosszú oldalhomlokzaton is, mely mögé tulajdonképpen két épületet rejtett a tervező.

Irod: Sarkady I. (szerk.): Hajnal. Arczképekkel és életrajzokkal díszített album. (Második új kiadás). Bécs, 1867.

YBL MIKLÓS (Székesfehérvár, 1814 – Bp., 1891) építész

A bécsi Polytechnikumon folytatott tanulmányai után négy évet Pollack Mihálynál töltött, majd Heinrich Koch bécsi irodájában helyezkedett el. 1841-ben háromhóna-

Művészet Magyarországon 1830-1870
MTA MKCS - MNG Bp. 1981.

pos itáliai tanulmányutat tett, majd hazatérve mesterjogáért folyamodott. 1843-ban az elméleti vizsgát letette, s a remekfeladatot megkapta, de ezt húsz éven keresztül nem készítette el. 1863-ban helytartósági döntés alapján kapta meg a mesterjogot, de nem azért, mert csak így tudott igazának érvényt szerezni a céhvel szemben, – miként ez az irodalomban tévesen szerepel – hanem mert az új ipartörvény alapján a Helytartóság jogkörébe tartozott a mestervizsga (nem a remeklés, az már megszűnt!) alóli felmentés, amit polytechnikumi végzettséggel bárki megkapott. Ybl Miklós rendkívül gazdag munkásságának első két évtizede a romantika, a többi a historizáló neoreneszánsz jegyében telt el. Romantikus művei közül kiemelkedik a fóti templom, a pesti Unger-ház, neoreneszánsz művei közül a Vámház, az Operaház és a Bazilika.

46. A fóti plébániatemplom kapuzatának terve, 1845 körül

cer., szépia, 72,5x102,5 cm
BFL tervtára XV.17/h. Ybl Miklós tervei 8/2.

A fóti templom a pesti Vigadó mellett a magyarországi romantika legjelentősebb alkotása. A plébániát és iskolát is magába foglaló együttes kéttornyos, háromhajós, bazilikális templomának építése a szabadságharc okozta megszakítás miatt 1845-től 1855-ig tartott. A nagyszabású kriptával ellátott, gazdag kiképzésű, keleties elemeket is tartalmazó román architektúrájú templomot szokták a bécsi Altlerchenfelder Kirchével párhuzamba állítani. Ez a párhuzam azonban viszonylag külsőséges, a bécsi templom hatásáról pedig egyáltalán nem lehet szó. Csak 1848-ban kezdték építeni Paul Sprenger 1847-es terve alapján, melyet 1848-ban tervpályázat útján módosítottak a megvalósult formára.

Irod: Ybl 1956, 19–24; Dercsényi 1958, 381–386.

K.D.

47. A Magyar Tudományos Akadémia pályaterve, 1860–61

Jelezve mindegyik j.l.: N
BFL, XV. 17/h 32.

a. Pince alaprajza
színezett tus, p., 86,5x117,5 cm
Felirata: Alapzat

b. Földszint alaprajza
színezett tus, p., 86,5x117,5 cm
Felirata: Földszint

c. Mezzanin alaprajza
színezett tus, p., 86,5x117,5 cm
Felirata: Mezzanin

d. I. emelet alaprajza
színezett tus, p., 86,5x117,5 cm
Felirata: Első emelet

e. II. emelet alaprajza
színezett tus, p., 86,5x117,5 cm
Felirata: Második emelet

f. III. emelet alaprajza
színezett tus, p., 86,5x117,5 cm
Felirata: Harmadik emelet

g. A Dunával párhuzamos hosszmetszet
cer., akv., p., 73x117 cm
Felirata: Átmetszet. A.B.

h. Az Akadémia utcai homlokzat
cer., akv., p., 73x117 cm
Felirata: Látkép. A.B. Academia ucca

i. Főhomlokzat
cer., akv., p., 73x117 cm
Felirata: Látkép

j. Távlati kép
cer., akv., p., 74,5x118 cm
Felirata: Távlátszat

A Magyar Tudományos Akadémia székházának tervezésére 1860 októberében meghívásos tervpályázatot rendeztek. Felkérték Heinrich Ferstel bécsi építészt, Ybl Miklóst és Henszlmann Imrét, utóbbit azzal, hogy építésszel társuljon. A pályázók megegyeztek, hogy mindegyikük csúcsíves stílusban készíti tervét. Ybl azonban nem tartotta magát ehhez, bizonyára ez volt az oka annak, hogy 1861. febr. 16-án, egy nappal azután, hogy a pályázók tervüket benyújtották, Ybl a magáét mégis visszavonta. A terv közel száz évig ismeretlen maradt, míg Ybl Ervin – nagyszámú egyéb Ybl-tervvel együtt – meg nem találta és három lapját 1956-ban publikálta. Az igen gondosan kidolgozott terveket reprezentációs igények kielégítésére is törekvő, differenciált alaprajzok és korai eklektikára jellemző tartózkodó, fegyelmezett neoreneszánsz architektúra jellemzi.

Irod: Ybl 1956, 36–37.; Henszlmann I.: Az Akadémia palotájának eddigi története. Kritikai Lapok 1862. Március 1(?)10–23.

48. A Festetich-palota terve, 1862 *10., 11.*

Mindegyik színezett tus, p., 51,5x73 cm
Jelezve mindegyik b.f.: N. Ybl Architekt. Üllöerstrasse N. 8. (szárazbélyegző) – j.l.: J. Wechselmann Baumeister
BFL tervtára EB 391/1862

a. Pince alaprajza
Felirata: Keller

b. Földszint alaprajza
Felirata: Eben der Erde

c. I. emelet alaprajza
Felirata: I. Stock

d. Homlokzat
Felirata: Ansicht

Az egykori Öt pacsirta utca és Főherceg Sándor utca sarkán, ma Pollack Mihály tér 10. sz. a. álló egyemeletes kis palota első az Ybl tervezte pesti főúri otthonok közül. Gróf Károlyi György részére épült 1862–1865-ig, kivitelezője Wechselmann Ignác építőmester volt. Jellemző, hogy a finom arányú korai eklektika szerényebb plasztikájú, a klaszszicizmushoz közelebb álló világával szemben itt már – azzal egyidejűen – az eklektika plasztikusabb, a neoreneszánsz mintákat szorosabban követő formaképzésével találkozunk.

Irod: Ybl 1956, 38–39; 63–67. kép.

ZITTERBARTH MÁTYÁS (Pest, 1803 – Pest, 1867) építőmester

A kiterjedt építész-család legjelentősebb tagja. Mesterségét céhes keretek között apjánál, id. Zitterbarth Jánosnál tanulta, majd másfél éves külföldi utat tett. 1824-ben meghalt apjának iparát folytatva 1832-ben lett a céh tagja. Pollack Mihály és Hild József mögött a magyarországi klasszicizmus legjelentősebb építésze; főműve a pesti Megyeháza főépülete.

49. Fogház tervek, 1842 után 6.

Mindegyik jelezve: M. Zitterbarth
OL tervtára, T.14/4

a. Homlokzat
tus, p., 63,5x92,7 cm
Felirata: Plan Nro. IV.

b. Magasföldszinti alaprajz
színezett tus, p., 65x92 cm
Felirata: Plan Nro. II.

c. Metszet és részletrajzok
tus, p., 63,5x93 cm
Felirata: Plan Nro. V.

Az 1839/40-es országgyűlés a börtönügy reformjának előkészítésére országos választmányt nevezett ki, s e választmány 1842-ben három építőmestert (Zitterbarth Mátyás,

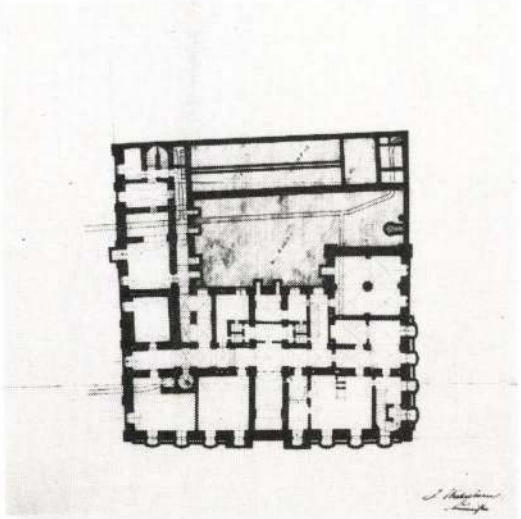

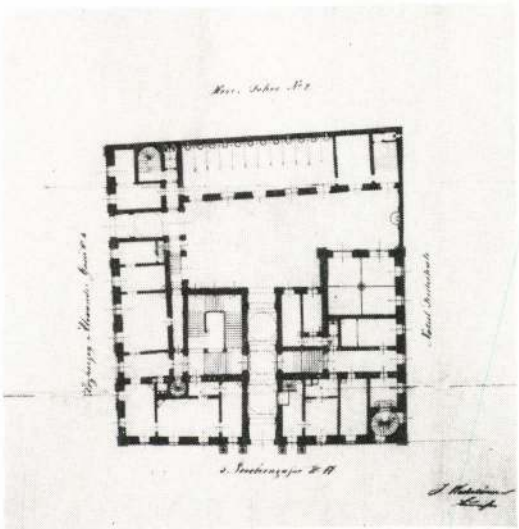

56

57

59

59

1021

198o.IV.26.Kossuth 16.oo
168 óra

- Folytatva a müsorunkat van még egy évfordulónk is. Most lesz9o éve az első budapesti május 1-i felvonulásnak. Jegyzetirónk Földi Iván ma a felvonulás főutvonalát mutatja be, fölhasználva a Budapest cimü folyóiratban megjelent adatokat is. Mondhatnám ugy is, hogy Földi tanár ur környezetismeret órája következik.

- Nem azért szerettem meg a Dózsa György utat, mert itt kaptam életem első honoráriumát, 5 pengőt 12 éves koromban egy ifjúsági laptól. Az Aréna ut 68 egyik szobájába kellett mennem a pénzért, az épületet MÉMOSZ székháznak nevezték, de ez akkoriban semmit sem mondott nekem. Azt sem állithatom, hogy fővárosunk legszebb utjai közé tartozik ez a 4 kilóméter. De az ut, ahová 189o május 1-én először vonultak fel, vagy 6o ezren a Kálvin térről indulva az Aréna elé, az áthelyezések és változások mintáutja a számomra. Más utvonalak is átalakultak, de ez a néhány kilóméter a történelmi áthelyezések valóságos gyüjteménye. Az Aréna, amely az Ajtósi dürer sornál állt, már rég nincs meg, róla nevezték az utat 1945-ig Aréna utnak. A MÉMOSZ utóda az Épitők Szakszervezete uj székházba került. Amikor az 5o-es évek elején elkészült a Gorkij fasor sarkán lévő épület, akkori értesülés szerint, majdnem a Szakszervezeti központot helyezték oda az Épitők Szakszervezete helyett. De aztán a SZOT is uj székházat kapott, a háboru alatt sulyosan megsérült Park szanatóriumm telkén. A ligeti oldal is át- meg elhelyezések emlékét őrzi. 1949-ben lebontották a Regnum Mariannumot, amely az esztergomi egyház megyéhez tartozó templom volt, de Budapestre helyezve. Megszüntették előtte a villamos végállomást, a 8-as és a 1o-es villamost áthelyez ték Ujpestre, ide szobrot helyeztek és azzal összefüggésben a 7o-es trolit. Erről egyszer már bővebben szóltam. Ekkor helyezték át a tribünt is a Hösök teréről a szoborhoz. Később a szobrot is elhelyezték, és éppen most 15 éve egy másik szerényebb és emberközelibb szobrot helyeztek el a ligeti oldalon, természetesen nem ugyan ott, hanem alrébb a disztribüntől balra. S bár az utat csak egyszer épitették át 195o-ben szélesitették, ugy tünik, mintha 7 évvel később a tribünt jóval közelebb helyezték volna az uttesthez, a felvonulókhoz. Folytatva a sétát további át- és elhelyezések nyomaival találkozunk. A Dózsa György ut és a Népköztársaság utja, pontosabban az Aréna és az Andrássy ut sarkára, a mult század vége felé egy kis glorietet helyeztek, amit Ybl Miklós tervezett. Miután 1896-ban elhatározták a millenniumi emlékmü felépitését, a nemrég emelt glorietet a Széchenyi hegyre helyezték át, ma is ott található Széchenyi kilátó néven. A Hősök terén az ezredéves emlékmüről a felszabadulás után elhelyezték 5 habsburg uralkodó szobrát, s a Köröndről ide helyezték Bocskayét és Bethlen Gáborét, tovább ide került egy Kossuth egy Rákóczi és egy Thököly szobor. Természetesen itt is vannak épületek, amelyek át

helyezés nélkül élte k végig korszakokat. Ilyen az 1896-ban emelt Mücsarnok, a Szépmüvészeti Muzeum, és a Kéményseprő étterem, amelyről már legalább lo év óta olvashatjuk, hogy hamarosan elhelyezik, mert az épületet lebontják. És maradt minden hiresztelés ellenére az Állatkert is. Nem messze innen a Lenday utca sarkán található az a szép ki palota, amelyről, mint Buza Péter irta a Budapest cimü folyóiratban számosan sokáig azt rebezsgették, hogy az iráni sahé, pedig csak egy iráni őrmény bőrkereskedőé volt, előtte egy Németországból ide vándorolt nagybirtokos családé, amely a század elején az épittetőtől egy Brüll nevü nagykereskedőtől vette meg. Ma az Állami Egyházügyi Hivatal székháza. De most ugorjunk a Dózsa György ut végére. A népszálló, a szegények ideiglenes lakhelye ma a Fővárosi Szociális Otthonok központja. Szemben az egykori népszállóval a nép egyik mai szállója a nemrég épült Volga áll, ami persze nemcsak a magyar, hanem főleg a külföldi népeké. Hát ilyen a pesti Május l-e utja, pontosabban a Dózsa György ut, mivel a Május l-nevü ut kissé alrébb van. Ezt annak idején a Hermina utra helyezték.

- Mindaz, amit Földi Ivántól hallottak elsősorban a fiatal nemzedéknek ujdonság. Bucsuzóul még egy egészen másfajta ujdonsággal szolgálunk. Az Ujdonságainkból cimü müsorban hallhattuk hétfő este a Stargrad együttes legujabb felvételét. Enderson szerzeményének cime Érzéki asszony.

- Kedves hallgatóink mai müsorunk ezzel véget ért. A zenei szerkesztő Lőrincz Andrea. A müsort Szalay Zsolt vezette. Következő adásunkkal a május eleji ünnepi időszámitás miatt május lo-én jelentkezünk, tehát a viszont hallásra két hét mulva.

1981.V.15. 4,25 N.

1021

Jó reggelt!

- Néhány hete reggeli müsorunkban is rendszeresen nyomon követjük müvészetileg, történelmileg értékes épületeink sorsát. A rekonstrukció és utána a megfelelő hasznositás ebben a tervidőszakban a korábbinál több lehetőséggel, de nagyobb felelősségel jár, mint korábban. Sorozatunkban beszámoltunk egyebek között a főváros egyik leglátogatottabb pontján álló Ybl Miklós tervezte épületünk a Várkert KIOSZ történetéről is. Elhangzott, hogy majd 10 esztendeje áll bezárva, évről-évre romlik az állapota. Egykori üzemeltetője nem rendelkezett a felujitáshoz szükséges összeggel. A raktárnak és próbateremnek használó Budapest Táncegyüttes sem tett semmit amegóvás érdekében. Mint elhangozott, az Épitéstudományi Intézet vállalkozott arra, hogy székházává alakitja a Várkert KIOSZK-ot. Váli Istvánnal, a Budapesti Müemlékfelügyelőség munkatársával Lintner Sándor beszélget.

- A legtöbb Budapestre érkező turistát elviszik a Várba és egyszerüen nincsen lehetőség arra, hogy ott meg is ebédeltessék őket, ez tehát, ami amugy is eddig étterem volt és étterem céljaira van kialakitva a legalkalmasabb lenne erre a célra nem?

- Müemléki szempontból is lenne a leghelyesebb és egy nyilvános épület volt ez végülis. Most az ÉTE kezelésében bizonyos mértékig megtekinthetetlnné válik kivülálló személyek számára.

- A budapesti müemlékvédelem nem tud beleszólni abba, hogy mi legyen ennek az épületnek a sorsa?

- Ha nincs rá vállalkozó, aki helyreállitsa, nem tudjuk kötelezni egyik szállodaipari vállalatot sem, vagy vendéglátóipari vállalatot, hogy vegye át ilyen feltétellel, hogy helyre kell állitani.

- Ön előtt egy vastag aktaköteg fekszik, ami tulajdonképpen

az egész Várkert KIOSZK-ról szól levelezés. Na most óhatatlanul felvetődik a kérdés, hogy mindig tologatni kellett ezt egyik vállalatról a másikra, a főváros és a müemlékvédelem nem tudta volna megjavittatni?

- A Müemlékfelügyelőség kerete csak az elhagyott, gazda nélküli müemlékekre van és ezért inkább kötelezzük az épitésügyi hatóságon keresztül az épületek tulajdonosait, ahol lehet.

Ybl Miklós, építész

Új szobrok

— Új szobrok Budapesten. 1.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. [illegible]. 18.

Ybl Miklós, építész

h.: Fessler Levi

Ma — 135 éve 12.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. nov. 22.

Ybl Miklós építész

L.: Hild József

Ma – 70 éve ... 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975 nov. 19.

YBL MIKLÓS, épitész

Simonyi Antal 1871-ben újra mütermet változtatott. A Sebestyén-tér és a Züldfa utca sarkán álló kétemeletes házat megvásárolta és arra még egy emeletet épittetett 1871-ben. Ybl Miklós tervei szerint. És itt rendezte be immár harmadik és egyben utolsó pesti mütermét.
258.old

ZAKÁCS MARGIT: Simonyi Antal a hazai fényképezés egyik úttörő egyénisége 249.old

CUMANIA, III. HISTORIA, Bács-Kiskun Megyei Múzeumok Közleményei, Kecskemét, 1975

YBL MIKLÓS, épitész /1814-1891/
666

1865-ben a következő országgyüléssel kapcsolatban kapott megbizást a mai budapesti városkép kialakitásában jelentős szerepet játszó Ybl Miklós a felsőháznak helyet adó Nemzeti múzeum szomszédságában az un. régi képviselőház felépitésére. 83.old. 83.old.

RÓZSA GYÖRGY: Vázlat a magyar országgyülései ikonográfiájához 81.old

FOLIA HISTORICA,I. A M.N.M.Évkönyve. Bp, 1972

Ybl Miklós. építén

Megemlítve

Fenesik Flóra. A város esztéta szerelmei

Esti Hírlap 1980 okt. 24

2

Ybl Miklós, építész

a gödöllői vasutállomáson lévő úgynevezett királyi váróterem, mely Ybl Miklós tervei alapján épült, valamint az 1760-~~bas~~ körül épült barokk stílusú kúria és néhány műemlék jellegű műemlék épület mind várják a felújítási munkákat.

Jó reggelt!

1980. II. 14. 4.25 /N./

Ybl Miklós, építész

A Budai Várkert alatt levő Kioszk Ybl Miklós műve. Teljesen tönkre-menve, borzalmasan néz ki. Ybl Miklós szobra szétlőve, elkaparva. — Szemétlerakóhely lett a szép új Kioszkból, — mondja Heim Ernő nyug. építész.

Esti Magyar

1949. XI. 12. Kossuth 18.30 /Kiné/.

1982. II.22. Kossuth S.Gymé

1021

Déli krónika Ybl Miklós, építész

Más téma.

- Nem csak egyik patinás szinházunk, de egyik legértékesebb müemlékünk is a budapesti Operaház, amely 1984. őszén nyitja meg ismét kapuit. A felujitási munkálatok határidőre történő befejezésének egyik biztositéka az is, hogy az érdekelt intézmények védnökséget vállaltak. Erről irtak alá megállapodást ma délelőtt a Müvészeti Dolgozók Szakszervezetében. A részletekről Fayer András számol be.

- 1884. szeptember 27-én csendült fel először muzsika az Ybl Miklós tervezte Operaház falai között. Az első főzeneigazgató, Erkel Ferenc vezényelte a Bánk bán I. felvonását, a Hunyadi László nyitányát és a Lohengrin I. felvonását. Hogy 100 évvel később az olasz reneszansz stilusu Lotz Károly, Székely Bertalan és Than Mór által festményekkel és szobrokkal diszitett falak között ismét lehet-e zenét hallgatni, abban most még csak reménykedni lehet. Az Operaház 96 év után ugyanis kénytelen volt bezárni kapuit. Felujitják. Több, mint 1 milliárd 100 millió forintot kell rá költeni. Kicserélik a teljes szinpadi gépezetet, uj zsinórpadlást készitenek, bővitik a zenekari árkot, átépitik az 1415 nézőt befogadó nézőteret és megerősitik annak tetőszerkezetét. Uj üzemház is készül, benne irodák, próbaterem, mühely, jelmeztár, kazánház. Restaurálják a festményeket, szobrokat, aranyozott diszitéseket. Ma a munkák sikere érdekében a Müvészeti Szakszervezetek Szövetsége, az Epitők Szakszervezete, a Müvelődésügyi Beruházási V., a Középület Epitő V. és az Operaház felujitásában résztvevő többi intézmény és szövetkezet védnökséget vállalt. Céljuk, hogy a munkákkal idejében elkészüljenek és az opera és balettkedvelők 1984. őszén a Magyar Állami Operaház müködésének 100. évfordulóján ismét ebben az épületben élvezhessék a táncot, az éneket és a muzsikát.

Ybl Miklós, építén

Pesten, Budán

— A következő évszázadokban a város fejlődését követve nőtt a vízhálózat. Fontos állomás volt az Ybl Miklós tervezte Várkert-kioszkban, 1877-ben üzembe helyezett vízműgépház megnyitása. Pesten, 1868. november 5-én, a mai Országház északi szárnyának helyén állt Hajóhivatal téren kezdett működni egy vízmű. A néhány kilométeres hálózatot mára több mint négyezer kilométer hosszú vezetékrendszer váltotta fel. A Fővárosi Vízművek naponta több mint 1 millió köbméter ivóvízzel látja el Budapestet.

– Bővízű Budapest

6.

Estilhirlap – Bp.

BOR AMBRUS:

ELVESZETT MŰVÉSZET

A *Helyszínrajz* adása a rádióban a Hilton Szállóról (Visy László munkája) alkalmat kínál valamire. Nem kommentárra. Annak a megállapítására, hogy a művészetek, a kultúra dolgait rendszeresen megbeszélő írásokból, kép- és hangműsorokból valami hiányzik. Elveszett egy művészet. „Mater artium" volt a neve valaha, a művészetek anyja. Építészetnek hívjuk ma, a képzőművészeteket hordozta régen; van, amely a falairól vált le, lett önállóvá. (A Rádió, amely példásan erőlködik azon, hogy a kultúra minden ágazatának szorítson helyet a percekben mért, tágíthatatlan műsoridőben, elviselheti itt, hogy egy jó, szűkös, megszokottan többet kérdező mint válaszoló műsora ürügy legyen.)

Építész kérdezte tőlem fogcsikorgatva, hogy miért nincs „Építészet" a lapokban, ha van film, színház, tévé rádió, tárlat, zene, könyv, olvasónapló, könyvszemle, hanglemez-bemutató? Komoran kérdezte, hogy miért van a sajtóban rendszeresen hely, legalább harminc sor, mindenféle könyv számára, amely megjelenik, aztán többnyire elmúlik, nincs viszont hely épületek rendszeres „recenzálása" számára, holott az épületek nem múlnak el gyorsan. Mennyi az építészet folyamatos, állandó, rendszeresen biztosított hasábterjedelemhelye a kulturális közéleti nap alatt, kérdezte az építész, már gyakorlatiasan. A kérdésre nem tudtam válaszolni.

Hökkenten gondoltam arra, vajon miért is dukál hétről hétre ismertetés, kritika minden új filmnek, félresikerültnek is, minden színházi produkciónak, gyöngének is? Hány kolumnát írtak tele összesen a lapok tévékommentátorai az Onedin-családról, hányat (mondjuk) a főváros, városok rendre megépült épületeiről? (Ne hivatkozzék senki Baines kapitány sok milliós „nézettségére": egy épület „nézettsége" többször sok milliós, mert az épületeket száz évig „adják", esetleg évszázadokig, milliók fordulnak meg bennük, járnak előttük.) Mekkora rendszeres hasáb- és műsoridő-terjedelmet kaptak, kapnak új középületek, szállodák, hidak, társasházak? Sokban félresikerült, egyben-másban mégsem félresikerült új városrészek, negyedek (amelyeket egy vészesen igénytelen és műveletlen köztudat máig konokul telepeknek nevez, holott telep az Auguszta, a Mária Valéria volt)? Ha egy fiatal költő karcsú, de ígéretes kötete megér (és érjen is meg) egy recenziót, akkor megér-e ugyanennyit egy szép villa, egy szellemesen-célszerűen-szépen megtervezett társasház Budán vagy Miskolcon? (Amely esetleg éppenséggel nem egy pályakezdő építész műve, hanem olyané, akinek már életműve van.) És hallottam már olyan véleményt, hogy filmeket azért is kell rendszeresen értékelni és kritizálni, mert egy-egy film belekerül vagy tíz-tizenöt millióba: hány millióba kerül egy-egy középület, szálloda, iskola?

A rendszeres művészeti kritikából elveszett az építőművészet. Az építészek szerint azért, mert a köztudat hovatovább csak építőiparról tud: az épület építőipari termék. Ne firtassuk ezt — fegyvercsattogásos küzdőtérre keveredhetnénk illetéktelenül —, de a kritika felől nézve a dolgot, tűnődjünk azon, vajon egy regény szépirodalmi mű-e, vagy nyomdaipari termék? És ha azon tűnődöm, hogy az építészet valamiféle degradálása-e a baj, akkor azt hiszem, nagyobb baj ennél, hogy az építészeti alkotásokról és tévalkotásokról nagy riportok, tanulmányok, képek megmegjelennek, de állandóan, folyamatosan nincs jelen a kulturális életben az építészet, és: olvasni, zenét hallgatni, képet nézni sokan tanítanak sokaságot, de épületet olvasni ugyan ki tanít kicsodát? És épp ezért különös, hogy a sokaság is építőiparról tud, építészetről nem, de ha szemügyre vesz egy-egy új épületet, akkor azt mondja, hogy szép, vagy sokkal inkább azt, hogy ronda, förtelmes, börtön stb. Még különösebb, hogy a sokaság igenis érdeklődik az új épületek iránt — saját, céhem dolgán búsongva gyanítom, hogy élénkebben, mint szépirodalmunk új termése iránt —, de az érdeklődésének nem felelnek meg recenziós rovatok, kritikák. Írók, festők, rendezők, színészek izgatottan várják, elvárják is, hogy produktumukról megemlékezzék a kritika (tegye is!); az építészek nem számíthatnak többre, mint szórványos figyelemre meg természetesen arra, hogy a sokaság, amelyet építészetet olvasni nem tanítanak, amellyel nem tudatják hétről hétre, hónapról hónapra, hogy a kultúrában jelen van a „mater artium" is, értetlenül vagy ítéletközhelyekkel fogadja az alkotásokat.

Csak példaképp, nem dicséretül, nem kritikának szánva (mert engem sem tanít senki épületet olvasni, új szállodákról, művelődési központokról, pompás vagy döbbenetesen kivagyi villákról én sem értesülök hetente-havonta, kritikai kolumnákat böngészve): Budapesten megépült egy irodaház, és akit — irodalom, film, színház, képzőművészet dolgaiban járatost — megkérdeztem, az annak az épületnek egyetlen jellemzőjét sem látta meg. Sajátosságát nem ismerte föl, stiláris-kulturális „üzenetét" nem tudta megfogalmazni. (Miért van az épület előtt terecske? Miért díszítő eleme a vörös klinkertégla? Mit ismételnek meg a jelenre átfogalmazott stílusjelzések? Mit „üzen" az üvegfal, amely egy irodaházban mozgó alakokat közelít egy utca járókelőihez?) Az jutott eszembe, hogy lám, az a sok-sok irodalmi recenzió, lírát magyarázó „miért szép", művészeti irányzatokat (hol jól, hol kevésbé jól, de mégis valahogy) megmagyarázó közművelő munka már biztosan eredményes, hiszen már nem tartunk ott, hogy Jókai. Mór az egyetlen élvezhető magyar író, és Munkácsy Mihály a festők festője — de az építészet kimaradt a mindennapos kulturális megbeszélésből, és ezért Ybl Miklós, a legnagyobb magyar építész, esetleg Lechner Ödön, Schulek Frigyes. Még egy olyan nagy embert, mint Kós Károly volt, is csak hetven-nyolcvan éves késéssel mutatott be és föl végre nálunk az építészeti-közművelő irodalom, és legalább négy évtizednyi rendszeres közművelő munka maradt el. Ne takargassuk a tényt, hogy még a mai művelt ember is általában műveletlenül, tájékozatlanul szemléli a modern építészetet (ugyan mit tudjon kezdeni ennek a posztmodernbehajlásával?). Elmarasztalni sem tudom igazán azt, aki az újra odavágja a közhelyes „rémes"-t, „rondá"-t: a tájékozatlant megriasztja az új, ösztönösen, önvédelemből utasítja el azt, amit nem ért. Az, hogy „annak a Nagy Lászlónak a verseit sem érti a fene se", hogy „olyat, mint az a Kondor, én is festek", már a múlt mulatságos művelődéstörténeti anekdótái közé sorolható. Az építészet megítélése valahol még ott tart, talán 1940-ben, talán az eklektikánál.

„Mater artium"? Építőipar? Közműveltség? Valami kimaradt, kézen-közön elveszett, kihullott a művelődés mindennapjaiból.

az orvosi tevékenységet esetleg vonzóvá teszik. Aki ezen a pályán megmarad, azt az orvost a szakmaszeretet, az embereken való segíteni akarás éppúgy fűti, mint más szakterületek orvosait. Sajnos, egyre kevesebben vannak, akik a pathológusi hivatás gyakorlásával járó áldozatot, lemondást vállalják (a mai Magyarországon dolgozó huszonnyolcezer orvos közül még kétszázan sem). Szakmánk tehát munkaerőgondokkal, utánpótlásgondokkal küzd.

3. Ha a riporter vállalta volna a téma alaposabb körüljárásával járó fáradalmakat, bizonyára talált volna a (szélesebb olvasóközönség számára) helyenként elborzasztó, elrettentő, naturális részletek leírásán túl is olyan problémákat, amelyek talán kevésbé hatásosak, de a pathológusi munkát és a riportban meglátogatott intézet tevékenységét teljesebben és valósághűbben tükrözik. Amelyek talán a kívülállókat is elgondolkozásra, a kórbonctannál a köztudatban elterjedt — sok vonatkozásban téves — nézeteik újragondolására, újraértékelésére késztetik, s nem a már kialakult kép torz vonásait erősítik meg.

4. Tulajdonképpen a riportban leírt minden sor igaz. Csak éppen a cikk olyan, mint egy idézetsorozat, amelyben a kiemelések hibátlanok, de a citátumok összeolvasáskor nem azt mondják, amiről az *egész* szól.

hatás — vagy kifejezett hatásosság — ürügyén sem engedhető meg.

7. Ahol az újságíró járt, arról a helyről Morgagni mondta: „Hic mortui vivos docent" — *„Itt a holtak tanítják az élőket"*. S a tudás, amelyhez hozzásegítenek, az élőket, az életet szolgálja. Lehet, hogy az életet szeretni és csodálni csak az élőben lehet, de dolgozni érte *kell* az élettelen anyagon is. Akik ezt végzik, munkaszeretettel, hivatástudattal teszik; és felelősséggel — amit a riporternek is éreznie kellene. Az írott szó felelősségét és súlyát; az emberekért folyó munkát segítő vagy kedvet és hitet szegő, a szakmai téren és a köznapi életben ellenérzést és ellenkezést kiváltó, érintőleges és felszínes ismeretekkel társított élmények közlésének a felelősségét.

Dr. Jellinek Harry

egyetemi tanár,
a II. sz. Kórbonctan Intézet
igazgatója,
a Magyar Pathológusok
Társaságának elnökhelyettese

★

A hozzászóláshoz annyit tennénk hozzá, hogy a Jellinek professzor által hiányolt témákról 1973/50. számunkban, Pathó László Kórbonctan című riportjában már szóltunk.

ÉS

szerényebb képességű társaik.

Jó, állapodjunk meg, a szerzők mást mondtak, és mást gondoltak. De akkor meg itt tornyosul előttünk egy másik kérdés: *mi legyen a művekkel, melyeket „nem gondoltak" ugyan, viszont megírtak?* Mert valamit a művek is közöltek, s feltehető, hogy a művek is hazudtak... Hazudtak a „munka nyomában nincsen gond" szövegek, hazudtak a pentatonok, a lídek és a mixolídek, hazudtak a népdalok cifra ruhái és az ünnepre hívó fanfárok.

Vagy mindettől tekintsünk el, mert szerzőik mást gondoltak? Esetleg másféle kompozíciókat szerettek volna írni? De hát ezeket a dalokat ki kellett nyomtatni, ezeket terjeszteni kellett, ezeket meg kellett vásárolni, be kellett tanítani, meg kellett tanulni és énekelni kellett. Mindenkinek kellett énekelni őket, és mást nemigen volt szabad énekelni.

MEGHALT FÖLDES MIHÁLY

Lapzártakor kaptuk a gyászhírt, hogy Földes Mihály, kétszeres József Attila-díjas író, a Szocialista Hazáért Érdemrend és a Munka Vörös Zászló Érdemrend kitüntetettje hetvenkilenc éves korában elhunyt.

Ahhoz a rohamosan fogyatkozó nemzedékhez tartozott: amelynek élete a *szolgálat* volt: az illegális mozgalom, a munkásművelődés, a szocialista irodalom szolgálata. A termékeny író emlékét számos regény és színmű őrzi — itthon és a szomszédos országokban.

ÉLET ÉS

Ybl Miklós, építész

L. Koch Henrik

Szente Erzsébet: A pöli templom 11.

Népszabadság Bp. 1981 aug. 16

Ybl Miklós, épületei

– : Ismét Duna-korzó

Esztendő, Bp. 1981. nov. 26.

1.

Ybl Miklós, építész

megemlíteni

Szűcs Gábor:

Építészlap, Bp. 1981. nov. 2.

4.

Ybl Miklós építész /1814–1891/.

az Ybl Miklós tervezte brestti Várbazár szobrászműtermében Kampfl János szobrászművész a Tiszakécske főterére készülő Felszabadulási Emlékmű tervén dolgozik. /repr./

Petőfi Népe, 1984. febr. 18.

Ybl Miklós, építész |1814-1891|.

Lotz Károly a századvég ünnepelt festője évtizedeken át Ybl Miklós építésszel működött együtt.

Brestyánszky Ilona: Lotz Károly emlékezete.
Békés Megyei Népújság, 1983. dec. 17. 8. old.

Ybl Miklós építész (1814-1891).

Az Ybl Miklós terezte Várbazár szobrász-műtermeiben télen sem szünetel a munka. Az itt alkotó művészek kiállításokra készülnek, az idén felállítandó szobraikon dolgoznak.

Vas Nelke, 1984. febr. 22.

Ybl Miklós, építész (1814–1891).

Lotz Károly festőművész a Sugár – ma Népköztársaság-úti és a Nemzeti Múzeum körül akkor épült főúri paloták dísztermeibe már mitológiai jelenteket komponált. Ebben a témában alkotta legjobb műveit. Évtizedeken át Ybl Miklós építésszel működött együtt.

Brestyánszky Ilona: Lotz Károly emlékezete.
Hajdú-Bihari Napló, 1983. dec. 10. 9-old.

Ybl Miklós, építész (1814–1891)

Lotz Károly a Sugár (ma Népköztársaság) úti és a Nemzeti Múzeum körül akkor épült főúri palotáik dísztermeibe már mitológiai jeleneteket kompomált. Ebben a témában alkotta legjobb műveit. Évtizedeken át Ybl Miklós építésznél működött együtt.

Bertyánszky Ilona: Lotz Károly emlékezete.
Nógrád, 1983. dec. 17.

YBL MIKLÓS

1883-ban, tervei alapján épitették a turai Schossberger kastélyt

Franka Tibor:A halogatás többe kerül

UJ TÜKÖR 1980/XVII/27.sz.18.o.

transitus a non-esse ad esse. Dup
ex aliquo /simplex productio/ et
est transitus ab esse ad non-esse

b/ Mutatio physica potest es
lis. Mutatio substantialis duplex
Generatio adest, si transitus a t
fit /in vivificatione materiae/,
a termino positivo ad negativum f
accidentalis est augmentatio /hom
nescit /et motus localis /aliquid

5. Quomodo mutatio physica s

In mutatione physica substan
mam suam substantialem et novam f

6. Quomodo mutatio physica a
localis -

Ybl Miklós, építész

Művének: a margitszigeti fürdőnek helyére gyógyszállót kívánnak építeni.

(—ts): Védelmet kér a Margitsziget

4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1972. aug. 24.

Ybl Miklós, építész

Művészeti sétas keretében ismertetik műveit. (Okt. 21.-én.)

– : A hét végi kulturális programból 9.

Népszabadság, Bp. 1972. okt. 21.

Ybl Miklós építész

79 éve halt meg

Népszava 1970 január 22

4. old.

Ybl Miklós

156 éve született

Nógrád 1970 április 4
10. old.

Ybl Miklós

mellszobrát a magyarszigeti
művészsétányon állítják fel

Népszava 1969 január 11
2. old.

Ybl Miklós építész

78 éve halt meg

Nápszava 1969 január 22
Ycold

Ybl Miklós

155 éve született

Nápszava 1969 április 6.

Ybl Miklós

Danubius-kútját említi Rácz György Szeplők c. cikkében

Budapest, 1970. 5. sz. 30-31.1.

Ybl Miklós

T. Papp Melinda építészmérnök helyreigazitja a Budapest 1970. évf. 9. számában közölt cikk egyik megállapitását: az Ybl-Fessler-féle Dunabius-kút alakjait Győry Dezső nem restaurálta-kiegészitette, hanem teljes egészükben másolatként újrafaragta; az eredeti szobrok egyike a Calvin tér 9.sz. ház udvarán áll.

Budapest, 1971. 1.sz. 48. l.

Ybl Miklós

nevét említi

Ságvári Ágnes: Budapest tervezésének kezdetei.
Budapest, 1970. 12. sz. 19-21. l.

Ybl Miklós

műve a Bp. V. Károlyi u. 12. sz. épület (1866-68); kör alaprajzú lépcsőkára öntöttvas vázszerkezetű.

Császár László: Az iparosodás értékeş emlékei.
Budapest, 1970. 8. sz. 40. l.

Ybl Miklós

nevét említi

Bronts Lajos: Hol legyen a Nemzetközi Vásár végleges helye? - Budapest, 1970. 12.sz. 30. l.

Ybl Miklós

nevét és a Bródy Sándor utcában épitett épületeit (régi kégviselőhás, Festetics és Dégenfeld-palotán) emliti

Zachár Ottó: Az én utcám. - Budapest, 1970.12.sz.
42-43. l.

Ybl Miklós

Operaházát említi.

R.R.S: A Sugárút születése.
Budapest 1971-5. n. 48. l.

Ybl Miklós

A budapesti Operaház tervpályázatára Ybl Miklóst, Steindl Imrét, Szkalnitzky Antalt és Linzbauer Istvánt hívták meg Budapestről, Bécsből Fellnert és Göttingából Hofmanstedtet.

Gábor István: Egy régi épület új arca - Állami Operaház. - Budapest, 1970. 3.sz. 2o. 1.

Ybl Miklós

A mai Engels téren álló Danubius-kutat Ybl Miklós tervezte, a szobrokat Fessler Leó készitette; a kutat a II. világháború után Győri Dezső állitotta helyre.

Csánaky Ottó: Budapesti díszkutak.
Budapest, 1970. 9.os. 43. l.

Ybl Miklós
építész

~ restaurálta a gödöllői Grassal-
kovich kastélyt.

Raabs: Magyar építészettört. 212.
Műszaki kiadó 1971.

Ybl Miklós
építén

~ alakította át a pesti, Petőfi téri
görög templomot.

Rados: Magyar építénettörténet 236.
Műszaki kiadó 1971.

Ybl Miklós
épületei

M. o.-on megtelepedett, idegen eredetű családból származott.

Radocs Lehel: Magyar építészettörténet.
Műszaki Könyvkiadó 1971. 12.

Ybl Miklós

építén

neoreneszánsz terve szerint továbbépít-
ve kapta mai alakját a pesti
„Bazilika".

Rados: Magyar építéstörténet.
Műszaki kiadó 1971.

Ybl Miklós
építén

Fót. Templom /1845-55/

Repr.

Rados: Magyar építészettőrt. 281.
Műszaki kiadó 1971.

Ybl Miklós
építén

~ tervezte a tóti plébániatemplomot

Rados: Magyar építészettört. 280.
Műszaki kiadó 1971.

Ybl Miklós
építész

~ vodójában dolgozott egy ideig
Schickedanz Albert.

Rados: Magyar építészettört. 308.
Műszaki Kiadó 1971.

1) Ybl Miklós
építén

1814 – 1891. Bécsi és müncheni tanulmányai után Pollack irodájában kezdte meg gyakorlatát, gyorsan önállósult.
60-as évektől olasz ven. stílusban.
Műrei: Budai Takarékpénztár, Ráctárradós: Magyar építészettört. 293.
Műszaki kiadó 1971.

2) Ybl Miklós
építén

dő épülete, vége Országház, Nemzeti Lovarda, Festetich-Degenfeld és Károlyi palota, margitszigeti lebontott fürdő épülete, Vámház (1872-74), Várkert-ba-

Radó: Magyar építészettört. 293-94.
Műszaki kiadó 1971.

3) 4 bl Miklós
építész

zár, királyi palotához hiszített terosorozata,
a Bazilika kiépítése; Operaház /Bp./,
az Opera tervezésére 1873-ban kiírt
pályázaton első díjat nyert.

Radós: Magyar építészettörténet 294.
Műszaki kiadó 1971.

4) Ybl Miklós
építész

Egyéb művei: bérház, kastély, villa.

Bp. Margitsziget, gyógyfürdő épülete
1869. kep.

Bp. Várkertbazár. 1875-78.

Rados: Magyar építészettört. 294; 349-350 kép.
Műszaki Kiadó 1971.

5] Ybl Miklós
építész

Bp. Operaház. 1873-82. Repr.
—"— "— alaprajza Repr.
—"— "— műrőtere Repr.

Radó: Magyar építészettört. 351-353. kép.
Műszaki kiadó 1971.

1) Ybl Miklós

építén

/1814-91/

Művei: fóti templom /1845-55/,

Brékesfehérvári lakóházak,

Bp. Múzeum krt. 7. „Unger ház"

Pollack Mihály síremléke 1857/

Tótfalu.

Rados Magyar építésettört. 283.

Műszaki kiadó 1971.

2) Ybl Miklós
építén

Bakáts téri templom /1867/
Nemzeti Lovarda /1858/
Pollack Mihály volt a mestere.

Rados: Magyar építészettört. 283.
Műszaki kiadó 1971.

Ybl Miklós

Székesfehérvárán, 1814. ápr. 2.-án

született.

Esti Kránika I.

1972. III. 30. 19.00 Ka.

YBL MIKLÓS, épitész

Madarassy Walter 1954-ben érmet készitett róla.

Madarassy, éremmüvész, müveinek jegyzékében:
282.sz.-YBL MIKLÓS,-cca.78 mm.,szabálytalan kör,egy-oldalas,öntött,vésett,bronz,Magy.Nemz.Galéria. 86.old

SOÓS GYULA: Madarassy Walter éremmüvészete 79.old

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LXII-LXIII.évf. 1963-64.
Akad.Kiadó, 1964

Ybl Miklós, építész

A parádi Cifra-istálló

Ybl tervei alapján épült.

— : A cifra istálló 8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. júl. 29.

Ybl Miklós épitész

81 éve halt meg

Népszava 1972 jamuár 23.

9-old.

Ybl Miklós, építész

Megemlítve.

– : Tervezte : Hauszmann 6.

EST/HIRLAP, Bp. 1972. jún. 8.

Ybl Miklós

Turai vasút 1883-ban

Épült a turai kastély - emlékre

+ fényképp.

Pestmegyei Hírlap 1969 április 29.

6. old.

Ybl Miklós

Operája (1873-84) eklektikával kapcsolatban.

Erdey Gyula: Magyar design; Ipari Művészet, 1969. III. 8.l.

Ybl Miklós
életéről

~ korai művéről

Ybl Ervin: Ybl Miklós /Bp. 1956/

A magyarországi műv. tört. I. 439.
Corvina 1970.

Ybl Miklós
építén

~ kezdte kiépítem, átalakítani a budai
parálya vásat. Halála után Hauszmann A.
folytatta a munkát.

A magyarországi műv. tört I. 446.
Corvina 1970

Ybl Miklós
építész

Az Operaház: Budapest VI. Népköztársaságutja 22. 1878-1884

Az egykori margitnigeti fürdőépület.

Az egykori Vámház épületének Duna felőli homlokata. Budapest IX. Dimitrov tér 8 1872-1884.

Repr.

A magyarországi műv. tört II. Kép. n. 620, 621, 622.
Corvina 1970

Ybl Miklós
építész

Az egykori Unger-ház. 1859-1865
Budapest, V. Vigadó tér 2.
Rept.

A magyarországi műv. lört. II. Kép sz. 592
Corvina 1970.

Ybl Miklós
élete

Fóti templom; Múzeum krt 7.u.

A magyarországi műv. kört. I. 393.
Corvina 1970.

1) Ybl Miklós
építén

1814 - 1891. Műpei: Múzeum krt. 7. - Sőműre.
Károlyi palota / Puskin u./; margitsügeti
fürdőház;
Neoreneszánsz: Opera; Bazilika / Kipótvárs /
Vámház / Marx Károly közg. Egyet. / Várbazár,
A mo-gyorországi műv. tört. I. 413.
Corvina 1970.

2) Ybl Miklós
építészi

a kiosk.

A magyarországi műv. tört. I. 414.
Corvina 1970.

Ybl Miklós
építén

Réat vett a lipótvárosi Bazilika építésében.

A magyarországi műv. tört. I. 338.
Corvina 1970.

Ybl épitész

Dux Adolf kritikus és dr, Brody jeles ügyvéd Pest városától engedélyt kért német szinház épitésére, melyet Ybl Miklós épitene. A lap reménykedik, hogy a német szinház számára nem lesz hely, -irja a Budapesti hirvivő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1868. juni. 21.
25. sz. 597. lap.

Ybl Miklós
építész

Méltatás

Isigmondi Mária: Gyula városáért.
Nők Lapja, 1968. ápr – 14 sz.

Ybl Miklós

építette be 1888. ban. Vigadó diszterme-
nek ~~vég~~ két végére az ünnepajtókat.

Czagány István: A Pesti Vigadó sorsa.
Budapest, 1969. 8. sz. 32-34. l.

34. l.

Ybl Miklós

irodájában készültek a második pesti bölcsőde tervei az 1870-es években.

dr. Szabó Elekné: Pest első bölcsődeépülete..

Budapest, 1969. 8. sz. 41-42 l.

Ybl Miklós

terverte Ganz Ábrahám Duna-parti palotáját majd síremlékét. Említi Szekeres József cikke: Külföldi szemtanú Buda 1849. évi osztomáról.

Budapest, 1969.4.sz. 40-41. l.

Ibl Miklós

tervezte és Fessler Leó mintáztá (1880-83) az ugynevezett Donubius kutat jelenleg az Engels téren álló műret.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 4631 721

Ybl Miklós

Tervei alapján épült fel a by-i Pesti Hazai Első Takarékpenztár épülete (V. Lónyai Mihály u.)

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 463 l. 681.

Ibl Miklós

tervezte a bp-i Kálvin téren álló bérházat, mely 1945-ben megsemmisült.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 4631

F28

Ibl Miklós

teroe szerint épült fel az 1860-as évek-
ben a IX. ker. Bakáts téri plébánia –
templom.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopé-
dia, Budapest, 1970. 4631

75P

Ybl Miklós

Terve alapján épült fel a II. Fő utca
1. p. alatti épület, 1867–69 között.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia,
Budapest, 1970. 463 l

82 l.

Ybl Miklós

1872-73 között a Duna parti Petőfi téri görög keleti görög templom két homlokzati tornyára díszes, kosárra pisakot épített.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 463l

90l

Ibl Miklós

Tervei alapján épült fel a VIII. Bródy Sándor u. 8. p. alatti régi képvivelőház épülete (1865).

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1271

Ibl Miklós

Celső munkálatokat végzett az V. ker. Károlyi Mihály u. 16-s. a. polota első emeletén.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1271

Ybl Miklós

tervei alapján épült fel, 1857-58 között az új Lovarda épület (VIII. Pollack Mihály tér).

Tóth Ernőné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

158 l

Ibl Miklós

épitette a Margitsziget-i fürdőházat.

Tóth Endréné: Budapest Encihlopédia, Budapest, 1970.

17.1

Ibl Miklós

tervei alapján épült fel a Vámház, az Egyetemek Muzeum körúti és Üllői-uti épületei, Operaház.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

1781

Ybl Miklós

tervei alapján épült fel 1869-ben az I. Hadnagy u. 8. sz. a. „Rác fürdő"-jobb oldali emeletes része és fürdőcsarnoka.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

252 f.

Ibl Miklós

1873-ban rapott megbízást az Operaház felépítésére vonatkozó terv elkészítésére. Utóbb a bizottság elfogadta a mester leegyszerűsített tervét.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970. 227 l.

Tóth Miklós

közvetlen munkatársai: Petschacher Gyuszi, Schmahl Henrik, Schikedanz Albert.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

213 l

Ybl Miklós

épitette az Operaházat, valamint a Budai Takarékpénztár épületét (1862) és a Vámházat (1970-72).

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2121

Ibl Miklós

kapott megbízást, hogy mutasson be tervvázlatokat a Sugár út egyes háztömbjeire.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, 1970. Budapest,

2121

Ybl Miklós

Servei alapján épült fel a Múzeum krt. 7. sz. épület romantikus stílusban.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2631

Ibl Miklos

folytatta az összeomlott Szt. István Bazilika helyreállítási munkálatokat, és átalakította a templomtereket.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2911

Ybl Miklós

megbízást kapott a Vörösmarty tér
keretépítményének tervezésére.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3681

Ibl Miklós

1891-ben meghalt.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3551

Ibl Miklós

1881-ben kapja meg a királyi polotabővítés tervének kipzítésére vonatkozó megbízást.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3551

Ybl Miklós

1870-74 között építette a Dimitrov téri volt Vámház épületét.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

347 f

Ibl Miklós

tervei szerint készült el a jelenleg az Engels téren álló Danubius kút-alkotós.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

306 f.

Ybl Miklós

neve emlitve

„Kulturának nagyjainak arcképcsarnoka"

Nápszava 1968 május 29
2. old.

Ybl Miklós, építész

Ybl Miklós terveit (Népszínház, Bazilika, Opera, Akadémia, stb.) és személyes iratait nedves pincében őrzik, kitéve romlásnak, pusztulásnak.

M. Szántó Judit: Pasztell Operaház 3.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. szept. 15.

Ybl Miklós, építész

Aranyozás

ag Az angol királynő hét-
yőn felavatja Nagy-Britan-
rvia első északi-tengeri
olajmezőjét. A Forties-olaj-
nezőt 1970 novemberében
ártak fel az Északi-tenger-
ek a skóciai Aberdeen
menti részén.

— A Tudomány Háza 6.

EST! HIRLAP, Bp. 1975. nov. 1.

Ybl Miklós, építész

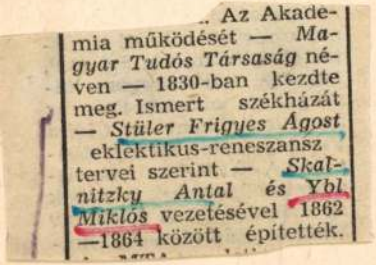

... Az Akademia működését — *Magyar Tudós Társaság* néven — 1830-ban kezdte meg. Ismert székházát — *Stüler Frigyes Ágost* eklektikus-reneszansz tervei szerint — *Skalnitzky Antal* és *Ybl Miklós* vezetésével 1862—1864 között építették.

Ma
— 150 éve

8.

ESTI HIRLAP, Bp. 1975. nov. 3

Ybl Miklós, építén

A *piros jelzéssel* jutnak legrö-

ÁLLÁST KÍNÁL

Egy műszakos szöv
zet azonnal felvesz:
ső ellenőrt, kont
könyvelőt, bérelszám
gép- és gyorsírót.
Mezőtextil Szövetl
XIII., Katona J.
23/b. 118—269.

Egy műszakos szöv
zet azonnal felvesz:
tilipari ismeret
rendelkező raktárost
minisztrátort és ra
segédmunkást. Mez
til Szövetkezet, X
Katona J. u. 23/b.
269.

A Magyar Filmlabo
rium Vállalat felvé
keres: filmkidol
(előhívás, másolás,
szeállítás) munkára
dő dolgozókat. A n
kára betanítjuk. K

Egy műszakos szöv
zet azonnal felvesz:
ső ellenőrt, kont
könyvelőt, bérelszám
gép- és gyorsírót.
Mezőtextil Szövetl
XIII., Katona J.
23/b. 118—269.

Műanyagnyomtatásban,
műanyagfeldolgozásban
jártas mérnök állást
keres. „Lakás szükséges
H. 67 564" jeligére a ki-
adóba.

AFESZ-ek, tsz-ek! Köz-
gazdasági technikumi
érettségivel, 9 éves ke-
reskedelmi gyakorlattal
állást változtatnék (fér-
fi) vidéken. „Sürgős H.
67 748" jeligére a ki-
adóba.

—: A Purádi-katlanban 12.

NÉPSZABADSÁG, Bp. 1975. szept. 26.

Jbl Miklós

Az Eskü téren álló – mai nevén Március 15. tér – görögkeleti templom 1791–1801 között épült Jung József tervei szerint. Az egykori empire-stílusú templom azóta megváltozott, Jbl Miklós is átépítette. (említve)

Sziklai Júlia: Híres-neves épületek.

Esti Hírlap, 1945. jún. 25.

YBL MIKLÓS,épitész

Az itáliai reneszánsz moresz ornamentikával ötvöződve Ybl müvészi pályáján a fóti templomtól,1845-től mutatja a stilus forrását.Főbbek:az Unger-ház/1851-52,a Nemzeti lovarda/1857-58/,a reneszánsznak mondott Budai Takarékpénztár/1860/,a Geist-ésa Ganz-ház/1863-64/,a régi képviselőház,környezetében a Festetich György,Károlyi Alajos-paloták/1865.ill.1862,1863-64/,a Ganz Mauzoleum/1868/,a margitszigeti Margit-fürdő/1869/.240.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE; 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

1865-ben a Sándor utcai régi képviselőház terveinek elkészitésére őt,Diescher Antalt és Szkalniczky Antalt kérték fel.A megbizást Ybl kapta.Diescher 400 ftr.jutalmat kapott.Az épitkezéshez épitészbizottság alakulván a tervezés megbizottjaiból abban ő is részt vett. 245.old. 38.jegyz

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

Az ablakszemöldökként alkalmazott ,kozolokra támaszkodó kisérő pálcatag eredetileg angol gotikus elem,a kései decoratedstyle alkotása.Ybl már 1845-ben alkalmazta a fóti templom tornyának 1.,2.,3.emeleti ablakainál,s később is szinte valamennyi romantikus tervénél. 238.ol

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

Müvészete a legmagasabb európai szinvonalat,a stilus "megalkotáaásnak"folyamatát jelenti,de bármennyire is nagy a hatása,nem tudjuk kimutatni egyidőben az egész magyarországi épitészetben. 240.old

TÖRÖK LÁSZLÓ : A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

POllack Mihály irodájában keszdte pályafutását.Első munkáiban már teljes határozottsággal lép elő az akkor európaszerte növekvő irányzat,az itáliai reneszánsz,mor moreszk elemek eklektikája mellett. 239.old

TÖRÖK LÁSZLÓ : A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

Ybl Miklós,épitész

Az akademizmus szerepét nem cak Szalniczky Antal alatt kell belátnunk.A hetvenes évek szegedi épitészetében ezen tulmenően is jelentkezik majd.Már a Stüler Frigyes féle Akadémia épület nagy hatásának tudható be,hogy az Ybl reneszansz érdekes kapcsolatba kerül,sok magyar épitész munkájában jól kivehető módon,a hellenizáló eklektikával. 248.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

A Kálvántéri Geist-ház,aSzéchenyi rakparti Ganz Ábrahám-ház/1863-64/tervei Ybl müvészetének abban aperiódusában készültek,amikor a romantikával teljesen szakitani készült,s főleg Theophil Hansen/1813-1991/bécsi Heinrich's-Hofjának,Képzőmüv.Akadémiájának,Reichstag épületének hatására a kiutat a görög épitészet szellemében keresi. 250.old.

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

V.K. a szegedi Kiss Dávid-ház épitőjeként szerepel az 1960-as "Müemlékjegyzékben".1872-ben már állott. Állitólag bécsi épitész müve.A korabeli magyar épitészek munkájától eléggé különbözik.Nem sorolható be abba az áramlatba,amelyet az Ybl nyomán már ez időben kitaposott uton haladó épitészek járnak neoreneszansz alkotásaikkal. 250.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi ekelektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65. 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

Az európai épitészet romantikájának erdeményeit korai észak-itáliai reneszánsz formákkal és moreszk ornamentumokkal ötvöző irányvonal az eklektika reneszánsz érdeklődéséhez vezet.Az európai eklektika megalkotói,igy Ybl is,müvészi pályájuk jelentős szakaszában foglalkoztak ennek az iránynak a csiszolásával. 238.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MÚZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

Az angol gotikában stilusában a megemelt ablakok fölött egyenes szemöldök klasszicizáló motivum,átment a romantikába. Pán Józsefnél,ifj.Zitterbarth Mátyásnál és Yblnél is gyakori 243.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

Az általa tervezett fóti templom-iskola-plébánia együttesben is teljes határozottsággal lép elő az akkori európaszerte növekvő romantikus stilusirányzattal.
239.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,POLLACK ÁGOSTON,épitészek

Közösen tervezték a z ikervári Batthyány kastélyt. Az itáliai reneszánsz formák moreszk motivumokkal ötvöződő romantikus iránya vezette az eklektika reneszánsz érdeklődéséhez. 239.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

Azok a formaelemek hellenizáló formaelemek,amelyeket Hansen,Theophil,bécsi épitész[1813-1891/,majd Stüler Frigyes,Ybl vagy mások alkalmaztak,gyorsan keveredtek reneszansz formákkal.Igy jól érthető,Stüler utja a szabatosan neohellén berlini Neues-Museumtól a reneszansz izü pesti Akadémiáig,Ybl utja a Geist-háztól a Margit-fürdőig. 250.old57.jegyz

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65. 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

Korai eklektikus épülete az 1863-64-ben épült .az azóta elpusztult Geist-ház,az ugyaekkor épült és szintén meg semmisült Ganz Ábrahám-ház a Széchenyi rakparton.A szededi Kiss Dávid-ház nem hozható kapcsolatba vele.
250.old.55.jegyz

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

A Sugárut,a Nagykörut s Pest kiépitésében munkálkodó Scmahl,Petwchauer,Láng,Rauscher,Feszty,Freund,Unger, mondhátnónk egyöntetüen,az érett olasz reneszansz formáival gazdálkodik.Épületeikre a monumentalitást,változatosságot,sőt feltünést keltő manir jellemző.Közülük egyikhez sem áll közel a szegedi Kiss Dávid-ház tervezője.Nem hozható kapcsolatba Yblle1 sem,bár rokon az ő legkorábbi eklektikus épületeivel. 250.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

ACMÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

A klasszicizmus a romantika alatt sem aludt ki,s igy a neohellenizmus nem alaptalan propozició.Talán az is érdemének tudható be,hogy szabatossága révén igyekezett lehetetlenné temni az ügyetlen,laikus formakezelést. Szelleme még az érett neoreneszansz alkotásaiban is müködik néha-igy magának Yblnek Vámház-épületében is;kü különösen a belső udvarok architekturájában. 251.old

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS, építész

Tanitványa és jó barátja volt Ney Béla, aki a Magyar Mérnök és Épitész Egylet titkára is volt. Ney Weber Antallal közösen épitették fel 1873-ban Szegeden a Klauzál-téren a Kereskedelmi és Iparbank palotáját. 6.kép. 254.old. 63-64.jegyz

TÖRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged, 1966

YBL MIKLÓS,épitész

Weber Antallal,annak ~~1899~~ 1889-ben bekövetkezett halá-
láig szoros kapcsolatban állt.Müvészi elvi kapcsolatai
ik is vannak.E bizomyos formai rokonságok bár gyengén
szólnak Webernek a szegedi Kiss Dávid-ház szerzősége
mellett. 254.old

TÜRÖK LÁSZLÓ: A szegedi eklektika 227.old

A MÓRA FERENC MUZEUM ÉVKÖNYVE, 1964-65, 1. Szeged,
1966

Ybl Miklós

A Nemzeti Múzeum mellett épül fel 90 nap alatt az ideiglenes Országház 1865-ben, tervei szerint.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 112p.

Ybl Miklós

A Lipótvárosi Plébániatemplom építkezését 1868-tól 1889-ig vezette.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 109p.

Ybl Miklós

Károlyi Alajos palotája és a Nemzeti Lovarda az 1870-es evékben. (reprodukció)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 143p.

Ybl Miklós

A Budai Takarékpénztár koraeklektikus épülete.
1860-62 között építette, 1945-ben elpusztult.
(fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 150p.

Ybl Miklós

Br Unger Iván 1880 körül. (V., Múzeum krt 7.)
Romantikus stílusú, épült 1852-ben. (pótl)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 169p.

Ybl Miklós

A Pesti Hazai Takarékpénztár koraeklektikus sarokháza. Építette 1860-64 között. (fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 171 p.

Ybl Miklós

A Főrámpalota (ma Marx Károly Közgazdaságtudományi Egyetem) a Só téren, építette 1871-74 között.
(fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 176p.

Ybl Miklós

A Pesti Hazai Takarékpénztár Bérpalotája a Calvin téren. Építette 1880 körül, 1945-ben rommá vált. (fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 180p.

Ybl Miklós

A Rdgi képviselőház földszinti alaprajza (VIII., Bródy S. u. 8.) 1865-ben készítette. (sajt)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 184p.

Ybl Miklós

Nagyarányú szigeti fürdőegyesítési terve, melynek csak egy tagja épült meg 1870-ben.

Gerő László: Pest-Buda építésete az egyesítéskor. 71 p.

Ybl Miklós

1862-ben a Magyar Tudományos Akadémia
terveire kiírt pályázaton részt vesz.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 156 p.

Ybl Miklós

Bp. V., Múzeum krt. 7 sz. alatti átjáróházat Unger Henrik számára készítette 1850-52 közt.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 154 p.

Ybl Miklós

Korai alkotása a Nemzeti Lovarda (a mai Pollack M. tér.), melyet 1948-ban bontottak le.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 156. p.

Ybl Miklós

A Budai Takarékpénztár Fő u. 2sz. épületét a Clark Ádám téren építette 1860-62 között.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 152p.

Ybl Miklós

A FŐ u. 1sz. alatt, a budai Lánchídfőnél építi fel a Lánchíd Részvénytársulat vendéklátót.

Ybl Miklós

Ő építi Lányai Menyhértnek a Hunyadi János út várba torkollása előtt fekvő, 1944-45-ben elpusztult villát. (később Hatvany Ferencé.)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 152p.

Ybl Miklós

1874-re készül el Lipthay Béla Duna-parti háromemeletes villájával a Lánchídtól délre. E koraeklektikus épület 1945-ben elpusztult.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 152 p.

Ybl Miklós

Neve megemlítve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 152p.

Ybl Miklós

Fő utca 2sz. alatti épülete megemlítve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 139p.

Ybl Miklós

Neve megemlítve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az ezerévtől 137 p.

Ybl Miklós

Bakáts téri temploma megemlítve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 139 p.

Ybl Miklós

Alkotása a Bakács téri templom (Múzeum krt. 7.)

Gerle Károly: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 135 p.

Vol Miklós

---

tervei szerint építették át a fóti volt Ká-
rolyi kastélyt. 1845-ben kezdte meg az
István kiszály templom építését.
Csekelaszló: Dunakanyar. Budapest.

1973. 1391

961

Ibl Miklós

tervei szerint építették a le ányfalui

Szendrey Ignác házát (1873)

Csekc László: Dunakanyar, Budapest,

1973. 1391

481

Ibl Miklós

tervezte a fóti kéttornyu templomot.

Csekc Károly: Dunakanyar, Budapest, 1973. 139 l

23.l

Ybl Miklós

1870-72 közöd épiti Földtan épületét (ma Közgazdaságtudományi Egyetem.)

Gerő László: Pest-Buda épitészete az egyesitéskor 165p.

Ybl Miklós

Neve említve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 53p.

Ybl Miklós

A Budai Takarékpénztár épülete a hetvenes években, mely 1945-ben romná lett. (repro.)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 34 p.

Ybl Miklós.

Bp. VIII., Pollack Mihály tér, Festetics palota kora-eklektikus homlokzata, építette 1862-ben. (rajz.)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 123p.

Ybl Miklós

Ferencvárosi rk. plébániatemplom. Romantikus stílusú, 1867-79 közöl épített. (fotó.)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 128p.

Ybl Miklós

1867-ben építi a Puskin u. 44 sz. alatti, Reviczky út sarkán álló palotát Pálffy Pálné kívánságára.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 179 p.

Ybl Miklós

A Pollack Mihály tér sarkán épít egy palotát Károlyi Lajos számára.

Gerő Károly: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 179 p.

Ybl Miklós

A Nemzeti Múzeum mögött, a mai Pollack Mihály téren épiti fel Festetics György palotáját.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 179 p.

Ybl Miklós

ő építette a Bródy S. u. 14. – Pollack Mihály téri sarokházat, a Degenfeld palotát.

Ybl Miklós

A Calvin tér - Kecskeméti út sarkán állt Kleist házi háromemeletes sarokházát 1944-45-ben elpusztították.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 190 p.

Ybl Miklós

Neve megemlítve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 190 p.

Ybl Miklós

Neve megemlítve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor. 190 p.

Ybl Miklós

1862-ből Bp., V., Bajcsy-Zsilinszky út 17-
Lázár u. 1 sz. alatt egy romantikus sorokhá-
zat épít.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor 192p.

Ybl Miklós

A Belvárosi u. 7-9 sz. alatti háromemeletes klasszicista bérházat 1872-ben építi.

Ybl Miklós

Neve megemlítve.

Gerő László: Pest-Buda építészete az ezerkétszáz. 196p.

Ybl Miklós

A Régi Képviselőház közgyűlésterme. (fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor – Bp. 1973. 183p.

Ybl Miklós

1866-68 között épült az Egyetem utcában (ma Károlyi M. u.) a Reáltanoda utca sarkán álló Pesti Hazai Takarékpénztár részére, ma a Főnökségi Vízművek Igazgatósága.

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyenlőtlen 160 p.

Ybl Miklós

Az Unger ház udvara (fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéstor – Bp. 1973. 170p.

Ybl Miklós

A Fővámpalota előcsarnoka (fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor – Bp. 1973. 177p.

Ybl Miklós

A Budai Takarékpénztár épületének udvara, felső emeletén vas-arkatúrás tartókkal.

(fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyesítéskor – Bp. 1973. 153. p.

Ybl Miklós

A Budai Takarékpénztár épületének ~~fotó~~ udvara (fotó)

Gerő László: Pest-Buda építészete az egyenlőtlen – Bp. 1973. 151 p.

Ybl Miklós, építész

Megemlítve.

Máté György: Kis földalatti - történelem

6

Népszabadság, Bp 1973. dec. 29.

Ybl Miklós, építész

A Margitszigeten: „1869-re állt Ybl ... fürdőpalotája, a Margit fürdő."

Kőbányai György: Szigeti mállozda 4.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. nov. 16.

Ybl Miklós, építész

Az Akadémia épületének
építkezéseit vezette.

Halán Júlia: Ez a tudás háza 4.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. nov. 20.

Ybl Miklós, építész

Egyik műve: a Takarékpénztár épülete (Kálvin tér) ep 1870-s fényképen. → R.

— : Kálvin téri történelem 4.

ESTI HIRLAP, Bp 1973. nov. 21.

Ybl Miklós, építész

A Danubius-kút egyik
készítője. (fényképe.)

–: Kálvin téri történelem 4.

ESTI HIRLAP, Bp. 1973. nov. 24.

Ybl Miklós

a Várkert Bazárt tervezte a művész (emlitve és repr.)

Schneczi Tóth János: A Várkert szobrász-műtermeiben.

Népművelés, 1968. dec.

Ybl Miklós

A lap "Tájékozódás" c. rovata "Ybl" cimmel emlékezik a müvész születésének százhatvanadik évfordulójára. Megemliti "a kiválóan képzett nagy tehetségü épitész" tanulmányait, pályáját, alkotásait. Kiemeli egyik ismert épitészeti alkotását, a ma Ifjuségi Parknak használt Várbazárt. "Ybl sohasem másolt, müvei eredetiek és a müvészetek szintézisét próbálták megvalósitani." Végül Székely Bertalan és Lotz Károly alkotótársairól tesz említést.

Élet és Irodalom, Bp. 1974. ápr. 13.
XVIII. évf. 15. sz. 6. lap.

Ibl Miklós

építész 1867-79 között épitette a IX. Ma-
kóts téri ferencvárosi plébániatemplomot:

Berza László, Bernát György, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973. 13351

3261

Ybl Miklós

---

tervei szerint bővitették ki a XI. Tétényi
u. Erzsébet sósfürdőt.

Berza László, Bernát György, Erdei Fe-
renc stb.: Budapest Lexikon, Budapest
1973 1335 l

2041

Ybl Miklós

tervezte az Eötvös téren álló Eötvös József szobor talapzatát.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

2891

Ybl Miklós

tervezte az 1871-74 között épült Marx Károly közgazdaságtudományi intézetet.

Benza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest lexikon, Budapest, 1973. 133-34

2421

Ibl Miklós

és Fessler Leó alkották 1880-83 között az V. ker Engels téren felállított Danubius kutat.

Bezza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 13351

2341

Ibl Miklós /?/

épitette 1850 körül a II-XII. Budapesti úti, 36 sz. a. villát.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc, stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973 1335 l

150 l

Ibl Miklós

tervei szerint bővítették és korszerűsítették a budai Vásárlatot (1891).

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest, 1973. 13351

1481

Ybl Miklós

1872-ben tervezte a Belcionisz u. 7-9 sz. lakóházat.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973. 1335 l

104 l

1

Ybl Miklós (1814-1891)

pesti romantikus épületei közül

elsőként épült az V. Múzeum körút 7. sz.

ún. Unger-ház - 1852-53-ban.

Régi házak Pest-Budán Főszerkesztő: Pereházy Károly
Müszaki Kiadó Bp. 1976.

67. old.

Ybl Miklós

2

A Károlyi grófol madalmi építésekint működött, ekkor még nem rendelkezett céhes mesterjoggal, így a kivitelezésért való felelősségvállalást jelentő aláírása nem szerepelhetett a beadványi terven. Így Wagner Sámos kivitelező építőmester írta alá a tervet.

Régi házak Pest-Budán Főszerkesztő:Pereházy Károly
Müszaki Kiadó Bp.1976.

68.old

Ybl Miklós

Ybl Miklós terverte a kecskeméti evangélikus templomot.

Kerényi József: Megérteni az okos...
Tükör, 1976. szept. 7 – 10 oldal.

YBL MIKLÓS, épitész

Az Opera, mely Ybl Miklós olasz neireneszánsz stilusu alkotása, amelynek kocsifelhajtója két oldalán, fülkében Stróbl Alajos, Liszt és Erkel szobra áll.-1884-ben n itották meg Erkel Ferenc főigazgató irányitása mellett. 7.old

Mészáros Ottó: Budapest évszázadai 3.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1972. 4.sz. Bp.

YBL MIKLÓS, építész

A Budai Várpalotán Ybl Miklós tervezte a bővitást. mert a palota Ferenc József koronázása alkalmára kiosinek bizonyúlt. A krisztinavárosi volgybe kilépő Ybl szárny épitkezéseit a mester halala után Hauszmann alajos vette át. 40.old

Czakó Tiborné: Palota lesz a palota 39.old

Múzeumi Magazin, 1989. 33.sz. Bpest

YBL MIKLÓS, épitész

A Bazilikát,a Szt.István templomot 1851-1905 között épitettékHild József és Ybl Miklós tervei szerint. A kupola 96 m.magas,86+55 m.kiterjedésü.Ströbl Alajos Fadrusz János szobrai,Benczúr Gyula mozaikja diszitik 7.old

Mészáros Ottó: Budapest évszázadai 3.old

Müzsák, Müzeumi Magazin, 1972. 4.sz

YBL MIKLÓS, építész

Ybl Miklós,aki Pest-Buda,majd Legnevesebb építészeinek egyike,teret és szobrot kapott,ez utóbbit 1896-ban lep leztek le,alkotója Mayer Ede volt. 6.old

MÉSZÁROS OTTÓ: Budapest évszázadai 3.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1972. 4.sz. Bp.

YBL MIKLÓS, építész

A

A régi vár helyén-J.Hillebrandt tervei szerint 402 ezer forint költséggel,Mária Terézia alatt felépült palotát melyben 203 szoba volt,Ybl Miklós és Hauszmann Alajos elgondolása szerint bővitették tovább 1890-1905 között.

MÚSZÁROS OTTÓ: Budapest évszázada 3.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1972. 4.sz. Bp.

YBL MIKLÓS, épitész

--

Épitett Székesfehérváron Pollack Mihály, s Ybl Miklós is. az előbbi kezenyomát viseli magán a többi között az új Megyeház 1862-ben. 15.old

MÉSZÁROS OTTÓ: Fehérvár ezer éve 12.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1972. 2. sz. Bp.

Ybl Miklós, építész

L.: Feiksz Jenő

— : Portrék a kávéházban 4,

Esti Hírlap, Bp. 1977 jan. 29.

MTI SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 387-748, 340-726
1976 AUG 18
PETŐFI NÉPE

Ybl Miklós

1021

Százéves a Sugárút, a mai Népköztársaság útja

Pest úthálózata történelmi fejlődés eredménye. A belső Kiskörút a régi városfalak mentét követi, a Nagykörút egy elmocsarasodott Dunaág helyén húzódik, a sugárirányban kivezető Váci, Kerepesi, Üllői, Soroksári stb. utak pedig a századokon át kialakult országutak nyomvonalán haladnak. Megfelelő városrendezési tervek hiányában csak egyetlen új nagyobb útvonal terve merült fel először; 1841-ben: Kossuth Lajos indítványozta egy árnyékos fasor építését a Városerdőbe, a mai Városligetbe. Pest „tüdejét"; a ligetet ugyanis csak a szűk, nagy forgalmú, bazárszerű üzletekkel túlzsúfolt Király (ma Majakovszkij) utcán lehetett megközelíteni. Ezzel párhuzamosan akartak egy széles, levegős új útvonalat, egy sugárutat teremteni.

A Fővárosi Közmunkák Tanácsa rögtön megalakulása után, 1870-ben ennek megtervezését tartotta egyik első feladatának. A helyére vonatkozóan négy tervet vitattak meg, végül egy meglehetősen suta megoldást fogadtak el. Az lett volna ugyanis helyes, szép és célszerű, ha közvetlen összeköttetést létesítenek a Lánchíd és a Városliget között. Ehelyett az új út a Váci körúttól (ma Bajcsy-Zsilinszky út) indult ki; s így semminek sem volt a folytatása.

Az országgyűlés a nagy költségek miatt a Sugárútnak — így nevezték el — megépítéséről külön törvényt hozott (1870: LX). A munka méreteire jellemző, hogy 219 ingatlant kellett kisajátítani és lebontani, s ezekben a — tegyük mindjárt hozzá, hogy ócska és egészségtelen — lakásokban kb. 10 000 ember lakott. A költségek fedezésére a törvényhozás 3,3 millió forintot szavazott meg és ezenfelül 4,9 millió kölcsönt, ezt a szabályozás után létesített telkek eladási árából kellett visszafizetni. 1872—73-ban közel 70 — nagyobbára földszintes — házat le is bontottak, de az 1873-ban kezdődő gazdasági válság a munkákat nagyon lelassította. A telekvásárlás és az építkezés csak 1880 után lendült fel, s az utóbbi 1884-re fejeződött be.

Ybl Miklós még 1872-ben felkérték az egész útvonal kialakítása művészi irányítójának. Ezt a feladatát a legteljesebb mértékben sikerült megvalósítania. Az egész két és fél kilométer hosszú útvonal egységes stílusú; neoreneszánsz és neobarokk palotái harmonizálnak egymással. Gazdagon vannak díszítve, bár ezeknek a díszeknek nagy része — a főváros legtöbb házához hasonlóan — malterből és nem kőből készült. Általában díszesek a lépcsőházak, kapualjak is, sok helyen gyönyörködhetünk Lotz Károly, Székely Bertalan, Rauscher Lajos freskóiban, Fessler Leó, Donáth Gyula, Stróbl Alajos szobraiban. 38 háza részesül műemléki védelemben! Köztük legszebb a monumentális hatású Opera, melyet Ybl Miklós többször módosított terve alapján építettek 1875—1884 között. Belső díszítése is rendkívül gondos; művészi freskóit a kor legkiválóbb mesterei festették, Székely Bertalan, Lotz Károly, Than Mór. Mellette elsősorban a Dreschler-palota említhető meg, amelyben ma az Állami Balett Intézet működik és a Régi Műcsarnok, amelyet a Képzőművészeti Főiskola kapott meg.

● A Sugárút torkolata egykor.

● A Népköztársaság út ma. (MTI — KS)

Az út harmóniáját ma is csak egyetlen ház bontja meg, a századforduló után felhúzott Párizsi Nagy Áruház a 29. számú telken. Ma a Divatcsarnok otthona.

A Sugárutat előkelő, reprezentatív útvonalnak szánták, ennek megfelelően boltot alig terveztek, inkább csak kereskedelmi vállalatok bemutató- és mintatermeit és csupán egy-két magas színvonalú üzletet. A mai boltok jelentős részét később lakásokból alakították ki.

Három, egymástól jól elkülöníthető és majdnem egyforma hosszú részre oszlik. Az első a Bajcsy-Zsilinszky úttól a nyolcszögletű, olykor Oktogonnak, ma November 7-e térnek elnevezett kiszögellésig tart. Zárt beépítésű, 34 méter széles. Az Oktogontól kezdve 45,5 méterre szélesedik ki, a középre ültetett fasorok több ágra bontják, ezek közül egy-egy mindkét oldalon a sétalovaglóknak volt fenntartva, ma a gyalogosoké. A második és harmadik részt a Körönd (ma Kodály körönd) választja el. Ettől kezdve a zárt beépítést kertes házak váltják fel. Említsük meg a Körönd szobrait, amelyek a török és kuruc kor legendás hőseit örökítik meg, Zrínyi Miklóst, Szondy Györgyöt, Balassi Bálintot és Vak-Bottyánt.

A szükséges útépítési munkák, terek feltöltése után a Sugárutat száz évvel ezelőtt, 1876. augusztus 20-án akarták megnyitni. Az utat a forgalom számára valóban megnyitották, de ünnepség nélkül, mert a burkoló munkák befejezésével néhány napot késtek.

Az út előkelőségét azzal is hangsúlyozták, hogy zajtalan fakockákkal burkolták. Érdekes megemlíteni, hogy a vállalat 20 évi kezességet vállalt ezek kifogástalan állapotáért. Villamossínekkel nem akarták elcsúfítani, ezért földalatti, kéregvasutat létesítettek. 1895-ben egy évnél rövidebb idő alatt épült meg Európa első földalatti villamosa. A több mint három és fél kilométer hosszú pálya a Gizella (ma Vörösmarty térről vitt ki a Városligetbe. Később is gondosan ügyeltek a kifogástalan közlekedésre, ezért itt nyitották meg az első utóbuszvonalat, noha nagyobb szükség lett volna rá másutt, ahol a földalatt a tömegközlekedést nem oldotta meg ilyen jól.

A Sugárút építését erősen támogatta Andrássy Gyula miniszterelnök, a Fővárosi Közmunkák Tanácsának elnöke. Halála (1890) után ezért róla nevezték el. Mai neve Népköztársaság útja.

A Sugárúton kívül még egy hasonló utat tervezett a főváros. 1930-ban határozták el végleg a megépítését. Először Erzsébet, később Madách Imre útnak nevezték el, de mindmáig csak a legeleje készült el a Tanács körút mellett. Így a Népköztársaság útja az egyetlen várostervezés alapján készített nagyobb szabású út Budapest belterületén.

V. M.

özépiskolában

atkozott be

Egyre többen érdeklődnek a szakközépiskolák iránt is, ott több mint a fele lány a tanulóknak.

A szakközépiskola különben a hatvanas évek eleje óta hódít egyre nagyobb tért.

Huszonöt évvel ezelőtt sem kevés, több mint 17 000 középiskolás juthatott kollégiumi elhelyezéshez, a negyed század alatt pedig megsokszorozódott ez a szám. Tavaly több mint 43 000 diákot vettek fel kollégiumba. Még nagyobb a különbség a tanulószobásoknál: a negyedszázad alatt 6000-ről 30 000-re nőtt a számuk.

A statisztikák tanúsága szerint az 1958—59-es tanévben — amióta számontartják — 400 középiskolás diák részesült ösztöndíjban; tavaly több mint 15 000-en. Nőtt természetesen az elmúlt évtizedekben a vidékről naponta bejáró diákok száma is, ma meghaladja az 50 000-et, s ez az összes középiskolásoknak megközelítően a negyedrésze.

Számottevő fejlődésről tanúskodik a pedagógusstatisztika is. Míg 1938-ban 3,5 ezer, a legutóbbi tanévben már több mint 14 000 pedagógus tanított a középiskolákban. Huszonöt év alatt 120-szal nőtt az iskolák száma, s jelentős a változás az iskolatípusok megoszlásában. Az egyetemi számítóközpont néhány hete kiadott statisztikája 275 állami gimnáziumról, tíz felekezeti gimnáziumról és 234 önálló igazgatású szakközépiskoláról számol be. Érdekesség, hogy hazánkban 1938-ban összesen 285 középiskola volt, s ezen belül 55 középfokú tanítóképző. Hallgatóik száma azonban nem érte el a mai, 8 tanítóképző főiskola hallgatóinak számát.
(MTI)

sok, másutt kevés eső esett. Ahol hirtelen nagy mennyiségű víz zúdult a növényekre, ott károkat is okozott.

A megyében több mint 11 ezer hektár másodvetés van. Ahol lehet, ezek öntözését változatlanul szorgalmazniuk kell az üzemeknek. A törekvéseket bizonyítja, hogy augusztus 10-ig több mint 21 ezer hektáron öntöztek. A terület egy részén háromszor is

rendszeresen működtek a szórófejek, nincs aszálykár. Az öntözött kukorica mindenütt rekordtermést ígér.

A Kecskeméti Magyar—Szovjet Barátság Termelőszövetkezet 300 hektár vetőmagtermesztés céljára ültetett kukoricáját már másodszor öntözi a városi telep tisztított szennyvizével.

Hevesi István, a közös gazdaság ágazatvezetője elmondja,

ugyanis az ültetvényt kizárják vetőmagtermesztésből. Ugyanis aszály miatt nem tudott vol ültetésre alkalmas magot term ni a növény.

Jelenleg 65 szórófej dolgozik kukoricásban. Ezenkívül minte 70 hektár takarmányfélét önt nek még a városi szennyvíztiszt telepről. A létesítmény ily m don tehát nemcsak környezet delmi célokat szolgál, hanem mezőgazdasági termelést is se ti.

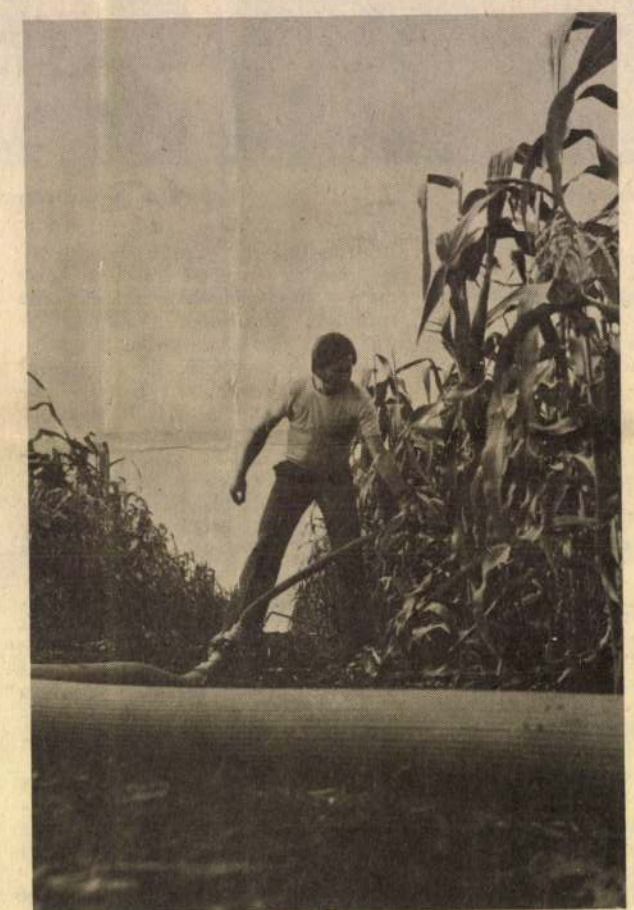

● **Hevesi István: — A vetőmag céljára termesztett kukoricatáblán ezeken a csöveken vezetjük a vizet a szórófejekhez.**

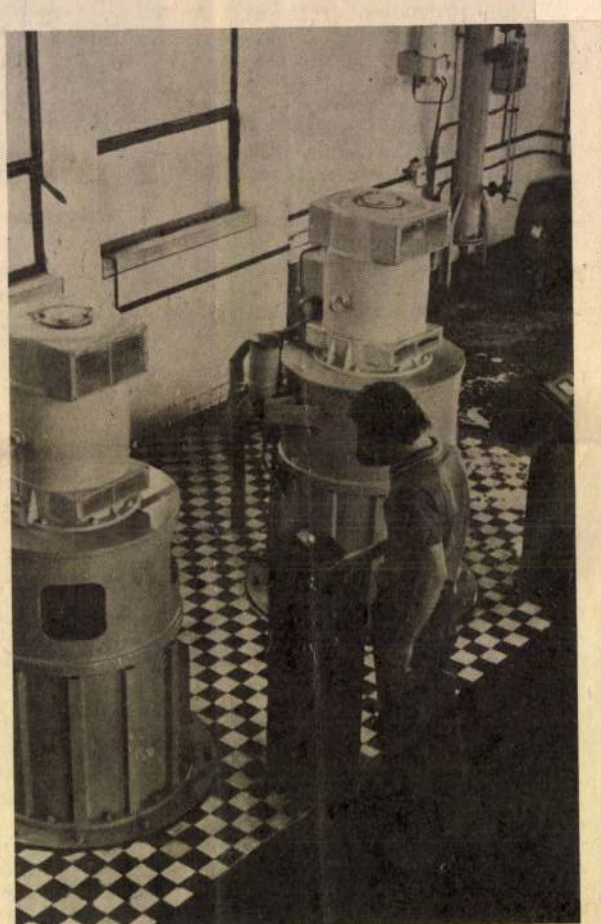

● **A nyomásközpontban 5 szivattyú szolgáltatja a vizet a termelőszövetkezet tábláira.**
(Szilágyi Mihály felvételei)

jének döntő hányadát lebonyolító HUNGAROCOOP Külkereskedelmi Vállalat határcsere-forgalma csaknem eléri az évi 500 millió forintot. Különösen erőteljes az Ukrán SZSZK-val lebonyolított határmenti árucsere — egy év alatt 85 százalékos — bővülése. A korábbi évek csökkenő, illetve stagnáló tendenciájából kikerülve a jugoszláv határmenti forgalom 40 százalékkal emelkedett, s igen eredményes a csehszlovák és román kapcsolat is.

A Romániából érkező import legjelentősebb cikkei a mészhidrát, a pamut alsónemű, a különféle méteráruk, a horganyzott vízvezetékcsövek és az üvegáruk.

Ukrajnából a határmenti árucserében főként műszaki cikkek érkeznek; egyebek mellett mopedek, kerékpárok, hordozható rádiók, porszívók és építőszeg. A magyar szövetkezetek többek között zöldségkonzerveket, pezsgőt, bort, kozmetikai cikkeket exportálnak szovjet üzletfeleiknek.

Az V. ötéves tervidőszak végére várhatóan csaknem 2,5-szörösére nő Jugoszláviával a forgalom. Az import kiemelkedő cikkei a sör, a száraztészta, a textiláruk, bútorok, különféle cipészipari kellékek, a kozmetikai cikkek; míg az exportban különösen a méz, a tenyésztojás, a profilüveg, a különféle magvak (köles, cirok, mustármag), továbbá a cukorgyári mészkő, és a szén a jellemző árucikk.
(MTI)

YBL MIKLÓS, építész

1870-ben megalakult a Fővárosi Közmunkák Tanácsa. Ez időkben épült egész sora a reprezentativ épületeknek, többek között Feszl Frigyes Vigadója, Steindl Imre Országháza, Ybl Miklós Operaháza, stb. 15.old

MOLNÁR AURÉL: Buda-Pesti századok 3.old

Múzsák, Múzeumi Magazin, 1971. 1.sz. Bp.

Ybl Miklós építész

A művész tervei nyomán épült a fővárosban a Pesti Hazai Első Takarék székháza és benne kap szállást nemsokára a Kárpátia Étterem is.

Láttuk, hallottuk a kiáltítermekben.

1976. dec. 12. Petőfi 11.33 M.

SAJTÓFIGYELŐ
MAGYAR HÍRLAP
BUDAPEST, IX., ÜLLŐI ÚT 51
Telefon: 138-068, 337-748,340-726

1977 JAN 2

Daily News

1021 Miklós Gál

Széchenyi-Schloß Nagycenk teilweise restauriert

Budapest (MTI) — Die Restaurierung der beiden Wachthäuser am Eingang des Széchenyi-Schlosses in Nagycenk (Nordwestungarn) wurde abgeschlossen. Zur Pflege des Gedenkens an István Széchenyi und seine Familie ist 1976 besonders viel getan worden. Nach der Instandsetzung des Hauptgebäudes wurde auch der Ostflügel — der Wirtschaftsflügel — erneuert.

Für die nahe Zukunft ist die Restaurierung des gesamten Schloßkomplexes vorgesehen. Dorthin wird das Landesfacharchiv für Wasserwesen übersiedeln, chenyi selbst angeordnet, der sich damals bereits in Döblin (Österreich) befand. Den höchsten Punkt der dreischiffigen Kirche bildet ein gotischer Husarenturm. Auch außer der Kirche befinden sich verzierte Säulen, oberhalb der Kirchentür halten zwei Adler das Wappen der Széchenyis. Die Denkmal-Kirche wurde um die Jahrhundertwende zum letzten Male renoviert. Unlängst wurde auch mit äußeren Restaurierungsarbeiten begonnen, die jetzt — außer der Renovierung des Turmes, die 1977 zu erwarten ist —

Carte

nach T

Plains, 31. [illegible]

Der künftige amerikanische Präsident Jimmy Carter hat am Donnerstag seinen Wunsch bekräftigt, möglichst noch vor dem Herbst 1977 mit dem KPdSU-Generalsekretär Leonid Breschnew zusammenzutreffen.

In einer Erklärung, die er

[illegible]

Interview mit einem amer
kanischen Publizisten u.
erklärt, daß die UdSSR z
einem Gipfeltreffen m
Carter bereit sei und au
richtig am baldigen Ab
schluß eines neuen SALT
Abkommens interessiert se

das einstige rote Schloß wird zum Hotel umgebaut. Auch die Rekonstruktion des Parks und der berühmten 220 Jahre alten Lindenallee werden fortgesetzt, an Stelle der ausgetrockneten Riesenlinden werden junge Bäume gesetzt.

Auch die 1864 nach Plänen von Miklós Ybl gebaute Kirche wird verschönert. Den Bau der Kirche hatte Szé-

beendet werden konnten. Im nächsten Jahr wird auch das Grabmal von Alajos Széchenyi restauriert — ein Werk des berühmten ungarischen Bildhauers Zsigmond Kisfaludi Stróbl. Die restaurierte Kirche und das Grabmal werden sich harmonisch in den Denkmalskomplex von Nagycenk einfügen.

Ybl Miklós

Nemcsak épületei, hanem ipanművészeti tervei is ismertek. ~~Román formálat elvenit fel.~~

(Ybl Ervin: Ybl Miklós Bp. 1956)

Koós Judith:Kozma Lajos munkássága Bp.1975.Akadémiai

9. old.

Ybl Miklós

A Pesti Müegylet f. évi május 31.-én tartott közgyülésén a mütárlatot intéző egylet, -szavazati többséggel-az uj választmány tagjává választotta meg a művészt.

Családi Lapok, Pest. 1855. I. félév.
11. sz. 524. lap

Ybl Miklós

Ybl Ervin két monográfiáját /Ybl Miklós, Bp, 1956. és Hauszmann Alajos - kézirat-/ említi

Török Ignác: Magyar építészet a historizmus korában. Építés-Építészettudomány. 1969.1-2.sz.131-180.l.

134.l.

Ybl Miklós

korai neorenesszánsz műveit (Geist-ház, Ganz-ház) és
részvételét a pesti Akadémia épületének tervpályázatán ismerteti, majd ezett eklektikus műveit rén-
letesen tárgyalja

[illegible]k László: Magyar építészet a historizmus korában.
[illegible]tészettudomány, 1969.1-2.sz.131-18o.1.

155, 158-163.1.

Ybl Miklós
építén

Fényképe más építének tár-
saságában.

Repr.

Kosáry D: M.o. tört. képekben
Gondolat 1971. 459. old.

Ybl Miklós

gr. Károlyi Lajos a müépitészt Párisba küldte, hogy a Faubourg st Germain egyik palotája szerint készitsen tervet a Muzeum háta mögött épitendő palotájáról, melyet oly módon épitsen meg, a hogy a kocsik az első emeletre föl-hajthassanak.
Bel -és Külföldi Hirek c. rovat közleménye.

Divatcsarnok, Bp. 1862. dec. 16.
5o. sz. 8o2. lap.

Ybl Miklós

Tervezte a "renaissance modoru egyemeletes palotát Festetics György részére a Muzeum közelében a Sándor utcába néző szögleten",- közli a Bel-és Külföldi Hirek c. rovat.

Divatcsarnok, Bp. 1862. juni. 3.
22. sz. 352. lap.

Ybl Miklós

A ferencvárosi uj templomot a müvész tervei szerint épitik fel, -közli a Budapesti hirvi- vő c. rovat.

Családi Kör. Bp. 1866. május 13. 19. sz. 453. lap.

Ibl Miklós

---

képitette az ókigyósi Wenckheim kastély tervét. (1875-79)

Deresényi Dezső, Entz Géza, Havassy Pál, Merényi Ferenc: Magyar műemlékvédelem 1969-70. Budapest 1972

3981

Ibl Miklós
építész

Miltalás

Osvát Katalin: Millenenni boltívek alatt.

Nők Lapja, 1972 július – 29 szám

Ybl Miklós
építen

Az Andrássy út végé, Ybl
gloriettjével. 1880 körül.
(repro)

Marthy Bernia: Bronzlovasok és ...
Nők Lapja, 1971 julius - 30 szám.

Ybl Miklós
építész

A Városligetben a forrás fölé
Ybl Miklós ivókutas gloriettet ter-
vezet, ma ez a kőépítmény a
Szechenyi hegyen látható.

Marthy Barna: Bronzlovasok és . . .
Nők Lapja, 1971. julius - 30 szám.

Ybl Miklós, építész

Megemlítve: a fóti templomot
Ybl Miklós tervezte.

— : Ünnepség Fóton

S.

Népszabadság, Bp. 1971. ápr. 5.

Ybl Miklós, épületei

A régi képviselőház (– ma olasz intézet a Bródy Sándor utcában –): – Ybl terve este.

Egykori kép: Rajz.

Vörös Károly: Egy pesti család regénye (3) 1664 – 1667.

Élet és Tudomány, Bp. 1970. aug. 28. XXV/35.

Ybl Miklós, építész

Ybl halála után Kauser József
vette át a Bazilika építését.

Vörös Károly: Egy család regénye
(4.)

1715-1718.

Élet és Tudomány, Bp. 1970. nemt. 4.

XXV./96.

Ybl Miklós

Gyomán, a Hősök útja 39. sz. ház – ma leány-kollégium, – a művész alkatása.

dr. Kóos Ferenc: Bemutatjuk Gyomát.

Békés Megyei Népújság, 1971. okt. 17.

Ybl Miklós, építész

„A Margitniget is fejlődött. Ybl Miklós felépítette a klasszikusan nép gyógyfürdőt."

Dolecskó Kornélia: Margit karcsú és erős

6-7.

ESTI HIRLAP, B. 1972. ápr. 1.

YBL MIKLÓS, építész

A régi Országháza 1865-ben épült Ybl tervei szerint a Nemzeti Múzeummal szemben. Fametszeteket közöltek homlokzatáról majd Stowikowszki Ádám rajza után készült litográfia ad hiteles képet az épületről. VLIV. tábla 1. kép. 86. old.

PEREHÁZY KÁROLY: Emlékérem a 100 éves régi pesti képviselőházról 86. old.

NUMIZMATIKAI KÖZLÖNY, LXIV-LXV, évf, 1965-1966. Akad. Kiadó, Bpest. 1966.

Ybl Miklós

választotta nét üvegajtókkal a Vigadó eredetileg egybenyiló nagyterem - kisterem - csemegetár helyiségeit

Czagány István: A pesti Vigadó épülettömbje. Épités Épités ettudomány, 197o. /2.köt./, 173-268.l.

201. l.

Ybl Miklós

A királyi vár tatarozását és bővitését Hausmann kezdte el,ezt a munkát halála után Ybl Miklós fálytatta.Felhasználták a munkákhoz a Zsolnay kerámiát.

Zsolnay Terézia,M. Zsolnay Margit:Zsolnay
Corvina 1974

155.o.

Ybl Miklós

az 187o-es években a Várbazár majolkiamennyezeté-
nek elkészitésével bizta meg Zsolnayt.

Zsolnay Terézia, V. Zsolnay Margit: Zsolnay
Corvina 1974 154.o.

MDK

Ybl Miklós, építész

Beck G. fülöp Ybl Miklós-érmet is

kénített.

Láncz Sándor: Beck G. fülöp 118-124. o.

Élet és Tudomány, Bp. 1970. I. 16. XXV/3. n.

Ybl Miklós

é Skalnitzky Antal művezetése mellett 1862-65 között épült fel az Akadémia épülete.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia. Budapest, 1970. 463l

8 f.

Tóth Miklós

Terve a Lipótvárosi plébániatemplom-ról. Reprodukció.

Tóth Enciklopédia: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

2918

Ybl Miklós

terve: a királyi palota átépítéséről.
Reprodukció.

Tóth Endréné: Budapest Enciklopédia, Budapest, 1970.

3641

Ybl Miklós

alkotta a székesfehérvári Vörösmarty tér romantikus házainak zömét.

Dr. Tillinger Ottó: Székesfehérvár és műemlékei

Műemlékvédelem, 1970.3.sz. 129-134.

Ybl Miklós

A Bp.II. Budakeszi út 36/b sz. müemlék lakóházat a szakirodalom - feltételesen -Ybl Miklós művének tulajdonitotta. Valószinübb azonban, hogy a ház Hild Józseftől származik.

Komárik Dénes: Rövid hirek budapesti müemlék-házakról.

Müemlékvédelem, 1970. 4. sz. 252.l.

Ybl Miklós

/romantikus müveit tekintve/ kevesebb épülettel szerepel a müemlékjegyzlkben nyilvántartott objektumok között, mint Máltás Hugó.

Komárik Dénes: Máltás Hugó - Müemlékvédelem, 1970. 4.sz. 221-226. l.

221. l.

Ybl Miklós

építette a Bp. VIII. Diener László u. 4. sz. alatt álló Pálffy-palotát, melynek építéstörténetét és helyreállítását részletesen ismerteti:

Budai Aurél: Ápolónőképző iskola egy Ybl-palotában.

216-22o.l.

Műemlékvédelem, 1970.4.sz.

Ybl Miklós

szerepét említi, taglalja és tisztázza a Bp.VI. Bajcsy Zsilinszky út 17. sz. házzal kapcsolatban Forchháy Károly

Forchháy Károly: Műemlék lakóépületek restaurálása a Terézvárosban. - Műemlékvédelem, 1970.2.sz. 91.lap.

93-95.l.

Ybl Miklós

mellett található építési gyakorló idejét
Schmal Henrik.

Barkóczi Péter: Rákóczi út 5-7-9.
Budapest, 1971.8.sz. 34-35.l.

Ybl Miklós

Huszár Adolf-Izsó Miklós-Ybl Miklós /talapzat/ Petőfi-szobrát, és Hikisch Rezső-Zala György Erzsébet királyné emlékművét említi

dr. Radnai Lóránt: A Március 15. tér.
Budapest, 1971.8.sz.20-22.l.

Ybl Miklós

budavári tevékenységét említi

Czagány István könyvismertetése /Gombos Zoltán: Budavári kertek/ Művtört.Írt. 1970.4.sz.298-302.l.

3ol. 1.

Ybl Miklós

szerepét, illetve részvételét az MTA székházának tervezésében és építésében említi

Gábor István: Egy régi épület új arca
Budapest, 1971. 7.sz. 15-18. l.

Ybl Miklós

életművének monografikus feldolgozását / Ybl E, Bp. 1956.

említi jegyzetben

Csagány István recenziója Vámos Ferenc Lajta Béla c. könyvéről. - Művtört.Írt. 1971.1.sz.60-66. l.

65.l.

Ybl Miklós

nevét, mint Róth Miksával kapcsolatban lévő építészét emliti

Kodo Judith: Magyar Art Nouveau üvegek. Művészet.ért. 1971.1.sz. 31-37. l.

34. l.

Ybl Miklós
építén

„Operaház" 1878 - 1884

Repr.

Magyar művtört. 7. 17.
Kimőmův. Kiad. 1971.

Ybl Miklós
építész

Az egykori Vámház 1872-1874.

Repr.

Magyar Műtörtt. 7. 16.
Képzőmű. Kiad. 1971.

Ybl Miklós
építész

1814–1891.
Művei: Várbazár, Közgazdasági Egyetem,
Bazilika ~~...~~., Operaház

Magyar műv. tört. A.
Kiprőműv. Kiad. 1971.

Ybl Miklós

Nyolcvan éve halt meg

Pestmegyei Hírlap 1 1971 január 22 r. old.

Ybl, Miklós
epitesz

A margitszigeti Ybl-fürdő lebontása
miltán felháborodást keltett.

Csagány István: A Pollack Mihály-tér védelmében
Művészet, 1971.junius - 13.oldal

Ybl Miklós
építész

A volt Eszterházy palota és a Károlyi palota között állott Ybl Miklós közismert Neureti Lovardája, amely 1945-ben annyira megsérült, hogy lebontottak.

Czagány István: A Pollack Mihály-tér védelmében
Művészet, 1971. junius - 13.oldal

Ybl Miklós
építési

A volt „Ospacsirta" utcát 4 épülete
díszítette. Az első csonkítás 1871-ben
történt mikor is Ybl „Testgyakorló és Tor-
nár iskolája"-t lebontották. Az „Ospa-
csirta" utca ma a Pollack Mihály tér

Czagány István: A Pollack Mihály-tér védelmében
Művészet, 1971. junius - 13.oldal

Ybl Miklós
építész

A volt „Öbpacsirta" utca, ma Pollack Mihály tér stilus csonkítása 1945-ben folytató dott mikor az Ybl féle Nemzeti Lovarda helyére a Magyar Rádió új palotája került

Czagány István: A Pollack Mihály-tér védelmében

Művészet, 1971. junius - 13.oldal

Ybl Miklós
építész

Művészi eklektikájának méltatása.

Czagány István: A Pollack Mihály-tér védelmében
Művészet, 1971.junius - 13.oldal

Ybl Miklós
épitész

Az 1863-1865 között épített Károlyi palota 1945-ben hiégett. Külső architektonikus értékei megmaradtak és ennek alapján folyik stilusbú helyreállítása.

Czagány István: A Pollack Mihály-tér védelmében
Müvészet, 1971. junius - 13.oldal

Ybl Miklós
építész

A volt Festetich palotat 1862-ben
alhotta Ybl Miklós. Műemlék helyre
állítása 1956-ban megbörtént. Ma
az Országos Széchenyi Könyvtár kasz-
nálja.

Czagány István: A Pollack Mihály-tér védelmében
Művészet, 1971. junius - 13.oldal

Ybl Miklós
épitett

Ybl alkotása a Bródy Sándor u 8.
volt régi képviselőház, ma olasz követ-
ség. A volt Kaiserjäger-palotát 1863 és
1865 között hozta létre Ybl Miklós.

Csagány István: A Pollack Mihály-tér védelmében
Művészet, 1971. Junius - 13.oldal

Ybl Miklós
épitész

A Pollack Mihály tér épületei
veszélyeztetve vannak

Cseppáry István: A Pollack Mihály tér védelmében
Művészet, 1971. június – 13 old.

YBL MIKLÓS, építész

A kaplonyi monostort több átépitès után földrengès pusztitotta el. A romok helyén 1841-48 között Ybl tervei szerint készült el az új monostor, a Károlyi-család temetkező helye. A XII. sz-ban épült monostor alaprájzát Ybl felmérései alapján ismerjük. 95. old. 16. jegyz

NÉMETH PÉTER: Szabolcs és Szatmár megyék Árpád-kori /XI-XIII. századi/ földvárai és monostorai 91. old

A Nyiregyházi JÓSA ANDRÁS Mú-zeum Évkönyve. X. 1967. Budapest, 1968

MDK

Ybl Miklós, építész

A budapesti Sugár utat (ma: Népköztársaság útja) Ybl Miklós tervei szerint építették ki.

—: Kodály körönd 6.

ESTI HIRLAP, Bp. 1971. márc. 25.

Ybl Miklós
építész

Az eredeti Casinot a Margit szigeten Ybl tervezte. Azóta sok átépítésen ment át.

Rédner Marta-Oso át K.: Kinek a szigete?
Nők Lapja, 1969. jún. - 26 szám

Ybl Miklós

Margitsigeti gyógyfürdőjét említi!

Galamb Erzsébet - Sándor János: A magyar kórháztervezés fejlődése és irányai.

Magyar Építőművészet, 1972.1.sz.

51. 1.

Nyíl Sándor

Magyarországi szőlőkultúra emlékei.

Galand Károly – Sándor János: A magyar kormányzóság
feljegyzése és irányai.

Budapest, 1975. 4.-rét.

51. 1.

Ybl Miklós

Györgyi Géza, Györgyi Dénes nagybátyja Ybl és Hauszmann mellett dolgozott, később Hoepfner Guidóval társult s a századforduló idején több ismert lakó- és középületet tervezett.

Rubinszky Mihály: Györgyi Dénes /1886-1961/. -
Magyar Építőművészet, 1972.1.sz. 53-55.l.

Ybl Miklós

életének és munkásságának adattára mesterfelvételi ügyével bezárólag.

Komárik Dénes: Építészképzés és mesterfelvétel a XIX.században. Pesti mesterek és mesterjelöltek. Építés- Építészettudomány, III.köt.4.sz. 379-418.l.

416.l

Ybl Miklós

Budapest romantikus építészetét a müemlékjegyzékben Máltás Hugó képviseli a legtöbb művel; mind Feszl, mind Ybl /romantikus müveit számolva/ elmarad mögötte.

Komfrik Dénes : Máltás Hugó. - Építés- építészettörténet. 1970. /2.köt./ 112-171.l.

111.1.

Ybl Miklós

tervei a múlt század 5o-6o-as éveiben xxxx idegen aláírással - rendszerint a kivitelező vállalkozóval - kerültek az engedélyező hatóság elé, mivel nem volt céhtag.

Komárik Béres : Máltás Hugó. - Építés- építészettudomány, 197o. /2.köt./ 112-171.l.

112.1.

Ybl Miklós

Máltás Hugó, Feszl Frigyes és Ybl Miklós kapott megbizást az 1857-es királylátogatás alkalmával Pesten és Budán diadalkapuk és diszépitmények tervezésére.

Komárik Dénes: Máltás Hugó- Épitész- Építészettudomány, 1970. /2.köt./ 111-171.l.

139-140.o.

Komárik Dénes: Máltás Hugó- Épités- Épitészettudo-
mány, 1970. /2.köt./ 111-171.1.

Ybl Miklós

1864-ben a bécsi parlament terveinek kidolgozására a Helytartótanács a magyar épitészek közül első helyen Ybl Miklóst, másodsorban Gerster Károlyt és Frey Lajost, Máltás Hugót, Wieser Ferencet, Feszl Frigyest és Skalnitzky Antalt ajánlja.

Komárik Dénes: Máltás Hugó. - Épités- Épitészet-tudomány, 1970. /2.kötet/, 111-171.l.

168.l.

Ybl Miklós

dr. Szabó Gusztáv műegyetemi tanár /Máltás Hugó unokaveje/ feljegyzései szerint a József téri Kovács-Sebestyén-ház tervezését Máltás Ybl Miklóssal szemben kapta meg.

Komárik Dénes: Máltás Hugó. - Építés- Építészettudomány, 1970. /2.kötet/, 111-171.l.

153.1.

Ybl Miklós

A Feszl-féle Vigadó épitése lassan haladt, ezért 1861 okt. 28-án "...megtörtént Gerster Károly, Weber Antal, Wieser Ferenc és Ybl Miklós tanácsi értekezlete az épitkezésnek a részlettervek elkészültéig való leállitásáról".

Czagány István: A pesti Vigadó épülettömbje. Épités-Epitészettudomány, 197o. /2.köt/, 173-268.l.

194.l.

Ybl Miklós, építész

-1814-91-ig élt. Apja Ybl Miklós a Székesfehérvári Nemes Kalmári Társaság fő atyamestere. Ybl munkái: Puskin utcai mágnáspaloták, Bródy Sándor utcai régi Országház, Budai Takarékpénztár, Bazilika, Ráczfürdő, egykori Főrámpalota, Várkert Kioszk, Barárson, vidéki kastélyok, Operaház.
Nádor Tamás: Ybl Ervin végakarata
Magyar Ifjúság, 1970. III. 6. 13. l.

Ybl Miklós

A Eskü tér. Petőf. szobor talapzatát tervezte (eml.)

dr. Radnai Lóránt: A március 15. tér

Budapest 1974 VIII.

Ybl Miklós, építész

- munkatársa ünnekaöccse, Ybl Lajos építész.

Nádor Tamás: Ybl Ervin végakarata
Magyar Ifjúság, 1970. III. 6. 13. l.

Ybl Miklós

A Margitsziget „világfürdővé" fejlesztésének gondolata már a múlt században napirendre került. *Ybl Miklós* tervei szerint és irányításával *1859-ben készült el* a neoreneszánsz stílusú *Margit fürdő*, mellette az ivócsarnok, idébb a vízesés. Mindez a második világháborúban elpusztult, s *a gyógyító hagyományokat csak most folytatja majd a Thermál-szálló.*

Magyar Hirlap 1976/2o3/5

Antal Anikó:Gyógyszálló a Margitszigeten

Ybl Miklós építész

- Évtizedeken át Ybl Miklós építészszel működött együtt. (Gotz K.)

Gárd: Gotz Károly emlékezete

Népújság (Tolna), 1983. dec. 10.

Magyar Hirdető
SAJTÓFIGYELŐ
1916 APR 21
Daily News

Miklós Ybl

Piroschka denkt an Sie...

1821

in der Hoffnung, daß Sie die Osterfeiertage überstanden haben, ohne größeren Schaden an Leib und Magen zu nehmen. Eine Gewißheit jedenfalls hat das Fest gebracht: Der Frühling ist da – unwiderruflich. Und weil's jetzt gilt, den Winterspeck Gramm für Gramm loszuwerden, möchte ich Ihnen raten, den motorisierten Vierbeiner einmal stehenzulassen und hin und wieder einen ausgedehnten Spaziergang zu unternehmen. Das soll nämlich der Gesundheit zuträglich sein, aber nicht nur ihr, sondern auch der Bildung. Damit Sie nicht ziel- und planlos durch die Gegend laufen, dachte ich mir, ich sollte Ihnen eines der 700 in Budapest unter Denkmalschutz stehenden Gebäude – bei 469 von ihnen handelt es sich um Wohnhäuser – als Ziel eines gesundheitsfördernden Spaziergangs vorschlagen. Es handelt sich da um das Haus Múzeum körút 7 (wenn Sie schon einmal dort sind, lohnt sich auch ein Besuch im ganz naheliegenden Nationalmuseum). Das sogenannte „Unger-Haus" war früher eines der sehr häufig Gesprächsthema bildenden romantischen Gebäude unserer Haupstadt. Es wurde entworfen von dem großen Baumeister Miklós Ybl, der auch die Pläne für die Basilika anfertigte, und mit dessen Namen sich viele bekannte Budapester Bauten verbinden. Errichtet wurde das Haus in den Jahren 1852/53, doch die Urkunde über die Baugenehmigung trägt nicht etwa die Unterschrift Ybls, sondern des Pester Baumeisters János Wagner, denn seinerzeit besaß der in gräflichen Diensten stehende Ybl noch kein Recht als Zunftmeister zu wirken. Der Innenhof ist ein Beispiel schönsten Arkadenbaus, und ich hoffe, daß Sie bei seiner und der Besichtigung des Hauses ebenso viel Freude haben, wie sie mir zuteil wurde. Herzlichst, Ihre

PIROSCHKA

...MEZ geplante
des Obersten Mili
tees um drei Stun
schoben werden.

Die Vereinbarung
Feuereinstellung —
her 28. dieser Art
haupt — war am M
abend durch das reaktiv
te gemischte Militärkomitee
zustandegekommen. Außerdem wurde eine Reihe konkreter Maßnahmen vereinbart, darunter die Schaffung einer neutralen Zone in jenem Teil Beiruts, in dem sich der Sitz des Obersten Militärkomitees sowie auch die provisorische Tagungsstätte des Parlaments befinden. An mehreren Stellen sollen Einheiten der palästinensischen Befreiungsarmee zwischen den Kräften der beiden Lager stationiert werden.

Die progressiven und nationalen Parteien und Kräfte hatten die neue Vereinbarung begrüßt und gebilligt.

In einer entsprechenden Erklärung bekräftigte die Nationale Bewegung, daß sie ausgehend von der Vereinbarung von Damaskus vom vergangenen Freitag, die Bemühungen um die Durchsetzung des Waffenstillstandes unterstütze. Zugleich kündigten die progressiven und nationalen Parteien und Kräfte entschiedene Maßnahmen bei Nichteinhaltung der getroffenen Waffenstillstandsvereinbarungen an.

Indessen bestanden am

Autos wurden zerstört, als am Dienstagmorgen in der spanischen Stadt Tolosa (Provinz Guipuzcoa) mehrere Bomben explodierten.

Am Montag hatten Extremisten eine Anzahl baskischer Nationalistenfahnen aufgezogen und sie mit Stromkabeln oder Höllenmaschinen verbunden.

Wieder Zusa
in Westj

Jerusalem, 20. April (AP) — In verschiedenen Orten des Westjordanlandes ist es am Dienstag erneut zu Protesten gegen die israelische Besetzung gekommen.

Nach Angaben des israelischen Oberkommandos ereigneten sich die Zwischenfälle in Bethlehem, Jenin, Tulkarem und Nablus, wo am Montag ein Palästinenser von israelischen Soldaten erschossen worden war. Den Zusammenstößen war ein zweitägiger Wochenendmarsch von 40 000 Zionisten durch das von Israel besetzte Westjordanien vorangegangen. Mit dem von der Regierung Israels genehmigten und vor der rechts extremistischen

Miklós Ybl, (1814-1891)

Die Budapester Basilika wurde 1851-1905 nach Plänen von József Hild und später Miklós Ybl gebaut. An den Arbeiten wirkten so bekannte Künstler mit wie Alajos Stróbl, Leo Ferzler, Gyula Benczúr, Károly Lotz und Salviati.

Tibor Francka: Die Budapester Basilika wird restauriert. Budapester Rundschau, 1983. jul. 25.

1021

1984.V.10. 10,20 Kossuth Nagy Judit

A Körösök vidékén

- Kétkeréken Magyarországon.
- Túravezető Rockenbauer Pál és Gyenes Károly.

- Kövessétek a térképen mai utvonalunkat. Karcag-Bucsa-Füzesgyarmat-Szeghalom-Vésztő-Doboz-Gyula-Békés.

- Karcagot dél, délkelet felé elhagyva eleinte még jobbára termőketlen, inkább csak legelőnek használható, imitt-amott vizimadár-járta síkságon haladunk, az egykori Sárrét a Berettyó és Körösök vidéke felé. Ahogy átkelünk a sárréti csatorna hidján már Békés megyében gurulunk tovább. Szeghalom szépen városiasodó nagyközség. Látnivalóiról a helytörténeti gyűjtemény vezetője Mikja Jenő beszél.

- Szeghalom a folyók városának is nevezhető, hiszen a Berettyó, meg a Sebes-Körös a falu határában, sőt a település mellett folyik el. Igaz, hogy ezek közül csak a Sebes-Körös az, amelyik vonzóbb környezettel rendelkezik, mert ennek nem pusztitották ki a növényzetét, amely a medret kisüri. Szeghalmot a Sárrét központjának is nevezik. Erre azért szolgált rá, mert olyan kultúrális intézmények találhatóak Szeghalmon, amelyek valóban központtá tették. Főutcája gazdag műemlékekben, épületei között még igen sok régi sárréti tipusu ház található, az állami gazdaság területén alakult a dévaványai túzok-rezervátum és a sárréti termelőszövetkezet területén pedig a Kók-tói részen egy rezervátumot őriztek meg, ahol főleg vizimadarakat lehet találni. Szeghalomban 1963 óta gyűlik az anyag egy muzeum alapjainak lerakásához. Megtalálhatóak ebben a gyüjteményben a régi sárréti életnek a sok-sok olyan tárgyianya, amit ma már bizony a felnőttek nagy része sem tudja, hogy mit mire használtak őseink.

- A gyüjtemény maga hol található?

- A gyüjtemény maga Kossuth téren található a régi református templom mellett, mely most már több mint 200 éves és ez az épület is, ahol a jelenlegi gyüjteményünk van, ez az egyháznak valahai magtár épületében alakult ki és ott állitottuk ki azon tárgyakat, amelyek ezen a tájon gyültek össze.

- Szeghalomból kijövet átkelünk a Berettyón, majd néhány kilométer után a Sebes-Körös hidján. Az ut jobboldalán hamarosan tábla jelzi egy kiállitóhely közelségét. A Mágoli dombon a középkori csolt nemzetségi monostor alapfalait és egy XVIII. századi boltozatos pincében a környék és a monostor történetének szépen, izlésesen rendezett kiállitását nézhetjük meg. A következő település Vésztő után megint csak kopár, fátlan, véget érni sem akaró 20 kilométer következik, Dobozig. Hajdani kastélyának árnyas parkjában kifujhatjuk magunkat és megnézhetjük az Ybl Miklós tervezte mauzoleumot és mellette a kápolnát. A faluból kiérve most már a KettősKörös hidján kelünk át és balra fordulva sokáig a folyó gátja mellett kerekezve érünk be az egyik legszebb, leghangulatosabb alföldi kisvárosba Gyulára. Az élővíz csatorna hangulatos, fűzekkel benőtt partja, a Népkert, benne a

Ybl Miklós épületei
1814-1891

város szülöttének Kohán György festőművésznek a muzeuma, a városközpont néhány szép középülete és temploma, köztük az 1825-ben épült görökeleti templom belsejében a hazánkban aránylag ritka értékes, hatalmas ikon-...mind-mind emlékezetes látnivaló. A legtöbbet látogatott hely mégis csak a több, mint 500 éves szinte teljesen épen megmaradt vár és környéke. A melegvizű Várfürdő parkjában van az ugyancsak Gyulán született Erkel Ferencnek ma már korhadó félben lévő, vaspántokkal megtámogatott emlékfája, egy hatalmas juhar. A nagy zeneköltő szülőháza természetesen emlékmuzeum.

Ibl Miklós

1862-ben építette össze az V-VI. Bajcsy Zsilinszky u. 17. sz. a. két házat.

Berza László, Bernát György, Erdei Ferenc

stb.: Budapest Lexikon, Budapest 1973

13351

1021

1 63.XI.25. TV 2. 20,55 /Ker kes/

TV Hiradó 2.

- Eötvös József olyan Hamlet volt, aki a hosszas töprengés eredményeként nem tört rá a vele egy fedél alatt élő zsarnokra, hanem törvényt ir elő neki. Reformer volt, akinek fő elve a haladást szolgáló méltányosság - irta róla egyik méltatója. Az utókor, vagyis jelenünk a reformkor haladó szellemü vezér alakjának születése 170.évfordulójára helyreállittatta Ercsiben azt a sirkápolnát, amelyben 1871-ben temették el és azt az obeliszket, amelyet halála után nyolc esztendővel Ercsi lakói közadakozásból Ybl Miklós tervei alapján emeltek a magyar realista regény megteremtőjének. Az oszlop tetején az Eötvös portré Szász Gyula, székesfehérvári szobrász alkotása. A környéket pedig emlékhellyé nyilvánitották. Sokan gyültek össze a duna-parti község lakói közül a ma délutáni ünnepségre. Nagy Jenőné, a Fejér megyei tanács elnökhelyettese köszönte meg azt a társadalmi munkát, amit a község lakói, tervezők, épitészek, gyárak, a Dunai Kőolajipari Vállalat, valamint intézmények dolgozói vállaltak, hiszen az emlékhely felujitása 1 millió 700 ezer forintba került. Ennek fele társadalmi munka. A Fejér megyei Tanács és a székesfehérvári egyházmegye pedig pénzzel járult hozzá, hogy ismét méltó körülmények között őrizzük a nagy gondolkodó emlékét.

Ybl Miklós építész

1021

1984.V.19. Telvízió 2. 17,45/Braikoff

Unokáink sem fogják látni

Jó estét kívánok!

Remélem tegnap, kedden kipihenték a Húsvét fáradalmait és ezen a késői órán is velünk tudnak maradni egy felet.

Ez egy ötvenes évek-beli képeslap. Szövege: "Ez nem vashulladék." Talán túl kevés példányszámban jelent meg annak idején, na meg annak idején nem volt határa.

Teknős Miklós küldte ezt a romok fényképet, amelyen egy új lámpa mögött a régi már csak árnyék. Változott a helyzet az elmúlt két évben. Megmaradt néhány kandelláberünk sorsa jobbra fordult.

A Szabadsághelyen még a télen kidöntötték a lámpákat és új betonoszlopok kerültek a helyükre.

Az illetékesek azt ígérik, felújítva még díszíteni fogják városunkat, ha másutt is, nem itt. Kár lenne érte.

A kőbányai Pataki István tér pászbrbotjait is sokak kérésére úgy tünik, felújítják az idén.

A belvárosi Haris köz egyik tatarozott házának kapuja fölül eltünt egy régi tábla, egy városstörténeti jelentőségü régi tábla az utca hajdani nevét őrizte. Mészáros György fotóján láthatják, milyen volt. Aki a táblából tud valamit kéren, jelentkezzék.

..../?/ viszont a Víztorony gazdára lelt. Ha a Vízművek megkezdte a külső felújítási munkát, bárói pedig étteremmé, csillagvizsgálóvá, prosszóvá alakítják belső tereit.

Tobávvi jó hír: a Siklót újjáépítik, amint erről a HÉT-ben már beszámoltunk önöknek. A tervprendezés már folyik és jó hír az is, hogy egész nyáron, mindennap lesz díszkivilágítás Budapesten.

Rossz hír az Eötvös Iórand Tudományegyetem Természetudományi Karának egyik legszebb előadótermét, amely 114 éves - talán az egyik legrébbi tanterem az országban - aládúcolták. Pusztay Pál fényképen örökítette meg a termet az utolsó pillanatban, még aládúcolás előtt. Reméljük, előbbutóbb még felújítják.

Megkezdődött viszont a Közgazdaság Tudományi Egyetem, a valamikor Vámház Ybl Miklós épitette tömbjének felújítása.

Ybl Miklós, építész 1814-1891.

Itt a feltárás jó nagy meglepetéssel járt. Ilyenek voltak az Aula oszlopai és kiderült, hogy a mükő burkolat az ötvenes években készült. Egyet kibontva teljes szépségében tárul előttünk az eredeti öntöttvas tartó oszlop, amelyet a burkolat eltakart. Sorban feltárjuk a többieket is lebontva róluk a harminc éven át viselt kényszer zubbonyukat. Most az a terv, hogy a különlegesen szép oszlopok - és remélem, az őket összekötő szegecselt vasgerendák is, amelyek hasonlítanak a milleneumi földalatti tartószerkezeteihez - szabadon maradnak fokozva, visszaadva az épület Aulájának eredeti szépségét.

sorban alakulnak az új egyesületek. Az elmúlt negyedévben Városszépítő Egyesület alakult Debrecenben, Szegeden, Hatvanban, Szarvason. Városvédő Egyesület Hódmezővásárhelyt és Makón. Városvédő- és Szépítő Egyesület Gyöngyösön és Székesfehérvárott. Maradjunk ezúttal is egy kicsit hosszabban Székesfehérvárott.

- Itt állok az ország legrégebbi lakóháza előtt az ország legfiatalabb Egyesületének vezetőivel. Hogyan jött létre ez az Egyesület? Hogyan alakult?

- Székesfehérvárott tulajdonképpen évtizedes múltja van már a városfóltésnek és a város-szeretetnek. Ez annál is figyelemreméltóbb, mert Székesfehérvár jelenlegi, több, mint százezres lakosságá, tulajdonképpen a felnőtt lakosságot tekintve nem bennszülött székesfehérvári. Ugyanúgy, mint más nagy, gyorsan fejlődő magyar iparvárosok lakossága, bevándorolt ide, mint jómagam is. Mégis kezdettől fogva, két évtizedes itteni újságírói pályám legelejétől fogva azt tapasztalom, hogy fehérvári szívüek azok is, akik nem itt születtek és féltik a városukat. Nagyon régóta van társadalmi bázisa Székesfehérvárott a városvédelemnek, az értékek védelmének és a múlt év elején még mielőtt megalakult volna a már korábban tervbevett Városvédő Egyesület, már el is kezdett gyülekezni egy kicsiny csapat, amely már cselekedni is akart a városért.

- Hogyan kezdett gyülekezni ez a csapat?

- Ez a kis csapat az Ifjúsági Házban, majd a Múzeumban jött össze. Meglévő társadalmi igény alapján hívtuk össze a városszépítő- és városvédő embereket, akikből aztán toborzódott

a most már megalakult Városszépítő- és Városvédő Egyesület.

- Úgy ítéltük, hogy ezt szervezett formává kell tenni. Ezzel a megítéléssel egyetértettek a város politikai vezetői is és így létrejött egy hárómtagú szervező bizottság. A hárómtagú szervező bizottság kialakított egy elképzelést és ennek kapcsán összehívtuk decemberben közepén azokat, a városvédelemben számításba jöhető szerveket és állampolgárokat, hogy szándékainkról szót ejtsünk velük. December 19.-én történt meg ez a tanácskozás és ott egyöntetű elhatározás született, hogy még kell terjeszteni Székesfehérvárott is a Városszépítő Egyesületet. Az addig hárómtagú szervező bizottság kibővítésre került egy kb. 20 fős szervező bizottsággá és a konzultációk a jövendő teendők meghatározása tekintetében jöttünk rá arra, hogy ennek a városnak annyi sok meglévő értéke van, amelyeket meg kell védeni, hogy nemcsak arról van szó, hogy tovább kell a várost szépíteni, hanem arról is nyomatékosan szót kell ejteni és gondolni kell rá, hogy a város meglévő értékeit meg kell védeni. Így alakult ki tehát a Védő- és Szépítő Egyesület.

- Az Egyesület február 20.-án alakult meg és ezen a napon adtuk át, adták át a telefonfülkét ennek a megalakulásnak az alkalmából. Azon kívül a Velence Szálló előtt látjuk a kandeláberek javítási munkálatait, amelyek folynak. Szerettük volna minél előbb, hogy a város központjában a Velence Szálló előtt eredeti állapotukban díszelegjenek és megmaradjanak. Az Egyesület ezt maximáligan támogatja.

- A Jungfer Gyula által készített két kovácsoltvas kandeláber felújítását a Videoton Gyár kovácsmesterei végzik nagy szakértelemmel.

- A tömbrekonstrukciók során folynak a belvárosban. Ennek során a Március 15. út 3.szám alatt pl. kinyitottak egy belső udvart. Nagyon szerencsés dolog! A tömbrekonstrukció befejeztével itt egy olyan szép kis udvar jöhet létre, amely egy bevásárló centrum és lakóház kicsiny üzletekkel. Mindez azt hiszem elsősorban szervezés kérdése.

- Úgy gondolja, hogy az Egyesület ebben segíthetne?

- Úgy gondolom, igen.

- Szeretnénk rendbehozatni többek között a Jókai utca 1. szám alatti szép műemlék épületet, amelynek a lecsapott stukkó darabjait őrizzük, őrizgetjük és úgy gondoljuk, hogy ennek a rendbehozatala során a város egy nagyon szép ékességgel fog rendelkezni.

- Ugyancsak régi vágya a fehérváriaknak, hogy végre a Zene-

pavilon, ami a Dózsa György téren van, helyreállítására kerüljön. Ott atyáink idejében minden vasárnap törzsöne volt. Ha hogyha helyrehozzák a pavilont, akkor azt is szeretnénk újra feleleventeni, a szép pavilonban minden vasárnap legyen törzsöne Székesfehérvárott.

- Szeretnénk azonban hozzátenni; nem szeretnénk tevékenységünket a város belső nagyára korlátozni. Mi az egész városért szeretnénk dolgozni. A külterületekért éppen úgy, a külvárosokért éppen úgy, mint a belvárosokért. Azt szeretnénk, hogy ez a város az itt lakóknak legyen szeretett, kedves, tiszta, rendezett otthona.

- Van egy igen jelens és neves műemlék Székesfehérvárnak. Rác templomnak hívják, a XVII. század közepén épült és most az elmúlt évben többmillió forintért a Városi Tanács felújíttatta. Toronyórája is működőképes már, hamarosan bekötik és működni fog. Egy helyi óráshester igen jeles és igen tevékeny munkájával került helyére és lesz a város díszére mindenképpen. Sok-sok kérdőjel van a várost féltő és szerető emberekben, hogy vajon mi lesz ezekkel a régi-régi házakkal, amelyek így a templom körül egy olyan miliőt adhatnának a mostani fehérvárialnak, amelyek a régi, a múlt idők emlékeit hozhatnák ide vissza mindennapjainkba.

- Az eredeti terv az egész városrész, a rácváros rekonstrukciójának a terve már eredetileg is tervbevette azt, hogy a ráctemplom környékén egy skanzen épüljön ki azokból a megmaradt régi, felújított iparosműhelyekből, amelyek körülgugolják ezt a szép műemléket. Mi lesz a sorsa, nem tudjuk most pillanatnyilag még.

- A terveinket tulajdonképpen két nagy kategóriába lehetne csoportosítani. Az egyik azoknak a tennivalóknak összefoglalása, amelyeket mi magunk akarunk végrehajtani. A másik csoport pedig azoknak a tennivalóknak társadalmi bírálata, javaslata, amelyeket mások, a hivatalos szervek tesznek a város érdekében. Az első főcsoportban az idén két nagy akciót szeretnénk végrehajtani. Havassal szeretnénk a város parkjait, játszóterait jobban rendbehozni, mint ahogy ez eddig történt. Ebben szeretnénk társadalmi segítséget nyújtani az arra illetékes szervnek. Ősszel pedig a város temetőit, nemcsak a - rossz kifejezéssel élve - üzemelő temetőket, hanem a régi temetőket is úgy rendbehozni, hogy az múltó legyen az emlékekápolásához. Ezen túlmenően szeretnénk a város tisztaságát úgy védeni, úgy óvni, hogy mindennapos cselekedeteinkben ez kapjon helyet, ehhez megnyerni a lakosságot. Főképpen azt a rétegét, amelyik abban legtöbbet tehet. Ezt a réteget én ifjúságnak

nevezem. Óáltaluk, az iskolák által tudnánk elsősorban ebben a kérdésben előre lépni. De szándékunk az is, hogy az egyes üzemeket védnökségre kérjük fel, egy városrész feletti védnökség gyakorlására, amelyikben ők felelősen vállalnák azt, hogy ők őrködnek a tisztaság felett, a rend felett és így bízunk benne talán, hogy ezt a várost otthonosabbá, szebbé fogjuk tudni majd tenni. Igazán azt szeretnénk, hogy az úgynevezett szót, amit nem macskakörmök közé teszek, nyílt várospolitikává, igazán nyílt várospolitikává váljék, amelyikben a város lakosságának véleménye is tükröződjék egy-egy fejlesztési elhatározás megvalósításában. Ennek érdekében fel fogunk állítani a Városi Tanács előtt egy szépítő egyesületi postaládát, amelyikben bárki bármilyen véleményét elhelyezheti, rendszeresen is fogjuk gyüjteni. Azon túlmenően pedig egyik szakosztályunknak kifejezetten ez a funkciója, ez a neve, Városfejlesztési Szakosztály, amelyikben a város ehhez legjobban értő szakembereit gyüjtöttük össze és össze is gyültek, akik fogják azt a társadalmi bírálatot gyakorolni, ami egy városfejlesztési elképzelés érdekében feltétlenül szükséges és hasznos.

- Mai müsorunkból is sok minden kimaradt. Egri, debreceni jóhírekről, veszprémi legújabban tervezett bontásokról, a Kossuth gőzős sorsáról majd júniusban.

160 éves lenne Podmaniczky Frigyes június 25.-án. A Könyvhétre megjelenteni a Helikon válogatott írásait, naplóját. És készül az emléktábla, amely majd a Podmaniczky tér falára kerül.

Mégegy megjegyzés búcsúzóul. A Gerbeaud felújítása elkészült és a patinás név a helyére került. Foglalkoznak azzal is, hogy a Lukács Cukrászda is visszakapja eredetiségét. Vajon mi szükség van arra, hogy a Belvárosi Kávéházat felújítása után átkereszteljék és ezután Lidó legyen? Miért pont Lidó és miért nem jó a Belvárosi Kávéház patinás, régi neve?

A viszontlátásra!

-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-x-